ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LUBLINIE
INSTYTUT HISTORII UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

AKTA SEJMIKOWE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

1572–1632

FONTES LUBLINENSES
VII

EGZEMPLARZ ODDZIAŁU
Sekcja PW, Wyd. i Pop.
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LUBLINIE

AKTA SEJMIKOWE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
1572–1632

FONTES LUBLINENSES

VII

Redaktor serii
PIOTR DYMMEL

W SERII UKAZAŁY SIĘ:

Rejestr dochodów i wydatków kancelarii grodzkiej lubelskiej z lat 1689-1691
Opracował Robert Jop
Warszawa 2006

Księga sądowa miasta Kamionki w ziemi lubelskiej 1481-1559
Opracowanie Anna Sochacka i Grzegorz Jawor
Lublin 2009

Księga sądowa podlubelskiej wsi Konopnicy 1521-1555
Opracowanie Grzegorz Jawor i Małgorzata Kołacz-Chmiel
Lublin 2009

Księgi wójtowsko-ławnicze miasta Lublina z XV wieku
Opracowali Grzegorz Jawor, Małgorzata Kołacz-Chmiel i Anna Sochacka
Wstęp Piotr Dymmel i Wydawcy
Lublin 2012

Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572-1668
Opracowali Wiesław Bondyra, Henryk Gmiterek, Jerzy Ternes
Lublin 2013

Materiały źródłowe do dziejów Żydów w księgach grodzkich lubelskich
z doby panowania Zygmunta III Wazy 1587-1632
Opracował Henryk Gmiterek
Lublin 2014

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LUBLINIE
INSTYTUT HISTORII UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

AKTA SEJMIKOWE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 1572–1632

Opracował
HENRYK GMITEREK

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
LUBLIN 2016

Recenzent
dr hab. Michał Zwierzykowski prof. UAM

Redaktor serii
Piotr Dymmel

Redaktor wydawniczy
Barbara Paprocka

Redakcja techniczna
Roman Fiut

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta Kwiatkowska

Skład i łamanie
Stanisław Kosior

Publikacja dofinansowana ze środków Fundacji Kerstenów

© Archiwum Państwowe w Lublinie
© Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2016

ISBN 978-83-938833-6-3
ISBN 978-83-7784-809-8

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
20-031 Lublin, ul. Idziego Radziszewskiego 11
tel. 81 537 53 04
www. wydawnictwo.umcs.lublin.pl
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy: tel./faks 81 537 53 02
Księgarnia internetowa: wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Drukarnia „Tekst" S.J. ul. Wspólna 19

Pamięci
Profesora Adama Kerstena,
wybitnego badacza i znawcy epoki szlacheckiej Rzeczypospolitej,
wieloletniego pracownika Instytutu Historii UMCS w Lublinie,
wspaniałego Człowieka, Mistrza i Nauczyciela

PRZEDMOWA

Kończąc *Przedmowę* do edycji akt sejmikowych ziemi chełmskiej z lat 1572–1668, wydanej w 2013 r., wyraziłem nadzieję na kontynuowanie analogicznych prac edytorskich w odniesieniu do spuścizny aktowej sejmiku województwa lubelskiego. Zaledwie trzy lata od tamtej edycji, dzięki niestrudzonemu wydawcy Profesorowi Henrykowi Gmiterkowi, ukazuje się w serii prowadzonej przez Archiwum Państwowe w Lublinie *Fontes Lublinenses* tom zawierający akta sejmikowe lubelskie z lat 1572–1632, czyli z okresu panowania w Polsce dwóch pierwszych władców elekcyjnych.

Oczywiście mówimy tu o województwie lubelskim w ówczesnym kształcie złożonym z powiatów lubelskiego, łukowskiego i urzędowskiego. Na mapie administracyjnej dawnej Rzeczypospolitej należało ono do młodszych województw, pojawiło się bowiem dopiero w 1474 r., a więc zaledwie sto lat przed datą rozpoczynającą obecne wydawnictwo. W ciągu XVI w. samo województwo lubelskie z racji swojego położenia i sąsiedztwa z ziemiami wschodnimi królestwa polskiego zyskiwało na znaczeniu, w ślad za tym rosła też rola sejmiku lubelskiego. Zachowywał głównie znaczenie lokalne, ale w ówczesnym życiu politycznym potrafił odgrywać też ważną rolę, szczególnie po utworzeniu w 1578 r. w Lublinie Trybunału Koronnego, w czasie wyzwań militarnych, czy angażując się w sprawy wyznaniowe.

Z uwagi na walory poznawcze akta sejmików szlacheckich, do których należą uchwały sejmikowe (lauda), atestacje, skwitowania, instrukcje poselskie, protestacje i manifestacje, cieszą się dużym uznaniem i zainteresowaniem badaczy. Podobne zalety posiada dokumentacja powstała w wyniku działalności sejmiku lubelskiego. Dostarcza bogatych, różnorodnych i ciekawych informacji z zakresu życia politycznego i gospodarczego, spraw społecznych i kulturalnych, stosunków wyznaniowych i obyczajowych. Warto jednak pamiętać, że dotyczy nie tylko spraw naczelnych o państwowej i wojewódzkiej randze, dostarcza także wiadomości o drobnych sprawach i codziennych przejawach życia szlachty lubelskiej.

Akta sejmikowe przeważnie zachowały się w postaci wpisów w księgach grodzkich, tylko w pojedynczych przypadkach udaje się badaczom odnaleźć oryginalne materiały, a zwłaszcza uchwały. Podstawą niniejszej edycji są księgi grodzkie lubelskie przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Lublinie. Ten liczący 1074 jednostek archiwalnych zespół, nieznacznie uszczuplony przez oddzielenie od niego kilkunastu

ksiąg przechowywanych obecnie w archiwach Białorusi i Rosji, należy do jednych z większych zbiorów akt powstałych w wyniku działalności kancelarii grodzkiej w dawnej Rzeczypospolitej. Dzięki edycji akt sejmikowych z okresu panowania dwóch pierwszych królów elekcyjnych historycy i wszyscy zainteresowani przeszłością Lubelszczyzny otrzymają możliwość łatwiejszego zapoznania się z produkcją kancelarii grodu lubelskiego i dokumentacją czynności prawnych.

Akta sejmikowe lubelskie są opublikowane w serii *Fontes Lublinenses*, która ma postać klasycznej edycji źródłowej wydawanej drukiem. Dziś jednak tradycyjnej pracy edytorskiej coraz częściej towarzyszą działania związane z digitalizacją źródeł historycznych podejmowane przez archiwa i biblioteki. W Archiwum Państwowym w Lublinie od kilku lat prowadzony jest program digitalizacji materiałów archiwalnych i ich udostępniania w Internecie, głównie na portalu Szukaj w archiwach. Program ten obejmuje również digitalizację ksiąg grodzkich chełmskich i lubelskich, w przyszłości planuje się objęcie nim także dokumentacji pozostałych grodów Lubelszczyzny.

Rozwój techniki cyfrowej budzi naturalną skłonność, aby zdigitalizowane materiały dość łatwo potraktować jako formę edycji źródłowej. Zapomina się jednak przy tym, że edycja to coś znacznie więcej niż tylko sama podobizna tekstu, nawet opatrzona podstawowymi metadanymi. Właśnie obecna edycja akt sejmikowych, jak również wcześniejsze tomy wydane w serii *Fontes Lublinenses*, uświadamiają potrzebę tworzenia krytycznych edycji według wypracowanych zasad edytorskich. Dobrze jednak jeżeli tradycyjne edycje będą wzbogacane o równoległy dostęp do skanów materiałów archiwalnych. Dzięki temu możemy korzystać z opracowanego tekstu źródła, a jednocześnie oglądać go on-line w takiej postaci, jaką przez wiekami mu nadano. Edycja *Akt sejmikowych województwa lubelskiego 1572–1632* przygotowana przez prof. dr. hab. Henryka Gmiterka taką możliwość jednocześnie tworzy i wykorzystuje.

Piotr Dymmel
Dyrektor Archiwum Państwowego w Lublinie

WSTĘP

Edytorstwo akt sejmików ziemskich przedrozbiorowej Rzeczypospolitej przeżywa w ostatnich latach swoisty renesans. Po okresie dłuższego zastoju badaczom uprzystępnione zostały akta sejmiku województwa podolskiego *in hostico* z lat 1672–1698[1], dzięki imponującemu wysiłkowi Michała Zwierzykowskiego światło dzienne ujrzały dwa pokaźne tomy akt sejmikowych województw poznańskiego i kaliskiego z lat 1696–1763[2], w środowisku lubelskim przygotowany został tom akt sejmiku ziemi chełmskiej z lat 1572–1668[3], trwają prace nad kolejnymi edycjami, m.in. sejmiku województwa bełskiego. Nawet wszakże uwzględniając wcześniejsze edycje uprzystępniające dokumentację sejmików wiszeńskiego, halickiego, kujawskiego, częściowo także dobrzyńskiego oraz województw: krakowskiego, kijowskiego, bracławskiego czy wołyńskiego[4], stwierdzić trzeba, że jest to stan rzeczy dalece niezadowalający. W samej Koronie, nie licząc Wielkiego Księstwa Litewskiego, od czasów Stefana Batorego sieć zgromadzeń lokalnych opierała się na 44 sejmikach partykularnych, powiatowych bądź wojewódzkich, obok których utrzymały się dwa sejmiki generalne: w Warszawie dla Mazowsza oraz w Grudziądzu lub Malborku dla Prus Królewskich[5]. „Generały": małopolski w Nowym Mieście Korczynie i wielkopolski w Kole, mimo podejmowanych pod koniec XVI stulecia prób reanimacji, praktycznie przestały funkcjonować. Zważywszy na wielość i różnorodność kompetencji, rozmaitość spraw, jakimi zajmowały się sejmiki, można bez nadmiernej przesady stwierdzić, że akta sejmikowe są nieocenionym źródłem do poznania dziejów dawnej Rzeczypospolitej. Zawierają one szerokie spektrum informacji dotyczących nie tylko życia politycznego, ale również stosunków wyznaniowych, społecznych, gospodarczych, kulturalno-oświatowych i obyczajowych. Ich uprzystępnienie szerszemu kręgowi badaczy z pewnością posłuży pogłębionemu poznaniu różnych aspektów funkcjonowania przedrozbio-

[1] *Akta sejmiku podolskiego in hostico 1672–1698*, wyd. J. Stolicki, Kraków 2002.

[2] *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1696–1732*, wyd. M. Zwierzykowski, Poznań 2008; *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1733–1763*, wyd. M. Zwierzykowski, Warszawa 2015.

[3] *Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572–1668*, wyd. W. Bondyra, H. Gmiterek, J. Ternes, Lublin 2013.

[4] Dotychczasowe edycje szerzej omawia M. Zwierzykowski w *Przedmowie* do swego wydania *Akt sejmikowych województw poznańskiego i kaliskiego z lat 1696–1732*, s. VIII–X.

[5] *Historia sejmu polskiego*, t. I, red. J. Michalski, Warszawa 1984, s. 217.

rowej Rzeczypospolitej, stanowiąc jednocześnie realizację jednego z postulatów badawczych najczęściej formułowanych na gruncie nauki historycznej.

Niniejszym wydawnictwem do katalogu opublikowanych częściowo akt swojego sejmiku dołącza historyczne województwo lubelskie. Na terytorialno-administracyjnej mapie Polski pojawiło się ono stosunkowo późno, bo dopiero w 1474 r., obejmując należące do tej pory do województwa sandomierskiego ziemie lubelską i łukowską[6]. Powołanie województwa było rezultatem utrwalających się więzi lokalnych i towarzyszących im tendencji emancypacyjnych na prawym brzegu Wisły dawnego województwa sandomierskiego, czego symptomem było m.in. pojawienie się — jeszcze przed wykształceniem się województwa — odrębnego dla tej części sejmiku. Dowodzi tego postanowienie sejmu piotrkowskiego z 1456 r. mówiące o tym, że w Korczynie mają się zbierać reprezentanci sejmików krakowskiego, sandomierskiego, lubelskiego i sejmików ziem ruskich[7]. Miejscem gromadzenia się sejmiku lubelskiego był wówczas Urzędów, pozostając nim również po utworzeniu województwa. Od początków XVI w. uniwersały królewskie zwołujące sejmik wskazywały coraz częściej Lublin jako miejsce obrad, choć Urzędów przez dłuższy jeszcze czas nie tracił rangi lubelskiego ośrodka sejmikowego. Formalnie przeniesienie sejmików lubelskich z Urzędowa do Lublina nastąpiło mocą konstytucji sejmu krakowskiego z 1532 r., choć do Urzędowa kierowały szlachtę jeszcze uniwersały z lat 1533, 1534 i 1536. A. Sochacka przypisuje to wszakże inercji kancelarii królewskiej, a sejmiki w 1533 r. i latach późniejszych zbierały się już w stolicy województwa[8].

Sejmik lubelski doczekał się już odrębnej monografii[9], co zwalnia z szerszego przedstawiania jego organizacji, ideologii i rozwojowego dynamizmu. Nie należał on wprawdzie do „górnych", najważniejszych w skali całej Rzeczypospolitej i nadających w szerszym, niż lokalny, wymiarze ton życiu szlachty zgromadzeń sejmikowych, ale z pewnością stanowił w strukturach lokalnych przedstawicielstw szlacheckich jedno z bardziej interesujących ogniw. Wynikało to m.in. z położenia województwa lubelskiego, stanowiącego z jednej strony integralną

[6] Szerzej zob. K. Myśliński, *Geneza dawnego województwa lubelskiego*, w: *Spojrzenia w przeszłość Lubelszczyzny*, red. tenże, A. A. Witusik, Lublin 1974, s. 9–23.

[7] A. Sochacka, *Zjazdy szlachty lubelskiej w późnym średniowieczu*, w: tejże, *Regimen — Dominium — Societas nobilium. Z dziejów gospodarki, administracji i polityki w Lubelskiem w średniowieczu*, red. A. Obara-Pawłowska, D. Wróbel, Lublin 2014, s. 302.

[8] Tamże, s. 304.

[9] M. Ujma, *Sejmik lubelski 1572–1696*, Warszawa 2003.

część prowincji małopolskiej, z drugiej jednak graniczącego z dzielnicami o wyraźnie zarysowującej się specyfice: Rusią (ziemia chełmska, województwo bełskie i ruskie), Wielkim Księstwem Litewskim i Podlasiem. Sprawiało to splatanie się na jego terenie różnych wpływów etnicznych, religijnych i kulturowych, a także zróżnicowanych interesów politycznych szlachty. W okresach wojen ziemia lubelska często stawała się przy tym bezpośrednim zapleczem toczących się działań militarnych. Ważnym czynnikiem wpływającym na problematykę obrad sejmikowych stało się ulokowanie w Lublinie w 1578 r. Trybunału Koronnego dla Małopolski; w latach następnych szlachta lubelska coraz wyraźniej poczuwała się do roli strażników przewidzianego prawem ładu tej najwyższej instancji sądowej, a także inicjatora niezbędnych reform. Wysoko ceniąc sobie przywileje i wolności szlacheckie, gromadząca się na sejmikach szlachta dawała jednocześnie wyraz swojemu przywiązaniu do majestatu królewskiego (nawet jeśli miało to tylko deklaratywny charakter), poczuciu obowiązków obywatelskich względem państwa i ojczyzny, potrzebie utrzymania jedności Rzeczypospolitej. Solidarna na ogół z całym stanem szlacheckim potrafiła — jak w dobie rokoszu Zebrzydowskiego — nie tylko powstrzymać własne ambicje, gdy uznała, iż sprawy zaszły za daleko, ale także apelować do innych zgromadzeń sejmikowych, by nadmierne osłabienie władzy królewskiej nie doprowadziło do nieodwracalnego w skutkach kryzysu państwa. Donośnie brzmiał głos sejmiku lubelskiego w sprawach wyznaniowych. Do połowy XVII w. konsekwentnie opowiadał się on za przestrzeganiem zasad pokoju wyznaniowego, prawnym zabezpieczeniem swobód wyznaniowych, bezpieczeństwem zgromadzeń różnowierczych i ich zborów, przeciwko dyskryminacji ze względu na wyznawaną religię. Wydaje się także, że sejmik lubelski już od końca XVI w. konsekwentnie dążył do poszerzenia granic samorządowej niezależności, m.in. w sprawach podatkowych, osiągając ją w stopniu większym, niż pozostałe sejmiki województw małopolskich.

Sejmik lubelski gromadził szlachtę całego województwa, a więc trzech wchodzących w jego skład powiatów: lubelskiego, łukowskiego i urzędowskiego. Obrady kończyły się na ogół zgodnymi uchwałami, choć nie brak oznak świadczących o napięciach wśród uczestników sejmiku, zwłaszcza zauważalnych tendencjach separatystycznych szlachty łukowskiej. Doprowadziły one w grudniu 1604 r. do rozdwojenia sejmiku przedsejmowego, w wyniku czego szlachta łukowska, wspierana przez część Urzędowian, wybrała własnych posłów i uchwaliła dla nich odręb-

ną instrukcję[10]. Nie brak i innych oznak dążeń Łukowian do większej samodzielności w ramach województwa, nie doprowadziły one jednak do wyodrębnienia się osobnego sejmiku, przynosząc jedynie szlachcie łukowskiej pewne uprawnienia autonomiczne[11]. Zdaniem W. Śladkowskiego, frekwencja na sejmiku w latach 1572–1648 wynosiła średnio 100–200 osób[12]. W okresie tym szlachta zbierała się najpierw w lubelskim zamku królewskim, od przełomu XVI i XVII stulecia obrady przeniesione zostały do należącego do klasztoru Dominikanów kościoła św. Stanisława. Wyjątkowo — jak w 1592 r. — obrady toczyły się „pod Lublinem", natomiast w latach 1625 i 1629 wskutek panującej w Lublinie zarazy sejmiki przedsejmowe zebrały się w Chodlu i w Konopnicy[13]. Poza zwyczajnym miejscem zbierały się także, z oczywistych przyczyn, sejmiki odbywane przy okazji popisów czy w trakcie pospolitego ruszenia.

Publikowane w niniejszym tomie akta stanowią pokłosie działalności sejmiku lubelskiego z lat 1572–1632. Nie znamy dokładnej liczby mających wówczas miejsce zgromadzeń szlachty lubelskiej, gdyż — poza zbierającymi się od 1578 r. regularnie we wrześniu w pierwszy poniedziałek po święcie Narodzin Marii Panny (8 września) sejmikami deputackimi, na których wybierano deputata do Trybunału Koronnego — pozostałe sejmiki nie miały stałych terminów obrad. Obradowały one w terminach wyznaczonych przez uniwersały królewskie (sejmiki przedsejmowe, tzw. królewskie bez związku z sejmem), uniwersały wojewody bądź kasztelana (sejmiki elekcyjne kandydatów na opróżnione urzędy ziemskie) bądź konstytucje sejmowe (sejmiki relacyjne). Wyjątkowo i w nadzwyczajnych okolicznościach sejmiki były zwoływane przez innych urzędników bądź — jak w trakcie rokoszu Zebrzydowskiego — przez wybranych wcześniej na sejmiku i upoważnionych do tego deputatów rokoszowych. Odrębną kategorię zgromadzeń stanowiły zjazdy przy okazji roków sądowych, okazowań bądź pospolitego ruszenia, na których podejmowane były uchwały mające rangę laudów sejmikowych. Dla objętego wydawnictwem okresu udało się odnaleźć w sumie informacje o 128 zgromadzeniach szlachty lubelskiej. Najwięcej z nich odnosi się do sejmików przedsejmowych i corocznych

[10] Zob. akta sejmików z 16 i 17 grudnia 1604 r. Faktu tego nie dostrzegli dotychczasowi monografiści sejmiku.

[11] W. Śladkowski, *Udział szlachty łukowskiej w sejmiku lubelskim*, w: *Z przeszłości ziemi łukowskiej*, red. R. Orłowski, J. R. Szaflik, Lublin 1959, s. 125–126; M. Ujma, dz. cyt., s. 27–28.

[12] W. Śladkowski, *Skład społeczny, wyznaniowy i ideologia sejmiku lubelskiego w latach 1572–1648*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", Sec. F, T. XII, 1957, s. 133. Szacunki te przyjęła także M. Ujma, dz. cyt., s. 23.

[13] Tamże, 22 (tutaj błędnie: „w Kopanicy"), W. Śladkowski, dz. cyt., s. 132.

deputackich, ważne miejsce zajmują materiały dotyczące sejmików posejmowych (relacyjnych), elekcyjnych, z czasów bezkrólewi, zgromadzeń zwoływanych przez króla i inne osoby, zjazdów zbierających się podczas rokoszu i zamieszania wewnętrznego, okazowań i popisów oraz pojawiających się z rzadka jeszcze sejmików z limity. Do zgromadzeń tych udało się odnaleźć w sumie 141 różnego typu dokumentów. Dominują wśród nich uchwały sejmikowe (lauda), których jest w sumie 51, poczesne miejsce zajmują instrukcje posłom na sejm (36), w mniejszej liczbie występują atestacje, skwitowania, instrukcje posłom sejmiku do króla bądź prymasa, protestacje i manifestacje. Z 54 sejmów, jakie zebrały się w omawianym okresie (bez sejmów elekcyjnych), nie udało się odnaleźć żadnej dokumentacji sejmiku lubelskiego z 10 zgromadzeń przedsejmowych: przed trzema sejmami koronacyjnymi (1574, 1576, 1588), przed sejmem konwokacyjnym 1587 r. oraz sejmami z lat 1578, 1579/1580, 1582, 1591, 1600 i 1601. W kilku przypadkach o odprawieniu sejmików znajdujemy tylko informacje pośrednie. Z około 50 sejmików deputackich ślady aktowe pozostały po 19 sejmikach, co nie oznacza, że inne sejmiki nie dochodziły do skutku. Z mocy prawa zbierały się one — poza czasem bezkrólewi i innych przeszkód — każdego roku, ale nie pozostawiły po sobie nazbyt wiele dokumentacji źródłowej. Udokumentowaną źródłowo dynamikę aktywności sejmikowej szlachty lubelskiej z uwzględnieniem wszystkich kategorii zgromadzeń, jedynie bez potwierdzonych bezpośrednimi źródłami sejmików deputackich, ilustruje poniższa tabela:

Lata	Liczba zgromadzeń
1572–1580	13
1581–1590	14
1591–1600	16
1601–1610	28
1611–1620	21
1621–1632	36

Warto dodać, że tabela uwzględnia również 12 zgromadzeń elekcyjnych związanych z wyborem kandydatów na lubelskie urzędy ziemskie: podkomorzego, sędziego ziemskiego, podsędka i pisarza ziemskiego. Zachowały się zazwyczaj uniwersały wojewody bądź kasztelana zwołujące te sejmiki po śmierci, awansie bądź rezygnacji osoby piastującej poprzednio dany urząd, w niektórych przypadkach także inne akta odnoszące się do tych sejmików. W zgromadzeniach tych brała najpewniej udział tylko szlachta należąca do danego okręgu sądowego, więc np. szlachta

łukowska miała prawo w nich uczestniczyć tylko wówczas, gdy należała do grona posesjonatów również w powiecie lubelskim. Niestety, brak podobnej dokumentacji odnoszącej się do urzędników ziemi łukowskiej, gdzie funkcjonował odrębny sąd ziemski, wszakże bez podkomorzego. Dokumentacja ta znajdowała się najpewniej w księgach grodzkich łukowskich, które w czasie ostatniej wojny spłonęły.

Wszystkie odnalezione świadectwa aktywności sejmikowej, zarówno marszałka, jak i uczestników życia sejmikowego, publikowane są w całości w wersji źródłowej, bez skróceń, opuszczeń i streszczeń. W regestach przekazane zostają natomiast uniwersały królewskie i innych dostojników zwołujących sejmik, które oparte są zazwyczaj na jednolitym formularzu adresowanym do wszystkich województw i ziem. Swoisty ewenement stanowi kredens dla posła królewskiego na sejmik deputacki z 14 września 1609 r.; jego oblatowanie w księgach grodzkich było postępowaniem nadzwyczajnym, niemal niespotykanym. Jeśli do danego zgromadzenia zachowało się kilka przekazów, informacje o nich zostały podane obok opisu podstawy edycji oznaczonej zawsze jako **Rkp. 1.**; kolejne kopie zostały ponumerowane z oznaczeniem miejsca, gdzie rękopis jest przechowywany.

Wydawnictwo niniejsze w znacznym stopniu opiera się na wzorcach, wypracowanych przez poprzednich edytorów, począwszy od S. Kutrzeby[14]. Zebrany materiał został zatem podzielony chronologicznie, według dat kolejnych sejmików, z których każdy — wzorem ukształtowanej wcześniejszymi edycjami akt sejmikowych tradycji — otrzymał kolejny numer zapisany cyframi rzymskimi. W ich obrębie poszczególne teksty zostały ponumerowane cyframi arabskimi, oddzielnie dla każdego zgromadzenia. Uwzględniono podstawę jego zwołania (uniwersał), o ile termin nie był stały. Następnie przywołano bazę źródłową, poczynając od rękopisów będących podstawą edycji.

Badacze zajmujący się aktywnością szlachty lubelskiej korzystali dotychczas najczęściej z kopii akt sejmiku lubelskiego przechowywanych w tzw. Tekach Pawińskiego w Bibliotece PAU-PAN w Krakowie (rkp. 8323)[15]. Zostały one sporządzone pod koniec XIX w. z ksiąg grodzkich lubelskich, gdy po 1887 r. staropolskie archiwalia lubelskie przewieziono do Wilna i umieszczono w tamtejszym Archiwum Centralnym[16]. Kopie te

[14] *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. I (1572–1620), wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932.

[15] Nie dotyczy to oczywiście M. Ujmy, autorki monografii sejmiku lubelskiego, uwzględniającej szeroko oblaty akt sejmikowych zawarte w księgach grodzkich lubelskich.

[16] T. Mencel, *Archiwum Akt Dawnych w Lublinie (1827–1887)*, „Rocznik Lubelski", T. I, 1958, s. 35.

są źródłem ważnym, ale nie pierwszorzędnym. W kilku przypadkach stanowią one wprawdzie jedyną formę zachowanego przekazu źródłowego, w zdecydowanej większości pokrywają się jednak z materiałami zawartymi w zachowanych księgach grodzkich lubelskich. Ponadto konfrontacja tych odpisów z księgami grodzkimi potwierdza spotykaną w literaturze opinię, że były one sporządzane dość niestarannie i wybiórczo; 31 odnalezionych w księgach grodzkich uchwał i instrukcji sejmikowych z lat 1573–1632 w kopiarzu zostało pominiętych.

Podstawę edycji zdecydowanej większości publikowanych materiałów stanowią oblaty akt znajdujące się w księgach grodzkich lubelskich. Tylko w dwu przypadkach (instrukcja posłom wysłanym z sejmiku do króla w 1591 r. oraz uchwała podjęta podczas roków w styczniu 1601 r.) udało się odnaleźć oryginalne akta, z podpisami marszałka i przynajmniej części obecnych na zgromadzeniu. W drugiej połowie XVI w. stopniowo przyjmowała się zasada, iż uchwały sejmikowe i inna dokumentacja wytwarzana w wyniku funkcjonowania sejmiku były aktykowane w księgach grodzkich. Sejmik lubelski nakazywał przy tym wnoszenie swoich uchwał do ksiąg grodzkich lubelskich, tylko raz — w styczniu 1614 r. — polecono uniwersał sejmikowy dotyczący poborów przesłać do oblaty także w grodzie łukowskim, drugim grodzie w województwie (księgi łukowskie spłonęły w pożarze Archiwum Głównego Akt Dawnych w czasie II wojny światowej). Oblata czyniła akty sejmikowe prawomocnymi, co broniło je przed próbami podważania ich wiarygodności[17]. Oblaty uchwał sejmikowych oraz — rzadziej — instrukcji poselskich pojawiły się w okresie bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta, choć w przypadku sejmiku lubelskiego udało się odnaleźć wcześniejszą, co prawda niedatowaną, instrukcję na sejm 1572 r., najprawdopodobniej z grudnia 1571 r. Za panowania Henryka Walezego oraz Stefana Batorego oblat dokonywano jeszcze stosunkowo rzadko, ale od czasów Zygmunta III Wazy czyniono tak coraz częściej. Zwyczaj regularnego wciągania do ksiąg postanowień sejmikowych upowszechnił się dopiero w latach dwudziestych XVII w. Początkowo akt oblatacji dokonywany był w obecności dygnitarzy województwa, potem czynił to osobiście marszałek.

Materiały objęte ramami niniejszego tomu pochodzą zatem w pierwszym rzędzie z Archiwum Państwowego w Lublinie, w którym przechowywane są w większości księgi grodzkie lubelskie. Akta te, przewiezione w 1887 r. z Lublina do Wilna, zostały w 1915 r. ewakuowane w głąb Ro-

[17] Szerzej por. J. Łosowski, *Kancelaria grodzka chełmska od XV do XVIII wieku*, Lublin 2004, s. 222–226.

sji, ulegając częściowemu rozproszeniu. Część ksiąg grodzkich lubelskich (zaczynających się od 1609 r.) powróciła do Lublina w 1919 r., najstarsze rewindykowane zostały z terenów dawnego ZSRR dopiero w latach 1962–1963. 8 ksiąg lubelskich z lat 1531–1596 przechowywanych jest nadal w Centralnym Narodowym Archiwum Historycznym Republiki Białoruś w Mińsku[18]. Niestety, stan zachowania ksiąg lubelskich oraz ich kompletność pozostawiają sporo do życzenia. Z interesującego nas okresu brakuje 12 ksiąg z serii Relacji, manifestacji i oblat, do której wnoszono akta sejmiku, częściowo tylko lukę tę zapełniają fragmentarycznie i w bardzo złym stanie zachowane protokoły ksiąg nazwane w archiwum Destructa. Niczego nie przyniosła też kwerenda w księgach ziemskich urzędowskich z objętego niniejszym wydawnictwem okresu.

Poza archiwum lubelskim, w którego zasobach znajdują się interesujące nas księgi, ważne znaczenie miała kwerenda w innych archiwach i bibliotekach. Dzięki niej udało się znacznie poszerzyć zasób odnalezionych laudów i innych akt lubelskich, których z różnych względów — przeważnie luk w zachowanych księgach grodzkich — nie ma w zasadniczej podstawie wydawniczej. Pokaźną liczbę (21) uchwał i instrukcji sejmikowych odnaleziono w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie, pojedyncze zazwyczaj akta udało się odnaleźć w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu, Bibliotece Jagiellońskiej, Bibliotece Kórnickiej, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, a także w Archiwum Głównych Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Narodowym w Krakowie i Archiwum Państwowym w Gdańsku. W kilku przypadkach były to pojedyncze kopie z epoki, będące przez to podstawą edycji, przeważnie jednak odnalezione odpisy stanowiły powtórzenie materiałów zawartych w księgach grodzkich lubelskich. Informacje o wszystkich odnalezionych kopiach zostały podane obok opisu podstawy edycji jako kolejno ponumerowane rękopisy. Pojedyncze informacje, zazwyczaj o osobach deputatów trybunalskich z Lublina, pochodzą też z Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy w Kijowie.

Edycja została przygotowana w zgodzie z zasadami *Instrukcji wydawniczej* K. Lepszego[19], w nielicznych tylko przypadkach odchodząc od wyznaczonego kanonu. Przede wszystkim wprowadzono współczesną ortografię, przy zachowaniu fonetycznego brzmienia wyrazów. W myśl zaleceń starano się umiarkowanie modernizować i ujednolicać pisownię wy-

[18] Por. *Archiwum Państwowe w Lublinie i jego oddziały. Przewodnik po zasobie archiwalnym*, t. I, Lublin 1997, s. 138.

[19] *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do XVIII w.*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.

razów. Dotyczyło to w szczególności spolonizowanej łaciny i słów zakończonych na *-ya*, *-yia* i *-ia*, oddając je jako np. *egzakcyja*, *konstytucyja* czy *posesyja*. W duchu współczesnym uporządkowano też pisownię liter *j*, *y*, *i* (*tey*, *tei* = *tej*), *c* i *k* (*commisarz* = *komisarz*) oraz *s* i *z* (*s tego* = *z tego*). Usunięto *h* występujące po literze *t* (*ratha* = *rata*) oraz podwójne spółgłoski (*summa* = *suma*). Usunięto również większość dużych liter, np. przy nazwach urzędów, pozostawiając je w zwrotach o zabarwieniu uczuciowym (*Ojczyzna*) oraz grzecznościowych odnoszących się do monarchy (*Król*), a także w nazwach niektórych ważnych organów, jak *Trybunał Koronny* czy *Trybunał Skarbowy*. W pozostałych przypadkach zastosowane zwroty i ich sigle (np. *jm.*, *ichm.*, *j.o.*) zapisano z małej litery[20]. Modernizacji poddano też występujące w źródle końcówki *-emi* (*postronnemi*), zastępując je formą współczesną *-ymi*.

W miarę możliwości ujednolicono i uwspółcześniono nazwiska i nazwy geograficzne, których pisownia mogła być różna nawet w tym samym tekście. Tylko w wyjątkowych przypadkach pozostawiono oryginalny zapis, np. *Urowiecki — Uhrowiecki* czy *Węgliński — Węgleński*, korelując to w indeksie osobowym.

Ujednolicony został sposób zapisywania dat, w źródle występujących w różnej formie. Daty pisane słownie, zarówno łacińskie, jak i polskie, oddano cyframi arabskimi, pozostawiając w pierwotnym zapisie jedynie nazwy miesięcy. Podobny zabieg zastosowany został w odniesieniu do zapisywanych słownie kwot pieniężnych.

W nawiasy kwadratowe ujęto niezbędne uzupełnienia tekstu (np. imiona) i rozwiązanie dat. W tradycyjnych przypisach rzeczowych z oznaczeniem liczbowym zamieszczono inne uzupełnienia (np. osób wymienionych tylko według godności), wyjaśnienia i sprostowania. Starano się też przywołać konstytucje, do których odwoływano się w uchwałach sejmikowych, odsyłając do najnowszej edycji postanowień i uchwał sejmowych[21]. W jednym przypadku (1607 r.) w przypisie zamieszczono obszerniejszy list Jana Dzierżka do wojewody Mikołaja Zebrzydowskiego, znakomicie korespondujący z formułowanymi wówczas na sejmiku przez szlachtę opiniami i wiążący się z powierzoną Dzierżkowi przez sejmik misją do wojewody. Braki i różnice w tekstach oznaczono literami odsyłającymi do przypisów tekstowych, znajdujących się na końcu akt danego sejmiku. Zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami określono je znakami: [...] jako uszkodzenie tekstu lub jego nieczytelność oraz [—] jako tekst urwa-

[20] Patrz *Wykaz skrótów*.

[21] *Volumina constitutionum*, t. I–III, Warszawa 1996–2013.

ny lub pozostawione w tekście wolne miejsce na uzupełnienie. Oczywiste pomyłki pisarza czy powtórzenia wyrazów natomiast prostowano bez sygnalizowania przypisem czy znakiem. Podobnie uczyniono przy rozwinięciu nader licznych abrewiacji suspensyjnych i kontrakcyjnych do pełnego brzmienia łacińskich wyrazów. Błąd, którego nie poprawiano, został oznaczony znakiem *sic [s]* dla potwierdzenia zgodności tekstu wydanego z podstawą wydania.

Tekstom o dość skomplikowanej składni i strukturze starano się nadać większą czytelność przez wprowadzenie współczesnej interpunkcji, której w oryginale były niemal pozbawione. Wprowadzono też logiczny podział na akapity. Zachowano przy tym numerację akapitów, jeśli występowała ona w podstawie źródłowej.

Zamysł publikacji akt sejmiku lubelskiego zrodził się w środowisku historyków Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej już w 1980 r., a jego ówczesnym patronem był prof. dr hab. Adam Kersten, kierownik powołanego wtedy Zakładu Historii XVI–XVIII wieku. Rozpoczęte prace nie wyszły jednak wówczas poza etap rejestracji materiałów sejmikowych. Przedwczesna śmierć Profesora zahamowała kontynuację przedsięwzięcia. Niniejszy tom chcę poświęcić pamięci Profesora, również jako wyraz ogromnego szacunku dla Jego zasług dla rozwoju lubelskiego środowiska historycznego.

Edycja niniejsza mogła się ukazać m.in. dzięki finansowemu wsparciu ze strony Fundacji Kerstenów. Władzom Fundacji, Państwu Małgorzacie Kersten i Grzegorzowi Kerstenowi, składam w tym miejscu serdeczne podziękowania. Dyrektorowi Archiwum Państwowego w Lublinie dr. Piotrowi Dymmelowi dziękuję za przyjęcie publikacji do serii wydawniczej *Fontes Lublinenses* oraz jej dofinansowanie. Panu dr. hab. Michałowi Zwierzykowskiemu, prof. UAM jestem głęboko wdzięczny za dzielenie się własnymi doświadczeniami związanymi z publikacją akt sejmikowych oraz cenne dla niniejszej publikacji uwagi recenzyjne. Słowa podziękowań zechcą też przyjąć wszyscy pracownicy archiwów i bibliotek, z których życzliwości i pomocy korzystałem w trakcie przygotowywania niniejszego tomu.

Henryk Gmiterek

WYKAZ SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

ASWK	— *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. I, wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932; t. II, wyd. A. Przyboś, Kraków 1953
ASWPiK	— *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego*, t. I, cz. 1, 2, wyd. W. Dworzaczek, Poznań 1957–1962
ASZCh.	— *Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572–1668*, wyd. W. Bondyra, H. Gmiterek, J. Ternes, Lublin 2013
Posłowie ziemscy	— *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013
PSB	— *Polski słownik biograficzny*, t. I–XLIX, Kraków–Wrocław 1935–2015
Urzędnicy	— *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski: t. IV, z. 4 — *Urzędnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991; t. IX — *Urzędnicy inflanccy XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Mikulski, A. Rachuba, Kórnik 1994; t. X — *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku*, opr. K. Chłapowski i in., Kórnik 1992
Vol. const.	— *Volumina constitutionum*, t. I–III, Warszawa 1996–2013

WYKAZ SKRÓTÓW

a. D.	— anno Domini
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AN Kr.	— Archiwum Narodowe w Krakowie
AP Gd.	— Archiwum Państwowe w Gdańsku
APL	— Archiwum Państwowe w Lublinie
APP	— Archiwum Publiczne Potockich w AGAD
AR	— Archiwum Radziwiłłów w AGAD
AZ	— Archiwum Zamoyskich w AGAD
B. Czart.	— Biblioteka XX. Czartoryskich w Krakowie
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
B. Kórn.	— Biblioteka Kórnicka
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
B. Ossol.	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BOZ	— Biblioteka Ordynacji Zamojskiej
B. PAU-PAN Kr.	— Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności-Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
B. Racz.	— Biblioteka im. Raczyńskich w Poznaniu
BUW	— Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
BUWr.	— Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego
CLDestructa	— Castrensia Lublinensisa, Destructa
CLRMO	— Castrensia Lublinensia, Relationes, manifestationes, oblatae w APL
Dz.	— Dział
gen.	— generosus
gr	— groszy
ichm.	— ichmościowie
jejm.	— jejmość
JKMć	— Jego Królewska Mość
jm.	— jegomość
jw.	— jaśnie wielmożny
nob.	— nobilis
P. n. m.	— Pan nasz miłościwy
szl.	— szlachetny
TUrz.	— Terrestria Urzędoviensia w APL
ur.	— urodzony
W. Ks.	— Wielkie Księstwo
złp	— złoty polski

WYKORZYSTANA LITERATURA

Akta sejmikowe województwa krakowskiego, t. I (1572–1620), wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932.

Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1696–1732, wyd. M. Zwierzykowski, Poznań 2008.

Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1733–1763, wyd. M. Zwierzykowski, Warszawa 2015.

Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572–1668, wyd. W. Bondyra, H. Gmiterek, J. Ternes, Lublin 2013.

Akta sejmiku podolskiego in hostico 1672–1698, wyd. J. Stolicki, Kraków 2002.

Archiwum Państwowe w Lublinie i jego oddziały. Przewodnik po zasobie archiwalnym, t. I, Lublin 1997.

Balzer O., *Geneza Trybunału Koronnego*, Warszawa 1886.

Besala J., *Stefan Batory*, Warszawa 1992.

Bodniak S., *Polska a Bałtyk za ostatniego Jagiellona*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej", T. 3, 1946, s. 226.

Dubas-Urwanowicz E., *Koronne zjazdy w dwóch pierwszych bezkrólewiach po śmierci Zygmunta Augusta*, Białystok 1998.

Dyaryusze i akta sejmowe r. 1591–1592, wyd. E. Barwiński, Scriptores rerum Polonicarum, t. XXI, Kraków 1911.

Dybaś B., *Na obrzeżach Rzeczypospolite. Sejmik piltyński w latach 1617–1717*, Toruń 2004.

Dyaryusze sejmowe r. 1585, wyd. A. Czuczyński, Scriptores rerum Polonicarum, t. XVIII, Kraków 1901.

Gacki J., *Benedyktyński klasztor w Sieciechowie*, Radom 1872.

Gmiterek H., *Instrukcja sejmiku lubelskiego posłom na sejm 1581 roku*, „Res Historica", T. 38, 2014.

Gruszecki S., *Walka o władzę w Rzeczypospolitej Polskiej po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów (1572–1573)*, Warszawa 1969.

Historia sejmu polskiego, t. I, red. J. Michalski, Warszawa 1984.

Kupisz D., *Zbigniew Gorajski (1596–1655). Studium z dziejów szlachty protestanckiej w Małopolsce w pierwszej połowie XVII wieku*, Warszawa 2000.

Łosowski J., *Kancelaria grodzka chełmska od XV do XVIII wieku*, Lublin 2004.

Mencel T., *Archiwum Akt Dawnych w Lublinie (1827–1887)*, „Rocznik Lubelski", T. I, 1958.

Myśliński K., *Geneza dawnego województwa lubelskiego*, w: *Spojrzenia w przeszłość Lubelszczyzny*, red. K. Myśliński, A. A. Witusik, Lublin 1974.

Noailles E., *Henri de Valois et la Pologne en 1572*, Paris 1867.

Orzelski Św., *Bezkrólewia ksiąg ośmioro*, t. II, wyd. W. Spasowicz, Petersburg 1856,.

Pirożyński J., *Sejm warszawski roku 1570*, Kraków 1972.

Posłowie ziemscy koronni 1493–1600, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013.

Sapała P., *Przerwane spory na sejmie warszawskim 1572 r. Przyczynek do badań nad ostatnim walnym zjazdem za życia Zygmunta Augusta*, w: *Z dziejów Warszawy. Konflikty*, red. K. Wagner, Z. Chmiel, Warszawa 2012.

Sochacka A., *Zjazdy szlachty lubelskiej w późnym średniowieczu*, w: tejże, *Regimen — Dominium — Societas nobilium. Z dziejów gospodarki, administracji i polityki w Lubelskiem w średniowieczu*, red. A. Obara-Pawłowska, D. Wróbel, Lublin 2014.

Śladkowski W., *Sąd „ultimae instantiae" trzech województw: sandomierskiego, lubelskiego i podlaskiego 1574–1577*, „Rocznik Lubelski", T. III, 1960.
Śladkowski W., *Skład społeczny, wyznaniowy i ideologia sejmiku lubelskiego w latach 1572–1648*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", sec. F, XII, 1957.
Śladkowski W., *Udział szlachty łukowskiej w sejmiku lubelskim*, w: *Z przeszłości ziemi łukowskiej*, red. R. Orłowski, J. R. Szaflik, Lublin 1959.
Ujma M., *Sejmik lubelski 1572–1696*, Warszawa 2003.
Vinničenko O., *Instrukcija peredsejmovogo sejmiku cholmskoj zemli 1593 roku*, „Zapysky Naukovogo Tovaristva im. Ševčenka, Praci istorično-filosofskoj sekcji", T. CCXLIII, 2002.
Wierzbowski T., *Jakób Uchański arcybiskup gnieźnieński (1502–1581)*, Warszawa 1895.
Źródła dziejowe, t. IV, Warszawa 1877.

AKTA SEJMIKOWE

I. Sejmik przedsejmowy w Lublinie przed sejmem 1572 r. (grudzień 1571 r.?)[22]

Król Zygmunt August uniwersałem datowanym z Warszawy 16 I 1572 r. zwoływał odłożony wcześniej (pierwotnie miał się zebrać 6 I 1572 r.) sejm walny do Warszawy na 2 III 1572 r., nakazując wszystkim, którzy jeno do sejmu należą, *aby* tu do Warszawy na dzień pomieniony tego sejmu [2 III] wedle pierwszych listów naszych sejmowych przyjechać nie omieszkowali: *w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Turecki dworzanin królewski 23 I 1572 r., APL, CLRMO 16, k. 438v.*

1. Instrukcja dla posłów z sejmiku lubelskiego przed sejmem 1572 r.

Rkp. *B. Czart., rkp. 77 (Teki Naruszewicza), s. 785–787 — kopia.*

[s. 785] Artykuły z sejmiku lubelskiego od rycerstwa przy jm. panu wojewodzie[23] i panu lubelskim[24] spisane, na sejm panom posłom etc.

Aby sejmy walne długie nie bywały, a ten aby się nie wlókł dłużej [niż] dziesięć niedziel. Sejmiki kolski i korczyński aby na jeden dzień nie bywały składane, aby z jednego na drugi jachać mógł, także i inne powiatowe sejmiki.

Ichm. panowie rady aby byli powinni z Wielkiej Polski do Koła, a z Małej [Polski] do Nowego Miasta [Korczyna] jachać i przynajmniej po jednemu albo po dwu posłów z artykułami swej ziemi.

Aby Króla JMci prosili, żeby componiret inter status, i podle prawa, i podle obietnice swej na przeszłym sejmie.

Około podatku aby się panowie posłowie zgadzali z innymi ziemiami, a iżby szafarze byli a indziej nie dawali pieniędzy, tylko żołnierzom z wolą

[22] *Przekładany kilkakrotnie sejm 1572 r., ostatni za życia Zygmunta Augusta, zebrał się ostatecznie 12 III i obradował do 28 V 1572 r. Sejmiki przedsejmowe odprawiły się prawdopodobnie w drugiej połowie grudnia 1571 r. Publikowana tu instrukcja w Tekach Naruszewicza błędnie przypisana została do roku 1569. Poprawną datację ustalił S. Bodniak, Polska a Bałtyk za ostatniego Jagiellona, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej", T. 3, 1946, s. 226 oraz J. Pirożyński, Sejm warszawski roku 1570, Kraków 1972, s. 24–25. Do ich opinii przychylił się P. Sapała, Przerwane spory na sejmie warszawskim 1572 r. Przyczynek do badań nad ostatnim walnym zjazdem za życia Zygmunta Augusta, w: Z dziejów Warszawy. Konflikty, red. K. Wagner, Z. Chmiel, Warszawa 2012, który na s. 48–49 zamieścił w punktach także treść instrukcji.*

[23] *Jan Firlej marszałek wielki koronny.*

[24] *Kasztelan lubelski Stanisław Słupecki.*

pana wojewody, a liczby z czwartej części wysłuchali i dali o tym sprawę w powieciech.

Rotmistrze z powiatów. Dla prędkiej obrony aby ichm. panowie z Nowego Miasta pisali do Króla JMci, żeby trzecie wici wysłane były, skoroby co było pewnego około wtargnienia skorego nieprzyjaciela. Aby i przed sejmem, i pod sejmem mogły się z ziemi ruszyć ku granicy z swego powiatu każda ziemia, a iżby w tychże wiciach oznaczono miejsca.

Około sprawiedliwości, aby Król JMć powinne swoje dni sądził per senium, albo dawniejsze kauzy naprzód, a tymczasem namawiać krótszy, lepszy obyczaj sprawiedliwości.

Ordini senatorio ut restituatur pristina dignitas.

Statuta i przywileje koronne około urzędów koronnych aby były w egzekucyją przywiedzione, a zwłaszcza koronnego marszałka[25], który się opowiada, iż w swym urzędzie cierpi derogacyją.

[s. 786] Aby Król JMć podług swej przysięgi urzędy spełna dawał, i w powieciech aby nie służyli, jedno ziemscy urzędnicy w każdej ziemi.

Około mennice, aby była bita dobra [moneta], a litewska szła u nas podług wagi słusznej, a nasza u nich także.

Aby pilnie o to prosili i z ichm. pany, jako się namówiło w powiecie, żeby miasto lubelskie, które tylko sto domów i kilkanaście w sobie ma, albo mało więcej, było dalej rozszerzone i wolnościami nadane dla dobrego pospolitego i Króla JMci i Rzeczypospolitej i województwa naszego.

Około wiec[ów] prosić pilno, aby Król JMć na tymże sejmie zaraz decyzyją uczynił, abyśmy w kauzach nie upadli ci, co pozwani. O który artykuł wiele ich przy jm. panu wojewodzie prosili, a drudzy przy jm. panu lubelskim tego nie chcieli, i prosili też o potwierdzenie.

Prosić pilno, aby Król JMć biskupstwo helczberskie[26] dać raczył Polakowi, szlachcicowi cnoty doświadczonej i życzliwości Rzeczypospolitej, a nie cudzoziemcowi ani plebeio, bo już słychać, że koadiutorem ktoś jest.

O pana Jarczowskiego odpowiedź i krzywdę, także pana Miękiczkiego i probierza krakowskiego.

Króla JMci prosić, aby kancelaryja pohamowana była a nie uspieszała się z rozdawaniem kaduków, i także opiekow, gdzie są i staną consanguineos proximos i herbownych w opiece podług prawa albo ordynacyji uczynionych.

[25] *Jan Firlej, wojewoda lubelski.*

[26] *Zniekształcona forma od Heilsberg (Lidzbark Warmiński), stolicy biskupstwa warmińskiego.*

Aby Król JMć nieodwłoczną sprawiedliwość z opata sieciechowskiego[27] uczynić raczył o Brzezińskiego, którego głodem umorzył.

Aby pospołu z innych ziem posły de interregno, de modo et loco electionis regis namawiali.

O statut pana sanockiego pana [Jana] Herborta[28], aby go nie używano pro authentico, ażby był rewidowan i emendowan na sejmie.

Pilno Króla JMci prosić, aby podług zakonu Bożego z małżonką[29] mieszkał. O potomka na cnotę i miłość Polaków przeciw panom swym puścić, i opatrzenie jego etc.

De dominio maris z innych ziem posły namawiać.

Aby legatowie [s. 787] u nas nie byli rzymscy, które za szpiegiem mamy, także i Cygani.

Iż z Węgier drogo wina ustawują, skąd szkoda wielka Rzeczypospolitej, a także aby się temu zabieżało ustawić, aby kwarta była po 2 grosze, albo jako się temu ma zabieżeć z innymi ziemiami namawiać.

Urzędnicy, których Rzeczpospolita na rewizyją mostów naznaczyła, aby czynili w tym suo officio dosyć, vocati asesorowie aby nie byli.

Jako Żydowie, tak gorzej Grekowie jako więksi szpiegowie, i inni cudzoziemcy aby myt i ceł nie trzymali, ale szlachcic osiadły etc.

Posłowie: pan Paweł Czerny, pan [Jan] Sienieński z Hroślina, pan [Jan?] Morawiecz, czwarty obrany per contentionem pan [Piotr] Kaszowski.

II. Sejmik przedkonwokacyjny w Urzędowie 15 grudnia 1572 r.

Sejmik zwołany przez wojewodę lubelskiego Mikołaja Maciejowskiego jako realizacja postanowień zjazdu senatorów w Kaskach podjętych 21 X 1572 r., por. E. Dubas-Urwanowicz, Koronne zjazdy..., s. 21, 23.

1. Instrukcja posłom na konwokację z sejmiku w Urzędowie 15 grudnia 1572 r.

Rkp. *B. Czart., rkp. 80, (Teki Naruszewicza), s. 562–565 — kopia; druk: E. Noailles, Henri de Valois et la Pologne en 1572, Paris 1867, s. 232–233.*

[s. 562] Instrukcyja posłów z województwa lubelskiego na konwokacyją do Warszawy.

[27] *Zdaniem J. Gackiego — Benedyktyński klasztor w Sieciechowie, Radom 1872, s. 184 — opatem mógł być wówczas poeta Jan Kochanowski. Opat Szczęsny Ragowski zm. 22 X 1571 r., do elekcji jego następcy zaś zakonnicy przystąpili dopiero 6 III 1573 r.*

[28] *W 1563 r. prasy drukarskie opuściło po raz pierwszy, wznawiane potem jeszcze kilkakrotnie, dzieło kasztelana sanockiego Jana Herburta „Statuta Regni Poloniae", które w przekładzie na język polski wydane zostało w 1570 r. w Krakowie jako „Statuta i przywileje koronne".*

[29] *Katarzyna Habsburżanka; z przebywającą w Linzu małżonką Zygmunt August pozostawał w separacji.*

Na sejmiku powiatowym przez jm. pana wojewodę lubelskiego złożonym artykuły namówione od rycerstwa ziemie lubelskiej i poruczone panom posłom wybranym do Warszawy na konwokacyją przez ichm. pany rady koronne złożoną w Kaskach[30].

Naprzód panowie posłowie mają się starać z innymi wszemi posły ziemskimi, aby panowie rady koronne bez wszego omieszkania, co narychlej, póki się zima nie rozciecze, elekcyją nowego króla złożyli a dalej już czasu nie trawili, którego już dosyć zginęło. A gdzieby panowie rady to dalej odkładać chcieli, tedy panowie posłowie zezwoliwszy się, niechaj z innymi posły ziemskimi, którzy do tego będą chętliwi, i z częścią rady, którzyby się do tego przyłączyć chcieli, panom się opowiedzą, iż o sobie radzić muszą, elekcyją na czas i na miejsce złożą. A w żadną inszą rzecz niechaj się nie wdawają, aż ten artykuł odprawią.

De modo electionis i o obronie poruczamy, abyśmy się zarazem ruszyli tak, jako na wojnę [s. 563] i z takim obowiązkiem w powieciech, gdzie nam wojewoda opowie albo kasztelan, a gdzieby pan wojewoda albo kasztelan nie chciał, tedy od nas obrani. A tam ruszywszy się, namówimy o obyczaju jachania ku elekcyji, jeżeli wszyscy, jeżeli połowica województwa.

Żołnierzom aby było zapłacono ex proventibus Reipublicae, a gdzieby tego nie stało, niechaj się panowie posłowie z inszymi posły około tego zgadzają. A ci żołnierze wszyscy aby na granicach mieli służbę aż do ruszenia naszego przed elekcyją, a pod onym czasem prawie aby byli wszyscy rozpuszczeni do swoich województw, gdzie się stawić do ruszenia powinni. Wszakoż zamkom aby namówili obronę, a zwłaszcza zamkowi spiskiemu.

Aby żaden swej preeminencyjej nie wystawiał podobnej do monarchiej, lecz żeby każdy na takiej władzy przestawał, jaką miał w całej jeszcze Rzeczypospolitej, to jest za królewskiego żywota, bo przybędzieli co komu śmiercią królewską, będzie rad, aby długo króla nie było, ale urzędnicy koronni aby ex praescripto Reipublicae się sprawowali. A gdzieby kto z Wielkiej Polski chciał do [s. 564] tego primatum więcej, niźli opisany jest w prawie pospolitem popierać, aby się posłowie nasi z inszymi posły zinąd i z Małej Polski porozumiawszy, protestacyją uczynili. Także i o sądy rozciągnione po wszystkich kąciech koronnych w Kole postanowione[31], gdzieby tego nie uczynili, żeby ich nie podnieśli, także protestacyją uczynić.

[30] *Zjazd w Kaskach obradował w dniach 25 X-1 XI 1572 r. Jego uchwały zob. T. Wierzbowski, Jakób Uchański arcybiskup gnieźnieński (1502–1581), Warszawa 1895, (Uchańsciana, t. V), s. 767–771. Szerzej o zjeździe zob. S. Gruszecki, Walka o władzę w Rzeczypospolitej Polskiej po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów (1572–1573), Warszawa 1969, s. 164–167.*

[31] *Zjazd województw wielkopolskich w Kole, zob. ASWPiK, t. I, s. 3–8.*

Lege perpetua aby cautum było, et in praesens, i dawno tego potrzeba była, aby pieczęcie wszystkie w okręgu Korony wszystkiej i w Księstwie Litewskim były zapieczętowane skoro po śmierci królewskiej i teraz, wszakoż panowie pieczętarze pisać powinni, co im wszystkie ordines rozkażą i poruczą.

Ekspostulować i warować, aby to na potem nie było, że sejm panowie w Kaskach złożyli i sejmiki nad prawo, które im więcej nie dozwala, jeno locum et tempus electionis złożyć, aby in sequellam na potym im nie szło. I protestować się, zwłaszcza jeżeli insze województwa na to też zezwolą.

Aby taki kaptur i konfederacyją na tej konwokacyjej uczyniono przeciwko takiemu każdemu, któryby jeno stawić chciał króla albo mu do królestwa dopomógł jakimkolwiek obyczajem, [s. 565] tak praktykami, jako mocą i wszystkiemi innymi fortelami et artibus, okrom zezwolenia na elekcyji pospolitej; ten aby był ipso facto judicatus hostis Patriae, a my wszyscy obiecujemy przeciw takiemu każdemu wszystkiemi obyczajmi nieprzyjacielskimi powstać, tanquam contra hostem Patriae i takiego candidatum za króla nigdy nie przyjmować żadnym obyczajem.

W inszych wszystkich rzeczach panowie posłowie coby jeno rozumieli pożytecznego Rzeczypospolitej i ku szkodzie spólnej, niechaj się z inszymi posły zgadzają.

Od śmierci królewskiej aż do obranego króla i poczęcia sądów aby nie szły fatalia ani preskrypcyje.

Zapisy, kwity, zeznania w grodzie aby były ważne, tak jako w ziemstwie bywały.

Obyczaj sądów około brania pieniędzy aby był nalezion.

[a-]A. D. 1572, dnia św. Łucyjej [15 XII][-a].

[a-a] *W rkpsie tego brak. Datacja w wersji drukowanej.*

III. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 15 lipca 1574 r.

Po ucieczce Henryka zebrani w Krakowie 29 VI 1574 r. senatorowie koronni zlecili wojewodom i kasztelanom zwołanie zjazdów partykularnych, których celem byłoby przede wszystkim zapewnienie pokoju wewnętrznego, E. Dubas-Urwanowicz, Koronne zjazdy…, s. 64. Sejmik lubelski zwołany został zatem najprawdopodobniej przez ówczesnego wojewodę Jana Tarłę, ale odpowiedniego uniwersału nie znamy.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Na jego uchwały powoływano się 29 XI 1574 r. przy otwarciu leżenia ksiąg ziemskich urzędowskich: positio celebrata est ex consensu et voluntate ac mandato totius et universe nobilitatis in conventu particulari Lublinensis Lublini nuper praeterito congregatis,

APL, TUrz. 26, k. 214–215. W księdze tej (dawna sygn. 8), w której wg W. Śladkowskiego, Sąd „ultimae instantiae"..., s. 39 oraz M. Ujmy, Sejmik..., s. 231 miały być na k. 278–283 uchwały tego sejmiku (Śladkowski przytacza krótki fragment: gdzieby chciał pozwany provocować apelacyji, dopuścić ma, a to do deputatów, którzy na przyszłym okazowaniu albo na inszych potym zjazdach wspólnych obrani będą), *dziś żadnego laudum nie ma. Na sejmiku tym miano wyrazić zgodę na powołanie — po wcześniejszej uchwale sejmiku opatowskiego z 12 lipca — wspólnego dla obydwu województw szlacheckiego sądu apelacyjnego ultimae instantiae, odpowiednią decyzję odkładając do najbliższego zjazdu szlachty obydwu województw, to jest do okazowania 17 VIII 1574 r.*

IV. Okazowanie szlachty sandomierskiej i lubelskiej pod Solcem 17 sierpnia 1574 r.

Akt tego zjazdu nie odnaleziono. Przyjęto na nim uchwałę o ustanowieniu wspólnego dla obydwu województw sądu ultimae instantiae oraz najprawdopodobniej wybrano pierwszy skład sędziowski, czego dowodzi protestacja biskupa krakowskiego Franciszka Krasińskiego z 1 XII 1574 r., że dokonało się to tempore lustrationis palatinatuum Sandomiriensis et Lublinensis sub oppido Solecz peractae, *zob. O. Balzer, Geneza Trybunału Koronnego, Warszawa 1886, s. 244; W. Śladkowski, Sąd „ultimae instantiae" ..., s. 39. Na uchwałę województwa lubelskiego i sandomierskiego* sub oppido Solecz et villa Kamień *powoływano się przy inauguracji roków ziemskich urzędowskich 7 II 1575 r., APL, TUrz. 33, k. 238v.*

V. Sejmik w Lublinie 1 listopada 1575 r.[32]

1. Laudum sejmiku w Lublinie 1 listopada 1575 r.

Rkp. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 1v–3 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 18); w grodzie lubelskim oblatowali Piotr Kaszowski sędzia ziemski lubelski, Andrzej Borkowski pisarz ziemski lubelski i Stanisław Lubieniecki 3 XI 1575 r.* [feria quarta post festum Omnium Sanctorum proxima a. D. 1575].

[32] *Na zjeździe stężyckim 4 VI 1575 r. powołano deputację, do której z województwa lubelskiego weszli Piotr Kaszowski sędzia ziemski lubelski i Adam Gorajski. 7 VI 1575 r. deputaci ci rozpisali uniwersały,* każden w swoim imieniu, do wszystkich ziem koronnych, w których ... zwoływali sejmiki we wszystkich województwach na dzień 10 następnego miesiąca, *Św. Orzelski, Bezkrólewia ksiąg ośmioro, t. II, wyd. W. Spasowicz, Petersburg 1856, s. 158, 160; ASWK, t. I, s. 51–52. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie znamy, w źródłach nie ma też śladu, by do zjechania się szlachty lubelskiej w tym terminie doszło. Lublinianie wzięli natomiast udział w sejmiku głównym małopolskim w Korczynie 24 VIII 1575 r., którego uchwały podpisał m.in. wojewoda lubelski Jan Tarło, por. ASWK, t. I, s. 55–59.*

[k. 1v] My rady i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmiku roku 1575 die 1 novembris w Lublinie ustanawiając i popierając sprawiedliwość i sądów z pany bracią swą województwa sendomierskiego postanowionych, iżeśmy przez wtargnienie nieprzyjaciela[33] na św. Michał [29 IX] nie obrali deputatów, teraz na te sądy obraliśmy ur. pany Jana Osmólskiego, Stanisława Lubienieckiego, Pawła Ryszkowskiego, którym we wszystkim innym soleckiemu postanowieniu nie derogując, także i wszystkiej poprawie sądów do tego czasu, aby przysięgę uczynili w Sandomierzu pro die 8 novembris pospołu z deputaty od panów rycerstwa województwa sandomierskiego, naznaczyliśmy, inszą poprawę sądów na elekcyjej blisko przyszłej z pany rycerstwem województwa sandomierskiego według potrzeby namówić mamy, które sądy z deputacyji obojga województwa [k. 2] na jeden czas się zmówiwszy, przed świadkami wykonać mają.

Abyśmy na elekcyją jadąc, bez straży granice nie odjechali, wyprawujem 300 koni ze trzema rotmistrzami, ur. pany Piotra Czernego, Piotra Myszkowskiego, Adama Gorajskiego, z których każdy 100 koni stawi, płaca im po 15 zł na koń, po 100 zł na kuchnią. A ci panowie rotmistrze z poczty swemi, wziąwszy pieniądze teraz zrazu od pana Piotra Kaszowskiego sędziego ziemskiego lubelskiego, poborce naszego pierwszą ratę po 10 zł na wyprawę, powinni będą się stawić i pisać w Lublinie przed panem wojskim lubelskim[34] i panem podstarościm[35] od tego poniedziałku przyszłego za dwie niedziele, to jest 21 novembris, który czas i dzień do popisu jm. pan wojewoda[36] z ichm. bracią swą, obrawszy do tego tamże [w] Warszawie pewną osobę do tych wyżej [k. 2v] mianowanych panów, ześlą ku popisie tych rot, przy którym popisie tamże ichm. panom rotmistrzom ma być oddano przez pana poborcę albo sprawcę jego ostatek żołdu, to jest po 5 zł na koń, i do tego panom rotmistrzom na kuchnią według postanowienia naszego po 100 zł. Którzy już panowie rotmistrze z żołnierzami mają bez wszelakiego ucisku i obrazy wszech obywatelów tak tutecznych, jako i gdzie indziej w Królestwie Polskim będąc i według potrzeby obracając się, swym kontenci tak, coby żadna skarga na nie nie przychodziła, a gdzieby przyszła, żeby się każdemu bez odwłoki usprawiedlili. I tak długo tu w powiecie lubelskim z rotami swemi zabawić się mają, aż z tej elekcyjej jm. pan wojewoda z inszym rycerstwem da im znać, gdzie się dalej obrócić albo pomknąć mają. A iż to dojść wszystko nie może oprócz pewnej płacy [k. 3] i nieodwłocznej, przeto zezwoliliśmy się,

[33] *Mowa o wtargnięciu na Ruś Czerwoną i Podole czambułów tatarskich.*
[34] *Mikołaj Lędzki.*
[35] *Felicjan Ziemacki.*
[36] *Jan Tarło.*

aby poborów ktokolwiek nie oddał, wszyscy wydali do tego dnia i czopowe według tego, jako pierwej w której wsi płacono albo arendowano, pod winą 30 grzywien toties, quoties by nie dał, pozwany do urzędu grodzkiego semotis omnibus dilationibus et appellationibus, oprócz kto kwit ukaże, straż czy żołnierze powinni będą trzymać dostateczną.

Na elekcyją pozwoliliśmy się wszyscy jechać, nie wątpiąc, że każdy w wolności szlacheckiej się kochając, użyć i utwierdzić przedniejszy początek wolności obierania Pana i stróża tejże wolności i praw naszych nie omieszka.

Co wszystko wyżej opisanie przyrzekliśmy sobie spólnie mocno trzymać, wypełnić wszyscy we wszem, co ku obwołaniu i wwiedzeniu do akt do grodów województwa naszego odesłaliśmy.

VI. Sejmik poelekcyjny w Lublinie 4 stycznia 1576 r.

Sejmik zwołany recesem sejmu elekcyjnego, przed wyznaczonym na 18 I 1576 r. zjazdem zwolenników Batorego w Jędrzejowie, Vol. const., t. II, vol. 1, s. 340.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 stycznia 1576 r.

Rkp. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 7–11 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 18); w grodzie lubelskim laudum podpisane i opieczętowane m.in. przez wojewodę bełskiego, starostę hrubieszowskiego Andrzeja Tęczyńskiego oblatowali Andrzej Lasota łowczy lubelski, Dominik Alamani stolnik lubelski i Hieronim Chamiec 4 I 1576 r.* [feria quarta ante festum Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1576].

[k. 7] My rycerstwo i stany ze wszech [k. 7v] powiatów województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na dzisiejszy dzień wedle recesu panów rad koronnych, rycerskiej braciej naszej miłej w Warszawie in campo [...][a] electionis tymi czasy konkludowanego i postanowionego[37], tak też i za uniwersałem jm. pana wojewody naszego lubelskiego[38], gdzie pierwej przesłuchawszy reces wyżej pomieniony, jako też niektórzy z panów senatorów i rycerstwa a bracia nam mili, którzy do końca osobami swymi w Warszawie mieszkali, serio opowiedzieli, że za sprawą, jakim kształtem i sposobem sprawy tamte od obudwu stron in contraria sententia będących zaczęli się, prowadzili się i dokończyli się, za dobrym uważaniem tej sprawy i przypatrzywszy się, na którym punkcie stanęła, będąc żałośliwi z takiego uporu a przedsięwzięcia tamtych contrariae sententiae, z powinności naszej piersiami starganą wolność naszę

[37] *Zob. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 338–340.*
[38] *Jan Tarło.*

podźwignąć powinniśmy, [k. 8] jednostajnymi głosy a zgodnym zezwoleniem przychyliliśmy się wszyscy ku panom a braciej naszej województwa krakowskiego, z podziękowaniem wielkim tak ichm. panom senatorom i rycerstwu braciej naszej, którzy się oponowali tam, którzy nad wolą naszę upornie contra privilegia libertatum nostrarum et contra voluntatem nostram spraktykowawszy się, subiectum swe upornie na państwa prowadzili, które bacząc szkodliwe, wszystek postępek panów rad i braciej naszej miłej w Warszawie będącej a temu się oponującej in toto aprobujemy, a reces ichmci die 12 decembris w Warszawie konkludowany przyjmujemy i mocno ze wszystkiemi ichm. pany i tej sentencyjej będącymi stać obiecujemy i przyrzekamy. Przychylając się do tegoż recesu warszawskiego, gdyż origo wolności naszej na tem zawisła, aby wolna elekcyja nam i posteritati naszej została, a na potem aby ichmć z rad, także i z rycerstwa za praktyką zmówiwszy się, upornie nam Pana nie obierali, [k. 8v] pozwolili wszyscy pro die 18 mensis praesentis ianuarii pod Andrzejowem się stawić i wedle konfederacyjej soleckiej a obowiązków w niej opisanych wszyscy razem jakośmy powinni i stamtąd nie odjeżdżać, ażby się wszystkie rzeczy potrzebne Rzeczypospolitej dokończyły. A wszakże w tym przychylamy się do statutu Sigismundi, Bidgostiae anno 1520 folio 25 de his, qui liberi sunt a bello[39] za opatrzeniem kasztelana wedle statutu takież ubodzy, którzy kmieci nie mają, aby wedle przywilejów i zwyczajów starodawnych wyprawiali się. A kto by na to przywilejów i noty jakiej nie miał, folgując niedostatkowi ich, uchwaliliśmy, aby czterej piątego konno wyprawiali, którzy się postawić u Andrzejowa mają pro die 24 ianuarii.

A na miejsce kasztelana województwa naszego lubelskiego zmarłego[40], gdyż tak teraz pod Andrzejowem, jak też i doma wodza potrzebujemy, mianowaliśmy jm. pana Andrzeja Firleja z Dąbrowice starostę sandomierskiego, któremu taką władzę [k. 9] zwierzyliśmy i podaliśmy, jaka w statucie koronnym czasu wojennego pospolitego ruszenia jest kasztelanom zwierzona.

Sądzenie Nowego Lata, które na ten czas teraźniejszy przypadło, in eodem robore, jako teraz miało być sądzone, zachowawszy każdemu w cale prawo i rok do leżenia ksiąg blisko przyszłych, które ludzie przed rokami ziemskimi lubelskimi przyszłymi zawiesiliśmy. A insze wszystkie sądy nullis exceptis limitowaliśmy po zwróceniu do domów swoich z Andrzejowa do dwu niedziel.

[39] *Vol. const., t. I, vol. 1, s. 354.*
[40] *Stanisław Słupecki, zm. przed 25 IV 1575 r. Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 61.*

Sądy ultimae instantiae, które z ichm. pany Sendomierzany spólnie mamy, jako my bez ichmciów, tak ichmci bez nas zmienić i przekładać nie mogą, przeto do spólnego zjechania andrzejowskiego odłożyliśmy. A tam będąc, staranie mieć będziemy, jakoby wszystkie województwa na jeden sąd zezwolić raczyli.

A praescriptia żadna od śmierci Zygmunta Augusta do koronowania [k. 9v] przyszłego Pana iść nie ma.

Poboru ku potocznej obronie składania do zjazdu andrzejowskiego odłożyliśmy.

Pany żołnierze bracią naszę miłę przy tem zostawujemy, aby zupełna quartału swego pod Sokalem dosłużyli i nie ma im być nic wytrącone czasu na ciągnienie i odciągnienie do miejsca, obiecując ichmciom na dalszy czas służbę, jeśli to potrzeba ukaże. A że wszystkiego województwa pobory na potoczną obronę pod Andrzejowem uchwalą, o czem obiecaliśmy ichmciom, nic nie mieszkając, z Andrzejowa oznajmić, a odjechania pod Andrzejów wolne ichmciom uczyniliśmy. Jednak mając wzgląd na drogość tamtych krajów, gdzie stanowienie mieli, z braterskiej miłości darowaliśmy im nad to, co wzięli, na koń po 3 zł i poruczyliśmy panu sędziemu, poborcy ziemi naszej[41], ichmciom to oddać i zapłacić.

Pana podstarościego, pisarza z dwiema podpiski, burgrabie od ichmci panów starost[ów] postanowione tak zamków lubelskiego, jako i łukowskiego, dla pospolitej potrzeby braciej [k. 10] naszej zostawiliśmy i wolne od jachania pod Andrzejów czynimy. Także i pana pisarza ziemskiego lubelskiego[42] dla leżenia ksiąg urzędowskiego powiatu i dla dopisania spraw wszystkich obojga leżenia ksiąg. Także i tych, co nauce i dla opatrzenia zdrowia swego extra Regnum są, wolne czynimy.

A iż nas dochodzi, żeby miano pieniądze dawać między bracią naszą ku potłumieniu prawa i wolności naszych i rozlewu krwie naszej, unanimi consensu uchwaliliśmy wedle starych konfederacyji naszych, aby żaden terrigena i indygena województwa naszego lubelskiego we wszystkiej Koronie Polskiej mieszkający nie śmiał pieniędzy brać na nas bracią swą. A kto by się tego ważył, a napominany będąc, tego żołdu wziętego nie odstąpił, a z nami bracią swą nie przestał, przeciwko każdemu takiemu tanquam hostem Patriae postąpić obiecujemy.

A iż pan podkomorzy nasz lubelski[43], będąc przedniejszym urzędnikiem między nami na te nasze zjazdy [k. 10v], między nami nie bywa, od wszech nas przeszłych jest napomnian, aby się u Andrzejowa z nami

[41] *Piotr Kaszowski.*
[42] *Andrzej Dunin Borkowski.*
[43] *Jan Bogusz.*

stawił, a tam by dał sprawę o sobie, przecz nad wolą, wiadomość i pozwolenie wszech nas województwa tego szkodliwe poselstwa podejmuje. Także i pana podstolego[44], aby pod Andrzejów stawił się, napomnieliśmy. Cudzoziemskich posłów ut internuntios napomnieć, aby z Korony jechali a więcej praktyk ku zgubie naszej nie czynili.

Mieszczanie lubelscy, którzy z łaski naszej ku obronie miasta tego szosy i czopowe mają, powinni są na przyszłą Wielką Noc przed panem sędzią ziemskim i podstarościm lubelskim liczbę dostateczną uczynić i tamże na tenże czas ku obronie miasta pan sędzia powinien będzie ostatek dać.

Co wszystko przyrzekliśmy sobie dzierżeć, a dla pewnej wiary i powinności przyrzekliśmy braciej z rycerstwa ten zgodny nasz akt zapieczętować i do grodu lubelskiego podać, aby się we wszystkich powieciech [k. 11] publikacyja stała.

Actum Lublini die 4 mensis ianuarii a. D. 1576.

[a] *Jeden wyraz nieczytelny.*

VII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 września 1576 r.

Król uniwersałem z 10 VIII 1576 r. zwoływał sejm walny do Torunia na 4 X 1576 r., wyznaczając termin sejmików przedsejmowych na połowę września, zob. ASWK, t. I, s. 64; Źródła dziejowe, t. IV, Warszawa 1877, s. 45–49. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Posłami wybrani zostali Piotr Kaszowski sędzia ziemski lubelski, Andrzej Lasota łowczy lubelski i Marcin Leżeński sędzia ziemski łukowski, por. Oblata nuntiorum, *APL, CLRMO 19, k. 30–30v.*

VIII. Zjazd przy okazji roków ziemskich w Lublinie 4 lutego 1577 r.

1. Laudum zjazdu lubelskiego 4 lutego 1577 r.

Rkp. *APL, CLRMO 19, k. 30v–31v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali Mikołaj Lędzki wojski lubelski oraz Adam Gorajski 4 II 1577 r.* [feria secunda post festum Purificationis Beatissimae Mariae Virginis proxima a. D. 1577].

[k. 31] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się kolwiek zjechali na roki ziemskie lubelskie, wziąwszy pewną sprawę od panów posłów województwa naszego o postępkach sejmu przeszłego toruńskiego[45], iż jako w innych sprawach i potrzebach Rze-

[44] *Jan Lędzki?*
[45] *Sejm w Toruniu obradował od 19 X do 29 XI 1576 r., por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 380–392.*

czypospolitej nie mogli nic otrzymać ani nam zjednać tego, cośmy im byli poruczyli i powinność Króla JMci a potrzeba Rzeczypospolitej wyciskała, tak też i remisyjej do sądów ultimae instantiae otrzymać nie mogli takiej, jakiej postanowienie warszawskie, soleckie, andrzejowskie i krakowskiej koronacyjej potrzebowały i oni u Króla JMci i u panów rad, podawszy ją na piśmie, jaka miała być, o nię prosili, którą gdyby była taka wydana, tedy byśmy byli na niej radzi przystali. Ale iż przedniej oświadczywszy się wszem, odjachać musieli i nam to donieśli, że tam na sejmie w Toruniu na żadne i najlepsze remisyje i limitacyje nie zezwalali ani radzili, tedy iż nas doszła jakaś remisyja albo limitacyja, acz nie autentice, o której też i ichm. panowie Chełmianie bracia nasi świadectwo dają, że jest do grodu chełmskiego odesłana pod pieczęcią wielką koronną, my tedy widząc ją być nowszem przyczynioną postanowieniem i spiskiem przedniejszym koronnym, warszawskim, soleckim, andrzejowskim i krakowskiej koronacyjej najwięcej około sądów pospolicie zwołanych i po województwach, jako gdzie potrzeba pokazała, postanowionych, Królowi Panu naszemu podanych, które od niego przyjęte i przysiężone są, z których to sądów exceptie wielkie a sprawiedliwości pospolitej szkodliwe i przewłoczne remisyją są czynione. Na co iż wszyscy posłowie koronni nie zezwalali, i owszem, gdy się o trybunale jednym na sądy takowe ultimae instantiae tam umówić z Królem JMcią i pany radami nie mogli, odjachali z sejmu, oświadczywszy się, że wedle [k. 31v] postanowienia andrzejowskiego na sejmie coronationis aprobowanego i od Pana poprzysiężonego sądy takowe ultimae instantiae do województw swych odnoszą, jako je sobie województwo które postanowiło, i wolna ich zawżdy poprawa.

A tak my rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się jedno tu na ten czas zjachali, chcąc zabieżeć temu, aby kto takową szkodliwą remisyją sprawiedliwości pospolitej psować i sądy od nas postanowione, od Króla JMci przyjęte i przysiężone targać i rozrywać nie śmiał, zebraliśmy się oblicznie u sądu grodzkiego lubelskiego i oświadczyliśmy się i oświadczamy, iż tym wszystkim postępkom toruńskiego sejmu, na które posłowie nasi ziemscy nie zezwalali, podlec nie chcemy, nie podlegamy, według praw i swobód naszych nic bez dobrowolnego zezwolenia ich na nas stanowiono być nie może, owszem, tak koło sądów ultimae instantiae, jako koło wszystkich kondycyji, które na tym sejmie spisku swego nie wzięły statecznie, ostajemy pod obowiązkiem spisków swych przedniejszych na koronacyjej Króla JMci Pana teraźniejszego naszego utwierdzonych, iż się ich zawżdy upominać chcemy jako przystoi wiernym [...][a], do czego omieszkania sejmu tego na te sprawy, także sądy ultimae instantiae, ta remisyja jakby znowiona, na sobie odnosić nie chcemy, stojąc mocno

przy spiskach naszych warszawskich, soleckich, andrzejowskich i koronacyjej warszawskiej[b], przeciw której nikt nic sobie na pomoc brać nie może teraźniejszego sejmu toruńskiego postępku i legiis, w czym nasi posłowie ziemscy nie zezwalali i od Króla JMci skutku swego i wypełnienia kondycyji nam nie odnieśli.

[a] *Jeden wyraz nieczytelny.*
[b] *Tak w rkpsie; powinno być:* krakowskiej.

IX. Sejmik zwołany przez króla w Lublinie 1 maja 1577 r.

Król uniwersałem datowanym we Włocławku 1 IV 1577 r. zwoływał — wśród innych sejmików w całym kraju — sejmik w Lublinie na 1 V 1577 r. w celu przemyślenia sposobów wyjścia z trudnej sytuacji w kraju oraz jako by potrzeby tak prędkie i nagłe opatrzyć i ze czcią, sławą i naszą i koronną odprawić mogli; *w grodzie lubelskim uniwersał oblatowany 12 IV 1577 r., APL, CLRMO 19, k. 112–113v.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. 25 VI 1577 r. w grodzie lubelskim oblatowane zostało laudum województw małopolskich z udziałem przedstawicieli województwa lubelskiego oraz instrukcja dla posłów do króla przyjęta na sejmiku w Nowym Korczynie 15 V 1577 r., APL, CLRMO 19, k. 214v–218v; druk: ASWK, t. I, s. 70–76.

X. Sejmik elekcji deputatów na sądy ultimae instantiae w Lublinie 29 września 1577 r.

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 29 września 1577 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 19, k. 310v–312 — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali: Andrzej Lasota łowczy lubelski, Wojciech Bzowski, Jan Leżyński oraz Mikołaj i Stanisław Piczkowscy z ziemi łukowskiej 30 IX 1577 r.* [feria secunda post festum Sancti Michaelis proxima a. D. 1577]; **Rkp. 2.** *AGAD, Akta grodzkie brańskie 8, k. 698–698v — oblata;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 21–24 — kopia.*

[k. 311] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu zjachali do Lublina na dzień Michała Świętego [29 IX] ku obieraniu deputatów na sądy ultimae instantiae według konfederacyjej naszej pod Kamieniem i w Solcu postanowionej, wespołek z pany i bracią województwa lubelskiego[a] oznajmujemy, iżeśmy na tym sejmiku złożonem obrali deputaty z pośrodku siebie bracią naszę miłą ichm. pany Adama Gorajskiego, Stanisława Mełgiewskiego z powiatów dwu, a z trzeciego Jerzego Pruszyńskiego z powiatu łukowskiego, którzy to mają się zjachać ad diem 8 novembris do Lublina wespołek z deputa-

ty z pośrodku siebie z bracią naszą miłą województwa sendomirskiego, także też z deputaty województwa sendomirskiego, podlaskiego, którzy we wszem przystąpili do postanowienia sądów pospolitych ultimae instantiae i one sądy aprobowali wedle ich postanowienia, które do nas przynieśli autoritate sejmiku drohickiego. A to ich zezwolenie i z tym naszym postanowieniem i z obraniem deputatów jest oddane do grodu lubelskiego do aktykowania i obwołania[46].

Które to ich do nas i do sądów naszych przystanie, my wdzięcznie przyjmując, we wszem je aprobujemy, okrom tego, aby się te sądy tego województwa sendomirskiego, jako lubelskiego, jako podlaskiego nigdzie indziej nie odprawowały, jedno tu w Lublinie wedle alternaty przez nas [k. 311v] z województwem sendomierskim postanowionej i zezwolonej, której ni w czem nie odstępując, onę we wszem aprobujemy i trzymać ją chcemy. Tego dokładając, iż ci deputaci wszyscy tak województwa sendomirskiego, jako lubelskiego i podlaskiego mają i powinni będą zjachać się tu do Lublina w dzień 8 novembris i przysięgę na te sądy uczynić, i akt dostatecznie zapisać i te sądy jeśliby jakie legale impedimentum, to jest sejm walny albo powietrze zaszło, do tego czasu limitować, jako się im będzie najsłuszniej widziało. Której limitacyjej moc tą uchwałą naszą i zezwoleniem im dawamy.

A iż panowie Podlasianie przez posły swe żądali nas za to, aby ich województwo dla odległości było naprzód sądzono, tedy my braterskiej miłości w tym dogadzając, pozwoliliśmy im i pozwalamy, mając nadzieję w tych ichm. panach Sendomirzanach, że im też tego pozwolą, o czym też oni tam do Opatowa do tych ichmci posła swego jako i do nas posłali.

Poprawę sądów tych naszych generalnych, którąśmy posłom naszym z sejmiku powiatowego naszego lubelskiego przeszłego do Opatowa zgadzać się z ichm. pany Sendomirzany poruczyli stanowić, tedy tam ichm. panowie Sendomirzanie z posły naszymi nic natenczas nie stanowiąc, zlecili tę poprawę uczynić w Sendomierzu panom deputatom z posły naszymi i z sendomierskimi, gdy nazad jachali z Korczyna, namawiać i stanowić poruczyli. I cokolwiek zgodnie już tam jest postanowiono, tego my dzierżeć pozwalamy i obiecujemy. A które [k. 312] jeszcze rzeczy przez te posły nasze i sendomierskie i pany deputaty nie są konkludowane i meliorowane, te sobie ku poprawie odkładamy do przyszłego sejmiku opatowskiego i naszego lubelskiego, który Król JMć nam przed sejmem przyszłym złożyć będzie raczył. A wsze poprawy, tak dawne opatowskie po ten czas już

[46] *Zob. APL, CLRMO 19, k. 312–313v.*

postanowione, jako też nasze lubelskie aprobujemy i one trzymać chcemy wedle pozwolenia naszego spólnego z ichm. pany Sendomierzany.

A iż ichm. panowie Podlasianie bracia nasi mili i łaskawi niektóre artykuły przyczynili w tym przyłączeniu się do sądów tych naszych generalnych pospolitych, tego my ichmciom radzi pozwalamy, gdyż im ta poprawa jako i nam zawżdy wolna jest natenczas, a potem zawżdy społem z nami poprawiać tego będą, kiedy jedno tego będzie potrzeba.

A ku lepszemu tego świadectwa pieczęci nasześmy do tego przyłożyli i rękami ichm. panów, którymśmy to poruczyli, podpisali i do grodu odesłali.

Działo się w Lublinie, w niedzielę w dzień Św. Michała [29 IX] roku Bożego 1577. Andrzej Lasota łowczy lubelski mp.

[a] *Tak w rkpsie; powinno być raczej:* sandomierskiego.

XI. Sejmik województwa sandomierskiego i lubelskiego w Opatowie 15 grudnia 1577 r.

1. Laudum sejmiku województw sandomierskiego i lubelskiego w Opatowie 15 grudnia 1577 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 19, k. 363v–367v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Borkowski pisarz ziemski lubelski 8 I 1578 r.* [feria quarta post festum Trium Regum proxima a. D. 1578]; **Rkp. 2.** *BPAU-PAN Kr., rkp. 8338, k. 28–32 — kopia;* **Rkp. 3.** *BPAU-PAN Kr., rkp. 8338, k. 33–38v — kopia.*

[k. 363v] My rady i rycerstwo województwa sandomierskiego, pospołu z urodzonemi pany, panem Andrzejem Borkowskim pisarzem ziemskim i panem Mikołajem Strzeszkowskim Pszonką, posły województwa lubelskiego na to osobliwie posłanymi, komu wiedzieć potrzeba oznajmujemy, iż zjachawszy się na dzień dzisiejszy na sejmik powiatowy nam złożony, [k. 364] czyniąc dosyć konstytucyjej soleckiej i u Kamienia przez rady i rycerstwo tych dwu województw uczynionej i według limitacyjej w Opatowie na zjeździe naszym spólnym województwa sendomierskiego na Św. Michała [29 IX] do obierania deputatów na sądy ultimae instantiae przeszłym blisko uczynionej, konstytucyjej pierwszej poprawując, sądyśmy według ich postanowili i deputaty obrali tym niżej opisanym sposobem.

O chowaniu ksiąg deputackich.

Wpisowanie causis deputackich przez pany deputaty odprawionych ma być wedle konstytucyjej soleckiej w księgi nowo na to sprawione, które przy księgach ziemskich w Sendomierzu, a w Lublinie przy lubelskich

mają być chowane, które urzędnicy ziemscy pod swoimi kluczami i pod swą opieką chować i mieć mają i powinni będą je otwarzać i przy leżeniu ksiąg.

Pieczęć jaka ma być.

A iż potrzeba pieczęci, aby była zawżdy przy akciech, a ta, która już do sendomierskich ksiąg podana musi przy księgach zostać, a przez to pieczęć insza ma być sprawiona sądom lubelskim deputackim tymże sposobem jako sendomierska, przyłożywszy do niej herb województwa podlaskiego i ta pieczęć już zawżdy przy księgach lubelskich w takim chowaniu, jako konstytucyja solecka uczy, zachowana być ma.

O koczach.

Kocze aby byli wedle konstytucyjej soleckiej wydawane przy odprawie dekretów posterioris instantiae. A iż za postanowieniem soleckim [k. 364v] są te kocze przy pisarzu sendomierskim, a ta instarum ultimae instantiae sądów odmienia się per alternatam do Lublina, tedy pan pisarz sendomierski pod liczbą na początku sądów lubelskich do pisarza lubelskiego oddać i kwit wziąć ma, które pan pisarz lubelski będzie powinien oddawać stronom albo deputatom wedle aprobacyjej albo traktacyjej dekretów. A choćby się strony pojednały, a kocze zostały się, tedy i pan pisarz lubelski będzie powinien oddać panom deputatom. Nakład na przesyłanie koczów ma być z tychże koczów, co mu przyjęto i wyznaczono, tamże in instar być ma. A tęż powinność pan pisarz lubelski w odsyłaniu koczów na sobie będzie miał.

Salarium od pieczęci.

Salarium od pieczęci przy pisarzu zostawać ma wedle konfederacyjej soleckiej.

O przejeżdżaniu deputatów.

A iż pierwszymi konstytucyjami różnie są położone i naznaczone miejsca sądom takowym deputackim, które za spólnym zezwoleniem województw sendomierskiego i lubelskiego ucierając, tak postanowić i trzymać sobie społecznie obiecali, iż odprawiwszy teraz blisko przyszłe sądy deputackie w Lublinie, tedy na drugie sądy po tych lubelskich pierwszych deputaci tak sendomierscy i lubelscy, jako i podlascy mają naprzód do Sendomierza na czas opisany przyjechać, tamże uczyniwszy przysięgę według konstytucyjej na wszystkie trzy województwa kauzy wszystkie województwa sendomierskiego sądzić i odprawować będą, a odsądziwszy [k. 365] w Sendomierzu województwo sendomirskie, mają wracać zarazem wszyscy deputaci do Lublina. Tamże w Lublinie za onąż przysięgą sędziowską kauzy wszystkie tak województwa lubelskiego, jako i podlaskiego osądzić mają. A jeżeliby deputaci województwa podlaskiego tak

do Sendomirza, jako i do Lublina na sądy przerzeczone nie przyjechali, tedy ciż panowie deputaci sendomirscy i lubelscy według swych konfederacyji wszystkie kauzy sądzić będą tak w Sendomierzu, jako i w Lublinie. A takie postanowienie ma trwać na potomne czasy.

O podpisiech starościch albo sędziów z grodu.

Na minucie grodzkiej w każdej sprawie podpis podstarościego w tych sądziech generalnych ma być ważny jako sędziego albo starosty.

De prefixione termini in citationibus.

Poprawując konstytucyjej o kładzeniu pozwów do sądów generalnych, aby dzień expresse pisan w pozwie a kładzenie pozwu albo przypozwu na procederetorium duabus septimanis.

De eligendis judicibus.

Iż to widzimy, iż w obieraniu deputatów do tych sądów uchwalonych, że wiele ich z braciej, chociażby do tego godni byli, przyjmować na się deputacyjej nie chcą, folgując więcej sobie, niż pospolitej potrzebie, dla czego by więc za czasem te sądy ustać by musiały, a przeto temu zabiegając i to opatrując, postanawiamy, aby w tych województwach, które tym sądom należą do obierania deputatów na dzień św. Michała w konfederacyjej [k. 365v] opisany każdy szlachcic, kto by jedno tym sądom podległ był, powinien na elekcyją takowych deputatów przyjechać. Poena contra non venicum pro electione judicis deputatorum, iż nie wszyscy wedle obowiązku swego i konfederacyjej społecznie uczynionej zjeżdżają się do obierania deputatów, a drudzy też według obierania deputacyjej na się przyjmować nie chcą, a przeto na takowe wszystkie wina ma być uchwalona na zjeździe obierania deputatów na św. Michał blisko przyszły, gdzie by się w tym pokazali, żeby na konfederacyją nic nie dbali.

Z tumultem do sądów nie przychodzić.

Acz to dawniejszą konstytucyją obwarowano jest, iż żaden do sądu z tumultem nie ma przychodzić, tylko samoczwart, wszakże iż ludzie w tym frivole postępują, a na tę konstytucyją nie dbają, tedy takiej poprawić pozwalamy, iż kto by chciał temu contravenire, nie ma być do kauzy przypuszczon, owszem, adversae partii ma być dopuszczon ku wzdaniu in contuma[ciae]. A jeśliby kto extraneus wszedł, do któregoby się żadna strona nie znała, tedy ma być od deputatów napomniany, aby wyszedł od kauzy. Jeśliby temere nie chciał wynijść, wolno będzie panom deputatom na nim skazać winę 14 grzywien i zarazem go odesłać ad executionem, przydawszy ad instigationem on urząd, sub cuius iurisdictione bona eius consistunt. A jeśliby nieosiadły, in instar ex dellatione deputatów on urząd ma egzekucyją czynić.

De cognitione criminalium.

Iż artykuł de cognitione criminalium jest observo [k. 306] napisan w Solcu, aby propter meliorem cognitionis było wolno to sądowi jako na sejmiech i na wiecach scrutinia odprawować, a wyprawiwszy i decreto ad Sacram Maiestatem Regiam odesłać na sejm.

Decretis contra judices proterve iudicandis.

Iż to jest opatrzono konstytucyją, że sądy ziemskie i grodzkie nie mają być sądzone w województwach sendomirskim i lubelskim pod tem czasem, póki sądy deputackie trwają i także każdy deputat, któryby na takowe sądy zasiadł, od wszelakich sądów, tak ziemskich, grodzkich, jako i urzędowych jest wyjęty do tego czasu, póki by na takowych sądziech siedział. A iż niektórzy sędziowie albo urzędowie takowe sądy i osoby sądowe ważą się sądzić przeciwko takiej konstytucyjej, tedy na takowego każdego, co by się ważył takowe sądy odprawować, każdemu uciążonemu wolno szkód będzie dochodzić i win 100 grzywien przydać i przepaść, o którą każdemu uciążonemu wolno będzie pozywać do grodu albo urzędu sendomirskiego i lubelskiego, gdzie odpowiadać powinien będzie de motiis appelationibus et motionibus omnibus.

Miejsce sądom.

A gdzie by jaki impediment do sądzenia na zamku zaszedł, wolno będzie panom deputatom sądzić kędy się im będzie podobało albo na ratuszu.

Sędziowie do tych sądów na elekcyjej deputackiej ci są obrani.

Ichm. panowie pan Mikołaj Firlej z Dąbrowice biecki, starosta kazimierski etc., Króla JMci referendarz, pan Jan Sienieński z Sienna żarnowski, pan Stanisław Gostomski sochaczewski [k. 306v] kasztelanowie, pan Andrzej Gołuchowski wojski sendomierski, pan Stanisław Gniewosz, pan Borzywoj Podlodowski, pan Jan Gnojeński. A wszakoż panu żarnowskiemu to jest pozwolono za jego własnymi potrzebami będzie wolno odjeżdżać, miejsce swoje kim inszym godnym zasadziwszy według konstytucyjej.

O limitacyjej.

Iż pierwszą konstytucyją opatowską obwarowano jest, aby się roki obeszły ziemskie po wszystkich powieciech przed tym, niźliby się sądy ultimae instantiae zacząć miały, a iż przez złożenie sejmu takiego walnego koronnego roki ziemskie przed czasem w limitacyjej lubelskiej przez pany deputaty naznaczonej dojść nie mogą, przeto warując to, aby się temu postanowieniu opatowskiemu dosyć stało, aby roki ziemskie przed sądy deputackimi, uchwalamy, aby panowie deputaci wyżej mianowani z województwa sendomirskiego, także lubelskiego i podlaskiego do Lublina się na dzień w limitacyjej lubelskiej opisany, to jest na ósmy po-

niedziałek po odwołaniu sejmu wszyscy się zjachali, także którzy już na sądzie przysięgali, jako też ci, którzy jeszcze nie są przysięgli. A tam zjachawszy się ci, którzy jeszcze na sądy nie przysięgali, aby tam na te sądy przysięgi uczynili i miejsca swe zasiedli, a zasiadłszy, aby dalej limitacyją tym sądom uczynili, to jest ad feriam tertiam in crastino Nativitati Mariae [9 IX 1578]. A gdzieby też który deputat przez jaką przyczynę słuszną nie przyjechał, tedy ci, którzy się zjadą, limitacyją moc będą uczynić mieli.

[k. 307] Przyjęcie Podlasian.

Iż nam dali sprawę panowie posłowie lubelscy, iż województwo podlaskie na żądanie panów Podlasian do tych sądów deputackich przyjęli, przeto my też dogadzając zgodzie i miłości spólnej, także i temu, aby nas więtsza gromada do tych sądów była, województwo podlaskie do tychże sądów i konfederacyji naszych przyjmujemy, wszakże niwczym nie derogując konfederacyjom i postanowieniom naszym.

Co wszystko skutecznie wedle pierwszych obowiązków naszych obiecujemy sobie trzymać i dla lepszej pewności pieczęcieśmy swoje przycisnęli i rękamiśmy się własnemi podpisali.

Działo się to w Opatowie na sejmiku powiatowym die 15 decembris 1577.

A iż przez skrócenie czasu tegośmy postanowienia i poprawy spólnej pieczętować nie mogli, tedyśmy to zlecili ur. panom, panu Wojciechowi Wielickiemu pisarzowi ziemskiemu sendomirskiemu, panu Andrzejowi Malickiemu, także ur. panom Jędrzejowi Borkowskiemu pisarzowi ziemskiemu lubelskiemu, panu Mikołajowi Pszonce Strzeszkowskiemu posłom województwa lubelskiego do nas na ten sejmik ku poprawie tej posłanym, aby imieniem nas wszech tę to zgodę i poprawę naszę zapieczętowali. Albertus Wielicki notarius terrestris Sendomiriensis mp., Andreas Borkowski notarius terrestris Lublinensis mp., Mikołaj Pszonka Strzeszkowski mp.

XII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1578 r.

Sejmik zwołany mandatem Jana Tęczyńskiego kasztelana wojnickiego, starosty lubelskiego. Jego treści nie znamy, wiemy tylko, że 1 IX 1578 r. woźny Jakub Janizel z Lublina zeznał, iż tegoż dnia z rozkazu Tęczyńskiego ogłosił w grodzie lubelskim oraz na jarmarku w Lublinie wobec licznie zgromadzonej tam szlachty mandat starosty o zebraniu się 15 IX 1578 r. sejmiku w celu dokonania wyboru deputata do nowo ustanowionych sądów Trybunału Koronnego; APL, CLRMO 19, k. 599–599v.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Pierwszym deputatem wybrany został Andrzej Firlej kasztelan lubelski, starosta sandomierski; BUWr., rkp. Akc. 1949/439, k. 15.

XIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 24 grudnia 1580 r.

Stefan Batory uniwersałem datowanym z Wilna 15 XI 1580 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 22 I 1581 r., wyznaczając czas zebrania się sejmików przedsejmowych w grudniu 1580 r., por. ASWPiK, t. I, cz. 1, s. 38. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 24 grudnia 1580 r.

Rkp. *AN Kr., ASang. 32, s. 205–209 — kopia; druk: Instrukcja sejmiku lubelskiego posłom na sejm 1581 roku, wyd. H. Gmiterek, „Res Historica", T. 38, 2014, s. 219–221.*

[s. 205] Artykuły na sejmiku lubelskim powiatowym die 24 decembris anno 1580.

Naprzód aby Król JMć zupełną ławicą na ten sejm zasięść raczył, gdyż tak jest ławica za wolą Bożą osierociała, że Majestas Regni vix et aegre sustentatur. To jest aby Król JMć na początku sejmu wedle konstytucyjej vacantiae rozdać raczył. Prosić Króla JMci, aby raczył urzędy i vacantiae wedle prawa rozdać raczył, to jest aby indigenis et possesionatis były rozdane tak duchowne, jako i świeckie. A jeśli te, które disordine, a nie wedle prawa rozdane byli, aby to Król JMć meliorować raczył. Sin minus my stojąc przy prawie pospolitym, opowiadamy się iis illis nulla praestabitur obedientia.

Panowie posłowie mają deputatów takrocznych pytać, co takrok za konkluzyją sejmu przeszłego uczynili i jeśli ich konkluzyja jest ex Reipublicae[47]. A sami panowie posłowie nie mają się tego ważyć, aby mieli deputaty na konkluzyją sejmu zostawiać, ale sami tego mają dojrzeć, aby konkluzyja sejmu statecznie się przy nich zawarła i nie mają Króla JMci żegnać, aż by im kunkluzyją za pieczęcią dano, albo z niczym cum protestatione odjachać.

Na konstytucyje, jeśliby jakie potrzebne byli, deputatów nie dawać mają, ale aby je z góry na piśmie podano, a na dole aby je panowie posłowie korygowali, a jeśliby co arduum albo nowego było, tedy do braciej wziąć mają.

[47] *Na zakończenie burzliwego, obradującego w Warszawie od 23 XI 1579 r. do 12 I 1580 r. sejmu uchwalono uniwersał poborowy, pod koniec którego znalazły się także przepisy o charakterze konstytucji sejmowych, m.in. zwalniające żołnierzy na czas kampanii wojennej od odpowiedzialności sądowej, por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 431, 441–442.*

Decreta trybunalne aby in suo robore zostały i zostawały.

Liczbę aby stateczną pan szafarz pan Gołuchowski[48] ukazał z tych pieniędzy poborowych i czemu płacono Węgrom, a Polakom nic, skąd skaza, zniszczenie braciej naszych żołnierzów przyszło, część z niepłacenia, część z prędkiego i nieporządnego rozpuszczenia.

[s. 206] Trzy części z dzierżaw i dóbr królewskich aby były oddawane na wydawanie stołu Króla JMci, aby Król JMć nie z poboru, ale z dóbr swoich wydawane mieć raczył.

Przypatrzeć się temu, jeśliby Korona mogła albo nie mogła dać obrony bez cudzoziemców, których to niemało z wielkim kosztem i wielką szkodą koronną i z wielkim ubliżeniem wolności naszej chowają.

Konstytucyją o pieszych z królewskich dóbr[49] nie chcemy i protestujemy się, aby się miała rozumieć na dalsze czasy, jedno na tę wojnę moskiewską. I libertacyje, jeśliby im które nadano, aby były abrogowane i aby im więcej nie dawano, a ci, którzy już są obrani, którzy w domach są, aby byli pod posłuszeństwem starosty dla exorbitancyji, które się już przez nie pokazują.

Na panów duchownych dobra, aby mieli chować takie z swych dóbr chłopy na wojnę ze dwudziestu łanów, na to żadnym obyczajem nie zezwalać, i owszem, choćby księża ichmci na to się podali, tedy się protestować, że to jest contra libertatem.

Confraternitates in Reipublicae żadne aby nie były czynione, i jeśli które są uczynione, aby sub fide et honore były zakazane. Et hoc sub poena in confoederatione descripta, ponieważ żeśmy są wszyscy confratres, iuxta vim confoederationis.

De banitiis takrocznego sejmu namowy we wszystkim aprobujemy i one aby były in executionem wiedzione, starać się o to mają.

Infames omnes sine exceptione aby już jako ci, qui pro mortuis mają być rozumiani, aby nigdy nie byli do czci przywróceni, gdyż takim przywracaniem większe okno ku zabijactwu i niecnoty się otworzy. Bo jako umarłego niepodobna rzecz wszkrzesić, tak też żadna praeminentia infamem ku czci, którą za swą niecnotę stracił, wrócić nie może.

Proces przeciw Ościkowi[50], jeśli się stał wedle prawa, egzaminować.

[48] *Zapewne Jan Gołuchowski dworzanin królewski.*

[49] *Nawiązanie do konstytucji Pieszy sejmu 1578 r., powołującej tzw. piechotę wybraniecką, por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 419.*

[50] *Grzegorz Ościk, pan litewski, został w czerwcu 1580 r. oskarżony o szpiegostwo na rzecz cara i różne fałszerstwa, skazany przez króla za zgodą senatu na śmierć i stracony. Wywołało to zarzuty przeciwko Batoremu, twierdzono bowiem, że Ościka mógł sądzić jedynie sąd sejmowy, por. J. Besala, Stefan Batory, Warszawa 1992, s. 293–295.*

[s. 207] Namowy takrocznego sejmu o rusznicach we wszystkim aprobujemy[51], aby się i plebei w to zamykali, jeśliby kto tak szlachcica, jako i plebeium z rusznice zabił.

Panom krakowianom mieszczanom dopomagać przeciwko tym, którzy im dzieweczki gwałcą i którzy im despekty wyrządzają i Króla JMci prosić, aby im sprawiedliwość uczyniono, także i sługom Samuela Zborowskiego, którzy tam w Krakowie wielkie złości i mężobójstwa czynili i barwierza zabili.

Żydowie nie chcą się zachować w Rzeczypospolitej wedle konstytucyji, to jest iż się wdawają w sprawy Rzeczypospolitej, stanowi szlacheckiemu należące, tedy prosić Króla JMci, aby pohamowani od tego byli i aby tych ceł i myt nie trzymali, a jeśliby Żydowi kto arendował albo najął, tedy sto grzywien przepadł, o którą aby był pociągnion przez kogożkolwiek do Trybunału.

Tutorowie aby suos minorenses do kwitów z opiek i do żadnych zapisów nie stawiali, aż we dwudziestu i czterech lat.

Aby Król JMć na tym raczył z łaską przestać na poborze, który na obronę dawamy, a nie raczył dawać inhibicyjej ani libertacyjej od sądów i sprawiedliwości żadnemu, abyśmy woluntariuszom i żołnierzom i majętnościami naszymi nie płacili, bo tego jest wiele, że przez te inhibitiae i libertacyje wielką ciężkość ludzie cierpią, mając krzywdy od ludzi żołnierskich, którzy uczyniwszy krzywdę ludziom, usprawiedliwić się nie chcą, a sprawiedliwość tymi inhibicyjami ludziom odkładają i hamują.

Z potomkiem żupnika zeszłego[52], aby na Trybunale odpowiadał o to, co ludzi zdarł, przedawając bałwany po siedmi złotych, które z wieków bywały po cztery złote.

Oprawę królowej jmci aby jej uczyniono wedle prawa[53].

[s. 208] Ludziom koronnym aby naleziono obyczaj, aby się sprawiedliwość stała o długi nieboszczyka Króla Augusta i aby im ukazano długi na dobrach dziedzicznych nieboszczyka Króla Augusta.

O powinność Króla JMci napominać wedle obowiązku tak w Węgrzech, jako i przy koronacyjej jego uczynionych, także i o rządzie domowym et de modo electionis.

[51] *„Namowy" te znalazły swój finalny wyraz w konstytucji sejmu 1581 r. Rusznic używanie, Vol. const., t. II, vol. 1, s. 446.*

[52] *Jan Rokossowski, syn zmarłego 13 VII 1580 r. podskarbiego koronnego Jakuba Rokossowskiego, dzierżawcy żup solnych, por. Polski słownik biograficzny, t. XXXI, Wrocław 1989, s. 534–537.*

[53] *Por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 453.*

Roki urzędowskie aby były postanowione na czwartek po Wielkiej Nocy[54].

Też nas to dochodzi, że imo nasze prośby, któreśmy już po dwa sejmy do Króla JMci czynili, myto nowe podlaskie i komorę w Łukowie skarbu postanowić chcą, co jest ku wielkiej szkodzie województwa naszego, przeciw wolnościom naszym. Przeto poruczamy panom posłom, aby nasze pierwsze prośby in effectum przyszły, to jest aby Król JMć tej komory w Łukowie zaniechać rozkazał, czego jeśliby uprosić nie mogli, protestować się mają, iż tej komory tam cierpieć nie chcą[55].

Posły obraliśmy na ten sejm spośrzodku siebie urodzone pany Jakuba Sienieńskiego, Stanisława Ryszkowskiego i Andrzeja Borkowskiego, którym daliśmy zupełną moc, aby gdy to wszystko, co się wyżej napisało, wypełniło i to u Króla JMci otrzymali, aby na obronę Królowi JMci pozwolili pobór jeden na rok przyszły, a nie więcej jedno jeden i nie większy, jedno jaki teraz jest.

[s. 209] Około pomnożenia skarbu pospolitego dobrze, aby wżdy kiedy o tym mówiono.

Quarty aby privato nomine Król JMć nie brał, jedno za dozwoleniem sejmowym, i aby to zawżdy konstytucyją było warowane.

Tymże panom posłom zlecamy, aby się zgadzali z województwy krakowskim i sandomierskim, jeśli też oni będą ku dobremu Rzeczypospolitej się przykłaniać.

Ichmciom panom hetmanom wszystkim, tak tym, którzy teraz z Królem JMcią na tej potrzebie byli, jako i tym, którzy tak rok pod Połockiem na potrzebie z Królem JMcią byli i wolontariuszom dziękować mają, i aby dziękowanie nie tylko teraźniejszym, ale i pod Połockiem było, jednych przed drugie nie wysławiając, a nagrodę za ich służby aby im Król JMć uczynił, wszakże taką, która by nie była z ubliżeniem prawa pospolitego i egzekucyjej praw koronnych.

Za panem Taranowskim[56] i panem Dzierżkiem[57] się przyczyniać, aby Król JMć służby ich nagrodził, także za panem sędzim lubelskim[58],

[54] *Tamże, s. 448; roki przeniesiono z Wielkiego Czwartku na „czwartek po Wielkiej Nocy".*

[55] *Por. tamże, s. 446: Myta.*

[56] *Andrzej Taranowski cześnik halicki; na sejmie 1581 r. nagrodzony za swą służbę sumą 10 tys. zł, Vol. const., t. II, vol. 1, s. 454.*

[57] *Zapewne Krzysztof Dzierżek, wysłany jeszcze przez Zygmunta Augusta do Konstantynopola, skąd przysyłał wiadomości dotyczące sytuacji politycznej w Turcji i jej stanowiska wobec sytuacji w Rzeczypospolitej.*

[58] *Piotr Kaszowski.*

wszakże aby ta nagroda nie była przeciw prawu i egzekucyjej praw koronnych.

XIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 6 listopada 1584 r.

Król uniwersałem datowanym z Lublina 27 VIII 1584 r. składał sejm walny w Warszawie na 15 I 1585 r., sejmiki przedsejmowe w pierwszej połowie listopada 1584 r., por. ASWK, t. I, s. 99; ASWPiK, t. I, cz.1, s. 39. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 6 listopada 1584 r.

Rkp. 1. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 59–62v — kopia;* **Rkp. 2.** *B. Czart., rkp. 1621, s. 85–91 — kopia;* **Rkp. 3.** *AGAD, AR Dz. II, nr 140, s. 1–14 — kopia; druk: Dyaryusze sejmowe r. 1585, wyd. A. Czuczyński, Scriptores rerum Polonicarum, t. XVIII, Kraków 1901, s. 388–392.*

[k. 59] Artykuły na sejm walny warszawski die 15 januarii 1585 złożony, na sejmiku powiatu lubelskiego die 6 novembris 1584 dane panom posłom.

Dziękować Królowi JMci, iż acz Rzeczpospolita tak się rozjechała na sejmie przeszłym anni 1582, nie opatrzywszy statecznej obrony, jednak że JKMć w tych takich niebezpiecznościach, które tu nam przez posła swego opowiedzieć raczył[59], tak miłościwie i prawie jako pater patriae zabieżeć raczył, Pana Boga za to chwalimy, a JKMci i powtóre uniżenie dziękujemy i wszelakim sposobem zasługować jesteśmy gotowi, o to osobliwie Pana Boga prosząc, aby Pan Bóg nam JKMć długo w zdrowiu dobrym chować raczył i fortunnie nam na długie czasy panował, sprawiedliwość, rządy, obronę Rzeczypospolitej zachować.

1. Przy temże prosić JKMci, aby zaniechawszy niepotrzebnych rzeczy, które zwykły Rzeczpospolitą hamować i próżnować, a próżno czas na sejmie trawić, aby raczył na tym sejmie zabieżeć za radą stanów koronnych, a iżby nie tylko ten motłoch hultajski [na] żywocie, jako się po ten czas działo, był karan, ale i ci, którzy Rzeczypospolitej mieliby służyć, sami się przyczyną i powodem tych niesnasek około targania przymierza z cesarzem tureckim, czego łacno może JKMć sprawę mieć od komisarzów, które na inkwizycyją JKMć słać raczył.

2. Prosić JKMci, aby z miłościwej łaski swej ojcowskiej przeciwko Rzeczypospolitej raczył w tem dogodzić potrzebie Rzeczypospolitej, a nie lenić się zjechać osobą swą w tamte kraje wołyńskie [k. 59v] i podolskie i obaczyć, jakim by najsnadniejszym obyczajem i nowemi budunki zamków tamte kraje ubezpieczone być mogły, także starych zamków aby nie

[59] *Zob. Instrukcyja na sejmik powiatowy (r. 1584), Dyaryusze sejmowe r. 1585, s. 348–354.*

dopuścił gnoić i psować starostom, które są potrzebne. Tamże starać się mają posłowie na sejmie i prosić JKMci, aby wejrzał w kwartę prowentów tych, które do Rawy znaszane bywają, jako wielki poczet ludzi za nie ludzi służebnych być może; także i retenta, które są od zaczęcia jej niewydane, aby były wedle konstytucyjej jej płacone. Także i annat, czego się niemała suma znajdzie i okaże z regestrów, też i tego się domawiać mają, aby i z tych akcesyji, które do tych czasy Koronie przybyły, których się może niemało pokazać.

3. Dziękować JKMci za to obmyślawanie około rzeczy moskiewskiej i za tę ofertę, którą raczy czynić Rzeczypospolitej, gdyż to przymierze już ustało, czego wiadomość mają mieć [—][a]. Poruczamy tedy posłom na sejm, aby się z ichm. pany radami, z innymi posły, którzy będą Rzeczypospolitej dobre upatrować, zgadzali, namawiali, na co im dawamy plenariam potestatem.

4. Około Inflantów musi [się] to już Panu Bogu poruczyć, że tak długo Rzeczpospolita żadnego postanowienia nie uczyniła; gdyż już Król JMć o wszystkim z rewizyjej przeszłej wiadomość ma, mają panowie posłowie, bracia nasi, o to się pilnie u Króla JMci starać za radą ichm. panów rad koronnych, aby już nieodwłocznie porządek podle prawa koronnego co był tam stawion, jako się P[an] m[iłościwie] ofiarować raczył, a to mieć na pieczy, aby prawo koronne było wcale zachowane, gdyż samej Koronie mistrz inflancki prawo spuścił w Krakowie, o czym wiadomość wziąć stateczną z muniment koronnych i przywilejów.

5. Przy czem tym, które w Rawie i w procesiech dawnych są, mają się panowie posłowie przypatrzyć, a to, co by było najpilniejszego et minus turbulentum o egzekucyję prosić, insze rzeczy, jako [k. 60] i de modo electionis in robore suo zachowywując na czas wolniejszy Reipublicae.

6. Co się tyczy kompozycyjej inter status i my byśmy sobie tego życzyli, aby kiedy temu koniec był, ale że widzimy wielkie a ważne sprawy Rzeczypospolitej, które mają być pierwej w zgodzie a miłości postanowione, musim to na ten czas tempori et Reipublicae kondonować a na inny czas jeszcze odłożyć, na on czas, gdy będzie Rzeczpospolita miała czas wolniejszy i sposobniejszy, a tam dali Bóg będzie się więc ta rzecz mogła odprawić i w miłości, i w zgodzie.

7. Za tę miłościwą deklaracyją, którą JKMć posłowi swemu nam powiedzieć rozkazał, uniżenie dziękować mają, około utwierdzenia sądu trybunalskiego i dekretów jego, także aby nie byli pociągani za dworem stan rycerski. A mają się pilno o to ante omnia starać panowie posłowie, aby konstytucyją te przeszłe pozwy były zniesione i tak się opatrzyło, aby

na potem sub poena instygator tego czynić nie mógł i więcej na potem aby Rzeczypospolitej nie turbował. Tamże mają panowie posłowie prosić, aby remisyje z Trybunału Król JMć sądzić raczył. Tamże prosić też mają, aby glejty przez Króla JMci dawane nie były przeciw prawu.

8. Z żałością tego używać musi każdy wierny poddany JKMci, że takowe rzeczy słyszy, aby się w tej Koronie z narodu naszego wszczynać miały; a tak posłowie nasi niech się z JKMcią, z pany radami, z innymi pany posły, bracią swą, zgadzają i porozumiewają, aby takim anslakom szkodliwym na potem Rzeczypospolitej zabiegali, które rzeczy Król JMć zasiadłszy z radami koronnemi, rozsądzać raczył i uspokoić.

[k. 60v] 9. A iż źli ludzie sieją, jakobyśmy ingrati byli tych prac i starania i trudów, które czynił przez niemały czas JKMć z wielkim niewczasem i uszczerbkiem zdrowia swego, tedy dawamy ichm. panom posłom, jeśliby o tem mowa była, aby gratitudinem Królowi JMci pokazali.

10. A iż to przystoi Rzeczypospolitej, aby wszelakie pożytki koronne obmyślawać, z których by mogła niebezpieczeństwy zabiegać, a nie wszystko na pobory patrzeć, jako są cła pograniczne tak w Koronie jako w Litwie i w innych państwach tych rzeczy, które z koronnych państw uchodzą, także porządne postanowienie żup koronnych i zabronienie soli cudzoziemskich, gdyż swojej za pomocą Bożą i za dobrym porządkiem wszyscy obywatele dostatek mieć mogą; a iż to [przez] krótkość czasu trudno na sejmie dokładnie i uważnie za razu postanowione być ma, prosić, aby na te sprawy ludzie godne ze wszystkich stanów, którzy by temu dobrze rozumieli i sprostać mogli, wysadzono, którzy by rem oculis subiectam, obaczności, circumstantiae uważywszy, modum Rzeczypospolitej podali, przed sejmem przyszłym odnieśli Królowi JMci, a JKMć aby to z łaski swej przy propozycyjej na sejmiki to do powiatów przyszłego sejmu rozesłać raczył, aby te rzeczy już dobry koniec wzięły; do czego aby JKMć takim komisarzom wszystkiego, co by potrzeba było, z skarbu koronnego panu podskarbiemu i kancelaryjej tak przywilejów, jako regestrów dodać rozkazał. A iż nemo stipendiis suis militare tenetur, aby teraz na sejmie ukazano, skąd sumpt ci mieć mają, którzy Rzeczypospolitej służyć będą.

11. Tymże sposobem starać się, aby też komisarze wysadzeni byli na korekturę iurium, jako się to już było zaczęło za Króla śp. Zygmunta I; a tam gdy się to statecznie postanowi, będzie mogła łacno być korektura Trybunału, gdy [k. 61] się tam może wszystkim egzorbitancyjom zabieżeć, co i sami panowie deputaci przy Trybunale, którzy bywali, zwykli wotować, od których łacno sprawę ci komisarze mieć mogą.

12. Item mają się panowie posłowie starać z inszymi pany posły, aby wolność szlachecka tak in executionem była przywiedziona, żeby wolno było każdemu szlachcicowi nie tylko Gdańszczanom żyto swe przedawać, ale też i inszym cudzoziemcom i także od cudzoziemców kupować, co potrzeba.

13. Sprawę elbieską[60] z Angliki aby Król JMć na tym sejmie raczył poprawić i do egzekucyjej przywieść ku pożytku Rzeczypospolitej.

14. Około choroby pana pisarza sendomierskiego[61] mają się panowie posłowie porozumiewać i z pany posły ziemie sendomierskiej i z inszymi, aby przez jego chorobę ludzie zamieszkania w swych sprawach nie mieli.

15. Gdańszczanie aby listy swe na sejmie kładli, któremi Rzeczpospolita uciskała.

16. Roki lubelskie post Undecim millia Virginum [21 X] aby były postanowione, ponieważ przez Trybunał jedne roki giną, a drugie przez sejm.

17. Mają się panowie posłowie pilno starać, uprosiwszy do tego innych panów posłów, aby Król JMć z łaski swej raczył ukazać województwu lubelskiemu, a raczył mnichom czarnym lubelskim u św. Stanisława[62] na każdy rok darować bałwan soli z żupy, a to respectu tego, iż postępują miejsca na sklep na księgi trybunalskie i ziemskie lubelskie w klasztorze swym.

[k. 61v] 18. Mają prosić panowie posłowie Króla JMci, aby raczył podwyższyć konstytucyją poeny na starosty, którzy granice szlacheckie przez komisarze usypane i uczynione rozsypują i rozrzucają, jako się stało jmci panu Mikołajowi Boguszowi przez pana starostę stężyckiego[63] i panom Kazanowskim przez pana starostę łukowskiego[64], co aby Król JMć raczył zahamować, prosić pilno mają, bo tak przez pany starosty rozsypowane granice żaden szlachcic pokoju nie będzie miał.

19. Iż się panowie Zborowscy przez pana Piotra Zborowskiego opowiedali przed nami o zginieniu pana Samuela Zborowskiego, tedy panowie posłowie z inszymi pany posły porozumiawszy się, mają Króla JMci prosić, aby w tę sprawę raczył wejrzeć z obu stron i onę uspokoić, aby Rzeczypospolitej nie zatrudniała.

[60] *Chodziło o przywileje dla angielskiej Kompanii Wschodniej, które miały posłużyć do utworzenia w Elblągu składu dla sprowadzanych z Anglii towarów. Przeniesienie tego składu z Gdańska do Elbląga nastąpiło ostatecznie w 1585 r.*

[61] *Stanisław Malicki.*

[62] *Dominikanie lubelscy.*

[63] *Mikołaj Zebrzydowski starosta krakowski.*

[64] *Mikołaj Mniszech.*

20. Sprawę jm. pana żarnowskiego[65] mają tak panowie posłowie promować, jako by do skutku swego przyszła, wszakże salvis iuribus Reipublicae in robore reservatis, aby się nic przeciwko prawu nie stało.

21. Sprawy de nullo iure mają panowie posłowie prosić, aby JKMć raczył odsądzić na tym sejmie, a mianowicie mają się panowie posłowie starać i przyczyniać, żeby sprawa de nullo iure panów Leszczyńskich była odsądzona.

22. Mają się panowie posłowie przyczynić do Króla JMci za panem Jakubem Mosińskim, obywatelem ziemie lubelskiej, żeby Król JMć sprawę jego z panem starostą łuckim[66], który mu obelżywość wielką, nigdy przedtem niesłychaną uczynił, raczył rozsądzić i sprawiedliwość uczynić i legem na to uczynić, aby [k. 62] szlachcicy ubożsi tak obelżywani nie byli i sromoceni od bogatych.

23. Za pany Piekarskimi panowie posłowie prosić mają, aby im Król JMć nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić raczył z Wagnerem, który im brata w Prusiech zamordował, dworzanina i sługę Króla JMci.

24. Mają się upominać panowie posłowie u Króla JMci obietnicy, którą uczynić raczył jm. panu wojewodzie lubelskiemu[67] i panu Jadamowi Gorajskiemu i panu sędziemu lubelskiemu[68], aby za ich prace nagrodę Król JMć miłościwą raczył i im dać.

25. Za panem Jaszowskim też się mają panowie posłowie przychylić, aby go Król JMć raczył przy tym zachować w Inflanciech, przy czym i Król [Zygmunt] August.

26. Panów Ciecierskich sprawę i krzywdę, która się im stała od jm. pana podlaskiego wojewody[69], mają przed Królem JMcią opowiedzieć i w tego mierze przy JMci Królu napomnieć, aby raczył tego gwałtu poprzestać, a o zamordowanie tam szlachcica przy tym wjechaniu raczył taką sprawę rozsądzić.

27. A to panowie posłowie mają mieć za konkluzyją instrukcyjej, aby się w niwczym od praw, przywilejów i wolności Rzeczypospolitej nie odchylali, i owszem o to się starali, aby niwczym naruszona nie była.

28. Roki łukowskie ziemskie aby nie bywały, jedno troje, [k. 62v], a te, które bywają post Ascensionis Christi [czwartek przed niedzielą Exaudi], aby były abrogowane i anihilowane.

[65] *Jan Myszkowski kasztelan żarnowski.*
[66] *Aleksander Proński stolnik litewski.*
[67] *Jan Tarło.*
[68] *Piotr Kaszowski.*
[69] *Mikołaj Kiszka.*

29. Pany posły mianujemy i wyprawujemy naprzód jm. pana Piotra Kaszowskiego sędziego lubelskiego z lubelskiego województwa, a jm. pana Andrzeja Firleja wojewodzica krakowskiego z łukowskiego, a pana Zbigniewa Słupeckiego z urzędowskiego powiatów.

Działo się to w Lublinie na sejmiku powiatowym, die 6 novembris a. D. 1584. [b-]Z rozkazania i za poruczeniem ichm. panów rad i rycerstwa województwa lubelskiego Andrzej Borkowski, pisarz ziemski lubelski, ręką własną podpisał.[-b]

[a] *W rkpsie zostawione wolne miejsce na 1–2 wyrazy.*
[b-b] *Tak w rkpsie B. Czart. 1621, s. 91; w rkpsie BN 1809 tego fragmentu brak.*

XV. Konfederacja województwa lubelskiego 16 grudnia 1586 r.

Król Stefan Batory uniwersałem datowanym z Grodna 6 X 1586 r. złożył sejm walny w Warszawie na 2 II 1587 r., sejmik przedsejmowy do Lublina na 16 XII 1586 r., CLRMO 24, k. 533 v. Śmierć króla wstrzymała bieg tych spraw i zmieniła charakter sejmiku.

1. Laudum sejmiku konfederackiego w Lublinie 16 grudnia 1586 r.[70]

Rkp. 1. *APL, CLRMO 24, k. 584–586 — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali: Jan Tęczyński kasztelan wojnicki, starosta lubelski, Mikołaj Dłuski podstarości i Marcin Sarnecki pisarz grodzki lubelski 17 XII 1586* [feria quarta post festum Sanctae Luciae Virginis a. D. 1586]; **Rkp. 2.** *AGAD, APP 6, s. 216–217 — kopia* (Kaptur lubelski zaraz po śmierci królewskiej uczyniony); **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 37–41 — kopia.*

[k. 584] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu zjechali na sejmik powiatowy przez Króla JMci złożony, iż nas zaszła nowina żałosnej śmierci Króla Pana naszego[71], tedy za tym nawiedzeniem Bożym a śmiercią Pana naszego Króla JMci w tym osieroceniu bez Pana rozumiejąc, abyśmy i na potomne czasy zachowali całą Rzeczpospolitą w dobrym pokoju i do zgodnego i prędkiego obrania nowego pana przyszli, przychylając się w takich abo w tym podobnych przygodach i postanowienia przodków naszych, takieśmy między sobą spólnym, jednostajnym wszech zezwoleniem zrzekli się, obiecali i spisali:

Iż ktobykolwiek i jakiegożkolwiek stanu, najwyższego i najmniejszego, [k. 584v] duchownego i świeckiego przeciw prawom, ustawom, przywilejom koronnym, pokojowi pospolitemu burdy jakie czynić, mimo zezwolenia wszech Pana obierać albo w tym wszystkim nas uprzedzać z ludźmi

[70] *W kopii AGAD, APP 6, s. 18 datacja: A. D. 1586. 17 dec[embris].*
[71] *Stefan Batory zm. w Grodnie 12 XII 1586 r.*

przeciwnymi Rzeczypospolitej naszej i wolnościom a prawom naszym, rady znosić, w nim życzliwość pokazywać albo rozwiązanie związku dawnego państw Królestwa tego i Rzeczypospolitej należących czynić, na nie radzić jakimkolwiek sposobem, takież zasię gwałty jakie, najazdy, posiadanie dóbr, zwłaszcza teraz pod czasem nieobierania króla, takież mordy tak duchownego, jako i świeckiego stanu, k temu na drogach albo w domach łupiestwa, wsi posesyjej odejmowania czynić śmiał, albo jakikolwiek występek, który crimen w sobie zamyka czynić, albo ex privato dissidio jeden na drugiego krwie rozlania walki podnosić. To też warujemy, aby każdy in sua religione był tutus et securus, a jeden drugiego religijej nie panował ani eo nomine żadnych turbacyji, buntów nie czynił. K temu aby żaden religijej sub interregno nic nie winował w swym kościele, sub poena infamiae.

Infames et banitos aby żaden w domu swoim nie przechowywał ani in patrocinium praebeat sub eadem poena infamiae, i owszem, aby każdy z ichm. panów starostów każdego banitum et infamem [k. 585], choć w domu szlacheckim pojmał, banituum do wieży wsadzić, a infamem na gardle skarać był powinien, sub poena confoederationis.

A iż pokoju wnętrznego obmyślanie i skutek inszy nie jest, jedno sprawiedliwość, tedy jurysdykcyją sądów wszelijakich — trybunalskich, ziemskich, starościch, podkomorskich i inszych wszelijakich urzędów zostawujem, aby swym zwykłym porządkiem authoritate confoederationis praesentis sub titulo senatorum procerum et ordinum Regni szli, które teraźniejszą konfederacyją wyznaczamy. A iż jm. pan wojewoda lubelski[72] musi być zabawion inszymi potrzebami Rzeczypospolitej, mieszkając w województwie sandomierskim, tedy użyliśmy jm. pana rawskiego[73], aby tę prowincyję na się przyjął, iż gdzieby co tak nagłego na nas przypadło, tedy do jmci we wszystkich sprawach i potrzebach Rzeczypospolitej recurs mieć mamy, jako i do jm. pana wojewody lubelskiego, w cale dignitatem i władzą jm. pana starosty naszego[74] zachowawszy, ani jej najmniej naruszając, luboby jmć na ten czas tu nie był, tedy przy surrogatorze i urzędzie jmci zostawać ma.

A gdzieby nam kto pokój pospolity i obyczajem wyżej mianowanym warowany gwałcić albo temu spiskowi naszemu przeciwić się chciał, tedy przeciwko takiemu ruszyć się jako przeciw pospolitemu nas wszech nieprzyjacielowi z bronią [a-]i z mocą swą ku skazie i zniszczeniu jego[-a] [k. 585v] tak zdrowia, jako i majętności jego, obiecujemy pod poczciwością

[72] *Jan Tarło.*
[73] *Mikołaj Firlej.*
[74] *Jan Tęczyński kasztelan wojnicki.*

i wiarą naszą, i spisujemy się. A w tym nie będzie u nas ważna ani najbliższa krewność, powinowactwo, przyjaźń, zachowanie żywota ani bojaźń, gdyżeśmy oprócz Boga Rzeczypospolitej najwięcej powinni.

A dla stanowienia i obmyśliwania inszych potrzeb Rzeczypospolitej deputujemy jm. pana wojewodę lubelskiego, do którego też i posły z pośrzodku siebie naznaczamy i przyłączamy na ten sejmik główny korczyński, to jest ichm. pana Andrzeja Lasotę łowczego, Stanisława Myszkowskiego podczaszego ziemi lubelskiej, Piotra Czernego, Krzysztofa Reja i Stanisława Ryszkowskiego, którymeśmy to poruczyli, aby tam porozumieli się z inszymi stany województw Małej Polski i posły z Korczyna do Wielkiej Polski i do Litwy wyprawili, aby konwokacyja wyszła a blisko Wisły złączona być mogła[75].

Hetmani aby byli napomnieni, iżby granic pilnowali. Pobór na obronę aby był mianowany. Okazowanie aby było postanowione, aby nieprzyjaciel wiedział o gotowości. Cudzoziemców aby żaden nie chował, zwłaszcza żołnierzów, hajduków albo [b-]hultajów. Upominki[-b] tatarskie aby były [k. 586] zatrzymane.

Klejnoty koronne i mianowicie tykocińskie przy Królu JMci aby były opatrzone, w czymeśmy jm. pana wojnickiego[76] używali, aby z powinności urzędu swego podkomorskiego do ciała królewskiego jechał i te rzeczy opatrzył. Jakoż się też jmć w tej mierze poczuwać raczy. Praktykom, które się działy pod te interregna, aby im zabieżeć.

A żebyśmy wiedzieli, co się tam w Korczynie sprawi i jakobyśmy dalej w sprawach Rzeczypospolitej radzić mieli, obiecujemy to sobie, że się tu zaś do Lublina mamy zjachać na poniedziałek pierwszy po Trzech Królach [12 I], a tam nam panowie posłowie mają referować, co w Korczynie sprawią.

[c-]Na którą konfederacyją i spisek nasz rękami swymi podpisaliśmy się i pieczęci przyłożyli. Działo się na zamku lubelskim, die 16 mensis decembris a. D. 1586. Jan hrabia na Tęczynie mp., Nicolaus Firlej in Dąbrowica castellanus Ravensis mp., Mikołaj Mniszek starosta łukowski mp., Jan Meglewski chorąży lubelski mp., Petrus Kaszowski judex terrestris Lublinensis, Stanisław Meglewski podsędek lubelski, Andrzej Borkowski pisarz lubelski, Andrzej Rzeczycki pisarz ziemski łukowski, Zbigniew Słupecki, Adam Gorajski z Goraja, Łukasz Żyrzyński judex castrensis [Lublinensis],

[75] *Ostatecznie do zebrania się reprezentantów trzech województw małopolskich doszło w Krakowie, zob. Uchwała zjazdu województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego z 27 XII 1586 r., ASWK, t. I, s. 113–120.*
[76] *Jan Tęczyński.*

Krzysztof Rej z Nagłowic, Paweł Kazanowski mp., Jan Stoiński z Stoinszyna, Jan Chrościechowski, Jan Tudorowski, Stanisław Ryszkowski[-c].

[a-a] *W rkpsie fragment zbutwiały i nieczytelny. Uzupełnienie z rkpsu AGAD, APP 6, s. 218.*
[b-b] *W rkpsie te wyrazy wytarte. Uzupełnienie z rkpsu AGAD, APP 6, s. 218.*
[c-c] *W rkpsie AGAD, APP 6 brak.*

XVI. Zjazd senatorów i rycerstwa województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r.

Zjazd zebrał się po śmierci Stefana Batorego. Zawiązana na nim została konfederacja kapturowa województw małopolskich, zob. ASWK, t. I, s. 113–120; Vol. const., t. II, vol. 2, s. 13–18. M. in.:

[ASWK, t. I, s. 119] 13. Przy tym opowiadali się ichm. panowie posłowie z województwa lubelskiego, iż mają w poruczeniu od panów braci swej, gdzieby nad ich postanowienie sejmiku lubelskiego bądź w Korczynie, bądź w Krakowie postanowiło się co inszego, by to cale rozsądkowi braci swej przynieśli do Lublina, które jeśliby się in aliquo punctu ichm. nie podobało, tedy przy swym postanowieniu wolno ichm. zostać będzie.

XVII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 21 stycznia 1587 r. (?)

Według uchwały sejmiku konfederackiego z 16 XII 1586 r. szlachta lubelska miała się zebrać 12 I 1587 r., po zakończeniu sejmiku generalnego w Korczynie i powrocie wysłanych tam posłów. 11 I 1587 r. w grodzie lubelskim szl. Muchowiecki oblatował uniwersał prymasa Stanisława Karnkowskiego datowany w Kole 31 XII 1586 r. wyznaczający zjazd konwokacyjny w Warszawie na 2 II 1587 r., poprzedzające go sejmiki zaś miały się zebrać 21 I, chyba żeby kędy inszy czas przedtem namówiony abo naznaczony był, *APL, CLRMO 25, k. 20–21.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Posłami województwa lubelskiego na sejm konwokacyjny byli: Andrzej Lasota łowczy lubelski, Piotr Kaszowski sędzia ziemski lubelski i Krzysztof Pszonka, zob. Posłowie ziemscy, s. 298.

XVIII. Sejmik pokonwokacyjny w Lublinie 6 kwietnia 1587 r.

Sejmik zwołany uniwersałem wojewody lubelskiego Jana Tarły.

1. Uniwersał wojewody lubelskiego Jana Tarły zwołujący sejmik z 14 III 1587 r.

Rkp. *APL, CLRMO 25, k. 84v–86 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Szymon Maliński 17 III 1587 r.* [feria secunda post dominicam quadragesimalem iudica a. D. 1587].

[k. 84v] Jan Tarło z Szczekarzowic wojewoda lubelski. Wielmożnym, urodzonym, szlachetnym panom kasztelanom, dygnitarzom i wszem rycerstwa województwa lubelskiego panom a jako braciej miłej i łaskawej służby swe zalecam i do wiadomości przywodzę, iż jako dziś i to w samy wieczór doszła mię wiadomość od ichm. panów [k. 85] braciej a posłów z województwa lubelskiego na konwokacyją od nas posłanych[77], jakim sposobem i kędy elekcyja jest złożona, zaczem mając to przed oczyma w dobrej pamięci, z czymeśmy się z zjazdu naszego w Lublinie przed konwokacyją przeszłą [rozjechali], a mianowicie tośmy rzekli sobie, po skończeniu konwokacyjej we dwie niedziele do Lublina się zjechać i tam przeciw takowym, którzy mimo bojaźń Bożą, obrażając prawa pospolite pod tem czasem śmiali się ważyć czynić i do tego czasu czynić nie przestawają, żeby się było tym naszym zjachaniem swawoleństwu z tych ludzi zabieżało i pokarać mogło, a przy tym bezpieczeństwo spokojnym ludziom opatrzyć. Lecz jakośmy się tak nierychłego skończenia konwokacyjej nie spodziewali, takem też i ja, abym był w Warszawie na tym sejmie nie miał być, namyślił zacny Pan Bóg, w zdrowiu mym odmianę raczył uczynić. A zatem i tak rychłe dojście wiadomości o skończeniu konwokacyjej[78], i to temu, żeby wm. tydzień prawie wielki przyszło się wmciom w Lublinie odprawować, a na ten czas wszyscy ludzie zwykli prawie nabożeństwa swego używać, k temu i to przed oczyma mając, że każdy ukrzywdzony wedle konwokacyjej teraźniejszej pozwy przed takowy sąd we dwie niedziele powinien będzie składać, czemu by się żadnym sposobem dogodzić nie mogło, a tak i te rzeczy uważając i na to wzgląd [k. 85v] mając, abyśmy za tymi zjazdy i sobie i inszym ciężkości nie czynili do takowych spraw, jaki nam na kwietny poniedziałek przypadł czas [23 III], na przewodni poniedziałek blisko przyszły [6 IV] wm. panom a braciej swej składam i wm. panów i braciej swej proszę, abyście wm. słuszne przyczyny, które się wszystkie wspominali, uważywszy, tym pomknieniem czasu przeze mnie obrażać się nie raczyli, a przy tym na poniedziałek przewodni abyśmy takowe sprawy w zgodzie a miłości odprawić mogli, zjechać się raczyli. To też commode tego pomknienia czasu upatruję, una egzekucyja prawie nam z okazowania, które według konfederacyjej warszawskiej pro die 8 mai w Lublinie nam przypadnie, przypadłego najsnadniej się potem ruszyć przyjdzie, co z mniejszą a łacniejszą fatygą wszech nas odprawować to przyjdzie. A gdziebyśmy teraz

[77] *Andrzej Lasota z Łopiennika łowczy i poseł z województwa lubelskiego, Piotr Kaszowski sędzia lubelski i Krzysztof Pszonka podpisali uchwałę sejmu konwokacyjnego, por. Vol. const., t. II, vol. 2, s. 27.*
[78] *Sejm konwokacyjny obradował w Warszawie od 2 II do 9 III 1587 r.*

w takie sądy zjechać się mieli, tedy byśmy przed okazowaniem dla egzekucyjej powiaty wzruszyć musieli. A przypowieść stara (Turpi est fieri per pluta quod potest fieri per pauciora) pewienem tedy, że wmci takie pomknienie czasu ode mnie jako od tego, który nie swym potrzebam, ale inszych wmci dogadzając, z łaską przyjąć i te uniwersały przyjąć, aby każdy o nich mógł wiedzieć, jeden drugiemu odsyłać [k. 86] raczyli.

A tu przy tem łasce się wmciów zalecając, dla pewniejszej wiary pieczęć swą przykładam, własnąm się ręką podpisał. Datum z Turska, die 14 martii a. D. 1587. Idem qui supra.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono.

XIX. Okazowanie województwa lubelskiego w Lublinie 8 maja 1587 r.

Okazowanie zarządzone uchwałą sejmu konwokacyjnego w celu gotowości szlachty dla gwałtownych i nagłych przypadków Rzeczypospolitej i dla osłyszenia się tak domowego, jako i postronnego nieprzyjaciela, *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 22.*

1. Laudum przy okazji okazowania w Lublinie 8 maja 1587 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 25, k. 133v–135v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowano 9 V 1587 r.* [sabbato in crastino festi Sancti Stanislai in maio a. D. 1587]; **Rkp. 2.** *B. Czart., rkp. 2243 IV, s. 387–388;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 43–46v — kopia.*

[k. 133v] A. D. 1587 die 8 mai. Działo się tu w Lublinie na okazowaniu pospolitem rycerstwa województwa lubelskiego.

Na którym okazowaniu my senatorowie, urzędnicy i rycerstwo wszystko województwa lubelskiego na to teraźniejsze okazowanie tu zgromadzeni, to sami sobie spólnie a zgodnie postanowili, uchwalili i oświadczyli, iż zjachawszy się na to okazowanie, tedyśmy je dostatecznie odprawili.

Na którym to okazowaniu tedyśmy o rzeczach Rzeczypospolitej potrzebnych namowy spólne czynili. Naprzód poena confiscationis bonorum przeciw braciej naszej szlachcicom, którzy się tu na to okazowanie [k. 134] nie stawili, odejmujemy i one relaxujemy tak, iż niebytność któregokolwiek szlachcica nic jemu szkodzić nie może ani majętności tracić ma, gdyż my się tu z chęci, z powinności i z miłości przeciw Rzeczypospolitej zjechali i stawili.

Item jechanie na elekcyję spólną takeśmy postanowili, iż mamy i obiecujemy wszyscy jechać na przyszłą elekcyją a obierać Pana nowego, a to sub poenis in statuto descriptis, a tam się spólnie starać mamy, aby do obrania Pana co narychlej przyszło.

Item do korektury praw, tedyśmy z pośrzodku siebie obrali i wyślemy do Warszawy do drugich panów deputatów pana Andrzeja Borkowskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, który z inszymi pany deputaty ma się starać, jako prawa i statuta i Trybunał i jego egzorbitancyje byli poprawione, i przez tę deputacyją pana pisarza od sądzenia i pisania sądów, kapturów i z leżenia ksiąg wolnym uczyniliśmy i czynimy.

Item sądy kapturowe, które się mają odprawować wedle konfederacyjej warszawskiej, tak się mają odprawować, jako jest w konfederacyjej warszawskiej opisano, z przysięgą taką, jaka jest w konfederacyjej omieniona. Na które sądy powiatu lubelskiego i urzędowskiego obraliśmy na miejsce jm. pana wojnickiego[79] sędziego grodzkiego lubelskiego pana Łukasza Żyrzyńskiego, k temu pana sędziego[80] i pana podsędka ziemskiego lubelskiego[81], a na miejsce pana pisarza ziemskiego lubelskiego pana pisarza grodzkiego lubelskiego[82], a do tego deputaty ichm. pana Adama Gorajskiego starszego, pana [k. 134v] Stanisława Chamca, pana Stanisława Ryszkowskiego. Które sądy odprawować się mają na zamku lubelskim i mają być wpisowane do ksiąg grodzkich lubelskich, gdyż pan pisarz ziemski tego pisać nie może dla swej deputacyi, która nań jest włożona do korektury praw, nic nie derogując temu urzędowi pana pisarza ziemskiego lubelskiego. Item na też sądy do łukowskiego powiatu sąd ziemski łukowski[83], a k temu deputatów trzech, pana Pawła Kazanowskiego, pana Frącza Kanimira, pana Andrzeja Ryszkowskiego, które sądy kapturowe tymże sposobem w Łukowie w dworze łukowskim mają być odprawowane i w grodzkie księgi łukowskie przez pisarza grodzkiego łukowskiego[84] mają być wpisowane, nic nie derogując temu urzędowi pisarza ziemskiego łukowskiego. A gdzieby pan pisarz grodzki był chor[y], tedy pan pisarz ziemski te sprawy kapturowych sądów w księgi grodzkie wpisować ma. Te sądy kapturowe przez te sędzie począć się mają od tego poniedziałku za trzy niedziele [1 VI]. Te zaś sądy kapturowe mają stanąć dwie niedziele przed elekcyją, a zasię począć się mają trzy niedziele po elekcyjej i trwać aż do koronacyjej króla przyszłego.

A iż na tym miejscu, gdzieśmy koło rycerskie mieli, Żabicki szlachcic z łukowskiego powiatu drugiego szlachcica Sowińskiego z rusznicy w no-

[79] *Jan Tęczyński kasztelan wojnicki, starosta lubelski.*
[80] *Piotr Kaszowski.*
[81] *Stanisław Meglewski.*
[82] *Marcin Sarnecki.*
[83] *Najprawdopodobniej Marcin Leżeński sędzia, Jan Kazanowski podsędek i Andrzej Rzeczycki pisarz.*
[84] *Marcin Sarnecki?*

gę postrzelił, tedy in recenti crimine jest w koło nasze rycerskie przywiedzion i za zezwoleniem wszech nas zgodnie po statecznym wywiedzeniu się de facto podaliśmy go do więzienia zamku lubelskiego. Ta nasza informacyja, jeśliby Sowiński od tego postrzelenia umarł, ma być na gardle [k. 135] karan przez urząd grodzki, a jeśliby się wyleczył, tedy ma in duplo ranę zapłacić, to jest dwadzieścia grzywien, które ma zapłacić, niż z więzienia wynijdzie, a nie ma być w więzieniu dłużej dzierżan nad dwie niedziele od dzisiejszego dnia. A o konia, który jest przy tym postrzeleniu zabit, to się puszcza na łaskę jm. pana starosty łukowskiego[85].

A ku lepszej temu wiary swym i inszych imieniem podpisaliśmy się i pieczęci swe przyłożyli. Działo się to dnia i roku jako jest wyżej napisane. Jan hr. na Tęczynie mp., Andrzej Firlej z Dąbrowicy mp., Stanisław Meglewski podsędek ziemski lubelski mp., Stanisław Myszkowski z Mirowa podczaszy ręką swą, Jakub z Sienna Sienieński, Marek Sobieski chorąży ręką swą, Piotr Ostrowski z Rachowa, Jakub Orzechowski, Andrzej Męczyński starosta brzeźnicki, Piotr Czerny ręką własną, Zbigniew Słupecki, Krzysztof Rej z Nagłowic, Krzysztof Spinek, Andrzej Ryszkowski, Stanisław Sobieski, Łukasz Żyrzyński ręką własną, Mikołaj Dłuski podstarości lubelski ręką swą, Abram Skowieski, Stanisław Jarczewski ręką własną, Wojciech Żeleński mp., Stanisław Kanimier mp., Mikołaj Samborzęcki, Andrzej Rzeczyc Lasota mp., Jan Kazanowski imieniem pana sędziego, Adam Gorajski starszy ręką swą, Adam Gorajski z Goraja młodszy ręką swą, Stanisław Gorajski z Goraja ręką swą, Stanisław Jaszowski, Frącz Kanimier ręką swą, Stanisław Żydkowski, Jan Borzechowski ręką, Krzysztof Pruszyński, Paweł [k. 135v] Kazanowski mp., Stanisław Ryszkowski, Fridrich Zawieprzycki ręką swą, Stanisław Pszonka, Stanisław Bychawski, Stanisław Samborzęcki ręką swą, Andrzej Osmolski ręką własną, Marcin Kieński, Jan Sarnecki, Jan Ziemacki, Wojciech Bzowski, Kasper Sługocki, Abram Skoniecki, Jan Wierzchowski, Frącz Prusiński, Mikołaj Stryjeński, Frącz Bujnowski, Stanisław Pszonka z Strzeszkowic ręką, Adam Kośmider, Mikołaj Domaszewski, Jan Zaporski, Maciej Celiński mp., Szczęsny Żyrzyński ręką swą, Szczęsny Radzikowski, Jan Klonowski, Piotr Domaszewski Widlica ręką swą, Paweł Prusiński imieniem ojca swego Macieja Prusińskiego, Mikołaj Radomyski, Jan Ostrowski, Tomasz Nurzyński, Kłembowski Krzysztof, Stanisław Morawiec imieniem ojca swego pana Jana Morawca, który też na ten czas był, ręką swą własną, Stanisław Wronowski imieniem ojca swego, Marcin Bestejewski imieniem ojca swego Pawła Bestejewskiego ręką własną.

[85] *Mikołaj Mniszech.*

XX. Sejmik poelekcyjny w Lublinie 19 września 1587 r.

Sejmik zwołany recesem sejmu elekcyjnego odbytego w Warszawie od 30 VI do 19 VIII 1587 r., wyznaczającym termin zjazdów w ziemiach i powieciech na miejscach sejmikom zwyczajnych *na 19 IX, Vol. const., t. II, vol. 2, s. 48.*

1. Laudum sejmiku poelekcyjnego w Lublinie 19 września 1587 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 25, k. 257–258 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jakub Orzechowski rotmistrz królewski 19 IX 1587 r.* [sabbato ante festum Sancti Mathaei Apostoli a. D. 1587]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 47–50 — kopia.*

[k. 257] My rady i rycerstwo województwa lubelskiego tu na sejmik wedle postanowienia recesu sejmu elekcyjej przeszłej warszawskiej zgromadzeni oznajmujemy i wszem wobec, komu to wiedzieć należy do wiadomości przywodzimy, iżeśmy spólnym i zgodnym zezwoleniem naszym postanowili i postanawiamy te rzeczy niżej opisane.

Naprzód dosyć czyniąc elekcyjej i postanowieniu mamy w Warszawie uczynionego przy Królu JMci nowo obranym Zygmuncie Trzecim, królewiczu JMci szwedzkim mocnie stoimy i stać statecznie chcemy i onego, a nie inszego za króla legitime obranego wyznawamy i wyznawać chcemy. Nadto obiecujemy to sobie, że według tegoż postanowienia na elekcyjej uczynionego mamy się wojennym obyczajem wszyscy ćwiczyć i wojennym obyczajem na 5 dzień miesiąca octobra pod Wiślicę stawić i tam nie tylko o potrzebach Rzeczypospolitej z inszymi województwy radzić, ale i każdemu nieprzyjacielowi, któryby nam inszego Pana nad elekta naszego stawiać chciał i insze gwałty a bezprawia pokój pospolity wzruszające czynił, odpór dać, co sobie statecznie ziścić mamy pod winą sta i dwudziestu grzywien polskich, o które wolno będzie [k. 257v] w urzędzie starościm peremptorie każdemu pozwać tego, któryby się tam nie stawił. Jednak taką deklaracyją w tej mierze czynimy, że gdzie jest szlachciców w jednej wsi niemało, mogą z dziesięci włók jednego konnego, wszakże dobrze do wojny osadzonego na tę potrzebę wyprawić. Item także dorośli za ojca starego albo chorego, brat za brata nierozdzielnego będzie mógł to odprawić. Wyjmujem też od tego tych, którzy by przeciw Królowi JMci wyjachali albo wyjadą, bądź też królowę JejMć albo ciała Króla JMci zmarłego do Krakowa poprowadzą. Tudzież i chorobą złożeni na miejsce swe osobę godną będą mogli posłać. Pana też podstarościego lubelskiego[86] i łukowskiego[87] dla przestrzeżenia powinności urzędowych, aby na

[86] *Mikołaj Dłuski.*
[87] *Marcin Sarnecki?*

swych miejscach zostali, wolne od tego czynimy. Miejsce do ściągania naszego naznaczamy sobie u Zawichosta we wsi, w stodołach, na które się mamy zjechać ad 1 octobris i stamtąd do Wiślicy w jednej gromadzie ciągnąć mamy. A na jm. wojewodę naszego[88] tę powinność wkładamy, [aby] i w czas miejsce i stanowiska województwu naszemu w Wiślicy obmyślił i rozradził, a gdzieby jm. pan wojewoda przez chorobę swą nie mógł temu dosyć uczynić, tedy to jm. pan podkomorzy nasz[89] z powinności urzędu swego to supplere będzie powinien.

Na koronacyją przyszłą, która jest ad 18 diem octobris w Krakowie złożona, posły dla spraw Rzeczypospolitej wedle starego zwyczaju teśmy obrali z pośrzodku siebie: pana podsędka lubelskiego[90], pana pisarza ziemskiego lubelskiego[91], pana pisarza ziemskiego łukowskiego[92], którym kilka artykułów in commisiis na tę koronacyją dawamy.

Pierwszy, aby tego pilnie przestrzegali i do koronowania Pana inaczy nie przystępowali, aż[by] te wszystkie prawa, przywileje i wolności koronne poprzysiągł i warownie utwierdził, także i pacta conventa.

Drugi, aby modus electionis namówion być mógł, jeśli nie na tej koronacyjej, tedy aby to sejm drugi jako najrychlej złożon był.

Trzeci, aby Trybunał Koronny tak utwierdzon i opatrzon był, jakoby po s. Marcinie przyszłym [11 XI] przeto i w Piotrkowie sądzić wedle konstytucyjej przez też deputaty, którzy go dla śmierci króla kontynuować nie mogli. W czym się z inszymi województwy porozumiewać mają i tego przestrzegać, jakoby decreta trybunalne wzruszane nie byli.

Czwarty, aby querricas, causa, actiones et excessus, [k. 258] które się działy sub regno et interregno króla JMci, na tym sejmie koronacyjej najpierwej odsądził, gdyż tym najbardziej pokój pospolity bywa wzruszan.

Piąty, aby roki ziemskie lubelskie, które bywali sądzone po s. Janie [24 VI], przełożone byli ad feriam secundam post Undecem millia Virginum [poniedziałek po 21 X], a urzędowskie po nich jako insze zwykli bywać w półtory niedziele.

W których wszystkich rzeczach i wszystkich inszych, które Rzeczpospolitą zachodzić będą, mają się panowie posłowie jako najbardziej do prawa pospolitego przychylać, z inszymi województwy porozumiewać, co baczeniu i wierze ichmci poruczamy. A to postanowienie nasze przyrzekamy sobie iścić bona fide pod poczciwością naszą.

[88] *Jan Tarło.*
[89] *Stanisław Orzechowski.*
[90] *Stanisław Meglewski.*
[91] *Andrzej Dunin Borkowski.*
[92] *Andrzej Rzeczycki.*

Działo się to w Lublinie, 20 dnia miesiąca septembra roku 1587. Jan hr. na Tęczynie mp., Mikołaj Mniszek z Wielkich Kuńczyc sta[rosta] łukowski mp., Stanisław Meglewski podsędek ziemski lubelski, Andreas Borkowski p[isarz] l[ubelski], Andrzej Rzeczycki pisarz ziemski łukowski, Jacobus Orzechowski mp., Stanisław Czechrowski ręką własną, Mikołaj Dłuski podstarości lubelski, Piotr Czerny ręką własną, Paweł Ryszkowski, Krzysztof Rej z Nagłowic mp., Paweł Kazanowski mp., Stanisław Chamiec, Paweł Czerny mp., Jan Kazanowski, Benedykt Wierzejski ręką swą, Stanisław Samborzęcki, Łukasz Skromowski ręką własną, Jerzy Meglewski, Szymon Iżycki, Szymon Sowiński, Marcin Legowski.

[a] *Odczyt wyrazu niepewny.*

XXI. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1588 r.

Wzmianka o dojściu tego sejmiku w uniwersale kasztelana lubelskiego Piotra Czernego zwołującym sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego z 5 XI 1588 r.: w czem ja po zejściu z tego świata wielmożnego pana Mikołaja Firleja sławnej pamięci wojewody lubelskiego na elekcyjej deputata trybunalskiego od wielu wmciów był publice requirowan, abym ja (na którego jako na kasztelana wszystka in defectu palatini iurisdictia przypada) takowego omieszkania w sprawiedliwości ludzkiej nie cierpiał, *APL, CLRMO 25, k. 731v.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono.

XXII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 3 stycznia 1589 r.

Ponieważ dotychczasowy podkomorzy lubelski Stanisław Orzechowski urząd ten z siebie złożył i królowi JMci odesłał, za którem wakowaniem urzędu tego w prawie pospolitym barzo potrzebnego niemałe się omieszkanie w prawach ludzkich dzieje, *kasztelan lubelski Piotr Czerny (po śmierci 20 XI 1587 r. wojewody Jana Tarły) uniwersałem datowanym z Lublina 5 XI 1588 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na podkomorzego na 3 I 1589 r., APL, CLRMO 25, k. 731–732; w grodzie lubelskim uniwersał oblatowany 14 XI 1588 r.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd podkomorzego uzyskał Jakub Orzechowski, brat poprzedniego, ale wkrótce (26 IV 1589 r.) zmarł — Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 198.

XXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 stycznia 1589 r.

Król uniwersałem datowanym z Brześcia Litewskiego 5 XII 1588 r. zwoływał sejm do Warszawy na 5 marca 1589 r., sejmik lubelski na 31 I 1589 r. W uniwersale adresowanym do starosty Jana Tęczyńskiego, kasztelana wojnickiego nakazywał wierności twej, abyś te sejmiki i walny koronny [sejm] w miastach i miasteczkach starostwa swego we dni targowe wedle zwyczaju przez woźnego obwołać i publikować rozkazał. Posyłamy wierności twej listy częścią intitułowane w kancelaryi naszej, częścią też przez tytułów, rozkazując, abyś tak te, które intitułowane są, jako też i te, które bez tytułów, tytuły urzędnikom ziemskim i ludziom starostwa swego napisawszy, rozesłał bez omieszkania. A sam też wierność twoja, żebyś tak na sejmiku powiatowym, jako też i głównym [w Korczynie], był i starał się z pilnością wespołek i z innymi, aby na nich posłowie na sejm walny koronny słusznie i wedle praw, ludzie spokojni, stateczni a mądrzy i w sprawach a potrzebach Rzeczypospolitej biegli i ci, którzyby Rzeczpospolitą miłowali, a nie swych rzeczy własnych, jeno spraw Rzeczypospolitej byli pilni, obrani byli, *APL, CLRMO 25, k. 774v–775; oblatował pokojowiec królewski Stefan Napiórkowski 21 XII 1588 r.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Posłami z województwa lubelskiego zostali: Andrzej Firlej (w trakcie sejmu otrzymał nominację na kasztelana małogoskiego), Adam Gorajski i Stanisław Ryszkowski, por. Posłowie ziemscy, s. 323. Wspomniany w tymże wykazie sędzia ziemski łukowski Jan Kazanowski nie był posłem, a tylko deputatem delegowanym z województwa lubelskiego do korektury prawa.

XXIV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 12 czerwca 1589 r.

Wojewoda lubelski Mikołaj Zebrzydowski uniwersałem datowanym z Wiśnicza 13 maja 1589 r. zwoływał sejmik elekcji podkomorzego lubelskiego po śmierci Jakuba Orzechowskiego na 12 czerwca 1589 r., APL, CLRMO 26, k. 204–204v; oblatował woźny Kasper Zelech 27 V 1589 r. [sabbato ante festum Sanctissimae Trinitatis a. D. 1589].

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. W końcu czerwca nominację na urząd podkomorzego lubelskiego otrzymał Adam Gorajski „starszy", por. D. Kupisz, Zbigniew Gorajski (1596–1655). Studium z dziejów szlachty protestanckiej w Małopolsce w pierwszej połowie XVII wieku, Warszawa 2000, s. 19.

XXV. Zjazd szlachty lubelskiej w Lublinie 4 września 1589 r.

Zjazd zwołany uniwersałem kasztelana lubelskiego Piotra Czernego (tekst nieznany), po wcześniejszych pismach króla i hetmana Jana Zamoyskiego do szlachty lubelskiej o niebezpieczeństwie tureckim, APL, CLRMO 26, k. 384–386v.

1. Laudum zjazdu szlachty lubelskiej z 4 września 1589 r.

Rkp. *APL, CLRMO 26, k. 411v–413v — oblata; oblatował kasztelan lubelski Piotr Czerny w asystencji podkomorzego lubelskiego Adama Gorajskiego, Adama Gorajskiego z Goraja i Stanisława Ryszkowskiego 5 IX 1589 r.* [feria tertia post festum s. Egidi a. D. 1589].

[k. 412] My rady, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na miejsce zjazdom zwykłe za obwieszczeniem uniwersału jm. pana kasztelana naszego[93] zjechali ku obmyślaniu ratunku Rzeczypospolitej naszej w tych trwogach i niebezpieczeństwach jej, które nam są przez uniwersał od Króla JMci pana naszego przedłożone i z ziemie ruski przez jm. pana hetmana[94] oznajmione, poczuwając się w tym, cośmy są powinni Rzeczypospolitej naszej a miłej Ojczyźnie swej przykładem przodków sławnych swoich, tośmy się radzili i nieporuszytelnie między sobą postanowili.

Naprzód bacząc być tak wielkie niebezpieczeństwo Rzeczypospolitej naszej za tak srogimi gwałty i najazdy, mordy i pustoszeniem od nieprzyjaciół, które już odnoszą kraje ruskie i podolskie, za czym prędkiego a nieodwłocznego ratunku potrzebują, a ten być prędszy nie może, jedno przez żołnierza a przez zastawianie nas samych temu srogiemu nieprzyjacielowi Rzeczypospolitej naszej, tedyż my się na to wszyscy zgodnie zezwolili, aby za ten pobór, któryśmy na przeszłym sejmie dać pozwolili, lud służebny był co rychlej przyjęty i do jm. pana hetmana wyprawion, cośmy już szafarzowi poborów naszych jm. panu Pawłowi Czernemu zlecili i zlecamy, aby już pieniądze panom rotmistrzom rozdał [k. 412v] wedle niżej opisanego postanowienia naszego, warując w tem tego pana szafarza naszego, iż go będziem powinni zastąpić od wszelijakich trudności, którebykolwiek jedno od kogożkolwiek nań przypaść w tym mogły.

A iż to baczymy, że na tak możnego nieprzyjaciela posiłku potrzebnego trzeba, tedyśmy to postanowili i poczciwymi słowy szlacheckimi to sobie przyrzekli i obiecali, iż za pierwszym uniwersału jm. pana kasztelana naszego obwieszczeniem będziem się powinni osobami swymi obyczajem i gotowością wojenną ruszyć i tam stawić, gdzie nam miejsce ukaże

[93] *Piotr Czerny.*
[94] *Jan Zamoyski.*

i w ten czas, który nam do zjechania naznaczy. A stamtąd Pana Boga wszechmogącego na pomoc sobie wzywając, społu z jm. panem kasztelanem naszym w sprawie i porządku i posłuszeństwie wojennym ciągnąć, gdzie potrzeba ukaże, a jm. pan hetman nam oznajmi, i to czynić, co czułym miłośnikom i cnym synom matki swej Rzeczypospolitej naszej czynić przystoi, będziem powinni. Rotmistrze do tego naznaczamy i poczty ich: jm. pana starostę oświęcimskiego[95] na sto koni, pana Adama Gorajskiego młodszego na sto koni i pana Stanisława Jaszowskiego na pięćdziesiąt koni. Żołd na kopijnika po zł 15, na strzelca po zł 12, albo tak, jako jm. pan hetman inszym daje, także i kuchenne jurgielty rotmistrzom dane być mają. A ci rotmistrze z rotami swymi będą się powinni stawić ku popisowi w Skierbieszowie na dzień 16 września, to jest w poniedziałek przed [k. 413] św. Mateuszem, które pisać zlecamy panu podkomorzemu naszemu[96] i już zaraz przypowiedamy służbę tym panom rotmistrzom na dwie ćwierci lata, którym służba ma iść od dnia popisu ich, na co zleciliśmy tym panom deputatom naszym, aby im listy przypowiednie dali. A stamtąd zaraz ci panowie rotmistrze z rotami swymi ciągnąć powinni będą, nic się w ciągnieniu nie bawiąc, co najśpieszni ku jm. panu hetmanowi, a tam jmci we wszystkim posłuszni być.

A dla lepszej pewności i wiadomości, i nieodmiennego wykonania tego zleciliśmy to spisać i do akt grodzkich dać wnieść za pieczęciami i podpisy ichm. panu kasztelanowi i panu podkomorzemu naszemu z panem Adamem Gorajskim i panem pisarzem grodzkim[97], obiecując i przykazując to sobie dzierżeć i tego wszystkiego dotrzymać dobrymi, uczciwymi, szlacheckimi słowy swymi, pewni też będąc tego od ichm. panów braciej naszej, których tu z nami na ten czas nie było, że to postanowienie chętnie nasze ku ratunkowi Rzeczypospolitej pochwaliwszy, z łaską przyjąć i na nie chętnie zezwolić i mężnie wykonywać będą raczyli, okazując i popisując się społu z nami wszystkimi, w tym być własnymi syny tej miłej matki Rzeczypospolitej naszej i cnymi potomki, a nie wyrostki onych sławnych przodków swoich. Co nam już wszystko racz Ty sam błogosławić Panie Boże nasz miłościwy, na wszem święty i błogosławiony. [k. 413v] Amen.

Działo się w Lublinie, na zjeździe 4 dnia września roku Pańskiego 1589. Piotr Czerny z Witowic kasztelan lubelski własną ręką, Adam Gorajski z Goraja podkomorzy lubelski ręką własną, Adam Gorajski z Goraja mp.

[95] *Piotr Myszkowski.*
[96] *Adam Gorajski „starszy".*
[97] *Stanisław Ryszkowski.*

XXVI. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1589 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 11 września 1589 r.

Rkp. *APL, CLRMO 26, k. 421–423 — oblata; oblatował kasztelan lubelski Piotr Czerny w asystencji innych osób 12 IX 1589 r.* [feria tertia ante festum Exaltationis s. Crucis a. D. 1589].

[k. 421] My rady i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na dzisiejszy dzień na sejmik obierania deputata zjachali, oznajmujemy wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, iż czyniąc dosyć prawu i zwyczajowi, obraliśmy zgodnie deputata z województwa naszego na przyszły Trybunał, jm. pana Mikołaja Mniszka starostę łukowskiego.

Druga, iż też tego była potrzeba, aby nam wedle konstytucyji świeżo uczynionej dali sprawę posłowie nasi o sprawach przeszłego warszawskiego sejmu, lecz iż dwa panów posłów na ten czas nie było, którzy nam słuszne przyczyny niebytności swej dali, odłożyliśmy tę rzecz do drugiego, który napierwej po tym będzie, sejmiku.

A iż też na ten sejmik JKMć przysłać do nas raczył [k. 421v], żądając województwa naszego o pobór na przyszłym sejmie uchwalony, tedy acześmy już przedtym na żołnierza swego dla niebezpieczeństwa krajów ruskich te pobory naznaczyli, a za tym żądaniom Króla JMci dogodzićeśmy trudno mieli, jednakoż my do Króla JMci posła swego pana Krzysztofa Reja z nim posłali, iże się z inszymi przedniejszymi województwy porozumiawszy, a gdy nam na to zjazd osobny Król JMć złoży, chcemy się wedle możności naszej do tego przyczynić, cokolwiek insze województwa uczynią i na co się bracia naszy zgodzą, a potrzeba Rzeczypospolitej ukaże.

Iż nam też na ten czas jm. pan hetman koronny[98] z inszymi ichmciami pany senatory ze Lwowa dali znać, że się im dalej, tym bardziej ukazują niebezpieczeństwa w ruskich krajach, a cesarza tureckiego wojska do państw koronnych przybliżają, żądając od nas ratunku, acz już żołnierzów półtrzecia sta koni wedle postanowienia, któreśmy tu dziś tydzień uczynili, które i teraz unanimiter, nemine contradicente utwierdzamy, dla prędszego ratunku wyprawili [k. 422] i pieniądześmy ichm. panom rotmistrzom na półroka dać panu szafarzowi i panu poborcy naszemu postanowili, a teraześmy im dla prędszej wyprawy na koń po trzy zł polepszyli, jednak bacząc, że tak małą garścią ludzi niewielki być ratunek może, uchwalamy i postanawiamy to na się dla tak wielkiego

[98] *Jan Zamoyski.*

i szkodliwego niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej i pod wiarą, sumnieniem a poczciwością naszą to sobie obiecujemy, że wszyscy gotować się obyczajem wojennym przeciw temu nieprzyjacielowi, który do ruskich krajów naciąga, mamy i pozwalamy tego jm. panu wojewodzie naszemu[99], a w niebytności jm. panu lubelskiemu[100], aby zaraz po wszystkim województwie tym uniwersałem, który za dwoje wici mają być rozumiane, oznajmił i ogłosił jako najprędzej to postanowienie nasze. A gdyby od jm. pana hetmana koronnego miał jm. pan wojewoda albo jm. pan lubelski jaką pewną a pewną wiadomość, że tamte kraje ruskie ratunku potrzebują, a obaczyłby, że insze województwa jadą pospolitym ruszeniem na tę potrzebę, ma nas drugimi uniwersały obwieścić, za którymi się ruszyć wszyscy pospolitym ruszeniem mamy i stawić się na miejsce jedno, które nam podobne ma być naznaczone ku Rusi. Wszakże jednak nim te uniwersały, które wydać ma jm. pan wojewoda albo jm. pan lubelski, ma się o wydaniu ich z pany starostami, urzędniki i z inszymi województwa tego o tym porozumieć. Która gotowość nasza aby tym prędzej jm. pana hetmana doszła, wyprawiliśmy do jmci z tym jm. pana Zbigniewa Słupeckiego, aby tę rzecz i insze potrzeby odnieść raczył. Co wszystko obiecujemy sobie pod wiarą, sumnieniem i poczciwościami naszymi ziścić i temu bez wszelakich wymówek dosyć uczynić.

Acześmy się sami dla przygotowania na to ruszenie rozjachać co naprędzej musieli, zleciliśmy to pewnym deputatom: jm. panu lubelskiemu, jm. panu wojnickiemu[101], jm. panu staroście oświęcimskiemu[102], panu Krzysztofowi Rejowi, panu pisarzowi ziemskiemu łukowskiemu[103], panu Stanisławowi Chamcowi i panu Stanisławowi Ryszkowskiemu, aby i to postanowienie, i listy tak do Króla JMci, jako do jm. pana hetmana podpisali i zapieczętowali, i to nasze postanowienie do grodu tutecznego i łukowskiego aktykować dali.

Datum w Lublinie, w poniedziałek po święcie Narodzenia Panny Maryjej [11 IX] roku Bożego 1589. Piotr Czerny, Piotr Myszkowski starosta oświęcimski ręką własną, Andrzej Rzeczycki [k. 423] pisarz ziemski łukowski ręką własną, Krzysztof Rej z Nagłowic, Stanisław Ryszkowski, Stanisław Chamiec.

[99] *Mikołaj Zebrzydowski.*
[100] *Piotr Czerny kasztelan lubelski.*
[101] *Jan Tęczyński.*
[102] *Piotr Myszkowski.*
[103] *Andrzej Rzeczycki.*

XXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 lutego 1590 r.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 8 lutego 1590 r.

Rkp. 1. *B. Czart. rkp. 1621, s. 731–738 — kopia współczesna;* **Rkp. 2.** *B. Czart. rkp. 1621, s. 771–778 — kopia.*

[s. 731] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na sejmik powiatowy przez JKMć nam złożony zjachali, wiadomo czynimy, komu to należy wiedzieć, żeśmy takie namowy w sprawach Rzeczypospolitej za poselstwem Króla JMci i potrzebami koronnemi zgodnie uczynili i posły z województwa swego na ten przyszły sejm koronny teśmy obrali: jm. pana Adama Gorajskiego podkomorzego, pana Andrzeja Borkowskiego pisarza ziemie lubelskiej, pana Piotra Firleja z Dąbrowicy wojewodzica krakowskiego, którymeśmy artykuły niżej rzeczy opisanych poruczyli.

Naprzód panowie posłowie nasi zgodnie z pany posły z inszych województw mają JKMci podziękować za te łaski, jakie okazuje w obmyślawaniu potrzeb Rzeczypospolitej naszej. Potem suo loco jm. panu hetmanowi koronnemu za te prace i starania, jakie teraz tych czasów niebezpieczeństw ruskich Ojczyźnie swej oddał.

Iż nam JKMć przełożyć raczył potrzeby i niebezpieczeństwa koronne, to jest z strony cesarza tureckiego, z strony niemieckiego i moskiewskiego, także Tatar, bacząc to być rzeczy dosyć jasne i takie, na które się nie leda jako oglądać trzeba, przeto dajemy moc zupełną posłom swym, aby o tych wszystkich rzeczach z inszymi województwy zgodnie się porozumiewali, jakoby się temu zabiegało, żeby obrona na potomne czasy przeciw cesarzowi tureckiemu wedle potrzeby namówiona była. Także i z domem rakuskim aby się tak postąpiło, jakoby się paktom i transakcyjej przez cesarza JMci poprzysiężonym dosyć stało. I moskiewskiemu także, od którego niemałe krzywdy i szkody Korona po te czasy odnosi, aby się tak postąpiło, jako się będzie zdało stanom koronnym, i wojna nawet, jeśliby jej potrzeba była, aby podniesiona była. Dla których wszystkich rzeczy ich i poboru, pospolitego ruszenia pozwolić posłom naszym nie zabraniamy.

Przełożyć nam też JKMć raczył pilne swe i Rzeczypospolitej potrzeby, żądając od nas poratowania w nich. Co też bacząc rzecz być przystojną, przykładem inszych województw radziśmy w tym, jako na ten czas być mogło, żądaniu Króla JMci dogodzili i resztę wszystkę poboru i czopowego województwa naszego na przeszłym sejmie uchwalonego darujemy Królowi JMci, aby już to wszystko cokolwiek jedno [s. 732] zostało tego poboru i czopowego nad zapłatę żołnierzom województwa naszego za

dwie ćwierci lata przeszłe pan poborca i szafarz nasz, także panowie starostowie ex dellatione oddawali to do skarbu koronnego, jako jedno co najprędzej wyciągnąć będą mogli. Z których takich pieniędzy pewniśmy, że JKMć jako nam to przez posła swego ofiarować raczył, zapłaci naprzód tę sumę, która żołnierzom na samborskich prowentach uiszczana jest.

A co się dotyczy prowizyjej dalszej stołu Króla JMci, iż te trzy rzeczy prowentów z dóbr Rzeczypospolitej są takie, które mogą sufficere cum dignitate JKMci, jedno że są zatrudnione jurgieltami i inszymi szafunki nad prawo pospolite, przeto mają o to panowie posłowie nasi z inszymi województwy pilnie się starać, jakoby już te trzy części i zgoła wszystek prowent z stołu Króla JMci od jurgieltów wszystkich generali decreto vel constitutione oswobodzone były na tym sejmie, a na potem aby już od tego czasu ze wszystkich dóbr Rzeczypospolitej przez dzierżawce oddane były, wedle ordynacyjej króla Henryka do Rawy, pospołu z kwartą, pod temże warunkiem, jako kwarta opatrzona jest. Do tego obmyślić, aby dobra te, które są w sumie trzechkroć sto tysięcy zł zastawione, mogły być wykupione, zwłaszcza z tego poboru przyszłego, jeśli dla wyżej mianowanych niebezpieczeństw uchwalony będzie na tym sejmie, a uspokoiłby je Pan Bóg, pozwalamy, aby oswobodzone były. Z których tedy prowentu stołu Króla JMci tak mają być oddawane, jako się wyżej opisało.

Trzeci sposób, aby te dobra, które są w starych sumach, skoro po ześciu modernorum possessorum nie były inaczej dawane, ażby ten, który je od Króla JMci otrzyma, sam je swymi pieniędzmi wykupił i zaraz się podjął Królowi JMci płacić z nich trzy części a kwartę ut supra. Wszakże w tych wszystkich rzeczach mają być ostrzeżone iura modernorum possessorum. Mogą też na to być postanowione i podwyższone cła pograniczne przykładem przyległych państw od tych towarów i od pieniędzy, które z Korony do cudzych ziem idą, tak ziemią, jako i wodą. A z tych wszystkich stołu Króla JMci prowentów pan podskarbi koronny naprzód zawżdy ma stół Króla JMci opatrować i potrzeby w pierwszych konstytucyjach opisane k temu dworowi płacić, a potem ostatek wedle wolej Króla JMci obracać i z tego wszystkiego na każdym sejmie stanom koronnym liczbę czynić.

A iż się stąd niemałe pomnożenie skarbu Króla JMci i Rzeczypospolitej okazać też może, baczymy to potrzebne, aby pan podskarbi koronny po ześciu każdego posesora, do dóbr Rzeczypospolitej osobę przysięgłą dla rewidowania i inwentowania prowentów ich słał. To jest [s. 733] ta osoba przysięgła z urzędnikami onej ziemi odprawować ma, to jest z podkomorzym, sędzią i pisarzem ziemskim, i ma to być opatrzono,

jakoby te prowenta Króla JMci nie byli nikomu żadnym wymyślnym obyczajem alienowane, jedno sprawiedliwie skarbu ut supra dochodziły.

O prowentach też Księstwa Litewskiego mają się pilnie dowiadować i starać o to, jakoby temże obyczajem skarbu Króla JMci dochodziły, na obronę Rzeczypospolitej aby ich część jaka obrócona była, ponieważ Korona na ich obronę wiele dołożyła.

Iż nam też JKMć to proponować raczył, aby kwarta z niektórych dzierżaw podlaskich królowej JMci darowana była, acz to są rzeczy równe, jednak że niektóre pericula za sobą ciągną, mają się panowie posłowie porozumieć o tym z inszymi województwy i co się inszym będzie w tej mierze zdało, pozwalamy toż posłom naszym uczynić.

Baczymy to prawie napotrzebniejszą rzecz po opatrzeniu tych Rzeczypospolitej niebezpieczeństw, aby sprawy, które są recesem sejmu koronacyjej Króla JMci dzisiejszego, na tym sejmie proponowane były i efekt swój wzięły, przeto panowie posłowie nasi mają te rzeczy serio przypominać i pilną w nich instancyją czynić, a mianowicie modum electionis i interregni namówić, jeśliby nie mogło być in toto, tedy aby w tym, żeby extranei kandydaci od elekcyjej naszej odstrychnieni byli, gdyż to zawżdy elekcyją zwykło najbardziej trudnić. K temu proces przeciw gwałtownikom konfederacyjej aby był namówion wedle pierwszych warunków, nie oglądając się nic na pany duchowne, jeśliby w tym różni być chcieli.

Także compositia inter status aby mogła wziąć efekt swój, wszakże tylko in rebus politicis et temporalibus, jurysdykcyjej w to panów duchownych nie mieszając ani przyznawając, ani się o niej w żadną dysputacyją wdawając, gdyż to już dostatecznie pierwszymi konstytucyjami est decisum. Potem pactorum conventorum istoty się upomnieć i insze rzeczy w recesie o tym opisane kończyć. A jeśliby co z tych rzeczy efektu swego na tym sejmie wziąć nie mogło, żeby to recesem do drugiego sejmu opatrzono było. Iż też przeciw konstytucyjej ważyli się panowie duchowni sądzić na Trybunale niektóre akcyje o dziesięciny, tedy i to do kompozycyjej in suspenso być ma, jeśliby na tym sejmie nie doszła.

Zabiegając też temu, aby alienacyje dóbr Rzeczypospolitej szkodliwe [s. 734] nie były, zakazujemy tego panom posłom serio, aby na żadne daniny, bądź wieczne, bądź zastawne, nie pozwalali. Także inkorporacyje wójtostw miastom, a mianowicie krośnieńskiego. Także libertacyje od podwód i inszych onera Rzeczypospolitej aby nie były i o konstytucyją się o tym starać, aby na potem nigdy takie daniny nie mogły iść, ażby to na sejmikach powiatowych pierwej proponowano i posłom ziemskim poruczono było.

Correctura praw koronnych iż jest bardzo potrzebna, starać się o to mają panowie posłowie, aby doszła tym sposobem, żeby to było konstytucyją warowano, jakoby w każdym województwie na ten czas, kiedy bywa elekcyja deputata trybunalnego, był też obran deputat do tej korektury. Ażeby ci correctores po elekcyjej na miejsce pewne i pewnego czasu byli się powinni na to zjechać sub poena ducentarum marcarum, o którą każdemu wolno będzie czynić na Trybunale. K temu aby ci correctores byli powinni przysięgę uczynić wedle roty, która im ma być w konstytucyjej opisana, z tym dokładem, że choćby byli absentes niektórzy, tedy drudzy będą mogli odprawować korekturę. A salaria mają im być ukazane, jakoż my dla swego deputata postanawiamy, aby pan poborca teraźniejszy przy sobie zostawił z reszty poborów przeszłych 200 zł i oddał je deputatowi naszemu, gdy się do tej korektury zjadą, sobie też ratione salarii po groszu od złotego wziąć ma.

Iż się też niemałe retenta kwarty okazują, o które na sejmie przez wielkość spraw trudno decyzyja prędka być ma, przeto mają się o to starać panowie posłowie, aby poena była założona na te, którzyby jej do Rawy nie zapłacili, zwłaszcza na potomki posesorowe i na te, którzy ustępują dzierżaw, nie naruszając jednak tym winy privationum possessionis. K temu forum za dworem Króla JMci żeby było naznaczone tak o przeszłe, jako i o przyszłe retenta kwarty. Wszakże gdzieby się tknęło privationis possessionis bonorum, tedy quo ad istam poenam ma być na sejmie possessor sądzon. A pan podskarbi koronny żeby te retenta, które odbierze, do Rawy odsyłał i tak niemi szafował jako inszą kwartą i liczbę z nich czynić na sejmie. O annaty też, aby na sejmie poparte były akcyje, pilno się panowie posłowie starać mają [k. 735] i poena aby też na to założona była.

Mając też sprawę pewną, że imminet ruina wielka i szkodliwa Rzeczypospolitej w żupach wielickiej i bocheńskiej, poruczamy to panom posłom naszym domawiać się, jakoby temu zabieżano było i wina na tych, którym to interest założona była, żeby to co rychlej poratować się mogło. K temu żeby i pan żupnik krakowski nie przedawał drożej bałwana soli, jedno w żupach na miejscu wedle dawnego statutu, a tu na dole, gdyby ją Wisłą spuszczono nie drożej, jedno in duplo, gdyż dosyć jest połowicę na tym mieć zysku. A poena i forma aby w tej mierze ukazano było. K temu bałwanów starodawna quantitas aby była zachowana i opisana. Także monopolum żadne tej soli i inszych wszystkich towarów aby nie było, ale żeby je wolno było każdemu przedawać tak ziemią, jako i wodą.

Iż też obywatele koronni niepomału dolegają krzywdy i szkody, które żołnierze tak osobom, jako i w dobrach Króla JMci i w duchownych, także

w szlacheckich czynią, przeto się mają panowie posłowie starać o warunek ostrzejszy na takie rzeczy, a mianowicie, żeby forum indifferenter było tak do grodu, jako też do pana hetmana i terminus peremptorius aby był. Ażeby ratione criminis cuiusvis był poena capitis karan występnik, ratione zaś szkody aby nagroda była z rysztunku et bonis mobilibus, które to przy sobie ma, i z pieniędzy zasłużonych. A jeśliby i tego nie miał, albo non aequalerent damna, tedy żeby na osobie egzekucyja była. A to wszystko u onego sądu albo urzędu, gdzie się sprawa zacznie, skutek i koniec wziąć ma.

Iż gradibus jako jest na koronacyjej contra impossessionatos opisana bez odsyłania do powiatu własnego, wszakże cum juramentum et executionem ultimam żeby było wolno u każdego urzędu patrzyć. Ażeby każdy umiał się continuere in officio, powinien zawżdy w czas artykuły swe publikować pan hetman koronny i na piśmie je za swą pieczęcią każdemu rotmistrzowi dać.

Iż też to jest wniesiono do koła naszego, że się niemałe szkody i mordy dla nierozgraniczenia Litwy i Podlasia od Korony, a mianowicie od województwa lubelskiego [k. 735v] dzieją, przeto panowie posłowie nasi mają się o to starać, żeby pierwsze o tym konstytucyje do egzekucyjej przyszły, to jest aby i czas pewny zamierzony był, a najdalej po sejmie do dwunaście niedziel, do którego ci się dygnitarze i urzędnicy tych województw, między którymi tego rozgraniczenia potrzeba, na to zjachali i ono wedle potrzeby odprawili, sub poena privationis dignitatis et officii, o co forum aby przed Królem JMcią było za dworem. A k temu żeby to było warowano, aby krzywdy proprii laboris, homicidii, vulnerum et simplicium iniuriarum były sądzone in foro sua, non expectata determinatione limitum.

Żołnierz podolski, który ma być obecny u kwarty, aby obozem na pograniczu zawżdy stawał, a nie po leżach.

Kto tego przyczyną jest, że poseł tak nierychło do Turek jechał, dowiedzieć się.

Rząd około osoby Króla JMci postanowić, a deputaty na mieszkanie przy Królu JMci naznaczyć.

W sprawy urzędników Króla JMci wejrzeć, za dobre podziękować, złe ganić.

A z strony cudzoziemcow i promocyjej ich aby pierwsze warunki swoję egzekucyją wzięły.

Matrimonium Króla JMci urgere cum dignitate eius et Regni.

Elekcyja Maximiliana aby była konstytucyją kasowana, zabiegając temu, że nam przysięgi nie uczynił.

Swejwolej Niżowców aby się serio zabieżało i konstytucyją namówioną na przeszłym sejmie[104] ad effectum przywieść.

Umocnienie Lwowa, Kamieńca, Baru, Kijowa i Halicza aby było.

Privata pacta, jeśliby kto czynił z nieprzyjacioły koronnemi, dowiedzieć się.

Dignitates et titulos kto by u postronnych panów otrzymał nowo przedtem i potem, aby in senatu miejsca nie miał.

Na tych, którzy nie kładąc pozwu, zdawają drugie, poenę założyć, srebro i klejnoty koronne rewidować.

Liczbę poborów przeszłych od koronacyjej i kwarty serio examinować.

Pieczęć trzecia, pod którą cła i inne rzeczy gdańskie i ryskie rozdane są i długów niemało nabrano, aby nie była. [k. 737] Mincyja fałszywa, także srebro i złoto przez alchemiją robione aby nie było, a deliquentes aby byli karani.

Pan pisarz polny aby żołnierzom tym, którzy szkody czynią, pieniędzy nie wydawał, ale ukrzywdzonem z nich szkodę płacił sub poena competentis et foro in Trybunał.

Przysięga podkomorska i inszych urzędników sądowych aby była indifferenter odprawowana bądź na rokach, albo na Trybunale. Acta podkomorskie aby przy księgach ziemskich bywały i pospołu z niemi były otwierane.

Poena na urzędniki ziemskie z strony niesłuchania liczby z poborów przeszłych aby relaxowana była.

Statut litewski nowy aby nie był aprobowany, ażby go correctores nasi rewidowali.

O nowodworskie myto decyzyjej prosić.

Za potomkami pana Pękosławskiego o zapłatę i nagrodę przyczynić się.

Contra scriptores famosorum libellorum poenae obostrzyć.

Legaci papiescy aby tu nie mieszkiwali w Koronie.

O retenta poborowe dawne okrom tych, które są w uniwersale koronacyjej obwarowane, aby nie byli ludzie pozywani i egzekucyja aby stanęła.

Sublacyje na banicyje trybunalskie ex contrariis partium otrzymane, aby nie były dawane, a jeśli jakie już są albo były na potem wydane, żeby nie miały żadnego miejsca u prawa żadnego.

O komisyjej ryskiej i zrzuceniu blokauzu aby od panów komisarzów sprawa była wzięta.

[104] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 115:* Zahamowanie ukrainnego swawoleństwa.

W kryminalech, które in immensum creverunt, aby censura była i modos szukać, jakoby własne kryminały mogły być autoritate conventus odsądzone. A o rany kryminalne akcyje aby Trybunał sądził, gdyż insze criminales excessus z grodów przypadające tam są obrócone.

Krzywdy pana Marcina Sienieńskiego z strony zranienia jego i pana Andrzeja Ossolińskiego z strony odjęcia żup ruskich aby Król JMć decydował.

Komisyja między radą i pospólstwem miasta Lublina aby była dana, ponieważ pierwsza dla śmierci komisarzów niektórych [k. 737v] nie wzięła swego skutku.

Zakupowanie obolem futer i innych towarów przez krakowiany i inszych miast kupce, także Żydy, aby nie było, ale żeby je każdy kupiec, który je tu przywiezie wykładał i sam rozsprzedawał. A kuśnierze lubelscy aby przy swem przywileju byli zachowani.

Indigenatus robienia rzemiosł i cechów aby ewangelikom w mieściech królewskich nie był bronion, sub poena certa.

Bannity aby w radzie i przy dworze Króla JMci nie byli i między ludźmi się nie miewali, i egzekucyją na nie obostrzyć, aby i marszałkowski urząd mógł z nimi czynić egzekucyją sub poena certa.

Modus ut interponeretur usuris et contra periuros poena.

Wojna z dóbr duchownych aby równo szła, jako i szlacheckich dóbr.

A dla lepszej wiary te rzeczy rękamiśmy własnymi podpisali i pieczęci nasze do tego przyłożyli.

Dan w Lublinie, na sejmiku powiatowym 8 dnia miesiąca lutego w roku 1590.

XXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1591 r.

1. Instrukcja posłom wysłanym do króla z sejmiku deputackiego w Lublinie 9 września 1591 r.

Rkp. 1. *AGAD, APP 53, s. 262–264 — oryginał;* **Rkp. 2.** *tamże, s. 260–261 — kopia (bez nazwisk na końcu aktu);* **Rkp. 3.** *BUW, rkp. 46, k. 56v–57 — kopia.*

[s. 262] Instrukcyja panom Janowi Stojeńskiemu i Mikołajowi Borzechowskiemu posłom naszym z województwa lubelskiego do JKMci.

Po zaleceniu służb, wiary i poddaństwa, i po oddaniu listu naszego Królowi JMci, mają przełożyć przyczyny JKMci posłania naszego.

1. Że panowie ewangelicy bracia nasi bez przestanku się publice i privatim uskarżają krzywdy swej, którą mają przez burzenie zboru, iż się im konfederacyja strony religiej i pokój pospolity łamie, skąd do zjazdów

i postępków szkodliwych przychodzi, które i zwierzchności Króla JMci zachodzą i niebezpieczeństwa stąd Rzeczypospolita użyć by mogła.

2. Iż to JKMć przedsięwziąć raczył, aby do stanu małżeńskiego przyszedł, co JKMci nie tylko pochwalamy, ale i życzymy, aby to szczęśliwie z dobrem a ozdobą Korony tej JKMci Pan Bóg zdarzyć raczył, baczym je i dla tej samej rzeczy potrzeba, aby wedle praw i wolności naszych sejm uprzedził, aby się ten akt z tym większą uczciwością Króla JMci i sławą Korony tej odprawić mógł i oprawa Królowej JMci przyszłej statecznie obwarowana była.

3. Trzecia, że suspicyji szkodliwych jest prawie pełna Korona, z których mutacyja rzeczy i zamieszanie Rzeczypospolitej ludzie ominantur, potrzeba, aby się i to na sejmie uspokoić i zleczyć mogło.

4. Czwarta, że jeszcze z Turek pokoju pewnego nie mamy, od Moskiewskiego też poseł wielki jedzie, potrzebno o te dwie rzeczy sejmowej deliberacyji. Mogą się insze potrzeby ważne [s. 263] należć Rzeczypospolitej, dla których tego sejmu pilno prosić słowy JKMci, aby sejm walny a wielki w tym roku złożyć raczył na miejscu słusznym, Księstwu Litewskiemu nieodległym, a od niebezpieczeństwa powietrza wolnym. K temu aby się z weselem swym zatrzymać raczył aż po sejmie. Nie pochodzi nam to stąd, abyśmy mieli wątpić o łasce Króla JMci przeciw sobie, ani stąd, żeby JKMć nie miał z powinności swej obmyśliwać dobrego i spokojnego Korony tej, ale z życzliwości i wiary, którąśmy winni Panu swemu, z miłości, którąśmy winni Ojczyźnie swej, nie życząc, aby do jakiego zamieszania strzeż Boże przyść miało.

[5.] Iż wiele w tym należy na deklaracyji tej do zniesienia tych suspekcyji i kontentowania animuszów ludzkich, prosić, aby Król JMć na piśmie responsum authenticum dostatecznie rozkazał dać panom posłom naszym, z którym aby się na ten zjazd radomski, który na poniedziałek po św. Mateuszu [23 IX] złożony jest i na któryśmy się, tak katolicy, jako i ewangelicy, stawić obiecali, pilnie ich w tym żądamy i upewniamy, w czym się też nam wszystkim ci to panowie posłowie ziścić obiecali. Rozumiemy, iż też z inszych województw bracia nasi posły swe w tychże rzeczach do Króla JMci poślą, przeto się też z niemi porozumieć i znaszać o tym panowie posłowie nasi mogą, do tego jednak celu rzeczy najbardziej mierząc, aby nam sejm w tym roku, a przed weselem Króla JMci złożony był. K temu abyście na ten radomski zjazd radę i w tym mieli.

[6.] Iż się też tego obawiamy, aby żołnierze zapłatę swą z poborów swoich i retentów dawnych dla tego zapowietrzenia odnieść mogli na św. Michał przyszły [29 IX], prosić mają panowie posłowie nasi Króla JMci, aby to w czas obmyśliwać z [s. 264] ichm. pany radami i z jm.

panem hetmanem w czas się porozumieć o tym raczył, aby zaś stąd do zatrudnienia jakiego Rzeczpospolita nie przyszła.

Datum w Lublinie na elekcyji deputata trybunalnego die 9 septembris a. D. 1591.

[23 podpisy, nie wszystkie czytelne. M. in.:] Piotr Czerny kasztelan lubelski ręką własną, Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, Andrzej Lasota z Łopiennika łowczy [lubelski], Stanisław Ryszkowski, Stanisław Pszonka, Jan Warszewicki ręką swą, Kasper Skrzyniecki, Christoph Wronowski komornik z[iemski] lubelski, Tomasz Dembowski mp., Piotr Kaszowski sędzia ziemski [lubelski] ręką własną, Krzysztof Spinek, Jakub Pszonka mp., Stanisław Meglewski podsędek ziemski lubelski ręką własną, Adam Gorajski z Goraja mp., Jan Kazanowski ręką swą, Andrzej Borkowski p[isarz] z[iemski lubelski] mp., Simon Iżycki mp.

Deputatem na kadencję 1591/1592 wybrany został Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, który został później marszałkiem Trybunału Koronnego; Kalendarz polityczny na rok Pański 1743, b. m., 1742, k. G_1.

XXIX. Sejmik przedsejmowy pod Lublinem 7 sierpnia 1592 r.

Król uniwersałem datowanym w Krakowie 17 V 1592 r. zwoływał sejm walny do Warszawy 6 IX, sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 VIII 1592 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował dworzanin królewski Wojciech Kossobudzki 19 V 1592 r., APL, CLRMO 28, k. 264–264 (karty mocno uszkodzone).

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 sierpnia 1592 r.

Rkp. *BN, rkp. BOZ 1203, k. 78–80 — kopia; druk: Dyaryusze i akta sejmowe r. 1591–1592, wyd. E. Barwiński, Scriptores rerum Polonicarum, t. XXI, Kraków 1911, s. 184–190.*

[k. 78] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzychmy się tu na dzisiejszy dzień pod Lublin zjechali na sejmik powiatowy przez JKMć nam złożony, wiadomo czynimy komu to wiedzieć należy, iżeśmy na tym sejmiku po wysłuchaniu i uważeniu poselstwa JKMci zgodnie obrali posły ziemskie na sejm bliski walny koronny, który ad 7 diem septembris w Warszawie przez Króla JMci wszem stanom złożony, te mianowicie: ichm. pana Mikołaja Mniszka z Wielkich Kunczyc starostę łukowskiego i osieckiego, pana Marka Sobieskiego chorążego nadwornego koronnego, pana Piotra Ostrowskiego z Ostrowa, którym panom posłom naszym zleciliśmy rzeczy i artykuły niżej opisane, z tym obowiązkiem i upewnieniem, że nam w tych rzeczach mają wiernie i życz-

liwie jako dobrzy synowie Ojczyzny i wolności jej, przy drugich panach poślech z inszych województw służyć i do efektu to wszystko przywodzić.

1. Naprzód podziękować KJMci za obmyślawanie dobrego i spokojnego Rzeczypospolitej naszej i za takie upewnienie i ubezpieczenie strony mieszkania z nami, a osobliwie za to, że i warować to nam tak, jakobychmy chcieli, pozwalać raczy; a przy tym prosić i starać się z inszymi pany posły o to mają, aby to JKMć do efektu przywieść i podług stanów koronnych Rzeczpospolitą w tym ubezpieczyć raczył.

2. Także praktykom tym, które Ojczyznę naszą niepomału trwożą, [aby] zabiegać raczył, jakoby już w tym Rzeczpospolita uspokojona cale była i ci, którzy ich są autorami, a zwłaszcza ci, którzy są w Jędrzejewskim stanowieniu mianowani[105], sprawę o sobie dali, ażeby ta sprawa przez inkwizycyją objaśniona była i którzy się tych praktyk winni pokażą, aby tamże nieodwłocznie karani byli. I prawo na praktykanty wszelakie z cudzoziemcy [k. 78v] i z domowemi aby czynione było, z ochronieniem jednak osoby i dostojeństwa i panowania JKMci. A ta inkwizycyja stąd się ma najpierwej zacząć i to wprzód opatrzyć, aby ci wszyscy, którzy o wolności Ojczyzny zastawować się na tym sejmie będą i praktyki pokazować, od wolnych głosów nie byli odstrychnieni, jako in libera Reipublicae, i tak z strony osób, jako i z strony majętności bezpieczni być mogli i trudnieni o to nie byli.

3. O zburzenie też zborów krakowskich[106] domagać się panowie posłowie mają, aby się też sprawiedliwość przystojna stała, zwłaszcza z urzędów tych, które za upomnieniem i rozkazaniem Króla JMci tym gwałtom nie zabiegali i onych nie hamowali, i prawem to warować, żeby się te rzeczy in posterum nie działy, i wolny każdemu usus religionis aby był; także proces contra violatores confoederationis aby namówiony był.

A iż na tych dwu rzeczach, tak z strony obwarowania odjazdu Króla Jmci, jako i tych praktyk, i na inkwizycyjej onych wiele Rzeczypospolitej należy, obawiając się, aby panowie posłowie nasi w tak małej liczbie zdołać temu mogli, wolno będzie każdemu z nas z miłości ku Ojczyźnie, dla dozoru tych rzeczy każdemu stawić się na sejm; w czym panowie senatorowie i panowie posłowie nasi znosić się, porozumiewać i zgadzać z nami mają. A tej inkwizycyjej nad zgodę naszę nie odprawować, owszem, przed inszymi sprawami domagać się tego mają, i nie przystępować do inszych

[105] *Nawiązanie do zjazdu części szlachty w Jędrzejowie w początkach czerwca 1592 r., zob. Dyaryusze i akta sejmowe r. 1591–1592, wyd. E. Barwiński, Scriptores rerum Polonicarum, t. XXI, Kraków 1911, s. 64–86.*

[106] *W nocy z 23 na 24 V 1591 r. doszło w Krakowie do tumultu i zburzenia zborów kalwińskiego i ariańskiego.*

rzeczy, aż się to według potrzeby odprawi. Takiż sposób i w poparciu artykułu o zburzeniu zborów zachowan być ma, aby immediate zaraz po tej inkwizycyjej odprawiony był, w czym wszystkim sumnienie i poczciwość panów posłów obowiązujemy.

4. Iż się też zjazdy przeszłe dobrą intencyją ku zabieganiu niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej i dla bezpieczniejszego panowania Króla JMci działy, mają być in bonam partem przyjęte i authores ich wszyscy żeby za to trudności nie odnosili; wszkaże aby stąd sequela jaka zła potym nie urosła, ma to być objaśniono i obwarowano prawem na potomne czasy, in quibus casibus zabronione być mają i jakim porządkiem mają być składane.

5. A iż też zabiegania praktykom potrzebny sposób jest, aby modus electionis mógł być namówion, mają się i do tego panowie posłowie, jeśli czasu zbędzie, przymówić. I o to z pilnością starać, aby panowie senatorowie według konstytucyjej sub interregno uczynionej przy Królu JMci zawżdy mieszkali, których władzej i powinności aby sposób jako najdostateczniejszy opisan był i nową przysięgą aby na to obowiązani byli, także i provisia ich i poena znaczna contra negligentes et delinquentes włożona była, o którą by wolno każdemu szlachcicowi na Trybunalech obudwu peremptorie czynić.

6. Do kompozycyjej inter status panowie posłowie nasi mają się z inszymi posły zmawiać, [k. 79] aby do skutku mogła przyść, z ochroną wolności naszych; a jeśliby na tym sejmie nie doszła, aby dla niej sejm osobny w rychle mógł być złożony.

7. O uczynienie oprawy królowej JMci mają się posłowie nasi porozumieć z ichm. panami radami i drugiemi pany posły, i na to, co będzie wedle prawa i zwyczajów dawnych zezwolić mają, wszakże z tą ochroną, aby się na pogranicznych i przedniejszych starostwach i zamkach nie ściągała, i aby W. Ks. Litewskie z nami to onus niosło.

8. Klejnotów wszystkich koronnych aby rewizyja na początku sejmu była, i na tymże sejmie, jeśli spełna są, aby wiadomość była, starać się o to mają. Także i o koronach, które acz teraz przy małżeństwie JKMci były za pozwoleniem senatorów niektórych, którzy na ten czas przy Królu JMci byli, wzięte były z skarbu, przestawając w tym na deklaracyjej Króla JMci w poselstwie teraźniejszym uczynionej, jednak aby to na potym takiej dyskwizycyjej, jaka teraz była, nie czyniło, ma to być prawem objaśniono i warowano.

9. W szafunek poborów na przeszłym sejmie uchwalonych, także i dawnych retent tak poborów, jako i kwarty aby wejrzeli panowie posłowie i tego się domagali, aby Księstwo Litewskie i ziemie pruskie w prze-

szłych poborach równo z nami ciągnęły; i cokolwiek się tych i poborowych i czopowych koronnych, tak litewskich jako i pruskich retent pokaże, aby na potrzeby te, które Król JMć w poselstwie swym przekłada, obrócone były i aby się tym popłaciło, którzy się na zapłatę żołnierzom zapisali i zawiedli. A przy tym się zaraz o to starać, aby urząd pana podskarbiego koronnego, który pod ten czas z wielu miar ujmę odnosił, w cale zachowan był, i aby tak dostatecznie opisana była władza jego, jakoby się insze urzędy w jego urząd nie wdawały; w czym się posłowie nasi do artykułów na Trybunale przeszłym zamkowym lubelskim przez pany deputaty sejmu przeszłego spisanych akomodować i one na przyszłym sejmie stanom koronnym ukazać mają. A jeśliby już z dóbr JKMci rządniejszy szafunek był, mają się posłowie o warunek starać, aby poześciu posesorów teraźniejszych dóbr Króla JMci wedle ordynacyjej Henrykowej[107] skarb Króla JMci swą intratę miał i kancelaryja aby listów inakszych nie wydawała. A tą intratą i wszelakie insze Króla JMci prowenta, tak z ceł, jako z inszych dóbr Rzeczypospolitej, aby do Rawy na nowe lato i świątki[108], pod warunkiem o kwarcie uczynionym, oddawali. A którzy by się nie uiścili, aby przez deputaty do kwarty z sejmu naznaczone sądzeni byli tym sposobem, jako teraz deputaci na zamku lubelskim sądzili. Wszakże dla tych sądów więcej deputatów ma być, trzej ex senatu a sześć z posłów, którzy na sądy dwakroć się zjeżdżać mają: na nowe lato raz, aby tam o retenta na świątki nieoddane sądzili, a na świątki drugi raz, aby o retenta na nowe lato nieoddane sądzili. A kto by na czas naznaczony, tak kwarty dzierżawca albo potomkowie zmarłego dzierżawce jako prowentów skarbowych Królowi JMci należących nie oddał, in duplo z dekretu tych panów deputatów płacić ma, [k. 79v] salvis legalibus impedimentis. Wszakże gdzie pójdzie o stratę starostwa i dzierżawy której, także o umniejszenie kwarty, takowe rzeczy na uznanie sejmowe odesłać mają.

10. Upominki tatarskie jeśliby z retent poborowych przeszłych wystarczyć nie mogły, żeby pogłówne żydowskie na to uchwalone było i aby na potym annuatim szło, zezwalamy.

11. Z strony też konstytucyjej o szkodach żołnierskich na przeszłym sejmie uczynionej[109], o którą żąda Król JMć, mają się z inszymi województwy posłowie nasi porozumieć i zgadzać, nie derogując jednak konstytucyjej o dyscyplinie żołnierskiej uczynionej.

[107] *Zob. Źródła dziejowe, t. IX, s. 295.*
[108] *Nowy Rok i Zielone Świątki.*
[109] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 172–174.*

12. Sprawy kryminalne jeśli po sejmie sądzone być mają, z inszymi posły nasze zgadzać się mają, i to tylko dla odsądzenia dawniejszych spraw, a nadłuży dwu niedziel.

13. Aby grawamina pruskie, które by się słusznie pokazały, i nasze też od nich zniesione były. Ziemia także inflancka aby w dobrym porządku postanowiona być mogła; i swowoleństwo ukrainne pohamowane było; także i luxui ludzi młodych aby się zabieżeć mogło, pozwalamy.

14. Korektura prawa aby mogła dojść z tego sejmu, starać się, a jeśliby we wszystkiem nie mogła tak prędko być, tedy aby w tych rzeczach poprawa i objaśnienie było z strony ukrócenia procesu, który przez swą długość wiele zatrudnienia i sądowi, i stronom przynosi. Druga, żeby tym ignorantiam procesów zabieżeć się mogło. Trzecia, aby się każdy in causa complicitatis był powinien de potioritate iuris odprawić, bez remisyjej do ziemstwa. Czwarte, aby sądów wszelakich securitas w cale zachowana była, forum contra deliquentes żeby na Trybunale ukazane było.

15. Za daniną teraźniejszą biskupstwa krakowskiego[110] domagać się tego pilnie panowie posłowie nasi mają, aby też biskupstwo wileńskie na temże sejmie Polakowi było dano, i aby tak wszystkie dygnitarstwa i urzędy promiscue oddawane były, Polakowi w Litwie, a Litwinowi w Polsce, radzi na to zezwalamy dla miłości spólnej i związków unijej. Wszakże gdzieby kto chciał przeczyć temu, aby ta danina biskupstwa krakowskiego, która inaequalitatem za sobą ciągnie, zniesiona była. Annaty przeszłe wszystkie od potomków zmarłych biskupów i przyszłe, aby w cale Rzeczypospolitej doszły, domagać się panowie posłowie mają.

16. Komisyje na małżeństwa osierociałych panien opiekuna mających, jako rzecz prawu przeciwną i złą sequelę za sobą ciągnące, żeby z kancelaryjej nie były dawane, ad expressum w prawie opisane aby nie były bronione; na co żeby i poena była założona.

17. Konstytucyje o ustawach wojewodzich aby w tym egzekucyją swą miały, żeby każdy wojewoda miał osiadłego i przysięgłego podwojewodziego, k temu żeby poena i forum na Trybunale tak z urzędem wojewodzim, starościnem i miejskim, gdyby się negligentia na którym pokazała, ukazano było ukrzywdzonemu. Iż też ludzie nie mogą mieć egzekucyjej [k. 80] w sprawach swoich o cło niesłusznie wzięte, tedy się o to starać mają panowie posłowie, aby na Trybunale każdy przesądzony był powinien satisfacere iudicato nadalej dwu niedziel sub poena bannitionis.

[110] *Na mocy bulli papieskiej z 10 VIII 1591 r. biskupstwo krakowskie objął kardynał Jerzy Radziwiłł, który uroczysty ingres odbył 25 V 1592 r., PSB, t. XXX, s. 232.*

18. Także na pany starosty o nieuczynienie egzekucyjej aby wina podwyższona była.

19. Salaria pisarskie ziemskie i grodzkie aby moderowane były, i poena privationis officii żeby założona była.

20. Legat papieski aby w Koronie obecnie nie mieszkał, i trafi li mu się tu przyjechać, aby się dłużej dwu miesięcy nie bawił, opatrzyć prawem.

21. Przełożyć też mają opatrzenie Kamieńca i Dynamentskiego zamku, gdyż na nich wiele Rzeczypospolitej należy.

22. Rozgraniczenie też z Księstwem Litewskim województwa naszego aby z tego sejmu skutecznie dość mogło, z tymi warunkami, żeby komisarze byli mianowani i żeby miejsce pewne, gdzie komisarze jurysdykcyją swą fundować mają, opisane było. K temu żeby poena contra absentes znaczna włożona i forum na Trybunale Lubelskim albo za dworem Króla JMci indiferenter przyległym tych granic szlachcicom; ażeby to rozgraniczenie ci komisarze, absentia aliorum non obstante, mogli kończyć.

23. Prosić też mają Króla JMci panowie posłowie, żeby dług panów potomków nieboszczyka jm. pana wojewody krakowskiego[111] zapłacon był.

24. Za pany wojewodzicami trockimi Chlebowiczami mają prosić Króla JMci, aby się z nimi miłościwie i łaskawie obyść raczył z strony retentów, o które ich snadź niewinnie, mimo kwity i liczbę nieboszczyka ojca ich, pan podskarbi litewski[112] trudni.

25. Aby też panowie Kijeńscy i inszy dziedzicy Choidzieskich dóbr[113] przy majętności swej, która lennym prawem jest uproszona, wiecznie zostać mogli. A jeśliby na te dobra Król JMć komu inszemu prawo dał, aby mu za to nagroda być mogła. I insze lenna aby przykładem ziem ruskich i podolskich województwo nasze wiecznie otrzymało, starać się o to mają.

26. Także i za panem wojskim krasnostawskim[114], który za prace swe Rzeczypospolitej potrzebne, zwłaszcza korekturę praw, którę nowo spisał, nagrodę słuszną mógł mieć.

27. Pozwalamy też dwiema z panów posłów swych, jm. panu staroście łukowskiemu[115] i jm. panu chorążemu[116], aby się o frymarki niektórych majętności swych z dobry Króla JMci starali, nie wątpiąc, że to ich sta-

[111] *Andrzej Tęczyński.*
[112] *Dymitr Chalecki.*
[113] *Chordzież, w ziemi stężyckiej.*
[114] *Stanisław Sarnicki.*
[115] *Mikołaj Mniszech.*
[116] *Marek Sobieski.*

ranie bez szkody dóbr Rzeczypospolitej będzie i dufając cnocie i wierze ich, że te sprawy ich nic im nie zawadzą do skutecznych spraw Rzeczypospolitej, zlecając to jm. panu [Piotrowi] Ostrowskiemu, trzeciemu posłowi naszemu, aby przyczynę za niemi imieniem naszym przy inszych panach poślech ziemskich do Króla JMci uczynił.

28. Takowąż przyczynę za panem sędziem ziemskim łukowskim[117] o frymark dóbr jego z dobry Króla JMci uczynić mają. Mają się też przyczynić panowie posłowie za Łukaszem z Bolesławca, dobrym człowiekiem i godnym, do Króla JMci, aby był nobilitowan.

A dla lepszej wiary i pewności rękamiśmy się własnymi podpisali i pieczęci przyłożyli. Datum pod Lublinem, 7 augusti a. D. 1592.

XXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie w marcu 1593 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 3 II 1593 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 4 V 1593 r., sejmiki przedsejmowe miały się zebrać w drugiej połowie marca bądź w początkach kwietnia, por. ASZCh., s. 78 (sejmik 23 III); ASWK, t. I, s. 191. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Z legacją królewską datowaną 16 II 1593 r. na sejmik do Lublina skierowany został dworzanin królewski Sebastian Sobieski, por. Archiwum Państwowe w Toruniu, Akta miasta Torunia, Kat. II, XIII-13, s. 167–175 (kopia legacji). Identyczny tekst legacji skierowanej do ziemi chełmskiej opublikował (z rkpsu BN 1809, k. 191–196) O. Vinničenko, Instrukcija peredsejmovogo sejmiku cholmskoj zemli 1593 roku, „Zapysky Naukovogo Tovaristva im. Ševčenka, Praci istorično-filosofskoj sekcji", T. CCXLIII, 2002, s. 326–330.

XXXI. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 26 maja 1594 r.

Wojewoda lubelski Mikołaj Zebrzydowski uniwersałem datowanym na zamku krakowskim *20 IV 1594 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na sędziego ziemskiego lubelskiego po śmierci Piotra Kaszowskiego do Lublina na 26 V 1594 r., opóźnienie (Kaszowski zm. a. 1 I 1592 r.) tłumacząc wyjazdem króla:* Jakoż dawniej tej powinności swej wmciom oddać nie zaniechałbym był, ale nie baczyłem tego tak nagłej potrzeby pod tę niebytność JKMci pana naszego, do którego i przebycie było trudne[118]. Teraz tedy sposobniejszy już

[117] *Paweł Kazanowski.*
[118] *Zygmunt III Waza wyruszył do Szwecji z Warszawy 3 VIII 1593 r., powrócił do Gdańska 20 VIII 1594 r.*

czas do tego bacząc, naznaczam wmciom na miejscu zwykłym w Lublinie dzień 26 miesiąca maja, na który raczcie się wmci zjachać, a tam podług opisania prawa i wolności sobie należącej z pośrzodku siebie cztery osoby bogobojne, prawa wiadome i na taki urząd sposobne obrać i onych Królowi JMci podług zwyczaju proponować. A iżby się to jako w największym zgromadzeniu wmciów ludzi do tego należących odprawowało, a każdego wcześnie doszła wiadomość o czasie i miejscu tej elekcyjej, żądam, aby wmci niniejszych listów moich do urzędu grodzkiego lubelskiego przez mię odesłanych u siebie nie zatrzymywali, ale ich jeden drugiemu zarazem odsyłać raczyli; *w grodzie lubelskim uniwersał oblatował famulus wojewody Jan Łącki 13 V 1594, CLRMO 29, k. 638.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd sędziego uzyskał Jan Koniecpolski, który 24 X 1594 r. uroczystą przysięgą zainaugurował urzędowanie, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 276.

XXXII. Zjazd przy okazji roków ziemskich w Lublinie 31 października 1594 r.

1. Laudum zjazdu w Lublinie 31 października 1594 r.

Rkp. *APL, CLRMO 29, k. 944–945 — oblata; w grodzie lubelskim oblatowano 31 X 1594 r.* [feria secunda in vigilia Omnium Sanctorum a. D. 1594].

[k. 944] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na rokach ziemskich lubelskich zgromadzeni, za częstymi przestrogami tak od JKMci[119], jako od jm. pana hetmana[120], a mianowicie będąc teraz ostatnio obwieszczeni przez uniwersał jm. pana hetmana [k. 944v] o prędkim a pewnym niebezpieczeństwie od Tatar, którzy wracając się z Węgier, przez koronne ziemie gwałtownie przechodzić umyślili[121], oddawając powinność swą szlachecką Ojczyźnie, zabiegając, aby nas nieprzyjaciel niegotowych i nieostrożnych doma nie zastał, postanowiliśmy to zgodnie między sobą, iż się wszyscy tak, jako kto ku potrzebie wojennej nalepiej i nagotowiej może, zjechać i stawić mamy do Turobina albo pod Turobin na wtorek bliski przed świętem świętego Marcina, to jest na dzień 8 miesiąca teraźniejszego novembra, a tam według tego, jako nam wiadomość

[119] *Uniwersał króla Zygmunta III Wazy do szlachty koronnej z Krakowa 3 X 1594 r., CLRMO 29, k. 918–919.*

[120] *Jan Zamoyski.*

[121] *Uniwersał Jana Zamoyskiego skierowany do „panów rad i rycerstwa Korony Polskiej" z Zamościa, 20 IX 1594 zob. APL, CLRMO, k. 908–909; z Ożanej 25 X 1594 r., tamże, k. 941v–942.*

dalsza o tym nieprzyjacielu zajdzie, będąc pospołu z jm. panem lubelskim kasztelanem naszym, radzić będziemy o obronie dalszej Ojczyzny naszej, i według tego, jako potrzeba na nas będzie wyciskała, stamtąd zaraz za spólną namową postąpimy.

A iżby ludzi szlacheckich nic tym czasem nie zabawiało, prosiliśmy o to ichm. panów sądowych, aby dosądziwszy roki lubelskie, urzędowskie na czas inszy odłożyli.

Także mając wiadomość o tym, iż elekcyją sędziego łukowskiego jm. pan lubelski pod ten czas prawie złożyć raczył[122], aby i to jaką przekazą obrony Ojczyźnie nie było, za zgodną prośbą wszystkich jmć tę elekcyją na czas inszy odkładać raczy, będąc gotów onej [w] czas wolniejszy znowu złożyć.

A iżby ta zgoda i postanowienie nasze do wiadomości ichm. panów i braciej naszej województwa tego, którzy tu z nami nie byli, przyść mogło, tedy przez pewne osoby z pośrodku nas podpisane do grodu lubelskiego podaliśmy, używając w tym jm. pana podskarbiego koronnego a starosty naszego[123], aby ono do wiadomości osób szlacheckich jako najpilniej przywodził, jako też wmciów wszech o to prosimy, żebyście wmcie jeden [k. 945] drugiemu jako naprędzej przesyłali, pewni tego u wmciów będąc, iż jakośmy my to dobrym umysłem i z miłości ku Ojczyźnie przedsięwzięli, że i wmci, którzyście tu na ten czas nie byli, przyznaliście nam to i do zabiegania tym niebezpieczeństwom na spólną Ojczyznę przychodzącym leniwszymi nie będziecie.

Dan w Lublinie, dnia ostatniego miesiąca octobra roku Pańskiego MDXCIIII [31 X 1594]. Piotr Czerny z Witowic kasztelan lubelski własną ręką, Jan Firlej z Dąbrowice podskarbi koronny, starosta lubelski mp., Jan Koniecpolski sędzia lubelski mp., Stanisław Megielski podsędek ziemski lubelski ręką własną, Andreas Borkowski notarius terrestris Lublinensis, Krzysztof Zieleński mp., Frydrych Zawieprzski, Marcjan Kijeński swą ręką, Stanisław Piczkowski komornik ziemski lubelski.

XXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie w styczniu 1595 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 31 X 1594 r. zwoływał sejm walny do Krakowa na dzień 6 II, sejmiki w styczniu (np. woj. krakowskiego 5 I, ASWK,

[122] *Urząd sędziego łukowskiego zawakował we wrześniu 1594 r., po śmierci Pawła Kazanowskiego. Jego następca, Stanisław Ryszkowski, nominację uzyskał dopiero 16 IX 1596 r., Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 574, 575.*

[123] *Jan Firlej.*

t. I, s. 199; chełmski 10 I, ASZCh., s. 83); oblata uniwersału w grodzie lubelskim nieznana.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Według wykazu: Posłowie ziemscy, s. 366, posłami na sejm wybrani zostali: Marek Sobieski, Adam Gorajski, Piotr Ostrowski i Andrzej Rzeczycki (w rzeczywistości województwu lubelskiemu przysługiwał wybór tylko trzech posłów).

1. Posejmowa protestacja posła na sejm Piotra Ostrowskiego.

Rkp. *APL, CLRMO 30, s. 220 — oryginał; protestacja złożona w grodzie lubelskim 6 IV 1595 r.* [feria quinta post dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1595].

[s. 220] Przyszedłszy oblicznie do urzędu i akt tutecznych grodzkich lubelskich ur. Piotr Ostrowski z Ostrowa, poseł województwa lubelskiego na ten sejm walny koronny krakowski posłany, tak swym, jako i drugich panów kolegów swych województwa lubelskiego posłów imieniem oświadczył się, że na sejmie blisko przeszłym krakowskim tak w kole poselskim, jako i przed Królem JMcią przy konkluzyjej sejmu solicytował o to po kilkakroć z pany kolegami swymi i z inszymi pany posły, wedle instrukcyjej sejmiku powiatowego lubelskiego, żeby z poborów województwa lubelskiego na sejmie uchwalonych była warowana jm. panu Jadamowi Gorajskiemu zapłata pieniędzy żołnierskich, które na jeden kwartał wydał na sto koni żołnierzów, po ośmnaście zł na koń, z województwa lubelskiego wiosnej przeszłej przeciw inkursyjej tatarskiej wyprawionych, żądając, aby to albo w konstytucyjej, albo w uniwersale poborowym opatrzono było, lecz gdy tego otrzymać nie mogli, zaraz przed JKMcią i stany koronnymi in faciae Reipublicae opowiedzieli się, że nie pozwalają inaczej na ten pobór z województwa swego, jedno z tą kondycyją, żeby jm. pana Gorajskiego ta zapłata doszła. O czym żądał, aby ta protestacyja i opowiedanie do akt zapisane było, co na żądanie jego urząd uczynił[124].

XXXIV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 27 czerwca 1595 r.

1. Laudum zjazdu „pod roki sądowe" w Lublinie 27 czerwca 1595 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 30, s. 749–752 — oblata; oblatowane 29 IX 1595 r.* [feria sexta ipso die festi Sancti Michaelis Archangeli a. D. 1595]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 51–53.*

[124] *Podczas tego sejmu, 18 III 1595 r. podskarbi koronny Jan Firlej skwitował Mikołaja Borzechowskiego, poborcę województwa lubelskiego, z oddania do skarbu pieniędzy poborowych i czopowego z podatków uchwalonych na sejmie 1593 r., CLRMO 30, s. 1988–1990.*

[s. 749] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu pod grodzkie roki sądowe lubelskie do Lublina zjechali, oznajmujem, iż jakośmy byli na querelach przeszłych tak [s. 750] cztery niedziele po sejmie przypadających, pana Jana Stoieskiego na wybieranie poborów na sejmie mianowanego, zgodnie od oddawania przysięgi zachowali i w tym użyli, aby z wybieraniem poborów zatrzymał się do teraźniejszych roków sądowych, gdzieśmy się in frequentiori numero zjechać mieli, tak teraz upatrując niebezpieczeństwa nad Rzeczpospolitą wiszące i abyśmy się nie zdali pośledniejszymi do ratunku Ojczyzny, naśladując w tym przykładów raczej tych województw, które się do tego ratunku chętniejszymi pokazali, niż tych, które się z tym jeszcze (jako mamy sprawę) zatrzymali, pozwoliliśmy zgodnie według uniwersału sejmu blisko przeszłego ordynować pobór na potrzebę Rzeczypospolitej. Z tymi jednak kondycyjami, jako też i insze województwa sobie je warowali. Naprzód pan poborca nasz, którego my teraz zgodnie obieramy, pobór łanowy i który przy łanowym wybierany bywa, wybierać ma według kwitów lat przeszłych, a mianowicie roku 1578, nie naciągając nowych przysiąg na ludziach szlacheckich i na poddanych ich, a czopowe, jako najlepiej będzie mógł, arendować. A iż za takim sposobem wybierania nie baczymy być potrzebną przysięgę pana poborcy według roty na sejmie napisanej, tedy go z niej wypuszczamy, dufając jego wierze i pilności. A wybieranie tego łanowego poboru ma się ex nunc zaraz poczynać, a trwać ad ultimam julii [31 VII], po którym czasie gdyby kto poboru nie oddał, będzie powinien pan poborca podać go na delacyją do grodu i winę przepadnie w uniwersale mianowaną i egzekucyja według uniwersału będzie miała być tej delacyji.

A iż niektóre województwa różny szafunek tego poboru sobie postanowili, przeto my też obawiając [s. 751] się tego, aby praeiudicium w tym jakiego województwo nasze nie odniosło, gdyby ten pobór do szafarza inszego województwa oddany być miał, obligujemy w tym tego to pana poborce naszego, żeby tego poboru nie wydawał do pana szafarza województwa sendomirskiego, ale go zachował przy sobie aż do sejmiku blisko przyszłego elekcyjej deputata województwa lubelskiego, albo do dalszego zezwolenia naszego za nastąpieniem jakowego niebezpieczeństwa.

A iż za zdaniem spólnym województwa naszego jm. pan Adam Gorajski pod przeszłą trwogą od Tatar wywiódł pewny poczet ludzi na służbę Rzeczypospolitej, to jest koni sto, z którymi całą ćwierć roku służył, w czym miał pewną kaucyją i asekuracyją od nas wszystkich, że mu to z przyszłego poboru miało być zapłacono, to jest po 18 zł na koń, cośmy też byli i na przeszły sejm panom posłom naszym obwarować zlecili i ina-

kszą kondycyją poboru postępować nie kazali, jako też i o ich staraniach protestacyja o tym świadczy, przeto zlecamy to i rozkazujemy panu Stojęskiemu poborcy naszemu, aby z tych poborów zapłatę oddał jm. panu Gorajskiemu za jego własnym kwitem taką, jaka się z porachowania i regestru od jmci samego podanego tych, którzy z jmcią w tej rocie służyli, pokaże, jednak więcej sto koni rachować się nie ma, i na kuchnią osobno 200 zł.

Z którego poboru pan poborca będzie nam powinien liczbę uczynić na sejmiku elekcyjej deputata blisko przyszłym, przed deputaty na to od nas naonczas [s. 752] wysadzonymi.

Działo się w Lublinie, we wtorek po świętym Janie bliski [27 VI] roku Pańskiego 1595. Piotr Czerny kasztelan lubelski, Jan Firlej z Dąbrowicy podskarbi koronny, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski ręką własną, Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, Jan Dzierżek podstarości lubelski, Adam Gorajski z Goraja, Jan Kaszowski, Olbrycht Męciński, Krzysztof Zieleński, Walerian Olbięcki, Paweł Ziołkowski, Jan Rozwadowski, Szczęsny Żyrzyński, Mikołaj Stoieński, Krzysztof Ziemacki, Jan Borsza Drzewiecki, Stanisław Rudawiecki, Aleksander Sebastianus Stempkowski, Marcelin Bychawski, Krzysztof Chotecki, Jan Żyrzyński, Math. Matczyński, Martinus Bestyjowski, Krzysztof Pruszyński, Paweł Prusinowski ręką własną suo pro interesse tantum, Jan Pełka.

XXXV. Zjazd „pod roki ziemskie i grodzkie" w Lublinie 30 października 1595 r.

1. Laudum zjazdu w Lublinie 30 października 1595 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 30, s. 878–880 — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali 30 X 1595 r. Piotr Czerny kasztelan lubelski, Marek Sobieski chorąży nadworny, Krzysztof Rej stolnik lubelski, Paweł Ryszkowski sędzia ziemski łukowski, Krzysztof Zieliński* [feria secunda post festum Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum proxima a. D. 1595]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 55–56v.*

[s. 879] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina pod roki ziemskie i grodzkie za obwieszczeniem ichm. panów szafarzów na sejmiku elekcyjej deputata[125] ku szafowaniu poboru pospolitego województwa tutecznego za uchwałą sejmu krakowskiego w roku teraźniejszym uchwalonego, od nas obranych i naznaczonych zjachali, oznajmujemy, iż będąc obwieszczeni od JKMci przez listy i posła JKMci, to jest jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego podkomorzego

[125] *Akt tego sejmiku brak. Odbył się 11 IX 1595 r., deputatem wybrany został Jan Koniecpolski, sędzia ziemski lubelski, por. Bon., t. XI, s. 77.*

lubelskiego o wielkich niebezpieczeństwach, które Rzeczpospolitą od pogan, tak Turków, jako i Tatarów, zachodzą, dla których wojsko niemałe przyjęte jest na służbę Rzeczypospolitej i do ziemi wołoskiej wywiedzione, przeto abyśmy nie byli pośledniejsi od inszych województw, które też pobory swe na tę potrzebę Rzeczypospolitej, jako mamy sprawę, posłali, użyliśmy ur. pana Jana Stoińskiego sędziego grodzkiego i poborcę województwa naszego, żeby te wszystkie pieniądze, które teraz gotowe są w ręku panów szafarzów naszych na elekcyjej deputackiej obranych, odebrawszy, od nich do Lwowa zaś odniósł najdalej na święty Marcin [11 XI] i tam je za kwitem jm. pana podskarbiego koronnego[126] oddał do rąk pisarza skarbowego, który tam na to czeka, żeby nie na żadną inszą potrzebę, jedno na zapłatę żołnierzom i sposobienie potrzeb wojennych byli obrócone. Także i ostatek tego poboru, który jeszcze przez pana poborcę ma być wybrany, na tęż potrzebę Rzeczypospolitej ma być przez pana poborcę obrócony. A na odnos tych pieniędzy tak pierwszą, jak i wtórą razą, naznaczamy mu z tych pieniędzy zł 200.

Które postanowienie [s. 880] zleciliśmy pewnym panom deputatom z pośrodku siebie podpisać i do ksiąg grodzkich lubelskich ku aktykowaniu podać.

Działo się na zamku lubelskim, dnia 30 octobra 1595. Piotr Czerny kasztelan lubelski własną ręką, Marek Sobieski ręką swą, Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski mp., Paweł Ryszkowski sędzia ziemski łukowski, Krzysztof Zieliński.

XXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 21 lutego 1596 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 18 I 1596 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 26 III 1596 r., sejmik lubelski na 21 II 1596 r. (por. ASWPiK, t. I, s. 183; ASWK, t. I, s. 204); uniwersału królewskiego skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 21 lutego 1596 r.

Rkp. 1. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 203–206 — kopia;* **Rkp. 2.** *B. Czart. rkp. 2724 IV, s. 472–477 — kopia.*

[k. 203] My rady i urzędnicy, i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik przez Króla JMci na dzień 21 februarii złożony zjechali, oznajmujem komu to wiedzieć należy, żeśmy posły ziemskie z województwa naszego na sejm blisko przyszły warszawski, który

[126] *Jan Firlej.*

jest ad 26 mensis martii złożony, obrali ichm. pany Andrzeja Rzeczyckiego podkomorzego lubelskiego, Marka Sobieskiego chorążego nadwornego, Stanisława Ryszkowskiego z Glinnego Stoku, którym przychylając [się] do instrukcyjej Króla JMci, artykuły niżej opisane Rzeczypospolitej i województwu naszemu potrzebne zlecamy, żądając, aby ichmci o to się starali z największą pilnością, jakoby do skutku mogły być przywiedzione.

Pierwszej, podziękować JKMci z inszymi pany posły za to miłościwe obmyśliwanie o niebezpieczeństwach Rzeczypospolitej naszej, o których iż na tym sejmie deliberacyja być ma, zlecamy panom posłom naszym i moc zupełną dawamy, aby o tych wszystkich niebezpieczeństwach i potrzebach Rzeczypospolitej, i o zdrowiu jej z inszymi stany koronnemi radzili, jako by od teraźniejszych i od inszych na potym niebezpieczeństw cała być mogła. Zabiegać mają, aby rządna i potężna obrona być mogła namówiona wedle podania JKMci na przeszłym sejmie. Przymawiać się do tego mają, a mianowicie i do ligi z inszymi pany krześcijańskiemi przystąpić pozwalamy, tylko iżby szczerze i z warunkami takimi była, jakobyśmy miasto bezpieczeństwa Ojczyzny naszej w jakie zatrudnienie i — uchowaj Boże — upadek nie przyszli. W czem nie wątpimy nic [k. 203v] o mądrym obmyślawaniu JKMci i wszech stanów koronnych, za których zgodą spólną iść posłowie nasi mają. A za tym i de onerosas belli, bądź liga dojdzie, bądź nie dojdzie, jako ex eventu potrzeba Rzeczypospolitej ukaże, radzić i stanowić pozwalamy i jeśliby, strzeż Boże, które województwa contrarium co w tej mierze czyniły, z tymi się zgadzać mają, którzy będą chciały zadzierżeć całość i bezpieczeństwo Korony tej. Jeśliby jednak liga na tym sejmie nie doszła, solicytować, aby z sejmu o przymierze do Turek poseł był wyprawiony, a osobliwie aerarium publicum aby mogło być założono.

Co się dotyczy Niżowców, na przodku sejmu, niż się rzeczy insze zaczną, solicytować powinni Króla JMci, aby temu zabieżał, jakoby zniesieni i wykorzenieni co najprędzej byli, a iżby na potem do takich gromad ludzie ukrainni nie przychodzili. Warować to prawem, aby panowie wojewodowie i starostowie pograniczni tego koniecznie bronili sub iisdem poenis, jakie na Niżowce są uczynione i forum o to na Trybunale aby mieli przeciw ukrzywdzonemu.

Drugi, iż na tym wszystkim należy, aby authoritas sejmu cała zostawała, mają się o to z największą pilnością starać, żeby to prawem warowano, jako by to, co się na sejmie postanowi, nie tylko na sejmikach powiatowych albo na rokach, ale i na sejmiech pośledniejszych irritowane nie było.

Trzeci, aby leges prywatne i libertacyje pisane nie były, ale generalne na całą Koronę, a namniej całe województwo, i to za gwałtowną potrzebą, sine abiurationis wolności koronnych.

Czwarty, jeśliby sprawy sejmowe po wyjściu sześci niedziel sejmowi naznaczonych traktować i konstytucyje jakie pisać chciano, aby się w to omnino [k. 204] nie wdawali i protestacyją na to uczyniwszy, odjechali. A w uniwersalech poborowych aby konstytucyje nie były pisane.

Piąty, upomnieć się pilno, aby Estonia była Koronie przywrócona, tak, jako to na przeszłem sejmie Król JMć ziścić na tym sejmie przyobiecał. Także i klejnoty koronne jeśli są do skarbu koronnego oddane i insze pacta conventa żeby skutek wzięły swój we wszystkiem.

Szósty, okazowanie żeby było z tego sejmu, bardzo potrzebną rzecz być rozumiemy i starać się o to pilno rozkazujemy.

Siódmy, iż panowie ewangelicy uskarżają się o zburzenie zborów i o krzywdy swe insze, potrzebną rzecz baczymy, aby w tę sprawę Król JMć pilnie wejrzał i aby proces contra violatores confoederationis namówiony był, któryby utriusque parti finis ut [—][a] pacta conventa, także i kompozycyja inter status aby skutek swój wzięła.

Ósmy, iż żupy krakowskie bardzo niszczeją et minantur ruinam i cenę soli żupnicy wielką wynoszą, mają i o to posłowie mitygować, aby w tym naprawa była, jakoby ten skarb Rzeczypospolitej nie zaginął.

Dziewiąty, za podniesieniem myt przez celniki wszystkie rzeczy do wielkiej drogości przyszły z wielką szkodą nas wszystkich, opatrzyć to konstytucyją, aby ta aukcyja zniesiona była. Także i u Fordonu myto nowe aby było zniesione i na tę wiosnę aby go nie brano, a ci, co je teraz wybierali, aby na sejmie tym liczbę uczynili przed deputaty sejmowemi. K temu o mycie nowodworskiem aby już na tym sejmie cognitia była bez dalszej odwłoki.

Dziesiąty, z liczby czynienia aby się żadne miasto koronne nie wymawiało, a panowie starostowie aby ich co [k. 204v] rok liczby słuchali, do czego aby też trzej albo dwa urzędnicy ziemscy byli przydani, nie czekając komisyjej Króla JMci, gdyż nam wszystkim na miejskich rządziech i obronach wiele należy.

Jedenasty, urząd podwojewodzi aby był przysięgły i osiadły a na Trybunale aby odpowiadał ex officio, także i mieszczanie, gdzieby nie egzekwowali ustaw wojewodzich, aby tamże forum mieli.

Dwunasty, zadworne pozwy, którymi przeciw prawu ludzie trudnią, aby były wszystkie zniesione exemplo Króla JMci Augusta. Komisyje graniczne prawnie uczynione aby były in suo robore i pozwy komisarze ani strona aby o nie turbowani nie byli, gdyż prawa dostateczne o ważności

komisarzy mamy. Także w majętnościach swych dziedzicznych aby przy przywilejach i dekretach Króla JMci zachowani byli.

Trzynasty, o wykupno dóbr, aby forum w grodzie było, gdyby sąd ziemski wakował.

Czternasty, aby urzędnicy ziemscy przysięgę swą oddać mogli in absentia wojewody albo kasztelana przed starostą i dwiema urzędniki ziemskiemi czasu i na miejscu roków. Także elekcyje tych urzędników aby absencyją wojewod[ów] i kasztelanów nie były rozerwane, a teraz mandat do sądu ziemskiego łukowskiego żeby był dany o ksiąg otworzenie przed Trybunałem przyszłym Lubelskim.

Piętnasty, cudzoziemcy aby się w rządy żadne i urzędy uprzywilejowane nie wdawali i rzeczy przez nie nie były odprawowane.

Szesnasty, strony tam i śluz na rzekach, które są navigabiles, iż jest niemała kontrowersyja, solicytować o to, jakoby tak zostawały, żeby nawigacyji nie zawadzały.

Siedemnasty, szafunek poborów przeszłych województwa [k. 205] naszego aby został in suo robore, przestrzegać tego mają panowie posłowie, gdyż słuszny jest, i pan poborca nasz, aby o liczbę z niego molestowan nie był, gdyż ją przed nami czynić ma dla postanowienia naszego.

Ośmnasty, granice koronne z Wielkiem Księstwem Litewskim aby doszły i uspokojone były, solicytować.

Dziewiętnasty, kasztelania nasza aby była dana indigenae possessionato[127], wedle konstytucyjej na przodku sejmu, prosić.

Dwudziesty, remisyje z Trybunału aby były sądzone i casus novi, które na Trybunał przypadają, były deklarowane konstytucyją, starać się.

Dwudziesty pierwszy, słudzy i potomkowie ich aby panów swych i potomków ich nagród ani zasług nie oczekiwali, ani nie mogli się więcej nad suchedni upominać.

Dwudziesty wtóry, luxus aby były pohamowane lege pragmatica sumptuaria.

Dwudziesty trzeci, correctura praw aby mogła dojść.

Dwudziesty czwarty, roki nasze lubelskie aby dwie niedzieli były sądzone, a urzędowskie po nich consequenter.

Dwudziesty piąty, panowie posłowie nasi mają jm. panu hetmanowi[128] quam solennissime podziękować za tę posługę i pieczą, i czynność, którą pokazał i uczynił [w] Wołoszech, którą prawie ex famibus nieprzyjacielskich wydarł.

[127] *Kasztelan Piotr Czerny zm. przed 1 I 1696 r. 29 IV tr. nominację na ten urząd uzyskał Marek Sobieski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 63, 64.*

[128] *Jan Zamoyski.*

Przyczynić się też mają panowie posłowie do JKMci:

1. Za jm. panem starostą kamienieckim[129], aby od jurgieltu płacenia starostwa kamienieckiego był wolen. Koszty, które podjął w budowaniu zamku latyczowskiego, [aby] nagrodzone mu były, jeśli nie może być skądinąd, tedy z rat poborowych [k. 205v] z podziękowaniem za te jego posługi wołoskie i żądaniem, aby odniósł premium virtutis.

2. Za panem podstolim naszym[130], aby mu zasłużone jego dawne zapłacono i w majętności, którą ma, od władyki włodzimierskiego aby nie był turbowany.

3. Za panem [Stanisławem] Sarnickim, aby też za pracę, którą strony statu[tu] podjął, mógł wziąć nagrodę[131].

4. Za pany Kijańskimi, aby jeśli panowie Kijańscy pokażą słuszne documenta na majętność chordzieską, aby byli do niej przywróceni, albo żeby mogli z łaski JKMci odnieść nagrodę jaką.

5. O głowę pana Tęgoborskiego, także o zbicie zelżywe pana Humiąckiego, aby mogły być sprawy te osądzone bez remisyjej do duchownego prawa.

6. Rewizyja mostowego panów Kaszowskich i pana Jakuba Branickiego aby były konformowane, także i frymark tegoż pana Branickiego za staw zalany.

Iż między nami częsty spór bywa o odchodzeniu od nas posłów Króla JMci po odprawieniu poselstwa, tedyśmy to zgodnie namówili, że według starego zwyczaju nie ma nigdy na potem bywać przy deliberacyjach naszych sejmikowych, ale zaraz odejść sprawiwszy poselstwo. O odchodzeniu też naszym od panów senatorów na sejmiku dawną prerogatywę w cale zachowujemy, że to ma być in arbitrio nostro.

Iż się obawiamy niebezpieczeństwa od Niżowców, teneśmy sposób w tym namówili. Że jm. pan podskarbi koronny, starosta miasta tego[132] odjeżdża na sejm, użyliśmy jm. pana Adama Gorajskiego, że wziął na się obronę miasta tego, który też ma nas przez listy swe ostrzec, gdyby się pewnej rzeczy dowiedział o jakiem niebezpieczeństwie od nich, a my się tu stawić obiecujemy [k. 206] na odparcie, a nadto ma być przyjęte trzysta piechoty, z której połowica do zamkowej, druga do miesckiej obrony ma być. A pan poborca nasz ma dać na nie pieniądze na dwa miesiące do rąk jm. pana podskarbiego. Jeśliby też ichmć od pana poborce potrzebowali

[129] *Jan Potocki pisarz polny koronny.*

[130] *Piotr Czernikowski.*

[131] *W 1594 r. S. Sarnicki wydał w Krakowie* Statuta i metrika przywilejów koronnych językiem polskim spisane.

[132] *Jan Firlej.*

co, na baczenie ichmci przepuszczamy, pewni będąc, że tych pieniędzy bez własnej potrzeby od pana poborcy nie ruszą, a my ten wydatek obiecujemy przyznać panu poborcy i zastąpić go.

[a] *Jeden wyraz nieczytelny.*

XXXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 17 stycznia 1597 r.[a]

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 5 XII 1596 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 10 II, sejmiki przedsejmowe na początek stycznia, por. ASWK, t. I, s. 207; ASWPiK, t. I, s. 198. Mandatu adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 17 stycznia 1597 r.

Rkp. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 266–266v — kopia.*

[k. 266] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina zjechali na sejmik powiatowy od Króla JMci pro die 17 januarii nam złożony, oznajmujem komu to wiedzieć należy, iżeśmy z pośrodku siebie posły ziemskie z województwa naszego na sejm blisko przyszły warszawski, który jest ad diem 10 februarii złożony, obrali ichm. pany Piotra Czernego chorążego lubelskiego, Adama Gorajskiego z Goraja, Piotra Ostrowskiego z Ostrowa, którym przychylając się do instrukcyjej JKMci, artykuły niżej opisane Rzeczypospolitej i województwu naszemu zlecamy, żądając i upominając w tym, aby się o to z pilnością najwyższą starali, aby byli do skutku przywiedzione.

Naprzód powinszowaniu dobrego zdrowia i fortunnego długiego panowania JKMci, dziękować JKMci mają, iż raczy obmyśliwać bezpieczeństwo i potrzeby Rzeczypospolitej naszej.

JKMć o ratunek na rekuperowanie Królestwa swego Szwedzkiego żądać raczy, także nam insze pericula Rzeczypospolitej przedkładać raczy, mają panowie posłowie na początku sejmu, zniósłszy się z pany radami, pilnie Króla JMci o to prosić, żeby JKMć potrzeby ojczystego Królestwa swego raczej przez hetmany odprawować raczył i sam osobą swą sławną pańską nie wyjeżdżając. Tak jednak, żeby w porządek dobry wprawiwszy wszystko i bezpieczeństwo własne koronne opatrzywszy, JKMć ojczystego Królestwa rekuperacyją na pieczy mieli, ażeby za zdrową radą była i bez zastępców, którzyby mieli nas w służbie pańskiej zastępować, gdyż ich nigdy przodkowie nasi ani my nie potrzebowali sługi, i na pierwszej ekspedycyjej doświadczyło się jako lepiej swych, aniż obcych używać. Także i o sposobie ratunku mają się panowie posłowie spólnie ze

wszystkiemi województwy zgadzać, w czym jeśliby niezgoda była, z tymi stać mają i zgodzić się, którzy zdrowie Ojczyzny będą mieć na pieczy, aby o gwałt i o szkodę nie przyszła.

Iż coraz to więcej bać się praktyk musiem, iż żeby do dowiedzenia [k. 266v] moc jaśnie była przyłożona, gdyż zewsząd zapały się ukazują, prosić JKMci, aby i sam siebie, i Rzeczpospolitą i wolność jej raczył mieć na pieczy, consilia cum senatu et ordinibus komunikując, a konsyliarze te, przez które dotąd JKMć w Czechach zawiedziony był, od siebie oddaliwszy, a zwłaszcza cudzoziemskie i tych ludzi, którym nie należy o sprawach Rzeczypospolitej wiedzieć.

Cokolwiek się w sprawach i porządkach wykroczyło, aby naprawiono było, starać się mają; także w powinność pańską i innych wejrzeć, aby się jej dosyć działo.

Lustracyja dóbr JKMci przez złe urodzaje i odejście bydeł ubogim ludziom aby była na inszy czas odłożona, aby od plag tych wytchnęli, strzegąc zniszczenia ostatniego tych ubogich ludzi za wyciąganiem i podwyższeniem dochodów.

[a] *W opisie rkpsu BOZ 1809 błędna data:* 1598. *Błąd powtórzyła M. Ujma, Sejmik…, s. 232.*

XXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 14 lipca 1597 r.

Kasztelan lubelski Marek Sobieski uniwersałem datowanym w Lublinie 24 VI 1597 r. po ześciu sławnej pamięci pana Andrzeja Borkowskiego pisarza ziemskiego lubelskiego pod czas Trybunału Lubelskiego sądzenia województwa wołyńskiego zmarłego, bacząc prędkie zastępowanie sądzenia województw koronnych na tymże Trybunale, *zwoływał sejmik elekcji kandydatów na pisarstwo ziemskie lubelskie w Lublinie 14 VII 1597 r., APL, CLRMO 31, k. 288–288v; w grodzie lubelskim w imieniu M. Sobieskiego oblatował szl. Adam Kotański 25 VI 1597 r.*

1. Protestacja części szlachty lubelskiej przeciwko wynikowi elekcji.

Rkp. *APL, CLRMO 31, k. 316–317v — oblata protestacji złożonej wcześniej przed księgami Trybunału Koronnego; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Ryszkowski 18 VII 1597 r.* [feria sexta post festum sanctae Margarethae Virginis proxima a. D. 1597].

[k. 316] My dygnitarze i urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się zjachali na elekcyją pisarza lubelskiego ziemskiego, niżej opisani, iż między inszymi trzema elektami zgodnie od nas wszystkich obranymi i Królowi JMci Panu naszemu podanymi, to jest ichm panami

podkomorzym lubelskim[133], panem Stoieńskim sędzią grodzkim lubelskim i panem Wojciechem [k. 316v] Sierakowskim pisarzem grodzkim lubelskim, nominowany jest czwartym pan Mikołaj Brodowski od pewnej części braci naszej, przeciwko prawu pospolitemu i oświadczeniu naszemu. Tedy jakośmy się o tym przy elekcyjej braci naszej opowiadali, że na jego nominacyją przystać nie możemy z tej miary, że nam pokazać i wywieść nie mógł legitimam et sufferentem według prawa pospolitego possessionem, i prosiliśmy, aby o tej kontradykcyjej naszej przeciwko panu Brodowskiemu Królowi JMci było oznajmiono przy prezentowaniu tych elektów, tak i teraz przez ten skrypt nasz osobny oświadczamy się, iż na tę nominacyją pana Brodowskiego nie pozwalaliśmy, widząc ją być przeciwko jawnemu i jasnemu prawu pospolitemu, które to dobrze waruje, aby takowi, jako dygnitarstw inszych, tak i urzędów ziemskich mieć nie mogli, którzyby prawdziwej dziedzicznej posesyjej, w którejby dobrze przedtem nie przemieszkiwali, nim urząd wakuje, nie pokazali. A pan Brodowski dopiero post Trinitatis feria quarta in anno praesentis [4 VI 1597] w chorobie tam agonisante pisarza lubelskiego nieboszczyka[134], wzdanie i intromisyją w tę posesyją, którą się szczyci, od pana Siestrzewitowskiego w jakieś bona obligatoria mobilia et immobilia i wszystkie hereditaria, jako sam mianuje, otrzymał, gdzie sam pan Siestrzewitowski publice zeznał, iż tam żadnej hereditatem nie miał, co się tam przy tej nominacyjej z ksiąg grodzkich lubelskich pokazowało. I była ich część takowa panów braci naszych, którzy go cum ea condicione mianowali, jeśli żeby non petam, sed suficientem possessionem pokazał. Przeto my się w tym oświadczamy i protestujemy, iż jeśli żeby za takową nominacyją pan Brodowski pisarstwo ziemskie lubelskie otrzymywał i brać na się chciał, o to prawem z nim czynić chcemy i za pisarza go przyznawać tak, jako nam prawo ukazuje, nie chcemy. Jakoż z pośrodku nas z tym do Króla JMci Pana naszego, postrzegając w tym [naruszenie] prawa pospolitego i dignitatem JKMci, posyłamy ur. pana Andrzeja Ryszkowskiego z Ryszkow i jako uniżenie prosimy JKMci Pana naszego, żeby nam tego elekta na pisarstwo przeciwko prawu pospolitemu [k. 317] i protestacyjej naszej dawać nie raczył, tak to JKMci donosimy, że za wielkimi prośbami wszystkich wobec obywatelów województwa lubelskiego i nemine contradicente jest do tego użyt i prawie przymuszony jm. pan podkomorzy lubelski, aby się za elekta mianować dopuścił, prosząc JKMci, aby za takowym konsen-

[133] *Andrzej Rzeczycki.*
[134] *Andrzej Borkowski.*

sem tak godnego człowieka z łaski swej Pańskiej tym pisarstwem mijać nie raczył.

A ten skrypt nasz my cum protestationis przed Sąd Główny Trybunalski wnieśliśmy i do aktykowania do ksiąg trybunalskich podaliśmy. Na cośmy się rękami swymi podpisali i pieczęci przyłożyli.

Dan w Lublinie, dnia 15 lipca roku Bożego 1597. Andrzej Firlej z Dąbrowice kasztelan radomski, kowelski starosta ręką swą, Jan Firlej z Dąbrowice podskarbi koronny, Stanisław Ryszkowski sędzia ziemski łukowski, Felix Słupecki własną ręką, Jan Dzierżek podstarości lubelski, Olbrych Męciński z Kurozwęk mp., Stanisław Samborzęcki ręką swą, Walerian Olbięcki ręką swą, Seweryn Chamiec ręką swą, Jan Chrościechowski ręką własną, Kaszowski Jan ręką moją własną, Jan Swoszowski pisarz ziemski lwowski, Mikołaj Bogusz, Jan Stojeński sędzia grodzki lubelski, Albertus Sierakowski notarius castrensis Lublinensis, Wojciech Jaszowski, Piotr Kaszowski ręką swą, Jan Bełczacki ręką swą, Mikołaj Potocki, Krzysztof Bełczacki, Jan Ziemacki mp., Andrzej Liesiecki, Hieronim Jaszowski, Andrzej Pszonka, Prandota Dzierżek, Hieronim Skromowski ręką swą, Stanisław Jaszowski, Jan Uniszowski, Joannes Borsza Drzewiecki mp., Jan Wronowski, Stanisław Niezabitowski imieniem swym, także i imieniem pana Mikołaja Górskiego, Stanisław Wronowski, Andrzej Blinowski, Mikołaj Stryjeński, Jerzy Dłuski mp., Jan Jaszowski, Jędrzej Bychawski, Mikołaj Męciński, Stanisław Sadurski, Jędrzej Drzewiecki imieniem swym i braci swej, Jakub Policki, [k. 317v] Marcelin Bychawski, Krzysztof Ziemacki, Stanisław Wronowski, Jerzy Zawisza mp., Jan Sakowski mp., Jerzy Kruszczewski, Jan Gościeradowski, Stanisław Gościeradowski, Andrzej Tęczyński, Joannes Chotecki mp., Andrzej Ryszkowski, Stanisław Poniatowski mp., Stanisław Misłowski, Mikołaj Swieprawski, Simon Sowiński, Jan Drzewiecki ustnie proszony od pana Adama Kraszczowskiego, Stanisław Sakowski, Marcin Zawisza, Mikołaj Zathiński, Andrzej Sobieszczański, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski jako marszałek tego aktu elekcyji przyznawam, że ta protestacyja ichmci przeciw posesyji pana Brodowskiego in consensu nostrum była, manu propria subscribo[135].

XXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 stycznia 1598 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 5 XII 1597 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 2 III 1598 (por. ASWK, t. I, s. 225), sejmik przedsejmowy

[135] *Mikołaj Brodowski ostatecznie został pisarzem ziemskim lubelskim i we wrześniu 1598 r. rozpoczął urzędowanie, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 151. Por. też sejmik deputacki 14 IX 1598 r.*

w Lublinie na 28 I 1598 r.; uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 28 stycznia 1598 r.

Rkp. 1. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 278–279 — kopia;* **Rkp. 2.** *AGAD, AR, Dz. II, 3546, s. 1–3 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. Czart., rkp. 2724. IV, s. 23–25 — kopia.*

[k. 278] My rady i urzędnicy, i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu zjechali do Lublina na sejmik powiatowy od Króla JMci pro die 28 januarii nam złożony, oznajmujemy, komu to wiedzieć należy, iżeśmy z pośrodku siebie posły ziemskie z województwa naszego na sejm blisko przyszły warszawski, który jest ad diem 2 martii złożony, obrali ichm. pany Andrzeja Rzeczyckiego p[odkomorzego] l[ubelskiego], Piotra Ostrowskiego z Ostrowa, Mikołaja Ponętowskiego, którym przychylając [się] do instrukcyjej JKMci, artykuły niżej opisane Rzeczypospolitej i województwu naszemu potrzebne zlecamy, żądając i upominając w tym, aby się o to starali z największą pilnością, aby były do skutku przywiedzione.

Naprzód powinszowania dobrego zdrowia i fortunnego długiego panowania JKMci, podziękować JKMci mają, iż raczy obmyśliwać potrzeby i bezpieczeństwo Rzeczypospolitej naszej.

A iż nam Król JMć odjazd swój do Szwecyjej proponować raczy, mają panowie posłowie na początku sejmu, zmówiwszy się z pany radami, spólnie Króla JMci o to pilnie prosić, żeby JKMć potrzeby ojczystego Królestwa swego raczej przez jakie komisarze do tego służące odprawować raczył, sam osobą swą pańską z Korony nie wyjeżdżając, a jeśliby inaczej być nie mogło, żeby Król JMć do Królestwa swego Szwedzkiego jechać miał, mają to mieć na pieczy, żeby warownie i z dostojeństwem swym z Korony tej i potężnie jechać raczył. Czas jednak wrócenia Króla JMci do nas aby był pewny naznaczony dla tem większej nadzieje odprawienia tego większego i wrócenia do nas.

K temu aby bezpieczeństwo Korony tej i potężność pod niebytność JKMci opatrzona była, w których rzeczach dajemy plenam facultatem panom posłom naszym, aby się z inszymi województwy znaszali i z niemi się w tej mierze zgadzali, dufając cnocie i wierze ich, że do żadnej angaryjej naszej pochopni nie będą, ale praw i wolności koronnych, dostojeństwa JKMci, bezpieczeństwa i całości Ojczyzny naszej równo z inszymi województwy przestrzegać będą.

Starać się i o to z pilnością mają o warunek, aby sejmowa authoritas cała zostawała i modus concludendis namówiony był. A jeśliby się niektórzy tacy naleźli, którzyby ten sejm, na którym Rzeczypospolitej wiele

należy, rozpierać[a] chcieli, aby panowie posłowie nasi przy panach senatorach i większej części koła poselskiego zostawali, którzy dobrego Rzeczypospolitej i bezpieczeństwa jej będą ochraniali i ten sejm zawrzeć by chcieli.

[k. 278v] Tumultom, gwałtom i praktykom wszelakim pod odjazd Króla JMci aby się zabiegało, a osobliwie i temu, aby transakcyja będzińska swój efekt wzięła w tych, którym to należy, upominać się tego mają.

Żołnierzów insolentiae przeszłe ich, zwłaszcza którzy authores ich byli, aby pohamowane były i na przyszły czas żeby do niej nie przychodziło, opatrzyć to. A jeśliby do przyjmowania nowego żołnierza przyszło, aby za Wołoszczą w obozie leżał i szkód tak wielkich obywatelom koronnym nie czynił.

Upominki tatarskie aby cara tatarskiego dochodziły, do których aby się też Księstwo Litewskie przykładało, gdyż mu tak wiele, jako i Koronie na tym należy.

Klejnoty koronne teraz na zapłatę żołnierzów zastawione aby wykupione były, a od tego czasu aby były przy koronie chowane i nieruszane bez sejmowego pozwolenia.

Pactis conventis aby się dosyć działo, od Króla JMci upominać się mają, a osobliwie przywrócenia Estoniej i opatrzenia jej, aby pod tym tumultem szwedzkim okupowana nie była.

Także proces contra violatores confoederationis aby skutek swój wziął, gdyż to niepomału należy do pokoju wnętrznego. Jakoż się i miasta pruskie uskarżają, żeby od niektórych osób w nabożeństwie swym przeciw konfederacyjej uciśnieni być mieli, prosić JKMć, żeby i to miłościwie uspokoić raczył, aby pod odjazd JKMci przyczyna stąd jaka do mieszanin domowych się nie podała albo żeby to do przyjazdu Króla JMci odłożono było.

Compositio też inter status aby mogła dojść.

Inflanty też żeby tak opatrzone były, żeby i prawo, i porządek pewny w nich był postanowiony i daniny majętności tamtych aby tylko Polakom i Litwinom dawano, a wiecznych majętności aby nie wolno było inszego narodu ludziom dostawać, jedno Polakowi a Litwinowi, sub poena certa et nullitate contractus; a ci, którzy wieczności jakiekolwiek dotąd otrzymali, aby in exemptione były od Polaków secundam iustam taxam.

Do [cara] moskiewskiego też baczymy rzecz potrzebną posłać dla traktowania tych rzeczy, które w propozycyjej jego Królowi JMci są opisane.

Aby danina Króla JMci biskupstwa wileńskiego skutek swój wzięła, pilną instancyją panowie posłowie czynić mają, gdyż idzie o dostojeństwo

Króla JMci w tej [k. 279] mierze i o aequalitatem nasz z narodem litewskim, albo nawet ta nominacyja, którą JKMć uczynić raczył, uczciwie zniesiona była.

Iż na clech wodnych wielką angaryją stan szlachecki odnosi, starać się o to mają panowie posłowie, aby na jedno albo najwięcej dwie miejsca komory ich wszystkie były zniesione, a osądzenie praw, które ma kto na cło, aby Trybunał przyszły mógł sądzić za instancyją czyjążkolwiek. K temu procesy o niesłuszne wzięcie cła aby w Trybunale sub poena banitionis egzekucyją brali, jako na żołnierze za wtórą instancyją.

I w tym wielką szkodę wszystkich obywatelów baczymy, że wszystkie rzeczy w niezwyczajną drogość wchodzą, pilnie się o to panowie posłowie starać mają, aby się temu na tym sejmie zabieżało, a osobliwie też żeby Żydowie żytem i inszymi żywnościami nie przekupowali i na urzędy, które tego doglądać powinny, aby poena i forum z prędką egzekucyją ukazane były.

Granice przez komisarze i frymarki prawne uczynione i daniny aby wzruszane nie były i w mocy swej zostawały, i wszystkie pozwy na sejm wydane żeby zniesione były, a na potym aby poena i forum na Trybunale na delatora było postanowione, przestrzegać tego panowie posłowie mają.

Rozgraniczenie też Korony z Księstwem Litewskim aby z tego sejmu skutek swój pewny wziąć mogło, albo nawet aby privatim Polak z Litwinem, albo z dobry Króla JMci mógł graniczyć przez komisyją albo inszy jaki proces, a gdzieby paritas sententiarum zaszła, apelacyja albo remisyja do Króla JMci aby była.

[a] *W rkpsie AGAD, AR, Dz. II, 3546, s. 1 i B. Czart. 2724. IV, s. 24:* rosparać.

XL. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1598 r.

1. Kontrowersja na sejmiku deputackim w Lublinie 14 września 1598 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 42, k. 419–420 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Stanisław Rybczowski burgrabia grodzki lubelski 28 VII 1612 r.* [sabbato post festum s. Annae proxima a. D. 1612]; **Rkp. 2.** *APL, CLDestructa 9, k. 124v–125 — oblata;* **Rkp. 3.** *APL, Terrestria Lublinensia, Inscriptionum 90, k. 332v–334 — oblata; do ksiąg ziemskich lubelskich wniósł Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski podczas roków ziemskich zainaugurowanych 6 XII 1599 r.;* **Rkp. 4.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 57–59v — kopia.*

[k. 419] Iż niemałą kontrowersyją i rozróżnienie uczyniła elekcyja pisarza ziemskiego lubelskiego między obywatelmi rycerskiego stanu województwa lubelskiego[136], tedy taką namowę i pomiarkowanie braterskie uczynili w tej mierze.

Że jm. pan lubelski[137] imieniem swym i jm. pana wojewody naszego lubelskiego[138], przy którym był list Króla JMci na to pisarstwo, uczynił deklaracyją in publico, iż ten list dlatego zatrzymał, ażby zgoda ichmci wszystkich na to subiectum, któremu ten urząd zadany, zaszła. A za tym się też i pan Brodowski w tym deklarował, że choć ma daninę z listu Króla JMci na ten urząd, ale go w niezgodzie i niechęci ichmciów przyjmować nie chce, korzystając więcej w łasce i miłości ichmciów, niż w tym urzędzie, i gotów będąc w tym sequi iudicium ichmci a tego urzędu imo zgodę i pozwolenie ichmci na się nie brać. K temu że niektórzy z ichmci wątpią o jego osiadłości, tedy w tym upewnił publice ichmci, że ma dostateczną — jako prawo mieć chce — posesyją i dogadzając w tym ichmciom. obiecał inszej posesyjej dziedzicznej dobrze więtszej w tym województwie [k. 419v] najdalej roku dostać. Nadto jako jeszcze nie mając tego urzędu, na sejmiku powiatowym proponował to być angaryją niemałą, że na Trybunale 15 gr pisarz bierze, tegoż i teraz rozumienia, będąc deklarował się ichmciom i obiecał, że nie chce ani brać ma od żadnego od extraktów trybunalskich tylko po dziesiąci groszy i ktokolwiek tego z ichm panów obywatelów województwa tego po nim będzie potrzebował, gotów to jest i dekretem trybunalskim warować i to staraniem swym efficere, aby ten dekret uczynion i wpisan był do akt.

Co wszystko ichmć na ten sejmik elekcyjej zgromadzeni od jm. pana lubelskiego i od pana Brodowskiego wdzięcznie przyjąwszy, przez jednego się w tym deklarowali, że się tym kontentują i nie życząc dalszej przewłoki sprawiedliwości ludzkiej a miłości braterskiej dogadzając, odstępują protestacyjej swej i zezwalają, aby ten urząd przyjął i egzekwował. Za co pan Brodowski ichmciom podziękowawszy, ofiarował publice, że tę łaskę i chęć wszystkim ichmciom jednako być powinien, tak tym, którzy mu dali swe suffragia, jako i tym, którzy elekcyją jego opugnowali.

A iżby potem takie kontrowersyje nie trudniły i nie zwaśniły obywatelów tego województwa, obiecują to sobie ichmciowie przez to pismo, że już na potem od tego czasu nie mają nigdy ani obierać na urzędy ziemskie ludzi tych, którzyby tu w tym województwie osiadłości sobie nowo dostali, a nie mieli jej przedtem i nie przebywali na sejmikach tutecznych najmniej rok zupełny przed tym, i tych tak dygnitarzów, jako

[136] *Por. sejmik z 15 VII 1597 r.*
[137] *Piotr Myszkowski kasztelan lubelski.*
[138] *Marek Sobieski.*

urzędników, którzyby bądź ex electione, bądź z daniny samej Króla JMci otrzymali dygnitarstwo albo urząd jaki, nie mają przyjmować i oponować się, wszyscy zgodnie mają wszelakim postępkiem, aby ono dygnitarstwo albo urząd puścił. I kto by takiego chciał bronić albo promować, albo mu też posesyją jaką gwoli temu zapisał, mają być rozumieni od inszych sąsiedzkich ichmci pro violatoribus libertatum publicarum. Co wszystko obiecują sobie ichmć bona fide ziścić sub poenae honori et conscientia.

A mianowicie pan Brodowski wszystkich ichmciów publice słowem i przyrzeczeniem swym szlacheckim w tym upewnił, że te rzeczy wyżej opisane ziścić ma, czego każdemu z panów obywatelów województwa tego będzie wolno u niego się [k. 420] publice et privatim, a nawet i prawnie upomnieć i dochodzić tego. Tenże postępek strony urzędu wojskiego naszego teraźniejszego[139] zachować mamy.

Datum w Lublinie na elekcyjej 14 septembris roku Pańskiego 1598.

Piotr Myszkowski kasztelan lubelski, Andrzej Firlej z Dąbrowice kasztelan radomski, Jan Firlej z Dąbrowice podskarbi koronny, Paweł Orzechowski[a], Mikołaj Brodowski ręką własną, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Stanisław Ryszkowski sędzia ziemie łukowskiej, Jan Stojęski[b], Jan Rzeczycki pisarz ziemie łukowskiej, Adam Gorajski z Goraja marszałek na ten zjazd obrany, F[eliks] Słupecki deputat województwa lubelskiego, Andreas Ponętowski, Piotr Ostrowski z Ostrowa, Walerian Olbięcki, Frydrych Zawieprzski, M. Jasicki, Marcin Sarnecki podstarości łukowski[c], Michał Kanimir z Luchowa mp., Tomasz Dębowski ręką swą, Jan Grochowski ręką swą, Jan Krzyniecki pisarz grodu stężyckiego, Melchior Policki, Andrzej Rzeczycki Lasota ręką swą, Jan Zrzebiecki, Jan Skromowski ręką swą, Hieronim Skromowski ręką swą.

Deputatem na kadencję 1598/1599 wybrany został Szczęsny Słupecki; AGAD, AR, Dz. V, nr 13620; APL, CLRMO 42, k. 420.

[a] *W TLI 90, k. 333v dodane:* podkomorzy chełmski.
[b] *W TLI 90, k. 333v dodane:* sędzia grodzki lubelski.
[c] *W TLI 90, k. 333v jako* pisarz grodzki łukowski *(bez* podstarości*).*

XLI. Sejmik posejmowy w Lublinie 15 maja 1600 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim wydanym w Warszawie 29 III 1600 r. za wielkimi i ważnymi przyczynami i potrzebami Rzeczypospolitej a zgodnym zezwoleniem wszech stanów na tym sejmie walnym; *w grodzie*

[139] *Piotr Strzembosz.*

lubelskim oblatował ur. Stanisław Myszka dworzanin królewski 14 IV 1600 r., APL, CLRMO 33, k. 156–157.

1. Laudum sejmiku posejmowego w Lublinie z 15 maja 1600 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 33, k. 344v–347v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowano 1 VII 1600 r.* [sabbato post festum Sanctorum Petri et Pauli a. D. 1600]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 61–66v.*

[k. 344v] My rady, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu zjechali na sejmik nam przez JKMć złożony na dzisiejszy dzień [15 V], wysłuchawszy poselstwa do nas od JKMci przełożonego i wziąwszy sprawę od panów posłów naszych, [k. 345] któreśmy byli na przeszły sejm walny naznaczyli de statu et tractatibus sejmu przeszłego, takąśmy namowę i konkluzyją sejmiku tego naszego zgodnie i z dobrym uważeniem uczynili.

Naprzód nie zdała się nam rzecz i prawom i zwyczajom zgodna, że takie sejmiki po walnym sejmie złożone są i nie życzymy sobie tego, aby na potym to in sequellam iść miało, owszem, posłom naszym in posterum zakazać to mamy, aby nam takich sejmików nie przynosili, ale aby na sejmie koronnym walnym sprawy Rzeczypospolitej konkluzyją swą brali. Bacząc jednak tak wielkie potrzeby i niebezpieczeństwa Ojczyzny naszej, tak w Inflanciech, jako i strony Wołoch, na które naszemu województwu jako bliższemu Państwa Wołoskiego obejrzeć się potrzeba, z chęci i miłości swej ku JKMci P. n. m. i Ojczyźnie naszej uchwalamy sobie podatek taki, aby z dóbr naszych szlacheckich, duchownych i świeckich, i z dóbr Króla JMci, które są w tym naszym województwie lubelskim i powiatach do niego należących czopowe od wszelakiego napoju i od bań gorzałczanych było przez rok zupełny dawano. Które ma się począć od św. Jana blisko przyszłego [24 VI], a ma się na takowe drugie święto za rok skończyć. Nadto pobór rolny i szosowy duplo z dóbr tylko Króla JMci w tym województwie lubelskim będących ma być dawany, w co się rzemieślnicy, przekupnie, [k.345v] hultaje, kupcy od wszelakich towarów inkludować mają. Do tego pogłówne żydowskie, tak w dobrach Króla JMci, jako i naszych szlacheckich, duchownych i świeckich ma być dawane. A to wszystko wybierane być ma według kwitów anni 1578, mając jednak wzgląd na dezolacyje i diminucyje, które się stały w pośledniejszych leciech i przyjmowane byli in rationibus poborcom w skarbie koronnym do tego czasu. Który pobór ma począć poborca wybierać od św. Bartłomieja blisko przyszłego [24 VIII], a wybrać go do św. Michała przyszłego [29 IX]. Potym czego by nie dobrał, ma dać nazajutrz do urzędów grodzkich starościch,

a urzędy zaś mają wyciągać one retenta nadalej do Gromnic blisko przyszłych [2 II 1601]. W którym wybieraniu tego poboru i czopowego reasumujemy warunki wszystkie z strony ważności i win na tych, którzyby go nie chcieli oddać, także i z strony procesu prawnego uniwersału anni 1598[140].

Tę jednak excepcyję kładziemy, że od takich piw, które szlachcicy z browarów swych na szynk poddanym swym w majętnościach swych dają, nie ma być czopowe wyciągane. Druga, żeby czopowego nie arendował poborca w dobrach szlacheckich, jedno samym panom, ale nie taniej nad regestra skarbowe i kwity anni 1578. Trzecia, jeśliby kto kwit poborowy zgubił anni septuagesimi octavi [1578], tedy według pośledniejszych kwitów ma dawać. Któremu wybieraniu poboru i czopowego nie ma nic to przeszkadzać, jeśli [k. 346] insze województwa żadnego podatku nie pozwolili na swych sejmikach. Wszakże jeśliby insze przyległe województwa małopolskie pozwolili na swych sejmikach i w Korczynie na przyszłem generalnym sejmiku dać podatek poborowy z majętności swych szlacheckich, z ról i inszych dóbr albo dochodów, które nad czopowe zwykła rzecz dawać, tedy my też równo z niemi ciągnąć w tej mierze chcemy i deklarujemy się, co na sejmiku elekcyjej deputata trybunalnego blisko przyszłym za relacyją posłów naszych, które do Korczyna naznaczamy, konkludować i utwierdzić mamy.

A tego poboru i czopowego, które teraz uchwalamy i jeśli potem z dóbr naszych na elekcyjej deputata zawrzemy, ma taki szafunek być, co go poborca nasz jm. pan Jan Stoięski sędzia grodzki lubelski co go jedno wybierze, nic go przy sobie nie zatrzymywając, do rąk ichm. panów sędziego, podsędka i pisarza ziemskich lubelskich ma oddawać, do których pana sędziego ziemskiego łukowskiego[141] przyłączamy, którzy ręką spólną nierozdzielną mają go chować tu w sklepie przy aktach ziemskich naszych lubelskich. I z tych pieniędzy mają dać połowicę na poratowanie inflanckiego niebezpieczeństwa, jeśliby tam wszystko Król JMć miał na sam tylko żołd żołnierski, do rąk jm. pana podskarbiego koronnego, z których nie ma nic obracać na żadną inszą potrzebę, jedno na żołnierze i ma nam z tego [k. 346v] liczbę na sejmiku powiatowym jmć uczynić. Druga zaś część tego podatku naszego ma być w schowaniu tych ichm. panów szafarzów naszych i nie mają nimi szafować ani na żadne privatos usus ich obracać, tylko gdyby jakie niebezpieczeństwo koronne przypadło, a gdzie by nasza zgoda i pozwolenie przystąpiło,

[140] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 257–265.*
[141] *Stanisław Ryszkowski.*

tam się obracać mają. O czym szerszą rezolucyją na blisko przyszłej elekcyjej deputata namówić mamy. W czym wszystkim obowięzujemy wiarę i sumnienie pana poborcy i panów szafarzów naszych.

To też sobie warujemy, jeśliby insze województwa przyległe nie postąpili na tych sejmikach podatku żadnego, a przyszłoby potem dawanie podatku poborowego z uchwały sejmu walnego koronnego, tedy ten nasz podatek, który teraz uchwalamy, ma iść ad rationem onego nowego podatku, abyśmy w tym z inszymi województwy zrównani byli.

Z którego podatku przez nas uchwalonego powinni będą tak pan poborca, jako i panowie szafarze uczynić liczbę dostateczną przed pany senatorami, urzędniki ziemskiemi i rycerstwem, którzy na ten czas będą na rokach ziemskich, które przypadają po Gromnicach przyszłych [5 II], a drugą raz z ostatka na sejmiku elekcyjej deputata, który będzie w roku przyszłym 1601 [10 IX]. O którą rzecz wolno będzie każdego z ichmciów pozwać na Trybunał każdemu z obywatelów stanu szlacheckiego województwa tego, gdzieby na czasy pomienione tej liczby nie uczynili.

[k. 347] Posły na sejmik przyszły korczyński obraliśmy i użyliśmy ichm. pana Andrzeja Rzeczyckiego podkomorzego i pana Wojciecha Michowskiego łowczego naszych lubelskich, aby tę zgodę i postanowienie nasze odnieśli ichm. panom braciej inszych małopolskich województw, żądając ichmciów, aby tak o potrzebach i niebezpieczeństwach Ojczyzny naszej radzili, jako rzecz sama ukazuje albo ukaże, i postanowienie tego sejmiku generalnego aby nam przez uniwersały do wiadomości jako najprędzej przyść mogło.

Które to nasze postanowienie i zgodę obiecujemy sobie poczciwemi słowy naszymi szlacheckimi statecznie trzymać i onego nie rozruszać, owszem, kto by je nam opugnować, odmieniać albo rozruszać chciał, takiego za buntownika i nieprzyjaciela Ojczyzny mieć chcemy i przeciw jemu powstać pod winą i sumnieniem naszym.

Datum w Lublinie, die 15 maii a. D. 1600. Marek Sobieski wojewoda lubelski, Gabriel Tęczyński mp., Paweł Orzechowski podkomorzy chełmski, Sebastian Sobieski, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, marszałek sejmiku tego ręką własną, Wojciech Michowski łowczy lubelski, Piotr Czernikowski podstoli lubelski mp., Stanisław Ryszkowski judex terrestris Lucoviensis, Franciszek Kanimir subiudex terrestris Lucoviensis, Jan Dzierżek łowczy wołyński mp., [k. 347v] Joannes Stoięski judex castrensis Lublinensis, Andrzej Rzeczycki notarius castrensis Lublinensis, Abraham Zbąski mp. Krzysztof Spinek mp., Wojciech Sobieski mp., Adam Gorajski, Łukasz Kaszowski mp., Malcher Policki vicepalatinus Lublinensis, Mikołaj Stryjeński mp., Jakub Policki, Marcin Sarnecki podstarości łukowski mp.,

Marcin Kijański z Kijan, Stanislaus Goszczyński, Jan Borsza Drzewiecki, Jan Ostrowski z Leśnika mp., Tomasz Dębowski mp.

2. Protestacja sądu ziemskiego lubelskiego przeciwko postanowieniu sejmiku.

Rkp. *APL, CLRMO 33, k. 228–228v; w grodzie lubelskim protestację złożyli Jan Koniecpolski sędzia ziemski lubelski, Stanisław Meglewski podsędek i Mikołaj Brodowski pisarz ziemski 17 V 1600 r.*

[k. 228] My sąd tuteczny lubelski Jan Koniecpolski sędzia, Stanisław Meglewski podsędek, Mikołaj Brodowski pisarz na sejmiku lubelskim anni 1600 pro maii 15 z sejmu w tymże roku złożonym będąc wzywani od braciej, a nie mogąc wszyscy od Trybunału przez powinności nasze odejść, jednak przez jednego z pośrodku nas na ten podatek, na który się sejmik zgodził, radziśmy zezwolili i zezwalamy. [k. 228v] Ale iż nazajutrz, kiedy już z nas żadnego tam nie było, włożono na nas szafunek i chowanie pieniędzy tych, które pan poborca z tego podatku zbierze, do czego żadnego prawa nie sąśmy powinni (wiemy, jakie pieniądze przy księgach chować mamy), aniśmy na to przyzwalali, owszem, dowiedziawszy się tego przez jednego z pośrodku nas, wymówiliśmy się ichmciom i prosili, abyśmy od tego wolni byli, gdyż i poborstwa, i szafarstwa a pogotowiu chowania takich pieniędzy wolno każdemu na się nie przyjmować, k temu jako łakomsze zawsze są pieniądze niźli papiry ksiąg nam powierzonych, nie chcielibyśmy dla pieniędzy w jakie niebezpieczeństwo wdawać [się], i do ksiąg my niekiedy chcemy, albo kto każe otwierać każemy. Mamy i insze trudności i zabawy nasze powinne.

Gdy nam i prośba, i teraźniejsze wymówki nasze nie poszły, musieliśmy się udać do tego oświadczenia, jakoż stanąwszy dziś na zamku lubelskim przed urzędem i księgami grodzkimi lubelskimi, oświadczamy się wszyscy trzej nierozdzielnie i zgodnie, że o żadnym bądź szafowaniu, bądź o chowaniu przerzeczonych pieniędzy nie wiemy i wiedzieć ani tego przykładu, jakiegośmy nie zastali i nigdy tu nie bywał, na sukcesory nasze zostawiać nie chcemy.

XLII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 28 czerwca 1600 r.

Wojewoda lubelski Marek Sobieski oraz kasztelan Piotr Myszkowski, uniwersałem datowanym w Lublinie 16 VI 1600 r. zwoływali na 28 VI sejmik wyboru poborcy uchwalonego na ostatnim sejmiku poboru, gdyż wybrany wówczas poborcą Jan Stoięski sędzia grodzki lubelski zmarł; w grodzie lubelskim oblatowano 17 VI 1600 r., APL, CLRMO 33, k. 289v–290.

1. Uniwersał królewski na sejmik lubelski 28 czerwca 1600 r.

Rkp. *APL, CLRMO 33, k. 328–335v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowano 29 VI 1600 r.* [feria quinta ipso festo Sanctorum Petri et Pauli a. D. 1600].

[k. 328] Zygmunt Trzeci z łaski Bożej król Polski etc.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu to należy, wiadomo czynimy, że gdy za wniesieniem niektórych niemałych na sejmie przeszłym warszawskim trudności nie mogli potrzeby i bezpieczeństwo pospolite tak być opatrzone, jako czas i nawałności wielkie z kilku stron na Rzeczypospolitą nalegające nieśli i byli, dlatego za pozwoleniem stanów na tymże sejmie, sejmiki po wszystkiej Koronie i państwach jej przez nas złożone. Województwa lubelskiego dygnitarze, rycerstwo i obywatele zjechawszy się na sejmik lubelski, jednostajnie dla rachunku potrzeb naszych i Rzeczypospolitej zgodzili się, aby czopowe od wszelakiego napoju i inszych egzakcyji do niego należących z dóbr naszych i szlacheckich, duchownych i świeckich, także i pobór łanowy i szosy duplo z dóbr tylko naszych, i inne poborowe egzakcyje, i pogłówne żydowskie ze wszystkich dóbr tak naszych, jako i duchownych [k. 328v] i świeckich według roku 1578 był złożony, którego poboru wybieranie ma się począć, to jest łanowego i co do niego należy od św. Bartłomieja [24 VIII] a trwać aż do św. Michała [29 IX] w roku niniejszym, a wybieranie zaś czopowego ma się począć od św. Jana blisko przyszłego [24 VI] a kończyć przez rok w takie drugie święto, a po wybieraniu ma być na swój czas i miejsce oddano według warunku niżej w tym uniwersale opisanego, które to zezwolenie swoje gdy nam przez posły swe odnieśli, my obywatelow pomienionego województwa lubelskiego takowe zezwolenie wdzięcznie przyjąwszy i warując, że składanie takowych sejmików, jakie natenczas było, nie ma na przyszły czas nic prawom i zwyczajom tej Rzeczypospolitej szkodzić, uniwersał jednak około oddawania takowego poboru wydać żeśmy rozkazali tym, który niżej jest opisany sposobem [*na k. 328v–334v tekst uniwersału poborowego*].

Do wybierania pomienionego poboru w powieciech województwa tego lubelskiego za zezwoleniem wszystkich obywatelów tamecznych, według mocy do naznaczenia poborcy nam danej, podajemy ur. Jana Stoięskiego sędziego grodzkiego lubelskiego, który za oddaniem i publikowaniem uniwersału tego poborowego przysięgę uczynić ma wprzód in ea rotha, jaka jest w uniwersale poborowym [anni] 1595[142] z sukkolektorami swymi w grodzie swym, gdzie osiadłość ma. A na to wybieranie ma brać

[142] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 223–224.*

rekognicyje dostateczne od tych, co go oddawać będą cum specificatione poboru wszelakiego.

Czas poczęcia wybierania poboru łanowego, szosowego i innych egzakcyji raz w rok do wybierania zwykłych dóbr tylko naszych królewskich, a żydowskie pogłówne ze wszystkich, tak naszych, jako i szlacheckich, duchownych i świeckich ma się począć od św. Bartłomieja [24 VIII], a skończyć się aż do [k. 335] św. Michała w roku niniejszym, a czopowy pobór z wszystkich dóbr naszych i szlacheckich, wyjąwszy tylko browary szlacheckie, z których piwa na szynk dają, które mają być wolne, [zaczynać] się ma od św. Jana [24 VI] i kończyć się przez rok takiegoż dnia. A gdzieby czego nie dobrano ma dać poborca delacyją nazajutrz po skończeniu którego poboru do grodu, a urzędnicy grodzkie mają te retenta wyciągnąć najdalej do Gromnic blisko przyszłych [2 II]. W którym wybieraniu reasumowany ma być warunek i procesy tak o nieoddanie poboru, jako i o nieoddanie delacyji i mimo egzekwowanie tego pod winami w uniwersale [anni] 1598 opisanymi[143].

Miejsce oddawania pieniędzy wybranych poborowych z tego województwa ma być do rąk urzędników ziemskich lubelskich, z których oni po wybraniu tak łanowego, jako i czopowego z nich po połowicy oddać nam mają na porachowanie niebezpieczeństwa koronnego do rąk pana podskarbiego koronnego, które pieniądze i na żołnierza mają być obrócone, z czego liczbę pan podskarbi koronny nam i rycerstwu onego województwa ma pokazać, a druga część tych poborów ma być w ręku szafarzów ich, że jeśliby jakie niebezpieczeństwo koronne przypadło, o czym my mamy onemu województwu oznajmić, mają zgodnie za pozwoleniem braciej te pieniądze dać na poparcie niebezpieczeństw koronnych bez omieszkania.

Czynienie liczby przez poborcę i szafarze tego województwa ma być przed senatory i rycerstwem onego województwa dwiema razy, i na rokach ziemskich, i na sejmiku elekcyjej deputackiej [k. 335v] według excepcyji województwa tego, wszakoż zachowujemy w cale to temu województwu, że gdzieby inne województwa małopolskie pozwolili na swych sejmikach dać pobór łanowy i szosowy z majętności swych szlacheckich i inne dochody nad czopowe, i to takie województwo ma cale wszystkiego pozwolić, zostawując w mocy swej wybierania sposób z majętności wszystkich szlacheckich według uniwersału millesimi quingentesimi nonagesimi octavi [1598] in toto, nie inaczej, jakoby tu inferowane być miało, albo więc za spólną zgodą na wszystek zupełny pobór uniwersał millesimi

[143] *Tamże, s. 264.*

quingentesimi nonagesimi octavi w województwie tym zostać ma do wybierania, a ten teraźniejszy uniwersał nasz in parte zezwolony wstrzymać. I to temuż województwu zapewniamy, że gdzieby inny pobór na przyszłym sejmie walnym namówiony na egzakcyją tego poboru nastąpił, tedy ten podatek teraz uchwalony ma iść ad rationem onego nowego poboru, aby równość była z innymi województwy, wszakoż nie prejudykując nic dobrom naszym królewskim tak w łanowym, szosowym i czopowym, aby gdy wydadzą swój pobór, nie byli pokładać powinni drugi raz. Ci nowi, coby teraźniejszej uchwały poboru zwłaszcza szlacheckich majętności nie wydali, równani z innymi być mają.

Salarium poborcy rachowane być ma od każdego złotego po groszu jednym, z którego salarium i koszt wszelaki na wiezienie pieniędzy odprawować ma swymi sukkolektorami.

A na wiarę tego wszystkiego pieczęć naszę koronną do tego uniwersału przyłożyć rozkazaliśmy. Działo się w Warszawie, dnia 12 miesiąca czerwca roku Pańskiego 1600, panowania Królestw naszych Polskiego trzynastego, a Szwedzkiego roku siódmego. Na własne Króla JMci rozkazanie.

2. Laudum sejmiku w Lublinie 28 czerwca 1600 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 33, k. 336–337v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowano 29 VI 1600 r.* [feria quinta ipso festo Sanctorum Petri et Pauli a. D. 1600]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 67–70.*

[k. 336] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na dzień dzisiejszy [28 VI] za złożeniem czasu przez ichm. pany senatory województwa naszego dla obierania poborcy za śmiercią sławnej pamięci pana Jana Stoięskiego, poborce przez nas obranego, zjechali.

Gdy nam był ukazany przez urząd grodzki lubelski uniwersał poborowy od JKMci do grodu lubelskiego posłany, któremu pilnie się przypatrując i warując, żeby przez to, iż w niektórych punkciech i artykulech był nieco różny od postanowienia naszego przeszłego lubelskiego, wątpliwości jakiej w wybieraniu tego poboru panu poborcy przez nas teraz obranemu nie czynił, takowe zniesienie do jednego sensu, tak to uniwersału [k. 336v] od Króla JMci posłanego, jako i postanowienia naszego czynimy.

Pierwszy artykuł w uniwersale tym tak dodajemy, że pan poborca tylko z dóbr Króla JMci wedle postanowienia uniwersału tego pobór łanowy od sołtysów, ratajów, z łanów pustych, ze wsi łowczych i na posłu-

gach będących, od ogrodników i komorników wszelakich, karczmarzów, którzy role mają, rzemieśników wszelakich, rybitwów, przekupek, przekupniów, hultajów wsi i miasteczek nowo osadzonych i pogorzałych, młynarzów, pił, młynów, papierni, rud, dziegciarzów, smolarzów, hut szklanych rzemieśników i towarzyszów ich wszelakich, od osób duchowieństwa greckiego wybierać ma, nie inkludując w to dóbr naszych szlacheckich, duchownych i świeckich, habita etiam ratione wedle postanowienia naszego na dopłaty i diminucyje, które się stały w pośledniejszych leciech i przyjmowane byli in rationibus poborców w skarbie koronnym do tego czasu.

Sposób też opisany w tym uniwersale wybierania szosów i poboru z miast i miasteczek nie ma się ściągać wedle postanowienia naszego na dobra nasze szlacheckie, ale tylko w dobrach, miastach i miasteczkach Króla JMci pan poborca wedle zwyż pomienionego uniwersału wybierać go będzie.

Wybieranie czopowego z dóbr Króla JMci być ma według uniwersału pomienionego, z tym dokładem, iż w dobrach szlacheckich, duchownych i świeckich ma być arendowane samym panom, jeśli będą chcieli, według kwitów anni 1578, [k. 337] albo który tego roku kwitów [by] nie miał, według pośledniejszych kwitów, cum ea declaratione, iż od tych piw, które szlachcicy z browarów swych na szynk poddanym swym w majętnościach swych dają, nie ma być czopowe wyciągane.

Warunek wybierania poboru, sposób i czas wybierania i chowania, i szafunku tych pieniędzy poborowych, przysięga i salarium poborcy, to wszystko jako zgodne rzeczy z postanowieniem naszym wedle uniwersału w cale zostawujem. To jednak dokładając, iż za śmiercią sławnej pamięci pana Jana Stoięskiego, któregośmy byli na przeszłym zjeździe poborcą obrali, aż do dzisiaj dnia zwlókł się czas wybierania czopowego, które od św. Jana [24 VI] począć się miało, tedy dla lepszego porządku wybierania czopowego na tośmy się zgodzili, aby wybieranie czopowgo poczęło się od św. Jakuba blisko przyszłego, które będzie die 25 julii anni praesentis, a trwać ma do roku zupełnego. Poborcę do tych poborów mianujemy vigore tego zjazdu naszego jm. pana Prendotę Dzierżka.

A iż się nam panowie urzędnicy sądowi ziemscy w tym przez protestacyją swą deklarowali, że pieniędzy tych poborowych w szafunku swym mieć nie chcą, tedy gdzieby do końca tego na się wziąć nie chcieli, [k. 337v] na to miejsce pan poborca ma takie pieniądze, cokolwiek ich jedno wybierze, do rąk jm. pana wojewody naszego oddawać, któremi jmć ma szafować tym sposobem, jaki jest opisany w naszym pierwszym postanowieniu.

Co wszystko że się za spólnym i zgodnym zezwoleniem naszym działo, użyliśmy jw. pana Marka Sobieskiego wojewody lubelskiego i ichmci, którzy się na to postanowienie podpisali, aby pod pieczęciami swymi i podpisem rąk swoich autentice do grodu lubelskiego ono podali. A to wszystko dzierżeć obiecujemy pod warunkiem w pierwszym postanowieniu naszym die 15 V anni praesentis uczynionym.

Działo się w Lublinie, die 28 miesiąca czerwca roku Pańskiego 1600. Marek Sobieski wojewoda lubelski, Gabriel Tenczyński mp., Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Paweł Orzechowski podkomorzy chełmski, Wojciech Michowski łowczy lubelski, Albertus Sierakowski notarius castrensis Lublinensis, Stanisław Samborzęcki mp., Malcher Policki vicepalatinus Lublinensis mp.

XLIII. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1600 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 11 września 1600 r.

Rkp. *APL, CLRMO 33, k. 507v–508v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Stanisław Ryszkowski sędzia ziemski łukowski, marszałek sejmiku 12 IX 1600 r.* [feria tertia post festum Nativitatis Beatae Mariae Virginis proxima a. D. 1600].

[k. 507v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się zjechali na elekcyją deputata nowego, na której elekcyjej oddano nam list zawarty od Króla JMci P. n. m., w którym oznajmować raczy o wielkim niebezpieczeństwie Ojczyzny naszej Korony Polskiej, tak krajów ruskich, jako i inflanckich, i inszych stron, żądając i napominając wszystkich wobec, abyśmy o poratowaniu i obronie tej sławnej Ojczyzny naszej jako naprędzej obmyślawali i w tym wielkim niebezpieczeństwie ratowali.

My tedy wyrozumiawszy z listu Króla JMci P. n. m. i z inszych okoliczności, iż wojska nieprzyjacielskie prawie już nastąpiły na państwa koronne, nie chcąc w tym niebezpieczeństwie ostawić granic koronnych i miłej braciej swojej, przykładem sławnych przodków swoich z wielkiej miłości przeciwko Królowi JMci i tej sławnej Ojczyźnie Koronie Polskiej, przychylając się do pierwszego postanowienia na przeszłym sejmiku przez Króla JMci P. n. m. nam złożonym, na którym uchwaliliśmy byli sami na się pobór czopowy z dóbr Króla JMci i swych ziemskich, teraz już widząc tego być większą i gwałtowniejszą potrzebę, której nasłuchały [k. 508] się uszy nasze i niektórzy z naszych prawie się rękoma swoimi dotknęli tego niebezpieczeństwa, uchwalamy i postanawiamy sami na się, lubo nie na swoim miejscu (jednak sam gwałt to na nas wycisnął) pobór łanowy i wszelakie insze podatki nul-

lis verum exceptis według uniwersału anni 1598 z dóbr swoich ziemskich, duchownych i świeckich, także i z dóbr Króla JMci, i czopowe według pierwszego postanowienia naszego, któremu w żadnej rzeczy tym teraźniejszym nie derogujemy, i owszem, w cale zachowujemy. I tegoż pana poborcę pana Prendotę Dzierżka, któregośmy obrali, mianujemy.

Który pobór ma się począć od św. Marcina [11 XI] i od tego czasu ma go wybierać ten pan poborca nasz, a ma go wybrać najdalej do św. Jędrzeja blisko przyszłego [29 XI]. Warunek na wybieranie tego poboru według uniwersału anni 1598 mianujemy, według którego także będzie go powinien wydać nie inaczej, jedno jako z sejmowej uchwały.

Który pobór oddawamy Królowi JMci na obronę własną państw koronnych i do szafowania jm. pana podskarbiego koronnego, żeby go jmć jedno na własną obronę koronną wydać raczył.

I prosiliśmy jm. pana Sebastiana Sobieskiego chorążego koronnego, żeby jmć chęć naszę Królowi JMci i ten pobór na obronę koronną postanowiony opowiedział. Jednak to sobie warujemy i przyrzekamy, iż na przyszłym sejmie, na którym lubo by pobór postanowiono, panowie posłowie nasi nie mają go postępować i my sami na sejmikach nie mamy go neque limitata, neque absoluta potestate panom posłom poruczać, sub fide et honore nostrae, aż się wszystkie województwa koronne porównają z nami w tym poborze.

[k. 508v] I zleciliśmy jm. panu Stanisławowi Ryszkowskiemu sędziemu ziemskiemu łukowskiemu, marszałkowi sejmiku teraźniejszego, aby to postanowienie nasze imieniem nas wszystkich per modum oblatae do grodu oddał.

Działo się na sejmiku elekcyjej deputata w poniedziałek pierwszy po święcie Narodzenia Panny Maryjej [11 IX], w Lublinie, roku Pańskiego 1600. Jan Firlej z Dąbrowice podskarbi koronny, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Paweł Mniszek z Wielkich Kończyc starosta łukowski, Wojciech Michowski łowczy lubelski, Stanisław Ryszkowski judex terrestris Lucoviensis, marschalcus huius conventus, Adamus Gorajski z Goraja, Abraham Zbąski, Adamus Kochanowski vicecapitanaeus Lublinensis, Martinus Sarnecki vicecapitanaeus Lucoviensis, Albertus Sierakowski notarius castrensis Lublinensis, Jan Gorajski z Goraja, Malcher Policki vicepalatinus Lublinensis, Christopherus Zieliński, Paweł Lendzki de Majori Lendo, Casper Sługocki, Jan Borsza Drzewiecki, Severinus Bychawski.

XLIV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 4 stycznia 1601 r.

1. Uchwała zjazdu lubelskiego 4 stycznia 1601 r. w sprawie ksiąg ziemskich urzędowskich.

Rkp. *APL, Zbiór dokumentów 17, s. 1 — oryginał.*

My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego za daniem sprawy na sejmiku teraźniejszym ichm. panów sądowych ziemskich lubelskich o potrzebie poprawy i wwięzowania ksiąg ziemskich urzędowskich, pozwalamy ichmciom te księgi wziąć z Urzędowa przez komorniki ziemskie tu do Lublina na Trybunał przyszły dla poprawy kosztem i staraniem ichm. panów sądowych, dziękując ichmciom za pilność i staranie, i że ofiarowali koszt swój na tę potrzebę, która nam wszystkim należy.

W Lublinie, na sejmiku dnia 4 stycznia roku 1601. Stanisław Myszkowski z Mirowa p[odczaszy] l[ubelski] ręką swą, Andrzej Stempkowski, Jan Dzierżek łowczy wołyński, Bartosz Kazanowski, Stanisław Samborzęcki z Ostrowa ręką swą, Andrzej Rzeczycki notarius castrensis Lublinensis, Jan Firlej z Dąbrowice star[osta] lub[elski], Krzysztof Rej stolnik lubelski mp., Jadam Kiełczowski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Joannes Gołąbek Jezierski, Simon Iżycki, Wojciech Krzowski. [3 podpisy nieodczytane].

XLV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka lubelskiego w Lublinie 11 września 1601 r.

Wojewoda lubelski Marek Sobieski uniwersałem datowanym w Pilaszkowicach 11 VIII 1601 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka ziemskiego lubelskiego za zejściem świeżo z tego świata *Stanisława Mełgiewskiego na dzień 11 IX 1601 r.*, nazajutrz po elekcyjej deputackiej; *w grodzie lubelskim 13 VIII oblatował w imieniu wojewody szl. Krzysztof Matwijowski, CLDestructa 6, k. 139v–140.*

1. List Jana Firleja do króla z 12 IX 1601 r. w sprawie wybranych kandydatów.

Rkp. *B. Kórn., rkp. 1402. s. 45 — kopia.*

Najjaśniejszy i miłościwy Królu Panie a Panie nasz miłościwy.
Najniższe i wierne posługi me zaleciwszy do miłościwej łaski Waszej KMci Pana mego miłościwego etc.

Między inszymi elekty, które w tym województwie lubelskim obrano na podsędkostwo lubelskie, obrany też jest zgodnymi prawie i powszech-

nymi głosy pan [Wojciech] Sierakowski pisarz grodzki lubelski, którego cnót i zachowania dobrego i godności osobliwej nie godziło mi się zamilczeć u Waszej KMci, prosząc uniżenie Waszą KMć, abyś Wasza KMć jako na te przymioty jego, tak też na uniżoną prośbę i przyczynę moję, sługi i urzędnika swego, raczył nań mieć łaskawe baczenie, a między tymi elekty nie raczył go upośledzać urzędem tym podsędkowskim. Na którym, upewniam Waszą KMć, iż nie tylko pro dignitate Waszej KMci służyć będzie, ale i z wielkim ukontentowaniem i bogomolstwem wszech ludzi.

Z tym najniższe posługi me zalecam do miłościwej łaski Waszej KMci Pana mego miłościwego.

Z Lublina, dnia 12 septembris roku 1601.

Waszej KMci Pana mego miłościwego wierny i najniższy sługa Jan Firlej z Dąbrowice podsk[arbi] kor[onny] mp.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. 30 IX 1601 r. nominację na urząd podsędka otrzymał Jan Dzierżek, dotychczasowy łowczy łukowski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 219.

XLVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 grudnia 1602 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 4 XI 1602 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 22 I 1603 r., sejmik lubelski — jak wynika z treści instrukcji — na 30 XII 1602 r.; uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Uniwersałem z 10 XII 1602 r., ze względu na panującą w Warszawie zarazę, przeniósł sejm do Krakowa, nie zmieniając daty jego zejścia się. Wśród miast branych wówczas pod uwagę jako miejsce sejmu był także Lublin, ponieważ jednak było to miasto świeżo ogniem nawiedzone i insze przeszkody mające, *stanęło ostatecznie na Krakowie; APL, CLDestructa 6, k. 376v — w grodzie lubelskim uniwersał oblatował dworzanin królewski ur. Tobiasz Sułowski 27 XII 1602 r.; zob. też ASWK, t. I, s. 242–243.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 grudnia 1602 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 35, k. 7v–10v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Stanisław Myszkowski podczaszy lubelski, marszałek sejmiku 3 I 1603 r.* [feria sexta post festum Circumcisionis Domini Nostri Jesu Christi a. D. 1603]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 71–78v.*

[k. 8] My rady, urzędnicy, rycerstwo województwa lubelskiego, zjachawszy się tu do Lublina dnia 30 miesiąca grudnia roku 1602 za uniwersałem Króla JMci złożenia sejmiku powiatowego, z pośrodku siebie obraliśmy

posły na sejm walny koronny krakowski blisko przyszły, to jest jw. Gabriela hrabię z Tęczyna miecznika koronnego i ur. Sebestiana Sobieskiego chorążego koronnego, Andrzeja Rzeczyckiego podkomorzego lubelskiego, którym zleciliśmy.

Aby naprzód Królowi JMci podziękowali za to, iż JKMć osobą swą pańską na tę ekspedycyją wojenną do Inflant przybyć raczył z utrudzeniem i niebezpieczeństwem zdrowia swego. Także za obmyślawanie nie tylko o poparciu dalszym i dokończeniu tej wojny inflanckiej, ale i o innych niebezpieczeństwach i potrzebach Rzeczypospolitej naszej. Widząc, iż dalszego poparcia wojna ta inflancka potrzebuje, zlecamy to panom posłom naszym, aby się w tej mierze z inszymi województwy znosili, na którą potrzebę Rzeczypospolitej pozwalamy jeden pobór postanowić do retentów pierwszych poborowych, a jeśliby nie wystarczył na tę ekspedycyją, za uważeniem stanów koronnych mają nam to posłowie nasi odnieść, a my nie chcemy być od tego, abyśmy się równo z inszymi województwy nie mieli dać przyciągnąć do dalszego ratunku tej tam prowincyjej inflanckiej.

Także o zatrzymaniu i bezpieczeństwie innych koronnych prowincyji i o zatrzymaniu pokoju od Tatar radzić i obmyślawać zgodnie z inszymi stany mają. Zlecamy przy tem podziękować ichm. panom hetmanom obiema, tak koronnemu[144], jako i W. Ks. Litewskiego[145] i jm. panu hetmanowi polnemu[146] w tej ekspedycyjej inflanckiej z odważeniem zdrowia i uszczerbkiem majętności swej, a z wielką sławą i z pożytkiem Korony tej podjąć raczyli, i nie tylko te wydatki, które ichmć na tę ekspedycyję swymi pieniędzmi czynili, aby ichmciom jako naprędzej wrócone były, ale i wszelaką nagrodę i wdzięczność od Króla JMci i Rzeczypospolitej odnieśli za merita swe.

[k. 8v] Osobliwie też podziękować jm. panu wojewodzie lubelskiemu[147] za teraźniejszą posługę, którą podczas wojny inflanckiej zatrzymywaniem bezpieczeństwa krajów ruskich i ziemi wołoskiej, mając wojsko kwarciane od Króla JMci, w poruczeniu swym Ojczyźnie naszej oddawał, i prosić JKMć, aby za posługę swą, którą jmć dosyć godnie i z wielkim kosztem oddaje z dawnych czasów Królom IchM. Panom naszym i Rzeczypospolitej nagrodę odniósł.

Jm. pana starosty kamienieckiego[148] aby ratio była służb jmci.

[144] *Jan Zamoyski.*
[145] *Krzysztof Radziwiłł.*
[146] *Stanisław Żółkiewski.*
[147] *Marek Sobieski.*
[148] *Jan Potocki pisarz polny koronny.*

Także za jm. panem Tarnowskim, który w Multaniech od tego czasu, jako do JKMci dyspozycyjej ta ziemia przyszła, z wielką przewagą i kosztem swym i szkodą swą wielką tam służył, prosić, aby JKMć miał wzgląd na zasługi jego.

Rycerstwu wszystkiemu temu, które w Inflanciech i w Wołoszech, i w Multaniech Rzeczypospolitej służyło, podziękować i Króla JMci prosić, aby zasługi i utraty ich były nagrodzone.

Egzorbitancyje trybunalne aby mogły być naprawione i correctura iurium aby do efektu przywiedziona była, przypomnieć się mają z inszymi województwy.

Bacząc to na oko, że od niemałego czasu Ojczyznę naszę sąsiedzkie praktyki trudnią i tych zaciągów wojennych są przyczyną, serio panowie posłowie ichm. panów senatorów napomnieć mają, aby temu zabiegali jakoby się to nie szerzyło i Rzeczpospolita aby do większych niebezpieczeństw, a strzeż Boże, do zginienia nie przyszła.

Ichm. panowie senatorowie aby przy Królu JMci wedle konstytucyjej mieszkali.

Dobra iure belli et caduci w ziemi inflanckiej wzięte, aby między teraźniejsze żołnierze inflanckie rozdane były in foeudum, i na potym aby te dobra nie były rozdawane, jedno ludziom rycerskim narodu polskiego i litewskiego zasłużonym, których aby nie wolno było alienować, jedno obywatelom narodu polskiego i litewskiego.

Konstytucyja o dochodzeniu krzywd i gwałtów przez żołnierzy uczynionych[149] aby w tym poprawiona była, żeby każdemu wolno było bez rekwizycyjej czynienia pozwać rotmistrza na Trybunał o czynienie sprawiedliwości z towarzyszów i pachołków albo samego rotmistrza o te krzywdy, które by sam albo ludzie jego uczynili. A gdzieby poddanym pozywać przyszło, tedy wójt ze dwiema z pospólstwa o stacyje i krzywdy wszystkiej wsi będą mogli czynić.

[k. 9] W lustracyją, jeśli jaki pożytek uczyniła, wejrzeć w to, i gdzieby nie doszła, aby kończona była, jednak gdzieby nowe gospodarstwo nastąpiło, aby lustracyjej nie podpadało, aż w dziesięć lat i potem wedle konstytucyjej dawnej aby zawsze dochodziła. A iż lustratorowie ultra praescriptum constitutionum opisując pożytki Króla JMci wpisali grunty i granice w tę lustracyją, dlatego panowie posłowie mają się starać o to, aby ostrzeżono było, że to opisanie lustracyjej nie ma być za dowód poczytane w rozgraniczeniu przez komisarze dóbr królewskich

[149] *Chodziło o nawiązującą do uchwał wcześniejszych konstytucję sejmu 1601 r., Vol. const., t. II, vol. 2, s. 274–275.*

z dobry ziemskimi albo w dochodzeniu gruntów królewskich albo ziemskich.

Causae ratione bonorum nullo iure ademptorum aby na sejmie sądzone były wedle konstytucyjej, a jeśliby wielość spraw sejmowych nie dopuszczała, aby na przyszły Trybunał odesłane i sądzone były pro hac vice tantum. A iż się niektórzy ważą akty graniczne komisarskie w zupełnej liczbie komisarzów uczynione wzruszać, a to przeciwko konstytucyjej anni 1598[150], pilnie się tego domagać mają panowie posłowie, aby takie pozwy zaraz na początku sejmu zniesione były, a iżby na potym nikogo nie dolegały, warować to, jakoby ich kancelaryja nie wydawała a komisyji wydawania nie broniła i nie zwłaczała, a to oboje sub poena mille marcarum, o którą forum i termin zawity na Trybunale inter causas officii.

Inhibitiae wszelakie są prawem zabronione, przetoż i listy aby z kancylaryjej Króla JMci nie wychodziły do Trybunału, którymi by sprawy w Trybunale do sądu przypadające zalecane albo ganione być miały, sub poena et foro ut supra.

Dissidentes in religione tak ewangelickiej, jako greckiej konfesyji starać się o to panowie posłowie mają, jakoby w urazach swych byli uspokojeni wedle prawa pospolitego, jakoby się to dalej nie szerzyło i spraw Rzeczypospolitej nie trudniło.

O dziesięciny, kto ich nie dawał post constitutionem anni 1578[151], aby akcyje do kompozycyjej suspendowane były i egzekucyja dekretów w takich sprawach aby nie była. Ażeby był bliższy do przysięgi pozwany, że jej po tej konstytucyjej nie dawał, i dowody ex libris beneficiorum i retaxationum ani atestacyje świadków żeby szlachcica nie konwinkowały w tej mierze, także i kwit z nich absente parte zeznany.

Woin, Łomazy, Kodeniec i wszystkie majętności circumcirca do Korony należące, aby były przez komisarze według konstytucyjej do województwa lubelskiego, gdzie przedtym należały, przywrócone i przygraniczone.

[k. 9v] Libertacyje wszystkich miast, które jakimkolwiek sposobem od ceł otrzymały, aby zniesione były, gdyż są z wielką szkodą skarbu pospolitego.

Wina, korzenie i towary insze szlacheckie, które ze Gdańska albo z którychkolwiek miast inszych prowadzone będą, aby wolne były od myt i sługy szlacheccy żeby do przysiąg nie byli przymuszani.

Cło nowodworskie, zgierskie, tarnowskie aby zniesiono było.

[150] *Tamże, s. 241.*

[151] *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 407–408.*

Węgrowie i furmany aby win na składziech do piwnice nie stawiali i nie przechowywali, ale tylko z wozów przedawali. A kto by im tego pozwolił i te wina przechowywał, ma być karan winą sta grzywien i stracenia wina, o co forum i termin zawity na Trybunale inter causas officii ad instantiam cuiusvis instigantis.

Nawigacyja na Bugu aby wolna uczyniona była od śluz i od myta Brześcia W. Ks. Litewskiego i te śluzy i myto aby zniesione było.

Konstytucyją o poddane z województwa ruskiego, podolskiego, lubelskiego, bełskiego i podlaskiego do województw kijowskiego, wołyńskiego i bracławskiego zbiegłe[152] poprawić w tym, aby żaden poddanego nie śmiał przyjmować bez listów wolnych panów ich na urzędzie ziemskim albo grodzkim zeznanych, pod winą piąciset grzywien polskich, o którą forum peremptorium na Trybunale in proprio palatinatu.

Aromata i towary żeby taksowane były na sejmie wedle statutu Sigismundi Regis 1524 anni[153].

Remisyje trybunalskie aby sądzone były wedle konstytucyjej.

Securitas quorumvis iudiciorum et personarum accedentam aby warowana była poena mille marcarum polonicarum parti instiganti, a in criminali excessu poena capitis, o którą forum peremptorium na Trybunale.

Jeśliby JKMć miał ten umysł w stan małżeński święty wstępować, czego wiernie życzem, aby to JKMć za radą wszystkich senatorów uczynić raczył wedle prawa pospolitego, a ichm. pany senatory napomnieć, aby tego dojrzeli, jakoby to było cum dignitate et sine periculo Reipublicae. Także i oprawę królowej JMci przyszłej żeby mieli in consideratione.

Armaty aby do kwarty były oddawane wedle konstytucyji dawnych.

O szlachcicu w karczmie zranionym albo zabitym excepty województwa mazowieckiego reasumować. O rany, jeśliby kto rozumiał, że calumniose jest obwiniony, ma uczynić zaraz protestacyją de calumnia, której jeśli per scrutinium dowiedzie, ma calumniator rany tracić, a winę 50 marcarum polonicarum zapłacić, a jeśli nie dowiedzie, taki rany in triplo ma płacić.

[k. 10] Indigenatus aby privatim nie były dawane, jedno na sejmie.

Opieka naturalis mężczyzny do dwudziestu lat, albo jaka ordynacyja ojcowska będzie, aby trwała.

[152] *Konstytucje z 1578 r., Vol. const., t. II, vol. 1, s. 415–416; też z 1596 r., t. II, vol. 2, s. 233.*

[153] *Vol. const., t. I, vol. 1, s. 409–410.*

Kto by kogo w szlachectwie niesłusznie naganił, a obwiniony wedle konstytucyjej anni 1601[154] wywiódłby się dostatecznie, tedy za to niesłuszne obwinienie ma dać stronie winy 100 marcarum in instanti.

Poddanym cudzym aby nie ważył się nikt pożyczać pieniędzy albo zboża i ról u nich najmować ani rękojemstwa od nich przyjmować bez pozwolenia pana własnego, pod utraceniem pieniędzy i zboża, i pod straceniem rzeczy.

Z powiatów łukowskiego i urzędowskiego aby deputat był pozwolony alternatą prosić, nie derogując lubelskiemu.

Leżenie ksiąg podkomorskich lubelskich aby w Lublinie przez urząd podkomorski albo przez sługę swego przez wszystek czas sądzenia województwa lubelskiego tylko odprawowane było, wszakże i w domu minuty każdemu wydawać powinien.

Na żupniki, którzy cenę soli podnoszą nad prawo i na osoby wszelakie, które solą przekupują, zmniejszając beczki, aby wina 100 grzywien i forum peremptorium na Trybunale było założone.

Podwojewodzi aby osiadły i przysięgły był, i ustawę zawsze czynił, a urząd miescki żeby tej ustawy i korców sprawiedliwych doglądał i egzekucyję czynił i za sąsiady swe, którzyby się winnymi i przestępnymi okazali, odpowiadał. A wina żeby każdy powinien był do ustawy podać i szynkować, pod winą sta grzywien, o którą forum peremptorium na Trybunale inter causas officii.

Ordynacyji aby wszystkim pozwolono albo zabroniono.

Do konstytucyjej o wynoszeniu cudzoziemców z Korony uczynionej[155] forum na Trybunał palatinatus propriis przyłożyć.

Egzekucyja aby zawarta była w województwie lubelskim prosić.

Komisyje o dwory i place szlacheckie przy mieście aby nie były dawane z kancelaryjej, ale każdy niech dochodzi prawa swego in foro proprio.

Poborca każdy aby liczbę czynił na sejmiku obierania deputata albo przed tymi, których z pośrodku siebie naznaczą, i przy tej liczbie aby powinien był przysiąc jako pobory i czopowe wiernie, żadnemu nie folgując, wybierał i niedbałością nic nie uszkodził ani na pożytek swój nic nie obrócił, i żadnej przewłoki w oddawaniu poboru do skarbu i pożytku żadnego pieniędzmi poborowymi umyślnie sobie nie uczynił. Od beczek miodu przaśnego aby miodownicy płacili czopowe tak, jako od szynku płacą.

[154] *Vol. const., t. II, vol. 2., s. 275.*

[155] *Tamże, s. 105–106 (sejm 1589 r.), s. 280 (sejm 1601 r.).*

[k. 10v] Iż nas to dochodzi, że siła takich, którzy skarb Rzeczypospolitej obrażają tak, iż jeszcze przed dojściem sejmu i mianowaniem poboru i czopowego targi czynią, zaczem gdy do wybrania tego obojga do efektu przychodzi, niemałe sumy biorą. Kto by się takowy nalazł, a przeświadczony i konwinkowany [został], aby poena peculatus in statuto descripta na niem extendowana była.

Postulata.

Za potomkami pana nieboszczyka wojewody wendeńskiego[156].

Za panem pisarzem wendeńskiem[157]. Za panem Stanisławem Stadnickim z Łańcuta. Za panem Piotrem Firlejem. Za panem Mikołajem hrabią z Ostro[ro]ga. Za panem Zygmuntem Kazanowskim. Za pany Horodyskimi. Za panem Przeradowskim. Za panem podsędkiem lubelskim[158] o danie pustyni w starostwie korsuńskim. Za panem Kaszowskim i panem Pszonką. Za panem Ziemackim. Za panem Drzewieckim. Za panem Lemką doktorem lubelskim, prosić o nobilitacyją dla zasług jego i syna jego, które w Inflanciech syn jego oddawał. Za panem Łukaszem Raskiem z Poznania. Za mieszczany łukowskimi i parczewskimi w rzeczach słusznych.

A te artykuły zlecamy panu marszałkowi naszemu jm. panu Stanisławowi Myszkowskiemu podczaszemu lubelskiemu podać do ksiąg grodzkich lubelskich, na które podpisujemy się i pieczęci swe przyciskamy. Marek Sobieski wojewoda lubelski, [Stanisław] Myszkowski [podczaszy] lubelski mp., Wojciech Michowski łowczy lubelski mp., Sta[nisław] Ryszkowski iudex t[errestris] Lucoviensis mp., Jakub Snopkowski wojski mp., Malcher Policki vicepalatinus Lublinensis, Adamus Kochanowski vicecapitanaeus Lublinensis, Mikołaj Brodowski p[isarz] z[iemski] l[ubelski] ręką własną, Łukasz Kaszewski mp., Adam Chamiec, Jakub Pszonka z Babina, Kaspar Sośnikowski, Joannes Ziemacki de Ziemaki ręką własną, Jakub Trzciński.

XLVII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1603 r.

1. Instrukcja sejmiku deputackiego z 15 września 1603 r. posłom do króla.

Rkp. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 364–364v — kopia.*

[k. 364] Instrukcyja panom posłom do Króla JMci od nas z sejmiku obierania deputata posłanym.

[156] *Jerzy Farensbach, zm. 8–18 V 1602, Urzędnicy, t. IX, nr 1065.*
[157] *Dawid Hilchen.*
[158] *Jan Dzierżek.*

Dziękować naprzód Królowi JMci panowie posłowie nasi mają za to obmyślawanie niebezpieczeństw i potrzeb koronnych, a osobliwie z strony ziemie inflanckiej i skończenia tej wojny.

Zaczym my obywatele województwa lubelskiego, zrozumiawszy instrukcyją Króla JMci, jakośmy niegdyś nie byli przeciwni słusznemu podaniu i żądaniu Króla JMci, tak i teraz umoderowawszy te rzeczy między sobą z ochroną praw i wolności naszych, aby to na potym in sequelam nie szło, pozwalamy pobór na poparcie tej wojny inflanckiej, tym jednak sposobem i za takiemi kondycyjami:

Naprzód że ten pobór pozwalamy, jeśli go wszystkie insze województwa zgodnie na tych sejmikach elekcyjej [deputatów] pozwolą dać. K temu aby W. Ks. Litewskie równo z Koroną ten pobór pozwoliło, gdyż równo per alternatą im z nami inflanckie urzędy i starostwa idą. K temu abyśmy w tym od Króla JMci asekurowani byli, jakoby tej wojny inflanckiej poparcie przewłoki nie brało, czasu pogodnego do wojny i sprawowania rzeczy nie opuszczając, abyśmy w dalsze podatki do tej wojny zaciągnieni nie byli i żołnierz, któremu będzie na tę wojnę inflancką służba przypowiedziana, aby nie był tu do Korony zwodzony, jakoby [k. 364v] nas nie angaryjował, ale tam w Inflanciech zapłatę z obmyśliwania Króla JMci z tych poborów odniósł. A tego poboru — przyjdzieli do niego — nie ma być inakszy [sposób], jedno jako był na sejmie blisko przeszłym krakowskim uchwalony, abyśmy go nie byli powinni prędzej płacić, aż przez rok, a czopowego aż gdy się pierwsze dokończy, i poborca aby od nas tu obrany był na przyszłej elekcyjej deputackiej.

Aby sejm koronny nieodwłocznie był złożony, na którymby się mogły uprzątnąć co pilniejsze potrzeby Rzeczypospolitej, a zwłaszcza namowa obrony potocznej na każde niebezpieczeństwo koronne. Także kompozycyja inter status.

Za panem Jerzym Gałęzowskim, dawnym i dobrze zasłużonym żołnierzem prosić panowie posłowie Króla JMci mają i przyczynić się od województwa naszego lubelskiego, żeby mógł z łaski JKMci poratowanie odnieść na wykupno majętności swej, na co by mógł mieć 1000 zł z poborów naszych, radzi tego pozwalamy.

Co wszystko zlecamy wierze i cnocie panów posłów naszych, których żeśmy użyli do tej sprawy, to jest pana podkomorzego naszego[159], pana Zbigniewa Sienieńskiego, pana Abrahama Krzowskiego.

Działo się to w Lublinie, na sejmiku elekcyjej deputata, die 15 septembris a. D. 1603.

[159] *Andrzej Rzeczycki.*

Deputatem do Trybunału Koronnego na kadencję 1603/1604 wybrany został Stanisław Myszkowski podczaszy lubelski; AGAD, AZ 633, s. 161.

XLVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 grudnia 1604 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 29 X 1604 r. zwoływał sejm do Warszawy na 21 I 1605 r., wyznaczając termin sejmików na 16 XII 1604 r., por. ASWPiK, t. I, cz. 1, s. 260; ASWK, t. I, s. 252. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 16 grudnia 1604 r.

Rkp. 1. *B. Czart. rkp. 320, s. 301–303* — „kopia postanowienia sejmiku lubelskiego zrobiona z kopii współczesnej"; **Rkp. 2.** *B. Kórn., rkp. 1401, s. 241–243; rkp. 1402, s. 295–297 — kopie.*

[s. 301] My rady, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina zjechali na sejmik nasz powiatowy, od JKMci na dzisiejszy dzień złożony, oznajmujemy komu to wiedzieć należy, iżeśmy wedle zwyczaju dawnego obrali posły ziemskie z pośrzodku siebie na sejm blisko przyszły walny koronny warszawski ad 20 diem miesiąca stycznia złożony: ichm. pana Gabriela hrabię z Tęczyna miecznika koronnego, pana Krzysztofa Spinka z Bądkowa, Abrahama Zbąskiego z Zbąszyna, którymeśmy to zlecili.

Aby naprzód podziękowali z inszymi koronnymi ziemskiemi posły Królowi JMci za tak łaskawe i ojcowskie obmyślawanie potrzeb i spraw Rzeczypospolitej naszej.

Iż w instrukcyjej JKMci naszego miłościwego Pana jest wiele rzeczy, które są przedtym w prawie pospolitym opisane, a mianowicie porządek i zaczynania, i odprawowania, konkludowania sejmów, czego że nie zawsze dzierżeć się zwykło, stąd zatrudnienia sejmów, stąd te errores na sejmach rosną, które JKMć wspominać i na które utyskiwać raczy, co nie tylko JKMć Pan nasz, który ad clarum Reipublicae siedzi, ale i my też widzimy. Przetoż tego wszystkiego pilnie postrzegać mają panowie posłowie nasi, aby sejm odtąd się zaczął, tym sposobem się prowadził i tak się kończył, jako w prawie pospolitym jest opisano. A osobliwie, aby vacantiae na początku sejmu byli rozdane i sądy aby się wedle opisania prawa odprawowały. Czym obojem zabieży się temu, co JKMć w propozycyjej swej wspominać raczy, że i ambitiosis odetnie się nadzieja, i gwałty swywolników po wielkiej części zahamują się. Mają przy tym panowie posłowie o tych i inszych rzeczach z inszych województw posłami znaszać się i postrzegać, jakoby się wszystko wedle praw i zwyczajów Rzeczypospolitej umawiało i warować, aby nic się przeciwnego i szkodliwego prawom i wolnościom naszym nie działo.

Najdzie w prawie pospolitym, de pactis cum finitimis, jeśli też errores i defectus i excessus jakie są, siła tego tamże najdzie, jako to corrigere. Najdzie o mynnicy, w której wielką szkodę Rzeczpospolita cierpi, kto ją władać ma?, gdzie ją być?, kto za defekty jej odpowiadać [ma], jeno niech władza jemu cała będzie. A contra excessus i z strony fałszowania monety ma prawo pisane, ma sposób dochodzenia, badania, a trzebali obostrzyć, to najdzie warunki, o pokoju wewnętrznym najdzie w zwyczajach tej Rzeczypospolitej. O upominkach tatarskich, skąd płacone bywały, najdzie i to, jako to rzecz potrzebna, aby senatorowie przy JKMci byli obecni według konstytucyji, i z tego sejmu zaraz aby ten porządek był zaczęty.

Co się tycze odjazdu Króla Jmci, jeśli ichm. panowie senatorowie uznają tę być potrzebę, starać się o to mają, aby securitas Rzeczypospolitej była warowana pod odjazd JKMci według pierwszych konstytucyji, także upewnienie zwrócenia Króla JMci do nas, a gdzieby ordines Regni widzieli być potrzebę melioracyjej, panowie posłowie nasi do tego się przykłonić mają.

A iż JKMć w propozycyjej swej, przekładając potrzebę odjazdu swego, ukazuje potrzebę poparcia dalszej wojny inflanckiej, tedy i w tym panowie posłowie nasi z inszymi województwy znaszać i zgadzać się mają, jednak jeśliby do poboru przyszło, tedy wolny szafunek jego i obranie poborcy sobie zostawują.

Prosić Króla JMci, aby wedle pakt i zawarcia potym sejmu warszawskiego raczył Estoniją ad corpus Livoniae skutecznie adiungere et incorporare.

[s. 302] Do tego rozumiemy bardzo potrzebną rzecz być zadzierżenie ziemi wołoskiej ut in praesenti statu est ordinario praesidio, i — możeli być przez traktaty z cesarzem tureckim — ziemi multańskiej.

De disciplina militari są też przeszłych sejmów konstytucyje, jednak trzebali obostrzyć je, tego przestrzegłszy, żeby rekwizycyja z nich była wyrzucona, żeby rotmistrz powinien był respondować za rotę swą. A likwidacyja gwałtów i szkód wszelakich przez wójta i dwóch przysiężników będzie odprawowana.

Co się zaś tycze innych rzeczy, które obmyśliwania pod czas teraźniejszy osobliwego potrzebują, to się nam zdało specyfikować i opisać:

Naprzód feudum pruskie aby swój koniec wzięło cum dignitate et emolumento emendenti Reipublicae.

Starostwa i dzierżawy aby w ekonomije nie były obracane nad te, które są opisane w prawie pospolitym.

Kompozycyja z ichm. pany duchownymi aby mogła dojść, a jeśliby ad effectum nie przyszła, tedy sprawami o dziesięciny et de iuribus patronatus żeby byli in suspensione ad compositionem, w czym się też ma zawrzeć zniesienie procesów complicitatis infamiae et bannitionis niektórym panom Łukowianom intentowanych.

Lex sumptuaria, także i securitas od łotrostwa żeby namówiona była.

Korekturę iurium i Trybunału, i forum na Trybunale contra corruptos judicis Tribunalis Regni namówić.

Deputaci aby wedle trybunalskiej konstytucyjej nie bywali, aż we cztery lata, chocia w innych województwach posesyje mieć będą, i nowych konstytucyji o elekcyji deputatów nie puszczać, i owszem, przeciwne wieść.

Okazowanie dla gotowości przeciwko nieprzyjacielowi każdemu koronnemu pod odjazd Króla JMci namówić spólnie z inszymi województwy.

Iż rozgraniczenie generalne dóbr koronnych i W. Ks. Litewskiego dotąd nie dochodzi, tedy namówić sposób rozgraniczenia per partes dóbr od dóbr, tak jako w Koronie zwykło bywać, gdzie dobra w różnych województwach leżą, że rozgraniczone bywają.

Egzekucyja w województwie lubelskim aby zawarta była, jako i w inszych województwach.

Roki ziemskie lubelskie aby tym porządkiem były sądzone: pierwsze w poniedziałek po Nowym Lecie, na których sprawy o wykupno dóbr podpadać mają, a jeśliby roki nie doszły, tedy przecię tegoż czasu leżenie ksiąg i sądzenie nowoletnich spraw być ma; drugie roki w poniedziałek po święcie św. Macieja Apostoła [24 II]; trzecie roki po święcie św. Michała Archanioła [29 IX]. A po lubelskich rokach urzędowskie we dwie niedziele od aktu lubelskiego być mają, i Nowe Lato urzędowskie tymże sposobem czasu pierwszych roków albo leżenia ksiąg nowoletniego na miejscu roków postanowić. Osobno leżenie ksiąg lubelskich i urzędowskich przed każdymi rokami lubelskimi ma uprzedzać na trzy niedziele, które w Lublinie przez poniedziałek, wtorek i środę, a w Urzędowie przez piątek i sobotę trwać będzie.

Sprawy wszystkie in quocunque puncto procesus do zapisów mają być sądzone na Trybunale inter causas conservati termini, extra palatinum et districtum proprium, termin w sześć niedziel ab actu mają mieć.

Iż obywatelom koronnym poddanych niemało odchodzi na Wołyń, kijowskie i bracławskie województwa, gdzie z trudnością ich prawem dochodzą, aby takowe sprawy do efektu prędko przychodziły w dochodzeniu ich, kędy przysięgę pozwanemu w grodzie albo na Trybunale [s. 303] z apelacyją nakażą, aby tę przysięgę albo wydanie poddanych wykonać był powinien in sex septimanis na Trybunale extra palatinatum sub taxa, a w grodzie aby żadne accessoria poddanemu nie szły, okrom odwodu, że go nie ma na gruncie ani go pozew zastał, i aby żaden poddany zbiegły bez listu wolny od panów swoich, od których odchodzą, nie przyjmował sub poena quingentorum marcarum polonicarum, o co forum w grodzie albo na Trybunale inter causas officii peremptorie aby naznaczone były.

Ponieważ obywatele koronni w sprawach swoich, które na sejm odesłane, decyzyji przez niedosądzenie tych spraw mieć nie mogą, przeto panowie posłowie o to się pilnie starać mają, aby Król JMć remisyje wszystkie sądził sine intermissione, na sądzenie spraw kryminalnych i remisyji osobny sejm złożył.

Postulata.

Za panem pisarzem wendeńskim[160] Rzeczypospolitej zasłużonym prosić, aby sprawa jego z mieszczany ryskimi była sądzona, a przynajmniej dobra jego przywrócone były do rozprawy.

Za księciem jm. kurlandzkim.

Za pany Harlęskiemi.

Za panem Gałęzowskim.

Za pany Hrodyskiemi.

Za panem Gniewoszem.

Za pany Kaszewskiemi.

Za pany Ziemackiemi.

Za panem Branickiem.

Za panem podsędkiem lubelskim[161].

Za mieszczany parczowskimi.

Za mieszczany łukowskimi.

Za mieszczany ostrowskimi.

Za przedmieszczany lubelskimi[a].

[a] *W rkpsie u dołu dopisek tą samą ręką:* Zgadza się z tą kopią współczesną, z której jest zrobiona. Ł. Gołębiowski.

[160] *Dawid Hilchen.*

[161] *Jan Dzierżek.*

XLIX. Sejmik „rozdwojony" szlachty powiatów łukowskiego i urzędowskiego w Lublinie 17 grudnia 1604 r.

1. Laudum i instrukcja posłom z sejmiku „rozdwojonego" w Lublinie 17 grudnia 1604 r.

Rkp. 1. *B. Czart. rkp. 320, s. 305–307* — „kopia postanowienia rozdwojonego sejmiku lubelskiego zrobiona z kopii współczesnej"; **Rkp. 2.** *B. Kórn., rkp. 1401, s. 439–441; rkp. 1402, s. 299–301 — kopie.*

[s. 305] My rycerstwo województwa lubelskiego, mianowicie ziemi łukowskiej i powiatu urzędowskiego na sejmik niniejszy przez JKMć P. n. m. nam złożony na miejscu sejmików zwykłym zgromadzeni.

Wprawdzie z wielkim żalem tego używamy, że to województwo nasze lubelskie tę zawsze pochwałę między innymi województwy tej zacnej Korony odnosiło, i te wszystkie sprawy swe tak prywatne, jako i publiczne w zgodzie, w miłości i w prawie jednym sercem odprawowało, czego byśmy i teraz byli sobie cale życzyli i ten sejmik także odprawić. Lecz za jakimsi nawiedzeniem Pańskim już od lat kilku od ichm. panów braci naszej powiatu lubelskiego sąśmy tak ściśnieni, że nas obywatelów łukowskich, którzy osobny swój powiat, osobne ziemstwo i gród, choć w tymże województwie mamy, od wszystkich spraw i usługowania Rzeczypospolitej, także i sprawiedliwości świętej, odstrychają. Naprzód w urzędy naszego sądu ziemskiego się wdzierać, a potym od deputacyji trybunalskich nas odstrychać, aż na koniec i od poselstwa na sejmiku, ubliżenia prawa pospolitego ważą się. W czym wszystkim acześmy się zrazu dobrze poczuwali i u ichmci aby nam w tej mierze opresyji nie czynili na każdym zjeździe, domawialiśmy się, lecz od ichm panów braci powiatu lubelskiego byliśmy ea spe lactati, że nam to zawżdy fraterne ichmć obiecywali, że nam to potym na innych zjeździech przyjęciem deputata, także i obywatela łukowskiego i urzędowskiego, na sądy ziemskie lubelskie, a tym więcej posła powiatowego wedle prawa pospolitego i zwyczajów dawnych nadgrodzić mieli. Czegośmy im też propter bonum pacis i aby z nas nie tylko niezgoda jaka, ale i żadne jej podobieństwo nie pochodziło, pozwolili, w czym żeśmy są od ichm. panów braci naszej powiatu lubelskiego nie raz ellusi.

Co się i na tym teraźniejszym sejmiku znacznie pokazało, że nam ichmć przedsię posła naszego przyjąć nie chcieli i do sta szlachciców ziemi łukowskiej do wot nie przypuścili, ale raczej z pośrzodku samego tylko powiatu lubelskiego posły wszystkie obrali, z których jm. pana miecznika

koronnego[162] z powiatu lubelskiego legitime od wszech trzech powiatów obranego przyznawamy, mianowaliśmy i mianujemy.

Z tych tedy przyczyn do tego nam przyść musiało, gdy nas taka powolność nasza ku ichmciom wprzód namieniona, ani prośby żadne, a nawet i sama słuszność sprawiedliwością i zwyczajem po wszech województwach koronnych u ichmci miejsca nie miała, żeśmy posły nasze osobno z ziemi łukowskiej i powiatu urzędowskiego w pośrzodek ichm. panów posłów ziemskich na ten sejm przyszły obrali i posłali ichm. panów jm. pana Stanisława Myszkowskiego z Mirowa podczaszego województwa lubelskiego z urzędowskiego powiatu i jm. pana Krzysztofa Zieleńskiego dzierżawcę ulańskiego z ziemi łukowskiej, przy jm. panu mieczniku koronnym zgodnie od nas wszech obranym, dając im plenariam et absolutam potestatem, aby naprzód Królowi JMci P. n. m. ze wszelaką uniżonością spólnie z ichm. pany posły innych województw za świątobliwe a prawie ojcowskie obmyśliwanie o dobrym tej Korony podziękowali.

O sprawach Rzeczypospolitej i temu sejmowi należących wiernie, szczerze i życzliwie aby radzili i do tych się przywiązywali, którzy najbliżej prawa, sprawiedliwości i dobrego Ojczyzny będą chcieli być, a nam abyśmy w tym, w czym wielkie od ichm. panów braci naszej ubliżenie mamy, aby za wielką łaską i pomocą wszego koła [s. 306] rycerskiego, JKMci P. n. m. i wszech rad koronnych to sprawili, abyśmy przy swych prerogatywach zostali, żebyśmy na potym swego posła z każdego powiatu mieli, alternatim swego na trybunalistę, poborcę i swój sąd ziemski z obywatelów mere ziemi łukowskiej i urzędowskiej tam rezydujących miewali, wedle dawnego zwyczaju. W czym wszystkim że się do wmci naszych miłościwych panów koła poselskiego uciekamy, aby ci posłowie nasi w pośrzodek wmci ad tractanda negotia przyjęci byli, prosimy, pewni będąc, że nie tylko tej prośby naszej wmci odrzucać nie będziecie raczyli, ale nam jako iusta petentibus do wszystkiego, co by się z prawem pospolitym i z samą słusznością zgadzało, nad które nic ani nie chcemy, ani myślimy, dopomóc będziecie raczyli. O co uniżonemi prośbami wmć naszych miłościwych panów i braci iterum atque iterum prosimy.

Przystępując tedy do instrukcyjej Króla JMci, de pragmatica sive sumptuaria aby rei modus et ratio jako z największym uważeniem namówiony był.

Moneta fałszywa gdzieby się pokazała i pewnymi dokumenty dowiedziona była, tak ex ordine equestri, jako i plebeiorum, aby poena peculatus karani byli.

[162] *Gabriel Tęczyński.*

Disciplinam militarem quam copiosissima et quam amplissima forma namówić i do egzekucyjej przywieść.

Odjazd JKMci acz nas wielce trwoży, jednak poddawszy to Panu Bogu, cokolwiek inne województwa consilio auxilio podawać będą, aby się ichm. panowie posłowie nasi ziemscy z województwy porozumiewali.

O carewiczu moskiewskiemu i wywiedzeniu ludzi w Kraje Moskiewskie nad wolę JKMci, ku złamaniu pakt etc. ex re capiendum erit consilium, bo niż się sejm zacznie i niż się skończy może być do sukcesu rzeczy tamtych pewniejsza wiadomość, jednak i o tym z innymi się znaszać.

Sprawę brandenburską, którą na pilnym uważeniu mieć, ile pod tak ciasny czas na Rzeczpospolitą potrzeba i o takie się jej uspokojenie starać, któreby za sobą sławę i całość Ojczyzny niosło.

Ziemię inflancką do końca commeatem i ludźmi, i pieniędzmi posilić.

Kraków, Lubowla i inne zamki przyległe od Węgier, dla niebezpieczeństwa nieprzyjaciół jako najpotężniej opatrzyć.

Wołoską ziemię i multańską zatrzymać i tam żołnierza kwarcianego obrócić, niemniej i Kozaki Niżowe tam zaprowadzić.

A iż wielką opresyją stan szlachecki od stanu duchownego w wielu sprawach cierpi, serio się panowie posłowie w to włożyć mają, aby to gravamen zniesione w kompozycyji, bez żadnej egzekucyjej dekretów przeszłych, zawieszone przykładem Króla Augusta.

Scrutinia na rany aby były.

Depaktacyja od urzędników ziemskich, od ekstraktów podkomorskich, pisarskich tak grodzkich i ziemskich, nawet i trybunalskich aby nie była, i pewne salaria naznaczyć, a poenę, który nadto wyciągałby co, założyć.

Karczemne zabawy i zwady szlacheckie aby przykładem mazowieckim i nam służyli.

Komisyje z kancelaryjej Króla JMci aby wedle dawnych konstytucyji wydawane były, najwięcej komisyja między Koroną a W. Ks. Litewskim. Jeśliby generalna według dawnych konstytucyji być nie mogła, aby partykularną wywodzić było wolno.

[s. 307] Przysięga podkomorzów, etiam et modernorum, którzy nie przysięgali, aby przysięgli na przyszłym sejmiku elekcyjej deputata.

Jarmarki starodawne, z których niemały prowent Reipublicae i z niektórych kwarta idzie, aby dla nowych znoszone albo perturbowane nie były.

Zawierając tedy i więcej temi artykułami nie bawiąc, zlecamy panom posłom naszym, aby to, co najbliżej prawa i co sama potrzeba teraźniejsza Rzeczypospolitej wyciska, z innymi województwy się znaszali i tego

przestrzegli, jakoby w konstytucyjach odmiana nad prawo dawne nie była, gdyż tymi odmianami prawo pospolite wątleje. Co sejm to konstytucyje, a często contrariae.

Czego wszystkiego dla tym lepszej wiary i pewności rękamiśmy swemi podpisali i pieczęci swe zwykłe przyłożyli.

Działo się w Lublinie na sejmiku powiatowym i miejscu zwykłym die 17 decembris anno 1604[a].

[a] *W rkpsie, u dołu dopisek tą samą ręką:* Zgadza się z tą kopią współczesną, z której jest zrobiona. Ł. Gołębiowski.

L. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 3 stycznia 1605 r.

Wojewoda lubelski Marek Sobieski uniwersałem datowanym w Lublinie 19 XII 1604 r. zwoływał po śmierci Jana Koniecpolskiego sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 3 I 1605 r.; w grodzie lubelskim oblatowano 20 XII 1604 r., APL, CLRMO 36, k. 476v–477.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego otrzymał Adam Kochanowski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 277.

LI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 lutego 1606 r.

Król uniwersałem datowanym w Krakowie 19 XII 1605 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 7 III 1606 r., wyznaczając termin sejmików przedsejmowych na 13 II 1606 r., por. ASWK, t. I, s. 260; ASZCh., s. 96. Uniwersału skierowanego do szlachty lubelskiej nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 lutego 1606 r.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 551v–553v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski 31 III 1607 r.* [sabbato ante Dominicam Quadragesimalem Judica proximo a. D. 1607].

[k. 551v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina zjechali na sejmik nasz powiatowy, od JKMci dnia 13 miesiąca lutego w roku 1606 na dzisiejszy dzień złożony, oznajmujemy komu to wiedzieć należy, iżeśmy wedle zwyczaju dawnego obrali posły ziemskie z pośrodku siebie na sejm blisko przyszły walny warszawski koronny, na 7 dzień marca złożony: ichm. pana Sebastiana Sobieskiego chorążego koronnego, pana Stanisława Ryszkowskiego sędziego ziemskiego łukowskiego, pana Jana Kaszowskiego z Wysokiego, którymeśmy to zlecili.

Aby naprzód podziękowali Królowi JMci za obmyślawanie zabieżenia tak nagłemu niebezpieczeństwu, które na koronne [ziemie] przypadło od Tatar olim, niebezpieczeństwie nie tylko nagłym, ale i ciężkim. Zlecamy ichm. panom posłom znosić się z inszymi województwy i pobór z czopowym na obronę tylko koronną postąpić zgodnie z drugimi województwy, okrom flisów i zbóż szlacheckich i arendarzowych.

Wszakże zostawujemy sobie ordine obranie szlachcica z pośrodku siebie do wybierania i szafowania tym poborem za jednym salarium. Którego szafunek ma być na obronę tylko koronną a nic inszego, to jest na sam żołd żołnierski za oznajmieniem Króla JMci albo pana hetmana. Ten szafarz powinien nam liczbę oddać na sejmiku deputackim, czego jeśliby nie uczynił, albo pieniędzy się zostało przy nim, ma mieć forum na Trybunale.

Strony poparcia wojny inflanckiej mają się także ichmci [k. 552] z inszymi województwy zgadzać, wszakże tak, jakoby wprzód niebezpieczeństwa krajów ruskich i podolskich zabieżało się.

Aczkolwiek na takrocznem sejmie pozwoliliśmy byli odjazdu JKMci, wszakże teraz za tak wielkim niebezpieczeństwem Ukrainy, które snadź jest z poduszczenia cesarza tureckiego, prosić Króla JMci, aby tę drogę na inszy czas odłożyć raczył, ażeby te niebezpieczeństwa przeminęły.

Żołnierz kwarciany wedle pierwszych konstytucyji aby chowany był, ordynacyje na Ukrainie w obozie i sposób dostawania żywności namówić, jednak trzeba by je obostrzyć, tego przestrzec, żeby rekwizycyja z nich była wyrzucona i rotmistrz powinien był respondować za rotę swą, a likwidacyja gwałtów i szkód wszelakich przez wójta i dwu przysiężników aby odprawowana była.

Obronę potoczną z czopowego ustawicznego i z pogłównego żydowskiego, i stąd aby mogło być założone aerarium publiczne na poparcie kwarcianego żołnierza namówić, aby się jej prędko mogło doznać, tak jako insze województwa zgodzą się na to.

Sprawa brandenburska aby swój koniec wzięła cum dignitate et emendamento Reipublicae.

De Gueris i jeśli potrzeba obostrzenia prawa starego i forum prędkiego, zgadzać się mają z inszymi województwy.

Toż czynić strony swawolnych ludzi, którzy żołnierze roty wolne na prywatne potrzeby swoje zwodzą.

Starostwa i dzierżawy aby nad prawo opisane nie były w oeconomie obracane, ordynacyje prywatne aby nikomu nie były, albo żeby wszystkim wolne były zostawione.

Compositia inter status aby mogła dojść, także i proces do konfederacyjej, a jeśliby ad effectum nie mogło przyść, aby na drugi sejm to proponowano było i recesem warowano.

Komisyje in causa religionis aby nie były wydawane, gdyż przeciwko prawu, a sprawy i procesy wszelakie o dziesięciny i de iure patronatus aby do kompozycyji były odłożone.

Lex sumptuaria przynajmniej contra plebejos i correctura iurium [k. 552v] aby warowana była.

Deputaci aby wedle trybunalskiej konstytucyji głównej anni 1578 nie bywali, aż we cztery lata, chociaż w różnych województwach będą mieli posesyją.

Okazowanie dla gotowości spólne z inszymi województwy namówić, a egzekucyja w województwie naszym aby zawarta była jako w inszych województwach.

Roki ziemskie lubelskie aby tym sposobem sądzone były: pierwsze w poniedziałek po Nowym Lecie, na których sprawy o wykupno dóbr odprawować się mają. A jeśliby roki nie doszły, tedy przedsię tegoż czasu leżenie ksiąg i sądzenie nowoletnich spraw być mogło. Drugie roki w poniedziałek po święcie św. Michała Archanioła [29 IX]. Trzecie roki po święcie św. Macieja Apostoła [24 II]. A po lubelskich rokach urzędowskie we dwie niedziele od aktu lubelskich być mają. I Nowe Lato urzędowskie tymże sposobem czasu pierwszych roków albo leżenie ksiąg nowoletniego aktu na miejscu roków postanowić.

Osobno leżenie ksiąg lubelskich i urzędowskich przed każdymi rokami lubelskimi ma uprzedzać na trzy niedziele, które w Lublinie przez poniedziałek, wtorek i środę, a w Urzędowie przez piątek i sobotę trwać będzie

Komisyje aby wydawane były z kancelaryjej Króla JMci na komisarze te, których strona potrzebować będzie wedle prawa sub poena mille marcarum polonicalum, o co forum w Trybunale naznaczyć, a komisyja wydana aby do trzech lat nie upadała.

Ustaw wojewódzkich egzekucyją włożyć na urząd miescki, którą powinien czynić, i sam urząd ma przestrzegać, aby we wszystkim dosyć się stało ustawie od rzemieślników, kupców i szynkarzów, na co swe egzaktory i oficiose mieć mają pod winą sta grzywien, o które forum na Trybunale ad instantiam crimineam.

O sprawiedliwość z manów aby każdy dziedzic powinien był [k. 553] odpowiadać w ziemstwie, zapisów i kontraktów zapisem utwierdzonych aby panowie posłowie in disquitisionem nie dopuszczali przywodzić. Na kryminały i remisyje trybunalne prosić, aby sejm osobny był złożony.

Excepta mazowiecka o zranienie szlachcica w karczmie aby reasumowana była.

O rany, kto by calumniose rozumiał się być obwinionym, ma uczynić protestacyją de calumnia, której jeśli per scrutinium dowiedzie, ma calumniator tracić rany i winę 50 grzywien polskich płacić, a jeśli nie dowiedzie, rany in duplo mają być płacone.

Kto cudzymi poddanymi bez pozwolenia pana jego pożyczy czego, ma tracić wszystko.

Liczbę poborowych retent koronnych i litewskich i z kwarty aby panowie posłowie przynieśli z sejmu.

To osobliwie zlecamy, aby panowie posłowie prawa pospolitego in toto jako najpełniej trzymali się i nic nowego przeciwko wolnościom naszym nie stanowili nad to, cośmy zlecili.

Petita.

Za jm. panem starostą żmudzkim[163].

Za jm. panem Mikołajem Ostrorogiem.

Za ichm. pany Kaszowskimi.

Za ichm. pany Charlińskimi.

Za panem Gałęzowskim

Za pany Ostrowskimi i panią Ostrowską.

Za panem Braneckim o grobelne.

Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski mp., Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski ręką własną, Andrzej Rozwadowski, Mikołaj Wierzbicki mp., [k. 553v] Zygmunt Gałęzowski ręką swą, Jerzy Gałęzowski, Andrzej Morawiec, Andrzej Iżycki, Jan Unieszowski, Przecław Sobieski mp., Jan Jezierski mp., Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski, Jan Żuliński, Jan Kazanowski z Kazanowa mp., Stanisław Niezabitowski.

LII. Zjazd rokoszowy szlachty lubelskiej pod Sandomierzem 5 sierpnia 1606 r.

1. Uniwersał wojewody lubelskiego Gabriela Tęczyńskiego z wezwaniem na zjazd.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 310v — oblata; wpisano do ksiąg grodzkich 27 VII 1606 r.* [feria quinta post festum sancti Jacobi Apostoli proxima a. D. 1606].

[k. 310v] Wielmożni, miłościwi, łaskawi panowie bracia. Służby moje w łaskę wm. moich miłościwych panów i braciej pilnie zaleciwszy.

[163] *Jan Karol Chodkiewicz hetman wielki litewski.*

Tak jako niektórzy z wmci zlecić żeście mi to byli raczyli na kwerelach lubelskich zaraz po świętym Janie przypadających [27 VI], abym posłał pod Sendomirz dla stanowiska, uczyniłem to i zaraz wyprawiłem tam pana Żulińskiego sługę swego, obywatela województwa naszego lubelskiego. Ale iż tam już stanowiska było pozajmowano zaraz z tego zjazdu lubelskiego, bardzo było tam trudno o nie otrzymać. Dziś dopiero mi wiadomość od pana Żulińskiego sługi mego doszła, przecie jednak dostała się tam nam wieś jedna pod Sendomirzem Skotniki, przy której będziem mieli tam swe stanowisko. Zdałoby mi się to jednak, abyśmy dla snadniejszego dostania żywności w drodze i łacniejszego przewozu, nie wszyscy w kupie szli, ale żebyśmy się aż pod Sendomirz 5 augusti zciągnęli do kupy, a stamtąd 6 [sierpnia] do stanowiska swego.

Zalecam przy tym służby moje łasce wm. moich miłościwych panów i braciej.

Datum w Międzyrzeczu, die 26 julii anno 1606. Wm. moich miłościwych panów i braciej uprzejmy brat i sługa Gabriel Tenczyński wojewoda lubelski.

Akt zjazdu zwołanego przez wojewodę pod Sandomierz nie odnaleziono.

LIII. Sejmik deputacki w Lublinie 17 września 1606 r.[a]

1. Laudum sejmiku deputackiego 17 września 1606 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 337–338v — oblata; oblatowali Jan Dzierżek podsędek ziemski lubelski, Mikołaj Siestrzewitowski, Krzysztof Szczekocki, Marcin Żelezicki, Jan Sługocki, Tomasz Sadurski, Andrzej Czasławski, Wojciech Sadurski, Wojciech Wysocki, Mikołaj Siestrzewitowski syn Mikołaja, Maciej Czeliński 17 IX 1606 r.* [feria secunda post festum sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima a. D. 1606]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 79–80v — kopia.*

[k. 337v] My rady i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik elekcyjej deputata zgromadzone, bacząc, jakie zamieszanie i niebezpieczeństwa pod ten czas zachodzą Rzeczypospolitej, dla poratowania jej i dla gotowości ratunku, przychylając się do pierwszego pozwolenia naszego na sejmiku przed sejmem przeszłym zgodnego, iż sejmu konkluzyja nie doszła i za tym pobór stanąć nie mógł, którego szafunek zostawiliśmy sobie wolny, ten pobór, który stanowimy dobrowolnie na potrzebę Rzeczypospolitej, który ma być wykonany wedle uniwersału krakowskiego [k. 338] roku 1603[164], z pogłównym żydowskim, z czopowym wszelakim i czwartym groszem. Tego poboru wydawanie i czopowego z pogłównym i z czwartym groszem wyciąganie ma się zacząć od św. Michała [29 IX].

[164] *Por. Vol. const., t. II, vol. 2, s. 323–333.*

A jeśliby w tym roku jaka przeszkoda była, tedy po wyjściu roku przez tak długi czas, jako przeszkoda trwałaby, ma być dobieranie czopowego od śledzi, od miodu, od win i od inszych rzeczy wedle uniwersału krakowskiego. Pomienionego poboru wybierać, składnego lubelskiego arendować będzie wolno panu poborcy. A poborca jm. pan Prandota Dzierżek te pobory ma chować przy księgach ziemskich, pod zamkiem i pieczęcią swą, których sąd zupełny ziemski nie ma wydawać na żadną potrzebę, aż za zezwoleniem wszystkiego województwa lubelskiego, i do namowy o tym spólnej czas w poniedziałek po św. Jędrzeju blisko przyszłym [4 XII] naznaczamy tu w Lublinie. Salarium poborcy od każdego złotego po groszu jednym, w które koszt jego wszystek ma być inkludowany. Liczbę powinien będzie uczynić na sejmiku każdemu, kiedy to potrzebować będziemy. Łanowe i pogłówne żydowskie i pieniądze te poborowe ma odwieźć do ksiąg do św. Marcina przyszłego [11 XI], a czopowe i czwarty grosz na każdą ćwierć roku. Warunek wydania poboru i czopowego tak przeciwko każdemu, jako i przeciwko poborcy i urzędowi grodzkiemu reasumujemy wedle uniwersału mianowanego roku 1603.

Z tych poborów i czopowego panu Pruszyńskiemu postępujemy dać złp 50 za szkody, które w majętności jego przez stanowisko obywatelów województwa lubelskiego są poczynione jemu i poddanym jego, które poborca ma wydać panu Pruszyńskiemu za kwitem ręcznym. Jm. panu podsędkowi[165] i panu Janowi [k. 338v] Ziemackiemu, którzy od województwa są posłani i deputaci na rokosz, z tychże poborów naznaczamy na tydzień każdy po zł 20 każdemu z ichmciów, a ta pensyja od tego sejmiku zaczyna się, a trwać będzie, póki tam będą mieszkać.

Na co podpisujemy się i pieczęci swe przyciskamy. W Lublinie, dnia 17 miesiąca września roku 1606. Jan Dzierżek podsędek lubelski, Krzysztof Szczekocki z Szczekocina mp., Mikołaj Siestrzewitowski mp., Marcin Żelezycki, Andrzej Czaslawski mp., Tomasz Sadurski mp., Mikołaj Siestrzewitowski młodszy mp., Wojciech Sadurski, Jan Sługocki, Maciej Cieliński.

2. Reprotestacja części szlachty lubelskiej w sprawie poboru.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 338v–339; w grodzie lubelskim złożyli ją 17 IX 1606 r. Jan Dzierżek podsędek ziemski lubelski, Mikołaj Siestrzewitowski, Krzysztof Szczekocki, Marcin Żółcicki, Jan Sługocki, Tomasz Sadurski, Andrzej Czasławski, Wojciech Sadurski, Wojciech Wysocki Górny, Mikołaj Siestrzewitowski syn Mikołaja, Maciej Celiński.*

[k. 338v] My obywatele województwa lubelskiego dowiedziawszy się, iż pan poborca nasz, nie wiemy dla której przyczyny, protestował się

[165] *Jan Dzierżek.*

de diligentia sua[166], gotowym się być oświadczając [k. 339] wybierać pobór, gdyby przystąpiła zgoda nań nasza, przeto jakośmy dla miłości, wolności ojczystych ten takowy pobór pozwolili, takośmy i są gotowi oddawać do rąk pana poborcy naszego, w czym teraźniejszym tym oświadczeniem oczywistym naszym upewniamy pana poborcę swego, że się na stateczności naszej nic nie zawiedzie.

[a] *Konstytucyjny termin sejmiku deputackiego przypadał w 1606 r. 11 IX; uniwersału o przesunięciu czasu zebrania się sejmiku nie odnaleziono.*

LIV. Żjazd szlachty w Lublinie przy okazji roków sądowych 3–6 października 1606 r.

1. List województwa lubelskiego do podskarbiego koronnego Jana Firleja.

Rkp. *AGAD, AR Dz. II, nr 488, s. 1–2 — kopia.*

[s. 1] Mości panie podskarbi. Na wszem życzliwe służby nasze braterskie w łaskę wm. naszego miłościwego pana oddawamy. Za uczynieniem responsu od JKMci danego posłom od rokoszu posłanym i obwieszczeniem przez ichm. pany deputaty nasze tam zostawione, zjachawszy się tu do Lublina dla przesłuchania onego, także uniwersału od ichm. panów braciej naszych tam pozostałych, życząc tego sobie, abyśmy byli pociechy pożądanej i satysfakcyjej przez JKMć obiecanej nasłuchać się mogli, z wielkim i prawie nieutulonym żalem naszym i z responsu JKMci (gdyż tam nie tylko żadnej nie masz satysfakcyjej, ale przeciwna żądaniu odprawa) i z uniwersału nam posłanego wyrozumiawszy, iż niebezpieczeństwo na Rzeczpospolitą już znacznie nastąpiło przywiedzieniem wojsk Króla JMci na bracią naszę, którzy naprawy praw i wolności upominali się, skąd ono absolutum dominium znacznie się pokazuje, chcąc nie prawem, ale per libitu suae wszystko mieć, co nie rozumiemy, aby inszym umysłem czynić się miało, jeno aby tamtych ichm. panów bracią naszę rozproszono a Rzeczypospolitej do dalszego postępku drogę zagrodzono. Zaczym nam nielza było, jeno o tym obmyślawać, jakoby takowy zapał w Ojczyźnie gasić jako najprędzej, co iż inakszym sposobem nie zdało się być, jeno zgromadzeniem prędkim naszym. Rzekliśmy tedy sobie dobrymi słowy naszymi tu pod Lublin pro die 9 octobris stawić się wszyscy i stąd wziąwszy wiadomość o powodzeniu braciej naszej, ruszyć się do ichmciów tam, gdzie ukaże potrzeba Rzeczypospolitej, a tam spólnie z drugiemi województwy konsultować o tym, co do zatrzymania całości i pokoju Rzeczypospolitej należy. A iż sam nam pod ten czas wm. naszego miłościwego pana nie

[166] *Protestacji poborcy Prandoty Dzierżka nie odnaleziono.*

dostawało, z niemałym żalem tego używając, zleciliśmy jm. panu marszałkowi zjazdu teraźniejszego naszego, aby do wmci imieniem naszym pisał, prosząc wm. naszego miłościwego pana, abyś wmć w pośrzodek nas jako senator wielki, coś zawsze czynić zwykł, pod tenże czas pod Lublin stawić się raczył i nam dopomógł tego, co do zatrzymania całości praw i zwątlonych wolności a poratowania ichm. panów braciej naszych należy, którzy na strażnicy swobód od nas zostawieni representant faciem Rzeczypospolitej. Więc iż na tak nagłe niebezpieczeństwo nie widzieliśmy inszego poratowania, jeno poborem zaciągnąć żołnierza z sobą, tedy za zgodą wszech nas do poboru od nas przy bytności wm. naszego miłościwego pana zgodnie na elekcyjej deputackiej uchwalonego pozwoliliśmy drugi pobór, z których jeden zaraz teraz w tym tygodniu, a drugi najdalej do św. Marcina [11 XI] wybraćeśmy obiecali. Za ten, który teraz dajemy, przypowiedzieliśmy jm. panu Andrzejowi Rozwadowskiemu liczbę na 100 koni usarzów, z którymi na dzień 9 octobris stawić się pod Lublin ma. Przeto prosimy, abyś wm. nasz miłościwy pan z powinności i zwykłej chęci swej przeciwko Ojczyźnie i z powinności senatorskiej dobrego przedsięwzięcia naszego nie raczył retardare, ale owszem, na czas mianowany do nas się stawić i w wydaniu poborów z dóbr Rzeczypospolitej na tak nagłą potrzebę jej autoritate suae poprzeć, i onę do egzekucyjej prędkiej według ofiarowanej chęci swej nam dopomóc raczył. Za co wm. nasz miłościwy pan nie tylko od nas braciej swej teraz powinne podziękowanie, ale od wszystkiej Rzeczypospolitej [s. 2] przystojną wzajemną wdzięczność, a od potomnych nieśmiertelną sławę zatrzymaniem całości Rzeczypospolitej odnieść będziesz raczył.

A iż tę wiadomość mamy, iż niektórzy z ichm. panów senatorów nie porozumiawszy się z nami i mimo zgodę naszę zlecili wmci dostawać ad fidem publicam dwóchkroć sta tysięcy zł, które takowe lauda i z nas ludzi wolne afficere nie mogą, poczuwając się, a chcąc w cale zatrzymać autoritatem wolności szlacheckich, wm. naszego miłościwego pana prosimy i bratersko upominamy, abyś wmć na województwo nasze tego ciężaru brać nie raczył, gdyż jeśli cokolwiek od wmci w tej mierze uczyniono będzie, my temu jako podlegać, tak i fidem wmci eliberować nie będziemy.

Rekwirowali bracia nasi, obywatele województwa tutecznego, aby gród nasz według obietnicy wmci nam wszystkim na elekcyjej deputackiej uczynionej dla przyjmowania zapisów i inszych rekognicyji otworzony był, o co jako o rzecz słuszną wm. naszego miłościwego pana prosimy.

Zalecamy i powtóre życzliwe braterskie służby nasze łasce wmci naszego miłościwego pana. Datum w Lublinie, die 3 octobris 1606.

2. List województwa lubelskiego do koła rokoszowego.

Rkp. *AGAD, AR Dz. II, nr 489, s. 1 — kopia.*

[s. 1] Jaśnie wielmożni panowie i bracia. Uprzejme i życzliwe powolne braterskie służby nasze wm. naszym panom braciej jako najpilniej zalecamy. Jako za wszystkie prace i starania, któreście wm. nasi miłościwi bracia dla dobrego Rzeczypospolitej podjąć raczyli, dziękowaliśmy wm. naszym miłościwym braciom, tak osobliwie teraz dziękujemy, wiedząc, że tak nieodmienna chęć i miłość w wmciach ku Ojczyźnie trwa pilna. Skorośmy wzięli wiadomość od wm. naszych miłościwych panów przez ichm. pany deputaty z województwa naszego przy wmciach zostawione, tak o responsie JKMci panom posłom naszym danym, jako i o uniwersale od wmci nam posłanym, zjechawszy się tu, uważaliśmy te rzeczy, a widząc, że w responsie Króla JMci nie tylko pożądanej a nam wielekroć obiecanej satysfakcyjej nie masz, ale owszem skutek absoluti dominii znacznie się już pokazuje z tego tam następowania wojsk JKMci na wmci, którzyście custodes libertatis od nas zostawieni. Zaczym nie odniósłszy żadnej pociechy, owszem nieutulony żal, poczuwając się w powinności szlacheckiej, nie chcąc deesse Patriae, ale chcąc chęć wmciów pro posse nostro wzajemnie płacić, pobor[ów] dwa postąpiliśmy, z których jeden zaraz teraz w tym tygodniu wydajemy, a drugi najdalej do św. Marcina [11 XI] dobrymi szlacheckimi słowy na potrzebę Rzeczypospolitej wydaćeśmy rzekli. Za ten, który teraz dajemy, przypowiedzieliśmy służbę jm. panu Andrzejowi Rozwadowskiemu na 100 koni usarzów, które pod Lublinem die 9 octobris stawić ma. Na tenże dzień i my wszyscy z gotowością taką, jakiej gwałt Rzeczypospolitej rekwiruje, a krótkość czasu dopuści, stawićeśmy się tu obiecali. Z którymi ludźmi służebnymi, jeśli tego potrzeba Rzeczypospolitej ukaże, za obwieszczeniem wmci naszych miłościwych panów i sami zaraz ku wmciom iść i gwałt Ojczyzny równo z wmciami odpierać i to, co ex re et commodo Rzeczypospolitej videbitur, czynić rzekliśmy sobie. Prosimy tedy, abyście wm. nasi miłościwi panowie nam jako najprędzej oznajmować raczyli, gdzie i jako, i którym miejscem ku wmciom lub żołnierza naszego posłać, lubo też sami iść będziem mieli.

Tymczasem prosimy, abyście wmci w zaczętej zacnej dla miłości wolności robocie ustawać nie raczyli, za co wm. nasi miłościwi panowie nie tylko od nas braciej swej powinny ratunek i podziękowanie, ale i od potomnych nieśmiertelną sławę zatrzymaniem całości Rzeczypospolitej odnieść będziecie raczyli. W czym i wmciom naszym miłościwym panom i nam niech Pan Bóg błogosławi.

Zalecamy przy tym uprzejmie życzliwe braterskie służby nasze wm. naszym miłościwym panom. Datum w Lublinie, die 3 octobris 1606.

LV. Zjazd szlachty w Lublinie „pod roki sądowe" 21 listopada 1606 r.

1. Relacja o zjeździe:
„Postępek rycerstwa województwa lubelskiego po rozprawie Króla JMci z deputaty rokoszowymi pod Janowcem, która się tam działa 3. et 4. octobris 1606".

Rkp. *B. Czart., rkp. 337, s. 461–462 — kopia.*

[s. 461] Naprzód zjechawszy się rycerstwa wielka frekwencyja do Lublina pro die 21 novembris [21 XI], na który czas po transakcyjej janowieckiej [s. 462] najpierwej przypadały roki sądowe i skargowe, usilnie się u jm. pana starosty[167] starali, o to prosząc, aby był supersedował sądów. Przekładając nieutulony żal swój z rozprawy JKMci janowieckiej z deputaty rokoszowymi na strażnicy praw i wolności szlacheckich prawie od wszystkiej Rzeczypospolitej zasadzonymi, których mimo upewnienia jako przez posły z Lublina do JKMci wysłane z zjazdu tamecznego[168] rokosz uprzedzającego, tak i na rokoszu pod Sendomierzem po kilka razy przez posłów JKMci obietnicami powtórzone, miasto pożądanej satysfakcyjej i po wielekroć obiecowanej w naprawie praw i wolności szlacheckich znieważonych, z placu tego, gdzie ich Rzeczpospolita zasadziła, zniesiono i per arma rozproszono, natarciem nigdy niespodzianem. Przekładając i to, że ten żal i znieważenie wszystkich postulat[ów] zjazdu rokoszowego i samego rokoszu nie tylko to województwo, ale wszystkę Koronę zachodzi, zaczem iż się w tym stan szlachecki poczuwać będzie, ukazywali dosyć copiose, iż nie masz żadnej wątpliwości. Lecz gdy tego u jm. pana starosty prośbami swymi wymóc nie mogli, z oświadczeniem wielka część rycerstwa odeszła, a niektórzy autoritate przyciśnieni sądzić się dali.

LVI. Zjazd szlachty przy okazji roków ziemskich w Lublinie 4 grudnia 1606 r.

1. Relacja o zjeździe w Lublinie 4 grudnia 1606 r.

Rkp. 1. *B. Czart., rkp. 337, s. 462–463 — kopia;* **Rkp. 2.** *BN, rkp. III.3087, k. 489v–490 — kopia.*

[s. 462] Przypadły potem prędko, to jest feria secunda post festum s. Andreae Apostoli proxima [4 XII] roki ziemskie lubelskie, które (choć nie

[167] *Jan Firlej podskarbi wielki koronny.*
[168] *Rokoszowy zjazd pod Lublinem miał miejsce w dniach 5–17 VI 1606 r.*

było i na to nasadzone, aby były sądzone) są przez rycerstwo zastanowione. A zatem zaraz z tego terminu posły do Króla JMci z pośrzodka siebie ichm. panów Jana Ziemackiego, Andrzeja Rozwadowskiego i Krzysztofa Sczekockiego z pewnymi postulatami wysłali, zleciwszy tym to panom posłom swoim relacyją poselstwa swego albo respons od JKMci za zwróceniem się oddać sobie na przyszłych rokach lubelskich ziemskich, które feria secunda pos festum Purificationis B. Mariae Virginis proxima [5 II 1607] przypadają. A tego poselstwa do Króla JMci contenta takie są:

My rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina [s. 463] na roki ziemskie w poniedziałek po św. Andrzeju [4 XII] zjechali, widząc, że nie tylko nie ustają, ale i więtsze powstają zaburzenia w Rzeczypospolitej stąd, że sprawy rokoszowe tak sendomierskiego, jako i wiślickiego zjazdu miały wziąć pomiarkowanie i uspokojenie przez prędkie złożenie sejmu, o którym iż do tego czasu nic nie słyszymy i o złożeniu jego prędkiem czasu pewnego nie wiemy, k temu niebezpieczeństwa od cesarza tureckiego dla niewysłania posła i z Moskwy następujące upatrujemy, i posiadanie inflanckiej ziemie przez książę Sudermańskie[169] za pewne słyszymy, więc i pustoszenie kijowskich, podolskich i bracławskich województw przez Tatary nieustawające widzimy, z wielką ujmą i szkodą Rzeczypospolitej i z ujmą sławy Majestatu JKMci i Korony. K temu żołnierz kwarciany in visceribus Regni położony jest, od którego stan rycerski, miasta i poddani wielkie angaryje odnoszą. Przeto obraliśmy z pośrzodka siebie ichm. panów Jana Ziemackiego, Andrzeja Rozwadowskiego i Christopha Sczekockiego bracią naszę, których w poselstwie do Króla JMci posyłamy z ofiarowaniem winszowania szczęśliwego i długiego panowania JKMci i wiernego poddaństwa naszego. A przy tym z prośbą uniżoną, aby JKMć P. n. m. sejm tak dla zabieżenia niebezpieczeństwom nagłym koronnym od nieprzyjaciół pogranicznych, jako i do uspokojenia zamieszania Rzeczypospolitej i spraw rokoszowych jako najrychlej złożyć, i żołnierza kwarcianego ex visceribus Regni znieść, a przeciwko nieprzyjacielowi koronnemu na granice obrócić i stan rycerski, miasta i poddane wszystkie od angaryjej wyzwolić raczył.

Czemu aby wiara była dana, sami za się i o tych, którzy to nam zlecili, podpisujemy się i pieczęci niektórzy przycisnęliśmy. Działo się w Lublinie w poniedziałek po św. Andrzeju [4 XII] 1606[a].

[a] *W rkpsie błędnie:* 1607.

[169] *Karol IX Waza, koronowany w 1607 r. na króla Szwecji.*

LVII. Zjazd przy okazji roków sądowych ziemskich w Lublinie 2 stycznia 1607 r.

1. Poselstwo ze zjazdu województwa lubelskiego do króla 2 stycznia 1607 r.

Rkp. *BN, rkp. III.3087, k. 533v–534 — kopia.*

[k. 533v] Poselstwo województwa lubelskiego do Króla JMci.

Najjaśniejszy miłościwy Królu Panie nasz. Rycerstwo województwa lubelskiego, którzy się byli zjechali do Lublina ku czasowi sądzenia roków ziemskich, uniżone służby swe i wierne poddaństwo swoje w łaskę Króla JMci przez nas bracią swą pilnie zalecają.

Acz w tym nie wątpią, najjaśniejszy miłościwy Królu, że WKMć siedząc ad clavem tej zacnej Rzeczypospolitej, raczysz się poczuwać w tym, coś Panu Bogu, który WKMci ten regiment do ręku dał, z tego miejsca powinien raczysz, też i dobra tej Rzeczypospolitej obmyślawać, gdyż i dobra sława, i pokój złączony to jest z dobrym i sławą, i spokojnym panowaniem WKMci. Jednak wspomniawszy na przeszły niedawny czas, kiedy nie tylko sanitas armorum auditus, ale i ta arma in visceribus Regni visa, które dotąd nie baczy się, żeby tak deposita były jako tego profecta pax et securitas, powstały suspicere o praktykach rozmaitych i lekkim poważaniu praw i wolności, o tym nie tylko na zjeździech, ale prawie per composita, mowy i wywody rozmaite, a jako to ludzkie niedostatki są, rzadko, żeby kto wiary nie przydał swej powieści, nad to, co od drugiego słyszał. Szkodliwy jest bardzo uraz w Rzeczypospolitej suspicere, znieść by je prędko potrzeba. Na co iż zwyczaj tej Rzeczypospolitej sejm walny widzimy, prosi rycerstwo województwa lubelskiego żebyś WKMć nieodwłocznie złożyć raczył, a tam jako in portu fluctibus conquassatam navem abyś jako supremus tej Rzeczypospolitej nauclerus mądrą radą za zgodą wszech stanów refarcire raczył, aby tak za zgodą i pokojem sława WKMci i spokojne panowanie powracać [k. 534] i rozszerzać się mogło.

Jest jeszcze i druga prośba do WKMci od województwa lubelskiego. Żołnierz quarciany, który ruskim i podlaskim krajom pro praesidio być ma, in meditulio Regni leży z wielkim skwierkiem i obciążeniem nie tylko u poddanych WKMci, ale i u ludzi stanu szlacheckiego, bo nie tylko co do żywności żołnierzowi należy biorą, ale prawie wszystko, cokolwiek do pieszczotliwego wczasu wymyślono być może. Nadto i gotowe pieniądze, rzecz nigdy niesłychana, wyciągają. Prosimy tedy, abyś WKMć miłościwym okiem pojrzeć raczył na płacz krwawy ludzi ubogich, ażebyś ich raczył obronić od tak wielkiej, a prawie egipskiej niewoli, aby tak wszyscy jednostajnym głosem za mądre i ojcowskie panowanie WKMci Pana Boga chwalili i onego prosili, żeby WKMć długo, fortunnie w szczęśliwym panowaniu chować raczył.

2 januarii anno 1607.

LVIII. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 5 lutego 1607 r.

1. Laudum zjazdu w Lublinie 5 lutego 1607 r.

Rkp. 1. *B. Czart., rkp. 337, s. 465–466 — kopia;* **Rkp. 2.** *AGAD, Zbiór Branickich z Suchej 148/172, s. 369–371 — kopia.*

[s. 465] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na roki ziemskie i grodzkie lubelskie, ale osobliwie na przesłuchanie responsu od JKMci danego na postulata nasze na poniedziałek po Gromnicach [5 II] do Lublina zjechali, przykładem przodków naszych nie chcąc być pośledniejszymi w zatrzymaniu niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej, których in dies więcej a więcej z nieopłakanym żalem naszym przybywa, a mianowicie egzorbitancyje po rokoszu sendomierskim zachodzące Rzeczpospolitą wziąwszy przed się, przesłuchawszy responsu JKMci na postulata nasze z Lublina przez posły nasze wysłane, z którego skutecznej i pożądanej drogi do zatrzymania całości tej Rzeczypospolitej naszej oczekiwając, nie należliśmy.

Przysłuchawszy się postępkom inszych województw, z nami zarówno compasyją noszących, od których mieliśmy tu poselstwa do siebie, k temu pomniąc na związek nasz rokoszowy, sądy nasze tak ziemskie, jako i grodzkie jako pierwej, tak i teraz zastanowieliśmy dotąd, ażbyśmy wiadomości o sposobie dalszego postępku zjazdów drugich województw dosięgli, czego na zjeździe, któryśmy sobie w Lublinie pro die 19 martii złożyli, czekać będziemy.

Na który to dzień rzekliśmy sobie stawić się z poborami na sejmiku elekcyjej deputackiej w Lublinie przez nas uchwalonymi, którzyby ich dotąd nie wydali, a którzy wydali, aby koszty ukazali. Pan poborca też nasz na tenże czas ma się stawić między nas z pieniędzmi do tego czasu wybranymi, które tam obrócić, gdzie potrzeba Rzeczypospolitej ukaże a zgoda nasza nauczy, chcemy.

Posyłamy też z pośrzodku siebie do województw wielgopolskich na zjazd kolski ichm. panów Pawła Lubienieckiego, [s. 466] i Krzysztofa Ziemackiego, a ciż ichmci poselstwo od nas do jm. księdza kardynała odnieść mają[170]. Do województwa sendomierskiego na zjazd pod Iwaniska

[170] *Bernard Maciejowski prymas Polski.*

pro die 18 martii przypadający ichm. panów Marcina Sienińskiego i Olbrychta Karmanowskiego. Do województwa bełskiego i wołyńskiego na roki ziemskie lubo też grodzkie ichm. panów Piotra Czernego chorążego lubelskiego, Jana Dzierżka podsędka lubelskiego i Stanisława Wierzbickiego, a ciż ichmci poselstwo nasze, gdyż jem tam po drodze, do jm. pana wojewody krakowskiego[171] odnieść mają. Do województwa podlaskiego ichm. panów Marcina Sarneckiego podstarościego łukowskiego i Krzysztofa Greka. Do księcia jm. pana [Janusza] Radziwiłła podczaszego W. Ks. Litewskiego ichm. pana Reja młodego i Samuela Grądzkiego bracią naszę. Których poselstw naszych do województw i do ichm. księdza kardynała, wojewody krakowskiego i książęcia Radziwiłła ci panowie posłowie nasi nie tylko ten postępek i zgodę naszę ichmciom odnieść mają, ale o dalszym postępku spraw Rzeczypospolitej zaczętych, tak, abyśmy ichmci wszystkich instancyje, zdania i rady braterskie zniesione mając, wiedzieć mogli, a zatym to, co do dalszego poparcia praw i wolności naszych spólnych chwiejących się abo raczej upadających będzie należało, postąpić jest nasz szczery i prawdziwy zmysł. Którzy to ichm. panowie posłowie nasi na dzień 19 marca żeby się nam tu do Lublina stawić nie omieszkali dla relacyjej tego, co tam sprawić będą raczyli, pilnieśmy o to ichmci żądali. A gdzieby sejmiki sejmowe ten zjazd nasz uprzedzili, tedy na tych sejmikach te relacyje panowie posłowie nasi nam oddać mają.

Tośmy też postanowili i dobrymi słowy sobie przyrzekli, iż jeśliby pod te czasy niesądzenia roków najdował się kto takowy, któryby apprehensa hac occasione niesądzenia roków najazdy albo gwałty w domach szlacheckich jakie czynić się ważył, przeciwko takowemu każdemu powstać i ukrzywdzonego ratować mamy.

To takowe postanowienie stało się w Lublinie feria secunda post festum Purificationis Beatae Virginis Mariae proxima [5 II] anno 1607.

2. Odpowiedź króla na poselstwo województwa lubelskiego przedstawiona na zjeździe w Lublinie 5 lutego 1607 r.

Rkp. 1. *B. Czart., rkp. 337, s. 464 — kopia;* **Rkp. 2.** *AGAD, Zbiór Branickich z Suchej 148/172, s. 366- kopia.*

[s. 464] Wdzięczen jest Król JMć od województwa lubelskiego ofiarowania i chęci, rozumiejąc, iż to samym skutkiem pokażą, co słowy opowiadają. Dziwując się temu, że się sądzić nie dają. Jakoż JKMci to doszło, że się teraz na ziemskich rokach lubelskich nie dali sądzić, życzy Król JMć i rad

[171] *Mikołaj Zebrzydowski.*

by to widział, aby sprawiedliwość swym trybem szła każdemu. Co się tyczy żołnierza, nad wolą Króla JMci jest tu in visceribus Regni położony, wszakże Król JMć pisał do pana hetmana, aby im z tych leż na miejsce ich zwyczajne kazał się ruszyć. O sejmie Król JMć przemyślawać chce, chcąc w tej mierze uspokoić animusze ludzkie. Opiniją, która była o Królu JMci de absoluto dominio zwalić, o czym JKMć nigdy nie myślił, i jeśli kiedy była okazyja jako teraz, ale że JKMć ojcowskie i miłosiernie z nami jako z dziatkami postępuje, co się pokazuje z teraźniejszego postępku, choć było zło Króla JMci.

3. Poselstwo od województwa sandomierskiego na zjeździe w Lublinie 5 lutego 1607 r.

Rkp. *B. Czart., rkp. 337, s. 464–465 — kopia.*

[k. 464] Na tenże czas posłów od województwa sendomierskiego do siebie posłanych ichm panów Jana Sczuckiego i Mikołaja Iwanowskiego, których poselstwa contenta te były, słuchali. Dziękują za to ichm. panowie Sendomierzanie, iż to województwo lubelskie w sprawach Rzeczypospolitej zaczętych nie tylko się poczuwa, ale przykładem zacnych przodków swoich prawie województwom inszym po rozprawie żałosnej janowieckiej najpierwsze kredensowało zastanowieniem sądów i poselstwem do JKMci, za którym postępkiem insze województwa potężnie, i ich też sandomierskie poszło, prosząc i animując, aby nie tylko w tym, co praesens status Reipublicae requirit nie ustawali, ale żeby wszystkie ciężary nosić są gotowi w poratowaniu upadających swobód [s. 465] narodu szlacheckiego. Postępek województwa swego sendomirskiego na terminie roków ziemskich feria secunda post festum S. Priscae [19 I] przypadających w Sendomierzu z lubelskiem zgodne ukazując, także i postępek województwa krakowskiego w Krakowie, na terminie roków ziemskich feria secunda post festum S. Trium Regum [8 I] zgodny z województwem lubelskim był wniesiony i czytany rycerstwu.

4. List ze zjazdu w Lublinie 5 lutego 1607 r. do województw wielkopolskich.

Rkp. 1. *B. Czart., rkp. 337, s. 468–469 — kopia;* **Rkp. 2.** *BN, rkp. III.3087, k. 547v–548 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. Kórn., rkp. 317, k. 113–113v — kopia;* **Rkp. 4.** *B. Racz., rkp. 233, k. 191 — kopia.*

[s. 468] Jaśnie wielmożni, wielmożni i miłościwi panowie i bracia.

Braterskie, życzliwe służby nasze w łaskę wmci naszych miłościwych panów i braci pilnie zalecamy.

Król JMć Pan nasz i wszyscy obywatele tak szerokich państw Ojczyzny naszej, choć w rozróżnieniu swym, jedni pod Wiślicą, drudzy pod

Sendomierzem przyznali to uno ore, że zniesienia suspicyji o praktykach i poprawy w urazach Rzeczypospolitej potrzeba, co złożeniem prędkiego sejmu miało być uleczono i uspokojono. A iż to na odwłokę idzie, my obawiając się, aby zaniedbaniem w zapamiętanie i upadek wolności naszych rzecz ta nie przyszła, nie zaniechaliśmy dotąd czynić tego, cośmy temu czasowi potrzebnego rozumieli, a tym więcej teraz, kiedy roki przypadały, pobudzeni będąc przykładem inszych województw. A wiedząc, że wm. nasi miłościwi panowie i bracia poczuwacie się w powinności swej i toż czynić raczycie, przeto posyłamy ichm. panów Pawła Lubienieckiego, Christopha Ziemackiego bracią naszę, aby wmciom dowodnie pokazali wszystkie postępki nasze z inszymi województwy zgodne, a posyłamy z prośbą, abyście wm. nasi miłościwi panowie i bracia wolności i swobód naszych zarówno z nami popierali i ku temu, co przez nas uczyniono jest, co swego dla dobrego Ojczyzny przydać i nas informować raczyli. My radzi pójdziemy za radą wm. [s. 469] naszych miłościwych panów i braci, zdrowia i dostatki nasze dla dobrego Ojczyzny równo z wmciami radzi poniesiemy.

Zalecamy przy tym służby nasze braterskie łasce wm. naszych miłościwych panów i braci.

Datum w Lublinie, die 5 februarii 1607. Wm. naszych miłościwych panów życzliwi bracia i słudzy.

Piotr Czerny z Witowic chorąży lubelski, marszałek województwa na ten czas lubelskiego.

LIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 marca 1607 r.

Zygmunt III Waza uniwersałem datowanym z Krakowa 7 II 1607 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 7 V 1607 r., wyznaczając termin przedsejmowego sejmiku lubelskiego na 27 III 1607 r., por. ASWK, t. I, s. 314. Uniwersału skierowanego do szlachty lubelskiej nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom z sejmiku przedsejmowego w Lublinie 27 marca 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 548–551v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski 31 III 1607 r.* [sabbato ante Dominicam Quadragesimalem Judica proxima a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *AN Kr., Arch. Sanguszków, Rękopisy 40, s. 265–269 — kopia.*

[k. 548] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nasz powiatowy od JKMci na dzień 27 miesiąca marca w roku 1607 złożony zjechali, oznajmujemy komu to wiedzieć należy, iżeśmy wedle zwyczaju [k. 548v] dawnego obrali posły

ziemskie z pośrodku siebie na sejm blisko przyszły walny warszawski koronny, na 7 dzień miesiąca maja złożony, ichm. pana Piotra Czernego chorążego, pana Jana Dzierżka podsędka lubelskiego i pana Pawła Lubienieckiego, którym zleciliśmy, aby naprzód Królowi JMci podziękowali za to, iż JKMć sejm złożyć i o uspokojenie, zabieżenie w Rzeczypospolitej i o zabieżenie niebezpieczeństwa jej starać się raczy.

A z strony propozycyjej JKMci zlecamy panom posłom naszym, aby z inszymi województwy znosili się z tą ostrożnością, aby rząd domowy tak moderowany był, jakoby przeciwko prawu pospolitemu i wolnościom szlacheckim co przeciwnego i z ubliżeniem nie było stanowiono.

Artykuły sandomierskie tak rokoszowe, jakoż recesowe i wiślickie w czymby się zdały niedostateczne, albo przeciwne prawu, albo niepodobne, także moderować i do skutku przywieść, legitimitatem rokoszu in disquisitionem nie przywodząc.

O kuratelę i lenno pruskie wszystek postępek do tego czasu zaciągniony aby w reces sejmowy był włożony dla odniesienia do wiadomości doskonałej wszystkiej Rzeczypospolitej na sejmikach przed sejmem przyszłym.

W pozwoleniu oprawy K[rólowej?] JMci przestrzegać powinni, aby przeciwko konstytucyjej o tym w roku [—][a] uczynionej nic się nie postąpiło.

O Niżowe Kozaki konstytucyją dawną[172] do egzekucyjej przywieść.

Inkursyjom tatarskim zabieżenia sposób wynaleźć, jednak tak, jakoby wojna z cesarzem tureckim nie była zaciągniona.

Poparcie wojny inflanckiej i zniesienie żołnierza skonfederowanego na pilnym staraniu mieć mają, o krzywdę od Moskwy ująć się Rzeczypospolitej życzymy.

O ratunku poborowym na wszystkie potrzeby Rzeczypospolitej z inszymi województwy zgadzać się mają wedle artykułu sejmiku tagrocznego.

W postulatach naszych, które do stanowienia prawa i wolności pospolitej pomnożenia należą, referujemy się do artykułów naszych sejmiku anni 1603 et sexcentesimi sexti [1606].

O przywiedzenie do egzekucyjej konstytucyji „De disciplina militari" anni 1591[173], a z strony rotmistrzów i towarzystwa z każdego województwa i o poprawę wedle [k. 549] artykułów pierwszych pilne staranie czynić mają.

[172] *Chodzi zapewne o konstytucję sejmu 1590 r., Vol. const., t. II, vol. 2, s. 145–146.*
[173] *Tamże, s. 176–177.*

O złamanie pokoju pospolitego na okazowaniu, na sejmikach, na elekcyjach, na rokach jakiejkolwiek osobie wszelakiego stanu forum naznaczyć na Trybunale inter causas insecuti termini.

Dla pewniejszej życzliwości przeciwko Rzeczypospolitej arcybiskupi z biskupami przez elekcyją sejmową, a biskupi i opaci z stanu szlacheckiego przez elekcyją kapitulną czterech osób aby obierani byli, a jeden ze czterech aby przez Króla JMci był podawany.

Względem nagrody zasłużonych województwa, kasztelanie, starostwa i urzędy wszystkie ziemskie aby szły przez electionem in palatinatu et districtu propriis, a Król JMć aby ze czterech jednego podawał. Urzędników koronnych, to jest hetmanów, marszałków, pieczętarzów, podskarbiów, referendarzów, sekretarzów, podkanclerzego wolne obieranie na sejmie per ordines Regni, a Król JMć podawanie ze czterech osób jednego.

Intratę z dóbr królewskich naznaczyć i zamierzyć wedle urzędów i zasług, aby potencyja jednych nad drugie nie rosła i zastawna dostała się portio nagrody.

Kwartę z dóbr Króla JMci w W. Ks. Litewskim na obronę Rzeczypospolitej namówić post cessum albo decessum modernorum possessorum. O wzięcie albo wydanie kwarty extraordinarie officialibus, którzy do strzeżenia i szafowania jej należą, chociaby to było za rozkazaniem Króla JMci, forum naznaczyć na Trybunale przeciwko każdemu, kto by o to czynić chciał.

Liczba z poborów i z kwarty aby każdego sejmu, in specie die, generali była referowana przez posły na okazowaniu, albo żeby na Trybunale Piotrkowskim względem wielgopolskich województw, a w Lublinie względem małopolskich, w Litwie względem litewskich czyniona była. Przy tej liczbie Trybunał ma uznać, jaki skutek stał się wykupna dóbr w piącikroć sta tysięcy zł zawiedzionych, bo na to pobór był wydany.

Sejm osobny złożyć na compositią inter status, de executione et procesu confoederationis, de compositione rerum politicarum et decimarum i na sądzenie wszystkich terminatów i remisyji trybunalskich wedle regestru, którego pisarz ziemski ma fideliter [k. 549v] przestrzegać i tak, jako się kto wpisze, sub amissione officii.

Hetman aby powinien był z rachmistrzami dać atestacyją roczną każdemu wedle zasługi, kiedy co znacznego uczyni, a to dlatego, aby za jakiekolwiek przyczyny zasługa nie była zamilczana i nagroda jej nie ginęła.

Daniny i wszelakie frymarki cum consensu Rzeczypospolitej uczynione w disquizycyją żadną nie mają być przywiedzione. A ktokolwiek by przeciwko temu co czynił lub prawnym postępkiem, lub też jakąkolwiek

instancyją na sejmach, to wszystko ma być iuribus et in aere perpetuus temporibus i wina tysiąca grzywien przypadać ma stronie zatrudnionej, o którą forum na Trybunał.

Wybrańców na każdą potrzebę Rzeczypospolitej, wyjąwszy prywatną czyjąkolwiek, starostowie i dzierżawcy nie mają bronić i zatrzymywać, a my ich swoją posługą i podatkami angażować, o co forum post curiam.

Starostowie sądowi aby się nie ważyli tak per contoversiam, jako i in contumatiam w sprawach ich sądowi nienależących infamii ferować, także też banicyji we wszelakich sprawach sine certo autore et eiusdem assistentia personali nie ferować sub amissione officii.

Infamiae sejmowe i grodzkie, i banicyje na takie infamiae in contumaciam i na grodzkie per controversiam illegitime albo extra forum otrzymane, kancelaryja koronna powinna wydawać salvum conductum dla czynienia pro malo obtento. A ten postępek i beneficium salvi conductus nie ma dalej służyć, jedno do roku od wzięcia wiadomości, dlatego takie sprawy pro malo obtento na sejmie i na Trybunale bez wszelakiej zwłoki i mimo generalny regestr mają być sądzone. Taki postępek ma być zachowany o zniesieniu banicyji in civilibus causis. A kto by do roku infamiji albo banicyji nie zniósł per male obtentum, już nie będzie mógł tej sprawy popierać po wyjściu roku.

[k. 550] Proces do zapisów skrócić, tak że tylko lucrum unum ad satisfactione, z przydaniem woźnego na wwiązanie ma być otrzymane, a potem do banicyji przypozwać. A jeśliby apelacyje albo ruszenia zachodziły, aby na Trybunale sądzone były inter causas conservati termini extra palatinatum et districtum proprium. In causis expulsionum aby damna simul et semel cum expulsione in foro castrensis były przysądzone.

Dzierżawcy dóbr Króla JMci, także też i między dobrami ziemskimi o odjęcie sztuki gruntów dawnej posesyji, aby powinny sprawować się w sądzie ziemskim, nie odkładając do granic, wszakże wolne rozgraniczenie wedle prawa zawsze zostawać będzie.

Na urząd deputackich sądów senatorowie nie mają być obierani, gdyż oni mają swoje sądy na sejmie i za dworem.

O zniesieniu granic przez komisarze liczby zupełnej prawem opisanej uczynionych impedimenta wszelakie są prawem kasowane, które kto by wszczynał, pro damnis iuramento actoris comprobandis ma mieć forum na Trybunale inter causas officii.

Dożywocie na dobrach w starych sumach zawiedzionych i ad rationem quingentorum millium florenorum nie ma Król JMć dawać inaczej od tego czasu, jedno żeby nowy possessor sumę odłożywszy, potomkom

pierwszego posesora odpuścił wszystką Rzeczypospolitej i kwartę pozwolił płacić, tak w Koronie, jako i w Litwie.

Lustracyje dóbr Rzeczypospolitej mają być na każdym sejmie namawiane i lustratorowie od sejmu do sejmu obrani być mają, tak, iż post decessum modernorum possessorum pan podskarbi ma dawać znać, zsekwestrowawszy dobra Rzeczypospolitej lustratorom, aby takowe dobra lustrowane byli, powinni lustrować. A gdzieby tego excepto vero infirmitato et legali impedimento za oznajmieniem nie uczynił który z nich, ma mieć forum na Trybunał ad [k. 550v] instantiam instigatoris per dillationem podskarbiego koronnego sub poena bannitionis et mille marcarum parti et iudicio luenda. A tym lustratorom ma być pewny sumpt secundam quantitatem pracy namówiony, aby o swym koszcie Rzeczypospolitej nie służyli. A w rozdawaniu takowych dóbr przez Króla JMci, gdzie zamki były albo są, żeby ta kondycyja warowana była, aby zamki restaurować powinien był nowy posesor.

Iż cła koronne nieporządnie chodzą, aczkolwiek ich dyspozycyja jest w ręku Króla JMci, jednak nierząd bez angażowania tak Rzeczypospolitej, który stąd, iż kupcy podnosić coraz towary swoje wyżej muszą, pochodzi, jako też bez angażowania kupców, którzy za podniesieniem ceł towary swe podnosić muszą, co wszystko szkodę nieznośną Rzeczypospolitej niesie, aby wprawione były, zda się to być droga nie do końca niesposobna. Aby celnik koronny i W. Ks. Litewskiego przysięgli i jego faktorowie bywali, i ci aby dobrze osiadli i z stanu szlacheckiego byli, a nie Żydowie ani cudzoziemcy, tak iż jeśliby komu praeiudicium ratione praemissorum się stało, aby miał forum z celnikiem każdy na Trybunale inter causas officii sub amissione officii et poenae mille marcarum parti et iudicio luenda.

O korekturze praw artykuł wiślicki jest napisany, iż na sejmie to do efektu przywieść obiecano, czemu inferendo, ponieważ i sumpt na to Rzeczpospolita uczyniła, do efektu na sejmie przywieść trzeba. A gdzieby correctores namówieni nie zjechali się pro tempore et loco designato, aby o to było forum ad instantiam cuiusvis inter causas officii na Trybunale sub bannitione et poena mille marcarum parte et iudicio, excepto vere infirmitate et legali impedimento we wszelakich sądziech, i urzędziech i kancelaryjach.

Wielkie depaktacyje dzieją się ku szkodzie Rzeczypospolitej, te żeby zahamowane były, modum uczynić trzeba, imo który jeśliby się kto ważył depaktacyje czynić a więcej niż oznaczono brać, aby miał o to forum na Trybunale inter causas officii ad instantiam cuiusvis sub amissione officii et poena centum marcarum.

[k. 551] Konkluzyja sejmowa aby bez pozwolenia wszystkich stanów, posłów i konstytucyje albo uniwersały nie były wydawane, a jeśliby co przeciwnego wyszło z kancelaryji Króla JMci albo w druk podano było, ma być initium i pieczętarze amissione urzędów swych na Trybunale inter causas officii na instancyją kogokolwiek aby karani byli. Panowie posłowie ziemscy przeciwko konkluzyjej sejmowej nieporządnej albo gwałtownej protestować się mają, a sędziowie i urzędy wszelakie aby byli powinni takie protestacyje przyjmować sub amissione officii et poena mille marcarum, o co forum na Trybunale przeciwko każdemu.

Starostowie i dzierżawcy dóbr Rzeczypospolitej, którzy mają dzierżawy swe nad porty, ażeby stanowi rycerskiemu nie zabraniali budować spichlerzów nad porty sine praeiuditio iuris privatorum, gdy im tego czynsz pójdzie złoty od spichlerza, sub poena centum marcarum, o co forum na Trybunał inter causas officii.

Postulata.

Mają uczynić panowie posłowie nasi pilną instancyją, aby wedle prawa pospolitego, nim się do czego przystąpi, deputaci z rady i z koła poselskiego wysadzeni byli na słuchanie liczby kwarcianej i poborowej, która jeszcze odprawiona nie jest, i żeby te liczby w czas do koła poselskiego wniesione były, i jeśliby pan podskarbi[174] w nich dosyć uczynił, mają się panowie posłowie za nim przyczynić, żeby uspokojony był i żeby z tego urzędu, jako sam prosi, dla niesposobnego zdrowia swego uczciwie był wypuszczony, prosząc JKMć za nim, aby na prace i posługi jego łaskawy wzgląd mieć raczył.

Za książęciem jm. kurlandzkim[175] z strony wykupienia Pilthenum[176] i dania w dożywocie dzierżawy prosić JKMć.

Za pany Słotwińskimi.

Za rycerstwem z Moskwy wróconym i za panem Sobelem wnieść potrzebę do Króla JMci.

Te artykuły zlecamy ichm. na to deputowanym podpisać i zapieczętować i przez jm. pana Andrzeja Ryszkowskiego podwojewodziego lubelskiego do ksiąg grodzkich lubelskich podać.

Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski mp., Andrzej Rozwadowski, Mikołaj Wielobycki, [k. 551v] Zygmunt Gałęzowski, Jerzy Gałęzowski, Jan Kazanowski z Kazanowa, Jan Żuliński ręką swą, Mikołaj Brodowski pi-

[174] *Jan Firlej, zarazem starosta lubelski.*

[175] *Wilhelm Kettler, panujący w Kurlandii wspólnie z bratem Fryderykiem.*

[176] *Postulat dotyczył skomplikowanej sprawy wykupienia z zastawu pruskiego Piltynia i całego powiatu piltyńskiego oraz włączenia go w struktury Rzeczypospolitej, por. B. Dybaś, Na obrzeżach Rzeczypospolitej. Sejmik piltyński w latach 1617–1717, Toruń 2004, s. 27–32.*

sarz ziemski lubelski ręką własną, Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski, Jan Unieszowski, Stanisław Niezabitowski, Jan Jezierski, Przecław Sobieski mp., Andrzej Morawiec, Andrzej Iżycki.

[a] *W rkpsie pozostawione wolne miejsce na wpisanie roku. Chodziło zapewne o konstytucję sejmu 1581 r.:* Oprawa Królowej Iej Miłości Anny, *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 453.*

2. Laudum sejmiku z 27 marca 1607 r. strony płacy żołnierzom w województwie lubelskim.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 554–555v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski 31 III 1607 r.* [sabbato ante Dominicam Quadragesimalem Judica proximo a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 81–84 — kopia;* **Rkp. 3.** *AN Kr., Arch. Sanguszków, Rękopisy 40, s. 263–265 — kopia.*

[k. 554v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nasz powiatowy od JKMci na dzień dzisiejszy 27 marca w roku 1607 złożony zjachali, oznajmujemy komu to wiedzieć należy. Wszelakie rozróżnienia w województwie naszem umarzając a w zgodzie i jedności przestrzegając praw i wolności naszych całości, dla potężniejszego poparcia tych praw i wolności stanu rycerskiego i dla ratunku obrony Rzeczypospolitej od niebezpieczeństw nagłych, użyliśmy jm. pana Mikołaja Wierzbickiego, obywatela naszego województwa, do przyjęcia żołnierza koni sta usarzów kopijników na ćwierć roku od aktu sejmiku naszego, nad którymi rotmistrzem od nas jest postanowiony, zapłata na każdy koń po zł 30. A krom tego samemu panu rotmistrzowi na kuchnią i na insze potrzeby zł 500 postępujemy. K temu ichm. panom deputatom województwa naszego (których na poparcie rokoszu pod Jędrzejowem złożonego posyłamy) pewną liczbę pocztów usarskich także przypowiedzieliśmy wedle tego regestru, który jm. pan Piotr Czerny z Witowic chorąży lubelski, marszałek koła naszego podpisał. Z tym warunkiem, aby jm. pan rotmistrz i ichm. panowie deputaci nasi tego przestrzegali, jakoby sami i towarzystwo albo ludzie ichmciów gwałtów, krzywd i szkód ludziom wszelakiego stanu nie czynili i o cokolwiek kto z ichmciów byłby obwiniony, każdy sam za się odpowiadać i z towarzystwa albo sług sprawiedliwość czynić będą powinni. A na zapłatę tej służby panu rotmistrzowi i ichm. panom deputatom pobór z czopowem w naszym województwie z dóbr naszych ziemskich [k. 555] i Rzeczypospolitej na elekcyjej przeszłej deputata trybunalnego [postanowiony] pozwalamy zgodnie, utwierdzamy i wydanie poboru doskonałe do poniedziałku po kwietnej niedzieli przyszłego [9 IV], a czopowe do roku od daty sejmiku teraźniejszego naznaczamy, pod winą i egzekucyją uniwersału sejmowego roku 1603, który in toto reasumujemy.

Tego poboru i czopowego wybieranie, acz na elekcyjej deputackiej jest pozwolone jm. panu Prandocie Dzierżkowi sędziemu grodzkiemu lubelskiemu, i teraz authoritas wybierania w powiecie lubelskim i urzędowskim przy jmci zostawa, a wszakże w łukowskim powiecie na żądanie ichm. panów braciej tego powiatu jm. panu Janowi Gołębkowi Jezierskiemu, którego ichmciowie z pośrodku siebie obrali, pobór ten i czopowe wybierać pozwalamy.

Z tychże poborów jm. panu Andrzejowi Rozwadowskiemu za utratę i koszt, który w przyjmowaniu żołnierza na potrzebę tego województwa podjął, naznaczamy zł 500 wziąć i na zadatek żołnierzowi zł 200 wydane przyjmujemy, których dwuset zł pan poborca 110 zł pożyczonych powinien oddać jm. panu Janowi Wonarskiemu.

Ten pobór łanowy ichm. obadwa panowie poborcy w poniedziałek, a najdalej we wtorek po kwietnej niedzieli [10 IV], a to, co już wybrał pan sędzia grodzki zaraz, a czopowe na każdej ćwierci roku powinni oddać tu w Lublinie do rąk ichm. panów Krzysztofa Reja stolnika lubelskiego, Andrzeja Kazanowskiego, Pawła Lubienieckiego, Krzysztofa Szczekockiego, Andrzeja Rozwadowskiego, którym szafarstwo na potrzebę wyższej opisanę zleciliśmy, absentia unius vel duorum non obstante. Z tego poboru tak ichm. panowie poborcy, jako ichm. panowie szafarze powinni liczbę nam uczynić na sejmiku, albo na elekcyjej, albo na zjeździe województwa naszego lubelskiego generalnym, cokolwiek z tych pierwej będzie, obligując ichm. panów poborców i panów szafarzów fidem et conscientiam, że wiernie ten pobór i czopowe panowie poborcy wybiorą, a panowie szafarze na tę, a nie na inszą potrzebę onem szafować będą. A jeśliby liczby nie uczynili albo co przy którym zostało pieniędzy, będą mieć forum peremptorium na Trybunale inter causas officii ad instantiam cuiusvis. A czego by panowie poborcowie nie wybrali do tego czasu, tedy na delacie oddać do grodu powinni.

Pozwalamy też ichm. panom Pawłowi [k. 555v] Lubienieckiemu, Krzysztofowi Szczekockiemu, Andrzejowi Rozwadowskiemu, Janowi i Krzysztofowi Ziemackiemu także z reszty tego poboru dać po 100 złp za koszt, który w poselstwie naszego województwa podjęli. Także jm. panu Pawłowi Pruszinskiemu zł 400 za szkody w majętności jego Skotnikach na rokoszu przez województwo nasze uczynione wedle pierwszego uniwersału dać pozwalamy, [w] którą sumę inkludować się ma to, co już wziął od pana poborcy na tę sumę. Jm. panu Jerzemu Gałęzowskiemu w służbie żołnierskiej zasłużonemu 1000 złp dawno od nas obiecane z tychże poborów mają być zapłacone.

Ostatek, co by zostało poboru albo reszty nad zapłatę i ekspensę wyżej opisaną, ichm. panowie szafarze powinni oddać do ksiąg ziemskich lubelskich do schowania w skrzyni swej, przez ichmciów zapieczętowane, które nie mają być ruszane, aż za pozwoleniem naszym.

A który z panów deputatów pocztu stanąć nie będzie chciał, pieniędzy brać nie ma.

A ten uniwersał do grodu podać jm. panu sędziemu grodzkiemu zlecamy, salvo salario panów poborców wedle uniwersału, co dla pewności ichm. deputowani podpisania i pieczęci swe przycisnęli. Pisan w Lublinie, na sejmiku ut supra. Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski mp., Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski ręką własną, Mikołaj Wierzbicki, Zygmunt Gałęzowski, Prandota Dzierżek sędzia lubelski mp., Jerzy Gałęzowski, Andrzej Morawiec, Andrzej Iżycki, Stanisław Niezabitowski, Paweł Lubieniecki z Lubieńca mp., Jan Jezierski, Andrzej Rozwadowski, Jan Zieliński, Jan Kazanowski, Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski ręką swą, Przecław Sobieski mp.

3. Laudum o obraniu deputatów rokoszowych na sejmiku lubelskim 27 marca 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 553v–554 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski 31 III 1607 r.* [sabbato ante Dominicam Quadragesimalem Judica proximo a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *AN Kr., Arch. Sanguszków, Rękopisy 40, s. 263 — kopia.*

[k. 553v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego [oznajmiamy], iż przy odprawie z błogosławieństwa Pańskiego zgodnej sejmiku naszego lubelskiego namówione jest poparcie rokoszu pod Jędrzejowem złożonego i deputaty ichm. pany bracią naszę z pośrodku siebie naznaczone posyłamy.

Dla ratunku obrony przeciwko niebezpieczeństwom wszelakim Rzeczypospolitej przypowiedzieliśmy służbę jm. panu Mikołajowi Wierzbickiemu rotmistrzowi naszemu na sto koni żołnierza usarzów na ćwierć roku od aktu sejmiku naszego, którego z tym żołnierzem powiatowym przy ichm. paniech deputatach wyprawujemy z tą instrukcyją.

Aby ichm. panowie deputaci o poparciu artykułów rokoszowych i recesowych sendomirskich i wiślickich z inszymi województwy znosili się i o przywiedzeniu ich do skutku i do zawarcia na sejmie przyszłym pilne staranie czynili. A w czym by niedostateczne albo przeciwne prawu pospolitemu zdały się, z inszymi województwy one odrzucać.

Zgodnie mają szukać środków do uspokojenia Rzeczypospolitej, we wszelakiem uszanowaniu dostojeństwa i panowania Króla JMci i zaciągów wszelakich do rozruchów albo niebezpieczeństwa jakiego i odmiany Pana

pilnie strzegąc i o nim traktując. W czym wszystkim jm. pan rotmistrz i towarzystwo jmści rady i zdania tych panów deputatów braciej naszej powinni słuchać i wedle niego sprawować się i niwczym się nie rozróżniać z nimi, na co wiarą swą publice nam obowiązali [się].

A gdzieby się gwałt jaki [k. 554] dział pokojowi i prawu pospolitemu, powinni panowie deputaci uniwersałem swym nas obwieścić i ten uniwersał swój do grodu lubelskiego i łukowskiego jako najpilniej podać i przez woźnego publikować. A my po publikowaniu uniwersału w tydzień tu do Lublina stawić się i radzić o sobie mamy.

Czas i miejsce do zjachania się panów deputatów z panem rotmistrzem i z żołnierzmi naznaczamy w poniedziałek po kwietnej niedzieli [9 IV] pod Zwoleniem.

I to nasze postanowienie zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Ryszkowskiemu podwojewodziemu lubelskiemu podać do ksiąg grodzkich lubelskich. Na co ichm. panowie deputowani podpisania swe i pieczęci swe przycisnęli.

Działo się w Lublinie, na sejmiku, dnia 27 miesiąca marca roku 1607.

Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski ręką własną, Andrzej Rozwadowski, Mikołaj Wierzbicki, Bartosz Kazanowski, Zygmunt Gałęzowski mp., Jan Żuliński ręką swą, Jerzy Gałęzowski, Andrzej Morawiec, Jan Unieszowski, Przecław Sobieski mp., Paweł Lubieniecki z Lubieńca mp., Andrzej Iżycki, Jan Jezierski.

4. Manifestacja szlachty powiatu łukowskiego w sprawie sejmiku lubelskiego z 27 marca 1607 r.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 547–548 — oblata; w grodzie lubelskim manifestację złożyli: Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski, Krzysztof Zelenski, Stanisław Domaszewski komornik ziemski łukowski, Jan Gołąbek Jezierski, Adam Krzewski, Jerzy Krzewski, Paweł Kłembowski, Jerzy Gołąbek Jezierski, Jan Grochowski, Maciej Grochowski, Jan Głuchowski, Jan Kłembowski, Maciej Szaniawski, Wojciech Krasowski, Jakub Paskucki, Stanisław Paskucki, Wojciech Borkowski, Jerzy Sobel, Paweł Zamawski, Jan Skrzyszewski, Wojciech Skrzyszewski, Jan Skrzyszewski syn Macieja, Maciej Wieczerkowski, Stanisław Domański, Jan Domański, Wawrzyniec Domański, Florian Domański, Wojciech Domański, Wojciech Cielemęcki, Jakub Jezierski, Jan Wysokiński, Jan Rozwadowski, Stanisław Chojecki, Jan Izdebski, Andrzej Goscki, Maciej Krasuski 30 III 1607 r.* [feria sexta ante Dominicam Quadragesimalem Judica proxima a. D. 1607].

[k. 547v] Coram officio praesentis castrensis Lublinensis manifestamur, że się nam na tym sejmiku teraźniejszym lubelskim stało wielkie gravamen i praeiudicium od ichm. panów obywatelów powiatów lubelskiego i urzędowskiego, którzy przeciwko prawu pospolitemu i dawnym zwyczajom i asekuracyjom tak słowami, jako i na piśmie danym, posła na sejm

z powiatu naszego łukowskiego, lubo wiela z ichm. obywatelów powiatu lubelskiego i urzędowskiego mianowaniem na poselstwo obywatela łukowskiego skłonnymi do prawa pospolitego i zwyczajów dawnych intencyje swoje deklarowali, nie przyjęli, które ubliżenie nasze i braciej inszej wszystkim powiatu łukowskiego, o [co] publice et privatim uskarżać się chcemy. I gdyby nam na potym mimo tę asekuracyją, która nam, kontentując nas, za to gravamen nasze od obywatelów powiatów przerzeczonych jest dana, miało się nam to przecie in posterum, co i teraz dziać, a nam by do poparcia tego za poczuciem się inszej braciej doma pozostałej przyszło, aby nam to za turbacyją i rozruszanie zgody województwa tego nie było poczytano, w czas to sobie ostrzegamy.

A na ten czas mając wzgląd na potrzeby teraźniejsze Rzeczypospolitej uchwałę teraźniejszego sejmiku praesenti manifestatione nostrae nie chcemy niwczem derogare, tak się na ten czas w ponoszeniu równym teraźniejszych ciężarów województwa tego kontentując, że nam jest poborca obywatel [k. 548] powiatu naszego łukowskiego ur. pan Jan Gołembek Jezierski, także i szafarz ur. pan Andrzej Kazanowski do zawiadowania tym poborem od spólnego koła zgodnie dany.

LX. Zjazd szlachty w Lublinie w związku z rokoszem 21 maja 1607 r.

Zjazd zwołany uniwersałem deputatów rokoszowych lubelskich z 9 V 1607 r.

1. Uniwersał deputatów rokoszowych zwołujący zjazd szlachty lubelskiej.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 592v–593v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali deputaci Krzysztof Szczekocki i Jan Ziemacki 12 V 1607 r.* [sabbato ante Dominicam Cantate a. D. 1607].

[k. 593] Jaśnie wielmożni miłościwi panowie i bracia województwa lubelskiego.

Wedle zlecenia wmci zgodnego na sejmiku przeszłym województwa lubelskiego, niektórzy z nas stawiliśmy się pod Jędrzejów i tego, co nam jest powierzono, przestrzegaliśmy. Lecz iż sprawa rokoszowa nieskończona i owszem, do dnia 28 miesiąca maja odłożona i pomknienie rokoszu pod Warszawę naznaczone jest, o czym szerzej uniwersał rokoszowy od Jędrzejowa wysłany omawia[177], a służba żołnierzowi temu, którego województwo nasze przyjęło i nam do rządu oddało, prawie na ten czas wychodzi, jako sami żołnierze czas swój rachują i na drugą ćwierć bez pieniędzy i przypowiedzenia służby w zaciągu dalszym być nie chcą,

[177] *Uniwersał ów z 26 IV 1607 r. K. Szczekocki i J. Ziemacki tegoż dnia 12 V 1607 r. także oblatowali w grodzie lubelskim, APL, ACLRMO 37, k. 590–592v.*

zdało się nam wm. naszym miłościwym panom i braciej to oznajmić. Aby na nas w poparciu rokoszu i w ochronieniu majestatu JKMci nie schodziło, posyłamy z pośrodku siebie dwóch kolegów naszych ichm. panów Krzysztofa Szczekockiego z Szczekocina i Jana Ziemackiego z Ziemaków w pośrzodek wm. naszych miłościwych panów i braciej, którzy mając od nas przez credens zlecenie wmciom ustną i dostateczną o wszystkim sprawę dadzą. W czym abyśmy prędką od wmciów rezolucyją odnieśli, pilnie prosimy.

Co aby do wiadomości wmciów przyszło, uniwersał ten wedle instrukcyjej wm. naszych miłościwych panów na sejmiku danej [k. 593v] do grodów lubelskiego i łukowskiego, dla podania do ksiąg posyłamy i obwołania porządnego, i dla zjechania się wmciom do Lublina w tydzień po obwołaniu i do ksiąg podaniu tego uniwersału, który czas pro die 21 maii przypada.

Zalecając powtóre służby nasze braterskie w łaskę wm. naszych miłościwych panów i braci. W Jelnej[178], die 9 maii roku 1607. Wojciech Michowski łowczy lubelski mp., Paweł Czerny z Witowic mp., Krzysztof Szczekocki mp., Jan Ziemacki z Ziemak ręką swą, Olbrycht Karmanowski z Karmanowic mp.

2. Laudum zjazdu lubelskiego 21 maja 1607 r.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 612–612v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jan Gilowski 22 V 1607 r.* [feria tertia post Dominicam Rogationum proxima a. D. 1607].

[k. 612v] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na dzień dzisiejszy za uniwersałem ichm. panów deputatów naszych na przeszłym sejmiku tegoż województwa przez JKMć złożonym cum ea facultate obwieszczenia nas obranych zjechali, wziąwszy tak od ichmci, jako i z wielu inszych wiadomość o następującym niebezpieczeństwie z wielu miar Rzeczypospolitej, onej pokoju, swobód i całości, ile w nas i z nas być może, postrzegając a na to wzgląd mając, że tak w krótkim czasie ten uniwersał i wiadomość o czasie zjazdu naszego nie wszystkich wcześnie wiedzieć doszła, dlatego dalsze omyślawanie i ten zjazd nasz odkładamy tylko do tydnia tu w Lublinie, wedle uniwersałów ichm. panów deputatów naszych, wzywając i prosząc pilnie ichm. panów braciej naszych wszelakiego stanu, a osobliwie ichm. panów szafarzów i poborców województwa tego, aby przez tydzień do dalszego obmyślawania i zabiegania niebezpieczeństwom wszelakim

[178] *Zapewne Jedlnia.*

raczyli się stawić, nie tylko z powinności, ale i miłości Ojczyzny swej i dla dobrego Rzeczypospolitej.

Co podpisać i zapieczętować jm. panu marszałkowi koła naszego i przez jednego z pośrodka siebie do ksiąg grodzkich lubelskich i do łukowskich podać zleciliśmy.

Działo się to w Lublinie, dnia 21 miesiąca maja roku Pańskiego 1607. Stanisław Jordan z Zakliczyna marszałek na ten czas rycerstwa lubelskiego ręką własną.

LXI. Zjazd szlachty lubelskiej w Lublinie 28 maja 1607 r.

Zjazd zwołany odezwą deputatów rokoszowych i uchwałą poprzedniego zjazdu z 21 V 1607 r.

1. Laudum zjazdu lubelskiego z 28 maja 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 627–627v — oblata; oblatował szl. Jan Gilewski* [feria quarta post Dominicam Exaudi proxima a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 85–86 — kopia.*

[k. 627] My rycerstwo województwa lubelskiego na zjeździe naszym [k. 627v] za oznajmieniem ichm. panów deputatów rokoszowych województwa naszego na dzień dzisiejszy, to jest 28 miesiąca maja w roku teraźniejszym 1607 odłożonym, przychylając się do uchwały na sejmiku naszym lubelskim uczynionej, a bacząc wielkie zamieszanie i niebezpieczeństwo Rzeczypospolitej, wychodzenie prędkie czasu służby żołnierzowi i na poczty ichm. panów deputatów naszych rokoszowych, dla zabieżenia wszelakim niebezpieczeństwom postanawiamy i rzekliśmy słowy szlacheckimi zjechać się jako do potrzeby pod Kazimierzem na sobotę pierwszą po świątkach [9 VI][179], a stamtąd ruszyć się mamy tam, gdzie niebezpieczeństwo jakie albo poparcie wolności naszych ukaże się. Do czego ichm. drugich panów braci naszych, którzy na tym zjeździe nie byli, z miłości przeciwko Ojczyźnie wzywamy i prosimy dla zatrzymania pokoju pospolitego i wolności naszych.

Ichm. panom deputatom naszym rokoszowym na poczty ichmciów i jm. panu Stanisławowi Wierzbickiemu rotmistrzowi naszemu na sto koni przypowiadamy służbę na drugą ćwierć roku, która zaczynać się ma po wyjściu pierwszej ćwierci zupełnej od aktu sejmiku przeszłego [27 III] i zapłatę na koń usarski po zł 30 naznaczamy i na resztach poboru i czopowego województwa naszego, powiat łukowski inkludując,

[179] *O zjeździe tym w źródłach brak wiadomości.*

ukazujemy i porządek wybierania i szafowania poborów i czopowego wedle sejmikowej uchwały w mocy zostawując. To jednak warujemy, [iż] którzy z ichm. panów braci naszych są rozrodzeni, wolno będzie ichmciom z dziesięciu włók jednego wyprawić, jako do potrzeby.

Które to postanowienie nasze jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i zapieczętować zleciliśmy. Krzysztof Ziemacki z Ziemak marszałek na ten czas zjazdu lubelskiego ręką własną.

LXII. Zjazd szlachty lubelskiej, chełmskiej i bełskiej „pod roki grodzkie" w Lublinie 23 lipca 1607 r.

Brak potwierdzenia źródłowego, że do takiego zjazdu rzeczywiście doszło. O planowanym jego zwołaniu świadczy poniższy list hetmana S. Żółkiewskiego.

1. List hetmana polnego Stanisława Żółkiewskiego do szlachty lubelskiej z 17 lipca 1607 r.

Rkp. *BN, BOZ 1154, k. 419–419v — kopia* (List p. hetmana do Lublan, Chełmian i Bełzan).

[k. 419] Jaśnie wielmożni a miłościwi panowie i bracia.

Zasłychnąwszy, że na czas roków grodzkich, które w przyszły poniedziałek [23 VII] przypadają, do Lublina raczycie się wmci zjachać, będąc senatorem i urzędnikiem koronnym sługą wmci wszystkich, zdało mi się za rzecz potrzebną ozwać się wmciom, nie wątpiąc, że szczerość i pisanie to moje od wmci moich miłościwych panów i braciej na dobrą stronę przyjęte będzie.

Nie jest mi to bez podziwienia miłościwi panowie i bracia, że wmciów ruszyć nie mogą postępki ludzi niektórych, braci naszych, którzy pominąwszy tryb prawa pospolitego i aequalitatem wolnej Rzeczypospolitej wzruszywszy, rzucili się na dostojeństwo i zdrowie Króla JMci P. n. m., rzucili się na fundament wolności naszej, nam wolnym ludziom wolne obieranie króla biorąc i acz wedle myśli swych nobis insciis et inconsultis Pana odmieniając, jako z listów u nich nalezionych, z których się o Królestwo praktyka z pany cudzoziemskimi odkryła, dostatecznie pokazać może. Rzucili się na powagę sejmu zgodnie od wszystkich stanów zawartego. Trybunał, firmament sprawiedliwości dotąd sanctem odprawowany, z miejsca swego ruszyli, zgoła nie zostawili całego, na czym status praw i swobód naszych szlacheckich zawisł, a nawet skutek zamysłów swych wynurzyli, [k. 419v] gdy wszystkimi środkami do uspokojenia podanymi wzgardziwszy, zaszedłszy drogę JKMci do Krakowa jadącemu, bitwę dali. Wydał Pan Bóg wyrok swój sprawiedliwy, iż pociechy nie odnieśli. A jako bez żalu Króla JMci zwodzenie bitwy, tak zwycięstwo bez miłosierdzia

nie było, bo komu fortuna belli peperat, tych łaska i dobrotliwość Pańska wolnych uczyniła.

Ale widzę to wszystko uporom nie dosyć, bo miasto znaku opamiętania się i oddania powinnego pokłonu Panu, uciszenia i uspokojenia Rzeczypospolitej, Ojczyzny naszej, to wszystko, cokolwiek być może do zniszczenia i zamieszania Ojczyzny czynią. Świadkiem tego są domy i majętności splądrowane, miasta złupione, drogi łotrostwem napełnione i wmci, ludzi spokojnych, do kup i zjazdów pobudzanie. Proszę tedy wm. mych miłościwych panów i braciej przez miłosierdzie Boże, przez całość jedności, przez miły pokój Ojczyzny, niechaj u wmci będzie większej wagi zatrzymanie praesentis status Reipublicae, niechaj braciej smakuje pokój, którym każde królestwo pomnaża się, a nie zamieszanie, które siła zgubiło państw, a tym bardziej, gdy mieszaninom przyczyny nie masz. Ukazał sejm przeszły powolność Króla JMci do pomnożenia wolności naszych szlacheckich. Ja wmci w tym upewniam, że i dalej jeśliby czego do rozszerzenia tychże wolności stany potrzebowały, gotowego Króla JMci mamy. Daję o tym znać wmciom, żem z rozkazania JKMci za tymi ludźmi swawolnymi, którzy tu znowu kupić się poczęli byli, w ten kraj przyszedł, abym pokój wnętrzny zatrzymał, swawolnym kupić się nie dał, ludzi wszystkich, tak szlacheckiego, jako i miejskiego stanu od wszelakich krzywd bronił. Prosząc przy tym, abyście wmciowie w domach swych spokojnie mieszkali, czekając konstytucyjej na przeszłym sejmie postanowionych, które w czas z druku do grodów rozesłane będą, temu nic nie wątpię, że się wmciowie kontentować będziecie raczyli.

W obozie pod Krasnostawem, 17 julii 1607.

LXIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 8 sierpnia 1607 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały sejmu warszawskiego zakończonego 18 VI 1607 r., Vol. const., t. II, vol. 2, s. 377.

1. Prolongata sejmiku relacyjnego w Lublinie z 8 sierpnia 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k 749v–750v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski 9 VIII 1607 r.* [feria quinta in vigilia festi Sancti Laurentii Martyris a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 87–88 — kopia.*

[k. 750] My rady i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu za obwieszczeniem i publikowaniem zjazdu w uniwersale poborowym z sejmu teraźniejszego na dzień dzisiejszy naznaczonego zjechali, takieśmy między sobą strony poboru na obronę Rzeczypospolitej namowę uczynili.

Naprzód, iż za nierychłym odesłaniem do grodów uniwersału poborowego niewiele nas jest, którzy o tym zjeździe teraźniejszym jesteśmy ostrzeżeni, nie chcąc tedy w tak równej liczbie, w niebytności wielu urzędników i obywatelów województwa tego z strony poboru nowego nic stanowić, tośmy tylko ichm. panom poborcom naszym, tak lubelskiemu, jako i łukowskiemu, zlecili, aby tego dawnego poboru przez nas uchwalonego (któryśmy na zapłatę żołnierza inflanckiego i poparcie wojny tamtej, a nie na żadną inszą potrzebę naznaczyli) pilnie dobierali, który do przyszłego zjazdu elekcyjej deputackiej pod winami w uniwersale naznaczonymi ma być od wszystkich wydany, i napomnieliśmy pany poborce nasze, aby ten pobór wszystek, tak łanowy, jak i czopowy, wybrawszy, nie wydawali go na żadną potrzebę, ale go cale w ręku swoich trzymali aż do zjazdu tej to elekcyjej deputackiej. Na którym zjeździe in maiori frequentia braciej naszej namawiać się chcemy, przez czyje ręce ten pobór na wyżej mianowane potrzeby Rzeczypospolitej obrócony być ma.

A iż JKMć dał to nam znać w uniwersale poborowym, abyśmy strony poborów i poborców dali znać przez list albo przez posły nasze o postanowieniu naszym, tedyśmy wysłali z pośrzodku siebie jm. pana Andrzeja Ryszkowskiego podwojewodziego lubelskiego, pana Jana Gołąbka Jezierskiego i pana Marcjana Morawca komornika lwowskiego granicznego, przez które osoby o takowym [k. 750v] postanowieniu naszym JKMć oznajmiliśmy.

Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski, Stefan Snopkowski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek zjazdu tego, Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski, Bernard Sobieski, Jakub Mogielnicki komornik graniczny ziemi lubelskiej, Jan Pełka.

2. Instrukcja posłom do króla z sejmiku lubelskiego 8 sierpnia 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 750v–751v — oblata; oblatował Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski 9 VIII 1607 r.* [feria quinta in vigilia festi Sancti Laurentii Martyris a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *BN, BOZ 1154, k. 428v–429 — kopia*: Poselstwo z województwa lubelskiego; **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 89–91 — kopia.*

[k. 750v] Ichm. panowie posłowie nasi po zaleceniu uniżonych służb naszych i wiernego poddaństwa naszego w miłościwą łaskę JKMci naszego miłościwego Pana, tak z pisma mówić będą.

Najjaśniejszy miłościwy Królu, Panie a panie nasz miłościwy, jakośmy wdzięczni byli miłościwej obietnice i ofiarowaniu Waszej KMci, że to wszystko, cokolwiek ad sedandos eos motus i do ukontentowania ludzi naprawą i poleczeniem urazów i praw naszych słusznie należało, za po-

wodem Waszej KMci jako Pana i głowy naszej effect swój pocieszny na tym przyszłym sejmie wziąć miało, oświadczyliśmy to przez posły nasze na sejm blisko przeszły wysłane, [k. 751] którymeśmy to byli zlecili, aby tę gratitudinem za tak miłościwe ofiarowanie Waszej KMci imieniem województwa naszego publice oświadczyli i naprawy takowej sprawy starymi zgodnej, społecznie i z inszymi stany popierali. Także i zniesienie ciężarów Rzeczypospolitej przez zapłatę żołnierzowi inflanckiemu i dalszą jej obronę pospołu z inszymi obmyślili. Teraz, iż za nierychłym odesłaniem do grodu konstytucyji i uniwersału ludzie nie wszyscy o tym złożeniu na dzień dzisiejszy zjeździe mogli być ostrzeżeni i obejrzeć się też dostatecznie w tym wszystkim, co za naprawa i satysfakcyja z takiemi chęciami oczekiwana na tym sejmie doszła. Uczyniliśmy to jednak na ten czas, co w tak równem zgromadzeniu ludzi uczynić się mogło, to jest, że widząc praegnans negotium Reipublicae i wielką potrzebę tego, aby naprzód żołnierz inflancki przez uiszczenie zapłaty ex visceribus państw tej Rzeczypospolitej zniesiony był, poboru przez nas ultimarie przedtym uchwalonego, który jeszcze po większej części zostawa, pilnie dobierać panom poborcom naszym zleciliśmy, upomniawszy ich, aby ten pobór w całości, nie naruszając go na żadną potrzebę, do przyszłego zjazdu naszego elekcyjej deputackiej w ręku swym mieli, który potem za wiadomością naszą na te wyżej mianowane potrzeby Rzeczypospolitej, to jest na zapłatę żołnierzowi inflanckiemu i na samą tylko obronę ziemi inflanckiej wedle uniwersału sejmu przeszłego obrócony będzie.

A co się tyczy teraźniejszego zatrząśnienia Rzeczypospolitej naszej, uniżenie Waszą KMć naszego miłościwego Pana prosimy, aby Wasza KMć tak jako się przez te wszystkie czasy o tym oświadczyć raczył, że paternum affectum masz przeciwko nam, wiernym poddanym swoim, i w tym teraz zamieszaniu Rzeczypospolitej naszej z temże ojcowskim affectem et quam pacatissimis mediis et rationibus to zamieszanie Rzeczypospolitej naszej uspokoić raczył. Nie wątpiąc, że nam i w tym nie zejdzie nic na ofiarowanej łasce [k. 751v] Waszej KMci, czego by nam jeszcze do poprawy praw i wolności naszych nie dostawało, o nas to wiernych poddanych swych sobie obiecując, że jakośmy Waszą KMć i krwią tą swą nawet oświadczali, że przy zdrowiu Ojczyzny i całości praw i swobód naszych nic po Panu Bogu droższego sobie i milszego nie mieli nad dostojeństwo i kwitnącą sławę Panów swych, tak to i do końca wyświadczyć zawsze jesteśmy gotowi, do czego tym nas Wasza KMć wierniej obowiązać sobie będziesz raczył, gdy w tych nieszczęśliwych czasiech Ojczyzny naszej paternum affectum przeciwko nam, w tym nawet braci naszej, którzyby zelo libertatis unieśli się co przeciwko dostojeństwu Waszej KMci, doznawać

będziemy. A jako się o to pilnie staramy, jakobyśmy przez uiszczenie zapłaty inflanckiego [żołnierza] ex visceribus państw koronnych podatkiem swym znieśli, tak i o to uniżenie Waszą KMć prosimy, abyś Wasza KMć żołnierza kwarcianego, który ma zwyczajne z kwarty stypendium swoje ex visceribus Regni, a mianowicie z krajów tych, którym z obu stron żołnierz tak inflancki, jako i kwarciany jest ciężki, dalej in confinia Regni odemknąć raczył.

Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski, Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek zjazdu tego, Sebastian Sobieski chorąży koronny, Stefan Snopkowski, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Bernard Sobieski, Jakub Mogilnicki komornik graniczny ziemi lubelskiej, Jan Pełka, Andrzej Ryszkowski podwojewodzi lubelski.

3. Odpowiedź królewska posłom z sejmiku lubelskiego 8 sierpnia 1607 r.

Rkp. *BN, BOZ 1154, k. 429–429v — kopia.*

[k. 429] Przyjmować raczy JKMć P. n. m. służb i poddaństwa wiernego imieniem województwa lubelskiego przez wmciów uczynione ofiarowanie, niemniej [k. 429v] i to o sprawach Rzeczypospolitej, o uspokojeniu Ojczyzny i ratunku jej, które wmć rzeczą samą na tym tam zjeździe uczynili, obmyślawanie. Co tym milej i łaskawiej JKMć od wmciów przyjmować raczy i staranie o tym czyni, aby po takich mieszaninach do pożądanego pokoju Rzeczpospolita mogła być wrócona i rozróżnione animusze ludzkie łaskawością JKMci do zgody i miłości były przywiedzione, gotów będąc to, czego by komu jeszcze nie dostawało i czym by na sejmie przeszłym w tak zatrudnionym czasie dogodzić się ludziom nie mogło, za pierwszą okazyją skutecznie uiścić i rzeczą to samą oświadczyć, że równo JKMć nic milszego i wdzięczniejszego sobie nie ma nad całość praw i swobód wmciów, których będąc wdzięczen od Pana Boga za wolnym podaniem wmciów postanowiony zna i rad wykonywa w tej mierze powinność swą.

Rad to widzi JKMć, że wmć stojąc przy zgodzie sejmowej, zasłużoną zapłatę żołnierzowi inflanckiemu obmyślawać nie zaniechawacie, czym i ciężar ten, którym Rzeczpospolita przez wyciąganie stacyji od tego żołnierza niszczeje, będzie zniesiony, i tymże żołnierzem ziemia inflancka prędko odratowana być może. To zaś tu w tych krajach zatrzymanie żołnierza baczycie wmć, że nie dla inszej przyczyny się dzieje, jedno aby Rzeczpospolita w tych mieszaninach odratować się mogła, abyście wmciowie sami w domach swych spokojnie mieszkać i od najazdów swawolnych, których się już zagęszczać było poczęło, wolnymi zostawali.

Więc i z postronnymi pewnych ludzi porozumiewanie i nadzieja ku zamieszaniu nas cudzoziemskich posiłków, o czym od wielu z was JKMci wiadomość dochodzi, takowej ostrożności potrzebuje. Ten jednak tu zatrzymany żołnierz aby się w swej mierze zachował i nikt nad prawo przezeń nie był uciśniony, jm. pan hetman za poruczeniem JKMci czynić starania nie zaniechiwa. Nie wątpi nic JKMć, że wmć wszelakie staranie JKMci o uspokojenie Rzeczypospolitej wdzięcznie przyjąwszy, sami się też do tego przyczynić nie zaniechacie. O co żądając i napominając, wmciom łaskę swą Pańską ofiaruje. Cracoviae, 30 augusti [1607].

LXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1607 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 10 września 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 786–787 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Krzysztof Rej stolnik lubelski, marszałek sejmiku 12 IX 1607 r.* [feria quarta post festum Nativitatis Beatae Mariae Virginis proxima a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *BN, BOZ 1154, k. 472–473 — kopia;* **Rkp. 3.** *AGAD, AR, Dz. II, 3579, s. 1–3 — kopia;* **Rkp. 4.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 93–96 — kopia.*

[k. 786] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy się tu do Lublina na sejmik elekcyjej deputata na Trybunał przyszły Koronny i drugiego na kompozycyją z ichm. pany duchownymi i dla odebrania liczby od ichm. panów posłów naszych ziemskich postępku sejmu przeszłego, na który sejmik nasz, iż zaszło poselstwo Króla JMci, w którym JKMć potrzeby i niebezpieczeństwa teraźniejsze Rzeczypospolitej przekładać raczy. Co bacząc być rzecz wielkiego uważenia godną i zabiegając temu, ile z nas może być, a widząc, że reszta poboru na przeszłym sejmiku naszym pozwolona, zapłacić żołnierzowi inflanckiemu i poparciu wojny inflanckiej wydołać nie może, dlatego pobór drugi, nowy, który już niektórzy poczęli dawać z czopowym i pogłównym żydowskim, pozwalamy i czas wydania tego poboru wtórego do świętego Marcina [11 XI] naznaczamy i pod warunkiem uniwersału sejmu przeszłego podawamy, który poborcy naznaczeni ci, co i pierwszy, wybierać mają. Wszakże ci, którzy ten wtóry pobór wydali, już [k. 786v] go znowu płacić nie powinni. Szafunek tych poborów w moc dajemy ichm. panom Abrahamowi Zbąskiemu z Zbąszyna i Jakubowi Pszonce z Babina tak, żeby ichmć resztę pierwszego poboru wszystkę i część wtórego poboru, żeby to jeden cały pobór wyniosło na zapłatę wszystkim żołnierzom inflanckim. A resztę wtórego poboru na zniesienie zaciągów wszystkich wedle uniwersału sejmikowego powiatowego postu przeszłego przed sejmem uchwalonego i na zapłatę żołnierzom naszego województwa, a co nadto zbędzie, na poparcie wojny inflanckiej obrócili. A tych obudwu poborów panowie poborcy przed pany szafarzami, a ichm. panowie szafarze teraźniejsi i pierwsi przed nami na sejmiku przyszłym powiatowym liczbę uczynić będą powinni.

Co JKMci P. n. m. odnieść i za miłościwe obmyślawanie potrzeb i niebezpieczeństw Rzeczypospolitej podziękować zleciliśmy ichm. panom Krzysztofowi Rejowi z Nagłowic stolnikowi lubelskiemu, Piotrowi Kazimierskiemu z Biberszthynu, Jakubowi Stryjeńskiemu, Florianowi Domaszewskiemu. Tymże ichmciom zlecamy za tymi, którzy zelo libertatis tak daleko zaciągnęli się, prosić Króla JMci, aby z nimi i wedle obietnicy swej po kilka razów uczynionej ojcowskie obejście i uniwersały przeciwko nim wydane relaksować, a jeśli którym majętność albo urząd jest wzięty, przywrócić, i tym jeśliby jeszcze którzy w więzieniu byli, łaskę swą tak jako i drugim pokazać raczył, i żołnierza, który nie tylko poddanym Rzeczypospolitej i stanu duchownego, ale i rycerstwu województwa naszego jest ciężki bardzo, na insze miejsca pomknąć raczył.

A iż też nas dochodzi, że snadź niektórzy gromady ludzi zbierają i do kupy się zwoływają, posyłamy do ichmciów bracią naszę z pośrodku siebie, to jest ichm. panów Wojciecha Sobieskiego z Sobieszyna, Jana Kazanowskiego[a] i Marcina Kruszyńskiego, prosząc, aby ichmciowie redirent ad pacata consilia, nie wątpiąc, że JKMć łaskawie i paccatis modis z ichm. pany senatory sedare będzie chciał.

Na Trybunał przyszły obraliśmy deputata jm. pana Wojciecha Sobieskiego z Sobieszyna z powiatu łukowskiego. A na compositią z ichm. pany duchownymi jm. pana Abrahama Zbąskiego z Zbąszyna, któremu salarium tak wielkie jako na korekturę z reszty poborów naznaczamy. Na korekturę prawa deputat nasz dawno naznaczony jm. pan Andrzej Rzeczycki podkomorzy [k. 787] lubelski stawić się ma na czas w konstytucyjej opisany, któremu salarium naznaczone mają wydać do świętego Szymona Judy przyszłego [28 X] ci, którzy jeszcze nie wydali.

A iż nam dali sprawę panowie posłowie nasi i sami to na oko widzimy, że na przeszłym sejmie niektóre konstytucyje nie są wpisane in volumen legum, które były namówione i drugie, na których wiele Rzeczypospolitej należy, opuszczone są, niektóre nad zgodę i umowę spólną odmienione i niektóre mimo wiadomość poselską wpisane, o tym wszystkim na sejmiku przyszłym powiatowym salvum ius z strony naprawy zachowujemy sobie. W czym abyśmy lepiej informowani byli, panowie posłowie relacyją swą na piśmie do ksiąg grodzkich podać mają[180]. Do której naprawy konstytucyji od okazowania supersedować w naszym województwie mamy.

[180] *Por. niżej nr 2. Manifestacja posłów lubelskich na sejm warszawski 1607 r.*

I to postanowienie nasze jm. panu stolnikowi lubelskiemu jako marszałkowi naszemu do ksiąg grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

[b-]Działo się w Lublinie, na sejmiku elekcyji deputata, w poniedziałek po święcie Narodzenia Panny Maryi [10 IX] roku 1607. Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski, Sebastian Sobieski, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski, Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, marszałek na ten czas koła rycerskiego, Abram Zbąski, Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, Andrzej Ryszkowski, Jan Gołąbek Jezierski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski, Jan Szornel, Prendota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Marcin Morawiec[-b].

[a] *W rkpsie AGAD, AR Dz. II, 3579, s. 2 Kazanowskiego brak.*
[b-b] *W rkpsie AGAD, AR Dz. II, 3579, s. 3 tego fragmentu brak.*

2. Manifestacja posłów lubelskich na sejm warszawski 7 V–16 VI 1607 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 37, k. 859v–862v — oblata; oblatował Paweł Lubieniecki 12 XI 1607 r.* [feria secunda in crastino festi Sancti Martini Pontificis a. D. 1607]; **Rkp. 2.** *BN, BOZ 1154, k. 493v–495 — kopia:* Protestacyja województwa lubelskiego przeciwko konstytucyjom sejmowym warszawskim; **Rkp. 3.** *B. Ossol., rkp. 6603/II, s. 539–545 — kopia;* **Rkp. 4.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 97–100v — kopia.*

[k. 860] Piotr Czerny z Witowic chorąży województwa lubelskiego, Jan Dzierżek podsędek ziemski lubelski, Paweł Lubieniecki z Lubieńca na sejm blisko przeszły warszawski z województwa lubelskiego w poselstwie wysłani. Komu to wiedzieć należy wiadomo czynimy, iż jakośmy na terminie z prawa pospolitego oznaczonym na sejmiku elekcyjej deputata trybunalskiego blisko przeszłym czynili tu w Lublinie poselstwa naszego ustną relacyję ichm. panom braciej naszym województwa tego, w której oświadczona jest przez nas wiara przeciwko Ojczyźnie i województwu temu, oświadczone postępki nasze z wolą i instrukcyją ichmci nam na sejm przeszły daną zgodne.

W tym gdyśmy fidem nostram integram specialiter i exquisitim o wszystkich konstytucyjach z sejmu [k. 860v] przeszłego in volumen legum publicarum do druku podanych rationes nilligationis nostrae reddendo eliberabimus, ukazaliśmy to ichmciom, iż choć niektóre z tych konstytucyji mimo zgodę naszą i pozwolenie poselskie, niektóre mimo wiadomość naszą, w niektórych postanowionych punktach niedołożone, w niektórych mimo wiadomość naszą przyczyniono, niektóre też zgodnie postanowione w druk nieoddane, jednak wszystkie zgodną konkluzyją sejmową przykryte są. W czym oświadczając wiarę naszą, gdyśmy [to] zaraz na zgonie sejmu tego postrzegli, wniesione było przez nas opowiedanie i oświadczenie nasze z sejmu żądających w grodzie stężyckim

w tej mierze uczynione, ponieważ przy sejmowej konkluzyji ani w grodzie warszawskim otrzymać tego za instancyją naszą nie mogliśmy, tak i teraz za wolą wspólną, zgodną i gorącą instancyją wszystkich ichm. panów braci naszych województwa tego na terminie pomienionym zgromadzonych (jako w tym postanowienie ichmciów sejmiku przeszłego spisane i do grodu lubelskiego przez jm. pana Krzysztofa Reja z Nagłowic stolnika lubelskiego, marszałka tego podane szerzej obmawia), deklaracyję tego oświadczenia naszego z grodu stężyckiego produkowanego ratione konstytucyji z sejmu przeszłego w druk wydanych na piśmie naszym do grodu tutecznego [k. 861] oddajemy.

Asekuracyja na odkrycie praktyk, aczkolwiek na sejmie przeszłym in vim uniwersału alias glejtu na odkrycie praktyk była za wiadomością wszystkiego na ten czas będącego sejmu wydana, jednak iż żaden sąd vigore tej asekuracyji nie doszedł, a zatem żaden dekret sejmowy nie był i aby in codicem legum publicarum miała być wpisana, żadnej nie było mowy, pogotowiu zgody, owszem, wielka część sejmu w tym, że przeciwko dawnemu prawu formowana była, prędko po wydaniu postrzegała się, deklarujemy.

Konstytucyje mimo zgodę i pozwolenie nasze, a w niektórych punktów pewnych namówionych ucięcie, w niektórych nienamówionych przyszycie. Konstytucyja o warunku wolnej elekcyji Pana miała mieć przy sobie przyszyty przywilej ratione tejże wolnej elekcyjej po łacinie pisany, a pod Wiślicą wydany, w którym przywileju iż jest punkt jeden, który artykuł de non praestanda obedientia znosić się per expressum zda w tych słowiech, które tam per expressum extant, ex senatus nostri consilio presentum literas universos securos reddimus et praecomitimus, neque nos ipsos permissuros uti viventibus nobis de substituendo rege tractatus meatur, neque passuros ut quispiam alter hoc ipsum attentare praesumat, quinimo taliter et tales omnes hostes patriae et publice libertatis perversores iudicamus poenisque iis quibus criminis perduelionis tenentur subiacere [k. 861v] decernimus etc. Temu przywilejowi aby były przyszyte te słowa, salvo articulo de non praestanda obedientia, czyniliśmy wielkie i gorące instancyje, lecz gdyśmy tego otrzymać nie mogli k temu, iż do druku przy tej konstytucyji nie jest wpisany, jaka była zgoda, deklarujemy.

Konstytucyja o cudzoziemcach, aby paktom konwentom z Królem JMcią teraźniejszym Panem naszym zawartym nie przeczyła, owszem, aby była pewna liczba cudzoziemców gwoli sprawom Królestwa Szwedzkiego, w konstytucyji doradzona była, którzy by przy dworze Króla JMci przemieszkiwali i circumscriptio ograniczeni byli, czyniliśmy gorące in-

stancyje, czego wymóc nie mogąc, iż na tę konstytucyję zgoda nasza nie zachodziła, deklarujemy.

Konstytucyja o annatach, aby z dawnymi prawy o nich napisanymi zgodna warowana była, nasze było niniejsze staranie, lecz gdy tak, jako jest, w druku stanęła, na ten appendix, który jest do tej konstytucyjej przyszyty absque derogatione iuris apostolici, zwłaszcza że na te annaty żadnego ius apostolicum nie było ukazano, pozwolenie nasze iż nie było, deklarujemy.

Konstytucyja o dziesięcinach, aby dawnym w tej mierze prawom opisanym nie była przeto stanowiona, a mianowicie ten punkt, który w niej jest wyrażony dekretami przy sądzonych, aby nie był do niej przyszyty, wielkie czyniliśmy [k. 862] staranie, ukazywaliśmy to bowiem, iż ten punkt jest dawnym prawem, które wszystkich dekretów suspensyje ratione dziesięcin ad compositionem czyni przeciwny, zaczym iż ten punkt mimo pozwolenie nasze jest włożony k temu drugiemu punktu namówionego, te żadne dowody ex libris beneficiorum i retaxationum nie miały być na dowód dziesięcin ważne, iż nie dołożono, deklarujemy.

Konstytucyja o duchownych w Koronie dobra dziedziczne trzymających, iż mimo zgodę i pozwolenie nasze stanęła, które z tej miary nie było, że w niej jest kilka punktów dawnym prawom przeciwnych, deklarujemy.

Konstytucyja o kurateli pruskiej, iż imo pozwolenie nasze stanęła, deklarujemy.

Konstytucyja o ordynacyji inflanckiej, iż mimo zgodę i pozwolenie nasze w druk wydana, które z tej miary nie było, iż dawniejszym w tej mierze ordynacyjom uczynionym przeczyła, owszem, iż za niezgodą o nie do drugiego sejmu odłożona była, deklarujemy.

Kontenta konkluzyji sejmowej w konstytucyjach opisane, iż onych nie była publiczna namowa, zaczym ani zgoda, deklarujemy.

Konstytucyje imo wiadomość naszę o procesie skarbowym, o restutucyjej expulsionis patrorum Societatis Jesu, o rapezie, o zniesienie postępku prawnego trybunalnego z kasztelana warszawskiego[181], o konfirmacyjej lenna Adamowi Prusinowskiemu [podkomorzemu włodzimierskiemu], o sumie na Żukowie ad extenuationem Jakubowi Korycińskiemu, o indygenatach pewnych osób obywatelów wołoskich.

O aprobacyjej przywileju Janusza Eperieszego [k. 862v] konstytucyja namówiona w druk niewydana.

Przywilej albo cautia ziemianom pruskim dana względem rozdawania wakancyji, że prawu pospolitemu nie ma nic szkodzić, deklarujemy, a w rozdawaniu wakancyji wedle praw dawnych zachować się mamy.

[181] *Stanisław Warszycki starosta kobrzyński i osiecki.*

Tę tedy deklaracyję naszę jakośmy ustnie ichm. panom braciej naszym województwa tego ratione konstytucyji sejmu przeszłego wiernie oddali, tak i teraz przez to pismo nasze za wolą i instancyją ichmciów do ksiąg grodzkich lubelskich z podpisami rąk naszych i pieczęciami naszymi oddajemy.

Piotr Czerny z Witowic chorąży lubelski, Jan Dzierżek podsędek lubelski, salva curatella książęciu brandenburskiemu, kiedy lenna nie dano, także procesu skarbowego, który im się podoba, na insze wszystkie rzeczy pozwalam, Paweł Lubieniecki z Lubieńca.

LXV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 6 października 1607 r.

1. List ze zjazdu w Lublinie 6 października 1607 r. do wojewody krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego.

Rkp. 1. *B. Kórn. rkp. 1609, k. 118 — kopia;* **Rkp. 2.** *B. Czart., rkp. 337, k. 467–468 — kopia.*

[k. 118] Jaśnie wielmożny etc.

Aczkolwiek to jest u nas w wielkim podziwieniu, że wm. nasz miłościwy pan w pobliżu nas mieszkając, dotąd nie raczyłeś się z nami w sprawach Rzeczypospolitej zaczętych znaszać, jednak my, wziąwszy wiadomość o rozprawie pod Janowcem z wmcią Króla JMci nam niespodziewanej a wielce żałosnej, widząc, że nie rzkąc, aby naprawa miała być, ale co dzień więcej a więcej się przyczynia urazów Rzeczypospolitej, poczuwając się w powinności swojej szlacheckiej, którąśmy Ojczyźnie i wmci stróżem praw i wolności naszych obowiązani są, nie zaniechaliśmy wszystkiego tego czynić, co się nam zdało być w takowym razie Rzeczypospolitej najpotrzebniejszego. Toż i na tych świeżo przypadających rokach uczyniliśmy, o których postępkach naszych abyś wm. nasz miłościwy pan wiedzieć raczył, użyliśmy z pośrzodku siebie ichm. panów Piotra Czernego i pana [Jana] Dzierżka podsędka lubelskiego[182], braci naszych, którym zleci-

[182] *J. Dzierżek już po bitwie pod Guzowem (5 VII 1607 r.) skierował do wojewody krakowskiego dramatyczny list, w którym oznajmiał, iż przestaje być sojusznikiem Zebrzydowskiego, BN, rkp. III.3087, k. 622v–623v: List podsędka lubelskiego p. Dzierżka do wojewody krakowskiego po potrzebie guzowskiej, 1607 (brak daty dziennej):* [k. 622v] Zbawiłeś mię wmć fortun wszystkich, a boję się, by wiela inszych i siebie do takiego nieszczęścia i upadku nie przywiodłeś. Miałem trochę krwawej wysłużkiej, ale mi teraz wzięto dlatego, żem Królowi JMci posłuszeństwo wypowiedział, od czego jakom daleki był, apello memoriam wmci, ukazowałem, że się o to krew rozlać miała, ukazowałem, że trudno Pana z Polski zbyć, ukazowałem, stąd pericula Rzeczypospolitej, jeśliby nam do obrania inszego Pana przyść miało, a też mię wmć ubezpieczył daniem ręki swej, żeś i odmiany nie chciał i że się to odprawić

liśmy, aby o wszystkim dostateczną sprawę wm. naszemu miłościwemu panu dali, tym aby cale wiara była dana, żądamy.

Pomniąc też na asekuracyją wm. naszemu miłościwemu panu równo z inszymi województwy daną, chcąc wm. naszemu miłościwemu panu jako temu, któryś dostatecznie dotrwał, wdzięczność przeszłych prac pokazać a do dalszych przyłożyć, staranie czynimy, abyśmy bez omieszkania fidem nostram eliberowali. Prosimy, abyś wm. nasz miłościwy pan o nas to sobie obiecować raczył, co ma być obiecano o uprzejmych miłośnikach

przez rozlania krwie miało. W czym jakoś nas wmć, i siebie, i Rzeczpospolitą zawiódł, to już wmć sam baczyć się w tym możesz. Dla miłego Boga, szukaj wmć łaski Króla JMci sobie i nam, nie daj nas wmć i dziatek naszych ad interitum. Mnie nie tylko dla rokoszu wysługi zbawiono, ale z majętności na Trybunale niesłusznie i przeciw zapisowi jasnemu odsądzono i trzecią majętność w przemyskiej ziemi wzięto, na którejem miał sumę i dożywocie. Teraz muszę iść prawie w kaleki i z dziatkami. [k. 623] Jedno dla wmci, a dla miłego Boga zaniechajże wmć dali tych buntów przeciw Królowi JMci, aby się Ojczyzna uspokoiła, a prowincyje koronne aby nie zginęły. Lepiej te dostatki na nieprzyjaciela koronnego obrócić, a ludzi ubogich (których płacz krwawy nas poraził) nie trapić. Jam tego pewien, że Król JMć z dobrotnej natury swej wszystkiego i wmci i nam przebaczy, i rokuszanów już zaniecha, jeśli go kto do tego wiódł, to [gdy] byś był wmć i te rzeczy bez wojska i tumultów prowadził, i siebie, i nas nie zawiódłbyś był wmć. Przeto lepiej się Panu ukłonić a Ojczyznę całą zachować, aniźli per extrema iść. Nie sprawisz wmć już nic więcej, jedno to, coś wmć sprawił. Stęsknieli sobie ludzie, zubożeli się, zniszczała Korona. A jeśli wmć chcesz ad extrema auxilia uciec się, a któż na tym kiedy wskórał? Chwalę ja to wmci, żeś wmć do Węgier nie jechał, jako to udawano. Będzie jeszcze Król JMć na wmci i na nas łaskaw, gdy mu całą wiarę oddamy, gdy Ojczyznę cale uspokoimy, gdy mu Szwecyjej i sobie Inflant dostaniemy. Do Moskwy wyprowadźmy to żołnierstwo i te dzieci nasze, które do wojny podrosły, pomścić się despektu narodu naszego, niech się z nas pohańcy nie śmieją, którzy o to i posła naszego przez przymierze do Polski przysłali. Rozmiłujmy się sławy przodków naszych, odpuśćmy tym, co nam źle czynili i myśleli. Wieleś dobrego do tych czasów sprawił, bo by było do tej krwie nie przyszło, jakoś mi to wmć był obiecał, i byś był wmć Królowi JMci posłuszeństwa nie wypowiadając, jedno go tym straszył, a ludzi z tej kupy rozpuścił, mogło się na drugim sejmie i to sprawić, i czego nam do wolności nie dostawało. I lepiej było, jakom ja i wmci, i JKMci i panu podczaszemu [Janusz Radziwiłł] radził jednać się w Warszawie [k. 623v] i w reces drugie rzeczy puścić. Nie zaraz ci przodkowie nasi prawa stanowili, mogłeś wmć bez tej krwie i absolutum dominium ochronić i praktykom rakuskim z ochroną sławy Pańskiej zabiegać, bo jako mi teraz w Lublinie p. chorąży [Sebastian] Sobieski powiedział, i ów list Król JMć barzy i z niebaczenia dał był, i za radą nieboszczyka marszałka [Andrzeja] Opalińskiego, iżby stąd aby był co miał być winien, i nie dziw, że dla ojczystego Królestwa i nas odbieżeć (jako p. podlaski pisał) myślał. Ale teraz, gdy mu i szwedzkie wzięto i potomstwo, nie zdało się ludziom podobne. Przeto ja widzę, że ludzie porzucą te rzeczy i nie dadzą sobie o tym więcej powiadać. I o lubelskiej ziemi nie obiecuj wmć sobie nic więcej. Dało się im znać, wszystkie wojska przez dwie lecie u nich stacyje brali i rychlej staną przy Królu JMci, jeśliby dalsze rozruchy były, aniżeli przy rokoszu, już w tym wmci szczerze przestrzegą, i ja pomagać wmci więcej nie chcę tych tumultów, bo im się dały znać.

praw i wolności ojczystych, a takich, którzy nie tylko tak znaczne chęci wm. naszego miłościwego pana Ojczyźnie pokazane, ale i dobrze mniejsze wyrażać i one wszelaką przystojną wdzięcznością nagradzać umiemy. W dalszym zaś progresie spraw Rzeczypospolitej nie ustając, prosimy, abyś wm. nasz miłościwy pan nam radą swoją przodkować i do zatrzymania całości praw i wolności naszych, coś dotąd jako znaczny i wielki senator czynić raczył, pomocnym być raczył. My za dobre zdrowie wm. naszego miłościwego pana Pana Boga prosić, wszystkie onera z wm. naszym miłościwym panem, nawet i gardła nasze nieść i dostatki naszymi według największej możności naszej wspierać nimi będziemy.

Oddawamy przy tym życzliwe służby nasze w miłościwą łaskę wm. naszego miłościwego pana. Datum w Lublinie, 6 die octobris 1607.

LXVI. Okazowanie w Lublinie 29 października 1607 r.

Okazowanie zarządzone konstytucją sejmu 1607 r. Vol. const., t. II, vol. 2, s. 345.

1. Prezentacja szlachty województwa lubelskiego na okazowaniu w Lublinie 29 października 1607 r.

Rkp. *APL, CLRMO 37, k. 833v–839v; do ksiąg grodzkich wniesiono 29 X 1607 r.* [feria secunda in crastino festi Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum a. D. 1607].

[k. 833v] Imiona rycerstwa województwa lubelskiego, którzy się prezentowali w grodzie lubelskim vigore konstytucyjej sejmu blisko przeszłego na okazowanie, w poniedziałek po Świętym Szymonie Judy nazajutrz [29 X], anno 1607.

Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, Stanisław Bychawski podczaszy lubelski, Zbigniew Sienieński z Sienna, Jakub Pszonka z Babina, Łukasz Kaszowski, Krzysztof Ziemacki z Ziemak, Jan Konarski, Stanisław Samborzęcki, Stanisław [k. 834] Pszonka, Jakub Stryjeński z Stryjny, Marcin Zaporski, Stanisław Kiełczowski, Krzysztof Stanisław Sługoccy z Wilczopola, Stanisław Gruszecki z Wronowa, tenże imieniem pana Mikołaja Grota, Mikołaj Zeliński z Radawca, Krzysztof Kiełczowski, Jan Lubieniecki imieniem swym i za prośbą jm. pana Krzysztofa Greka, który pisać nie umie, Paweł Żelisławski, Krzysztof Szczekocki z Szczekocina, Krzysztof Zeliński dzierżawca w Łenczny, Jan Szornel, Jan Czasławski, Jan Żelech, Jan Jasiński iż pisać nie umie, Andrzej Suchodolski z Suchodół, Jan Pełka swoim i ojca swego imieniem, Krzysztof Iżycki i Mikołaj Iżycki i Wojciech Krzowski, którzy ze mną byli, a pisać nie umieją, Jan Otocki imieniem pana Kaspra Brzeźnickiego pana swego, który mię przysłał na miejsce

swe na okazowanie, także i imieniem pana Piotra Żukowskiego, który przy mnie stał, że sam pisać nie umiał, Jan Krzeszowski, Stanisław Kiełczowski, Andrzej Lesiecki imieniem swym i imieniem jm. pana Felicjana Ożarowskiego, Wojciech Zagórski, Walerian Kiełczowski, Wiktoryn Łada za się i Matiasza Dąbskiego, Malcher Rozborski za się i za jm. pana Jakuba Ostrowskiego, który przy mnie poczet swój pewny przy mnie posłał, także i za pana Andrzeja Hruszczowskiego ze Wronowa za żądaniem jego, że sam pisać nie umie, także i za sługę pana Marcina [k. 834v] Łupkowskiego Dembiaka, który przyjechał od pana swego chorego, także i za pana Marcina Łupkowskiego, który przyjechał imieniem ojca swego Jana Łupkowskiego chorego i starego, Stanisław Żdanowski za się i za pana Żdanowskiego i braciej jego nierozdzielonej z łukowskiego powiatu, Maciej Łychowski za się i za Jadama Łychowskiego rodzonego swego i za pana Jana Łychowskiego, także i za Jędrzeja Łychowskiego braciej swej, także i za pana Marka Niezabitowskiego Pieńka za prośbą jego, że pisać nie umie, Kasper Olszanowski posłany od pana swego Jędrzeja Choteckiego z pocztem dwu koni, bo jest chor[y], Jan Ziemacki z Ziemak, Hieronim Konarski za sługę pani Justyny Borzęckiej, który od niej z pocztem przyjechał i Mikołaja Czemiernickiego, który pisać nie umie, Krzysztof Ziemacki za sługę jm. pana Marcina Kruszyńskiego, który przyjechał z pocztem i Adama Rusieckiego, [który] pisać nie umiał, Józef Kotowski za pana Stanisława Gruszeckiego z Bobów i za pana Jędrzeja Tchórzowskiego, który od siebie i sąsiad na okazowanie przyjechał i za Walentego Wronowskiego na prośbę ich, że pisać nie umieją wszyscy trzej, Krzysztof Bychawski posłany od pana Bychawskiego z Przedbora, Wojciech Krasuski ręką swą i za bracią niedzielną rodzoną, Prendota Dzierżek gotowość swoją okazowania oświadcza, [k. 835] Jan Wietrzyński posłany od paniej Halszki Zwiartowskiej, Mikołaj Oszczepalski, Paweł Lubieniecki, Stanisław Szadurski, Stanisław i Mikołaj Radomyscy, Zygmunt Borzechowski, Jan Pruszyński imieniem braciej swej, Jan Przyłuski imieniem Andrzeja Żukowskiego, Mikołaj Samborzęcki, także imieniem brata swego, Piotr Kłoczowski, Stanisław Zieliński Alberti filius, Stanisław Łaszcz, Jan Łaszcz, iż jm. pana Jan Grabia jest w wojsku Króla JMci tedy przysłał przez mię Stanisława Łaszcza sługę swego, Wilczopolski za ustną prośbą pana Jędrzeja Górskiego, Severinus Chański, Jan Wrąblowski, Jan Słotwiński, Jan Bieniasz Niezabitowski, Krzysztof Lubieniecki, Adam Czasławski za oczywistą prośbą pana Mikołaja Drzewieckiego, Piotr Kłodnicki, Stanisław Głuski, Jakub Bychawski z Piewdzienic, Jan Bychawski z Piewdzienic, Łoś Iżycki Szczęsnego syn, Jan Łupkowski, iż sami nie umieją pisać, Jan Bychawski imieniem ojca swego, Stanisław Borzęcki, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lu-

belski ten regestr podpisuję na żądanie tych, którzy się tu wpisali, Szymon Jabłoński, Jan Włodek, Ostafiej Włodek, Paweł Borzęcki, Jachim Brzezicki, Paweł Meglewski, Jan Meglewski bracia niedzielni, Jan Włodek imieniem pana Tomasza Rybczowskiego, Jan Włodek imieniem Mikołaja Gruszeckiego, Jan Złocki, Andrzej [k. 835v] Kośmider z Dąbek imieniem swym i imieniem braciej swej, Krzysztof Matczyński imieniem pana Jakuba Poniatowskiego, że nie umiał pisać, Krzysztof Matczyński imieniem pana Jana Stogniewa Szczuckiego, że nie umiał pisać, Krzysztof Matczyński imieniem pana Jana Łupkowskiego, że nie umiał pisać, Wojciech Brzezicki, Stanisław Piotrowski, Stanisław Piotrowski imieniem pana Jana ojca swego, Jan Brzezicki imieniem stryja swego Piotra Brzózki, Mikołaj Brzezicki imieniem pana Bartosza Brzezickiego ojca swego, Paweł Słotwiński z Drzewiec, Wojciech Ibram Drzewiecki, Jan Wierzbicki, Adam Pykowski, Marcin Żółczycki, Jan Żuliński, Krzysztof Stoięski, Gabriel Lesiecki, Rafał Lesiecki, Piotr Giełczowski, Mikołaj Jaślikowski imieniem swym i ojca swego, Stanisław Węgleński, Erazmus Witkowski, Stanisław Jaszowski, Florian Swinarski, Mikołaj Drzewiecki, Piotr Wronowski, Stefan Siestrzewitowski imieniem swym i braciej, Stanislaus Pakosz, Marcelinus Kurek, Jan Złotnicki, Jan Grot Wronowski, Tomasz Szadurski, Jerzy Szadurski, Wojciech Smiotanka imieniem swym i pana Stanisława Smiotanki ojca swego, Mikołaj Ziółkowski, Marcin Księski, Mikołaj Wronowski, Stanisław Bystrzycki, Jakub Kozarzowski, [k. 836] Stanisław Wysocki, ja Wojciech Sosnkowski imieniem pana ojca swego Kaspra Sosnkowskiego starego, Andrzej Borzechowski imieniem pana ojca swego, Stanisław Grot Wronowski imieniem swym i imieniem pana Marcina Bychawskiego, Jadam Modzelewski, Simon Wolski, Jan Bystrzycki, Adam Czasławski, Mikołaj Łączowski, Stanisław Gałęzowski żołnierz, Jan Chmielecki, Wojciech Borzęcki, Jakub Borzęcki, Stanisław Chmielecki Zamch podpisuje się, Stanisław Pakosz za ustną prośbą, Adam Czasławski za oczywistą prośbą pana Jana Ostrowskiego, Maciej Lisowski ręką swą, Tomasz Wilczopolski, Adamus Sowiński, Jan Zeliński za Wojciecha Zelińskiego pana ojca swego ręką, Adam Żyrzyński, Jan Sowiński imieniem swym i ojca swego, Wojciech Kański sługa jm. paniej Orzechowskiej za panią swą, Mikołaj Sługocki za się i imieniem pana ojca swego pana Kaspra Sługockiego, Wojciech Wysocki Górny i imieniem braciej swej, Mikołaj Ługowski Siemier, tenże Mikołaj Sługocki podpisał się za wszystkie imieniem swym, Stanisław Szczucki, Felicjan Głuski, Wojciech Janiszowski Tomaszowicz, Stanisław Rybczowski, imieniem ojca swego Mikołaja, który był praesens, iż sam pisać nie umie, Stanisław Sługocki imieniem brata swego, Piotr Korzeniowski, Piotr Kłodnicki, Mikołaj Sługocki imieniem Jana Rybczowskiego,

Stanisław Rybczowski imieniem pana Dzierżka [k. 836v] Krzynieckiego przy bytności jego za ustną prośbą, Krzysztof Bychawski z Brzeźnic, Jakub Sobieski, Jan Kraszewski z Gołowierzchów syn Wojciecha Kraszewskiego, synowca, imieniem swym i brata swego rodzonego ręką swą własną, Jan Popławski Panięta imieniem swym i synów swych, Stanisława Popławskiego synów, Jan Popławski Długoszowicz z Rynej, Kasper Matczyński imieniem pana Adama Wierzchowskiego przy bytności i za prośbą jego, Wojciech Szadurski, Paweł Rudnicki imieniem ojca swego, Jerzy Gałęzowski, Stanisław Skorczycki imieniem brata i ojczyma swego, Stanisław Myśliszowski imieniem swym i brata swego Marcina Myśliszowskiego, Andrzej Borkowski z Borkowa imieniem swym i brata swego, pana Piotra synowca, Jana Borkowskiego, także imieniem pana Kaspra Kurosza, który gotów był ukazać, jedno przez niesposobność zdrowia na zamek przyjść nie mógł, Tomasz Matczyński, Krzysztof Matczyński, Wojciech Stempkowski imieniem pana Stanisława Moszyńskiego, Piotr Potocki, Krzysztof Matczyński imieniem pana Marcina Łazowskiego Łady, Krzysztof Matczyński imieniem pana Marcina Giszowskiego, Jan Bobowski Narcyz imieniem swym i braciej swych nierozdzielnych i za pana stryjca pana Jędrzeja Bobowskiego iż pisać nie umie, także imieniem Wojciecha Strzeleckiego, który pisać nie umie, także i Jadama [k. 837] Strzeleckiego sąsiada swego, który pisać nie umie, Daniel Bełdowski imieniem braciej swej, Wojciech Stempkowski imieniem swym i braciej swoich, Trojanus Szczygielski suo et minorum comparticepsorum suorum nomine, Vincenti Górski i braciej swej imieniem, Krzysztof Ożarowski, Jan Borowski za się i za szwagra swego Jana Brzezickiego Górnego z majętności nierozdzielnej, także i za pana Raczkowskiego z Leśnika, od którego Józef Kotowski sługa jego przyjechał, że pisać nie umiał, także za pana Marcina Iżyckiego, iż sam pisać nie umie, także za pana Jana Wronowskiego, który iż sam pisać nie umie, Wojciech Przewłocki za się i za bracią swą nierozdzielną, także za pana Stanisława Chmielowskiego, który pisać nie umie, Wojciech Sowiński, Rafał Zwolski, Piotr Lipowski jako posłany od jm. pana Jadama Kochanowskiego pana swego, Wojciech Tarnawiecki imieniem braciej swoich nierozdzielnych, Kasper Kunicki, Piotr Nosowski, Krzysztof Krzynecki, Jędrzej Wilczopolski Osycz imieniem swym i Piotra Korzeniowskiego, który pisać nie umie, Stanisław Gruszecki z Wilczopola, Andrzej Czasławski imieniem swym i brata swego Jana nierozdzielnych, pana Macieja Strzeleckiego imieniem Paweł Lubieniecki za prośbą jego, iż sam pisać nie umie, za Jana Rogalowskiego z Piczkowic, Stanisław Krzyniecki, iż pisać nie umie, także za samego siebie ręką podpisuję się, Stanisław Wronowski [k. 837v] Matuszowicz, Łukasz Sowiński, Hieronim Konarski, Zbożny Łączki, Stanisław

Olbięcki, Andrzeja Wronowskiego Krolewicza za prośbą jego podpisuję się Stanisław Olbięcki, bo sam pisać nie umie, także i z bracią swą nierozdzielną, których na ten czas nie masz, Jan Głuski imieniem swym i imieniem pana ojca swego, Marek Chomski, Stanisław Palczyński, Seweryn Sobieski imieniem swym i braciej, Andrzej Trojan Niezabitowski imieniem brata swego Jana Trojana, Andrzej Zamoyski imieniem pana ojca swego, Andrzej Rzeczycki podkomorzy lubelski za wolą i żądaniem ichmci tych, którzy się w ten rejestr przy bytności swej i urzędu grodzkiego lubelskiego przed oczyma memi podpisali, podpisuję ten rejestr ręką własną, Olbrycht Karmanowski z Karmanowic.

Imiona panów obywatelów województwa lubelskiego, którzy dnia wczorajszego przyjechawszy do Lublina na okazowanie według uchwały sejmu przeszłego, nie mogąc się docisnąć do rejestru dnia wczorajszego, a drudzy dla nierychłej wiadomości o tym wpisowaniu dnia dzisiejszego, to jest we wtorek po świętych Szymona i Judy [30 X] roku 1607 imiona swoje wpisali.

Andrzej Iżycki imieniem swym i pana Lenarta Iżyckiego ojca swego i Stanisława Gałęzowskiego małego pasierba swego, że był gotów popisować i okazować, Stanisław Żyrzyński imieniem jm. księdza brata swego podpisuję się, żem był gotów popisować się, Andrzej Iżycki imieniem Jana Iżyckiego Wojciechowego syna, iż pisać nie umie podpisuje się, że był gotów okazować, Stefan Osowski imieniem Jana ojca swego, który pisać nie umie, [k. 838] Jan Raczkowski, tenże imieniem pana Jana Grocholskiego, Lesiecki Stanisław imieniem Jana ojca swego, za pana Stanisława Lesieckiego ja Stanisław Lesiecki podpisuję się, Krzysztof Wolski, Kasper Matczyński imieniem pana Jakuba Wolskiego, który pisać nie umie za prośbą jego, idem imieniem pana Jędrzeja Wierzbickiego, który pisać nie umie, Krzysztof Wolski imieniem pana Jerzego Wierzbickiego, który pisać nie umie, Stanisław Rzepka Piczkowski, Jędrzej Drzewiecki, Krzysztof Wysocki imieniem ojca swego, idem imieniem pana Marceliana i Jędrzeja Ściborow Piczkowskich, którzy pisać nie umieją, idem imieniem pana Marcelina Piczkowskiego Kurka, Maciej Tarnawiecki Sławek, Wojciech Tarnawiecki Grad, Stanisław Grad Tarnawiecki, Wojciech Gałęzowski za pana Gabriela Klonowskiego podpisuje się, Jan Gilowski, Marcin Blaszka Sobieszczański, Maciej Blaszka Sobieszczański, Stanisław Suszołek Sobieszczański, Wojciech Truszowski, Andrzej Iżycki za pany Walentego i Stanisława Iżyckich, iż pisać nie umieją, podpisuję się, idem za Tuszowskiego Pawła Tołpę, idem za pana Krzysztofa Zapadło Sobieszczańskiego i za pana Marcina Poniatowskiego, idem za panów Krzysztofa i Stanisława Piczkowskich [k. 838v] Zbysławów, Wojciech Moszeński

Prodl za się i za pana Moszeńskiego Jana, Jan Sakowski imieniem ojca swego, Jan Gruszecki imieniem ojca swego, Krzysztof Matczyński imieniem pana Jana Czasławskiego, że nie umiał pisać, Krzysztof Matczyński imieniem potomków nieboszczyka Erazmusa Matczyńskiego, Abram Węglieński ręką, Mikołaj Wilczopolski ręką swą, Jan Bychawski imieniem Macieja Grodeckiego, iż pisać nie umie, Jadam Ścibor z Piczkowic, Jadam Gołacki, Wojciech Kłodnicki, Łukasz Zbysław Piczkowski, Paweł Próchniowski et pro patre, Piotr Ługowski ręką swą, Stanisław Niezabitowski, Jan Niezabitowski, Jan Łupkowski, Stanisław Łupkowski, Stanisław Sieprawski, Kasper Niezabitowski, Sebestian Kliza Piczkowski, Walenty Kliza Piczkowski, Mikołaj Słotwiński z Jaroszowic, Mikołaj Jaroszowski z Jaroszowic, Andrzej Chojnacki imieniem jm. paniej Ryszkowskiej sędzinej łukowskiej i córki jejmci, Jan Rzeczycki Lasota z Milanowa sam i za bracią, Olbrycht Wierzchowski imieniem ojca swego, idem imieniem brata swego Krzysztofa Dymińskiego, Mateusz Domaszewski, Paweł Kłembowski, tenże imieniem córek swych Gojsckich Mikołajowej Gojsckiej, Wacławowej, [k. 839] Krzysztofowej Oszczepalskiej, Adam Staroscki, Krzysztof Raciborek, Wojciech Polakowski, Jakub Łupkowski, Stanisław Łupkowski, Marcin Łupkowski, Bieniasz Niezabitowski, Józef Sobieszczański, Mikołaj Ryszkowski, Jan Brzezicki imieniem ojca swego, Wojciech Rzepka Piczkowski.

LXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 6 grudnia 1608 r.

Król uniwersałem datowanym w Krakowie 27 IX 1608 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 15 I 1609 r., wyznaczając termin zejścia się sejmików przedsejmowych na grudzień 1608 r., por. ASWK, t. I, s. 328. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 6 grudnia 1608 r.

Rkp. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 101–107 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 38); w grodzie lubelskim oblatował Marcin Sienieński marszałek sejmiku 12 XII 1608 r.* [feria sexta post festum Conceptionis Beatae Mariae Virginis proxima a. D. 1608].

[k. 101] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się [k. 101v] tu teraz na sejmik nasz powiatowy, od JKMci na dzień 6 miesiąca grudnia w roku 1608 złożony, do Lublina zjachali, oznajmujemy komu to wiedzieć należy, iżeśmy wedle zwyczaju dawnego obrali posły ziemskie z pośrzodku siebie na sejm blisko przyszły walny koronny w Warszawie, na 15 dzień miesiąca stycznia naznaczony i złożony, ichm. panów pana Sebestiana Sobieskiego chorążego dwornego koronnego, pana Abrahama Zbąskiego z Zbąszyna, pana Jana Dzierżka podsędka lubelskiego.

Którym zleciliśmy, żeby naprzód JKMci P. n. m. jako najpilniej podziękowali za tak pilne obmyślawanie, które z propozycyjej JKMci widzimy, o zabieganiu tak wnętrznym, jako i postronnym niebezpieczeństwom tej Rzeczypospolitej i Ojczyzny naszej, za tak gorącą chęć do odratowania prowincyjej inflanckiej i z tej tam strony [k. 102] uprzątnienia gruntownego niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej, a tym jeszcze więcej, że JKMć osobą swą na tę potrzebę Rzeczypospolitej ofiarować się raczy. Więc i za tę deklaracyję JKMci z strony zapomnienia wszystkich urazów swych i zatrzymania w całości praw i wolności naszych, zwłaszcza iż rozumiemy, że to należy do ugruntowania pokoju tej Rzeczypospolitej i tym bezpieczniejszego poparcia tak świątobliwej intencyjej JKMci. Wdzięczność przy tym naszę i wierne poddaństwo JKMci oświadczywszy, żeby jako najpilniej JKMci prosili, żeby autoritatem Pańską swą interponować w tym raczył na tym sejmie, abyśmy z tej łaski JKMci naszego miłościwego Pana cieszyć się mogli in effectu.

A iż upatrujemy, że tych wszystkich mieszanin w Rzeczypospolitej naszej nic inszego nie było przyczyną, tylko że prawa nasze z kluby swej wyszły, starać się [k. 102v] o to ichm. panowie posłowie nasi mają, żeby to wszystko poleczono i w rezę swą wprawiono było, mając tym większy powód do tego z pierwszych uniwersałów i teraźniejszej propozycyjej JKMci.

W konstytucyje sejmu blisko przeszłego ichm. panowie posłowie nasi spólnie z ichm. panami posłami inszych województw gruntownie wejrzeć mają i starać się o to, aby to wszystko, co by się kolwiek w nich przeciwnego prawu pospolitemu i wolnościom stanu szlacheckiego znajdowało, uchwałą sejmu teraźniejszego zniesione było, ile jeszcze iż przeciwko nim protestacyje od różnych osób z wielu województw są poczynione.

Ażeby się huius modi inconvenientibus, które teraz do nieukontentowania się tymi konstytucyjami ludziom dały przyczynę, na potym zabieżało, mają panowie posłowie nasi zaraz przy obieraniu marszałka poselskiego instancyją uczynić, żeby pewną deputatów liczbę simul et semel obrano na podpisowanie każdej konstytucyjej zgodą zawartej, [k. 103] którzy aby nie tylko na każdą konstytucyją podpisowali się zaraz, ale i przy skończeniu sejmu na wszystkie konstytucyje ad mundum przepisane dla odniesienia wszystkim województwom podpisować się spólnie z jm. panem marszałkiem poselskim byli powinni. I o to mają panowie posłowie się starać, żeby na potym ten porządek w konstytucyje pro lege był wpisany.

Będą też powinni panowie posłowie nasi poprzeć artykułów tak tych, które od JKMci są pozwolone, jako i tych, które z sejmików naszych przeszłych były proponowane, które z prawem pospolitym zgodne, wolnościom szlacheckim potrzebne et moram non paterentur.

Starać się o to panowie posłowie nasi mają, żeby sejm porządnie według opisania praw starych odprawowany i zawierany był, żeby powaga koła poselskiego niwczym nie była imminuta, żeby nad wiadomość, pozwolenie a pogotowiu przeciw kontradykcyjom posłów konstytucyji żadnych nie zawierano, żeby posłom, co by przeciwko prawu jasnemu [k. 103v] i artykułom od braciej im podanym, któreby prawem pospolitym i ważnymi racyjami interentur zawierać chciano, przeciwko temu wolna kontradykcyja i protestacyja zostawała, którą gród warszawski przyjąć powinien. Zlecamy to jednak panom posłom, aby się starali jako najpilniej, żeby się ten sejm mógł zawrzeć z pożytkiem Rzeczypospolitej i z ukontentowaniem, i zatrzymaniem praw i swobód starożytnych.

Correctura iurium, także i compositia inter status aby do skutku przywiedziona była, instancyją pilną panowie posłowie uczynić mają, i także prawo de successionibus aby było objaśnione.

Poena i forum na niedbałe deputaty żeby namówione było.

Dissidentes in religione aby w uraziech swych byli uspokojeni wedle prawa pospolitego, jakoby się to dalej nie szerzyło i spraw Rzeczypospolitej nie trudniło.

Disciplina millitari artykuł millesimo sexcentesimo sexto [1606] sejmiku naszego [k. 104] na sejm walny podany reasumujemy.

O oprawie królowej JejMci paniej naszej miłościwej panowie posłowie nasi przeczyć nie mają, z tą jednak ostrożnością, żeby nie pierwsza oprawa zeszłej śp. królowej JejMci z dóbr Rzeczypospolitej nie tylko zniesieniem przywileju eo nomine danego, ale też asekuracyją od sukcesorów de non repetenda zniesiona była, referując się jednak do konstytucyjej sejmu 1593 o oprawie pierwszej królowej JejMci uczynione[183].

A iż rozumiemy, że to należy i do ugruntowania wnętrznego pokoju i do większego ubezpieczenia ludzi w obietnicy JKMci o zapomnieniu urazów przeszłych i przyjęcia do łaski tych, którzyby jej szukali, jakośmy przedtym przez ichm. pany posły nasze do Krakowa posyłane JKMci za tymi wszystkimi prosili, którzy się byli zelo uniośli, tak i teraz osobliwie za jm. panem Szczęsnym [k. 104v] Herburthem zleciliśmy ichm. panom posłom naszym, żeby do JKMci instancyją jako najpilniejszą czynili, żeby

[183] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 200.*

JKMć rzeczy przeszłych zapomniawszy, jego wolnym uczynić i do łaski swej pańskiej przyjąć raczył.

Z strony ziemi pruskiej z inszymi województwy ichm. panowie posłowie nasi porozumiewać się mają i to, co by było cum commodo et emolumento Rzeczypospolitej uczynić.

Także z strony Moskwy wyrozumiawszy dostatecznie relacyją panów posłów, którzy się stamtąd świeżo wrócili, do tego rzeczy wieść panowie posłowie nasi z drugimi mają, co ex re Rzeczypospolitej videbitur.

Dla rekuperowania ziemi inflanckiej iż JKMć osobą swą ruszyć się obiecuje, mają panowie posłowie nasi spólnie z inszymi województwy namówić i opatrzyć sposób taki odjazdu JKMci, któryby był cum dignitate et securitate principis et Reipublicae.

[k. 105] O zabieganiu niebezpieczeństwu od Tatar i Turków sposobie reasumujemy artykuł sejmikowy województwa naszego sexcentesimi septimi [1607].

To wszystko iż bez poboru odprawić niepodobna, po uleczeniu gruntownym wewnętrznych urazów zbraniać się jednego poboru panowie posłowie nasi nie mają, szafunek jego w swym województwie zostawiwszy. Jeśliby więc zgoda wszystkich województw na sejmie na większy ratunek nastąpiła, mają ichm. panowie posłowie nasi przynieść nam z sejmu zjazd złożony po sejmie in sex [niedziel?], na którym o tym dalszym ratunku wyrozumiawszy z posłów naszych zawarcie sejmu i potrzeby Rzeczypospolitej, naszę zgodę deklarować Królowi JMci mamy. Tamże i deputatów do korektury obrać i szafunek tego poboru namówić.

Starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby ci, którzy kupami wielkimi zwykli w ciągnieniu krzywdy czynić, o te krzywdy wszelakie sami pryncypałowie inter causas officii [k. 105v] na Trybunale byli powinni odpowiadać, a procesem o dochodzeniu szkód na rotmistrzach constitutione anni 1591 opisanym ma się czynić o to, wyjąwszy rekwizycyją z tej konstytucyjej[184].

O cłach koronnych reasumujemy artykuł sejmiku województwa naszego anni 1607.

Lenna i daniny żeby nie były rozdawane bez wiadomości wszystkiej Rzeczypospolitej, a gdyby się co takiego trafiło, ma to być wprzód proponowano na sejmikach powiatowych.

Liczba w głównych mieściech Króla JMci aby na każdy rok przy jm. panu wojewodzie i jm. panu staroście, także i przy urzędnikach ziemskich dla porządku wszelakiego na św. Marcin [11 XI] dochodziła,

[184] *Tamże, s. 172–174.*

sub poena mille marcarum na mieszczany, a na dygnitarze i urzędniki quinquaginta marcarum, forum na Trybunale inter causas officii, absentia jednak duorum vel trium propter legale impedimentum słuchania tej liczby impediować nie ma.

Konstytucyją o składziech winnych [k. 106] reasumować anni 1593[185] i poenę większą, to jest mille marcarum na starosty i insze zwierzchności miejsc, na których składy winne są, założyć i modum namówić, aby beczki winne na składy mniejsze nie były przywożone [od] czterech barył pod tąż poeną.

Flisowie ze zbożem szlacheckim własnego urobku do Gdańska pływający aby od poborów byli wolni.

Księgi podkomorskie lubelskie aby były chowane przy księgach ziemskich lubelskich, a łukowskie przy ziemskich łukowskich.

Rozgraniczenie województwa podlaskiego z W. Ks. Litewskim aby doszło.

Konstytucyja o zasiadaniu deputatów wołyńskich z panami duchownymi aby była likwidowana na tym sejmie, gdyż controversia o szóste sufragium na Trybunale z marszałkami trybunalskimi zwykła bywać.

Lustracyja aby doszła wedle konstytucyjej sejmu przeszłego.

Petita.

Za jm. panem podsędkiem lubelskim[186], aby JKMć [k. 106v] miłościwą łaskę swą okazać i wsi jego restytuować rozkazać raczył.

Za jm. panem Krzysztofem Rejem z Nagłowic stolnikiem lubelskim, dworzaninem JKMci instancyją uczynić, aby JKMć na jego merita, które czynił, począwszy od unijej, tak na dworzech antecesorów JKMci, jako w legacyjej ad exteros, wzgląd mając, pomnieć raczył.

Za panem Jakubem Branickim o remisyją z Trybunału na sejm pro declaratione fluvii navigabilis, skąd się poczynać odesłana, aby sądzona była.

Za jm. panem wojskim włodzimierskim[187], aby JKMć na znaczne posługi jego w Rzeczypospolitej wzgląd miłościwy i baczenie mieć raczył.

Za jm. panem pisarzem wendeńskim[188], aby jego sprawa z niektórymi Ryżany na sejmie przyszłym sądzona była.

Za jm. panem Piotrem Tiborskim.

Za panami Słotwińskimi.

Za panem Sadurskim.

[185] *Tamże, s. 204.*
[186] *Jan Dzierżek.*
[187] *Florian Oleszko Prytniowski.*
[188] *Dawid Hilchen.*

Za miastem Lubelskim o podwody.

Za miastem Urzędowem o mieszki.

Za miastem [k. 107] Parczowem.

Za miasteczkiem Ostrowem.

Za złotnikami przednich miast koronnych.

Które artykuły zleciliśmy ichm. panom senatorom, urzędnikom, marszałkowi i deputatom naszym na spisanie tych artykułów przez nas obranym podpisać i do akt grodzkich lubelskich przez ręce jm. pana marszałka naszego oddać. Gabriel hrabia z Tęczyna wojewoda lubelski, Piotr Czerny chorąży lubelski mp., Wojciech Sobieski podkomorzy lubelski mp., Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski mp., Bartosz Kazanowski podstarości lubelski ręką własną, Marcin z Sienna Sieniński marszałek na sejmiku lubelskim, Jan Kazanowski z Kazanowa mp., Jan Pełka podwojewodzi lubelski, Paweł Lubieniecki z Lubieńca mp.

2. Odpowiedź posłom województwa lubelskiego na sejmie styczeń–luty 1609 r.

Rkp. *B. Czart., rkp. 104 (Teki Naruszewicza), s. 589 — kopia.*

[s. 589] Ofiarowanie to wiernego i szczerego poddaństwa, które wmć imieniem województwa lubelskiego, braci swoich, Panu i Królowi swemu dodajecie, wdzięcznie JKMć przyjmować raczy. Więc i tę, którą w poparciu tej imprezy JKMci, Ojczyźnie pokazują rzeczą samą miłość, pochwala. Własny to jest gościniec staropolskiej cnoty sławy pragnąć, Pana szanować, dla Ojczyzny wszystko ważyć. Te przymioty najwolniejszy naród i zwyczajne, i wrodzone jakoś ma mieć z natury, bo ci, co pod przykrą władzą albo tyrańskwem żyją, jeśli co czynią, tedy z musu, jeśli dają, tedy nieochotnie, sama swoboda i wysypać, i ważyć umie. Cokolwiek jest braci wmciów, nie sumę leczyć skarbowi przyjdzie, ale JKMć chęć, wiarę, życzliwość ich upatrując, łaską swą nadgradzać będzie, a wmciom zostanie to w zysku, że i sławę z miłości ku Ojczyźnie, i pochwałę z życzliwości ku Panu swemu odniesiecie doskonałą.

LXVIII. Sejmik obioru poborcy w Lublinie 13 kwietnia 1609 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim z 21 III 1609 r. w celu obrania poborcy, APL, CLRMO 39, k. 135–135v; w grodzie lubelskim oblatowano 30 III 1609 r.

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 13 kwietnia 1609 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 39, k. 159v–160 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował marszałek sejmiku Paweł Borkowski w asystencji Pawła Lubienieckiego 13 IV 1609 r.* [feria secunda post

Dominicam Quadragesimalem Ramis Palmarum a. D. 1609]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 109–110v — kopia.*

[k. 159v] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina za uniwersałem JKMci na dzień dzisiejszy pod roki sądowe i querelowe dla obrania z pośrodku siebie poborcy zjechali, oznajmujemy tym naszym zgodnym postanowieniem, iżeśmy użyli i obrali z pośrodku siebie na to officium jm. pana Krzysztofa Reja z Nagłowic stolnika lubelskiego. Który pobór na sejmie blisko przeszłym uchwalony i przez posły nasze na obronę Rzeczypospolitej i rekuperowanie ziemi inflanckiej pozwolony tak szafowany i obarczany od pana poborcy naszego ma być, jako mens uniwersału poborowego omawia. Temuż jm. panu poborcy naszemu czopowe po wszystkich dobrach JKMci, duchownych i świeckich naszego województwa przez arendę zwykłą, to jest za zł 7 tys. i dwieście [k. 160] puszczamy, a to — folgując uciskowi ludzkiemu przez spustoszenie żołnierskie i drogość niezwyczajną — aby podnoszeniem poboru, zwłaszcza czopowego, obciążani nie byli, inkludując w to i ziemię łukowską, warując mu jednak casus fortuitos, a zwłaszcza pogorzeli, którym cztery lata nie wyszły, wedle zwyczaju arend w skarbie zachowałych, tak, iż na każdy kwartał po obcięciu czopowego powinien będzie czwartą część tej sumy do skarbu oddawać[189].

A iż JKMć w tymże uniwersale, za którymśmy się tu do Lublina zjechali, przekładać nam raczy niebezpieczeństwa postronne i domowe główne w Rzeczypospolitej naszej, a zatym i obradę dalszą o tym, iż w tak równej frekwencyji stanu rycerskiego województwa naszego nie mogła być gruntownie przez nas, absentibus Króla JMci i drugich traktowana, tedy nam to przyszło odłożyć do większej frekwencyji braci, mianowicie do sejmiku elekcyjej deputata trybunalskiego blisko przyszłej [14 IX], na którym miejscu i czasie to, co ex re Reipublicae videbitur, traktować się ofiarujemy.

Które postanowienie nasze rękami naszymi podpisujemy i przez pewne deputaty do akt grodzkich tutecznych per oblatam umieścić zleciliśmy. Działo się w Lublinie, dnia 13 kwietnia roku Pańskiego 1609.

Jan Firlej z Dąbrowicy starosta lubelski, Piotr Czerny chorąży lubelski, Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, Albert Sierakowski pisarz grodzki lubelski, Jakub Pszonka Babiński, Marcin Sienień-

[189] *W APL, CLDestructa 8, k. 75 znajduje się skwitowanie poborcy K. Reja z wpłaconego do skarbu poboru 7200 zł, wystawione w Lublinie 13 VI 1609 r., ze zwróceniem uwagi na zniszczenia Lublina i Łukowa oraz trudności z wybraniem pełnych kwot.*

ski z Sienna, Piotr Borkowski z Borkowic marszałek tego zjazdu, Łukasz Kaczorowski, Paweł Lubieniecki z Lubieńca z warunkiem tego, aby jm. pan poborca czopowego według starych kwitów odbierał, Jan Konarski z tąż kaucyją jako i pan Lubieniecki, Mikołaj Siestrzewitowski młodszy.

LXIX. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1609 r.

1. List króla z 10 lipca 1609 r. do szlachty lubelskiej w związku z sejmikiem.

Rkp. *APL, CLRMO 39, k. 426–426v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Zbigniew Bobrownicki dworzanin królewski 5 VIII 1609 r.* [feria quarta ante festum Sancti Laurentii Martyris proxima a. D. 1609].

[k. 426] Zygmunt Trzeci z łaski Bożej król polski, etc.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, a mianowicie wielmożnym i urodzonym dygnitarzom, urzędnikom i innym wszystkim stanu rycerskiego w województwie lubelskim obywatelom uprzejmie i wiernie nam miłym łaska nasza królewska.

Uprzejmie i wiernie nam mili. Ponieważ po wszystkiej Koronie, i w tym województwie sejmiki deputackie prędko przypadają, my jeśli kiedy za panowania, teraz pewnie pod odjazd nasz o jej sławie, ozdobie i pożytkach, tudzież państw do niej należących myśląc i o to się z powinności naszej usilnie starając, mamy pilne i ważne rzeczy wszystkim prowincyjom zwierzchności naszej z wolej Bożej podległym do wiadomości potrzebnie donieść i o nich nieodwłoczną informacyją podać. Zdało się nam uprzejmościom i wiernościom waszym przed czasem oznajmić, że jako do wszystkich województw, tak i do tego na dzień blisko przyszłego sejmiku deputackiego [k. 426v] posła naszego poślemy. A iż u uprzejmości i wierności waszych co jedno wszystkiej Rzeczypospolitej sławie, całości, bezpieczeństwa i pożytków służyć będzie zdaniem naszym [poseł] dostatecznie opowie, żądamy i pilnie napominamy uprzejmości i wierności wasze, abyście szczyrą i gorącą ku Ojczyźnie miłością wzruszywszy się, onę samą przed oczyma mając, zabawy swe domowe na małą chwilę odłożywszy, wszyscy się na zwykłe sejmiku swego deputackiego miejsce stawili i tam posła naszego wysłuchawszy i to, co od nas przyniesie zdrowym i wszelakich afektów próżnym baczeniem uważywszy, do tego też chęci swe spólną radą, spólną życzliwością i ochotą skłonili. Czego Ojczyzna teraźniejszych czasów po uprzejmościach i wiernościach waszych, prawych synach swoich potrzebuje, rzecz sama wyciąga i co by było ku pomnożeniu sławy nieśmiertelnej, bezpiecznemu i spokojnemu Rzeczypospolitej na potomne wieki, inaczej tedy uprzejmości i wierności wasze

nie uczynicie dla dobrego Ojczyzny swej, miłości jej i powołania cnej swej powinności szlacheckiej.

Dan w Wilnie, dnia 10 miesiąca lipca roku 1609, panowania naszego polskiego XXII, szwedzkiego XVI roku. Sigismundus Rex.

2. List — kredens królewski dla posła na sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1609 r.

Rkp. *APL, CLRMO 39, k. 492v–493 — oblata; oblatował ur. Paweł Lubieniecki 16 IX 1609 r.* [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1609].

[k. 493] Zygmunt Trzeci z Bożej łaski król Polski etc.

Wielmożnym, urodzonym i szlachetnym, uprzejmie i wiernie nam miłym łaskę naszą królewską. Wielmożni, urodzeni, uprzejmie i wiernie nam mili. Poruczyliśmy ur. Adamowi Kochanowskiemu sędziemu lubelskiemu, posłowi naszemu, aby na sejmiku lubelskim podług prawa pospolitego do obierania deputatów trybunalskich blisko przypadającym w pilnych i ważnych rzeczach uprzejmości i wierności waszej do wiadomości potrzebnych wszystkiej Rzeczypospolitej sławie, całości i bezpieczeństwu służących, poselstwo według instrukcyjej naszej odprawił, któremu abyście uprzejmość i wierność wasza wiarę zupełną dali, i w tym wszystkim, w czymkolwiek imieniem naszym uprzejmości i wierności waszej używać będzie, potrzebom Rzeczypospolitej z życzliwości, chęci i z szczerej ku tej Ojczyźnie miłości dogodzili, pilnie żądamy. Życząc przy tym uprzejmości i wierności waszej dobrego od Pana Boga zdrowia.

Dan z Wilna, dnia 26 miesiąca lipca roku Pańskiego 1609, panowania naszego polskiego XXII, szwedzkiego XVI. Sigismundus Rex.

3. Oblata instrukcji dla posła królewskiego na sejmik lubelski 14 września 1609 r.

Rkp. *APL, CLRMO 39, k. 493–495 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Paweł Lubieniecki 16 IX 1609 r.* [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1609].

[k. 493] Instrukcyja na sejmik deputacki blisko przyszły do Lublina ur. Adamowi Kochanowskiemu sędziemu lubelskiemu, posłowi naszemu, w Wilnie dnia 26 miesiąca lipca roku Pańskiego 1609 dana.

Każde panowanie i zwierzchność między inszymi powinnościami na się od Pana Boga włożonymi tą niemniej wiąże monarchy i króle, aby się o rozszerzeniu granic państw sobie w opiekę podanych starali, ta piecza ich i usiłowanie [aby] największe bywało, na to wszystkie dostatki, na to dni i wieki swe, [k. 493v] na to zdrowie obracali własne, tym sławę in posteritate, tym miłość u poddanych sobie, tym wieczne imię w daleką potomność narodom swym, tym strach nieprzyjaciołom, tym

kwitnący pokój królestwom jednali. A im słuszniejsza do tego się im podawała okazyja, tym ochotniej chęć swą na to obracali i szczęśliwiej dopinali rzeczy. Więc pogotowiu ci, którym i przysięga to ukazuje kiedy, ażeby odjęte od sąsiad za pierwszych antecessorów prowincyje, rządem i staraniem swym przywracali.

Nie bez przyczyn tedy słusznych i my nie tylkochmy do tego myśl skłonili swoję, ale prawie i ruszyli się już na to, aby na tak grubym narodzie, który przodkom naszym czym inszym zabawionym chytrością bardziej, niżeli męstwem Księstwo Siewierskie przed siła lat odjął był, wetować teraz żałośnie w on czas straconej Koronie prowincyjej i od W. Ks. Litewskiego odjętej, kiedy też oni w państwie swym tak roztargnieni, iuribus gentium violatis, magistratu conculento, duce trucidatur, dekretu na się wyglądają z nieba. Pobudzała nas na to dawno powinna, którąchmy temu państwu oddali, przysięga, ale insze Rzeczypospolitą zachodzące trudności odwodziły, zatrzymywały i przymierza utwierdzone. Dziś, kiedy bezbożnie ziemię swą krwią narodów naszych napoili, kiedy posłów tak długo zwięzionych do poniewolnej przysięgi przywiedli i przysięgać sobie czas u siebie tylko upodobany pokoju przymiernego bez wszelkiego państw naszych zezwolenia kazali, kiedy sami na się obrócili żelaza, trudno już i najspokojniejszemu wytrwać animuszowi, aby tę okazyją rei bene gerendae upuścić miał Rzeczypospolitej, upuścić poddanym swym, upuścić sławie swej. I lubo się to decyzyją sejmu przeszłego — nie zda być komu — zawarto było, jednak nie tylko w instrukcyją włożono, nie tylko w powiatach agitowano, nie tylko w propozycyji powtórzono, ale i w senatorskich zdaniach na propozycyją wspomniano, a nawet i w tajemnej radzie poważnie traktowano i konkludowano, aby tej nie opuszczać okazyji. Quo facto się stało, że kołu rycerskiemu i wota na propozycyją, i siła proponowanych od nas rzeczy czas wycisnął. Czemu to edicto publico nie jest promulgowano nic inszego, nie baczymy w przyczynie, tylko z jednej miary to, że się obawiano, aby sancita publica nie ostrzegli nieprzyjaciela, ponieważ takich imprez i zaciągów najtajemniejsze consilia najlepiej wychodzą, a z drugiej, że siła postronnych upatrzono być, którzy na sprawę moskiewską rozdziewieli byli oczy, jakby z inwidyji i państwom naszym rozszerzenia i nam sławy nie życząc.

Drudzy, sobie raczej wygadzając, tak potrzebny wszystkiej Rzeczypospolitej zaciąg siłami swymi i praktyką rozrywać się gotowali. Aby tedy i im do zrażenia tak dobrej sprawy okazyja odpadła i nam do zatrudnienia pożytecznych zamysłów droga się nie stała, opatrznością raczej Bożą, a jeżeli radą jaką, to tak podowno [*s*] stanęło, za czym nie był ten, któryby proponowane nie od nas o sprawie moskiewskiej w podanej propozycy-

jej [k. 494] artykułowi oponować się i kontradykować miał, a siła ich, co i wierne posiłki, by się to było zawarło, obiecowali.

Nam tedy już trzeba jedno sławie narodów tych i pożytkowi Rzeczypospolitej wygodzić, trzeba tylko iść a odzyskać to przynajmniej, jeśli się do czego większego droga nie poda, co od Korony odeszło. A pewniśmy, że stąd jeśli nie miłość uprzejmości i wierności waszej ku sobie zjednamy, tedy przynajmniej zamysłu swego nagany[a] i nie odniesiem. Bo jeśli onemu in magnis voluisse dosyć było pro conatus i co się do efektu usiłując przywieść, i sobie sami Rzeczypospolitej za błogosławieństwem Pańskim dogodzimy, a dogodzimy najbardziej przysiędze raz tym państwom uczynionej, której jakochmy dotąd sacrosancte strzegli i postępki nasze jaśnie znajdowali i rzecz sama w tych zamierzeniach na oczy ludziom pokazała. Więc aby kto nie rozumiał, gdyż nas w tym ludzie nienawistni tradykować zaczynali, abyśmy czego własnego w tej mierze, a nie sławy narodów tych, a nie pożytków państw sobie zwierzonych szukać mieli, jakośmy się z tym z Lublina wyjeżdżając przy niemałej gromadzie senatu, przy frekwencyjej sędziów Trybunału Koronnego, przy znacznym zgromadzeniu z wielu województw różnych stanu szlacheckiego ludzi deklarowali przez urzędniki nasze[190], tak teraz znowu powtarzamy, aby to jeśli jeszcze dotąd nie doszło uszu, uprzejmości i wierności waszej, jawno wszystkim było, że cokolwiek wzięliśmy przed się i prowadzimy, mimo wieczną wieku naszego pamięć, mimo miłość i życzliwość wiernych poddanych swych, nic więcej ani żądamy, ani życzymy sobie, wszystko to Koronie Polski i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu, wszystko to spólnym tej Rzeczypospolitej narodom, sławie i pożytkowi ich służyć będzie. Bo jeśliśmy dziedzictwo swe własne opuścili dla tego, którechmy zawsze do tych narodów mieli afektu, jeśli i teraz z ciężkością na nieprzyjaciela swego wzdychając, nie sobie, ale potrzebom państw tych dogadzamy, pewnie nie będzie żadna okazyja tak wiele u nas mogła, abyśmy narody te od Pana Boga sobie zlecone pogardzić i opuścić mieli, których przodkowie antecesorom naszym wiary, stateczności swej dotrzymali, a potomność zasię ich nas samych z dostojeństwem naszym roznieconym niedawno niepokoju in visceribus suis piersiami swymi i krwią okrywała. Spólnie tedy życzymy sobie, aby i oni do końca sławnie pod panowaniem naszym żyjąc, łaski naszej królewskiej i my ich uprzejmości i wierności przez wiek nasz doznawali.

Jeżeliby zasię kto tak rozumieć chciał, że my na niepewne rzeczy się puściwszy, w pewne niebezpieczeństwa przez odjazd swój Państwa Ko-

[190] *Król nawiązywał do swojego pobytu w Lublinie w czerwcu 1609 r., podczas którego przez podkanclerzego koronnego Szczęsnego Kryskiego ogłoszona została „Deklaracyja … strony ekspedycyji moskiewskiej".*

ronne podajemy, tak wnętrznym, które ledwo ucichły, jako pogranicznym, które łacno nastąpić mogą, trudnościom, i to uprzejmości i wierności waszej zdało się nam dostatecznie przyłożyć, jakie tych rzeczy tu bezpieczeństwo zostawujemy.

A naprzód tę, którą prawo koronne dało jw. księdzu arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, prymasowi Korony tej, powagę w cale zostawiwszy jego czułości, [k. 494v] pieczołowaniu i wierze, którejeśmy nie raz doznawali, to coby w niebytności naszej przypadło, caleśmy poruczyli i z nim inszym wszystkim panom senatorom tu zostającym wszelakie consilia znosić i zaciągać listami swymi zleciliśmy[191]. Acz wnętrzne pokoju pospolitego bezpieczeństwa najwięcej starożytnej cnocie polskiej i wierze ich niechybnej poruczamy, na czym jako na najlepszym fundamencie dostojeństwa naszego władzą i ochronę panowania spokojnego w cale sobie obiecujemy, pewni tego będąc po uprzejmości i wierności waszej, że patrząc i na niewinność, i na pokazaną w tych czasiech dobrotliwość naszę, jako ci, którzy alieni od nas być chcieli, nagradzać to nam powolnością i wiarą swoją stateczną będą. Takowi w szczerości i uprzejmości swej nie szwankują, aby zasię Pan Bóg, który dotąd z miłosierdzia i łaski swej patrząc na szczere serce nasze, to folgować raczył, ostatnią dezolucyją rozdzielonego Królestwa nie pokarał.

Na Krakowie i dozorze miejsca tamtego zostawi się jw. Mikołaj Zebrzydowski wojewoda i generał krakowski z pewnym pocztem ludzi, którego władzy zleceni są tak krakowskiego, jako sendomirskiego województwa wszyscy wybrańcy, na którego pewniśmy, że nam nic schodzić nie będzie.

Ukraina i opatrzność jej z pewną liczbą wojska kwarcianego podana jest w ostrożność jw. Stanisławowi Gulskiemu wojewodzie ruskiemu, przy którym i wybrańcy tamtecznych województw być mają i zwyczajna u tamtych ludzi ochota pewnie nie zamieszka. Bo lubo i od cara perekopskiego[192] za świżym gońcem poseł wielki z ofiarowaniem przyjaźni niedawno był przyjechał i z zawarciem przymierza od nas odprawiony jest, lubo i z Turek nie zda [się] być nic niebezpiecznego za wysłaniem tam posłańca naszego i za tymi wiadomościami, któreśmy mieli o tym, jako surowie cesarz turecki zakazował Tatarzynowi państw naszych infestować. Wszakoż iż ta przyjaźń dotąd się trwać zdała, dokąd tym poganom samym tego potrzeba bywało, próżno się na to upijać i na obiedwie uszy zasypiać tego niebezpieczno.

[191] *Prymasem był wówczas Wojciech Baranowski.*

[192] *Chan krymski Selamet I Girej.*

Brzegi też morskie od Prus wybrańcami województw tamecznych opatrzone na dozorze senatorów województw tamecznych będą. Na Inflanty sam [w] pobliżu będąc, oko się będzie miało, a jeśli tak, jako wiadomości są, moc swoję Szujski z Carolusem Sudermańskim złączył, tedy jednym zaciągiem za pomocą Bożą odpór mu się stateczny dać będzie mógł i wraz wielka kaźń Boża i na krzywoprzysiężcę, i na tyrańskwo tego grubego narodu padnie. Do czego pewniśmy, że i ludzie tameczni tak polskiego, jako i litewskiego narodów, którzy tam mimo wolą naszą poprzedzili, przychylić się będą chcieli z tej, którą winni Ojczyźnie raczej swojej i panu własnemu powinności. W czym i my, acz i używać i upominać ich nie zaniechaliśmy, wszakże zdałoby się uprzejmości i wierności waszej nomine publico z województwa swego ich przez posłów albo listy swe pobudzić, aby Ojczyźnie raczej, niźli obcemu narodowi, Rzeczypospolitej Polskiej, nie tułającemu się człowiekowi takiej akcesyjej [k. 495] życzyli.

Puszczając na zdanie i rozsądek uprzejmości i wierności waszej, tak tedy teraźniejsze Rzeczypospolitej sprawy krótko uprzejmości i wierności waszej przełożywszy, do uprzejmości i wierności waszej znowu w potrzebach tej miłej Ojczyzny się obracamy, dla której sławy i rozszerzenia nie tylko dostatki swoje, ale i zdrowie własne niesiemy, pozostawiwszy charissma pignora opatrzności Bożej i cnocie, i wierze uprzejmości i wierności waszej, tu już co uprzejmościom i wiernościom waszym właśnie należy, pokażcie. Widzicie uprzejmości i wierności wasze jako sami gwoli wszystko położyćechmy gotowi, nic u siebie kłopotów podróżnych, nic niewczasów, nic niebezpieczeństwa zdrowia dla Rzeczypospolitej, dla was i sławy państw tych, nie ważymy, dziełem rąk braciej uprzejmości i wierności waszej sobie imienia wiecznego cokolwiek wam pożytek wszystek i rozszerzenia granic waszych zyskiwać idziem. Braciej tedy swej, których dźwigać wam przystoi, Ojczyźnie własnej, której piersiami żyjecie, obmyślcie dalsze ratunku poparcie, bo ten, który i nie ze wszystkich jeszcze i nie bez kondycyji podatek na sejmie stanął, żadną miarą takiej nie podoła imprezie. Quarta, na którą żołnierz ukrainny zasługi swe zawisł, i im samym na zapłatę nie staje, dochody nasze jako rzecz szczupła, nie dźwigną. Te punkt jest pokazać uprzejmości i wierności waszej, że umiecie i królów ochotnych przykładem przodków swych wspierać i dla sławy swojej nie żałować tyla, ile na nabycie jej każdemu w niej się kochającemu ważyć się godzi. Zginą dostatki, zginą depozyty, zginie wszystko, ta sama niegwałcona i verax zostaje, acz i dostatków nie tak uprzejmości i wierności waszej uszczuplicie, aby się nadgrodzić sowicie nie mogli braciej, synowi, krwi i Ojczyźnie waszej. Nie zbieramy aniśmy szukali z inszych nacyji ludzi ku tej ekspedycyjej, synowie wmciów powinni, obywatele tych państw, te żołdy od nas brać, oni sami zyski i sławę odnosić będą.

Nie nową rzecz ani na niezwyczajnym miejscu i czasie zjazdu tego uczynicie, czynili to antecesorom naszym przodkowie uprzejmości i wierności waszej, posyłali posiłki i zacne na takie ekspedycyje składali ratunki, ale choćby i nowa rzecz za pamięci czyjej się zdała, aza nie z wieczną sławą imienia naszego w nowym tej Rzeczypospolitej czasie starą przodków swych ochotą Ojczyzny ratować sobie. Zgoła wszystko, cokolwiek w tej mierze pokażecie i Ojczyźnie swej uczynicie, nam tylko za taką powolność uprzejmości i wierności waszej ochoty serca przybędzie do obmyślawania dobrego pospolitego i pokojów waszych. Na własne Króla JMci rozkazanie.

[a] *W oryginale:* pogany.

4. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 14 września 1609 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 39, k. 491v–492v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował marszałek sejmiku Paweł Lubieniecki 16 IX 1609 r.* [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1609]; **Rkp. 2.** *APL, CLDestructa 8, k. 34–34v — oblata;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 111–114 — kopia.*

[k. 491v] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na dzień dzisiejszy z prawa pospolitego dla obrania deputata na sądy trybunalskie oznaczony zjechali, oznajmujemy komu to wiedzieć należy, iżeśmy [k. 492] wziąwszy pobudkę z poselstwa JKMci P. n. m. do nas zasłanego, uważając niebezpieczeństwa różne, które pod odjazd JKMci na Rzeczpospolitą z różnych stron zachodzą, uważając i to nie mniej, iż JKMć P. n. m. jako do nas w poselstwie teraźniejszym, tak i do inszych województw koronnych postulata pewne wnosić raczy, abyśmy kontentowawszy się deklaracyją JKMci, w której nam JKMć ofiarować się raczy, iż ekspedycyją moskiewską przedsięwziętą kończyć nie in privatum osoby swej, ale publicum usum tej Rzeczypospolitej za Bożą pomocą chce, na zapłatę żołnierzom eo nomine zaciągnionym ratunkiem pieniężnym JKMć posilili. Nie chcąc deesse niwczym Rzeczypospolitej matce naszej, nie chcąc i postulatom JKMci P. n. m. inaczej, jedno jako wiernym poddanym się godzi ważyć, pobór łanowy, szos i czopowe w województwie naszym wszystkim, nemine excepto, uchwaliliśmy. Który pobór ma się począć od święta św. Marcina biskupa blisko przyszłego [11 XI] w roku teraźniejszym, a wydany i skończony być ma do Nowego Lata blisko przyszłego [1 I 1610]. Wybierany być ma ten pobór wedle uniwersału po-

borowego i kwitów anni 1578[193]. A czopowe ma się zacząć po wyjściu teraźniejszego czopowego i trwać ma rok zupełny. Które czopowe wybierane ma być według kwitów teraźniejszych i według regestru jm. pana stolnika lubelskiego poborcy naszego teraźniejszego[194], jednak tak, aby każdy pan w swej majętności i dzierżawie był najbliższy do trzymania czopowego. Na wybieranie tego poboru obraliśmy z pośrodku siebie ur. pana Pawła Pruszyńskiego, brata naszego, który dla utwierdzenia tego urzędu swego ma czynić jurament w grodzie lubelskim na querelach którychkolwiek przed świętem św. Marcina biskupa blisko przyszłym. A salarium temu panu poborcy naszemu z poborów uchwalonych i z czopowego wedle dawnych zwyczajów i uniwersału sejmu przeszłego naznaczamy. Depozyty tym pieniądzom poborowym iż jm. pan starosta nasz lubelski[195] w zamku lubelskim za prośbą naszą pozwolić raczył, tedy pan poborca nasz oddawając te pieniądze do sekwestru urzędu jm. pana starościnego, mianowicie do rąk i odliczenia jm. pana podstarościego teraźniejszego ur. pana Bartosza Kazanowskiego, w skrzyniach swych za pieczęcią swoją i jm. pana podstarościego chować ma tak, aby sam pan poborca był powinien te pieniądze tam oddać i odliczyć, gdzie będzie za zgodą naszą spólną namowa.

Szafunek i rozporządzenie tych pieniędzy poborowych zostawujemy w mocy swej, dlaczego na pierwszy poniedziałek po Nowym Lecie blisko przyszłym [4 I 1610], pod który czas roki nasze ziemskie i sądzenie spraw nowoletnich w Lublinie przypada, zjechać się mamy, na którym miejscu i czasie stateczną wiadomość wziąwszy o sprawach Rzeczypospolitej i postępku inszych województw [k. 492v] w takimże razie id, quod ex re Reipublicae będzie, rozrządzenie tych pieniędzy poborowych uczynić mamy. Na który czas i JKMci P. n. m. na to postulatum, które do nas teraz zesłać raczył, przez posła naszego respons dać przy naszych postulatach mamy.

A żeśmy vigore constitutionis sejmu przeszłego[196] za śmiercią nieboszczyka pana Andrzeja Rzeczyckiego podkomorzego lubelskiego, któregośmy byli do korektury praw obrali, na miejsce jego teraz obraliśmy ur. pana Wojciecha Sierakowskiego pisarza grodzkiego lubelskiego, aby na czas i miejsce w konstytucyjej naznaczone zjechawszy, tę pracę społem z innymi ichm. panami deputaty z innych województw odprawował, tedy

[193] *Por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 421–430.*
[194] *Krzysztof Rej.*
[195] *Jan Tęczyński kasztelan wojnicki.*
[196] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 389–390:* Reasumpcyja konstytucyi przeszłego sejmu de compositione inter status et correctura iurium. *A. Rzeczycki zm. a. 8 VII 1608 r.*

przychylając się do konstytucyjej anni 1601 o tym uchwalonej[197], pozwalamy na salarium temu panu deputatowi naszemu po 2 gr z łanu i zlecamy panu poborcy naszemu, aby przy wybieraniu poboru łanowego wybierał po 2 gr z łanu na salarium temu panu deputatowi naszemu, które wybrawszy, ma jemu samemu do rąk oddać za kwitem jego ręcznym. A żeśmy praecise temu panu deputatowi naszemu naznaczyli 400 zł na salarium jego, tedy jeśliby te 2 gr z łanu tej sumy nie wyniosły, będzie powinien ostatka z poboru dołożyć.

A iż zjazdy województwa naszego zwykliśmy tu w Lublinie odprawować w kościele św. Stanisława ojców Dominikanów, zaczem niewczas cierpią i podczas bez jakiej szkody być nie mogą, przetoż za zgodą wszystkiego województwa naznaczamy im z poboru teraźniejszego złp 200, które pan poborca nasz oddać im za ich kwitem będzie powinien.

Które postanowienie nasze zgodnie zawarte zleciliśmy ur. panu Pawłowi Lubienieckiemu marszałkowi na ten czas zjazdu naszego imieniem nas wszystkich podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, dnia 14 września roku Pańskiego 1609. Paweł Lubieniecki z Lubieńca marszałek na ten czas zjazdu rycerstwa województwa lubelskiego.

5. Sejmik akceptuje relację poborcy w sprawie arendy czopowego.

Rkp. *APL, CLDestructa 8, k. 163–163v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Krzysztof Rej stolnik i poborca lubelski 9 IX 1610 r.* [feria quarta in crastino festi Purificationis Beatae Mariae Virginis a. D. 1610].

[k. 163] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu zjechali do Lublina na elekcyją deputata do sądów trybunalskich, oznajmujemy komu o tym wiedzieć należy, iż jm. pan Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik i poborca województwa lubelskiego ukazał to przed nami, że do arendy czopowego, które od nas miał, to jest 7200 zł nie dobrał 400 złp, a gdyśmy się o przyczynę pytali, tedy jm. pan Prendota Dzierżek sędzia grodzki a przeszły [k. 163v] poborca województwa naszego ukazał nam to, iż to stąd poszło, że na ten rok arendy jm. pana stolnikowej mało co winnic odczopowanych w Lublinie znalazło się, bo wszystkie wina na składziech odczopowane do Lublina przychodziły. A tak my bacząc słuszność tej defalkacyjej, daliśmy jemu to pismo nasze, którym prosimy wielmożnego jm. pana podskarbiego koronnego[198] naszego miłościwego pana, aby raczył tę sprawę od sejmiku naszego wziąwszy, defalkować

[197] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 274.*
[198] *Baltazar Stanisławski.*

z arendy czopowego jm. panu poborcy naszemu te 400 zł. Cośmy zlecili niektórym ichmciom z pośrodku nas podpisać.

Działo się w Lublinie, na sejmiku obierania deputata roku Pańskiego 1609.

Jan Firlej z Dąbrowice starosta lubelski, Adam Noskowski starosta makowski, Krzysztof Zeliński sędzia ziemski łukowski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski ręką swą, Prendota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Wojciech Sierakowski pisarz grodzki lubelski, Paweł Lubieniecki marszałek zjazdu teraźniejszego, Łukasz Kaszowski, Jakub Branicki, Paweł Prusinowski, Jan Borsza Drzewiecki, Jan Ryszkowski.

Deputatem województwa do Trybunału Koronnego na kadencję 1609/1610 wybrany został Andrzej Poniatowski; Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy w Kijowie, fond 25, opys 1, sprava 89, k. 34v.

LXX. Sejmik zwołany uniwersałem królewskim w Lublinie 29 marca 1610 r.

Król uniwersałem datowanym z obozu pod Smoleńskiem 21 I 1610 r. wyznaczał szlachcie lubelskiej sejmik w Lublinie na 29 marca 1610 r. w związku z uchwałą podjętą w sprawie poboru na ostatnim sejmiku deputackim, że go w szafunku i mocy swej chcecie mieć, a my tu kosztem wielkim wojsko zatrzymywając i z ludźmi narodów naszych pod Moskwą będącymi, przez posły nasze się znosząc, szczęśliwszego co dalej tej ekspedycyjej progresu i wszystkiej Koronie sławnego i pożytecznego da Pan Bóg dokończenia spodziewamy się, *dlatego* posła tam naszego posyłamy, żądając pilno uprzejmości i wierności waszej, abyście się na czas naznaczony i miejsce pomienione zjachawszy, potrzebę taką posiłku wojska tego Rzeczypospolitej przykładem inszych województw wielu ... uważyli, *APL, CLDestructa 8, k. 52–53; w grodzie lubelskim oblatował szl. Abraham Dziewulski dworzanin królewski 10 III 1610 r.*

1. Laudum sejmiku w Lublinie 29 marca 1610 r.

Rkp. 1. *APL, CLDestructa 8, k. 70–70v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Krzysztof Rej stolnik lubelski, marszałek sejmiku 30 III 1610 r.* [feria tertia post Dominicam Quadragesimalem Judica proxima a. D. 1610]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 115–117 — kopia.*

[k. 70] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik na dzień dzisiejszy za złożeniem czasu przez uniwersał JKMci zjechali, takiśmy szafunek poboru województwa

naszego na elekcyjej deputata blisko przeszłej, przez nas zgodnie uchwalonego, namówili i postanowili.

Iż ten pobór cały i zupełny JKMci na ekspedycyją moskiewską pozwoliliśmy, który iż jeszcze nie jest zupełnie przez pana poborcę wybrany, tedy pomykamy czasu panu poborcy do Wielkiejnocy przyszłej [11 IV]. A w tym czasie jeśliby już pan podskarbi koronny od JKMci był dany[199] i tu w województwie naszym był ogłoszony i wiadomy, tedy do rąk jego pan poborca nasz to, co do tego czasu wybierze, oddać będzie powinien. A jeśliby, to jest do tego czasu, w województwie naszym wiadomość pewna o panu podskarbim koronnym nie była, tedy użyliśmy jm. pana Piotra Borkowskiego posła i dworzanina JKMci, jako obywatela województwa naszego, w którym zawsze wielką chęć do posług tak JKMci, jako i Rzeczypospolitej znaliśmy i którego do tego sufficientissimum być widzieliśmy, aby na się szafunek tego poboru wziął i do wojska JKMci odwiózł i onym według potrzeby tej ekspedycyjej szafował. A panu poborcy naszemu zleciliśmy to, aby in hoc casu, jako się wyżej wspomniało, do rąk jm. pana Piotra Borkowskiego ten pobór, co go jenokolwiek wybierze do Wielkiejnocy, za kwitem jego oddał. A potem ostatek tego poboru, coby go jenokolwiek bądź przez pana poborcę, bądź przez urzędy grodzkie za podaniem delat [k. 70v] było wybrano, ma być oddany do rąk przyszłego jm. pana podskarbiego koronnego. A delaty do Przewodniej Niedzieli [18 IV] pan poborca do urzędów grodzkich będzie oddać powinien, a liczbę z tego poboru tak jm. pan szafarz, jako i pan poborca nasz w skarbie koronnym uczynić będą powinni.

A jakośmy ten pobór nasz przy stanowieniu jego poddali pod wszystkie warunki uniwersału poborowego sejmu blisko przeszłego, tak urzędy grodzkie egzekucyją delat według warunku tego uniwersału czynić będą powinni, nie czyniąc w tym żadnej zwłoki i folgi nikomu, i to, co z tych delat wybiorą, według podobieństwa czasu, do skarbu koronnego oddawać będą powinni. A ostatki mają bez omieszkania dobierać i wybrawszy, doskonale do skarbu koronnego oddać, pomykając jednak urzędom czasu dalszego nad niedziel dziesięć, w uniwersale pomienionym do egzekwowania delat zamierzonych, mianowicie niedziel sześć, jednak bez zwłoki i folgi wszelakiej procesem w sprawach skarbowych zwykłym delaty egzekwować mają. A jeśliby się kto tak temerarius nalazł, żeby w takich sprawach apelować chciał, tedy nie inaczej urzędy apelacyjej dopuszczać mają, tylko in punctu banitionis na Trybunał inter causas fisci cum con-

[199] *Baltazar Stanisławski zm. 4 III 1610 r., jego następcą został Stanisław Warszycki (był nim już 20 IX 1610 r.), Urzędnicy, t. X, nr 753, 754.*

servatione termini in duabus septimanis. To też tym postanowieniem naszym urzędom i poborcy warujemy, iż o uczynienie liczby z delaty przez skarb koronny nie kędy indziej pociągane i wyżywane być mają, tylko na Trybunał inter causas fisci. Namowy jednak i warunki w pierwszych postanowieniach naszych tu w Lublinie w roku przeszłym i teraźniejszym o przyszłych poborach wyrażone w mocy na dalszy czas zostawujemy.

Które postanowienie nasze zleciliśmy jm. panu Krzysztofowi Rejowi z Nagłowic stolnikowi województwa naszego i marszałkowi sejmiku teraźniejszego podpisać i do grodu per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, die 29 martii roku Pańskiego 1610. Krzysztof Rej z Nagłowic stolnik lubelski, marszałek zjazdu tego ręką własną.

LXXI. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1610 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Świadectwem jego dojścia jest złożona tego dnia w grodzie lubelskim manifestacja szl. Mikołaja Stańskiego Paluchowicza, syna Marcina Stańskiego, iż jego ojciec dnia dzisiejszego na sejmiku elekcyjej deputata, według dekretu ziemskiego lubelskiego gotów się był wywodzić, ale iż szl. Marcina Skrobonowskiego na ten czas nie było, który mu zadał nieszlachectwo, dla słuchania wywodu jego, tedy dlatego nie wywodził się, chcąc na przyszłym sejmiku według dekretu wywodzić się, *APL, CLDestructa 8, k. 173v.*

Z innego źródła wiadomo, że deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1610/1611 został Paweł Pruszyński; AN Kr., Arch. Sanguszków, Teki Rzymskie XXVIII/80, s. 399.

LXXII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 22 sierpnia 1611 r.

Król uniwersałem datowanym pod Smoleńskiem 12 VI 1611 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 26 IX 1611 r., wyznaczając termin sejmików przedsejmowych na 22 VIII 1611 r., por. ASZCh., s. 110. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja poselska z sejmiku w Lublinie z 22 sierpnia 1611 r.

Rkp. 1. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 119–128 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 41); w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku 26 VIII 1611 r.* [feria sexta post festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima a. D. 1611]; **Rkp. 2.** *BN, rkp. BOZ 1809, k. 378–382v — kopia;* **Rkp. 3.** *BJ, rkp. 5263, k. 159v–162v — kopia.*

[k. 119v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu teraz na sejmik nasz powiatowy od JKMci na dzień 22 sierp-

nia w roku teraźniejszym 1611 do Lublina zjechali, oznajmujemy, komu to wiedzieć należy, iżeśmy wedle prawa i zwyczaju dawnego obrali posły ziemskie z pośrodku siebie na sejm blisko przyszły walny koronny w Warszawie na dzień 26 septembra złożony, ichm. panów, pana Pawła Mniszka starostę łukowskiego, pana Adama Noskowskiego starostę makowskiego i pana Krzysztofa Reja stolnika lubelskiego.

Którzy naprzód powinszowawszy JKMci imieniem województwa naszego szczęśliwego, w dobrym zdrowiu do Korony zwrócenia, uniżenie podziękować JKMci mają, że dla obmyśliwania potrzeb i bezpieczeństwa Rzeczypospolitej sejm walny złożyć raczył, więc i za to przy tym, że fructum tych prac swoich [k. 120] i ekspedycyjej moskiewskiej cale Rzeczypospolitej oddawać raczy.

A iż JKMć w propozycyjej swej deliberacyją strony dalszego poparcia tego zaciągu moskiewskiego na stany koronne wkładać raczy, tedy życzyłoby było to województwo nasze, aby był JKMć wedle prawa pospolitego i zwyczajów przodków swych brał przed się ten zaciąg moskiewski, jednak iż praeterita reprehendi magis quam corrigi possunt, tedy na potomne czasy zabiegając temu, aby Rzeczpospolita niezwyczajnymi paucorum consiliis na tak niebezpieczne razy przywodzona nie była, starać się o to usilnie panowie posłowie mają, aby prawa dawne de non inferendo bello offensivo absque consensu omnium ordinum Regni ponowione i gruntowniej, niż pierwej, obwarowane były, z przydaniem pen na urzędy i rady koronne, którzyby przeciw temu prawu do podniesienia sine consensu omnium ordinum Regni wojny takowej radą i pomocą Króla JMci byli. A przy tym panowie posłowie imieniem województwa naszego deklarować się przed [k. 120v] JKMcią mają, iż województwo nasze życzyłoby tego, aby Król JMć ten zaciąg moskiewski raczej przez traktaty et pactiones, a niż inszymi sposoby kończyć raczył, jako z większym pożytkiem Rzeczypospolitej, a przynajmniej siewierska ziemia do Korony [aby] przywrócona była, a Smoleńsk do W. Ks. Litewskiego, z obwarowaniem gruntownego wiecznego z Państwem Moskiewskim pokoju.

Więc i o to starać się pilnie panowie posłowie nasi mają, żeby JKMć opatrzeć to raczył, aby żołnierze tak moskiewscy, jako i inflanccy i podolscy do żadnych konfederacyji nie przychodzili, za którymi by w dobra Rzeczypospolitej wjeżdżać i tak one, jako inszych ludzi majętności pustoszyć i ciemiężyć mieli, skąd i insze wielkie pericula urość by mogły.

Także i o to, żeby te prowincyje, któreby za łaską Bożą do Korony przybyły, a może być i Inflanty, tak sporządzone i postanowione były, aby się sami, bez kosztu Rzeczypospolitej contra repentinos hostium insultus

broniły i zamki [k. 121] dobrze opatrzone armatą, żywnością i ludźmi miały, skąd by Rzeczpospolita i z tamtej strony ubezpieczona być i na insze strony posiłki mieć mogła, na co aby był sposób na sejmie teraźniejszym namówiony, panowie posłowie nasi instancyją czynić mają.

Przeszły odjazd JKMci był z niemałym niebezpieczeństwem Rzeczypospolitej, przetoż panowie posłowie nasi mają tego ostrzec, żeby JKMć ten zaciąg, jeśliby go poprzeć przyszło, nie osobą swą, ale przez hetmany odprawował, sam z Korony nie wyjeżdżając.

Daniny dóbr Rzeczypospolitej przeszłego sejmu, iż są i prawu dawnemu przeciwne, i w propozycyjej Króla JMci na sejmiki podanej zmianki o nich nie było i przeciw nim protestacyje z niektórych województw zaszły, i województwo nasze specialiter artykuł o tym, aby na żadne daniny nie pozwalali posłom swoim na sejm przeszły, dało, a tym więcej, iż są konferowane za jakieś zasługi pod domową niezgodą (co jest pessimi exempli in Reipublicam) i za szkody jakieś, które się wszystkim, a [k. 121v] jeszcze w majętnościach dziedzicznych znacznie dostawało, starać się o to panowie posłowie mają, aby koniecznie zniesione były i żadne nowe daniny patrimonii Reipublicae w dawnych jej prowincyjach aby się nie działy, ani na tym, ani na inszych sejmach bez podania tego na sejmiki i zezwolenia powszechnego, o czym aby była konstytucyja in vim objaśnienia statutu króla Aleksandra de non alienandis bonis Reipublicae, panowie posłowie mają instare.

A iż widzimy, iże ten zaciąg moskiewski bez ratunku pieniężnego poparty i uprzątnięty być nie może, tedy zlecamy panom posłom naszym, aby się około tego ratunku z inszymi województwy znosili i zgadzali, z tym jednak dokładem, iż województwo nasze na tę ekspedycyję moskiewską (okrom poboru na sejmie blisko przyszłym pozwolonego) pobór drugi już Królowi JMci dało, tedy przestrzegać tego panowie posłowie nasi mają, żebyśmy się w tym dawaniu poboru z inszymi województwy, a mianowicie z małopolskimi porówniali i nie inszym sposobem [k. 122] pozwalać poboru mają, ażby się potrzebom i Rzeczypospolitej wyżej pomienionym i afektacyjom naszym w tych artykułach panom posłom podanym dosyć stało, i żeby JKMć tymże posiłkiem niebezpieczeństwo Inflant i inszych granic koronnych opatrzyć raczył.

Sprawa brandenburska aby na tym sejmie za zgodą stanów jako z największym pożytkiem Rzeczypospolitej skończyć i zawrzeć się mogła, starać się nasi panowie posłowie mają.

Correctura praw aby tym snadniej dojść mogła, starać się o to panowie posłowie mają, aby mniejsza liczba osób do tego naznaczona była i sumptem aby byli opatrzeni.

Kompozycyją inter status aby Król JMć autoritate sua do skutku przywieść raczył, starać się panowie posłowie mają, a tymczasem, niż kompozycyja dojdzie, aby konstytucyje anni 1607 o annatach, o dziesięcinach, o preskrypcyjach, o apelacyjach, o duchownych dobra dziedziczne [k. 122v] w Koronie trzymających[200] in robore zostawały, żeby według nich sądy wszelakie, a osobliwie Trybunały zachowały się.

Konstytucyja anni 1607 de securitate judiciorum[201] uczyniona, województwom niektórym służąca, aby i naszemu województwu służyła i na sądy komisarskie i podkomorskie ściągała się, starać się panowie posłowie mają.

Czas do odprawowania sądów kryminalnych po sejmie, z przydaniem do senatu deputatów z koła poselskiego, aby był sejmową uchwałą naznaczony.

Moneta fałszywa aby była zabroniona, a i drobnej monety i dobrej aby dostatek był w Koronie, któraby była bita za dozorem podskarbiego koronnego.

Statut de tumultibus anni 1593[202] aby był reasumowany i przeciw takowym gwałtownikom aby było forum inter causas conservatas.

Dissidentes in religione aby w urazach swych byli uspokojeni wedle prawa pospolitego, jakoby się to dalej nie szerzyło [k. 123] i spraw nie trudniło.

Sądy trybunalskie aby in pleno numero panów deputatów odprawowane były, ażeby deputaci wszyscy przez wszystek czas sądy trybunalskie odprawowali, o co forum i poenam namówić. Bankiety, iż są wielką przeszkodą sprawiedliwości ludzkiej, aby były prawem pospolitym panom deputatom zabronione. Ichm. panowie duchowni, iż do spraw świeckich na Trybunale nie należą, aby przy nich nie bywali. Ktoby miał sprawę z deputatem, aby mu ją było wolno spuścić do drugiego trybunału.

Konstytucyje o rozgraniczeniu dóbr koronnych z W. Ks. Litewskim do skutku przywieść i komisarze, i czas i miejsce do zjechania naznaczyć i poenam in absentes namówić.

Prawo do raptu panien z rąk opiekunów aby było pociągnione do minorennes płci męskiej.

Iż się najduje siła, którzy z wielkiemi orszakami jeżdżąc, szkody i krzywdy ludziom w majętnościach ich czynią, [k. 123v] starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby się temu prawem nowym zabieżało, procesem takim, jaki jest pro iniuste extorto telloneo.

[200] *Por. Vol. const., t. II, vol. 2, s. 342–343.*
[201] *Tamże, s. 352.*
[202] *Tamże, s. 198.*

Intercesyjami na sejmie aby panowie posłowie spraw Rzeczypospolitej i sądów nie turbowali, ale aby dzień pewny na to był naznaczony.

Sejmiki aby bywały w sześć niedziel po sejmie dla wysłuchania relacyjej posłów, na które sejmiki panowie posłowie mają przynieść konstytucyje z podpisem deputatów poselskich i pieczęcią koronną, którzy deputaci aby byli zaraz po obraniu marszałka poselskiego naznaczeni do podpisywania, każdy pojedynkiem, konstytucyji zgodnie zawartych.

Sprawy o długi do zapisów gdyby się trafiło na Trybunał wytoczyć, tedy mają być sądzone inter causas conservatas extra proprium palatinatum et districtum.

Sposób wybierania poborów jako najprędszy i Rzeczypospolitej najpożyteczniejszy aby był we wszystkiej Koronie namówiony, aby żaden z poborów nic sobie nie upraszał [k. 124] sub poena peculatus.

Aby się temu droga zawarła, żeby omnino żaden deputat, tak duchowny, jako i świecki, choć z różnej diecezyji albo województwa, nie był obierany, aż po wyjściu czwartego roku. Do przysięgi trybunalskiej aby było przyłożone de non revelandiis secretiis judicii.

Konstytucyja o okazowaniu województwa naszego[203], jeśliby wszystkie inne województwa przyjąć jej nie chciały, aby z naszego województwa zniesiona była.

Konstytucyja anni 1607 województwu mazowieckiemu służąca strony rynsztunków i rzemieślników[204], aby na miasto Lublin była pociągniona.

Statuta de vallidis mendicantibus aby do egzekucyjej były przywiedzione.

Szpital żołnierski warszawski aby był in integrum restytuowany.

Śluzy na Bugu pod Brześciem kto by się podjął gruntownie zbudować na kształt śluz cudzoziemskich, aby mu cło słuszne od statków, które tamtędy pływać będą, było postanowione.

Na mytach tak wodnych, jako i inszych wielkie się dzieje bezprawie stanowi [k. 124v] szlacheckiemu i kupcom, przetoż panowie posłowie nasi starać się mają, aby do pierwszych konstytucyji o tym napisanych to przydano było, żeby nie panowie sami stanu szlacheckiego, ale słudzy ich, którzy juramenta na własność zboża, albo towarów, albo wołów zimowanych, albo powołowszczyzny odprawują, o to czynili prawem i szkody juramentem likwidować mogli.

Aby to nie było pro complicitate banniti rozumiano, gdyby kto consulendo honestati sexus i familii białogłowie prawem przekonany de mansione victu et amictu provideret, nie zatrudniając jednak kredytorowi egzekucyjej na dobrach jej.

A iż niektórzy ważą [się] akty graniczne komisarskie w zupełnej liczbie komisarzów i we wszystkim wedle prawa uczynione wzruszać, a to przeciwko konstytucyjej [anni] 1588[205], pilnie się domagać tego panowie posłowie mają, aby takie pozwy zaraz ma początku sejmu zniesione były i żeby na [k. 125] potym nikogo nie dolegały. Warować i to, jakoby jeich kancelaryja nie wydawała, a komisyji wydawania nie broniła i nie zwłóczała, a to oboje sub poena mille marcarum, o co forum na Trybunale inter causas officii.

Bezpieczeństwo mieszczan i Żydów, aby ich impune nie imano i nie depaktowano, ma być opatrzone.

Murowanie przedmieszczanom lubelskim aby broniono nie było.

Konstytucyja o szacunku win aby była do egzekucyji przywiedziona z tym dokładem, aby szynkarze nie ważyli się droższych win kupować, jedno takie, któreby po tych pieniądzach szynkowali, jako ta konstytucyja uczy. A gdyby wina szynkować nie chciał który szynkarz wedle ustawy, albo je drożej nad ustawę sprzedawał, tedy ma być karany straceniem win i wolności szynkowania na potym.

Beneficium amnistiae prosić JKMć aby tym wszystkim służyło, którzyby powinność swoją dignitati JKMci i tranquilitati Reipublicae oddawali.

[k. 125v] Liczba w mieściech JKMci, zwłaszcza przedniejszych, przy jm. panie wojewodzie i panu staroście albo urzędach ich i przy urzędnikach ziemskich na św. Marcin [11 XI] aby dochodziła sub poena mille marcarum na mieszczany, i na dygnitarze i urzędniki quingentarum marcarum, forum na Trybunał inter causas officii, absentia duorum aut trium non obstante.

Flisowie ze zbożem szlacheckim ich własnego urobku do Gdańska pływający, aby od poboru wolni byli.

Czopowe w mieściech i miasteczkach tak królewskich, jako i w szlacheckich, aby byli bliższy panowie ich i dzierżawcy trzymać per arendam według dawnych arend i kwitów.

Petita.

Panowie posłowie nasi mają prośbę wnieść do JKMci za carową JMć, córką jm. pana wojewody sandomierskiego[206], aby JKMć onej z miłościwej łaski i opieki swej wypuszczać nie raczył i w traktatach, któreby zachodziły z Moskwą, [k. 126] benignam rationem onej i opatrzenia jej mieć raczył.

[203] *Tamże, s. 345.*
[204] *Tamże, s. 359.*
[205] *Tamże, s. 64–65.*
[206] *Maryna Mniszchówna, córka wojewody Jerzego Mniszcha.*

Także za jm. panem Marcinem Kazanowskim, którego znaczne i krwawe zasługi jego przez wszystek czas panowania JKMci i teraz w Moskwie od początku tej ekspedycyjej aż do tego czasu na stolicy moskiewskiej ustawicznie trwające JKMci dobrze zalecają, aby JKMć tych posług benignam rationem mieć raczył.

Także za panem Borkowskim, aby JKMć raczył mieć baczenie na jego zasługi, które przez wszystek czas ekspedycyjej moskiewskiej i do tego czasu na stolicy z odważeniem zdrowia i majętności swej znacznie oddawał.

Także za panem Rzeczyckim mieć i za pany Kalinowskimi, którzy krwią i dostatkiem swym w ziemi moskiewskiej przy JKMci popisywali się.

Także i za panem Andrzejem Zielińskim, który w potrzebach inflanckich przeciw nieprzyjacielowi koronnemu wielkie przewagi czynił, czego świadectwa ma [k. 126v] nie tylko od jm. pana hetmana litewskiego[207] na piśmie, ale na ciele swym od nieprzyjaciela.

Także za panem Bobowskim rotmistrzem JKMci, którego też sprawy rycerskie są znaczne.

Także za panem Wielobyckim żołnierzem, który w potrzebie jest skaleczony.

Za jm. panem stolnikiem lubelskim[208] mają panowie posłowie prośbę wnieść do JKMci według pierwszych w artykułach sejmikowych petitów.

Mają też panowie posłowie nasi prośbę wnieść do JKMci za jm. księdzem Atanasjuszem Krupeckim episkopem przemyskim, aby wedle przywileju JKMci na władyctwo przemyskie danego, przy tym władyctwie był zachowany, więc i sprawiedliwość z tych osób, od których wielkie praeiudicium ponosi, otrzymać mógł.

Nie mają też przepominać panowie posłowie sprawy jm. pana Aleksandra Koniecpolskiego, któremu żonę [k. 127] nowo quodum exemplo w klasztorze u panien zatrzymano i wydać jej mu nie chcą.

Także za księżną Rozaińską, której sławnej pamięci małżonek po wszystek czas żywota swojego wielkim kosztem Rzeczypospolitej i Królowi JMci służył.

Także za panią Kosową podkomorzyną wendeńską, której małżonek[209] dobrze Królowi JMci i Rzeczypospolitej był zasłużony, aby przy prawie swym była zachowana.

[207] *Jan Karol Chodkiewicz.*
[208] *Krzysztof Rej.*
[209] *Stanisław Kos, zm. a.15 III 1607.*

Także za panią pisarzową wendeńską, której małżonek[210] Królowi JMci i Rzeczypospolitej ustawiczne i wierne posługi z utraty majętności swej oddawał, niemniej za panią Gorzycką, której mąż w szturmie smoleńskim zginął.

Sprawę pana Polickiego panowie posłowie zalecić Królowi JMci mają.

Za ichm. panem Pernawskim i panem Herburtem panowie posłowie przyczynę do JKMci wnieść mają wedle artykułu de amnestia wyżej położonego.

Sprawy panów Bałabanów i pana [k. 127v] podsędka lubelskiego[211] aby sądzone były, panowie posłowie mają instare.

Mają się też panowie posłowie nasi do JKMci pilnie przyczynić i u Rzeczypospolitej starać, aby miasto Kazimierz nad Wisłą, w ziemi lubelskiej leżące, według przywileju świętej pamięci króla [Zygmunta] Augusta na sejmie lubelskim die 20 VIII 1569 danego, przy wolności niepłacenia ceł wszelakich, tak lądowych, jako i wodnych zachowane było i ta wolność ich aby do konstytucyjej koronnej wpisana była.

Także mają się panowie posłowie do JKMci i Rzeczypospolitej przyczynić za panem Laurentiusem Lemką doktorem i medykiem lubelskim, którego ojciec sługą świętej pamięci króla [Zygmunta] Augusta, Stefana i dzisiejszego Króla JMci był, i on też nauką swą i postępkami dobrymi, więc i kosztem, który włożył na ekspedycyję inflancką zasłużył to sobie, aby był cooptatus in numerum nobilitatis.

A te artykuły, iż nie mogły być tak prędko ad mundum przepisane, zleciliśmy [k. 128] jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i przy inszych, których się dosiądz będzie mogło i per oblatam do grodu lubelskiego oddać.

Bartosz Kazanowski p[odstarości] l[ubelski], marszałek sejmiku tego.

LXXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1612 r.

1. Uniwersał króla do sejmiku deputackiego lubelskiego 10 września 1612 r.

Rkp. *APL, CLDestructa 9, k. 140–141v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Krzysztof Bojanowski dworzanin królewski 28 VIII 1612 r.* [feria tertia post festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima a. D. 1612].

[k. 140v] Zygmunt III z Bożej łaski król polski, wielkie książę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie etc. i szwedzki, gocki, wandalski dziedziczny król.

[210] *Dawid Hilchen.*
[211] *Jan Dzierżek.*

Wszem wobec i każdemu z osobna, dygnitarzom, urzędnikom ziemskim, starostom naszym i ich namiestnikom, także inszym stanu rycerskiego ludziom, a mianowicie dzierżawcom dóbr stołu naszego i Rzeczypospolitej, którym to osobliwie wiedzieć należy, obywatelom województwa lubelskiego uprzejmie i wiernie nam miłym łaskę naszę królewską.

Uprzejmie i wiernie nam mili, tak Pan Bóg jawnie na znaczną nachylił państwa nasze mieszaninę nie tylko przez nieprzyjaciela postronnego, ale i przez rycerstwo Rzeczypospolitej państw tych, którym z łaski Jego świętej panujemy, o to nie mógłszy wycierpieć tak wielkich, jakie podejmowali w nieprzyjacielskiej ziemi trudów, kłopotów, odwag, głodów, kosztów, strat, nie mógłszy się doczekać posiłków ani pieniężnych, ani świeżych piechotnych, znieść jem przyszło widomie od wszystkiej nędze zniszczonym. Byliśmy my na tym (ażeby zasię kto na nas tej winy obalać, jako to bywa, nie chciał), jako byśmy tym prędzej po sejmie pieszymi posiłkami ich wsparli i przetoż jednym przed sejmem roty wybrańców, tak koronnych, jako i W. Ks. Litewskiego, podaliśmy, aby spieszno bracią swą posilali, drugim pieniędzy na piechoty pieniężny ośmnaście set zaraz z sejmu daćeśmy kazali. Ale tak ci, jako i owi swowolnie i dotąd po państwach naszych nie tylko do wyjazdu naszego z Warszawy, ale i dotąd jeszcze włóczą się, dwaj albo trzej ich tylko według powinności swej stawili się niedawno do Smoleńska. Pieniędzy też, by było skąd, radzi byśmy byli temu cnemu i odważnemu rycerstwu jako najwięcej posłali, ale ta, która się na sejmie uchwaliła kontrybucyja, ledwie części długów pierwszych uniwersałem oznaczonych, ledwie tej, która się wyprawiła piechocie, ledwie temu, co się ad rationem posłom od nich przyjeżdżającym dało (jako nam skarb nasz na rachunkach podał) wystarczyć mogła. Więc i osobą swą, i bytnością syna naszego, jako żądali, już byśmy byli nie lenieli się poprzeć tych rzeczy, choć dochody stołu naszego wyprawie wojennej nie wydołają, ale nas to siedmiogrodzkie, to wołoskie motus ex senatus consilio dotąd zatrzymywały, że też już na koń wsiadającego Pan Bóg sam niesposobnością zdrowia syna naszego królewicza jmci Władysława drogę zahamował i naszą zasię wkrótce chorobą zadzierżał. Tak coś fato quodam ad verso to przedsięwzięcie nasze rozrywało.

Oto i dziś już z Wilna ku Smoleńskowi z synem naszym jedno niepostępującego co dzień nowe pułki schodzące stamtąd widomie jakoby powracają, i luboć na to się tak dalece oglądać nie będziemy, jakoby oraz i sława narodów państw naszych i nasze nie szwankowało dostojeństwo, czynić to chcemy, co ex re rzeczy moskiewskich [k. 141] pobaczym. Ale uprzejmości i wierności waszych należy, abyście obmyślić chcieli temu rycerstwu z dóbr Rzeczypospolitej wsparcie, nie tracimy my nadziei

o […][a] polskim i W. Ks. Litewskiego, że oni viscera Patriae nędzić nie będą ani […][a] swej cnoty zechcą, poczekają, byle czego pewnego wszystkiego też […][a] Ojczyzny dóbr repetować nie rozumiemy tego o nich, aby chcieli, bo i sami […][a] i niepodobną rzecz być baczą.

Zabiegając my tedy temu, aby stan rycerski pod taki czas w swobodach swych i majętnościach nie był uciśniony, a to rycerstwo mogło być co prędzej ratunkiem pieniężnym posilone, radziliśmy […][a] i żądamy uprzejmości i wierności waszych, abyście nie mieszkając, poddanym dóbr waszych i Rzeczypospolitej w dzierżawach swoich po piąci złotych z włóki składać kazali i taką kolektę in tam praegnanti Reipublicae zebraną do wielmożnego Stanisława Warszyckiego podskarbiego koronnego odsyłali, albo tam, gdzie by on któremu naznaczył pułkowi. W czym też z osobna i do duchowieństwa pisanie nasze dajemy, żeby tymże kształtem z dóbr swych duchownych do tej powszechnej Ojczyzny swej potrzeby przyłożyć się pośpiesznie chciało, onego żądamy. O tych też województwach i powiatach, których posłowie na sejmie blisko przeszłym drugi pobór do braciej swej wzięli, to sobie to Rzeczypospolitej nieomylnie obiecujemy, iż widząc taką ciężkość jej, a także skarbu pospolitego niedostaki, nie zaniechają na tych blisko przyszłych sejmikach swych deputackich z powinnej ku Ojczyźnie swej utrapionej miłości dźwignąć równo z inszymi potrzeb jej tak nagłych drugim ratunkiem poborowym.

Ale wracając się do pomienionej kolekty, zdać się to rzecz będzie i nowa, i nad świeżo uczynione prawo, lecz w nowym przypadku do nowego, kiedy starych zwyczajów czekać ciężko sposobu, udać się nagła potrzeba każe, ta sama zwykła prawa uchylać. Aleć i to mniej ciężko rękawem zatkać, niźli całą suknią ubogiemu chłopkowi, ponieważ się na to zanosi, że dłużej i ciężej opłacać się muszą. Wierzymy, że i sejm przyszły rationes nostras wysłuchawszy, tej rady nie pogani i ubodzy kmiotkowie będą woleli raz być, niźli ustawicznie takiemi, jakie teraz nastały i stacyjami w ostateczne przyjść ubóstwo.

Żądamy tedy i powtóre uprzejmości i wierności waszych, abyście się chcieli takiemu zawieruchowi pomocą swą i ratunkami zabieżeć. Ba, i żądamy jeszcze, jeśli się uprzejmości i wierności wasze użyć dacie, abyście i sami z podatków swych takie subsidia ubogiej Ojczyźnie in vim drugiej kwarty nieodwłocznie zrzucili na załogę tak strapionemu, zniszczonemu, zmordowanemu rycerstwu. Wieczną sławę odniesie, [k. 141v] który dostatkiem swym Rzeczypospolitej i pokoju wesprze, dla której i zdrowia winien nie żałować. W czym uczynicie uprzejmości i wierności wasze rzecz i sobie samym pożyteczną, Ojczyźnie bardzo potrzebną, a nam wdzięczną.

Ażeby te listy nasze do wszech wiadomości jako najprędzej przyszły, poruczamy to pilno starostom naszym i ich namiestnikom, aby w jurysdykcyjach swych one co prędzej publikowali i do wiadomości wszystkich przywiedli dla łaski naszej i z powinności urzędów swych.

Dan w Wilnie, dnia 16 miesiąca sierpnia roku Pańskiego 1612, panowania Królestw naszych Polskiego XXV, a Szwedzkiego XIX roku. Sigismundus Rex.

[a] *Karta uszkodzona; jeden wyraz nieczytelny.*

2. Wywód szlachectwa na sejmiku deputackim w Lublinie 10 września 1612 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 42, k. 508v–510 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Piotr Wierzchowski 15 IX 1612 r.* [sabbato post festum Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1612]; **Rkp. 2.** *APL, CLDestructa 9, k. 147v–148 — oblata.*

[k. 509] Działo się w Lublinie na zjeździe sejmiku powiatowego przy obieraniu deputata w poniedziałek po Narodzeniu Panny Maryjej [10 IX] roku Pańskiego 1612.

My dygnitarze i urzędnicy województwa lubelskiego na elekcyją deputata zgromadzeni oznajmujemy tym pisaniem, iż szlachetny niegdy pan Jan Wierzchowski, syn szl. Mikołaja Wierzchowskiego rzeczonego Suchy z szl. paniej Halszki Rawszyckiej, małżonki tegoż nieboszczyka pana Mikołaja Wierzchowskiego urodzony, ze wsi Wierzchowisk, parafijej mełgiewskiej w województwie tu naszym lubelskim, według prawa i konstytucyjej koronnej o wywodzie szlachectwa w roku 1601 postanowionej[212], względem tego, iż mu jest zadane nieszlachectwo przez pana Jana Mikołajowicza z Kindcza a z dekretu trybunalnego W. Ks. Litewskiego w Wilnie na sejmik teraźniejszy odesłany jest do Lublina. A iż w tym czasie ten szl. pan Jan Wierzchowski umarł, a syn jego pan Piotr Wierzchowski na ten niewczas swój nastąpił, który tu przed nami z dekretami Trybunału Wileńskiego i z powinnymi swymi stawił się, próbując i wywodzić stan swój szlachecki z przyjacioły swymi w pośrzodku koła naszego [k. 509v] być pewny i niewątpliwy, i stanąwszy z przyjacioły swymi w kole naszym ukazał, że ojciec jego spłodzony jest z rodziców swych, tak z ojca, jako i z matki szlachciców. Postawiwszy ludzi szlacheckich nam dobrze znajomych i wiarygodnych naprzód od [g]enealogijej ojcowskiej szl. pana Jana Kucza Wierzchowskiego ze wsi Wierzchowisk województwa lubelskiego, z parafijej Mełgwie tu pod Lublinem dwie mili leżącej, także pana Kaspra i Jana Wierzchowskich ze wsi Wierzchowin powiatu łukowskiego, synowców szl. pana Jana Wierzchowskiego Suchy nazwanego a bracią

[212] *Vol. const., t. II. vol. 2, s. 275.*

stryjeczną rodzoną tego pomienionego Piotra Janowicza z herbu Pobodze. Potem stawił świadki z [g]enealogijej matczynej pana Jerzego i Zygmunta Krobonowskie ze wsi Mełgwie, także pana Jachima Brzezickiego z Brzezic, które też tu pod Lublinem kilka mil leżą dziedzica, bracią Jana Wierzchowskiego Kucza z herbu Pobodza, pany Wojciecha i Stanisława Rawszyckich z herbu Janina od dziadów i pradziadów idących i wiele ludzi zacnych i znajomych, których wszyscy dobrze znamy, powinnych tego nieboszczyka pana Wierzchowskiego, któremu zadane jest nieszlachectwo i majętność tę swoję ma tu między przyjacioły wolną, a nie zawiedzioną. A iż w pośrodku nas stawiwszy tu przyjacioły swoje wywiódł urodzenie ojca swego nieboszczyka i swoje, którzy to świadkowie w pośrodku nas są stawieni i każdy z osobna był examinowany i pytany, a potem przez nas dla utwierdzenia gruntowniejszego do przysięgi są według prawa przymuszeni, aby już tam do Wilna nie byli się powinni stawić, którą przysięgę przed nami tu wykonali i odprawili.

Której to przysięgi i wywiedzenia szlachectwa z genealogijej i stawienia przyjaciół swoich w pośrodek nas świadectwo listowne zleciliśmy [k. 510] wydać jm. panu Janowi Dzierżkowi z Krzyńca podsędkowi lubelskiemu, a marszałkowi na ten czas koła naszego, za pieczęcią i podpisem ręki jego.

Jan Dzierżek z Krzyńca podsędek lubelski, marszałek na ten czas koła rycerskiego ręką własną.

LXXIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 stycznia 1613 r.

Król uniwersałem datowanym z Fiedorowskich Pól 23 XI 1612 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 19 II 1613 r., sejmiki przedsejmowe na koniec stycznia, por. ASZCh, s. 118. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 stycznia 1613 r.

Rkp. 1. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 129–134 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 43); w grodzie lubelskim oblatował Piotr Czerny chorąży lubelski, marszałek sejmiku 1 II 1613 r.* [feria sexta in vigilia festi Purificationis Beatae Mariae Virginis a. D. 1613]; **Rkp. 2.** *BJ, rkp. 5263, k. 152v–154v — kopia.*

[k. 129v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na sejmik powiatowy przez JKMć nam złożony dnia dzisiejszego, to jest 28 miesiąca stycznia roku 1613, za spólnym nas wszystkich zezwoleniem obraliśmy posły na sejm przyszły walny koronny z pośrodku siebie, ichm pany: Sebastiana Sobieskiego chorążego koronnego, Mikołaja Brodowskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, Piotra

Borkowskiego z Borkowic. Którym tośmy naprzód zlecili, aby z innych województw posłami JKMci za to podziękowali, że do obmyślawania teraźniejszych nagłych Rzeczypospolitej potrzeb, nie czekając czasu prawem opisanego, sejm nam złożyć raczył.

A iż żołnierz, [k. 130] który był bez gruntownej namowy i wyraźnego konsensu wszech stanów na wojnę moskiewską z początku zaciągniony, teraz u Rzeczypospolitej zapłaty się upomina mimo ubezpieczenia sejmu przeszłego, którem Korona od tego jest wyjęta, tedy jako w rzeczy wielkiej i w Ojczyźnie naszej do tego czasu niesłychanej, a z tego na potym bardzo przykładu, iż to Rzeczpospolitą wszystką, a nie samo to tylko jedno województwo zachodzi, dajemy tę władzę panom posłom naszym, aby oni zniósłszy się około tego z inszymi województwy, za spólną zgodą to uczynili, co będzie w tym razie Rzeczypospolitej najpotrzebniejszego, żadnego jednak speciale onus nad insze województwa na nasze województwo nie zaciągając.

A jeśliby za zgodą stanów przyszło Rzeczypospolitej tym żołnierzom płacić, co by bez wielkiej ciężkości (która się i tak niemała już znajduje) być nie mogło, zabiegając temu, aby się żaden na potym w takie ciężary i trudności nie ważył Rzeczypospolitą zawodzić, obowięzujemy w tym wiarę panów posłów naszych, aby oni społem z drugimi województwy [k. 130v] z pilnością się o tym pytali, czyją radą Rzeczpospolita jest w te trudności zawiedziona i starali się o to, aby znacznym i ostrym przykładem, a przy tym prawem warowanym to się opatrzyło, żeby na potym Rzeczpospolita paucorum consiliis na takowy hak przywodzona nie była.

A iż w tak wielkie długi nasza Rzeczpospolita zawiedziona, że nie tylko aby nowych przyczyniać, ale i starym wystarczyć trudno ma, na żadne zaciągi nowe ludzi służebnych panowie posłowie nasi pozwalać nie mają, wyjąwszy ordinarium praesidium kwarcianego żołnierza, które żeby za konsensem stanów tam było obrócone, gdzie potrzeba Rzeczypospolitej ukaże.

Wielkie i stąd Ojczyzny niebezpieczeństwo, kiedy ludzie prywatni nad zakaz JKMci władzę hetmańską przywłaszczać sobie i contra pacta conventa z postronnymi Koronę w wojnę zaciągać ważą się, o czym acz dawne prawa są, jednak żeby na przestępne tych praw surowa excentia extendowana była i na potomne czasy prawo [k. 131] o tym jako najlepiej obostrzone było, starać się o to panowie posłowie nasi pilno mają.

Najduje się siła ludzi swawolnych, którzy nie będąc w zaciągu żołnierskim a żołnierzami się mianując, zbrodniami swymi cnemu rycerstwu niesławę i niesmak u ludzi jednają, ludzi szlacheckiego stanu różnymi excesy trapią. Starać się o to panowie posłowie nasi mają, żeby na takich

dochodzenia krzywdy sposoby prędkiej sprawiedliwości i jej egzekucyja potężna namówiona była.

Przywilej księcia jmci kurfirsta brandenburskiego[213] na lenno pruskie aby był in volumen legum inserowany i relacyja komisyjej pruskiej aby na tym sejmie była uczyniona, mają się starać panowie posłowie.

Podatki, które na zniesienie ciężarów teraźniejszych Rzeczypospolitej na tym sejmie namówione będą, aby były w szafunku województw, do którego województwo nasze szafarza i poborcę na przyszłej elekcyjej podkomorzego obrać sobie ma. A to eo fine, aby te podatki [k. 131v] ni na co innego, jedno na zapłacenie długów żołnierzowi obrócone były. Jednak pobory według starych kwitów oddawane być mają, wyjąwszy, żeby inaksza na to zgoda wszystkich województw przystąpiła.

W opiek i kuratoryjej z kancelaryjej dawaniu woli ojcowskiej zapisanej, a gdzie tej nie masz, aby iuri sanguinis nie derogowano.

Myto nowodworskie aby zniesione było, pilno się o to panowie posłowie starać mają.

Konstytucyje, które przeszłego sejmu mieszczanie lubelscy bez wiadomości i opowiedzenia się województwu naszemu i mimo konsens i wiadomość posłów naszych in derogationem praw dawnych stanu szlacheckiego otrzymali sobie[214], aby authoritate conventus praesentis zawieszone były, aż o to za sobą intercesyją od naszego województwa otrzymają, gorąco starać się o to panowie posłowie mają.

Drogi w Lublinie żeby mieszczanie lubelscy naprawowali, o co poenam mille marcarum i forum na Trybunale ex tacto termino ad cuiusvis instantiam [k. 132] naznaczyć, której winy połowica sądowi a połowica delatorowi należeć ma.

Iż przez zatrudnienie ichm. panów senatorów omieszkanie w komisyjach dzieje się pod czas stanowi szlacheckiemu, przeto u wszystkich stanów na sejmie instancyją mają uczynić panowie posłowie nasi, żeby in praesentia unius senatoris, gdy drudzy zjechać nie mogą, z urzędnikami ziemskimi i z podkomorzym albo urzędem jego komisyje odprawować się mogły.

Alienacyje dóbr Rzeczypospolitej iż się na przeszłych sejmach bardzo zagęściły, żeby już na tym sejmie na żadne panowie posłowie nasi nie pozwalały, także i sumy nowe na dobra Rzeczypospolitej aby zaciągane nie były, wyjąwszy to, jeśliby się co na uprzątnienie teraźniejszych długów Rzeczypospolitej ad fidem publicam dostać mogło.

[213] *Jan Zygmunt Hohenzollern; w 1611 r. na brandenburską linię Hohenzollernów przeniesione zostało lenno pruskie.*

[214] *Konstytucja o bezpieczeństwie sądów miejskich, por. Vol. const., t. III, vol. 1, s. 19.*

Dissidentes in religione żeby według praw i konfederacyjej w pokoju byli zachowani.

Konstytucyja W. Ks. Litewskiego blisko przeszłego sejmu o deputatach [k. 132v] trybunalskich[215] aby i na koronne deputaty tak świeckie, jako i duchowne in toto pociągniona była.

O przyjęcie konstytucyjej o ranach województwu podlaskiemu służącej[216] na województwo lubelskie starać się.

O konstytucyją rozgraniczenia prywatnego między dobry ziemskimi województw koronnych z W. Ks. Litewskim przez podkomorskie urzędy starać się, zostawując sejmowi kognicyją o jurysdykcyjej dóbr, o co dawne kontrowersyje a procesy prawne o grunty i krzywdy w różnych sądach zaciągnione, aby do rozgraniczenia były zawieszone.

Kwarta z dóbr Rzeczypospolitej, W. Ks. Litewskiego i ziem do niego należących aby płacona była i wybrańcy żeby służyli wojnie.

O deputatów dwu elekcyją w tym województwie starać się w ten sposób, aby jeden z powiatu lubelskiego zawsze bywał, a do niego drugi alternatą był obierany raz z łukowskiego, a drugi raz z urzędowskiego powiatów.

Posłowie aby przysięgli byli, z tym dokładem, że się o to dla żadnej swojej [k. 133] prywaty nie starali i że sobie nic na sejmie przy posłudze Rzeczypospolitej upraszać nie mają i że nie są rękodajnymi sługami, i upominków żadnych brać nie mają. A tę przysięgę zaraz po obraniu na sejmiku czynić powinni.

Konstytucyją o egzekucyjej ustaw wojewodzich meliorować.

Przywilej mieszczan kazimierskich przeciwko wolności szlacheckiej o skupowaniu zbóż aby był zniesiony.

Lex sumptuaria in plebeios aby postanowiona była.

Exceptę mazowiecką o rany szlacheckie w karczmie[217] reasumować.

Nobilitacyje, które supresso nomine na tym blisko przeszłym sejmie ogółem są aprobowane, aby elucidowane były, tak ci, jako i dawniejsi na służbie Rzeczypospolitej obowiązani, a na potym suppresso nomine sine consensu ordinum do konstytucyjej aby pisane nie były.

Petita.

Za jm. panem wojewodą bracławskim[218], aby JKMć na zasługi jmci znaczne [k. 133v] miłościwy wzgląd mieć raczył.

Za panem Zygmuntem Kazanowskim o rewizyją na grobelne.

[215] *Tamże, s. 39.*
[216] *Tamże, s. 27.*
[217] *Por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 387, 388, 390.*
[218] *Jakub Potocki.*

Za jm. panem podsędkiem lubelskim[219] o rewizyją na grobelne.

Za panem Tudorowskim o konsens na Brzostówkę.

Za panem Stanisławem Wierzbickim o zapłatę długu od województwa naszego onemu asekurowanego.

Za potomkami nieboszczyka pana Jana Sapiehy starosty uświackiego.

Za panem Tarnawskim, aby mu dobra przywrócone były.

Za panem Rytarowskim o przywrócenie.

Za panem Zieleńskim, aby Król JMć baczenie miał na zasługi jego.

Za łukowskimi mieszczany o prorogacyję libertacyji.

Za mieszczany ostrowskimi.

Za urzędnikami ziemskimi, aby przy swych starodawnych prerogatywach i prowentach zostawali.

Te artykuły ichm. panowie senatorowie z jm. panem marszałkiem koła naszego podpisują i do ksiąg grodzkich jm. panu marszałkowi [k. 134] naszemu per oblatam podać poruczyliśmy. Gabriel Tęczyński wojewoda lubelski mp., Szczęsny Słupecki kasztelan lubelski, Piotr Czerny z Witowic chorąży lubelski, marszałek koła województwa lubelskiego mp.

LXXV. Sejmik elekcji kandydatów na podkomorzego lubelskiego w Lublinie 6 maja 1613 r.

Uniwersału zwołującego sejmik nie odnaleziono. Zebrał się po śmierci Wojciecha Sobieskiego (ostatnia o nim wzmianka na urzędzie 4 VI 1612 r., Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 200). W uniwersale poborowym zakończonego 2 IV 1613 r. sejmu wzmianka, że termin sejmiku był już wyznaczony, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 167.

Uchwały sejmikowe nie zachowały się. Na poborcę łanowego uchwalonego na wiosennym sejmie wybrano na tym sejmiku Wojciecha Sierakowskiego pisarza grodzkiego lubelskiego, który tego samego dnia ustanowił w grodzie lubelskim jako swojego sukkolektora w powiecie łukowskim ur. Krzysztofa Rolę, szlachcica osiadłego w powiecie łukowskim i w takowych sprawach już bywałego i biegłego, aby na miejscu jego [Sierakowskiego], będąc sukkolektorem jego, pobór łanowy i to wszystko, co do niego należy w powiecie łukowskim jako narychlej zaczął wybierać i skończył to wybieranie przed Świątkami [26 V], wedle uniwersału sejmu blisko przeszłego i wedle postanowienia sejmiku elekcyjej podkomorskiej, które postanowienie sejmikowe jest do akt grodzkich lubelskich per oblatam wpisane[220]. *Tego dnia sukkolek-*

[219] *Jan Dzierżek.*
[220] *Księga oblat grodu lubelskiego z 1613 r. nie zachowała się.*

tor K. Rola odprawił też przypisaną uniwersałem poborowym przysięgę, APL, CLDecreta 61, k. 66v.

15 V 1613 r. nominację na urząd podkomorzego lubelskiego otrzymał Adam Noskowski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 201.

1. Oświadczenie posła Mikołaja Brodowskiego w sprawie uchwał ostatniego sejmu, złożone na sejmiku podkomorskim i w grodzie lubelskim 6 maja 1613 r.

Rkp. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 2255, k. 84–86v — ekstrakt uwierzytelniony pieczęcią i podpisem podstarościego lubelskiego Bartłomieja Kazanowskiego.*

[k. 84] Przyszedłszy oblicznie do urzędu i ksiąg grodzkich lubelskich ur. Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski, czyniąc dosyć żądaniu obywatelów województwa lubelskiego, dnia dzisiejszego na elekcyjej podkomorskiej tego województwa wniesionemu i względem zaniesienia protestacyjej posłów wielu województw, oświadczenie jako poseł tego województwa na przeszły sejm wysłany, w niebytności natenczas drugich ichm. panów kolegów swoich[221], czyni w ten sposób.

Iż nie tak jako własność rzeczy warunku potrzebowała, ale jako umowy i postępki na koniec sejmu zatrzymane dopuściły, woląc cokolwiek odnieść niż z nizczym odjechać, aby zniesienie ciężarów i niebezpieczeństw i upadku Rzeczypospolitej obłogiem nie było odbieżane, konkluzyjej sejmowej nie przeciwił się. Jednak iż konstytucyjej uniwersał po konkluzyjej nierychło jest pisany i w druk nierychło podany, w tych konstytucyjach, które w kole poselskim i w senacie namawiane i przez Króla JMci aprobowane były, pan pisarz to oświadcza.

W pozwoleniu poboru i czopowego miała być aequalitas wszystkich województw i powiatów, w uniwersale siła odmiany i excepty włożono i ten uniwersał nie pod sejmem, ale po sejmie nierychło pisano.

Opuszczenie też namówionych i zawartych konstytucyji tak opowiada. Pobór dziesiąciu złotych z łanu scartabellorum, to jest synów novorum nobilium, na intercesyją, a nie na wojnie creatorum, przez wszystkie województwa namówiony wyrzucono. Wszakże jeśli to chcą zawrzeć pod tytułem nowej szlachty nie za posługą wojenną kreowanej[222], przeciwko temu kontradykcyjej nie czyni.

Donatywę ichm. panów duchownych superiorum [k. 84v] cleri półtorakroć 100 tysięcy, a minoris cleri 30 tysięcy citra vel ultra publice w senacie na zapłatę żołnierzowi skonfederowanemu pozwoloną opuszczono.

[221] *Oprócz M. Brodowskiego posłami województwa lubelskiego na pierwszy sejm z 1613 r. byli Sebastian Sobieski chorąży koronny i Piotr Borkowski.*

[222] *Por. Vol. const., t. III, vol. 1, s. 122.*

Konstytucyja o elekcyjej deputata jednego z powiatu lubelskiego, drugiego alternatą z łukowskiego i urzędowskiego namówiona była, ale w druku opuszczona jest.

Przypisanie albo w druk podanie konstytucyji, na które częścią wiadomości, częścią zgody nie było, tak objaśnia. Konstytucyją o targowym od szlacheckich poddanych[223] być niezgodną, bo staremu prawu przeciwna jest. Aprobacyja przywileju na dom w Łukowie[224] do wiadomości pana pisarza na sejmie nie przyszła, chocia przez wszystek czas sejmu pilnował i bez pozwolenia jego w druk podana jest, i to opowiada, że ten [Jan] Chmielowski z dawna jest mieszczaninem łukowskim i teraz rajcą lubelskim i szynk wszelaki w domu swym odprawuje, i owszem, przeciwko wszelakim daninom wielu posłów kontradykcyje były.

O zniesieniu skrócenia postępku prawnego przez pana [Jana] Swoszowskiego podkomorzego lwowskiego na pierwszym sejmie podanego ani w kole poselskim, ani przy konkluzyjej sejmu wzmianki nie było, a przecie to zniesienie w konstytucyje podano[225].

Liczba z poborów, z czopowego i z kwarty koronnych, i z poborów, i z czopowego i z ceł nowych W. Ks. Litewskiego nieskończona, i owszem, do drugiego sejmu odłożona jest. W tej liczbie nieoddanie kwarty przez margrabię brandenburskiego z Księstwa Pruskiego in delata jest położone, ale o to nie pozwano i na sądzie przed Królem JMcią tej sprawy nie proponowano.

Strony artykułów lubelskich, iż nie wszystkie do skutku są przywiedzione, przyczyną są kontradykcyje różne poselstw i mieszczan lubelskich praktyki w tych punktach, które przeciwne im były.

Ale w sprawach Rzeczypospolitej największe zatrudnienie czyni to, że panowie posłowie na sejm nierychło się zjeżdżają i to, co przed ichmciów przyjachaniem bywa namówiono, wzruszają i konstytucyjej i uniwersału ani przed konkluzyją, ani przy konkluzyjej spisować nie dopuszczają, i owszem, po sejmie przewłokę czyniąc, spisowanie odprawują.

Kontrowersyji, która względem konfederacyjej była wniesiona pod tytułem trzymania pokoju, iż niemałe [k. 85] spraw Rzeczypospolitej zatrudnienie dla niej było, a na potym aby obmyślawanie o uspokojeniu tej kontrowersyjej snadniejszy sposób na obiedwie stronie pokazać się mógł, taki postępek był. Zburzenie zboru ewangelickiego w Wilnie[226] było opowiadane na początku sejmu i zaszła była zgoda panów posłów

[223] *Tamże, s. 130.*

[224] *Tamże, s. 138.*

[225] *Tamże, s. 139.*

[226] *Do zburzenia ewangelickiego zboru wileńskiego doszło podczas tumultu w lipcu 1611 r.*

czynienia instancyji do Króla JMci, ale panowie posłowie niektórzy W. Ks. Litewskiego nieprzybyciem aktora sprawy tę instancyją do Króla JMci zatrzymali, potem w pół sejmu albo dalej swoje instigowanie ponowili i przed Królem JMcią i w senacie wnieśli.

Na co dany jest respons od JKMci i od senatu o komisyjej z przeszłego sejmu wydanej na czynienie sprawiedliwości z tych, którzyby winni się naleźli i effect jej przez jm. pana marszałka W. Ks. Litewskiego[227] wiary ewangelickiej i przez jm. pana kanclerza litewskiego[228] katolika rzymskiego tak uczyniony, że jednym obwinionym nakazana jest przysięga na niewinność, drugich poprzysiąc, trzecich na próbę podać komisarze nakazali. Czego wszystkiego iż strona powodowa ewangelicka nie przyjęła i od tego apelowała, Król JMć z Moskwy się wracając, na tej sprawie w Wilnie zasiadał i onę gotów był sądzić, jedno strona powodowa przypowiedziawszy się i do regestru będąc wpisana, nie pilnowała i obwinionym wzdać się dopuściła.

Drugi punkt o konfederacyjej trzymania pokoju inter dissidentes de religione gdy był namawiany, wniesione jest podanie konstytucyjej in vim legis, aby postępki wszelakie były zniesione, które z miastami pruskimi zaszły, między którymi są takie miasta, które mają przywileje swoje nieprzypuszczenia tak katolików rzymskich, jako i inszej różnej wiary ludzi do miast i urzędów miesckich. W tym punkcie ichm. panowie ewangelikowie potrzebowali i usiłowali zniesienia procesów miastom pruskim intentowanych kościołom uprzywilejowanym katolickim należących, przy wolności jednak swej w swych wraz w miastach [k. 85v] niektórych uprzywilejowanej zostawali. Trzeci punkt o odmianie kościołów katolickich rzymskich i jurysdykcyjej duchownej i w postępowaniu jurysdykcyjej przeciwnej różnej wiary przeciwko prawu katolickich kościołów i kapłanów w dobrach ziemskich, gdy bywają przez ichmci kupione wniesiony jest, wywodząc kupno majętności być własnością kupca i dysponowania kościoła wedle woli swej i stosując argument swój do konfederacyjej przez stan świecki in anno 1573 w interregnum po królu śp. Zygmuncie Auguście podany[229].

Na który punkt ten respons dany jest, jako na on czas przez stan świecki tylko dla zatrzymania pokoju pod interregnum jest pozwolony, tak za śp. króla Henryka w roku 1573 tylko na pokój jest poprzysiężony, ale na koronacyjej tegoż króla Henryka w niwczem nie jest utwierdzony, i owszem, w konfirmacyjej wolności, praw i przywilejów koronnych

[227] *Krzysztof Monwid Dorohostajski.*
[228] *Lew Sapieha.*
[229] *Akt konfederacji warszawskiej z 28 I 1573 r. zob. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 306–307.*

stanów tak świeckich, jako i duchownych, i kościołów, i osób wszelakich przez króla Henryka w roku 1574 w reces pod skryptem podania articulorum contentiosorum na sejmiki powiatowe jest włożony. A potem przez króla Stefana 1576, a po królu Stefanie w interregnum 1587, na ostatek przez dzisiejszego króla Pana naszego w tymże roku i na koronacyjej, i w konfirmacyjej praw wszelakich, i w pactach w roku 1588 nie w odmianie kościołów ani w ujmie jurysdykcyjej duchownej, praw i przywilejów kościelnych i miesckich i osób wszelakich i w jurysdykcyjej ich, ani w postanowieniu jurysdykcyjej przeciwnej, ani na ujmę prowentów osób duchownych, ale tylko w trzymaniu pokoju między ludźmi różnej wiary poprzysiężony jest. A namowa i postanowienie postępku do konfederacyjej, obiema stanom służącego, w reces jest włożona.

Kupno też majętności dziedzicznej do kupna i odmiany kościoła albo jurysdykcyjej i prowentów duchownych nie należeć [k. 86] wywodzono, bo jako katolikowie kościół i prowenta raz fundowawszy na wiarę katolicką, druzi zaś na inszy zakon albo beneficium, chocia tejże wiary, odmieniać nie mogą, tak pogotowiu inszej wiary ludzie fundacyji i prowentów i jurysdykcyjej katolickiej na inszą wiarę odmiany czynić prawa nie mają, gdyż prawo podawania nie na odmianę i nie na ubliżenie prawa i prowentów, ale tylko na podanie przełożonych kościelnych dziedzicom służy.

Co się tyczy podpisów duchownych ichmci na konfederacyją, ichmci nie na utwierdzenie odmiany, ale tylko na pokój między ludźmi różnej wiary (jako podpisy ichmciów świadczą) podpisowali się i w tych podpisach artykuł de confoederatione excipowali i salvum ius ecclesiasticum zachowali. Jednak teraz fundowania i nadawania zborów różnej wiary ichmciom nie broniono w dobrach dziedzicznych ludzi różnej wiary, bez ubliżenia prawa i jurysdykcyjej i prowentów duchownych, które przed wniesieniem wiary różnej w tych majętnościach dawno fundowane są i bez ubliżenia prawa ziemskiego pospolitego 1550 strony jurysdykcyjej miast Króla JMci i Rzeczypospolitej, którego słowa te są: Aby szlachta tym snadniejsze obejście mieć mogła, pozwalamy jem tego, aby jem wolno było w mieściech place, domy, spichlerze kupować, a to aby jem broniono nie było, jedno tak, aby jurysdykcyjej miesckiej się nie zbraniali a wszystkie powinności i obowiązki miesckie z onych placów i domów podejmowali[230]. Z tego prawa uważać potrzeba, jeśli miasto mieszkania snadniejszego wolno kościoły albo zbory budować i fundować na królewskim gruncie bez konsensu JKMci uti supremi Domini i jeśli kto nad prawa i jurysdyk-

[230] *Por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 26.*

cyją miescką może przywłaszczyć sobie więcej jurysdykcyjej, niż miastu i stanowi szlacheckiemu pozwolono jest, i jeśli zatem jurysdykcyja [k. 86v] przeciwna i nowa starej i uprzywilejowanej jurysdykcyjej duchownej katolickiej może ubliżenie przynosić, i odmiana kościołów katolickich, i ujma prowentów ich iść może.

Ta sprawa aczkolwiek do senatu była wniesiona przez koło poselskie, ale iż na jednę stronę słowy szerokimi i dostatecznymi postulata były opisane, a przestroga nieubliżenia prawu i jurysdykcyjej duchownej, i miast różnych, i osób wszelakich duchownych i miesckich wątpliwymi słowy była warowana, poprzysiężenie też pokoju królów polskich inter dissidentes de religione nie tylko ludziom różnej wiary, ale tak wielu katolikom rzymskim, jako i inszym służy, dlatego stany duchowne i świeckie w krótkości czasu na decyzyją tej kontrowersyjej zgodzić się nie mogły, i owszem, ichm. panowie posłowie różnej wiary przy konkluzyjej na inszy sejm z tą kontrowersyją odezwali się.

To tedy opowiedzenie poselskie urząd grodzki lubelski przyjąwszy, do ksiąg zapisać pozwolił.

Actum in castro Lublinensis, feria secunda post Dominicam Cantate proxima [6 V] a. D. 1613. Barth[olomaeus] Kazanowski vicecap[itanaeus] Lublin[ensis].

LXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 listopada 1613 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 20 X 1613 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 3 XII 1613 r., wyznaczając poprzedzającym go sejmikom przedsejmowym termin 13 XI 1613 r., por. ASZCh, s. 118; ASWK, t. I, s. 350. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Wyciąg z instrukcji posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 listopada 1613 r.

Rkp. *B. Kórn., rkp. 325, s. 84–85 — kopia:* Compendium artykułów na sejmikach powiatowych w Koronie namówionych i posłom na sejm walny obranym zleconych in anno 1613.

[s. 84] O namowie zapłaty żołnierzom i oswobodzeniu z niniejszych ciężarów Rzeczypospolitej. Z sejmiku lubelskiego zlecają posłom, aby namowy sejmowe dostateczna liczba podatków przeszłych poprzedziła, która w kole senatorskim i poselskim czyniona być ma. Z tej gdy się pokaże, wiele będzie nie dostawało na zapłatę żołnierzowi, ku retentom podatków przeszłych dawają zupełną władzą równo z inszymi województwy [s. 85] pobory pozwolić, prosząc i panów duchownych, aby ampliori donativo już przeszłego sejmu Rzeczpospolitą ratowali.

[s. 87] O namowie obrony i bezpieczeństwa granic Korony i W. Ks. Litewskiego. Z lubelskiego [sejmiku] zgadzać się z inszymi województwy w tej mierze posłom każą.

O sejmikach i sejmie walnym. Z sejmików śrzedzkiego, opatowskiego, lubelskiego, mielnickiego domawiają się, aby złożenie tak skore sejmików i sejmu sine praemissis solennitatibus i sądów aby in exemplum et sequellam pociągane nie było.

O pogłównym żydowskim, Ormianach i Szotach. Z lubelskiego poruczają posłom domagać się, aby od Żydów, którzy małą i lekką sumą pogłówne swoje okupują, poborcy według przysięgi swej sprawiedliwie odbiegali.

[s. 90] De bello defensivo. Z sejmiku lubelskiego, aby konstytucyja o podnoszeniu defensivi belli w tym punkcie gaszenia nagłego jakiego niebezpieczeństwa ostrożniej warowana była, aby bellum defensivum z dokładem i pozwoleniem przedniejszych stanów, którzy klucze do Korony mają, wszczynane były.

O zawieraniu sejmu. Z lubelskiego, aby konstytucyja o porządnym zawieraniu sejmu była jako najlepiej obostrzona.

O rotach powiatowych. Z lubelskiego, aby żołnierz powiatowy z województw we dwie niedzieli po sejmie na partykularnym zjeździe per electionem liberam rotmistrzów, w województwach dobrze osiadłych, zaciągany. Któremu zapłata z województw albo powiatów, servata proportione naznaczona być ma, którą proporcyją iuxta qualitatem poborów sejm uważać ma.

[s. 91] O ziemi inflanckiej. Z lubelskiego, aby ordynacyja ziemi inflanckiej w sądach i rządach przyszła do swego skutku opatrzyć, gdyż państwo sprawiedliwością stoi.

O stanowieniu poborców i szafunku poborów. Z lubelskiego i radziejowskiego, aby poborcy w województwach byli obierani i szafunek poborów aby także w województwach był, a na [s. 92] samę tylko potrzebę żołnierską.

LXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 14 stycznia 1614 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 24 XII 1613 r. sejmu nadzwyczajnego warszawskiego, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 188 oraz uniwersałem króla Zygmunta III z 30 XII 1613 r., APL, CLRMO 44, k. 12v–13; oblatował ur. Krzysztof Dzierżek 7 I 1614 r. M. in.: Iż posłowie województwa tamecznego [lubelskiego] mając określoną władzę strony pozwolenia podatków na zniesienie teraźniejszego ciężaru żołnierskiego, który wszystkę Rzeczypospolitą

dolega, wzięli sobie do braciej dalszą o pozwoleniu ich namowę, czyniąc nam i wszystkiej Rzeczypospolitej tę nadzieję, że za złożeniem sejmiku i opowiedzeniem teraźniejszych Rzeczypospolitej potrzeb nie mieliby być tameczni obywatele od tego, co insze województwa z chęcią pozwoliły.

1. Laudum sejmiku posejmowego w Lublinie 14 stycznia 1614 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 44, k. 34–35v — oblata: w grodzie lubelskim oblatował Wojciech Sierakowski, marszałek sejmiku, 15 I 1614 r.* [feria quarta ante festum Sanctae Priscae Virginis proxima a. D. 1614]; **Rkp. 2.** *APL, CLDestructa 9, k. 67–68 — oblata;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 137–139v — kopia.*

[k. 34] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się zjechali na sejmik teraźniejszy nam z sejmu blisko przeszłego złożony, wyrozumiawszy tak z instrukcyjej JKMci P. n. m., jako i z relacyjej panów posłów naszych na blisko przeszły sejm wysłanych, że do zapłaty zupełnej żołnierzowi skonfederowanemu tak stołecznemu, jako smoleńskiemu, także i inflanckiemu, i do zmniejszenia skutecznego ciężarów Rzeczypospolitej sześcią poborów łanowych i szosów wszystkiej Rzeczypospolitej przyłożyć się trzeba.

Tedy do tych czterech poborów łanowych i szosów, i inszych podatków w uniwersale poborowym mianowanych, które panowie posłowie nasi na blisko przeszłym sejmie pozwolili, na teraźniejszym sejmiku naszym, nie chcąc deesse tak wielkiej potrzeby Rzeczypospolitej, pozwoliliśmy dwa pobory łanowe i dwa szosy z miast i miasteczek, a to z tymi kondycyjami, że jeden pobór ma nastąpić na miejsce [k. 34v] czopowego trzeciego, na sejmiku onym dawniejszym w roku blisko przeszłym pierwszym pozwolonego, które według uchwały sejmowej i postanowienia województwa naszego jest od pana poborcy naszego ur. Wojciecha Sierakowskiego zaarendowane, i iż w roku 1615 począć się ma, a na blisko przeszłym sejmie od panów posłów naszych na miejsce piątego poboru teraz w tym roku wydać pozwolonego. Do czego nas te racyje przywiodły, iżeśmy to z panów posłów naszych wyrozumieli, że drugie województwa tym dawno pozwolonym czopowym, a teraz tylko bliżej przymknionym, nie kontentowali się, upatrując w tym nierówność [w] ponoszeniu z nimi spólnych Rzeczypospolitej ciężarów. Druga, żeśmy to baczyli, że miasta i miasteczka i ci arendarze, którzy już przed tym na dwie lecie czopowe zapłacili, nie mogli wydołać temu trzeciemu czopowemu i niektórzy się z tym deklarowali, że od arend tego trzeciego czopowego odstąpić chcieli, za tym zatrudnić by się potrzeby Rzeczypospolitej musiały, dlatego to trzecie czopowe i z tym wszystkim, co do niego należy, mianowicie z furmańskim i składnym do czasu swego, tak jako jest arendowane odłożyliśmy, które

pan poborca według swych arend wybrać ma i tam będzie obracać powinien, kędy zgoda województwa naszego nastąpi. A drugi pobór, który jest w liczbie szósty, na teraźniejszym sejmiku gwoli temu żeśmy pozwolili, abyśmy więcej ni od kogo nie byli molestowani o czwarty pobór, który [k. 35] w uniwersale sejmu onego, który był pierwszy w roku 1613, jest położony jakoby w województwie naszym, miał być gotowy[231]. Gdyżeśmy tego poboru nigdy nie pozwalali i jako nam panowie posłowie nasi na tamten sejm wysłani sprawę dali, iż takie w uniwersał wpisanie tego czwartego poboru stało się extra mentem illorum, gdyż ten pobór, który tam gotowym jest, mianowicie rozumieć się ma o tym, który już był przedtym in anno 1610 JKMci pod Smoleńsk z województwa naszego posłany.

Do tych tedy sześci poborów i inszych wszelkich podatków w uniwersale opisanych obraliśmy poborcę województwa wszystkiego naszego ur. pana Wojciecha Sierakowskiego pisarza grodzkiego lubelskiego, które te wszystkie pobory ma wybierać mocą uniwersału sejmu blisko przeszłego. A jeśliby komu na jaki defekt komprabacyją uczynić przyszło, tedy tego jurament ma być przez urząd w grodzie przyjęty, nie odkładając go do querel, a dawne komprobacyje, autentica ukazane, mają być przyjmowane przez pana poborcę.

Ażeby pan poborca wiedział jako sobie ma postępować w wybieraniu od pieniędzy wpłat pożyczanych, tedy przychylając się do słów uniwersału sejmowego i dania nam o tym sprawy panów posłów naszych tak to deklarujemy, że się to ma ściągnąć na nową szlachtę i żaden z starych szlachciców od niego o to molestowany [k. 35v] być nie ma.

Tegoż pana poborcę obraliśmy szafarzem naszym, żeby te wybrane pobory odwiózł do Lwowa na zapłatę wojsku skonfederowanemu stołecznemu i tam je oddał, kędy uniwersał ukazuje. A względem szafarstwa do salarium poborowskiego naznaczyliśmy jemu 200 złp.

A dla pewności ten uniwersał nasz przy podpisie marszałkowskim zleciliśmy panom deputatom naszym podpisać i do grodu lubelskiego podać, a potym extra do grodu łukowskiego ma być autentice przesłany.

Działo się w Lublinie, 14 stycznia 1614. Jan Dzierżek podsędek lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski, Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, Abraham Zbąski, Jakub Pszonka Babiński, Jakub Poniatowski, Kasper Sługocki, Maciej Lisowski, Wojciech Sierakowski marszałek sejmiku tego.

[231] *Uniwersał poborowy sejmu zwyczajnego obradującego w Warszawie od 28 II do 2 IV 1613, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 156–169; woj. lubelskie — s. 167.*

2. Punkta deklaracyjej województwa lubelskiego przedstawione przez posłów sejmowych na sejmiku 14 stycznia 1614 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 44, k. 33–34 — oblata; w imieniu Bartosza Kazanowskiego podstarościego lubelskiego i Abrahama Zbąskiego, posłów na sejm, oblatował szl. Jan Żarnawiecki, 15 I 1614 r.* [feria quarta ante festum Sanctae Priscae Virginis proxima a. D. 1614]; **Rkp. 2.** *APL, CLDestructa 9, k. 52–52v — oblata;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 135–136v — kopia.*

[k. 33] Naprzód iż teraźniejszy sejm dla zapłaty żołnierzom a dla opatrzenia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej jest złożony, tedy my przychylając się do złączenia braci naszej i intencyji wszystkich województw przy tym się opowiadamy, aby nam sejm drugi najdalej we dwie lecie od przeszłego złożony od Króla JMci był, dla opatrzenia inszych potrzeb Rzeczypospolitej.

Na to, aby miała być reasumowana konstytucyja anni 1591[232], której tytuł jest „Dla zapłacenia żołnierzom", nie pozwalamy, ale radniej prosimy, aby dla opatrzenia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej była reasumowana konstytucyja anni [—][a] „De expeditione bellica sancita".

Liczba iż na tym sejmie według potrzeby nie jest uczyniona, tedy z tym opowiadamy [się], że na kwity z niej nie pozwalamy i podpisów deputackich na liczbę na przeszłym sejmie przez deputaty tylko czynioną za kwit nie przyznawamy.

Na żaden zaciąg quicumque praetextu ludzi [k. 33v] służebnych nie pozwalamy, krom żołnierza kwarcianego dla obrony potocznej.

Pobory cztery, czopowe jedno miasto piątego poboru, które z uchwały przeszłego sejmu województwu naszemu zostało a więcej czyni, niż jeden pobór łanowy, na zapłatę żołnierzom pozwalamy.

Retent żadnych w naszym województwie nie masz, krom tego czopowego, które miasto piątego poboru pozwalamy.

Poborce i szafarze sami sobie w województwie obrać mamy na leżeniu ksiąg na Nowe Lato [1 I] w Lublinie.

Na okazowanie pozwalamy, czas tego okazowania naznaczamy sobie na tym leżeniu ksiąg w Lublinie.

Od duchownych i świeckich dzierżawców prosimy więtszego ratunku.

A in supplementum tych podatków pozwalamy na zastawę.

A ekonomijej niektórych, ponieważ sam Król JMć sam powód dał do tego, ażeby te ekonomije nie tylko całkiem, ale per partes zastawowane być mogły.

Jednak żeby tego długu trzecia część na Księstwo Litewskie ściągała się.

[232] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 172–174.*

Żeby to warowane było poena peculatus, hoc est capitis et famae et restitutionis ex bonis propriis, kto by się ważył na co innego, a nie na tę samę zapłatę żołnierzom podatki na tym sejmie uchwalone i to co z retent przychodzić będzie obracać.

Na Żydy żeby było pogłówne złożone secundum proportionem podatków naszych.

Nowe egzakcyje od nowej szlachty, Szotów, Ormianów, kupców cudzoziemskich i od tych, którzy wpłat pieniądze dawają, iż pożytku z przeszłego sejmu mały akces [się] stał i ludzie bardziej zatrudnić by się mogli, nie rozumiemy, aby teraz potrzebne było i na nie nie pozwalamy.

[k. 34] Asekuracyji sposób Króla JMci uważeniu a fidei et prudentiae panów komisarzów poruczamy.

Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, Jakub Sobieski mp., Abram Zbąski mp.

[a] *Zostawione puste miejsce na wpisanie roku.*

LXXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1614 r.

1. Uchwała sejmiku deputackiego z 15 września 1614 r. w sprawie szlachectwa Kaspra Stępkowskiego.

Rkp. *APL, CLRMO 78, k. 97–99 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jan Kopczyński,* amicus et mandatarius *ur. Adama Stępkowskiego, syna Kaspra Stępkowskiego z ziemi łukowskiej, 4 II 1650 r.* [feria sexta post festum Purificationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1650].

[k. 97v] My dygnitarze i rycerstwo koronne, którzyśmy się na ten sejmik obierania deputata województwa lubelskiego zjechali, wiadomo czynimy, komu by wiedzieć należało, iż ur. pan Kaspar Stępkowski, syn nieboszczyka pana Andrzeja Stępkowskiego, obywatel powiatu łukowskiego dał nam taką sprawę. Iż się we dwunastym roku od ojca swego w kraje obce udał i różnym panom w młodości swej służąc, najwięcej do gospodarstwa chęć swoję obracał. I tak go Pan Bóg w tym jego zwracaniu pobłogosławił, iż go i teraz wielmożny jm. pan Krzysztof Wiesiołowski stolnik W. Ks. Litewskiego quo ad oeconomicam industriam zażywa, w którym on domu jako familijej zacnej i wielkiej posługi swoje odprawować i kończyć zamyślił, gdyż na tym miejscu z dobrą sławą swą i z ukontentowaniem przystojnym posług swych obfitą, jako i my wszyscy, odnosi łaskę. A iż przy takim szczęściu dał mu Pan Bóg doczekać dziatek z małżonką swą panią Dorotą, córką nieboszczyka pana Rafała Rutkowskiego obywatela powiatu bielskiego, którym on dziatkom jako minorennibus jeszcze najwięcej gwoli temu, jeśliby im w tamtych krajach odległych nabywać przyszło

majętności, albo więc jeśliby mu tych dziatek in minorennitate przyszło odumrzeć, ponieważ on sam bez wszelakiej nagany wiek swój do tego czasu [k. 98] prowadził i prowadzi, jednak aby o kondycyjej i o urodzeniu swym pewną wiadomość tym dziatkom swym zostawił, w porządek koła naszego stawił sześć szlachciców wiarygodnych, statecznych i niepodejrzanych, wywodząc urodzenie swe szlachetne.

Naprzód stawił dwu przyjaciół z domu swego po ojcu ur. Pawła i Adama, synów nieboszczyka pana Wojciecha Stępkowskiego, którzy in contestu et conspectu wszystkiego koła rycerskiego zjazdu naszego teraźniejszego województwa lubelskiego będąc pytani i sufficienter egzaminowani dobrowolnie i jawnie zeznali i przyznali, że nieboszczyk pan Andrzej Stępkowski, syn Jakubów, ojciec pomienionego Kaspra był rodzonym bratem ojca naszego herbu Śrzeniawa. A ten pan Andrzej, stryj nasz, miał synów Jana i tego pana Kaspra najmłodszego, którego w młodszych leciech, jakośmy słyszeli od ojca naszego i od innych, zwrócono do Litwy i przez lat kilkadziesiąt nie słychać było o nim, a w tym czasie brat jego pan Jan, rozumiejąc, że go już na świecie nie było, prędko po śmierci ojca swego majętność wszystkę i to, co na pana Kaspra należało, ur. Panu Janowi Domańskiemu w Niewęgłowie sprzedał, a sam bezpotomny zszedł z tego świata.

Stawił potym szl. Grzegorza i Bartosza, synów nieboszczyka pana Adama Wierzejskiego de clenodio et armis Leliwa, którzy będąc pytani i sufficienter egzaminowani dobrowolnie i jawnie zeznali, iż nieboszczyk pan Andrzej Stępkowski miał siostrę naszą Dorotę za małżonkę, z którą żyjąc w stanie małżeńskim, spłodził z nią dwóch synów, Jana i teraźniejszego pana Kaspra i jest nasz własny siestrzeniec.

Stawił potym i według statutu dwu przyjaciół [k. 98v] ab avis, ur. Tomasza i Wojciecha synów nieboszczyka pana Andrzeja Domaszewskiego de clenodio et armis Jastrzębiec, którzy także będąc pytani i sufficienter egzaminowani jawnie i dobrowolnie zeznali, iż pomienionego pana Andrzeja Stępkowskiego, ojca pana Kasprowego, dziadowi było imię Jan, którego zrodziła ciotka nasza Barbara Wielowiejska, córka nieboszczyka pana Floriana Wielowiejskiego de clenodio et armis Sas i stąd jest pan Kasper Stępkowski naszym powinnym i przyjacielem.

Czemu wszystkiemu my obywatele województwa lubelskiego i powiatu łukowskiego przypatrzywszy i przysłuchawszy się, i dostatecznie egzaminowawszy, iż ci wszyscy zwyż mianowani krewni, powinni i przyjaciele przyznali dobrowolnie, jawnie i jaśnie, iż pan Kasper Stępkowski jest powinnym i krewnym ich i szlachcicem się z ojca i matki urodził, tedy tę atestacyją jemu dajemy i onę z podpisem rąk naszych według zwyczaju

sejmikowego pod pieczęcią ur. pana Bartosza Kazanowskiego podstarościego lubelskiego, jako na ten czas marszałka koła naszego, wydaliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 15 miesiąca septembra roku Pańskiego 1614.

Gabriel comes a Thęczyn palatinus Lublinensis, Adam Noskowski podkomorzy lubelski, starosta makowski, Adam Kochanowski sędzia ziemski lubelski ręką swą, Jan Dzierżek podsędek ziemski lubelski, Nicolaus Brodowski notarius terrestris Lublinensis, Paweł Mniszek de Magna Konczyce starosta łukowski, Christopherus [k. 99] Zielinski sędzia ziemski łukowski, Albertus Sierakowski pisarz grodzki lubelski, Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski ręką swą, Nicolaus Stoiński, Samuel Samborzęcki, Prokop Samborzęcki, Piotr Rudnicki, Andrzej Lubieniecki, Jan Szczekocki, Jan Iżycki, Wojciech Węgliński, Stanisław Sługocki, Paweł Lubieniecki, Stefan Iżycki, Alexander Czerny, Jan Bronicki, Christopherus Matczyński, Stanisław Gurski ręką własną, Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek tego sejmiku.

Deputatem województwa do Trybunału Koronnego na kadencję 1614/1615 wybrany został Piotr Borkowski; Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy w Kijowie, fond 25, opys 1, sprava 101, k. 304v.

LXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 stycznia 1615 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 17 XI 1614 r. zwoływał sejm walny w Warszawie 12 II 1615 r., poprzedzające go sejmiki miały się zebrać w połowie stycznia, por. ASZCh, s. 119; ASWK, t. I, s. 354. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 stycznia 1615 r.

Rkp. 1. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 141–150 — kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 45); w grodzie lubelskim oblatował ur. Abraham Zbąski marszałek sejmiku 31 I 1615 r.* [sabbato pridie festi Sanctae Priscae Virginis et Martyris a. D. 1615]; **Rkp. 2.** *BJ, rkp. 5263, k. 155–159v — kopia.*

[k. 141v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na sejmik powiatowy, przez JKMć nam złożony dnia dzisiejszego, to jest 13 miesiąca stycznia roku 1615, za spólnym nas wszystkich zezwoleniem obraliśmy posły na sejm przyszły walny koronny z pośrodku siebie ichm. pany Mikołaja z Dąbrowice Firleja starostę lubelskiego, Jakuba Sobieskiego wojewodzica lubelskiego i Abrahama Zbąskiego. Którym tośmy naprzód zlecili, aby z inszych województw posłami

JKMci podziękowali, że dla uleczenia wewnętrznych chorób Rzeczypospolitej, dla naprawy tego, cokolwiek z kluby praw, wolności i powinności wszech stanów i urzędów koronnych wyszło i dla [k. 142] obmyślawania bezpieczeństwa od postronnych sejm nam złożyć raczył. A iż JKMć do powinnej Panu Bogu wdzięczności nas przykładem swym wiodąc, wprzód nam do obmyślawania podawać raczy, jakoby Ojczyzna na potomne czasy od swej własnej ręki takiego gwałtu nie cierpiała, a — strzeż Boże — i nie zginęła, rozumiejąc, że się ten wstręt na potym żałosny świeżo przeszłych czasów a prawie nieznośnej wszem obywatelom koronnym swejwoli uczyni, wprzód to zlecamy ichm. panom posłom.

Żeby nie tylko offensivum bellum sine consensu omnium ordinum nie było zaciągano na Rzeczpospolitą i ludzi na nie nie zbierano, ale i deffensivum przynajmniej cum consensu senatus, na który jak najprędzej JKMć składać ma konwokacyją, a potym za złożeniem jako najprędszym sejmu zgodą wszystkich stanów zawierano, gdyż [k. 142v] mniejszemu niebezpieczeństwu za inkursyją jaką nieprzyjacielską prędko może się kwarcianym żołnierzem i skupieniem ludzi ukrainnych zabieżeć. Jeśliby zaś co walnego — strzeż Boże — było, może się w czas usłyszy o nim a radą wszystkich stanów obronę i potęgę obmyślą. W czym jeśliby się nie dosyć działo, tedy ichm. panowie posłowie nasi z innych województw posłami mają szukać sposobu, którymby na potomne czasy tak ichm. panom pieczętarzom, jako i urzędnikom wojennym forum do sprawienia się o to Rzeczypospolitej i poena namówiona była, gdyż i w tej przeszłej konfederacyjej żołnierskiej, jako sprawę mamy, listy przypowiednie z okienkami siła Rzeczypospolitej przyczyniły długu, i paucorum consiliis na taki ciężki raz Rzeczpospolita narażona, o których autorach pytać się i senatus consulta u ichm. panów pieczętarzów w tej sprawie [k. 143] upomnieć się mają.

Wielkie i stąd Ojczyzny niebezpieczeństwo, kiedy ludzie prywatni nad zakaz JKMci władzę hetmańską przywłaszczać sobie i contra pacta conventa z postronnymi Koronę w wojnę zaciągać ważą się, o czym acz dawne prawa są, jednak żeby na przestępne tych spraw surowa egzekucyja extendowana była i na potomne czasy prawo o tym jako najlepiej obostrzone było, starać się o to panowie posłowie nasi pilnie mają.

Konstytucyjej anni 1611 pod tytułem obostrzenia prawa na swawolniki[233] takiej poprawy potrzebujemy, iż każdemu z tych, którzy szkodę, gwałt albo najazd, albo jakąkolwiek krzywdę będą mieli, wolno będzie

[233] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 21–22.*

pozwać ad publicandum poenam infamiae na Trybunał którykolwiek in vim termini tacti, na którykolwiek dzień extra palatinatum, districtum et extra [k. 143v] terminum causarum officii [—][a] et conservati termini. Po której publikacyjej egzekucyja aby czyniona była zaraz jako najprędsza i o nieuczynienie jej tak na starosty, jako i na wojewody, jeśliby do pomocy staroście szlachty nie ruszyli albo zwłokę w egzekucyjej uczynili, aby wina tysiąc grzywien et refusio damnorum i forum na Trybunale naznaczone było. A ta konstytucyja aby się ściągała na ludzie swawolne tak osiadłe, jako i na nieosiadłe.

Żołnierz kwarciany i inszy wszelaki aby wedle praw dawnych na Ukrainie leże miał, bliżej niebezpieczeństwa, aby prędzej im zabieżeć mogli. Rotmistrze i towarzysze za pozwem tak u prostych, jako i uczonego dotykających się krzywdach, gwałtach i szkodach aby mieli przed jm. panem hetmanem albo na Trybunale forum zawite, a w dochodzeniu sprawiedliwości aby dawność żadna nie szła.

Statut dawny de quera obostrzyć, to jest żeby ad poenam refusionis damnorum poena publica infamiae i [k. 144] forum na sejmie albo na Trybunale naznaczone było.

A iż sejmiki nie wedle konstytucyjej [anni] 1613[234] złożone są, zaczym omieszkanie sejmiku korczyńskiego stało się, dlatego na urzędniki dworskie koronne o uciążenia jakie od nich albo nie dosyć czynienie powinności swej aby winy i forum namówione było, a miejsce insze dla województw odległych małopolskich do odprawowania sejmiku generalnego aby namówione było miasto korczyńskiego.

Konstytucyją anni 1607 „O mieszkaniu senatorów przy Królu JMci"[235] do skutku przywodząc, starać się mają panowie posłowie, aby senatus consulta wszystkie per praesentes consiliarios podpisane, były ukazane od ichm. panów pieczętarzów i absentes aby karani byli sine dilatione na początku sejmu zaraz.

Artykuły przeszłych sejmików w inszych punktach anni [k. 144v] 1611 i 1613, które efektu swego jeszcze nie wzięły, aby panowie posłowie starali się o przywiedzenie ich do skutku.

Sejm aby się od recesów zaczął wedle dawnych praw.

Do sądzenia kryminałów po sejmie czas i deffinitum numerum ichm. panów senatorów i deputatów per decisionem województw pewna liczba żeby naznaczona była. A będzieli się inszym województwom zdało, aby deputaci małopolscy sądzili kryminały wielkopolskie, a wielkopolscy

[234] *Tamże, s. 123.*

[235] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 339–340.*

aby sądzili sprawy małopolskie i te kryminały aby in absentia panów senatorów nie były sądzone sub nullitate actus et poena certa contra absentes statuenda.

Vacantiae aby Król JMć wedle prawa dawnego zaraz na początku sejmu rozdał, mając teraz i na potym rationem bene meritorum.

Konstytucyje, na które protestacyje zaszły posłów tego województwa, aby [k. 145] zniesione były. A na potym, jeśliby konstytucyje mimo zgodę i wiadomość posłów wychodziły, aby nieważne były.

Liczby koronnej nieskończonej aby panowie posłowie ab anno 1609 poparli i wysłuchali i koniec jej uczynili, gdyż pierwsza liczba sejmu 1613 in marcio nie jest zawarta per ordines Regni, ale przez deputaty ichm. panów posłów jest podpisana na regestrach dla wiadomości, jaka była podana, a nie w sposób kwitu.

O mennice, iż się bardzo zła zagęściła z wielką szkodą Rzeczypospolitej dlatego, że konstytucyji o tym uchwalonych nie przywodzą do egzekucyjej, przeto poena i forum namówić na tych, którym tego Rzeczpospolita powierzyła i na niedbałość instygatora koronnego.

Przywileje wolnej elekcyjej i na lenno za margrabie brandenburskiego aby były in volumen legum podane.

Konstytucyje z ichm. pany duchownymi anni 1607[236] aby in executionem przywodzone były i defekty tych konstytucyjej [k. 145v] ratione dowodów ex libris beneficiorum aby poprawione były.

Dissidentes in religione aby w uraziech swych byli uspokojeni wedle prawa pospolitego, jakoby się to dalej nie słyszało i spraw Rzeczypospolitej nie trudniło.

Przywileje miast pruskich, które nie są przeciwne prawu pospolitemu, aby były w cale zachowane i jeśliby w czym ukrzywdzeni byli, aby sprawiedliwość odniosły.

Prawo dawne z ichm. pany duchownymi o chowaniu dziatek szlacheckich i annatach do egzekucyjej przywodzić.

O rozgraniczenie województw ruskiego, lubelskiego i podlaskiego z W. Ks. Litewskim artykuły pierwsze do skutku przywieść, z dokładem, aby mogło być rozgraniczenie prywatne między dobry ziemskimi przez urząd podkomorski obudwu stron, a z dobry Króla JMci przez komisarze senatorów dwa polskich a dwa litewskich, non obstante absentia panów senatorów, jeśliby która strona swych nie zwiodła, bo koronni obywatele koronnych senatorów, a [k. 146] litewscy litewskich zwieść powinni z urzędem podkomorskim, generalnej komisyjej strony jurysdykcyjej dóbr

[236] *Tamże, s. 342–343.*

koronnych i litewskich nic nie derogując, a o niewydanie komisyjej z kancelaryjej koronnej i litewskiej aby poena namówiona była.

Dzierżawcy dóbr Króla JMci, także też i między dobrami ziemskimi, o odjęcie sztuki gruntu dawnej posesyjej aby powinni byli sprawować się w sądzie ziemskim, nie odkładając do granic, wszakże wolne rozgraniczenie wedle prawa zawsze zostawać będzie.

Depaktacyje wolne na mytach wielką szkodę Rzeczypospolitej czynią, bo kupcom stan szlachecki to nagradza, a mytnicy i insi ludzie nie chcą się w tym hamować winami pieniężnymi, dlatego starać się mają panowie posłowie, aby poena infamiae contra exactores iniustos miasto winy pieniężnej była założona. Także iuramenta niezwykłe na sługach i flisach pod tą winą aby nie były wyciągane, o co słudze i flisowi, nie tylko [k. 146v] panu, wolno czynić będzie prawnie.

Urzędnicy ziemscy nieprzysięgli dla odprawowania aktów granicznych komisarskich aby przysięgali na rokach ziemskich pierwszych, że wedle prawa na sądzie komisarskim postępować będą, exceptis modernis possessoribus.

W podpisowaniu konstytucyjej przed konkluzyją sejmową aby panowie posłowie postępowali wedle konstytucyji anni 1588 i 1613[237], a takich konstytucyji namówionych i podpisanych zgodnie poseł każdy, który potym przyjedzie, nie będzie mógł podnosić i panowie posłowie na tym sejmie przestrzegać tego mają. Także nie pluralitate, ale zgodą wszystkich stanów onę uchwałę i sejm zawierać powinni.

O poprawie Trybunału do pierwszych artykułów przydajemy to, aby o wszelakie ekscesy albo krzywdy, któreby kiedy były tak przeciwko prawu, jako i przeciwko przysiędze ich, wolno było pozwać deputata na drugi Trybunał sposobem tacti termini. Aby deputat każdy przez wszystek Trybunał na sądziech [k. 147] siedział, nie absentując się, oprócz legale impedimentum, którego się Trybunałowi ma sprawić. A który w Piotrkowie przysięgi na sądy nie odda, aby w Lublinie nie był przypuszczon do sądów.

Sprawy conservatii termini iż się zagęściły, aby na końcu każdego województwa na Trybunale Lubelskim sądzone były.

Ichm. panom senatorom i wszystkim innym jakiegokolwiek stanu i kondycyjej ludziom, tak ichm. panom deputatom i posłom, jako i tym, którzy dla spraw swych na sejm, albo na Trybunał, albo na sejmiki, albo na roki i na granice i na zjazdy wszelakie przyjeżdżać będą, o zamierzenie pocztów i asystencyji z inszymi województwy sposób namówić i liczbę opisać zlecamy.

[237] *Vol. const., t. II, vol 2, s. 63; t. III, vol. 1, s. 122.*

Odpowiedzi, iż szkodliwsze są, niż pojedynki prawem pospolitym zabronione, a k temu przez możniejsze osoby od nieosiadłych i nieznajomych przeciwko wszelakiemu prawu uboższym dawane były, zlecamy panom posłom [k. 147v] staranie czynić, aby zniesione były. A miasto odpowiedzi, aby każdy prawem pospolitym krzywdy swej dochodził i kontentował się.

Na taksę rerum omnium venalium, aby przykładem deputacyjej przeszłej radomskiej do sądzenia retent dane były także deputowane osoby senatorskie i z koła poselskiego, którzy taksę rzeczom wszelakim uczyniwszy i sumptuariae legis modum namówiwszy, authoritate commiciali egzekucyją tego na urzędy wojewodzie i staroście włożyć mają.

Na korekturę iurium i skrócenie procesu, i na kompozycyją inter status deputaty z sejmu przydać.

W sprawach o wybicie z majętności, iż nierychłe bywa dochodzenie szkód i winy prawem małe są założone, tedy starać się mają, aby przy wygraniu przywrócenia majętności i szkody zarazem w grodzie nakazowane były i zakład równy majętności i szkodom ma być interponowany, exceptis processibus iam institutis.

Konstytucyje [anni] 1598 „O mężobójstwie [k. 148] z rusznice"[238] dopełnionym, o bezpieczeństwie województwa płockiego, mazowieckiego, podlaskiego i rawskiego anni 1611 na wszystkie województwa reasumowane, aby deklarowane były, że się mają ściągać nie tylko na zabicie z rusznice, ale na wszelakie mężobójstwa i zranienie pod sądami i zjazdami wszelakimi.

Taxa mężobójstwa plebeiorum i mieszczan żeby podniesiona była, namówić na 100 grzywien, a razy in quadruplo.

Mieszczanin i plebeius będąc pozwany, nie ma deferować przysięgi szlachcicowi o wszelakie krzywdy i szkody, ale sam odwieść się przysięgą powinien. Wszakże o mężobójstwo et in causis criminalibus wedle scrutinii ma być sądzony, a o rany będzie na wolej szlachcica poprzysiąc plebeium przy protestacyji albo mu deferować iurament.

O obronie przeciwko niebezpieczeństwom postronnym zlecamy panom posłom naszym, aby wszelakich sposobów zatrzymania pokoju z postronnymi traktatami i oddawaniem upominków, i poselstwy, i paktami zażywali. A iż [k. 148v] traktaty bez potęgi nie idą snadnie z zawaśnionymi nieprzyjacioły, dlatego strzegąc się pokoju i konfederacyjej żołnierskiej, panowie posłowie z inszymi województwy sposób namówić mają wyprawy prędkiej pocztów z województw przez osoby szlacheckie wedle

[238] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 253.*

posesyji, jaka zgoda wszystkich województw zajdzie. A na gwałt ruszenie pospolite wedle konstytucyjej anni 1551[239] zachować.

Deklaracyja konstytucyjej anni 1611 „O niekupowaniu dóbr ziemskich przez miasta"[240], iż w tej konstytucyjej przyłożony jest na końcu Appendix, którym prywatnym mieszczanom krakowskim i miast pruskich dano wolność kupować dobra ziemskie, co pugnat cum eadem ipsa constitutione, tedy eam appendicem zawieszamy aż do uznania praw tych miast około takowego kupowania dóbr ziemskich pro usu suo privato.

Iż taxa dawna rozmaitych szkód, która się w statucie najduje, już do teraźniejszych czasów, kędy się cena wszystkich rzeczy podniosła, nie służy, zlecamy to deputatom naszym ad [k. 149] constituenda pretia rerum naznaczonym, aby i te taxy szkód wszelakich, które się w statucie i konstytucyjach najdują, uważali, i inszych, których w statucie i konstytucyjach nie masz, aby poczynili jako najsłuszniej, co potym do korektury ma być wpisano.

Aby sądy de bonis nullo iure receptis wedle recesów przeszłych sejmów były odprawowane albo do spraw kryminalnych po sejmie przyłączone.

Ichm. panom hetmanom koronnemu[241] i litewskiemu[242] za przeważne posługi Rzeczypospolitej oddane, a ichm. panom senatorom i inszym ukrainnym panom za ratunek w wielkim niebezpieczeństwie ukrainnym podziękować pilnie panowie posłowie nasi mają.

Petita.

Za księciem jm. panem podczaszym litewskim[243].
Za jm. panem referendarzem litewskim[244].
Za jm. panem starostą chmielnickim[245].
[k. 149v] Za jm. panem starostą kamienieckim[246].
Za jm. panem podkomorzym mielnickim[247].
Za jm. panem Charlenskim.
Za jm. panem Stabrowskim.

[239] *Tak w rkpsie. W 1551 r. sejmu jednak nie było; być może chodzi o uchwałę sejmu 1556–1557 r., Vol. const., t. II, vol. 1, s. 78.*
[240] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 22.*
[241] *Stanisław Żółkiewski hetman polny koronny.*
[242] *Jan Karol Chodkiewicz hetman wielki litewski.*
[243] *Janusz Radziwiłł.*
[244] *Aleksander Korwin Gosiewski.*
[245] *Mikołaj Struś.*
[246] *Walenty Aleksander Kalinowski.*
[247] *Kasper Dembiński.*

Za jm. panem wojewodzicem lubelskim[248] o sądzenie sprawy swyniskiej.
Za jm. panem Nowodworskim kawalerem o kawaleryją[249].
Za jm. panem Branickim.
Za jm. panem Samborzęckim.
Za panem Wysockim.
Za panem Piotrowskim.
Za panem Goreckim.
Za panią Jezierską i panią Zagorską,
Za jm. panem Zbigniewem Sienieńskim.
Za jm. panią Miękiską o sądzenie sprawy z panny Miękiskimi.
Za mieszczany parczowskimi.
Za mieszczany biskupickimi.
Za Żydy lubelskimi.

Te artykuły nasze i petita zlecamy panu marszałkowi koła naszego jm. panu Abrahamowi Zbąskiemu [k. 150] z Zbąszyna podpisać i zapieczętować i do ksiąg grodzkich lubelskich podać. Abraham Zbąski mp.

Na deklaracyją konstytucyjej de male obtento aby deklarowana była, także o księgach podkomorskich, żeby albo równo z księgami ziemskimi leżały, albo w domu u jm. pana podkomorzego chowane były. Na te dwa artykuły zgoda była, acz się przez niepamięć i niebaczenie przeminęły. Barth[olomaeus] Kazanowski podstarości lubelski. Christoph Spinek.

[a] *Zostawione wolne miejsce na jeden wyraz.*

LXXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 marca 1616 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 17 I 1616 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 27 V 1616 r., wyznaczając sejmikom przedsejmowym — w tym lubelskiemu — termin zebrania się na 8 III 1616 r., por. ASZCh, s. 119. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 8 marca 1616 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 46, k. 148–154 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku 11 III 1616 r.* [feria sexta ante Dominicam Quadragesimalem Laetare proxima a. D. 1616]; **Rkp. 2.** *BJ, rkp. 5263, k. 147–152 — kopia;* **Rkp. 3.** *AGAD, AR, Dz. II — Suplement, sygn. 283, s. 1–9 — kopia;* **Rkp. 4.** *AP Gd., rkp. 300/29/90, k. 139–142 — kopia;* **Rkp. 5.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 151–163 — kopia.*

[248] *Jakub Sobieski.*
[249] *Kawaler maltański Bartłomiej Nowodworski zabiegał wówczas o możliwość stworzenia komandorii maltańskich, na bazie których można by kształcić młodzież szlachecką w sztuce wojennej.*

[k. 148] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy się tu do Lublina na sejmik powiatowy przez JKMć nam złożony dnia 8 miesiąca marca roku 1616, za spólnym nas wszystkich zezwoleniem [k. 148v] obraliśmy posły na sejm przyszły walny koronny z pośrodku siebie, ichm. pany Abrahama Zbąskiego z Zbąszyna, Zbigniewa Sienieńskiego z Sienna, Bartłomieja Kazanowskiego z Kazanowa podstarościego lubelskiego, którym tośmy naprzód zlecili, aby z ichm. pany posłami inszych województw JKMci za to podziękowali, że dla obmyślawania bezpieczeństwa od postronnych nieprzyjaciół i dla uleczenia wnętrznych urazów i exorbitancyji sejm nam złożyć raczył.

A iż sejmu blisko przeszłego konkluzyja żadna nie stanęła, czego JKMć żałować raczy, i my nie mniej na to bolejemy i artykuły nasze zatem, któreśmy na blisko przeszłym sejmie panom posłom naszym dali, skutku pożądanego nie wzięły, przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby tychże artykułów i pierwszych, które temiż artykułami są reasumowane, trzymając się, także i o tych, które teraz do nich przydawamy, staranie gorące uczynili o przywiedzenie ich do skutku.

A iż za wejściem swawolnym ludzi naszych do Wołoch niebepieczeństwa od pogan Rzeczpospolita obawiać się musi, prosić o to Króla JMci panowie posłowie nasi mają, aby traktatami i uczynieniem sprawiedliwości z tych, którzy się tego mimo wiadomość i wolą Króla JMci, przeciwko prawu pospolitemu ważyli, niebezpieczeństwo to uspokoić raczył. A pókiby niebezpieczeństwo z tej tam strony gruntownie uspokojone nie było, ostrzec tego z drugimi panowie posłowie nasi będą powinni, aby ta obrona, któraby na tym sejmie była namówiona, na żadne w inszą stronę zaciągi nie była obracana, gdyż na to niebezpieczeństwo od pogan najwięcej Rzeczypospolitej oglądać się potrzeba.

Spustoszenia od Tatar krajów ruskich przedniejszą przyczyną być województwo nasze rozumie nieoddawanie [k. 149] zwyczajnych upominków carowi tatarskiemu a zwiedzenie pod czas właśnie pory wojennej żołnierza kwarcianego, panowie posłowie pospołu z drugimi mają w senatus consulta u ichm. panów pieczętarzów[250] wejrzeć, z jakiej się to rady stało.

A iż pieniądze kwarciane na co innego przeciw prawu obrócone są, a żołnierz kwarciany ustawiczny na Ukrainie być ma, i długi, jeśli jakie były, na przyczynienie żołnierza raczej z retent, których jest niemało i składnego, które annuatim do skarbu odbierają, mogły być zapłacone, opatrzyć to z drugimi mają, aby jm. pan podskarbi koronny[251] i deputaci

[250] *Szczęsny Kryski kanclerz wielki koronny; Henryk Firlej podkanclerzy.*
[251] *Stanisław Warszycki.*

kwarciani de suo Rzeczypospolitej wrócili i do Rawy wnieśli, o co żeby forum na Trybunale inter causas officii mieli. A strony upominków tatarskich panowie posłowie nasi nie tylko expostulować o tak znaczną krzywdę Rzeczypospolitej z ichm. pany urzędnikami koronnymi, którym to należy, na sejmie mają, ale i to efficere, żeby surowa animadwersyja na ichmciów in instanti była, i na potym poenas na nich namówić i forum na Trybunale ad instantiam cuiusvis nobilis oznaczyć in casu nieoddawania każdorocznego.

Kozacy zaporoscy wielkie i częste nieprzyjaźnie Rzeczypospolitej swoim wtargnieniem do Turek i Tatar robią, o co nie tylko expostulacyje częste od cesarza tureckiego i cara tatarskiego zachodzą, ale wzajemne z wielką i nieoszacowaną szkodą Rzeczypospolitej wtargnienia w Koronę dzieją się. Przeto panowie posłowie pilnie starać się o to mają, żeby gruntowny sposób correctionis huius licentiae zawarty był, a dla zahamowania takiej swejwoli ichm. panowie starostowie w starostwach ukrainnych obecnie aby mieszkali, nie wypuszczając ludzi z włości swych. Czego gdyby nie czynili, tedy poenam i forum na ichmciów na Trybunale oznaczyć ad instantiam tych, którzyby szkodę od nieprzyjaciela odnieśli. A ichm. panowie majętności dziedzicznych ukrainnych tegoż aby w dobrach [k. 149v] swych przestrzegali sub eisdem poenis et foro.

Co się tycze niebezpieczeństwa od Moskwy, jeśliby nam bezpieczeństwo od pogan wojskiem sobie czynić przyszło, do którego Księstwo Litewskie dla swej dystrakcyjej od Moskwy przyłożyć by się nie mogło, tedy tymże sposobem Księstwo Litewskie ma sobie providere bezpieczeństwo od Moskwy. Jednak jeśliby od pogan bezpieczeństwo Rzeczypospolitej przez traktaty stanęło, a przyszłoby z Moskwą armis pokój sobie czynić, tedy potęgę wszystkę przeciwko poganom postanowioną obrócić przeciwko Moskwie.

A w obmyślawaniu potęgi tej przeciwko każdemu nieprzyjacielowi koronnemu principaliter ichm. panowie posłowie namówić mają gruntowny warunek, żeby ultra proportionem podatków żołnierz nie był i nie mógł być zaciągany, i żeby temu zabieżyć, jakoby do konfederacyjej żołnierskiej nie przychodziło, a jeśliby ją żołnierze temere podnieśli, aby nam straszna nie była. Do czego media te podajemy. Naprzód na sejmie obrachować, wiele z każdego województwa pobór jeden i czopowe doroczne wyniesie i wiela żołnierza za ten pobór i czopowe do roku chować się może. Według tego porachowania aby w województwach żołnierz był przyjmowany i płaca i ćwierci służby ich były opisane, i wszelkie niesłuszne pretensyje, którymi żołnierz nad słuszność zapłatę sobie wyciąga, aby odcięte były. Rotmistrz i żołnierz aby na borg nie służyli. Ażeby rotmistrz i porucznik

a towarzystwo, ile być może, osiedli i wszyscy przysięgli byli wedle roty, która na sejmie będzie namówiona.

A iż to widzimy, że z poborów dostateczna obrona i bezpieczeństwo pewne być nie może, zlecamy ichm. panom posłom starać się o to, żeby na tym sejmie obrona lub przez wyprawę z osiadłości lub przez pomiar, lub jakiemkolwiek inszym sposobem była uchwalona wieczna, byle taka, którąby Rzeczpospolita [k. 150] metu liberaret opresyjej wszelakiej i wyciskania poborów, co już do jakiego podatku przystąpią naprzód upatrzyć mają, zostawując jednak drugiemu sejmowi wolną poprawę, jeśliby to postanowienie jej potrzebowało.

Strony dziedzicznego państwa szwedzkiego Króla JMci życzyłoby województwo nasze, żeby windykować się mogła krzywda Króla JMci. Lecz iż stale [z] wiela stron niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej zabiegać przychodzi, łatwie to JKMć obaczyć może, jako to jest na ten czas Rzeczypospolitej rzecz trudna, jednak bezpieczeństwo inflanckie od Szwecyjej ichm. panom posłom zlecamy obmyślić z drugimi województwy spólnie. A jeśliby Pan Bóg Rzeczypospolitej pobłogosławił, żeby się w tych teraźniejszych niebezpieczeństwach uspokoiła, rozumiemy, że to Rzeczpospolita serio brać przed się i życzliwość swoję Królowi JMci okazać będzie chciała.

Książąt kurlandzkich postępek z pany Noldami zda się być województwu naszemu znieważeniem dostojeństwa Króla JMci i stanów tej Rzeczypospolitej et pactorum feudalium, starać się przeto ichm. panowie posłowie mają, aby sądzeni et iuxta qualitatem delicti pokazani byli, mając w tym jako na sprawiedliwość, tak i na wszystkie praesentis status Reipublicae okoliczności pilne oko.

Z dawna tego dla porównania z W. Ks. Litewskim, a to dla obrony od postronnych Korona potrzebuje, aby kwarta z dóbr Króla JMci W. Ks. Litewskiego była pozwolona, także i wybranej, a teraz sama rzecz każe, gdy niebezpieczeństwo tak zajątrzonego nieprzyjaciela narodu moskiewskiego nastąpiło. Przeto starać się ichm. panowie posłowie mają, aby affectatia koronna do skutku teraz przywiedziona była, ponieważ Korona takim sposobem z dawna bez pomocy W. Ks. Litewskiego nieprzyjacielowi potocznemu się broniąc, radziła o sobie.

[k. 150v] Iż wójtostwa tak w dobrach królewskich, jako i w duchownych z dawnych swych fundacyji służbę wojenną na nie włożoną mają, tedy gdyby Rzeczypospolitej przeciwko tym niebezpieczeństwom, które na nię następują, z łanów żołnierza wyprawować przyszło, wójtowie też także z łanów wyprawować mają wedle ordynacyjej, która na sejmie uczyniona będzie, pod utraceniem praw swych. Takoż się ma rozumieć o wój-

tostwach od panów duchownych i świeckich skupionych, o co instygator ma czynić na Trybunale inter causas officii ex dellatione cuiuscumque sub poena centum marcarum ad instantiam cuiusvis na Trybunale repetenda.

W wybieraniu wybrańców dzieje się niemałe oszukanie Rzeczypospolitej w tym, gdy panowie rotmistrze wielu ich, zwłaszcza możniejszych ochraniając, nie z pełna starostw i dzierżaw na posługę Rzeczypospolitej wywodzą, a częstokroć lada jakich ludzi luźnych miasto osiadłych za upominkami przyjmują, którzy potem placu wojennego nie dostawszy, in medio cursu uciekają. Przeto ichm. panowie posłowie ostrzec tego nowym prawem, wiążąc się do starego mają, żeby w tym Rzeczpospolita oszukana nie była więcej, także i tego, żeby szkód ani krzywd żadnych ani podwód ani stacyji w ciągnieniu, idąc na posługę Rzeczypospolitej, nie czynili ani brali i na leżach, o co wszystko forum rotmistrzom na Trybunale i poenam o oszukanie Rzeczypospolitej i o krzywdy ad instantiam cuiusvis nobilis uszkodzonego namówić mają. Co aby do skutku prędko przyszło, powinność dozoru na ichm. pany starosty i dzierżawce włożyć.

Kwarta od książęcia jm. pruskiego jeśli dochodzi do Rawy i jeśli się na obronę potoczną obraca, przy słuchaniu liczby na sejmie mają tego panowie deputaci dojrzeć, o tym od nich ichm. panowie posłowie nasi dostateczną sprawę wziąć mają, i jeśliby inaczej było, mają tamże o to na sejmie [k. 151] pospołu z drugimi pany posłami serias instantias czynić, aby wszystko, co by nie doszło, do Rawy wniesiono i na tę obronę potoczną obrócone było.

O retenta poborowe i czopowe, także i kwarciane ante annum 1609, iż ichm. panowie deputaci radomscy facultatem sądzić nie mieli, a liczba nie jest w tym Rzeczypospolitej oddana dotąd, także i o retenta, których ichm. panowie deputaci radomscy egzekucyją do Lwowa odesłali, a nie są do egzekucyjej przywiedzione, w czym Rzeczpospolita wielką bardzo szkodę dotąd odnosi, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby ta liczba na tym sejmie skończona była i retenta aby ad praesentem Reipublicae necessitatem obrócone były i egzekucyja na tych, którzyby prawi Rzeczypospolitej dotąd nie byli, zawarta była.

Iż składne od wina ustawiczne konstytucyją sejmową jest postanowione i na obronę koronną, jako i pobory, jest obrócone, mają tego ichm. panowie posłowie nasi przy czynieniu liczby przez jm. pana podskarbiego dojrzeć i dowiedzieć się, jeśli się na tę potrzebę obraca, i jeśliby inaczej było, mają z drugimi pany posły należć sposób, jakoby wszystko, co stąd przyszło i przychodzić będzie począwszy od konstytucyjej anni 1611 na obronę koronną, a nie gdzie indziej obracało się.

Strony podatku pieniężnego na teraźniejsze niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej ichm. panom posłom zlecamy zgadzać się z wszystkimi województwy, a przynajmniej z małopolskimi. Jednak szafunek tego podatku i wolną elekcyję szafarza i poborcy sobie zostawujemy, na którą czas w uniwersale aby namówiony był z naznaczeniem forum szafarzowi i poborcy na Trybunale. Tylko jednak strzec powinni, aby speciale onus na województwo nasze włożone nie było, wszakże starać się powinni, aby na tym sejmie inszy [k. 151v] sposób pewniejszy obrony był postanowiony, jako się wyżej wspomniało. A dla gotowości aby okazowanie według proporcyjej osiadłości na tym sejmie namówione i czas naznaczony był we wszystkich województwach na jeden dzień, poenam pecuniariam et forum in absentes namówiwszy.

Konstytucyje de disciplina militari i o dochodzeniu krzywd i szkód aby in disquisitionem nie były przywodzone albo znoszone.

W kole poselskim przestrzegać powinni, aby okrom posłów nikt nie zasiadał z nimi, okrom tych, których marszałek poselski dozwoli.

Kupcy aby i po towary za granice koronne nie wyjeżdżali, a na składach tylko od cudzoziemskich kupców towarów dosięgali, winę i forum naznaczyć.

Prawo starodawne o nieoddawaniu dzierżawców trzech części do stołu Króla JMci należących do egzekucyjej przywieść, modernis posessoribus exceptis.

Mytnicy iż na prawo pospolite i na banicyje nie dbają, ichm. panowie posłowie do pierwszych artykułów przychylając się, starać się mają, aby mytnicy na cłach koronnych i na wybieranie poborowe ludzie szlacheccy i dobrze osiedli byli i nad instruktarze aby nie wyciągali, a wina piąciset grzywien aby podwyższona była, z warunkiem, aby deklarowano było konstytucyją, że procesów i banicyji o myto albo o niesłuszne wzięcie poborów otrzymanych extra Trybunał vel officium aut iudicium, w którym będą otrzymane, znoszenie nie było ważne, i owszem, te procesy i banicyje aby do egzekucyjej były przywodzone non obstante cassatione extra terminum procesus et banitionis obtentae subsequita.

Wielkie omieszkanie sprawiedliwości stan szlachecki dla wielkiej nawały spraw na Trybunał wytoczonych województw małopolskich [k. 152] ponosi, gdyż w kilka lat ledwie województwa dochodzą, przeto ichm. panowie posłowie nasi starać się mają, aby sposób i czas dłuższy sądów trybunalskich tak wielkopolskim, jako i małopolskim były oznaczone, tak, aby na każdy rok wszystkie województwa odsądzone być mogły.

A iż dekreta trybunalskie i prawa starodawne przez dekreta zadworne i sejmowe przeciwko konstytucyjom, któremi są utwierdzone, niektóre są

zniesione, starać się mają ichm. panowie posłowie, aby konstytucyją także zniesienie podniesione było, a dekreta trybunalskie aby do egzekucyjej były przywrócone, praescriptione et fatalibus non obstant, i tego ostrzec, aby takich dekretów sejmowych i zadwornych egzekucyja była zahamowana a poena mille marcarum i siedzenia w wieży na dnie roku całego przeciwko tym, którzy takie postępki za dworem albo na sejmie otrzymywają, aby postanowiona była, z naznaczeniem forum na Trybunale.

O dobra zafrymarczone i dekretami sejmowymi przysądzone albo konstytucyjami utwierdzone, iż niektórzy wznawiają postępki prawne zadwornymi i sejmowymi pozwami, prawo o tym dawne obostrzyć i poenam evocationis podwyższyć i forum na Trybunale naznaczyć.

W sprawach ad inscriptiones apelacyje a male obtento in punctu banitionis, dopuszczone aby się extra palatinatum odprawowały inter causas officii, konstytucyją efficere.

Artykuły przeszłe de confoederatione i o miastach pruskich reasumujemy.

Scrutinia aby ręką pisarską tak w ziemstwie, jako i w grodzie pisane i przez cały urząd albo sąd na każdej karcie podpisane wydawane były.

Co ma być rozumiano pro recenti crimine, aby konstytucyją było deklarowano, bo pod konstytucyje o ludziach swawolnych i o bezpieczeństwie varia genera actionum bywają zaciągane, i forum, aby do własnego Trybunału obwinionego pociągano było, odejmując pozwanie indifferenter do obudwu Trybunałów uczynione.

[k. 152v] Konstytucyja 1611 „O nieosiadłych, co szkody czynią"[252], aby na osiadłe ściągała się.

Mandatów albo pozwów tak na sejm, jako i na Trybunał kryminalnych położenia relacyje aby zapisowane były najmniej na cztery niedziele przed terminem w księgi grodzkie proprii districtus pozwanego posesyjej, albo jeśli nieosiadły tam, gdzie przemieszkiwał podczas excessus obiecti, i w mieście grodu onego to położenie mandatów albo pozwów ma być publikowane i przy relacyjej zapisane. A jeśli takie zapisanie położenia pozwu albo mandatu i publikacyjej nie uprzedzi postępek, i infamija nie ma mieć żadnej ważności i wszelakie urzędy nie mają czynić egzekucyjej, i ten, który będzie infamowany albo na gardło skazany ma mieć locum standi bez glejtu, zwłaszcza kiedy o zniesienie jej czynić będzie.

Zagęściło się też otrzymywanie infamiji i banicyji extra palatinatum et districtum, extra Trybunał fori proprii, co iż z uciążeniem i z uszczypkiem wielkim dzieje się, warować to, aby poena talionis, to jest sessionis

[252] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 16.*

duodecem septimanarum in fundo turris et pecuniarum centum marcarum i szkody, na które przysięgę infamija albo banicyja zmazanie uczyni zarazem przy zniesieniu tej infamijej albo banicyjej. A na takie infamije kancelaryja Króla JMci salvos conductus wydawać powinna bez wszelakiej zwłoki, albo skoro pozwy do zniesienia infamijej będą wydane, tym samym locum standi ma mieć i egzekucyjej tak ratione personae, jako i dóbr infamowany nie ma podlegać aż do decyzyjej legalitatis tej infamijej. A przeciwko banicyjej także przez zapozwanie do zniesienia jej ma mieć locum standi i od egzekucyjej ma być wolen do decyzyjej legalitatis banitionis. Jednak postępek zniesienia tego, infamijej i banicyjej, kończyć będzie sine intermissione powinien et dilationibus quibusvis. A ta konstytucyja nie ma się ściągać na infamije i banicyje in proprio foro albo na sejmie otrzymane, ale tylko na te, które extra forum palatinatus, districtus et iudicii tribunalis proprii.

Do spraw wszelakich kryminalnych aby sam pozwany stanął [k. 153] albo plenipotencyją zapisaną dał, a tak na sejm, jako i na Trybunał.

Glejty na infamije ex contoversiis partium otrzymane, aby niedawane były, a wydane, aby nieważne i od urzędów wszelakich i sądów nieprzyjmowane były i miejsca nie miały.

O wydawaniu komisyji do rozgraniczenia wiele jest konstytucyji i w zapozwaniu szlachcica przez dzierżawcę o krzywdy albo grunty szlachcic dekretem trybunalskim i taxą wielką bywa przyciśniony do wyprawienia komisyjej i wywiedzenia komisarzów, a przecie bronienie ich stanowi szlacheckiemu dzieje się, rekwirując w tym przyzwolenia dzierżawców dóbr Króla JMci, co iż z uciążeniem wielkim, należć obyczaj, jakoby komisyje bez wszelakiego zatrudnienia były wydane.

Strony monety wszelakiej do pierwszego artykułu to przydajemy, żeby taka cena była namówiona i sposób naleziony, jakoby złoto i srebro dla małej ceny w Koronie a podnoszenia jej w postronnych krajach z Korony nie było wynoszone, a lepiej aby dobrej monety z Korony nie wywozili pod utraceniem pieniędzy i towarów wszelakich.

Sprawy szlacheckie z cudzoziemcami o długi, także o insze ruchome rzeczy aby imposito aresto na dobra cudzoziemców tak ruchome rzeczy, jako i sumy pieniężne, któreby tu w Polsce najdowały się, post arestum zaraz przed urzędem grodzkim tymże, przez który ex instantia strony areszt będzie uczyniony i zapisany, aby się odprawowały, także per appellationem ad Tribunal inter causas officii proprii fori ekspediować się mają. Co rozumieć się ma o tych cudzoziemcach tylko, którzyby sami winni byli, ale niewinnych za winne towary nie mają być aresztowane i cudzoziemcy nie mają być trudnieni.

A na koniec zlecamy też ichm. panom posłom praw każdego stanu ludzi, tak prywatnych, jako i pospolitych [k. 153] przestrzegać, aby w cale i nienaruszone były, a cokolwiek ukazałoby się przeciwko prawu i konstytucyjom być uczyniono, starać się mają, aby to naprawiono było.

Petita.

Zleciliśmy przy tym ichm. panom posłom przyczynić się do JKMci tak za ludźmi zasłużonymi, jako i za tymi, którzy skarżą się, być uciążeni, to jest:

Za panem [Jakubem] Branickim podstolim lubelskim,
Za panem Zelinskim,
Za panem Slawskim,
Za pany Podlodowskimi,
Za ojcami jezuitami,
Za panem Janowskim,
Za panem Śladkowskim,
Za panem Orzechowskim,
Za mieszczany kazimierskimi i wąwolnickimi,
Za furmany, którzy armatę do Smoleńska prowadzili.

I za inszymi wszystkimi, za którymi na przeszłym sejmie przyczynialiśmy się i w pierwszych artykułach naszych są mianowani.

A teraźniejsze nasze potrzeby i namowy, i artykuły zleciliśmy podpisać i zapieczętować wielmożnemu panu Mikołajowi Firlejowi kasztelanowi bieckiemu, staroście lubelskiemu i ichmciom na to deputowanym z jm. panem Bartłomiejem Kazanowskim podstarościm lubelskim, marszałkiem na ten czas koła naszego i do ksiąg grodzkich lubelskich przez jm. pana marszałka podać.

O przyczynienie posła czwartego i deputata drugiego województwu naszemu starać się mają ichm. panowie posłowie.

[k. 154] Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan biecki, starosta lubelski, Jan Dzierżek podsędek lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski, Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku tego, Jakub Pszonka, Paweł Lubieniecki z Lubieńca, Krzysztof Spinek z Bątkowa, Krzysztof Szczekocki z Szczekocina, Andrzej Suchodolski z Suchodół, Stanisław Czerniejowski z Czerniejowa.

LXXXI. Sejmik dla uchwalenia poboru w Lublinie 14 lipca 1616 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 26 VI 1616 r., nawiązując do braku zgody posłów lubelskich na ostatnim sejmie na proponowany pobór i wzięciu to sobie do dalszych z sobą namów spólnych na sejmik, któryby

od nas był złożony, *składa ów sejmik na 14 VII 1616 r.; APL, CLRMO 46, k. 598–598v — oblatował szl. Jan Rąbalski 4 VII 1616 r.*

1. Laudum sejmiku w Lublinie 14 lipca 1616 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 46, k. 652–654v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Piotr Borkowski chorąży sandomierski, marszałek sejmiku 16 VII 1616 r.* [sabbato post festum Sanctae Margarethae Virginis proximo a. D. 1616]; **Rkp. 2.** *AGAD, AR, Dz. II, nr 652, s. 1–4 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 1051, s. 65–68 — kopia.*

[k. 652] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik przez uniwersał JKMci nam na dzień 14 miesiąca lipca złożony do Lublina zgromadzeni, wiadomo czynimy tym postanowieniem, komu o tym wiedzieć należy, iż aczkolwiek życzylibyśmy tego sobie, aby wedle porządków dawnych tej Rzeczypospolitej i praw naszych sejmiki przez uniwersały Króla JMci, pominąwszy oznaczenie i postanowienie sejmowe, nie były nam składane, także aby ratunki na potrzebę Rzeczypospolitej przy porządnym i dostatecznym odprawieniem spraw innych sejmowych tamże na sejmie były pozwalane i okazyja się nie [k. 652v] podawała do odwoływania się z tymi ratunkami na sejmiki powiatowe do braciej. Jednak uważając na ten czas ważne i wielkie Rzeczypospolitej potrzeby i tak pilną solicitudinem Króla JMci koło ubezpieczenia Rzeczypospolitej w jej niebezpieczeństwach, także i odwagę królewicza jmci Władysława do uspokojenia Rzeczypospolitej z sławą i pożytkiem jej, tedy ustąpiwszy na ten czas tych swoich konsyderacyji, które nas w tej deliberacyjej niepomału distinebant, a wziąwszy dostateczną wiadomość tak z instrukcyjej Króla JMci na tym sejmiku przez posła JKMci nam proponowanej, jako i z relacyjej panów posłów naszych, którycheśmy byli na blisko przeszły sejm wysłali, quo in statu teraz jest bezpieczeństwo Rzeczypospolitej i jakiego ratunku potrzebuje, przychylając się do zgody więtszej części województw, pozwoliliśmy i pozwalamy na tym sejmiku pobór drugi do pierwszego poboru na sejmie walnym warszawskim blisko przeszłym przez posły nasze pozwolonego, i z czopowym także drugim tym sposobem, że pobór łanowy i to co przy poborze łanowym wybierano bywa, zaraz dwoj ratem wybierany być ma wedle uniwersału sejmowego, a czopowe rok podle roku przez dwie lecie wybierane być ma, z tym co przy czopowym zwykło chodzić. Które czopowe gdy się w którym mieście i miasteczku zacząć będzie miało wedle kontraktu z panem poborcą naszym, ma to być do ksiąg grodzkich albo miesckich zapisano, aby także na tenże dzień po wyjściu dwóch lat kończyło się. Z tą jednak kondycyją i warunkiem, że panowie dzierżawcy i dziedzice miasteczek swych przed inszymi bliżsi [k. 653] do tych kontraktów być mają według

pośledniejszych arend, ponieważ za staraniem panów posłów naszych na sejmie blisko przeszłem magis exacta ratio po wszystkiej Koronie równa i jednaka w wybieraniu takowych podatków pospolitych zgodnie stanąć nie mogła.

Do wybierania których podatków we wszystkim województwie naszym użyliśmy i naznaczyli teraźniejszym postanowieniem naszym ur. pana Wojciecha Sierakowskiego pisarza grodzkiego lubelskiego, którego wiary i w takowych sprawach biegłości doświadczyliśmy. Tegoż obraliśmy i naznaczyli za szafarza tych podatków naszych, także i czopowego jednego, które się poczęło w województwie naszym wybierać a. D. 1615, a skończyło się na św. Jan [24 VI] in a. D. 1616, które także przezeń jest wybrane. Któremi podatkami wyżej mianowanymi pan poborca i szafarz nasz ma szafować z wiadomością i dokładem ichm. panów senatorów województwa naszego, to jest jw. Gabriela hrabie z Tęczyna wojewody i Szczęsnego Słupeckiego z Konar kasztelana lubelskich, także jw. pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana bieckiego, starosty naszego lubelskiego i ichm. panów urzędników ziemskich, to jest pana Adama Noskowskiego podkomorzego lubelskiego, pana Adama Kochanowskiego sędziego ziemskiego lubelskiego i pana Krzysztofa Reja z Nagłowic stolnika lubelskiego. A te podatki wyżej mianowane na co [k. 653v] innego nie mają być obracane, tylko na żołnierza powiatowego, do rąk rotmistrza powiatowego, którego obieranie odkładamy sobie na sejmik elekcyjej deputata trybunalskiego blisko przyszły, którego obrawszy, Królowi JMci prezentować będziemy. Któremu rotmistrzowi i żołnierzom takowy żołd na każdą ćwierć oddany być ma, jaki Król JMć inszemu wojsku naznaczyć będzie raczył. A pieniądze pan poborca ma oddawać do rąk rotmistrza za kwitem jego, które onemu in rationibus przyjmowane być mają z wiadomością, jako się wyżej napisało ichm. panów senatorów i urzędników naszych, którzy na szafunek podatków wyżej opisanych pozwalać nie mają, aż wszelkie warunki około tego zaciągu moskiewskiego na sejmie blisko przeszłem namówione i spisane dostatecznie obwarowane i na pismach autentice tam, gdzie Rzeczpospolita ukazała, oddane będą. Także i komisarze do tej ekspedycyjej moskiewskiej naznaczeni, wedle roty na sejmie blisko przeszłym mianowanej i spisanej przysięgę oddadzą, o czym pierwej mają mieć dostateczną wiadomość, aby zaś województwo nasze o tym informować i ubezpieczyć mogli. A pan poborca nasz te podatki wybierać ma wedle opisania i warunków uniwersału sejmowego, oprócz tego, co tu sobie specialiter warujemy.

A iż też baczymy, że pozywanie strony defektów niemałe zatrudnienie w wybieraniu poborów czyni, tedy pozwalamy tego panu poborcy nasze-

mu, iż komu według prawa przyjdzie probacyja na defekty, a chciałby ją zaraz przez się albo poddanego swego [k. 654] przed urzędem i księgami grodzkimi lubelskimi uczynić, tedy ją ma od niego odebrać i do akt grodzkich zapisać, nie zaciągając się z nim dla kosztu i zwłoki do pozwów.

Salarium poborcowskie ma mieć od złotego po groszu, a to tylko od jednego poboru chociaż dwa razem wybierać będzie, a z osobna na urząd szafarski naznaczamy mu złp 200, a jeśliby te pieniądze na jakie miejsce odleglejsze odwozić przyszło, tedy według odległości miejsca za rozsądkiem naszym koszt jemu przyjęty być ma.

Sukkolektora w ziemi łukowskiej pan poborca ma mieć szlachcica osiadłego i przysięgłego. Liczbę z tych podatków ma czynić na sejmiku naszym publicznym przed deputatami, które do tego naznaczymy. I aczkolwiek nie wątpimy, że mimo to postanowienie nasze jako nie może być, tak i nie będzie ni od kogo o te podatki w urzędzie swym prawem turbowany, jednak jeśliby się to od kogo trafiło, warujemy mu to i obiecujemy tym postanowieniem naszym, że go w tej trudności zastąpimy.

Które postanowienie nasze zleciliśmy przy podpisie i pieczęci jm. pana bieckiego, także jm. pana marszałka naszego pewnym osobom z pośrodku siebie podpisać i przez jm. pana marszałka do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się na sejmiku naszym w Lublinie, dnia 14 miesiąca lipca roku Pańskiego 1616. [k. 654v] Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan biecki, starosta lubelski, Piotr Borkowski chorąży sendomierski, marszałek tego sejmiku, Adam Kochanowski sędzia ziemski lubelski, Mikołaj Brodowski pisarz ziemski lubelski ręką własną, Andrzej Firlej z Dąbrowice mp., Bartosz Kazanowski podstarości lubelski.

LXXXII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 28 lutego 1617 r.

Wojewoda lubelski Gabriel Tęczyński uniwersałem datowanym w Międzyrzeczu 13 II 1617 r. zwoływał do Lublina na 28 II 1617 r. sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego po awansie Adama Noskowskiego na kasztelana lubelskiego, APL, CLRMO 47, k. 100v–101; w grodzie lubelskim oblatował szl. Jan Borzęcki famulus wojewody 16 II 1617 r. Do sejmiku wszakże najprawdopodobniej nie doszło, 21 II bowiem Tęczyński skierował do szlachty kolejny uniwersał, oblatowany 23 II 1617 r., w którym odwoływał zjazd, ponieważ jm. pan podkomorzy [Noskowski] kasztelaniej nie przyjął i na swym urzędzie zostaje, tym się ten zjazd znosi i inszy czas JKMci sejmikowi składa, co zdało mi się wmciom oznajmić, żebyście się wmci próżno teraz nie

trudzili, *APL, CLRMO 47, k. 115–115v. Na zapowiedziany sejmik król wysłał swojego posła, zaopatrując go w odpowiednią instrukcję.*

1. Instrukcja królewska na sejmik, bez daty.

Rkp. *B. PAU-PAN Kr., rkp. 1051, k. 143–143v — kopia* (Instrukcyja na sejmik albo raczej na elekcyją podkomorzego lubelskiego).

[k. 143] Wielka i gwałtowna Rzeczypospolitej potrzeba przywiodła do tego JKMć P. n. m., że na teraźniejsze zgromadzenie wmciów zesłać mię raczył. Tak zatrudnione są ratunki na przeszłym sejmie pozwolone, że i do zbierania wojska tak dla zahamowania wojny od pogan, jako też zatrzymania rzeczy moskiewskich przystąpić trudno, i tych, którzy z wielką odwagą Smoleńska i granic litewskich od Moskwy bronią w służbie jako zatrzymać, każde niemal województwo różne o tym ma rozumienia, różne sposoby oddawania poborów, a Rzeczpospolita w tym nieszczęsnym rozerwaniu obnażona, bez obrony zostawa, rzeczy im dalej, tym bardziej [k. 143v] się trudnią. A to i tu w tym województwie są już wydane i wybrane pobory, a cóż po tym, kiedy to wszystko w ręku prywatnych zostawa, a Rzeczpospolita nie ma ratunku. Jest wiele pilnych i gwałtownych potrzeb, gdzieby te pieniądze obrócić, ale ta insze wszystkie poprzedzić musi — służba wychodzi wojsku pod Smoleńskiem będącemu ad diem 25 martii, temu jeśli pieniądze na nową służbę nie będą posłane, pewnie rycerstwo tam to utrapione, teraz ziemię w polu niewczesną służbą na koniach zeszłe, strapione, odbieży powierzonej sobie straży, a zatym to, co je przez zimę z wielką odwagą, z wielkim kosztem zatrzymało, porzucić by się samotnie musiało, nieprzyjaciel zaś mając do nas otwarte wrota, nie tylko swych rzeczy by odzyskał, ale też w państwa koronne swoje hufce by wprowadził. Czemu aby się zabiegało, żąda pilnie JKMć, abyści wmci te pieniądze, które u siebie zebrane i gotowe macie na tę tam potrzebę, na zapłatę wojsku tak dobrze zasłużonemu, które w ziemi nieprzyjacielskiej, obok z nieprzyjacielem będąc, krew swą leje, wszystkich niewczasów, które zima, głód i ustawiczne harce i najazdy nieprzyjacielskie czynią, cierpliwie zażywając, obrócili i lubo to przez skarbowe sługi, jakoż tak by według prawa być miało, bądź przez swe, zachowując skarbowi z tymi, którzy te pieniądze w ręku mają, zupełnie rachunki, nic nie mieszkając, odesłali. Pewien JKMć, że to jego słuszne żądanie będzie miało u wmci miejsce, że się wmć obejrzą na Ojczyznę ratunku potrzebującą, że temu, co gwałt wyciąga, przeczyć nie będziecie. Zatym łaskę swą etc.

LXXXIII. Sejmik szafunku poboru w Lublinie 4 marca 1617 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim z 18 II 1617 r., APL, CLRMO 47, k. 114v–115; w grodzie lubelskim oblatował ur. Wojciech Kosobucki dworzanin królewski 23 II 1617 r.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 marca 1617 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 47, k. 147v–150 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jakub Poniatowski marszałek sejmiku 4 III 1617 r.* [sabbatho ante Dominicam Quadragesimalem Laetare a. D. 1617]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 165–167v — kopia.*

[k. 148] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się zgromadzili tu na sejmik nam od JKMci na dzień 4 marca w Lublinie złożony, takieśmy postanowienie uczynili.

Iż bacząc wielkie a nagłe niebezpieczeństwo Rzeczypospolitej od pogan, a wiedząc, że jm. pan rotmistrz nasz, któregośmy byli na elekcyjej deputackiej obrali[253], dla trudności swych wielkich z tej posługi się nam wymówił, a krótkość czasu inszego rotmistrza nam obierać nie dopuściła, nagłe zaś niebezpieczeństwa żołnierza gotowego potrzebowały, przeto ten szafunek poborów naszych, któryśmy byli na sejmiku nam po sejmie blisko przeszłym od JKMci złożonym namówili i postanowili, i do grodu lubelskiego per oblatam podali, odmienić [k. 148v] nam przyszło tym sposobem, iż nie odstępując na potym od żołnierza powiatowego, który województwu naszemu z wielą inszych województw równo na sejmie blisko przeszłym walnym warszawskim jest pozwolony, pro hac vice pozwoliliśmy na to, aby ur. pan Wojciech Sierakowski, poborca i szafarz nasz, te dwa pobory łanowe, które przezeń są wybrane i dwoje czopowe, które przy tych dwóch poborach jest uchwalone, a przez dwie lecie wedle arend jego będzie wybierane, tudzież i dawniejsze czopowe, które w roku 1616 skończyło się, oddał na żołnierza na obronę Ukrainy od pogan i na poparcie zaciągu moskiewskiego do rąk jm. pana podskarbiego koronnego[254].

A tych ichm. panów, którycheśmy byli do zawiadowania szafunku tych pieniędzy w postanowieniu naszym pierwszym mianowali i naznaczyli, już wolnymi od tego zawiadowania czyniem. I ponieważeśmy dla ostrzeżenia tego, czego oni przestrzegać mieli i dla inszych petita publicznych posły nasze z tego sejmiku do JKMci wyprawili, którzy relacyją poselstwa swego uczynić mają [k. 149] na pierwszych querelach lubelskich po Wielkiej Nocy blisko przyszłej przypadających, warujemy też to, że nasze pierw-

[253] *Akt tego sejmiku nie odnaleziono.*
[254] *Mikołaj Daniłowicz.*

sze postanowienie i informacyją około wybierania poborów i czopowego panu poborcy naszemu dana i arendy jego w mocy swej zostawać mają. A te pieniądze pan poborca wtenczas pocznie oddawać do jm. pana podskarbiego koronnego, gdy będzie miał wiadomość, że ichm. panowie posłowie nasi poselstwo do JKMci odprawią. Liczbę gdy już raz pan poborca nasz odprawi w skarbie, już jej drugi raz na sejmiku naszym czynić nie będzie powinien, ale tylko kwit skarbowy będzie nam powinien ukazać.

A co się tyczy okazowania naszego, które na sejmie blisko przeszłym walnym warszawskim w województwie naszym jest postanowione sub poenis de expeditione bellica sancitis, iżeśmy w artykułach naszych na sejmiku powiatowym przed tym sejmem spisanych i ichm. panom posłom naszym na sejm wysłanym [k. 149v] danych tego dołożyli, że mieli patrzyć strony tego okazowania na zgodę wszystkich województw, a baczymy to, że siła województw na sejmie przeszłym jeszcze tego okazowania na się nie wzięli, przeto teraźniejszym postanowieniem odkładamy to do blisko przyszłego sejmu i do zgody jednostajnej wszystkich województw, warując to sobie teraźniejszym postanowieniem, że żaden, któryby się na ten czas okazowania nie stawił, trudności o to żadnej ni od kogo mieć nie ma.

A iż baczymy to być rzeczą potrzebną dla teraźniejszych niebezpieczeństw i z nagła przypadających inkursyji pogańskich, aby municyje zaczęte około tego miasta były skończone i do perfekcyjej swojej przywiedzione, więc i naprawę dróg z wielu miar baczymy być bardzo potrzebną nie tylko obywatelom województwa naszego, ale i inszym ludziom postronnym, a zwłaszcza na Trybunał przyjeżdżającym, przeto zleciliśmy to pewnym osobom z pośrodku siebie deputowanym, [k. 150] aby około obojga tego porządku z radą miasta Lublina znosili się i dojrzeli, aby to jako najprędzej do skutku swego przywiedzione było.

Na które postanowienie nasze zleciliśmy panu marszałkowi koła naszego podpisać się i do grodu per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, na sejmiku powiatowym, dnia 4 miesiąca marca roku Pańskiego 1617. Jakub Poniatowski z Poniatowej marszałek sejmiku tego województwa lubelskiego, za zleceniem koła wszystkiego mp.

LXXXIV. Okazowanie szlachty województwa lubelskiego 1 maja 1617 r.

Okazowanie zarządzone konstytucją sejmu obradującego w Warszawie 26 IV–7 VI 1616 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 199, jednak sejmik z 4 III 1617 r. podszedł do tej uchwały z dystansem i ostateczną decyzję odłożył do najbliższego sejmu (zob. wyżej).

1. Manifestacja szlachty łukowskiej w grodzie lubelskim 1 maja 1617 r. w związku z okazowaniem.

Rkp. *APL, CLRMO 47, k. 399–401v — oryginał; w grodzie lubelskim manifestacja uczyniona 1 V 1617 r.* [feria secunda post Dominicam Rogationum proxima a. D. 1617]: Nobillium inferius specificatorum districtus Lucoviensis manifestatio.

[k. 399] Do urzędu i akt niniejszych grodzkich starościch lubelskich oblicznie przyszedłszy urodzeni i szlachetni: Krzysztof Zeliński z Zelanki sędzia, Franciszek Kanimier podsędek ziemscy łukowscy swym i kolegi swego pana Jana Rzeczyckiego pisarza łukowskiego imieniem, Andrzej Zeliński dzierżawca dóbr Króla JMCi Ulianowa, Andrzej Kazanowski z Siedlanowa swym i Jana, Andrzeja synów swych imieniem, Andrzej Mniszek z Wielkich Konczyc, Jan Ryszkowski imieniem jm. pana Mikołaja Leżyńskiego będąc z pocztem posłany, Florian Domaszewski Widlica, podstarości (jeśliby mu tu z prawa należało), Erazmus Witkowski pisarz ziemski łukowski swym i ur. Erazma Domaszewskiego Widlice starosty łukowskiego, który jako dworzanin służbami Króla JMci na ten czas zabawiony, [k. 399v] jednak poczet według kondycyjej swej na dzisiejsze okazowanie województwu naszemu lubelskiemu konstytucyją sejmu blisko przeszłego naznaczone przysłał imieniem Gołębka Jezierskiego, Pawła Ryszkowskiego i pana Adama Gniewosza z Siedlec imieniem, Stanisław Domaszewski rzeczony Polikowski komornik graniczny ziemski łukowski swym i pana Floriana brata swego stryjecznego imieniem, Adam, Marcin, Jerzy i drugi Jerzy rzeczeni Zawadcy krześni, Andrzej Mysłowski swym i brata swego imieniem, Jan Gołembek Jezierski, Mikołaj Zeliński, Gabriel Morawiec, Wojciech Olejski Czuryło swym i sąsiad swych z Czuryłów i z Oląnd, także i z Zelenicz imieniem, Zbożny Olędzki swym i pana Jana Olędzkiego stryja swego, także też jm. paniej Przemiskiej imieniem i syna jej, Jerzy Branicki swym i Andrzeja i Wojciecha braciej swej imieniem, Piotr Chełmski swym i braciej swych i inszych sąsiad imieniem panów Zelinskich do parafijej zelinskiej należących, Walerian Jezierski i Andrzej także Jezierski Borek rzeczony swym i panów sąsiad swych z Jezior, Jednawy, Kostorków imieniem, Bartosz Czerski [k. 400] z Czerski i Łazów, Kasper Wojtkowski swym i pana Pawła Rościszewskiego z Grubelow imieniem, Stanisław Radzikowski, Józef Radzikowski Januszkowicz swym i ojca swego i inszych sąsiad swych Radzikowskich Oczków i drugich sąsiad z Wielkiego Radzikowa, Samuel Piaskowski Goraj i Jan Olkowski Stanisławów syn swym i drugich sąsiad dziedziców z Piasków excepto Joanne Trojan imieniem, Wojciech Gojski swym i Wincentego i Jana Gojskich braciej swych imieniem, Jan Bartosz Radoszycki swym i Andrzeja

brata swego imieniem, Marcin Szaniawski swym i braciej swych także i sąsiad z Szaniaw, Maczysów imieniem, Mateusz Damaszkowski swym i braciej swych Jana i Olbrychta imieniem, Jan Kłembowski sąsiad i braciej swych imieniem Andrzeja i Stanisława Kłembowskich imieniem, Krzysztof Dwernicki i Jan Zaleski swym i braciej swych i inszych sąsiad swych imieniem z Dunina, Florian Szaniawski z Szaniaw i z Żarów imieniem swym, Jan Kretczyński imieniem pana Andrzeja Goreckiego i Anny z Rzeczycy małżonków dziedziców ze wsi królewskiej Strzyżowa na ten czas niesposobnego zdrowia, a zwłaszcza pan Andrzej Gorecki, Marcjan i Jan Wereszczyńscy Pieniążkowice swym i sąsiad swych imieniem, Wojciech Łaski Zpad swym i Jana ojca swego imieniem, Jan Popławski Damiesza swym i sąsiad swych [k. 400v] wszystkich imieniem z Popław, Rudy, którzy tu są praesentes, Stanisław Borkowski z Świerczów, swym i sąsiad swych wszystkich z tejże wsi imieniem, Stanisław Rogala Tchórzewski swym i braciej swych także i sąsiad i córki swej Anny Wysockiej z Tchórzewa Rogalow imieniem, Olbrycht Rzymowski z Rzymów swym i braciej swych imieniem rodzonych, Maciej Wysokiński i Paweł Oziembło swym i braciej swych także i sąsiad imieniem z Wysokimia, Jan Kraski Przemiaski swym i sąsiad swych z Krasiczy i Ziemłów imieniem, Stanisław Turski swym i sąsiad swych z Turczyc, Bogów imieniem, Stanisław Tchórzewski z Tchórzewa Płowek swym i sąsiad swych z tejże wsi imieniem, Maciej Jasieński Dubaszkowicz swym i braciej swych rodzonych imieniem, Bartosz Grodzicki swym i sąsiad swych z tejże wsi imieniem z Belnego, Jan i Mikołaj Grodzicki, Marcin, Wojciech i Adam Zakrzewscy z Zakrzewa i Stanisław Biernacki z tegoż Zakrzewa imieniem swym i sąsiad swych, Wojciech Ługowski z Ługów, Gułaczów swym i sąsiad swych z tejże wsi Gułaczów imieniem, Jan i Marcin Stocki swym i sąsiad swych z tejże wsi imieniem, Wojciech Truszowski, Sebastian Koszel, Marek Siemionek i Jakub Kurczek swym i sąsiad swych z Pasków imieniem, [k. 401] Stanisław Domanski z Domaszkowicy swym i sąsiad swych drugich imieniem, Stefan i Walenty Szaniawski z Szaniaw, Poniatów swym i sąsiad swych z tychże wsi imieniem, Paweł i Jan Szaniawscy Rudowie, Andrzej i Jerzy Koszandrowie swym imieniem, Stefan Maliszkowski swym i sąsiad swych Żupińskich z Łupia, Jastrzębic imieniem, Piotr Moskwa, Adam Zlaczek, Jan Bilszycki Rzązewski swym i sąsiad swych wszystkich ze wsi Rzązewa imieniem, Maciej Sikoliński i Stanisław Kozak Moszczycki swym i drugich sąsiad swych, którzy też tu są praesentes dziedziców z Moszczyc imieniem, Adam Olewiński z Lawek swym i sąsiad swych wszystkich z tychże Lawek imieniem, Adam Leszczyński i Abram swym i wszystkich sąsiad swych z Leszczan imieniem, Adam Izdebski swym i sąsiad swych z Iz-

deb imieniem, Szczęsny Izdebski z tychże Kormów swym i braciej i Kosza stryja swego imieniem, Wojciech Wysokiński Michalik, Michał Zembrzyk z Wysowina, Jakuszowa swym i sąsiad swych z tegoż Wysowina, Jakuszów imieniem, Wojciech Szaniawski z Szaniaw, Rudow imieniem swym tylko, Rafał Zabielski, Jan Boczek, Jerzy Kotarski, Andrzej Zabielski, Jan Boczek Pawłowicz dziedzice z Gubiela swym i drugich sąsiad swych z tejże wsi Gubiela imieniem, Wojciech Zakrzewski z Jasków swym i Adama, Jana, Wawrzyńca braciej swych rodzonych imieniem, Walenty Jasieński Michałowicz swym i sąsiad swych wszystkich ze wsi Jasionki imieniem, Mikołaj Dziewulski swym i ojca swego i braciej swej także sąsiad swych ze wsi Dziewulach, Rzumów swym i sąsiad swych [k. 401v] wszystkich imieniem, Jan Rozwadowski z Wielkiego Rozwadowa swym i ojca swego także i braciej swych i sąsiad z tegoż Rozwadowa imieniem, Szczęsny Szaniawski z Szaniaw, Salamów swym i sąsiad swych z tejże wsi imieniem, Krzysztof Szaniawski z Szaniaw, z Gzarów swym i synowca swego imieniem, Mikołaj Tchórzewski Stanisławów syn z Tchórzewa, Plewik swym i sąsiad swych z tejże wsi imieniem, Jakub [i] Wawrzyniec Rzumowscy z Wielkiego Ostrowa i Rzumów swym i stryja swego i braciej swych rodzonych, stryjecznych imieniem, Mikołaj i Stanisław Rogalowie Rudziewscy z Popław Rudy swym i ojca swego i stryjów także i bracią stryjecznych z tejże wsi imieniem, Wojciech Oszczepalski z Oszczepalów swym i braciej swych rodzonych imieniem, Marcin Niewęgłowski z Stoku swym i sąsiad swych imieniem, Jan Niewęgłowski swym i ojca swego Jana także i braciej rodzonych i sąsiad swych z Niewęgłowa, Waczków, Soból i z Wojciechem synem swym i sąsiad swych z Sobolów, Wojciech Rozwadowski Majnocki z Rozwadowa swym, braciej stryjecznych i sąsiad swych, Paweł Niewęgłowski z Niewęgłowa swym, braciej, sąsiad swych z tejże wsi, Adam Jastrzębski Perka z wsi Jastrzębia swym i braciej, sąsiad swych z tejże wsi imieniem, Grzegorz Tchórzewski Lubek, Zewian Świderski, Mikołaj i Zbigniew Szczygielscy, Adam Szaniawski, Maciej Tchórzewski, Adam, Paweł i Mikołaj Jastrzębscy, Wojciech Wadowski, Andrzej Zdanowski imieniem wszystkich Zdanowskich, Adam Jastrzębski, Jan Sadowski, Marcin Wojciech Janowicz, Aleksander Stocki, Andrzej Strzyżowski, Maciej Wierzchowski, Mikołaj Zakrzewski, Paweł Liński, Jan Milanowski, Stanisław Leszczyński, Andrzej Kraszowski, Wojciech i Paweł także Kraszowski, Andrzej Rola imieniem ojca swego Krzysztofa Roli komornika granicznego lubelskiego i inszych sąsiad, Marcjan Samborzęcki swym i braciej swych rodzonych i stryjecznych imieniem, Stanisław Niedobylski sługa wielmożnego jm. pana Mikołaja Kiszki stawił poczet pana swego i oświadczał gotowość tegoż pana swego jako i wszyscy wzwyż mianowani.

2. Manifestacja innej części szlachty lubelskiej w grodzie lubelskim 1 maja 1617 r.

Rkp. *APL, CLRMO 47, k. 402–402v — oryginał; w grodzie lubelskim manifestacja uczyniona 1 V 1617 r.* [feria secunda post Dominicam Rogationum proxima a. D. 1617]: Nobillium inferius scriptorum manifestatio.

[k. 402] Przyszedłszy oblicznie do urzędu i ksiąg niniejszych grodzkich lubelskich ichmci opisani oświadczali się tym, iż dosyć czyniąc konstytucyjej na sejmie blisko przeszłem o ukazowaniu uchwalonej, stawili się na dzień 1 maja na miejsce temu z dawna naznaczone z pocztami i zbrojno według powinności swej. Lecz że tej gotowości ich tam na miejscu okazowaniu naznaczonym nie miał kto pisać, tedy się tu oblicznie stawiwszy z majętności swej, tak w tym województwie, jako i w których inszych województwach i ziemiach leżących, gotowi się byli okazować i gotowość swoję do pospolitego ruszenia, gdyby do niego przyjść miało, wyświadczyć. A mianowicie pan Krzysztof Szczekocki, Jan Szornel, Mikołaj Iżycki, Stefan Ostrowski z Wielkiego Ostrowa imieniem Stanisława Ostrowskiego ojca swego, Jadam Koński z Kozic, Jan Brzezicki, Jan Dziewulski i Marcin Świdziński słudzy pana Jana Rudnickiego z Kłodnicy dziedzica imieniem tego pana swego, Wojciech Brzezicki, Jakub Rzymowski imieniem swym i braciej swych [k. 402v] także i stryja, Wojciech Szpikowski imieniem Kaspra Szpikowskiego ojca swego, Stefan Włodkowicz sługa jm. pana Aleksandra Słupeckiego imieniem jm. pana swego, Mathias Niedobylski imieniem braciej swych rodzonych, Jan Ostrowski Mściszek imieniem swym i braciej swych, Stanisław Sługocki, Piotr Kłodnicki, Jan Kłodnicki imieniem imieniem pana Seweryna Wierzbickiego, Stanisław Kiełczowski, Jan Bronicki, Stanisław Wierzbicki, Marcin Borzęcki imieniem Kaspra Borzęckiego ojca swego, Jan Bronicki imieniem panów Jarosza i Mikołaja Żyrzyńskich synów pana Krzysztofowych, Jan Tudorowski imieniem swym i pana Marcina Tudorowskiego brata swego, Mathiasz Niedobylski imieniem Jadama Czasławskiego Bernartka, Jan Rozwadowski z Wielkiego Ostrowa, Mathiasz Niedobylski imieniem Jadama Sadurskiego wuja swego, Paweł Chodakowski imieniem pana Jana Telephusa pana swego, Jakub Sługocki, Daniel Węgliński imieniem Stanisława Węglińskiego ojca swego.

3. Manifestacja Mikołaja Firleja kasztelana bieckiego, starosty lubelskiego.

Rkp. *APL, CLRMO 47, k. 402v–403 — oryginał; w grodzie lubelskim manifestacja uczyniona 1 V 1617 r.* [feria secunda post Dominicam Rogationum proxima a. D. 1617]: Castellani Biecensis, Lublinensis capitanei manifestatio.

[k. 402v] Przed urzędem zupełnym i księgami grodzkimi lubelskimi, także subdelegatem szl. Danielem Węglińskim [k. 403] jw. jm. pan Mikołaj

Firlej na Dąbrowicy lubelski etc. starosta oświadczał gotowość swą, iż dnia dzisiejszego, to jest pierwszego dnia maja przyjechał tu do Lublina i na miejsce okazowaniu naznaczone według konstytucyjej sejmu blisko przeszłego strony okazowania uchwalonej stawił się, aby się był okazał. Ale iż większa część panów obywatelów województwa tego, a osobliwie senatorowie i inszy urzędnicy ziemscy, stojąc przy postanowieniu swym na sejmiku od JKMci złożonym uchwalonym, nie stawili się tu, tedy on gotowość swą strony tego okazowania ze wszystkiej majętności swej oświadczył i zapisać dał.

4. Manifestacja Samborzęckich, Sługockiego i Uniszowskiego.

Rkp. *APL, CLRMO 47, k. 403–403v — oryginał; w grodzie lubelskim manifestacja uczyniona 1 V 1617 r.* [feria secunda post Dominicam Rogationum proxima a. D. 1617]: Samborzęckich, Sługocki et Unieszowski manifestantur.

[k. 403] Ad officium et acta praesentis capitanealia castrensis Lublinensis personaliter venientes generosi Procopius Samborzęcki suo et fratris sui nominibus, Andreas Sługocki camerarius campestris Lublinensis et Joannes Unieszowski de Unieszowice protestati sunt et manifestantur, quia ipsi die hodierna iuxta constitutionis praeteritis commitiorum Regni de monstratione vulgo o okazowaniu sancitis huc [k. 403v] convenerunt scire volentes utram laudum et consensus proxime praeteriti conventus Lublinensis de eadem in suo robore permaneret an etiam contrarium laudatum est die hodierna, quinimo magnifici domini senatores et officiales in iure praescripti palatinatus Lublinensis laudum proxime protestati conventus praesentis innixi se se non praesentaverunt, nec qui conscriberet monstrantes adfuit ideo de sui diligentia quod videlicet[a] monstrationis iuxta leges Regni facere si unanimis die hodierna accederet consensus et superius scripti praemissis adessent parati aderant, exinde poenas legum non succubuerunt.

[a] *Odczyt niepewny.*

LXXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1618 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 26 X 1617 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 13 II 1618 r., sejmiki przedsejmowe na początku stycznia, por. ASZCh, s. 126; ASWK, t. I, s. 374. Mandatu adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1618 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 48, k. 21–26v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku, 8 I 1618 r.* [feria secunda post festum

Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1618]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 169–181 — kopia.*

[k. 21v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam od Króla JMci pro die 2 januarii w roku teraźniejszym 1618 złożony zjechali, za zezwoleniem wszystkich nas zgodnym obraliśmy z pośrodku siebie na sejm walny posły, ichm. pana Erazmego Domaszewskiego starostę łukowskiego, pana Bartłomieja Kazanowskiego podstarościego lubelskiego i pana Pawła Orzechowskiego z Orzechowca, którym zleciliśmy to, aby powinszowawszy JKMci dobrego zdrowia i fortunnego panowania, z ichm. pany posłami inszych województw i ziem podziękowali Królowi JMci za to, że dla obmyślania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i innych potrzeb jej sejm nam złożyć raczył.

A przystępując do deliberacyji sejmowych, wprzód przed inszymi rzeczami starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby przeciw niebezpieczeństwu tureckiemu, któregośmy bliscy, potężna jaka obrona, którąby zarówno [k. 22] wszystkich servata proportione osiadłości afficeret, na tym sejmie namówiona była i wedle tego porządku i proporcyjej osiadłości aby dla sposobienia gotowości na jeden dzień po wszystkiej Koronie okazowanie było. A takowe ruszenie pospolite albo wyprawę wojenną, gdyby na sejmie uchwalona była, żeby wici troje, z osobna każde, nie złączając dwojga w jedne, dla ostrzeżenia ludzi do gotowości poprzedzały.

Kwarciany żołnierz aby w dobrym porządku, bez ciężkości ludzkiej, [w] zimie na Ukrainie na szlakach tatarskich, a [w] lecie w obozie za włością wedle dawnych konstytucyji chowany był, nie mniejszej jednak na cały rok liczbie, jedno ileby kwarty jednego roku na żołd ich stawało, którego aby nad zwyczaj dawny żołnierzowi temu nie podnoszono, gdyż tym sposobem liczba wojska tego zmniejszyć by się musiała. A zdałoby się to Rzeczypospolitej, żeby na miejsce usarskich rot kozackie z narodu tylko szlacheckiego, których i większa liczba za pieniądze kwarciane być może, i sposobniejsze by podobno na inkursyje tatarskie były, do tej służby zaciągnione były. A iż kwarcianego żołnierza niemałe supplementum bywało, gdy bojarowie i ci, którzy te dobra bojarskie trzymają, służbę wojenną, na której [z] starodawna zasiedli, odprawowali, upomnieć się tego ichm. panowie posłowie nasi mają, aby tę powinność w tejże jako przedtym liczbie Rzeczypospolitej oddawali.

Kozacy zaporoscy aby w porządek wprawieni byli, żeby Rzeczypospolitej z cesarzem tureckim nie wadzili, w pewnej liczbie pod władzą przełożonego od Króla JMci [k. 22v] wydanego posługę Rzeczypospolitej odprawowali za żołdem jakiem od Rzeczypospolitej naznaczonym.

Obmyślić to na tym sejmie, aby na każdy rok upominki carowi tatarskiemu oddawane były, na co każdoroczne pogłówne żydowskie obrócić by się mogło.

Strony zaciągu moskiewskiego, iż na przeszłym sejmie dla ubezpieczenia Rzeczypospolitej od niebezpieczeństwa in posterum wszelakiego, któreby z tamtego zaciągu urość mogło i tamtego zaciągu, i prowadzenia, i skończenia porządnego cum dignitate, securitate et emolumento Reipublicae były pewne namowy na przeszłym sejmie zawarte, dowiedzieć się wprzód ichm. panowie posłowie nasi mają, jeśliże się temu wszystkiemu dosyć stało. W czymby się jedno dosyć temu nie stało, tedy seriam instantiam panowie posłowie o to uczynić mają, żeby to mere do skutku przywiedziono było. Potym mają przystąpić do obmyślania poparcia zaciągu tego, zgadzając się ze wszystkimi województwy, a przynajmniej z małopolskimi, a przyjdzieli do ratunków pieniężnych, aby żadne speciale onus na województwo nasze zaciągane nie było, ostrzegając tego wprzód, aby niebezpieczeństwo od pogan, a potym zaciąg moskiewski gruntownie był opatrzony.

Strata Parnawy iż nie tylko jest z wielką szkodą Rzeczypospolitej, ale i dalszego stamtąd niebezpieczeństwa od Szwecyjej obawiać się potrzeba, przeto pilną o tym pieczą ichm. panowie posłowie nasi mieć mają, aby bezpieczeństwo tamtej [k. 23] prowincyjej opatrzone było i aby Rzeczpospolita et damna passi w czynieniu sprawiedliwości z tych, przez których się to stało, ukontentowani byli i o rekuperowaniu zamków straconych, opatrzywszy wprzód bezpieczeństwo Rzeczypospolitej od niebezpieczeństwa pogańskiego i moskiewskiego, aby obradę uczynili.

Artykuły anni 1611 ichm. panom posłom z województwa naszego lubelskiego dane, które do tej doby do skutku nie są przywiedzione, reasumujemy, zlecając to panom posłom naszym, aby na tym sejmie seriam instantiam o przywiedzenie ich do skutku uczynili, mianowicie o daninach, alienacyjach i o inoneracyjej dóbr Rzeczypospolitej, de correctura iurium i o skróceniu procesu, o kompozycyjej inter status, o przywiedzenie do skutku konstytucyji anni 1607 z ichm. pany duchownymi, o sądzeniu kryminałów po sejmie, o statucie de tumultibus, o uspokojeniu dissidentium in religione i aby causa religionis nie byli pozywani; a mianowicie świeży żal i szkoda jm. pana Sędziwoja Ostroroga od mieszczan poznańskich po zburzeniu dworu jmci w Poznaniu[255], zlecamy to panom posłom naszym, aby gorącą instancyją do Króla JMci uczynili, prosząc, aby prędką i słuszną odniósł sprawiedliwość.

[255] *Należący do Kościoła braci czeskich zbór w Poznaniu został spalony podczas najścia 3 VIII 1616 r.*

O bankietach trybunalskich, de raptu utriusque sexus, o tych, którzy z wielkimi orszakami w drogę jeżdżąc, szkody ludziom czynią, o intercessyjach ichm panów posłów, o naznaczeniu sejmiku w sześć niedziel po sejmie dla relacyjej panów posłów, o statucie de validis mendicantibus, o [k. 23v] reformacyjej szpitala żołnierskiego w Warszawie, o deklaracyjej de complicitate banniti faeminei sexus, o czynieniu liczby każdorocznej mieszczan w miastach królewskich, o arendzie czopowego.

Artykuły drugie anni 1613 in januario.

O opiekach albo kuratelach, o zniesieniu myta nowodworskiego, o kwarcie z W. Ks. Litewskiego, o dwa deputaty z województwa lubelskiego, o zniesienie konstytucyjej mieszczan lubelskich mimo wiadomość województwa lubelskiego otrzymanej, o naprawowaniu dróg przez mieszczany lubelskie.

Artykuły drugie eiusdem anni in novembre.

O pogłównym żydowskim, o żołnierzu powiatowym, o zawieraniu sejmu, o ordynacyjej sądów w ziemi inflanckiej.

Także i artykuły anni 1615.

Deklaracyja konstytucyjej anni 1611 o obostrzeniu prawa na swawolniki, o obostrzeniu statutu de guerra, o obostrzeniu prawa mieszkania ichm. panów senatorów przy Królu JMci, o zaczynaniu sejmu od recesów, o rozdawaniu wakancyjej na początku sejmu, o zniesieniu konstytucyji, na które protestacyje poselskie zaszły, o inserowaniu przywileju electionis liberae lenna pruskiego, o przywilejach miast pruskich, o chowaniu dziatek szlacheckich przez ichm panów duchownych według dawnych praw, o przysiędze [k. 24] urzędników ziemskich do odprawowania komisyjej granicznej, o nieodmienianiu konstytucyji namówionych na sejmie, o deputatach trybunalskich aby, excepto legali impedimentum, na Trybunał się stawili i mieszkali przez cały Trybunał, o przywiedzeniu do skutku statutu de taxa rerum venalium, o expulsyjach, o taxie capitis plebeii, o obostrzeniu prawa na mieszczany strony kupowania dóbr ziemskich, o sądzeniu spraw de bonis nullo iure receptis zaraz po sejmie z kryminałami.

Artykuły anni 1616.

O służbie Rzeczypospolitej z sołtystw i wójtostw, o niezniesieniu konstytucyjej de disciplina militari, o zasiadaniu samych tylko panów posłów, o niewyjeżdżaniu kupców po towary za granice, o pomknieniu czasu do sądów trybunalskich, o podniesieniu zniesionych dekretów trybunalskich dekretami zadwornymi, o dobrach zafrymarczonych, o apelacyjach in causa ad inscriptiones a male obtentis, o scrutiniach, o deklaracyją casuum recentis criminis, o zapisowaniu relacyji criminałów i o rejestrze sejmowym, o glejtach, o wydawaniu komisyjej, o namówieniu ceny pewnej monety złotej i srebrnej.

Iż panowie lustratorowie kresy sobie prawem pospolitym naznaczone w wielu rzeczach przechodzą, roboty poddanym ustawiając, proventus nie tylko solidos, ale i te, które na przemyśle samym gospodarskim należą taxować się ważą, dzierżawcom i miastom Króla JMci orszaki z sobą prowadząc, ciężcy bywają, honoraria nawet jako rzecz powinną wyciągają, zaczym niektórym ichm. panom dzierżawcom przeciwko szacunkom lustratorskim i do protestacyjej czynienia [k. 24v] i oddania kwarty tylko wedle dawniejszej lustracyjej przyszło, przeto iż na to jeszcze kognicyja sejmowa Króla JMci nie zaszła, starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby panowie dzierżawcy od poeny prawa pospolitego hac in parte ochronieni byli i władza na potym panów lustratorów ocerklowana była.

Iż czwartkowe sprawy na Trybunale tak się bardzo zagęściły, że wielką zwłokę in causis exemptionum, które prędkiego sądu i odprawy potrzebują, ludzie mają, przeto starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby tak po odsądzeniu spraw duchownych w piątek, jako po odsądzeniu spraw officii w sobotę, sądzone były.

Siła się w tym ludziom stanu szlacheckiego praeiudicii dzieje, że czasem sine delatore certo a podczas z delacyjej letkiego człowieka conditionis plebeiae szlachcic accusatus criminis sprawować się w sądzie musi. Przeto starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby to na potym prawem obwarowano było, żeby in causa criminali letkiej kondycyjej człek delatorem nie mógł być, ale tylko szlachcic.

Próba złota i srebra aby już w pewnej chlubie stanęła i cenę swoję pewną ta próba miała, starać się o to panowie posłowie nasi mają.

Zamki ukrainne aby panowie starostowie miejsc onych praesidiis opatrzyć byli powinni, mają się o to panowie posłowie nasi starać i rationem z drugimi inire, skądby na to koszt miał być.

Iż dekretów trybunalskich egzekucyją ważą się niektórzy literis inhibitoriis Sacrae Regiae Maiestatis hamować, [k. 25] tedy na tych, którzyby takowe listy z kancelaryjej Króla JMci wynosili, poenam i forum postanowić.

Causa exemptionum in casu, gdzieby nowoletnie sądy albo leżenie ksiąg ziemskich nie doszło, albo żeby też na jaki czas inszy wykupno dóbr przypadało, żeby po takowych terminach za przypozwem na pierwszych querelach takowe sprawy odprawować się mogły cum adiudicatione vadii sumae principali correspondentis salva appelatione na Trybunał, gdzieby praetensia haereditatis albo wątpliwa jaka disquisitio de iuribus zachodziła.

Skrócenie procesu przez jm. pana Wojciecha Sierakowskiego pisarza grodzkiego lubelskiego spisane, aby panowie posłowie sub censuram stanów podali.

Konstytucyją o plenipotencyjach i drugą o znoszeniu banicyji aby zmoderowane były, non derogando procesibus anterioribus.

Procesy na Grekach niezuniowanych otrzymane starać się, aby zniesione były.

Iż z rotmistrzów i żołnierzów cudzoziemskich sprawiedliwości ukrzywdzeni ludzie z trudnością dochodzić mogą, a za tym hac impunitate ciężcy są ludziom, przeto panowie posłowie nasi starać się o to mają, żeby takowy żołnierz zniesiony był, a ludzie hactenus ukrzywdzeni aby mogli dojść sprawiedliwości.

Do konstytucyjej o przysiędze trybunalistów koronnych aby było przyłożono, że nie jest sługą rękodajnym żadnego pana ani w tym żadnej kolizyjej czyni.

Iż waśni między ludźmi wielkimi w krajach ruskich zwątliły potęgę tych krajów przeciw niebezpieczeństwom [k. 25v] od pogan, prosić Króla JMci, aby authoritate sua przywieść ich do zgody raczył.

Iż na przestrodze, którą strażnicy Rzeczypospolitej są powinni siła należy i na tę przewagę wielkiego kosztu potrzeba, przeto starać się o to, aby na potym do strażnictwa koronnego przyłączone było które starostwo ukrainne, w którym by obecnie mieszkając, o wszelakim niebezpieczeństwie Rzeczpospolitą wcześnie ostrzegać mógł.

Konstytucyja przeszłego sejmu o porównanie korców, beczek i miar inszych[256] aby była tak obostrzona, żeby i na posesory, którzyby bronić tego w majętnościach albo dzierżawach swych chcieli, poena i forum aby naznaczone było.

Urzędy wojewodzie aby miały forum na Trybunale, gdzieby w czynieniu sprawiedliwości remissi byli i deklaracyja aby była uczyniona, jakim prawem dochodzić sprawiedliwości z Żydów, żeby sobie urząd wojewodzi pro arbitrio prawa nie formował.

Woin, Łomazy i Kodeniec iż przedtym zawsze do Korony należały i świeżo starostowie przedtym brzescy za osobnymi przywilejami z kancelaryjej koronnej wydanymi te dzierżawy trzymali, aby także teraz Korona przy prawie swym zostawiona była.

Regestr spraw kryminalnych na sejmie aby był porządny i w czas zawsze wywieszony, bez wariacyjej wszelakiej, i żeby in causis criminalibus zawsze areszt na sejmie do trzeciego dnia szedł, a nazajutrz zaraz post

[256] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 198–199.*

condemnationem aby rejestr condemnatorum był na ścienie wywieszony [k. 26] dla obwieszczenia każdemu.

Iż ichm. panowie Podlodowscy strony frymarku Podlodowa i inszych do niego należących ukazują aprobacyją sejmową, którą uprzedziła rewizyja ludzi wielkich na to ex consensu totius Reipublicae naznaczonych i wszystkie inne requisita w prawie pospolitem opisane w tym frymarku są zachowane, starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby ten frymark in dubium przywodzony nie był i oni turbowani nie byli.

Ostatnia clausula konstytucyjej anni 1616 sub titulo O bezpieczeństwie kościołów i klasztorów[257] zda się być obciążliwa, gdyż o słowa tylko poenam infamiae w sobie zaciąga, aby zmoderowana była.

Intratę z dobr królewskich naznaczyć i zamierzyć wedle urzędów i zasług, aby potencyja jednych nad drugie nie rosła i zasłużonym dostała się porcyja nagrody.

O niewydawaniu komisyjej do pierwszego artykułu anni 1616 to przydajemy, aby non obstantis contradictione dzierżawcom dóbr koronnych, stanowi szlacheckiemu z kancelaryjej wydawani byli, także aby za niemożnością zwiedzenia jeden senator przy inszych urzędnikach to negotium odprawować mógł.

Zlecamy to panom posłom naszym, aby imieniem województwa naszego spólnie z inszymi województwy jako jm. panu hetmanowi koronnemu[258], także i wszystkim ichmciom krajów ruskich i innych, że się pod teraźniejszą potrzebę zgromadziwszy to niebezpieczeństwo od pogan wsparli, podziękowali, prosząc, aby ichmć w tym ustawać nie raczyli.

Petita.

Za wszystkimi in genere ludźmi rycerskimi.
Za jm. panem Strusiem.
Za jm. panem Marcinem Kazanowskim.
[k. 26v] Za jm. panem referendarzem litewskim[259].
Za ichm. panami Sieniutami.
Za mnichami lubelskimi św. Franciszka.
Za jm. panem podsędkiem lubelskim[260] i panami Bałabanami.
Za jm. panem podsędkiem chełmskim[261].
Za jm. panem Slawskim.
Za jm. panem Samborzęckim.

[257] *Tamże, s. 199–200: Bezpieczeństwo klasztorów panieńskich i kościołów.*
[258] *Stanisław Żółkiewski.*
[259] *Aleksander Korwin Gosiewski.*
[260] *Jan Dzierżek.*
[261] *Fryderyk Podhorodyński.*

Za jm. panem Lesieckim.

Za jm. panią Ziemacką.

Za jm. panem Siestrzewitowskim.

Za ichm. panami Bratoszewskiemi.

Za mieszczany parczowskimi.

Które artykuły od nas zgodnie namówione i petita pozwolone zleciliśmy wielmożnemu panu jm. Mikołajowi Firlejowi kasztelanowi bieckiemu, staroście lubelskiemu, także jm. panu Bartoszowi Kazanowskiemu podstarościemu lubelskiemu, marszałkowi naszemu, także ichm. panom deputatom do spisowania tych artykułów od nas użytym podpisać i do akt grodzkich lubelskich przez jm. pana marszałka naszego in instanti per oblatam podać.

Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelana biecki, starosta lubelski, Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, marszałek koła tego, Christopherus Zeliński iudex terrestris Lucoviensis mp., Jan Dzierżek podsędek lubelski mp., Abram Sieniuta z Lachowiec mp., Florian Domaszewski Widlica podstarości łukowski, Stanisław Czerniejowski z Czerniejowa, Jan Kazanowski z Kazanowa mp., Erazm Witkowski pisarz grodzki łukowski, Andrzej Suchodolski z Suchodół, Paweł Lubieniecki z Lubieńca mp.

LXXXVI. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 6 lutego 1618 r.

Wojewoda lubelski Piotr Firlej uniwersałem datowanym w Korczynej 22 I 1618 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd pisarza ziemskiego lubelskiego po śmierci Mikołaja Brodowskiego do Lublina na 6 II 1618 r.: rozmyślałem się na to, jeślibym tę elekcyję po następującym sejmie czyli w tym czasie przed nim złożyć miał, ale widząc, że prawo pospolite rozkazuje mi, abym najdalej sześć niedziel takowę elekcyję składał, a do tego widząc, iż Trybunałowi przyszłemu na tym urzędniku siła należy i aby za tym zatrudnienie jakie nie urosło na niem i w ekspedycyjach prawnych omieszkanie dla przyczyn ważnych, raczyj-em się nachylił na tę stronę, abym — gdyż czasu tyle zostaje — przed sejmem złożył wmciom dzień na zjechanie się na elekcyją drugiego pisarza ziemskiego; *APL, CLRMO 48, k. 59–59v — w imieniu Firleja oblatował szl. Aleksander Hański 27 I 1618 r.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd pisarza ziemskiego lubelskiego 12 II 1618 r. otrzymał Wojciech Sierakowski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 152.

LXXXVII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 24 kwietnia 1618 r.

Sejmik zwołany konstytucją sejmu zakończonego 27 III 1618 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 243 (błędnie odczytana data sejmiku; 24 VI 1618*).*

1. Laudum sejmiku lubelskiego 24 kwietnia 1618 r.

Rkp. *APL, CLRMO 48, k. 202v–203 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, marszałek sejmiku, 25 IV 1618 r.* [feria quarta post Dominicam Conductus Paschae a. D. 1618].

[k. 202v] My rady, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego na elekcyjej poborcy dnia dzisiejszego zgromadzone czynimy wiadomo, iż zjechawszy się podług czasu konstytucyjej sejmu przeszłego determinowanego, poborcę ur. pana Mikołaja Stoińskiego obraliśmy, który podług uchwały sejmowej dwa pobory wybrać i wybrawszy jeden pobór z czopowym do rąk jw. pana Mikołaja Daniłowicza podskarbiego koronnego oddać ma. A iż drugi pobór, także i czopowe drugiego roku na obronę Rzeczypospolitej jest uchwalony i w szafunku województwa być ma, przetoż i szafarze [k. 203] ichm. pany Pawła Orzechowskiego z Orzechowca, Jakuba Pszonkę Babińskiego, Floriana Domaszewskiego podstarościego łukowskiego obraliśmy, którym ten pobór drugi i czopowe z drugiego roku po wybraniu go zupełnym przez pana poborcę, za kwitem panów szafarzów do akt którychkolwiek, bądź trybunalskich, bądź grodzkich lubelskich podanym oddany być ma. A panowie szafarze ten pobór na samę obronę Rzeczypospolitej obrócić będą powinni, trzymając się konstytucyjej, albo więc jeśliby Rzeczpospolita od niebezpieczeństwa pogańskiego była wolna, tam, kędy zgoda jednostajna województwa ukaże, tam obrócony być ma.

Którę to zgodnę naszę uchwałę zjazdu teraźniejszego dla wiadomości wszystkiego województwa do akt grodzkich lubelskich marszałkowi zjazdu naszego zleciliśmy wnieść.

Działo się w Lublinie, die 24 aprilis a. D. 1618. Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego imieniem obywatelów wszystkich mp.

LXXXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 grudnia 1618 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 25 X 1618 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 22 I 1619 r., wyznaczając termin poprzedzających go sejmików przedsejmowych na 11 XII 1618 r., por. ASZCh., s. 127; ASWK, t. I, s. 390. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 11 grudnia 1618 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 48, k. 837–842 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Abraham Zbąski marszałek sejmiku 14 XII 1618 r.* [feria sexta post festum Conceptionis Gloriosae Virginis Mariae proxima a. D. 1618]; **Rkp. 2.** *BN, rkp. BOZ 1809, k. 397–398 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 183–193v — kopia.*

[k. 837v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam od JKMci pro die 11 decembris w roku teraźniejszym 1618 złożony zjechali, za zezwoleniem nas zgodnym obraliśmy z pośrodku siebie ne sejm walny warszawski posły, ichm. panów Abrahama Zbąskiego ze Zbąszyna, Andrzeja Firleja starostę kazimierskiego, Bartosza Kazanowskiego podstarościego lubelskiego, którym zleciliśmy to, aby powinszowawszy JKMci dobrego zdrowia i fortunnego panowania, z ichm. pany posłami inszych województw i ziem podziękowali Królowi JMci za to, że dla obmyślawania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i inszych potrzeb jej sejm nam złożyć raczył.

Iż z propozycyjej JKMci P. n. m. zrozumieliśmy, że za niegruntownym opatrzeniem na sejmie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej od pogan te nieznośne szkody ruskie kraje odniosły, dowiedzieć się o tym [k. 838] panowie posłowie mają, czemu przeszłego sejmu konstytucyje efektu swego nie brały, a mianowicie czemu nie doszedł żołd stipendiarios Reipublicae? Czemu Kozacy niewprawieni w posłuszeństwo i żołdem nieukontentowani? A nie tylko dowiedzieć, ale i starać się mają, żeby in posterum efekt swój brały. Także i o tym, czemu do Turek poseł nie szedł, pytać się mają.

Uważając k temu, z jakim to nieprzyjacielem na wojnę zaniosło się et quam difficili tempore Reipublicae zlecamy to panom posłom naszym, żeby równo z drugimi pany posły prosili o to Króla JMci, żeby wszystkich zwyczajnych do zadzierżenia z tym nieprzyjacielem przymierza środków wprzód zażyć raczył. Lecz iż i to niepewna, jeśli te pójdą i na pogańskich obietnicach sadzić zdrowie wszystkiej Rzeczypospolitej niebezpieczno i wszelkie traktaty, a ile z pogany, lepiej się zawsze powodzą gotowemu i Rzeczpospolita potrzebuje zawsze gotowości i pewnej obrony, poruczamy to fidei panów posłów naszych, żeby z inszymi województwy zniósłszy się, już wżdy teraz namówili gruntowny i dostateczny sposób teraz i na potomne czasy w takim razie służący obronie Rzeczypospolitej, gdyż taka konstytucyja nie jest jednego województwa, ale całego sejmu, bo i wszystkim wobec potrzebna i wszystkich wobec potrzebuje.

Poborem widzimy, iż wielkie wojska wychować niepodobna, a za niezapłaceniem jemu pewne niebezpieczeństwo widzimy i to, że pospolite

ruszenie takie, jako w statucie mamy, zatrudnienie raczej, niż ratunek przyniosłoby Rzeczypospolitej, inakszych tedy sposobów a takich, któreby według proporcyjej [k. 838v] osiadłości każdego afficerent równo szukać rozumiemy rzecz potrzebną i dajemy w tym facultatem panom posłom naszym, z tym jednak dokładem, żeby żadnego speciale onus na nasze województwo nie wnosili; więc i z tym, żeby to eatenus wagę swoję miało, jeśliżeby insze sposoby do odwłóczenia tej wojny nie szły żadne. Bo jeśliżeby ta wojna się odwlokła, tej namówionej obrony sposoby braciej przynieść, aby onych na przyszłych sejmikach censuram czynili, panowie posłowie nasi [mają]. Pozwalamy i tego, żeby konstytucyje anni 1590[262] pod wypowiedzenie przymierza przez posła cesarza tureckiego, któreby były accommodati temu czasowi, reasumowane [były].

Kwarcianego żołnierza według kwoty teraźniejszych kwarcianych pieniędzy liczba zupełna zawsze żeby była chowana, ażeby nie z jednego województwa rotmistrze bywali, ale żeby się i drugim województwom dostawało tejże przysługi Rzeczypospolitej i ćwiczenia w dziele rycerskim według konstytucyjej anni 1591[263]. A iż też powiatowy żołnierz zda się być z mniejszem ciężarem Rzeczypospolitej i do konfederacyjej nie tak sposobny, żeby konstytucyja anni 1613[264] in effectum była przywiedziona.

Pospolite ruszenie in causa belli Turcici zostawić w ręku Króla JMci do przyszłego sejmu, z poprawą i zniesieniem tego, co je zatrudnia i niepożytek czyni; do którego, jeśliżeby przyjść miało, okazowanie na jeden dzień po wszystkich województwach żeby je uprzedzało, postrzegając w tym pospolitym ruszeniu [k. 839] tego, żeby w nim nikt powinności w prawie pospolitym na się włożonej nie ulegał.

Kozackie swawoleństwo iż w nieprzyjaźń z pogany nas zaciągać nie przestaje, każąc się przykładami różnymi dawnych czasów warować i w tym securitatem Reipublicae na potomne czasy a pogotowiu, żeby przez przepuszczanie jakich wojsk cudzoziemskich Rzeczpospolita w niebezpieczeństwo przywiedziona nie była.

Nieprzyjaźń między ludźmi wielkimi zwątliłaby potęgę tych tam krajów przeciw niebezpieczeństwom od pogan, prosić Króla JMci, aby authoritate sua przywieść ich do zgody raczył.

Moskiewski zaciąg iż dotąd nad uczynioną nadzieję i obietnicę końca nie wziął, dowiedzieć się o tym panowie posłowie mają, jeśli się namowom i obowiązkom z sejmu anni 1616[265] dosyć dzieje. Także opatrzywszy

[262] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 139–143.*
[263] *Tamże, s. 176–178.*
[264] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 118.*
[265] *Tamże, s. 193.*

wprzód Rzeczypospolitej bezpieczeństwo od pogan, moskiewskie potrzeby zlecamy panom posłom naszym mieć na pilnym oku, zgadzając się z inszymi województwy.

A iż tamta ściana potrzebuje ustawicznego praesidium, starać się o to koniecznie panowie posłowie mają, żeby też ichm. panowie litewscy kwartę pozwolić i żołnierza za nią jako i w Koronie chować raczyli. Także i tych ichmciów, którzy eminentiora beneficia et ornamenta w tej Rzeczypospolitej tak ratować, jako i świeckie mają.

Prosić panom posłom zlecamy, żeby też speciali auxilio potrzebom królewicza jmci dogodzić raczyli[266], gdyż stąd nie tylko finium, ale i fidei catholicae incrementum (daj Bóg) urość może.

[k. 839v] A iż na tejże posłudze JKMci i Rzeczypospolitej jm. pan starosta chmielnicki[267] przyszedłszy w ręce nieprzyjacielskie przez sam niedostatek żywności i posiłków, dotąd w więzieniu tam żałośnie trawi, iż z listów utrapionej małżonki jmci zrozumieliśmy, że za metropolitę[268] Moskwa chce go puścić, prosić JKMci P. n. m., żeby i tego środka do wyswobodzenia jego zażyć miłościwie raczył, raczej mu życząc na służbach swych, niż w nieprzyjacielskich rękach ostatek wieku i zdrowia strawić.

W Inflanciech, iż i tam niepewny pokój i Parnawa stracona, dowiedzieć się o tym panowie posłowie mają, kto tego przyczyną i poenas vigere na winnego, także quo in statu tanta provincia teraz jest, i kurlandzkie feudum i bezpieczeństwo stamtąd obmyślić modernibus tempori accomodatis.

A iż zawieranie sejmów samym tylko poborem, bez ukojenia i dogody w afektacyjach stanu rycerskiego siła i dyfidencyjej mnoży i chęci do ratunku traci, starać się o to panowie posłowie mają, żeby w tym, co urgentius jest i zachodzi stan rycerski, ukontentowanie z tego sejmu przynieśli, konformując się artykułom przeszłego sejmiku, które reasumujemy.

Compositionem inter status według uchwały przeszłego sejmu na początku tego ma być traktowano, trzymać się tego panowie posłowie mają i to do efektu przywieść. A iż to postanowienie o tej kompozycyjej, któreby się na sejmie stało, ma być do braciej odniesione. Żeby interim, póki się ta kompozycyja nie zawrze, konstytucyje anni 1607[269], które

[266] *Chodzi zapewne o królewicza Karola Ferdynanda (ur. 1613), którego biskup wrocławski arcyksiążę Karol już w 1619 r. przewidywał na koadiutora swego biskupstwa.*

[267] *Mikołaj Struś.*

[268] *Metropolita Moskwy i patriarcja całej Rusi Filaret (Fiodor Romanow) przebywał wówczas w polskim więzieniu w Malborku; wkrótce został uwolniony.*

[269] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 342.*

są in volumine legum, a przeciwko nim siła stan rycerski przez te lat kilka gravamina odniósł, in executionem przywiedzione były i według nich ichm. [k. 840] panowie deputaci sądzić na Trybunale byli powinni, a gdzieby się in contrarium prawu działo, tedy konstytucyja anni 1581[270] o egzekucyjej o dziesięciny przynajmniej do przyszłego sejmu, aby była reasumowana.

Dekreta trybunalskie zadwornymi i sejmowymi dekretami żeby znoszone nie były, et i contra forum namówiwszy i prawa obostrzywszy na tych, z których się to instancyjej działo.

Opowiedał nam to ur. pan Wojciech Sierakowski pisarz ziemski lubelski i poborca przeszły województwa naszego, że z Trybunału Radomskiego blisko przeszłego sprawę o czopowe dwuletnie, to jest anni 1616 et anni 1617 odesłano na sejm z tej przyczyny, żeby miało być umniejszenie znaczne czopowego w tym województwie. A iż to na sejmiku naszym wywiódł, że jeśli co na pierwsze czopowe nie doszło tych lat, żeby się to stało dla pogorzeli trzech miasteczek funditus, a drugich trzech po więtszej połowicy i inszych słusznych przyczyn, czegośmy wszyscy dobrze świadomi i doznaliśmy jego pilności i życzliwości w tej posłudze Rzeczypospolitej, przeto zlecamy to panom posłom naszym, aby się o to starali na sejmie, jakoby ta remissa bądź przez dekret JKMci, bądź przez konstytucyją zniesiona była, a on już po tej remissie kwit otrzymał generalny skarbowy z obudwu lat pomienionych, tak dalej o to inquietowany nie był. Także i deklaracyją o czopowym teraźniejszym w województwie naszym żeby uczynili taką, żeby według arend najpośledniejszych anni [k. 840v] 1616 wybierane było.

Mają się i o to panowie posłowie nasi starać, aby egzekucyjej statutów de non alienandis bonis mensae Regis, tak jako w niektórych inszych województwach jest zawarta, po wszystkiej Koronie zawarta była i już nikt eo nomine inquietowany nie był, i sprawy wszelakie od instygatora koronnego in vim executionis tych statutów na sejm intentowane zniesione były, a pozwani od nich aby wolni uczynieni byli.

Także i frymarki, które servatis omnibus solennitatibus de iure requisitis stanęły, aby w wątpliwość przywiedzione nie były, osobliwie ichm. panowie Podlodowscy aby w prawie swym inquietowani nie byli, także panowie Podoreccy i panowie Bałabanowie, jm. pan podsędek lubelski[271].

Liczba z kwarty i z poborów aby na tym sejmie i na inszych potomnych zawsze dostatecznie odprawowana była.

[270] *Tamże, s. 451.*

[271] *Jan Dzierżek.*

Sejmik korczyński iż bywał z wielkim pożytkiem Rzeczypospolitej, a teraz go nie tylko zaniechano, ale i w listach niektórych sejmikowych opuszczono, przeto zlecamy to panom posłom naszym, aby nie tylko stare prawo o tym reasumowali, ale i obostrzyli.

Iż ludzie kupieccy na towary swoje wszystkie podatki od Rzeczypospolitej uchwalone wkładają, wielkie depaktacyje czynią, iż [z] stanów koronnych nie tylko to wszystko wybierają, ale i wielki zysk stąd mają, przeto zlecamy panom posłom naszym, aby prawa dawne de pretiis rerum uchwalone, do skutku przez urzędy wojewodzie i staroście sine ulla intermissione po wszystkiej Koronie przywodzone były.

[k. 841] Poddani szlacheccy żeby do żadnego innego forum pociągani nie byli, ale żeby z nich sprawiedliwości według praw dawnych sami panowie requirowcami byli.

O relaksacyją podymnego, które lustracyją jm. panu staroście lubelskiemu[272] w prowent jest rachowane, starać się panowie posłowie nasi mają na województwo nasze.

Miasta pruskie Żydom koronnym handlów bronią, co iż dalece szkodzi Rzeczypospolitej, panowie posłowie nasi starać się o to mają, aby wolność handlów w Prusiech mieli.

Szafarstwo poboru, który było województwo nasze na sejmie przeszłym w szafunku swoim zostawiło, powierzone było pewnym osobom ichm. panom braciej obywatelom naszym, ten iż dotąd nie był przez nich od pana poborcy odebrany, ale przy nim zostaje, przeto to szafarstwo za pozwoleniem naszym dobrowolnie z siebie składają. A iż dekret Trybunału Radomskiego blisko przeszłego na nich zaszedł, tedy panowie posłowie nasi starać się o to mają, jakoby z nich ten dekret był zniesiony.

Urzędnicy koronni aby mieli forum na Trybunał, gdy w czym excedunt. Starostowie ukrainni aby w starostwach swych obecnie mieszkali jest prawo dawne, lecz że temu nie czynią dosyć, tedy prawo na nie obostrzyć.

Także ludzi służebnych, którzy z dawna z dóbr Rzeczypospolitej służbę wojenną byli powinni, aby panowie dzierżawcy na inszą posługę ani pożytek nie obracali.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym, aby imieniem województwa naszego spólnie z inszymi województwy podziękowali tym wszystkim ichmciom, którzy na teraźniejszą usługę [k. 841v] Rzeczypospolitej personaliter zdrowia swoje chętnie niosąc, ochotę swoję Rzeczypospolitej oświadczyć raczyli.

[272] *Mikołaj Firlej kasztelan wojnicki.*

Petita.

Prosić o to gorąco panowie posłowie nasi mają Króla JMci wespołek z drugimi pany posłami inszych województw, aby JKMć obywatelów tych województw, które w tych kilku leciech od pogan szkód nieoszacowanych i krwie narodu naszego w niewolą pogańską niezliczoną liczbą zabranych odnieśli, użaliwszy się miłościwie i osobliwą łaską swą pańską pocieszyć raczył.

Za książęciem jmcią kurlandzkim[273].

Za ichm. pannami zakonniczkami lubelskim św. Franciszka.

Za jm. panem Janiewskim.

Za jm. panem Lesieckim.

Za pany Riżany.

Za mieszczany ostrowskimi, i dawniejsze petita w artykułach blisko przeszłych opisane.

Które artykuły od nas zgodnie namówione i petita pozwolone zleciliśmy jaśnie wielmożnym senatorom, także ur. ichmciom panom marszałkowi i deputatom do sprawowania tych artykułów od nas wysadzonym podpisać i do akt grodzkich lubelskich przez jm. pana marszałka naszego per oblatam podać.

Piotr Firlej z Dąbrowice wojewoda lubelski, Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan wojnicki, starosta lubelski — okrom punktu o podymnym, Jan Dzierżek podsędek lubelski, Abraham Zbąski, Jan Poniatowski pisarz grodzki lubelski, Florian Domaszewski podstarości łukowski, Erasmus Witkowski pisarz [k. 842] grodzki łukowski, Jan Gilowski komornik ziemski lubelski, Paweł Lubieniecki z Lubieńca.

LXXXIX. Sejmik relacyjny w Lublinie 11 kwietnia 1619 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmu zakończonego 6 III 1619 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 250.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 11 kwietnia 1619 r.

Rkp. *APL, CLRMO 49, k. 231v–233v — oblata: w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Suchodolski marszałek sejmiku 12 IV 1619 r.* [feria sexta post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1619].

[k. 231v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na dzień 11 kwietnia według oznaczenia czasu

[273] *Wilhelm Kettler?*

w konstytucyjach blisko przeszłego sejmu walnego koronnego warszawskiego dla obrania rotmistrza powiatowego i [k. 232] poborcy województwa naszego zjechali, przychylając się do uchwały sejmowej, obraliśmy z pośrodku siebie na urząd rotmistrzowski ichm. panów pana Zygmunta Nisczyckiego z Radzanowa wojewodzica bełskiego, pana Szczęsnego Kolbrzyńskiego podczaszego lubelskiego, starostę latowickiego, pana Stanisława Czernego z Witowic chorążyca lubelskiego, braci naszej i obywatelów dobrze osiadłych województwa naszego. A obraliśmy dlatego trzech ichmci według uchwały sejmowej, aby Król JMć P. n. m. jednemu z ichmciów list przypowiedni według ofiarowania na tymże sejmie łaski swej pańskiej dawszy, onego naznaczyć województwu naszemu raczył.

Temu panu rotmistrzowi naszemu stosując się do namów i uchwały blisko przeszłego sejmu, porachowawszy statecznie, wiele poboru tak łanowego, szosowego i tego wszystkiego, co przy poborze wybrano jest, jako też i czopowego jeszcze niewybranego w województwie naszym za uchwałą sejmu łońskiego dotąd zatrzymanego jest i być może, zlecamy zaciągnąć żołnierza usarskiego na tę posługę Rzeczypospolitej koni sto na cały rok teraźniejszy z ludzi stanu szlacheckiego, ile może być najwięcej obywatelów województwa naszego. Z którym żołnierzem jm. pan rotmistrz nasz stawić się ma na posługę Rzeczypospolitej na miejsce i na czas w konstytucyjej blisko przeszłego sejmu o żołnierzu powiatowym opisanej oznaczony[274].

A iż żołd kwarcianemu wojsku tak usarskiemu, jako i kozackiemu jest już [k. 232v] na blisko przeszłym sejmie oznaczony, to jest usarzowi na ćwierć roku na koń po zł 30 i kozakowi po zł 24 na koń, usarskiemu żołnierzowi pozwoliliśmy i zaraz na dwie ćwierci roku pieniądze dać ur. panu Mikołajowi Stoieńskiemu poborcy naszemu do rąk tegoż pana rotmistrza naszego, któremu to munus JKMć konferować będzie raczył, za ukazaniem listu przypowiedniego, zleciliśmy. Na kuchnią jm. panu rotmistrzowi na każdą ćwierć zwyczajnie po zł 100, na drugie dwie ćwierci jeśli tego potrzeba Rzeczypospolitej ukaże po wyjściu teraźniejszych ćwierci, które się od popisu zacząć mają, znowu tenże pan poborca nasz za teraźniejszym zleceniem naszym a za oznajmieniem o tej potrzebie Rzeczypospolitej jm. pana hetmana wielkiego koronnego, który tym żołnierzem naszym powiatowym i wszystkim wojskiem władać będzie, takiż żołd na trzecią ćwierć. A będzieli potrzeba z oznajmienia jm. pana hetmana koronnego po wyjściu trzeciej i na czwartą ćwierć dać temu panu rotmistrzowi naszemu, za wiadomością ichm. panów senato-

[274] *W Trembowli, 19 V 1619 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 246–247.*

rów i jm. pana starosty naszego lubelskiego powinien będzie. A na odebranie tego żołdu przez jm. pana rotmistrza naszego od pana poborcy dosyć będzie mieć panu poborcy rekognicyje jego dla uczynienia liczby. Ale jeśli pan poborca nie będzie miał oznajmienia od jm. pana hetmana o potrzebie Rzeczypospolitej, tak, iżby nie było trzeba po wyjściu tych dwóch ćwierci, na które się zaraz pieniądze dadzą, dawać pieniędzy znowu panu rotmistrzowi, tedy to, co zostawać będzie poboru przy panu poborcy naszym w ręku jego i z tymi, cobykolwiek reszty tego poboru i czopowego przy nim ostało, do dalszej informacyjej naszej zostawać ma.

A iż tenże pan poborca [k. 233] nasz przeszły i teraźniejszy nie tylko pobór łoński wybierał, ale do tego nim szafował, przeto to salarium, które było panom szafarzom w uniwersale łońskim naznaczono, jmci należeć będzie, a on powinność szafarską ekspediować ma za tymże salarium.

Tenże jm. pan rotmistrz nasz, którego JKMć podać będzie raczył, podlegać ma i z żołnierzami we wszystkim uchwale sejmu blisko przeszłego tak w ciągnieniu do wojska, jako i z ściągnienia od wojska i w samym wojsku, równo z żołnierzem powiatowym inszych województw i kwarcianym, którego fidem et conscientiam w tym oneramus, aby po wyjściu czasu od nas oznaczonego służby swojej nikomu się bez wyraźnego pozwolenia naszego na dalszą służbę zaciągać nie dał sub nullitate zaciągu swego.

Do wybierania poboru drugiego do skarbu koronnego na sejmie blisko przeszłym na obronę Rzeczypospolitej pozwolonego obraliśmy i użyliśmy prośbami naszymi pro hac vice tantum tegoż jm. pana Mikołaja Stoieńskiego poborcy naszego łońskiego, który to munus na się wziąwszy ma się w wybieraniu i oddaniu poboru tego według uchwały sejmu blisko przeszłego sprawiać, nie powtarzając przysięgi, którą tak rok województwu naszemu oddał.

Tę lekcyją i porozumienie nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Suchodolskiemu marszałkowi teraźniejszemu zjazdu naszego z podpisami ichm. panów senatorów, urzędników i deputatów naszych na spisanie tego postanowienia obranych, także i jego samego do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się to w Lublinie, 11 aprilis roku teraźniejszego 1619. Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan wojnicki, starosta lubelski, Aleksander Piotr Tarło z Czekarzowic kasztelan lubelski, Krzysztof Zeliński sędzia ziemski łukowski, Wojciech Sierakowski pisarz ziemski lubelski, Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, [k. 233v] Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubel-

ski, Andrzej Suchodolski marszałek województwa lubelskiego ręką swą, Jakub Pszonka, Jakub Sienieński, Paweł Lubieniecki z Lubienia, Krzysztof Pawłowski podwojewodzi lubelski i pisarz grodzki biecki, Jan Jezierski.

XC. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 22 września 1620 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 27 VII 1620 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 3 XI 1620 r., sejmik przedsejmowy w Lublinie na 22 IX 1620 r., por. ASZCh., s. 129. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 22 września 1620 r.

Rkp. *APL, CLRMO 50, k. 599v–604v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku 25 IX 1620 r.* [feria sexta post festum Sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima a. D. 1620].

[k. 600] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam od JKMci pro die 22 septembris w roku teraźniejszym 1620 złożony zjechali, za zezwoleniem nas zgodnym obraliśmy z pośrodku siebie na sejm walny warszawski posłów, ichm. panów Andrzeja Firleja z Dąbrowice starostę kazimierskiego, Jakuba Sobieskiego wojewodzica lubelskiego i Bartosza Kazanowskiego podstarościego lubelskiego, którym zleciliśmy to, aby powinszowawszy JKMci dobrego zdrowia i fortunnego panowania, z ichm. pany posłami inszych województw i ziem podziękowali Królowi JMci za to, że dla obmyślawania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej sejm nam złożyć raczył.

A iż z propozycyjej JKMci P. n. m. zrozumieliśmy, iż cesarz turecki zapomniawszy [k. 600v] świeżo zawartego z tą Koroną przymierza, jawnie już Królowi JMci i Rzeczypospolitej przyjaźń i przymierze wypowiedział, a wojnę denuncyjował, a zatym i wojska swe pod granice koronne podemknął i Tatarom wojować państwa tej Rzeczypospolitej rozkazał, zaczym widzimy to, żeśmy już w odkrytą wojnę z tym nieprzyjacielem weszli, przeto uważając, z jakim to nieprzyjacielem na wojnę zaniosło się et quam difficili tempore Reipublicae zlecamy to ichm. panom posłom naszym, żeby równo z drugimi pany posły prosili o to Króla JMci, aby jeszcze i teraz wszystkich podobnych cum dignitate Reipublicae do zadzierżenia z tym nieprzyjacielem przymierza środków wprzód zażyć raczył.

Lecz iż w tym sadzić się Rzeczypospolitej w tak dalekim zwłaszcza zajściu i zaciągu byłaby rzecz bardzo niebezpieczna, zlecamy to fidei ichm. panów posłów naszych, aby zniósłszy się z inszymi województwy grun-

towny i dostateczny sposób znaleźli, którymby tak możnemu nieprzyjacielowi wedle podobieństwa siły i dostatków naszych odpór dać się mógł, gdyż takowa deliberacyja nie jednego jest województwa, ale jako wszystkiej Koronie jest należąca, tak też wszystkiej Korony jednostajnej rady i równego ratunku potrzebuje. Tego strzec jednak panowie posłowie nasi będą powinni, aby żadnego speciale onus na województwo nasze nie zaciągali. A przy tym i o to starać się mają, aby to opatrzono było jako najwarowniej, żeby ten sumpt [k. 601] i wojska przeciw cesarzowi tureckiemu i Tatarom namówiony, ninacz innego nie obracał się, jedno na tę samę wojnę turecką. Pozwalamy i tego, żeby konstytucyje anni millesimi quingentesimi nonagesimi [1590] pod wypowiedzenie przymierza przez posła cesarza tureckiego, któreby były accomodate temu czasowi reasumowane, a mianowicie konstytucyja pod tytułem „Deputaci do rady wojennej" i druga pod tytułem „Asekuracyja strony dostania pieniędzy", trzecia pod tytułem „O obronie Krakowa i Lubowli" i czwarta pod tytułem „Opatrowanie zamków i municyji"[275].

Disciplinam zaś militariam w tym poprawić, żeby miejsce do popisu blisko granic naznaczone było, na którym miejscu rotmistrz z chorągwią towarzystwa czekać ma, a towarzystwo nie kupą, ale każdy z osobna ze swym pocztem aby ściągał się na miejsce popisu i stacyji, aby żadnych nie brali sub poena bannitionis et refusione damnorum, o co każdy forum w grodzie na sądowych rokach ma mieć tam, gdzie krzywdę uczyni sine appelatione.

Do ustawy szacunku żywności deputaci żeby naznaczeni byli z sejmu, tak z senatu, jako i z koła rycerskiego.

Pospolite ruszenie in praesenti casus belli Turcici zostawać [ma] w ręku Króla JMci do przyszłego sejmu, z poprawą i zniesieniem tego, co je trudni i niepożyteczne czyni, do którego jeśliby przyjść miało okazowanie, na jeden dzień po wszystkich województwach żeby je uprzedziło, przestrzegając [k. 601v] w tym pospolitym ruszeniu, żeby w nim nikt powinności w prawie pospolitym na się włożonej nie ulegał.

Nieprzyjaźnie między ludźmi wielkimi zwykły [osłabiać] potęgę tych tam krajów [ruskich] przeciw niebezpieczeństwom od pogan, prosić Króla JMci, aby authoritate sua przywieść ich do zgody raczył.

A iż baczymy to z propozycyjej Króla JMci, iż Moskwa szuka sobie przyczyn do rozerwania przymierza świeżo zawartego z nami, także książę sudermańskie Gustaw inducyjej czas od czasu odwłacza, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby pokój z tych tam stron

[275] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 139–142, 145.*

gruntownie opatrzony być mógł, żeby zaś pod tak ciężką wojnę turecką z tych tam stron niebezpieczeństwa nas nie rozrywały.

Wdzięczni będąc prac królewicza jmci Władysława, które w zaciągu wojny moskiewskiej dla Rzeczypospolitej podjął i prawa swego na ostatek na Państwo Moskiewskie gwoli Rzeczypospolitej na czas zaniechał, życzymy tego, aby dosyć się w tym stało desiderio Króla JMci, żeby tych tam prowincyji świeżo od Moskwy rekuperowanych administracyja uchwałą sejmu tego królewiczowi jmci pozwolona i dana była, obwarowawszy to, aby żadna przyczyna stamtąd nie dawała się Moskwie do wzruszenia pokoju świeżo zawartego z niemi, ażeby privati cives, którzy z tą tam ditią sąsiedztwo mają, turbowani [k. 602] w posesyjach swych nie byli, ażeby cale prawo Rzeczypospolitej na tę tam ditią zostawało i dyspozycyja jej i królewicz jmć żeby sobie inszego prawa, jedno ius administrationis na to nigdy na potym nie przywłaszczał.

Liczba, z wielu przeszłych poborów, także i z kwarty do tej doby jest zatrzymana, którą aby ichm. panowie podskarbiowie na początku sejmu zaraz odprawowali, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi powinni.

Zagęściło się bardzo, iż ludzie swawolni nie mając zaciągu żadnego od Króla JMci i od Rzeczypospolitej gromady sobie sposabiają, z nimi po Koronie włóczą się, onę plądrują i niszczą, a nawet z Korony do sąsiedzkich państw swawolnie wychodzą, pacta Rzeczypospolitej cum exterii rwą. Przeto pilno starać się mają ichm. panowie posłowie nasi, aby zniósłszy się, z inszymi pany posłami znaleźli taki sposób, żeby od tej angaryjej i nierządu Rzeczpospolita uwolniona była, a autores takowego swawoleństwa i calamitatum Reipublicae karani byli.

Życzymy i tego, aby na koszt Rzeczypospolitej bez jej wiadomości i pozwolenia zaciągani ludzie na potym nie byli.

Przyda się i w Rzeczypospolitej na każdą potrzebę jej, aby majętności wszystkie tak Króla JMci, jako duchowne i świeckie na łany pomierzone były, co aczkolwiek zaraz [k. 602v] teraz przydać się Rzeczypospolitej nie może, jednak starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby ex nunc uchwalony był ten pomiar, wedle którego by potem sprawiedliwie pobór wydawany był i służba wojenna odprawowała się.

Także i o to starać się mają ichm. panowie posłowie, aby czopowe tak, jako je sami panowie albo dzierżawcy i arendarze ich wybierają, zupełne do skarbu Rzeczypospolitej oddawane było, nic sobie nie zostawując.

Wielką krzywdę i ciężkość ludzie stanu szlacheckiego i wszelakiego inszego stanu osoby ponoszą, że niektórzy ludzie wielkiemi gromadami na sejmy, Trybunały, roki i inne zjazdy tak publiczne, jako i prywatne

jeżdżąc, siła bezprawia czynią, stacyje wyciągając, namówić o tym forum et poenam.

Wielka i stąd jest szkoda Rzeczypospolitej, że moneta złota i srebrna bez miary w wielką cenę się podnosi, należć obyczaj, jakoby się to zahamować miało.

Należy i na tym Rzeczypospolitej, aby się kosztami zbytecznymi nie niszczyła i pieniądze, których teraz na tęż zwłaszcza potrzebę Rzeczypospolitej potrzeba, do cudzych krajów gwoli zbytkowi nie wychodziły, aby lex sumptuaria dostatecznie namówiona była cum assignatione poenae et fori, starać się o to ichm. panowie posłowie mają.

O winie są już dawne prawa, którym się przecież nie dzieje dosyć, a tak opatrzyć, aby nikt po nie do Węgier nie ważył się jeździć i obostrzyć na to poenam i forum capitaneum officiorum sine appellatione takowym sprawom [k. 603] wyznaczyć, aby i z tej miary Rzeczpospolita nie niszczała.

Ludzie szlacheckiego stanu uskarżają się na to często, iż o dobra swe własne dziedziczne dawnej posesyjej bywają turbowani i pociągani, jedni za dworem, drudzy na sejm. Tedy aby i to chęci ludzkiej od ratunku Rzeczypospolitej w tak wielkiej jej potrzebie nie odrażało, starać się o to ichm. panowie posłowie mają, aby już tej egzekucyjej dalej nie pociągano, jako to jest ruskim krajom obwarowano, i żeby wszystkiej Koronie to prawo służyło, którą afektacyją ichm. panowie posłowie nasi do Króla JMci i do senatu gorąco wnieść mają.

Także o dobra zafrymarczone i dekretami sejmowymi przysądzone albo konstytucyjami utwierdzone, aby nie był nikt pociągan, na co poenam evocationis podwyższyć i forum na Trybunale naznaczyć.

Rozgraniczenie województw podlaskiego, lubelskiego z Księstwem Litewskim aby in disquisitionem nie było przywodzono i procesy wszystkie in contrarium tego rozgraniczenia otrzymane, aby były kasowane, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają.

Powiat chełmski od województwa brzeskiego i wołyńskiego aby odgraniczony był, na co komisarze naznaczyć.

Miasta wszystkie, które jakiekolwiek municyje mają, aby do sprawowania ich i opatrzenia i dokończenia municyji authoritate sejmu przyciśnieni byli cum assignatione fori et poenae, gdzieby temu dosyć uczynić nie chcieli.

Jest [wiele] w przeszłych artykułach województwa naszego, [k. 603v] które na kilka sejmów zlecaliśmy ichm. panom posłom naszym, które jeszcze skutku swego nie wzięły. Tedy aby i w tym desideriis ludzi stanu szlacheckiego stało się dosyć i tym mogło się ludzie przychęcić do ochot-

niejszego ratunku Rzeczypospolitej, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby w tym stan szlachecki ukontentowany był, reasumując artykuły ab anno 1611 ad annum 1618, a tego przestrzegać mają, aby prawom dosyć się we wszystkim działo i uszczerbku żadnego w nich nie było. W tym wszystkim z innymi górnymi województwy wedle zwyczaju dawnego znaszać i zgadzać się mają. A obronę pospolitą przed inszymi wszystkimi namowami obwarować mają.

Konstytucyja de plenipotentiis aby in futurum deklarowana była, żeby ludziom nie szkodziła, jednak nie ma być znoszona.

Peresudy ziemskie W. Ks. Litewskiego aby zniesione były, ażeby sędziowie na salarium takim, jakie jest w Koronie, przestawali

Sprawy sejmowe żeby z regestru et ex scrutiniis sądzone były.

Monopolia w zakupowaniu towarów aby nie były, poenam i forum namówić.

Commercia Żydom żeby były wolne, salvis iuribus civitatum.

Petita.

Za książęciem jmcią kurlandzkim[276].

Za jm. panem wojewodą bełskim[277].

[k. 604] Za jm. panem Lubienieckim.

Za jm. panem wojnickim[278] o sprawę sejmową.

Za jm. panem wojewodzicem lubelskim o sprawę swinińską.

Za jm. panem żarnowskim[279].

Za jm. panem chorążym lubelskim[280].

Za jm. panem podkomorzym sanockim[281].

Za mniszkami lubelskimi.

Za jm. panem podsędkiem lubelskim[282].

Za pany Podlodowskiemi.

Za potomkiem nieboszczyka pana Samuela Kazanowskiego.

Za panem Ninkowskim komornikiem granicznym radomskim o sprawę sejmową.

Za panem Pełką.

Za panem Łukaszem Tęczyckim.

[276] *Wilhelm Kettler?*
[277] *Rafał Leszczyński.*
[278] *Mikołaj Firlej.*
[279] *Jan Gratus Tarnowski.*
[280] *Zbigniew Sienieński.*
[281] *Samuel Sienieński.*
[282] *Jan Dzierżek.*

Za panem Czaplińskim, z tą przestrogą o nobilitacyją prosić, że 200 ludzi na tę ekspedycyją do wojska Króla JMci i Rzeczypospolitej stawić i przez rok kosztem swym z tymi ludźmi służbę tę kontynuować będzie.

Za pany Piaseckimi.

Za panem Andrzejem Branickim.

Za mieszczany ostrowskimi.

Za Erazmem Samborzęckim.

Mikołaj Oleśnicki z Oleśnice wojewoda lubelski mp., Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta lubelski mp., Erasmus Domaszewski starosta łukowski mp., [k. 604v] Jan Dzierżek subiudex Lublinensis mp., Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku tego mp., Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski mp., Andrzej Mniszek z Wielkich Konczyc mp., Jakub Stryjeński mp.

XCI. Sejmik przedsejmowy (drugi) w Lublinie 22 października 1620 r.

Sejmik zwołany uniwersałem Zygmunta III Wazy datowanym w Warszawie 3 X 1620 r., w którym król acześmy nie zwykli tego czynić, żebyśmy porządki i zwyczaje tej Rzeczypospolitej w składaniu i odprawowaniu sejmików mieszać i odmieniać mieli, a zwłaszcza że się świeżo sejmik województwa tego odprawił, *jednak ze względu na wojnę z Turcją zwoływał sejmik nadzwyczajny do Lublina na 22 X 1620 r.; w grodzie lubelskim oblatował szl. Jan Gruszczyński 7 X 1620 r., APL, CLRMO 50, k. 616–617.*

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 22 października 1620 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 50, k. 648–649 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku 23 X 1620 r.* [feria sexta ante festum Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum proxima a. D. 1620]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 195–196v — kopia.*

[k. 648v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik powtóre nam od Króla JMci na dzień dzisiejszy 22 października przed sejmem walnym złożony zjechali, wiadomo czynimy, iż przychylając się do propozycyjej JKMci w instrukcyjej nam przełożonej, lubośmy przedtym w artykułach blisko przeszłego sejmiku dali absolutam potestatem panom posłom, aby z innymi wszystkimi stany tej Rzeczypospolitej wszelakich sposobów szukali do obmyślawania gruntownej obrony Rzeczypospolitej na odpór niebezpieczeństw od cesarza tureckiego i cara tatarskiego, jednak i teraz to powtarzamy, aby omnes possibiles modos et rationes z drugimi szukali do sposobienia potęgi przeciw temu nieprzyjacielowi i na jakąby zgoda wszystkich stanów

zaszła, aby i oni w tej ochocie do ratunku Ojczyzny drugich nie zostawali i nie odbiegali. Co się zaś tknie skrócenia sejmu, i to na innych wszystkich zgodę i uważenie cale puszczamy. Jednak życzymy tego ichm. panom posłom naszym i zlecamy, aby się starali o to, żeby jako w najkrótszym czasie ten sejm odprawiony był, stosując się do podania Króla JMci.

Które postanowienie nasze zleciliśmy ichm. panom senatorom podpisać.

Działo się dnia ut supra [22 X] anno 1620. Mikołaj Oleśnicki [k. 649] z Oleśnice wojewoda lubelski mp., Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan wojnicki, starosta lubelski mp., Bartosz Kazanowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku tego.

2. Posejmowa protestacja posła Bartłomieja Kazanowskiego przeciwko niektórym konstytucjom sejmu 1620 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 51, k. 217v–218v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski 1 IV 1621 r.;* **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 206–207 — kopia.*

[k. 218] Naprzód, iż czas okazowania po wszystkiej Koronie naznaczony jest na poniedziałek przewodni [19 IV], którego dnia też sądy trybunalskie w Lublinie zaczynać się zwykły, tedy obawiając się tego, aby i sądy trybunalskie okazowaniu i okazowanie sądom trybunalskim przeszkodą nie były, tedy jako innych województw małopolskich posłowie opowiedali się na sejmie tak w izbie poselskiej, jako przy konkluzyjej sejmu, iż na ten czas okazowaniu naznaczony nie pozwalali, tam i on [Kazanowski] solenniter się przeciwko temu opowiedał.

Druga rzecz, iż w konstytucyjej o municyji miasta Lublina[283] przydano to, że ta konstytucyja stanęła za instancyją posłów województwa lubelskiego, tedy się z tym opowieda, iż żaden z nas posłów województwa lubelskiego żadnej o to instancyjej nie czynił, i owszem, słysząc wielu województw i niektórych senatorów kontradykcyje przeciwko tej konstytucyjej [k. 218v] był rozumienia, że ta konstytucyja za takowymi kontradykcyjami stanąć i in volumen legum pisana być nie miała. Bartholomeus Kazanowski subdapifer, vicecapitaneus Lublinensis.

XCII. Sejmik posejmowy elekcji poborcy w Lublinie 4 stycznia 1621 r.

Sejmik zwołany konstytucją zakończonego 11 XII 1620 r. sejmu (Vol. const., t. III, vol. 1, s. 293) i uniwersałem królewskim datowanym w Warszawie 23 XII 1620 r.; w grodzie lubelskim oblatował szl. Walerian Kruszyński 25 XII 1620 r., APL, CLRMO 50, k. 717v–718.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nie wiadomo, czy rzeczywiście doszedł. W akcie publikacji przez woźnego 18 I 1621 r. w Lublinie poboru mowa jest tylko o uniwersale sejmowym, brak natomiast wzmianki o jakimkolwiek postanowieniu sejmikowym, APL, CLRMO 51, k. 45–45v.

XCIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 lipca 1621 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 15 VI 1621 r. składał sejm walny w Warszawie na dzień 23 VIII 1621 r., a poprzedzający go sejmik województwa lubelskiego w Lublinie 27 VII 1621 r.; w grodzie lubelskim oblatował szl. Wojciech Kurkowski 2 VII 1621 r., APL, CLRMO 51, k. 473–473v.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 27 lipca 1621 r.

Rkp. *APL, CLRMO 51, k. 589v–593v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 30 VII 1621 r.* [feria sexta post festum Sancti Jacobi Apostoli proxima a. D. 1621].

[k. 589v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam od JKMci pro die 27 julii w roku teraźniejszym 1621 złożony zjechali, [k. 590] za zezwoleniem nas zgodnym obraliśmy z pośrodku siebie na sejm walny warszawski posły, ichm. panów Zbigniewa Sienieńskiego z Sienna chorążego lubelskiego, Abrahama z Zbąszyna Zbąskiego, Pawła z Orzechowca Orzechowskiego, którym zleciliśmy to, aby powinszowawszy JKMci dobrego zdrowia i fortunnego panowania, z ichm. pany posłami inszych województw i ziem podziękowali Królowi JMci za to, że dla obmyślawania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej sejm nam złożyć raczył.

A iż JKMć jako z inszych stron niebezpieczeństwa na Koronę tę następujące nam proponować tak osobliwie, iż do zawziętej wojny z pogany ratunków dalszych potrzebę ukazować raczy, tedy naprzód panowie posłowie nasi, porozumiawszy się z inszymi województwy, mają się popytać o tym, jeśli się do tej doby środki podawały jakie do ujęcia traktatami tej wojny z pogany i prosić o to JKMć mają, aby starania o zastanowienie gruntowne pokojem i utwierdzeniem przymierza zaniechywać nie raczył.

A iż deputaci do rady wojennej na sejmie blisko przeszłym obrani są, jeśli praestiterunt iuramenta debita Reipublicae, jeśli powinność z sejmu przeszłego na się włożoną (rationem onemuż redoliturі) odprawują,

[283] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 276.*

zlecamy to panom posłom naszym gruntownie w to wejrzeć i onych na tym sejmie egzaminować. Także jeśli to pismo, którym na sejmie przeszłym powinności ichmci są deklarowane, jeśli podpisane rękami ichm. [k. 590v] panów deputatów z sejmu na to naznaczonych i jeśli ad archivum Reipublicae oddane jest i si quid hac in parte desideratur, do skutku na tym sejmie przywiedli.

Nie w małym to jest podziwieniu u województwa naszego, iż to z propozycyjej Króla JMci baczymy, że mało już co zostawa pieniędzy w skarbie Rzeczypospolitej z podatków dosyć wielkich i ledwie znośnych z przeszłego sejmu wydanych, gdyż taką wiadomość i informacyją mamy, że te podatki wystarczyć miały na całe trzy ćwierci roku wojsku temu, na jakie sumpt na przeszłym sejmie kładziono, zwłaszcza że nad mowę sejmową później ludzie służebne na tę wojnę zaciągać poczęto i jeszcze do tej doby żołnierz wszystek do obozu się nie ściągnął. Będą tedy powinni panowie posłowie nasi wejrzeć w to, dlaczego tak prędko tych pieniędzy zostawać nie miało, co z liczby ichm. panów podskarbich i zdania sprawy panów konsyliarzów wojennych gruntownie się uznać, i jeśli na tę samę tylko potrzebę Rzeczypospolitej wydane są te podatki, uważyć się może. I dlategoż potrzebę tego być rozumiemy, aby od tego wprzód namowę około dalszego poparcia tej wojny na tym sejmie zaczęto.

A potym, gdy do namowy koło poparcia dalszego tej wojny stany Rzeczypsopolitej na tym sejmie przystąpią, zlecamy to panom posłom naszym, aby respektując na tak wielkie świeżo wydane podatki, także na tak znaczne uciążenie województwa naszego od żołnierza i na insze różne calamitates nasze, aby z inszymi województwy tak [k. 591] się zgadzali, żeby nie tylko żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili, ale porównanie w poborach z inszymi województwy (gdyżeśmy wszyscy jednakie onera gwoli Ojczyźnie dźwigać powinni) ostrzegli i tak ratunki pieniężne pozwalali.

A podatki którebykolwiek na tym sejmie uchwalone były, jeśli panowie deputaci wojenni powinności na się włożonych podejmą się i przysięgę Rzeczypospolitej in facie ordinum oddadzą, do szafunku skarbowego a zawiadowania ich oddane być mają, sin minus do namowy na sejmik, który na to samo i na obranie poborcy mieć chcemy po sejmie, to sobie odkładamy.

Mimo te jednak podatki, jeśliby do jakich na tym sejmie przyjść miało, mają szukać środków i sposobów wszelakich, którymiby się też mimo pobory nasze in tali necessitate Rzeczpospolita ratować mogła, nie waląc jednak żadnych niezwykłych i wolności szlacheckiej przeciwnych na osoby i wioski własne szlacheckie ciężarów.

A te między inszymi środki sposobne być rozumiemy. Naprzód, iż wielkie dzierżawy w małych sumach ad ratione quingentorum millium także i w starych sumach zawiedzione są, wejrzeć w to i staranie uczynić, aby pro ratione proventorum każdy z swej dzierżawy dodał sumy dzierżawca na teraźniejszą potrzebę Rzeczypospolitej.

Wielką i stąd aukcyją ratunku Rzeczypospolitej być rozumiemy, gdyby JKMć z łaski swej Pańskiej i miłości przeciwko Ojczyźnie pożytku mennice na ten czas Rzeczypospolitej ustąpić raczył, która aby zaraz immediate do [k. 591v] rąk jm. pana podskarbiego koronnego[284] i komisarzów z sejmu na to przydanych podana była.

Niemałą i stąd szkodę Rzeczypospolitej być rozumiemy, że przeciwko prawu surowie na sejmie blisko przeszłym obostrzonemu po różnych stronach tak w Koronie, jako i w W. Ks. Litewskim moneta, tak złota i srebrna, w większą coraz cenę podnosi się, będą w to powinni panowie posłowie z drugimi wejrzeć, czym się to dzieje, że tak surowym prawem ta swawola ludzka powściągnąć się nie może.

Więc i to ku szkodzie Rzeczypospolitej się dzieje, że niektórzy ludzie, a osobliwie Żydzi, skupując monetę koronną dobrą, onę smelcują, na co się listami mincarzów szczycą, prosić o to JKMć panowie posłowie mają, aby się to pohamowało.

Zlecamy też to panom posłom naszym, aby sposób bicia mennice taki był na sejmie uczyniony i pro lege warowany, żeby nie była inaksza bita, jedno szczerozłota, szczerosrebrna, szczeromiedziana, sub poena capitis et confiscationis bonorum na minczarze. Prosić o to Króla JMci panowie posłowie nasi mają, aby rozkazać raczył, żeby tylko z tego srebra i z tej materyjej, która się w Koronie rodzi, pieniądze bito, nie smalcując ani przerabiając monety lepszej na gorszą, ażeby drobnej jako najwięcej bito.

Strony pospolitego ruszenia jako nam JKMć proponować raczył, zlecamy to panom posłom, aby declarationem jego zniósłszy z inszymi stany koronnymi uczynili takową, któraby się in toto z prawem pospolitym zgadzała, ostrzegłszy tego osobliwie, aby to pospolite [k. 592] ruszenie przy samej osobie Króla JMci być tylko mogło. Także i tego ostrzec mają, aby mieszczanie, kupcy, Żydzi według dawniejszych praw tę expeditionem generalem odprawowali.

Zaszły też były protestacyje ichm. panów posłów województwa krakowskiego, sędomierskiego, ruskiego i ziemi chełmskiej[285] i inszych przeciwko niektórym konstytucyjom sejmu blisko przeszłego i przeciwko

[284] *Mikołaj Daniłowicz.*
[285] *Por. ASZCh., s. 130–131.*

punktowi w uniwersale poborowym, mianowicie o dawaniu od sum pieniężnych piąci od sta zł, zaczym za prawo rozumiane i do egzekucyjej przywiedzione być nie mogą, tedy mają się starać panowie posłowie nasi, aby te konstytucyje według protestacyji pomienionych jedne zniesione, drugie meliorowane były, a na potym, aby do takowych inkonweniencyji nie przychodziło, modum znaleźli, a gdyby się kto na potym odmiany albo wyrzucania lubo tych, co in publico theatro czytane nie były, wpisowania ważył, aby karany był.

To też obchodzi niepomału stan szlachecki, iż nie wziąwszy na to pozwolenia JKMć sine solennitatibus de iure requisitis, sejm nam krótszy i sejmiki bliższe przed sejmem złożyć raczył, więc i to, że nie wedle dawnego zwyczaju listami sejmowymi, ale uniwersałem tylko o sejmiku i sejmie obwieszczeni są, a jeszcze urzędom miesckim równo z grodzkimi uniwersały te publikować rozkazano, a na ostatek instrukcyja JKMci do pana posła przez kursora jakiegoś iż prawie na zgonie tego dnia, kiedy się sejmik zacząć miał i wszyscyśmy byli o tym sejmiku zwątpili, przyniesiona jest, mają tedy o to się starać panowie posłowie nasi, aby się opatrzyło, żeby się to na potym stanowi szlacheckiemu [k. 592v] nie działo, a urzędnikom koronnym gdzie mają mieć forum nawięcej.

Angaryje od ludzi żołnierskich na wszystkę Koronę, ale osobliwie województwo nasze żałośnie i nieoszacowanie doległy, którzy nulla habita ratione spraw dawniejszych i świeżo obostrzonych w ciągnieniu swym teraźniejszym w dobrach i dworach nie tylko JKMci, ichm. panów duchownych, ale też i w szlacheckich jednako poczynili, tak, iż nie tylko skąd subsidia na obronę Rzeczypospolitej nie będzie wziąć, ale wiele spustoszenia się podziało. Zlecamy to panom posłom naszym, aby taki sposób na sejmie namówili i zawarli, żeby nie tylko uszkodzonym nagroda stać się mogła przez rewizyje na to mianowane, ale też in futurum temu złemu zabieżało się. I dowiedzieć się tego, czym się to stało, że według konstytucyjej sejmu blisko przeszłego regestr rotmistrzów, którzy na tę potrzebę Rzeczypospolitej zaciągnieni są, do ksiąg grodzkich nie jest podany.

Wielką w tym szkodę Rzeczypospolitej być rozumiemy, iż pretia rerum do skutku nie przychodzą dlatego, że urzędy, które do tego należą, z sobą się nie porozumiewawszy, generalnej ustawy rzeczom uczynić nie mogą, a kupcy z tych miejsc, gdzie rządu nie masz, umykają się, przeto aby jaki generalny zjazd urzędów do ustaw wedle prawa należących przykładem Radomskiego Trybunału z tego sejmu postanowiony i naznaczony był, starać się o to panowie posłowie nasi mają.

Jm. pana wojewody naszego lubelskiego[286] aczkolwiek tak znaczne są Rzeczypospolitej naszej menta, że naszego województwa zalecenia nie potrzebują, [k. 593] jednak żałując tego, że do tego sędziwego włosa swego nie ma żadnej prawie pociechy za posługi swoje, zlecamy to panom posłom naszym, aby z inszymi województwy prośbę do JKMci wnieśli, żeby na zasługi jego, w których i do tej doby nie ustawa, miłościwy wzgląd mieć raczył.

Konstytucyja „O exemptach" anni 1590, która przeszłego sejmu konstytucyją jest reasumowana[287], zda się być ludziom obciążliwa i przestronna, przeto aby wedle pośledniejszych konstytucyji o exemptach strictius opisana była i według konstytucyjej anni 1567[288] panom posłom naszym zlecamy.

Artykułów z sejmiku naszego blisko przeszłego zlecamy ichm. panom posłom naszym poprzeć na tym sejmie, jeśliby czas był, a jeśliby do skutku ich na tym sejmie przywieść nie mogli, żeby to w reces sejmowy cum ea declaratione, żeby się przyszły sejm od recesu zaczął, włożyć.

Nie widząc też stąd żadnej aukcyjej do teraźniejszego ratunku Rzeczypospolitej, a obawiamy się, żeby sub nomine causarum fisci, które już mają swoje forum na Trybunale Radomskim, nie zaciągano na sejm teraźniejszy spraw o majętności dawnej posesyjej szlacheckiej, przeto żeby się tym animusze ludzkie nie irytowały, mają o to się starać panowie posłowie, żeby tych sądów na sejmie tym zaniechano.

Petita.

Za jm. panem Januszem Moszyńskim.

Za jm. panem Piotrem Lermontem.

Za jm. panem Lubienieckim.

Które artykuły nasze zleciliśmy jm. panu marszałkowi [k. 593v] koła naszego podpisać i do akt grodzkich tutecznych podać.

Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski marszałek sejmiku tego.

2. Laudum sejmiku w Lublinie 27 lipca 1621 r.

Rkp. *APL, CLRMO 51, k. 593v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 30 VII 1621 r.* [feria sexta post festum Sancti Jacobi Apostoli proxima a. D. 1621].

[k. 593v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina zjechali na sejmik od JKMci pro die 27 iulii nam

[286] *Mikołaj Oleśnicki.*

[287] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 143; t. III, vol. 1, s. 271.*

[288] *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 205: Żołnierze.*

złożony, widząc pilną Rzeczypospolitej potrzebę subsidiorum, jakieby na ten czas mogły być pieniężnych, pozwalamy na tę potrzebę resztę czopowego, która za wolą naszą przy jm. panu Mikołaju Stoięskim przeszłym poborcy naszym do informacyjej i zdania naszego zostawała, oddać do skarbu JKMci i tę wolej naszej deklaracyją zleciliśmy panu marszałkowi na ten czas koła naszego imieniem nas wszystkich podpisać i do ksiąg grodzkich lubelskich podać per oblatam.

Actum et datum Lublini, die 27 iulii anno 1621. Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku tego.

XCIV. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1621 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Podjęto na nim wszakże m.in. uchwałę w sprawie pospolitego ruszenia, do której nawiązuje poniższy uniwersał kasztelana lubelskiego Aleksandra Tarły.

1. Uniwersał kasztelana Aleksandra Tarły z 13 września 1621 r. w sprawie pospolitego ruszenia.

Rkp. *APL, CLRMO 51, k. 691v–692 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował w imieniu A. Tarły szl. Jan Łasicki 14 IX 1621 r.* [feria tertia ipso die festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1621].

[k. 691v] Aleksander Piotr Tarło z Szczekarzowic kasztelan lubelski. Wszem wobec i każdemu z osobna, komukolwiek to wiedzieć należy, obywatelom województwa lubelskiego wiadomo czynię, iż za zgodną uchwałą sejmiku naszego teraźniejszego wiciami ostatnimi dla pewnego porządku pospolitego ruszenia nam od Króla JMci naznaczonego, nie mając jeszcze dostatecznej wiadomości o postanowieniu i konkluzyjej sejmu teraźniejszego[289] a to w tych punktach, których się według dawnego prawa wątpliwości i defekty pewne znajdują, dla gruntowniejszych[a] we wszystkim namowy i postanowienia złożylim czas na dzień 25 miesiąca września blisko przyszły pod Lublinem między wsiami Dziesiątom i Abramowicami [k. 692] zjechać się wszystkim w takiej gotowości, w jakiej według prawa i wici ostatnich naznaczenia pro die 4 octobris pod Lwowem stawić się powinniśmy. Przeto z powinności urzędu tego kasztelańskiego obwieszczam wmci wszystkich stanu rycerskiego ludzi i tych wszystkich, którzy z prawa do pospolitego ruszenia województwa lubelskiego należą, abyście wmci na dzień pomieniony, to jest pro die 25 septembris na miejsce przerzeczone wszyscy osobami, pocztami i wszelaką gotowością stawili się, a tam cokolwiek koło tego nam z sejmu teraźniejszego przyniesiono będzie i to wszystko, co by do tego pospolitego ruszenia porządku należało, porozumiawszy się z tymi, którzy wedle prawa do tego należeć będą, do efektu przywieść chcę.

Dan w Lublinie, dnia 13 septembris a. D. 1621.

[289] *Sejm zakończył obrady 14 IX 1621 r.*

[a] *W rkpsie:* gruntow mniejszych.

XCV. Pospolite ruszenie szlachty lubelskiej pod Lwowem 17 października 1621 r.

1. Laudum w obozie pod Lwowem 17 października 1621 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 51, k. 790–791 — oblata; w imieniu Andrzeja Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, poborcy województwa lubelskiego, w grodzie lubelskim oblatował szl. Maksymilian Okniński komornik ziemski łukowski 28 X 1621 r.* [feria quinta ipso die festi Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum a. D. 1621]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8328, k. 209–210v — kopia.*

[k. 790v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu pode Lwów wedle uniwersału JKMci trzecich wici pospolitym ruszeniem stawili, patrząc na to, że panowie posłowie nasi żadnego poboru na sejmie blisko przeszłym nie pozwoliwszy, wzięli sobie do braciej, a potrzeby Rzeczypospolitej, osobliwie zapłatę żołnierzowi, który na tę ekspedycyją turecką był zaciągniony, uważając więc i to, że retenta przeszłych poborów na zapłatę nie wystarczą, uchwaliliśmy i zgodnymi głosy postanowili poborów dwa, które najdalej do dnia św. Marcina w roku teraźniejszym [11 XI 1621] oddać wszyscy, stosując się do uniwersału sejmowego, powinniśmy, pod winami w tymże uniwersale sejmu blisko przeszłego mianowanymi.

Do których wybierania poborów obraliśmy poborcę ur. Andrzeja Sługockiego komornika granicznego lubelskiego. A iż temu poborcy zdała się [k. 791] być rzecz obciążliwa i pod ten czas niebezpieczna wieźć pieniądze do Lwowa, jako niektórzy ichmościowie chcieli, tedy za zezwoleniem starszych urzędników ziemskich i wielkiej części rycerstwa obywatelów województwa lubelskiego pobory te wybrane oddać ma pan poborca do rąk jw. jm. pana podskarbiego koronnego[290] za kwitem jmci tam, gdzie na ten czas będzie najbliżej.

A dla większej wiadomości i pewności zleciliśmy wszyscy podpisać i zapieczętować ten uniwersał jw. jm. panu Mikołajowi z Oleśnice Oleśnickiemu wojewodzie naszemu lubelskiemu i podać przez pana poborcę do ksiąg grodzkich lubelskich.

[290] *Mikołaj Daniłowicz.*

Działo się w obozie pode Lwowem, dnia 17 października roku Pańskiego 1621. Mikołaj Oleśnicki z Oleśnice wojewoda lubelski.

XCVI. Okazowanie szlachty województwa lubelskiego pod Lublinem 4 kwietnia 1622 r.

1. Manifestacja szlachty łukowskiej w związku z okazowaniem.

Rkp. *APL, CLRMO 52, k. 216–216v; w grodzie lubelskim złożona 4 IV 1621 r.* [feria secunda post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1622].

[k. 216] Ad officium et acta praesentia capitanealia castrensia Lublinensia personaliter venientes gen. Christopherus Zeliński iudex terrestris Lucoviensis tum nobiles Christopherus Rola camerarius granicialis Lucoviensis, Martinus Stocki Powałka, Adamus Zakrzowski, Mathias Wierzchowski Stanisławowicz, Stanislaus Sarnecki nomine nob. Joannis Sarnecki patris sui, Jacobus Domaszowski Przedwiecki, Stanislaus Rozwadowski Augustynowicz, Joannes Tchorzowski Siarka, Albertus Paskucki Cichosz, Albertus Zakrzowski Bartkowicz, Remigianus Olewiński, Balthazar Grochowski Darmonth, Joannes Sobiszowski suo et fratrum suorum germanorum nomine, Nicolaus Mościcki olim Andreae Kozak filius, Nicolaus Lesczyński Seraphinik, Petrus Wysokiński Sularz, Troianus [k. 216v] Sczygielski, Stanislaus Sczygielski nomine nob. Christophori Sczygielski patris sui, Bartholomaeus Ostrowski nomine nob. Simonis Jastrzębski Plutha, Nicolaus Wysokiński, Martinus Mościcki, Adamus Stocki nomine Stanislai patris sui, Nicolaus Mościcki, Martinus Niewęgłowski Pszczółka, Thomas Niewęgłowski Pszczółka, Simon Stocki nomine Martini Chroślicki, Joannes Kłembowski de domini suo et nob. Andreae Mieczykowski nomine, Olbrachtus Rzymowski, Joannes Rozwadowski suo et matris suae nomine, Franciscus Zakrzowski nomine parentis sui et Stanislaus Szaniawski, Gaspar Wojtkowski, Joannes Wielgórski Grzymek, Mathias Chojecki suo et fratrum nomine, Albertus Olędzki, Valerianus Rzążewski, Jacobus Radzikowski Swieszak suo et fratrum nomine, Nicolaus Radzikowski, Adamus Radzikowski suo et fratrum nomine, incolae districtus Lucoviensis solenniter sunt manifestati et protestati, quia ipsi satisfaciendo constitutionibus Regni de monstratione, vulgo o okazowaniu sancitis et poenas in eidem descriptis evadens, parati erant die hodierna sese monstrare et conscribere coram illustri et magnifico domino palatino Lublinensi, verum quoniam idem illustris et magnificus palatinus Lublinensis propter negocia ardua Reipublicae eosdem conscribere noluit, ideo de sua diligentia manifestantur et protestantur.

2. Manifestacja szlachty województwa lubelskiego w związku z okazowaniem.

Rkp. *APL, CLRMO 52, k. 216v–218; w grodzie lubelskim złożona 4 IV 1621 r.* [feria secunda post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1622].

[k. 216v] Generosi Andreas Sługocki camerarius campestris Lublinensis, Christopherus Sczekocki de Sczekocin, Joannes Jezierski Gołąbek, Nicolaus Sługocki de Sługocin, Jacobus Grochowski, Andreas Wysokiński, Baltazar Grochowski, Joannes Głuchowski et Stanislaus Wronowski Groth, Severinus Ożarowski nomine gen. Christopheri Ożarowski patris sui, Jacobus Borzęcki de Kozarzow, Joannes Kłodnicki, Joannes Grochowski Koszut, Gregorius Grochowski filius Joannis Czarny, Baltazar Grochowski Łukaszowicz, Georgius Grochowski, Maciejkowicz, Valentinus Grochowski Maciejkowicz, [k. 217] Stanislaus Wysokiński Koszut, Adamus Olszowski, Joannes Radorzyski, Adamus Białkowski nomine Andreae Radorzyski, Mathias Ostrowski Czerwonka de Maiori Ostrów, Petrus Gołaski nomine Alberti Gojski et Stanislai Gołaski patris sui, Stanislaus Chmielowski, Joannes Grodzicki nomine Joannis patris sui, Andreas Krasowski Rudzynski suo et fratrum suorum nomine, Stanislaus Korzeniowski, Albertus Laski Upadowicz, Nicolaus Dziewulski Piotrowicz, Mathias Rzazewski Słowik, Albertus Grodzicki Stanisławowicz, Mathias Czerwonka de infirmitate Andreae Oskowski manifestabatur, Adamus Ostrowski Mintusz, Stanislaus Jaszowski, Stanislaus Jurkowski nomine suo et fratrum suorum, Paulus Olszowski, Gregorius Izdebski, Nicolaus Niewęgłowski suo et Adami patris nomine, Mathias Zarzecki, Jacobus Lipnicki Kołkowicz Pauli filius nomine suo et Alberti Dziewulski, Stanislaus Lipinski Kołek Joannis filius suo et fratrum suorum nomine, Martinus Olszowski Pauli filius, Simon Wysokiński Jagiełka suo et patris Stanislai nomine, Paulus Szaniawski suo et fratrum germanorum nomine, Jacobus Turski Gołowicz suo et fratrum nomine, Hieronimus Ługowski nomine Adami et Stanislai Ługowskich fratrum suorum patruellium, Hieronimus Stanislaus Zaliwski, Gabriel Dadzibóg nomine Nicolai parentis sui, Baltazar Świerczowski suo et Joannis et Stanislai fratrum germanorum nomine, Adamus Rozwadowski Mroczek, Paweł Sobiczowski filius olim Bernardi de villa Sobiczów, Bartholomaeus Grochowski Maciejkowicz de villa Wysokino, Valerianus Jezierski filius olim Joannis de villa Jedwy et Kosiorki, Nicolaus Ryszkowski olim Andreae Fałkowicz filius de villa Ryszków, Albertus Olędzki olim Pauli Sokolik filius de villa Olędy, Adamus Wielgórski filius olim Pauli camerarii terrestris Lucoviensis de villa Krasusze, Albertus Szczygielski olim Stanislai filius de villa Ryszki suo et Annae Ryszkowska olim Blazei Ryszkowski consortis relictae, Albertus Wierzej-

ski filius olim Simonis Ścigana, Paulus Wierzejski Precznik filius olim Alberti nomine suo et Mathiae Wierzejski fratris sui germani, Mathias Wierzejski Karczyk filius olim Valentini matris suae Dorotheae Wierzejska nomine, Mathias Wierzejski de infirmitate nob. Pauli Rogala Jantonik manifestabatur, Nicolaus Łuniowski olim Jacobi filius suo et patris sui Pauli Łuniowski nomine, Martinus Tchorzowski filius olim Valentini Chudzik, Stanislaus Popławski Mathiaszowicz, Joannes Wilczyński, Stanislaus Żyrzyński, Victorinus Łada, Albertus Karkowski [k. 217v] nomine gen. Georgii Łada tribuni Włodimiriensis propter valetudinem adversam absentis quoniam ad palatinatum Wolhyniae pervenire non potuit, Andreas Ryszkowski filius olim Pauli iudicis terrestris Lucoviensis de villa Sobole, Joannes Branicki filius olim Jacobi subdapiferi Lublinensis suo et nob. Stanislai fratris germani, Adamus Poniatowski de Poniatowa, Mathias Rogala olim Clementii filius, Kilianus Burnacki filius olim Martini de Zarzecze et Olszewnica, Paulus Rościszewski filius olim Adami castellani Racieziensis de villa Stok haeredis et aliis obligatoriis bonis, Sebastianus Domaszowski filius olim Joannis suo et fratrum germanorum Simonis et Pauli nominibus, Stanislaus olim Joannis Tchorzowski filius suo et fratris sui germani Adami Tchorzowski nomine, Nicolaus filius Stanislai Dziewulski nomine parentis sui, Nicolaus Domański filius olim Stanislai Dunaj, Stanislaus Jezierski Bobrek filius olim Alexii, Venceslaus Domański filius olim Stanislai de villa Łazy, Albertus Turski filius olim Nicolai, Gregorii, Adami, Mathiae fratrum germanorum et Joannis Turskich filiastri minorennis nomine, Joannes Rola filius olim Stanislai de villa Borzyny, Stanislaus Czarnocki filius olim Mathiae de villa Mascibrody, Venceslaus Klembowski filius olim Pauli Żołnierzowicz, Erasmus Witkowski vicecapitaneus Lucoviensis, Adauctus Olędzki, Joannes Suchodolski olim Joannis filius, Joannes Śladowski nomine Annae Śladowska filiastrae suae, Stanislaus Zaleski filius olim Valentini, Valerianus Bzowski olim Alberti filius, Adamus Iwanowski filius olim Stanislai, Stanislaus Rzazewski nomine Joannis patris sui, Christopherus Rzazewski, Jacobus Wysokiński filius olim Benedicti, Albertus Rzazewski filius olim Bartholomaei, Albertus Izdebski nomine Valentini Karski domini sui serio confecti, Franciscus Chwacki olim Andreae filius, Paulus Wysokiński nomine Bartholomaei Zagroba Wysokiński patris sui, Albertus Rzazewski nomine Stanislai Rzazewski Leszkowicz patris sui, Stanislaus Modrzewski filius olim Alberti Pasiel, Nicolaus Rzazewski olim Stanislai Och filius suo et fratrum germanorum Martini et Alberti nomine, Nicolaus Dziewulski Górny olim Andreae suo et fratris germani Martiani nomine, Stanislaus Poniatowski olim Joannis Zelech filius, Albertus Szaniawski olim Simonis Szaniawski Gałczyk filius

suo et fratris Joannis nomine, Faelix Izdebski olim Faelicio filius suo et patris sui Bartholomaei Izdebski, Stanislaus Stocki filius olim Joannis suo et Adami Stocki olim Thomae filii, filiastri sui uti minorennis, Albertus Olędzki dictus Skrzymos, Petrus Łapiński nomine gen. Cristina Przewska de Kruszyna viduae, Hieronimus Lipiński filius olim Stanislai de Lipiny, [k. 218] Daniel Węgliński nomine nob. Stanislai Węgliński de Brzeźnie parentis sui et Martinus Borzęcki nomine nob. Gaspari Borzęcki de villa Zbieszczyan parentis sui ad officium et acta praesentia castrensis capitanealia Lublinensis personaliter venientes eiusmodi manifestationem et diligentiam fecerunt. Quia ipsi die hodierna vigore constitutionis Regni fuerunt in loco monstrationis ad fluvium Bystrzyca sub civitate Lublin, ubi anno proxime praesentatio, monstratio et descriptio nobilitatis fuit paratique erant in personis sese conscribere, verum illustris et magnificus Nicolaus Oleśnicki de Oleśnica palatinus Lublinensis functioni officisque suo legibus sibi imposito non satisfecit, conscribere enim nobilitatem noluit proindeque de sua diligentia ipsius vero culpa iterum atque iterum manifestationem fecerunt et protestati sunt.

XCVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 grudnia 1622 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 15 XI 1622 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 6 II 1623 r., wyznaczając poprzedzającym go sejmikom różne daty (np. sejmik chełmski zebrał się 9 I 1623 r., ASZCh., s. 143). Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono, z treści instrukcji wynika jednak, że sejmik lubelski miał się zebrać 13 XII 1622 r.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 13 grudnia 1622 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 52, k. 819–826 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Wojciech Sierakowski pisarz ziemski lubelski, marszałek sejmiku 18 XII 1622 r.* [sabbato post festum Sanctae Luciae Virginis proxima a. D. 1622]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 211–228v — kopia.*

[k. 819] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik ten od JKMci nam przed sejmem walnym pro die 13 decembris anni 1622 złożony zjechawszy się, artykuły niżej opisane zgodnie zawarłszy i postanowiwszy, oneśmy panom posłom naszym na sejm walny wysłanym, to jest ichm. panom Bartoszowi Kazanowskiemu podstolemu lubelskiemu, Piotrowi Daniłowiczowi staroście parczowskiemu i Tomaszowi Kazimierskiemu oddali.

Naprzód panowie posłowie nasi o to się starać mają, aby przez jm. pana marszałka swego JKMci uniżenie podziękowali za to ojcowskie o Rze-

czypospolitej obmyślawanie i za złożenie lubo w te trudne czasy sejmu teraźniejszego. Nie mniej też za pilne pieczołowanie w dawaniu odporu strasznemu i ciężkiemu niebezpieczeństwu, które na Rzeczpospolitą nastąpiło od cesarza tureckiego i od chana tatarskiego, przeciwko któremu nie tylko królewicza [k. 819v] Władysława, syna swego starszego, z wielką odwagą wysłał, ale też i sam osobą swą Pańską z pospolitym ruszeniem jechać nie zaniechał. Także i królewiczowi jmci za odwagę zdrowia, za trudy i koszty, które w tej ekspedycyjej tureckiej podjąć raczył, pilnie i uniżenie podziękować mają. Więc też i ichm. panom hetmanom, lubo jeden z nich tę ekspedycyją zdrowiem swym zapieczętował[291], przystojną gratitudinem z podziękowaniem należącym pokazać mają.

Toż się ma rozumieć o ichm. panach komisarzach na tę ekspedycyją turecką od Rzeczypospolitej deputowanych, o panach rotmistrzach i wszystkim rycerstwie, którzy przeciwko temu niebezpieczeństwu piersiami i dostatkami się swymi zastawiali. A osobliwie ma być podziękowanie tym ichmciom, którzy sumptibus priopriis tak sami przez się, jako przez ludzie swe Rzeczpospolitą w tak ciężkim i niebezpiecznym razie żałowali.

Potem panowie posłowie nasi z miejsc swoich imieniem województwa naszego na propozycyją JKMci zdanie nasze tak deklarować mają. Co się tycze zabieżenia konfederacyjom żołnierskim, nie baczymy na to sposobniejsze remedia, jedno żołnierzowi w czas płacić, a nim robić. Rotmistrze ludzie znaczne, także towarzysze ludzie szlacheckie bonae famae et existimationis w wojsku mieć, siła też do tego pomaga zaprawa młodych ludzi w skromności i cnotach wszelakich i powinnościach, które Królowi JMci Panu swemu i Rzeczypospolitej matce swej są powinni.

Więc też praemia et poenas do tego wielce należeć rozumiemy, przeto potrzeba nie tylko poenas obostrzyć, ale im też praemia certa, których by byli in expectatione non dubia ukazać. Do czego i tę drogę jednę być baczymy, aby Rzeczpospolita dobra, które są zastawione ad rationem quingentorum millium florenum oswobodziła i te na opatrzenie żołnierzów zasłużonych jako z najlepszym sporządzeniem obróciła, o czym script osobny ichm. panom posłom naszym dajemy. Wszakże co by stany koronne najlepszego w tej mierze być widziały, do tego się ichm. panowie posłowie nasi skłonić mają.

Acz jest wiele konstytucyji, którymi są zabronione konfederacyje żołnierskie i poeny ostre contra delinquentes postanowione, przecie nieszczęśliwe czasy przyniosły nam konfederacyją żołnierską, która wymogła to

[291] *Chodzi zapewne o hetmana polnego koronnego Stanisława Koniecpolskiego, wziętego w 1620 r. po bitwie pod Cecorą do niewoli tureckiej.*

na JKMci, komisarzach niektórych i niektórych panach senatorach, [k. 820] że im immunitatem od pen w prawie opisanych obwarowali i aby była sejmem utwierdzona, starać się obiecali. Przeto eliberując słowo JKMci i na intercesyją ichm. panów senatorów, którzy to na się wzięli, mają się panowie posłowie nasi z inszymi ichm. pany posłami znosić i to uczynić, co się wszystkim stanom ex re et emolumentis Reipublicae będzie zdało. A iż się nam zda być rzecz mali exempli, aby jakie membrum Reipublicae miało toti Reipublicae leges dare, przeto jako nasze artykuły, tak i wszelkie od kogożkolwiek podane poddawamy pod rozsądek omnium ordinum.

A iż po rozprawieniu wojska i skończeniu wszystkich traktatów z niemi i po oddaniu im zupełnej zapłaty żołdu zasłużonego znaleźli się ludzie tacy swawolni, którzy zebrawszy się w kupy i swawolnych wiele do siebie przybrawszy z miast i wsi tak JKMci, jako i duchownych, a po większej części i szlacheckich, wielkie i niesłychane depaktacyje wyciągali i inszych wiele wiolencyji poczynili, i jeszcze reliquie takowych ludzi po różnych miejscach tułają się, tedy starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby nie tak prawo ostre przeciwko takim było postanowione, ale raczej sposób egzekucyjej potężny i skuteczny był namówiony i pretendowany, gdyż takowi według dawnych praw ipso facto sunt infames, a nadto, aby capita et ductores tych swawolników u instygatora koronnego o to na sejm byli spisywani. A jeśliby też kto privatis o swe krzywdy takowych swawolników na sejm pozwał, tedy panowie posłowie mają się o to starać, aby te sprawy indilate były sądzone.

Osobliwie, iż rota Jaroszowskiego po wzięciu zapłaty i zniesieniu konfederacyjej, jm. księdza biskupa krakowskiego, senatora pilnego i pasterza naszego[292] bez wszelkiej przyczyny nieprzyjacielskim obyczajem najechała i miasteczko zapaliwszy, do niego szturmowała, jak z żalem tego wszyscy używamy, tak pilnie panom posłom naszym zlecamy, aby wszelkie staranie czynili, żeby ta sprawa na teraźniejszym sejmie i sądzona była, i koniec swój wzięła.

[k. 820v] Na odprawieniu w rząd dobry Kozaków zaporoskich nie tylko uspokojenie Ukrainy, ale też trwałość foederum et pactorum conventorum z cesarzem tureckim i z chanem tatarskim, a za tym wszystka prawie salva Rzeczypospolitej należy, przeto starać się o to mają panowie posłowie nasi z inszymi ichm. pany posłami i ze wszystkimi stanami koronnymi i omnes modos et vias invenire, żeby w takowy rząd pewny, doskonały i trwały byli wprawieni, jakoby Rzeczpospolita z nich posługę i pociechę, a nie zatrudnienie albo — uchowaj Boże — niebezpieczeń-

[292] *Marcin Szyszkowski.*

stwo, jakie odnosiła, na co należć by się mogły sposoby rozmaite i takie, którymi by się tamto rycerstwo słusznie kontentować mogło. Ale się to porucza iudicio panów posłów, którzy z ichmciami drugimi pany posłami i ze wszystkimi stanami koronnymi o tym znosić się będą.

Podniesienie monety złotej i srebrnej nad miarę, dawny zwyczaj, a na ostatek i świeża konstytucyja[293], więc niedostatek monety drobnej, a też co się trocha między ludźmi zawija podłość wielka, tak ludzie wszelkiego stanu i kondycyjej do szkód, utrat i wyniszczenia dostatków ich przywiodło, że gdzieby się temu w czas gruntownie nie zabieżało, prawie ad extremam pauperitatem ludzie w tej Koronie, przedtym dostatkami kwitnącej, przyjść by musieli. Przeto starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby Rzeczpospolita przy prawie dawnym o mennicy uczynionym zostawała. Także pewna taxa talarów i czerwonych złotych i innej mienice srebrnej po wszystkiej Koronie jednaka była, także drobna moneta iuxta proportionem valoris grzywny srebra żeby dobra kowana była. A temu zabieżeć, aby moneta cudzoziemska zła i nieważna do Korony wnoszona nie była i deklaracyja o monecie cudzoziemskiej drobnej aby od jm. pana podskarbiego koronnego na tym sejmie uczyniona i in publicum wydana, i do grodów, także miast rozesłana była.

Pretia rerum venalium omnium aby były gruntownie postanowione na tym sejmie, a jeśliby to być nie mogło, tedy żeby na to była generalna komisyja prędko tak, jako o tym konstytucyja przeszłego sejmu była uczyniona[294], cum assignatione poenam et fori na te pany [k. 821] komisarze, którzy by się nie zjechali ad instantiam cuiusvis na Trybunale inter causas officii peremptorii.

Wojsko kwarciane aby zawsze wedle dawnego prawa i zwyczaju et viam proportionem kwarty, aby było chowane.

Co się tyczy Inflant, mają panowie posłowie nasi z inszymi ichm. panami posłami o to pilnie prosić JKMć, aby te prowincyje tak uspokoić raczył, jakoby Rzeczypospolitej naszej nie przychodziło do wojny, która różnymi wojnami i przypadkami po te czasy jest exhausta i jeszcze na wiele niebezpieczeństw oglądać się zaś potrzeba. A gdzieby przez upór nieprzyjacielski pokój stanąć nie mógł, tedy prosić Króla JMci, aby to auxiliis obywatelów W. Ks. Litewskiego, którzy to onus nasze byli wzięli i dlategoż od wojny tureckiej i pospolitego ruszenia absentowali się, odprawić raczył. A jeśliby nieprzyjaciel tak był potężny, żeby samo W. Ks. Litewskie potędze jego wydołać nie mogło, tedy subsidia takich, na

[293] *Konstytucja sejmu 1621 r.: O zawarciu ziemie, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 307.*
[294] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 306–307.*

jakie się wszystkie insze województwa koronne zgodzą, nasi też posłowie umykać nie mają, wprzód jednak namówiwszy sposób dostateczny, aby do konfederacyjej żołnierskiej nie przychodziło, i to obwarowawszy, aby Inflanty i Estonia do Korony i W. Ks. Litewskiego należały i powrócone były.

Do tego mają się panowie posłowie nasi dowiedzieć, co za przyczyna jest stracenia tych Inflant, ponieważ auxilia dostateczne tamtej ziemi na przeszłym sejmie były postanowione i jm. pan hetman litewski[295] tylko trzech tysięcy żołnierza na obronę jej potrzebował, a z propozycyji JKMci baczymy, że miał sześć tysięcy wojska. Więc i tego się dowiedzieć mają, z jakiej miary do konfederacyjej przeszłej żołnierskiej przyszło.

A o to się z wielką pilnością starać mają, aby urzędnicy koronni [k. 821v] przy zupełnej władzy urzędów swych zostawali, aby się Rzeczypospolitej wymawiać nie mogli, kiedy się jej w czym od nich nie dosyć dzieje przedsię. A tego prawa ponowić, aby panowie posłowie na każdym sejmie rachowali się z pany urzędnikami koronnymi i z pany senatorami do mieszkania przy JKMci naznaczonymi, jeśli powinnościom swoim dosyć czynili i jeśli prawa pospolite miały swoję egzekucyją, i w czymby się od nich nie dosyć działo, mają o to z nimi przed wszystkimi stanami koronnymi na sejm zgromadzonymi czynić, gdyż na tym salus Reipublicae zawisła.

Mają się też o to panowie posłowie nasi starać, aby prawem pospolitym to opatrzono, aby prochy do strzelby po Koronie na miejscach potrzebnych wszędy były robione, także i kule do dział i knoty. A co się tyczy saletry, której konstytucyją sejmu przeszłego z Korony wywozić zabroniono, jednak iż privatim ludzie przecie przeciw temu prawu wywożają, a ludzi kupieckich depaktując niemałe pożytki, z tego sobie czynią, czego uchodząc, ludzie kupieccy ofiarują się in usum Reipublicae dawać dziesiątą beczkę saletry, aby ni od kogo nie byli angaryjowani, ale ją wolno wywozili, przeto mają się o to ichm. panowie posłowie starać, aby ten pożytek został przy Rzeczypospolitej, czego dozór ma być przy jm. panu podskarbim i rachunek z tego czynić będzie Rzeczypospolitej.

Konstytucyjej przeszłego sejmu o pospolitem ruszeniu uczynionej[296] konformując się do dawnych praw poprawić, z deklaracyją, jako uboga szlachta wyprawować ma i z ostrzeżeniem dostatecznym, aby różnymi drogami ludzie na pospolite ruszenie jeździli i szkód żadnych nie czynili, i żeby obozami w majętnościach szlacheckich nie stawali.

[295] *Krzysztof Radziwiłł.*
[296] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 297–304.*

Okazowaniu czas inszy sposobniejszy, jaki się będzie wszystkim stanom zdał, naznaczyć.

[k. 822] A iż obywatele ziemi łukowskiej daleko mają na okazowanie jeździć, tedy mają panowie posłowie starać się o konstytucyją, żeby się mogli w ziemi swej pod Łukowem przed starostą swym łukowskim i sądem ziemskim pokazować, jednak to ma być z konsensem jm. pana wojewody lubelskiego, którego na ten czas na sejmiku nie było.

A iż przeszłe pospolite ruszenie efektu swego nie wzięło, tedy aby ludzie turbowani nie byli, konstytucyją to opatrzyć, aby wszyscy, którzyby się pod Lwów nie stawili a parte quibusvis z tej miary uwolnieni byli. A jeśliby kto pod kim dla tego sobie dobra uprosił, albo mandaty jakie ad cuiusvis instantiam o to wydane były, tedy to tąż konstytucyją kasować, o co ante omnia panowie posłowie starać się mają.

Na zamku lubelskim wiele i bezpieczeństwu, i ozdobie Rzeczypospolitej należy, którego iż za złym murowaniem już część wielka upadła i w ostatku ruinam wielkiej obawiać się potrzeba, mają panowie posłowie nasi starać się na sejmie, aby z tego sejmu rewizorowie na restauracyją zamku tego zesłani byli i sumpt na to był naznaczony.

Konstytucyje, na które protestacyje przez ichm. pany posły ziemskie zaszły, aby były zniesione, mianowicie konstytucyja sejmu anni 1620 sub titulo „Municyja miasta Lublina"[297].

Dekreta trybunalskie aby in suo robore zostawały i dekretami zadwornymi ani inszymi żadnymi bądź directe, bądź oblique aby znoszone nie były.

Securitas Trybunału aby od żadnego człowieka cuiuscunque conditionis et praeminentiae aby violowana nie była, o co tenże Trybunał przeciwko każdemu violatorowi ma prawem postępować sine fori exceptione.

Correctura iurium aby doszła, mają się o to panowie posłowie starać.

[k. 822v] Protestacyje od posłów ziemskich przeciwko konstytucyjom, także ratione gravaminum według prawa czynione, aby były przyjmowane sub poena mille marcarum.

Acz prawem pospolitym warowano to jest, iż tutores per patrem asignati seu constitutos proximiores a tutella removere nequeunt, do tego tutor sive naturalis sive inscriptus haereditatis minorennium neque vendere, neque aliquo modo prodere potest, jednak najdują się ex proximioribus tacy, którzy przeciwko temu prawu obojgu chcąc circa haereditatem pupillorum zostać, nie tylko onę ex potestate tutorum legitimorum biorą,

[297] *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 276.*

ale też insciis et non consentienter tutoribus onemi dysponują, to jest albo matrimonio rungunt, albo do klasztorów (choć annos debitae aetatis nie mają) ad regulas oddają, a przy dziedzictwie i majętności pupillorum za kontraktami krzywdę za sobą pupile pociągającymi zostawają. Przetoż starać się o to panowie posłowie mają, aby na te nowe inwencyje, prawu pospolitemu i słuszności przeciwne, obostrzona lex stanęła in eum sensum, iż kto by pupillam iuri tutorio alieno subiectam annosque debitae aetatis, videlicet 16 non habentem, wziąwszy sive per concreditum, sive alio quoque modo a tutore legitimo, oną absque scitu et consensu legitimi tutoris dysponował, to jest albo za mąż wydał, albo do klasztoru dał, taki ma pro poena publica, o którę nie tylko tutorowi, ale też i remotiori consangvineo z którejkolwiek linijej wolno będzie na Trybunał inter causas recentis criminis pozwać, rok w wieży, to jest na wierzchu pół roka, a na dnie pół roka sub poena infamiae siedzieć i ona haereditas, która by jej należała, jeśliby się przyznała, że cum eius consensu się to działo, tak od tej panienki, jako też męża jej albo onego powinnego, któryby o nie kontraktował, także i od klasztora [k. 823] odpadać ma dlatego, iż sine consensu et voluntate sui tutori, którego parens in loco suo zostawił, statum mutavit, a powinnym zaś in gradu bliższym, to jest bona paterna lineae paternae, a bona materna lineae maternae przysądzone i w posesyją oddane być mają, zachowawszy w cale statut Jagiełłów 1423 sub titulo „Si tutor virginem nubilem non maritat"[298].

A iż to zwykło trudnić sejmiki nasze, tedy panowie posłowie mają się starać o konstytucyją taką, żeby w naszym województwie dwa deputaci obierani byli, jeden z lubelskiej ziemie quotannis, a drugi alternatim z łukowskiego i urzędowskiego powiatów.

Starostwa ukrainne aby ludziom rycerskim rozdawane były, nie odrywając nic od starostw, aby mogli według potrzeby bezpieczeństwo tamtych krajów zatrzymawać, z tą kondycyją, aby tam obecnie mieszkali i na każdę Rzeczypospolitej potrzebę ukrainną stawiali się, sub privatione capitaneatus ad instantiam cuiusvis nobilis, o co forum na Trybunale.

A iż niemała kontrowersyja zachodzi między obywatelami województwa podlaskiego a między obywatelami województwa brzeskiego litewskiego o rozgraniczenie tych województw, które się stało przez komisarze koronne bez komisarzów W. Ks. Litewskiego, co i sejmy niepomału trudni, przeto panowie posłowie nasi mają się starać, aby ta kontrowersyja

[298] *Statut warcki Władysława Jagiełły z 1423 r., zob. Starodawne prawa polskiego pomniki, t. I, wyd. A. Z. Helcel, Warszawa 1856, s. 305–328.*

przez sejm była uspokojona. A że też województwo nasze lubelskie z województwem brzeskim ma contiguitatem od Kodnia począwszy przez mil kilkanaście, tedy mają tego przestrzegać, aby z tego rozgraniczenia województwo nasze detrimentum jakiego nie odnosiło.

Liczba ze wszystkich prowentów Rzeczypospolitej, kwarty i z podwyższenia monety aby na początku sejmu dostatecznie wysłuchana była.

[k. 823v] Żupy solne koronne mają być w dozorze niczyjem inszym, jedno u jm. pana podskarbiego koronnego, który według opisania prawa pospolitego dawnego nimi szafować ma i tego przestrzegać, aby nie niszczały, z czego Rzeczypospolitej liczbę czynić powinien. A ludziom szlacheckim dostatek jej ma być dodawany i według prawa dawnego ma być przedawana. A co się tyczy województwa naszego, mają się o to panowie posłowie nasi starać, aby przykładem inszych województw na sejmie uprosili województwu naszemu żupę solną w Kazimierzu, do którejby urzędnicy albo arendarze żupni byli powinni na każdy rok pewną beczkę soli stawić i specificata też precio onę ludziom stanu szlacheckiego przedawać. Do której szafunku żupnik od szlachty na sejmiku elekcyjej deputata obierany być ma, cum assignatione poenarum et fori tak na urzędniki i arendarze żupne, jako i na żupnika, jeśliby powinnościom swym nie dosyć czynił.

Zawieranie uchwał sejmowych, nad które nic poważniejszego być nie może, ma być z wielką ostrożnością według prawa o tym uczynionego i jeśliby jeszcze w czym potrzeba strony tego prawa, poprawić i poeny cum assignatione fori tribunalicii ad cuiusvis nuncii terrestris instanciam przydać, tedy się o to panowie posłowie nasi starać i według tego zachować się mają, gdyż z nieporządnego pisania konstytucyji po sejmie dawa się ansa do protestacyji przeciwko nim, zaczym leges et authoritas comicialis vilescunt.

Oeconomie nad te, które są prawem pospolitym obwarowane, aby nie były.

Upominki tatarskie aby co rok oddawane były, co ma być pewnym urzędnikom zlecono, gdyż Rzeczpospolita ukazała, skąd [k. 824] mają być płacone, o czym konstytucyja dostateczna ma być uchwalona cum assignatione poenae et fori ad cuiusvis instantiam na te urzędniki, którzyby temu nie dosyć czynili.

Sejmiki generalne tak w Kole, jako i w Korczynie aby były restytuowane i nieopuszczane w liściech sejmowych, przydawszy poenas et forum na posły, którzyby na te generalne sejmiki nie stawili się.

Konstytucyja o borach i lasach lubelskich aby była poprawiona według konstytucyjej województwu podlaskiemu o tymże służącej in anno 1613[299].

Pluralitas iurisdictionum w mieściech ukrainnych jest wszystkiej Rzeczypospolitej szkodliwa, mają się o to panowie posłowie nasi starać, aby była prawem zniesiona. A starostowie na miejscu królewskim siedząc, jako brachia regalia aby jurysdykcyją nad wszystkimi według prawa rozciągali.

Kto by w naszym województwie exemptio bonorum na św. Jan [24 VI] naznaczył, ponieważ się tego czasu roki ziemskie nie odprawują, aby mógł ad exercitationem do grodu któregokolwiek pozwać, chociażby tego w zapisie zastawnym nie obwarował, aby to było konstytucyją ostrzeżono, mają się o to panowie posłowie nasi starać.

A iż Pan Bóg z łaski swej świętej prawie wyrwał nas z pogańskiej paszczęki i użyczył Koronie bezpiecznego czasu do rady i obmyślawania potrzeb wszech stanów, starać się o to usilnie ichm. panowie posłowie mają, żeby na tym sejmie afektacyjom z koła poselskiego zgodnie na przeszłych dwóch sejmach JKMci podanej i recesem na ten właśnie sejm odłożonej dosyć się stało. A przy tym obowięzujemy ichm. panów posłów, żeby we wszystkim prawa [k. 824v] pospolitego strzegli i nic przeciwnego staremu prawu i ubliżającego wolnościom i ozdobom stanu szlacheckiego na nas nie wkładali.

Aczkolwiek są dane prawa o tym, aby ludziom szlacheckiego stanu komisyje do rozgraniczenia dóbr ich z dobry królewskimi z kancelaryjej JKMci bez wszelkiego zatrudnienia wydawane były, przecie jednak czynią w tym kancelaryje trudność ludziom szlacheckim, nie chcąc im takowych komisyji wydawać, ażby starosta albo dzierżawca na komisarze pozwolił, albo połowicę ich on mianował, w czym niemałe bezprawie stan szlachecki cierpi, przeto mają się panowie posłowie starać o konstytucyją, którąby dostatecznie temu wszystkiemu zabieżono i ludzie szlacheckie od tej rumacyjej uwolniono, ażeby im bez zatrudnienia komisyje z kancelaryjej JKMci wydawane były.

A iż też nad dawne prawa pociągają ludzie szlacheckie o dobra ich dziedziczne za dworem bądź też na sejm, tedy panowie posłowie nasi mają się starać o to, aby konstytucyja o zamknieniu egzekucyjej, która niektórym województwom służy, na wszystkę Koronę pociągniona była.

[299] *Tamże, s. 134.*

Żydzi oprócz sądów wojewodzich insze jakieś prywatne sądy swoje pod różne jarmarki główniejsze sobie postanowili[300], przed którymi wszystkie sprawy swe odprawują, co iż jest przeciw prawu et cum detrimento Reipublicae, tedy im to ma być prawem zabroniono, poenae et forum przydawszy.

Petita.

Mają panowie posłowie nasi wnieść pilną i gorącą prośbę do JKMci i do wszystkiej Rzeczypospolitej za jm. panem [k. 825] Mikołajem Strusiem starostą halickim, który idąc torem zacnych przodków swych, młodych lat swoich godnie i przeważnie JKMci i Rzeczypospolitej na ekspedycyjach wojennych służąc i więzienie długie moskiewskie, a mało co z niego wytchnąwszy, zaś tatarskie cierpiąc, i z niego się kosztem wielkim wyswobodzając, prawie wszystkiej majętności swej ojczystej i dostatków swych zbył, i jeszcze dług niemały dla tego okupu na się zaciągnął, prosząc o to pilnie Króla JMci i Rzeczypospolitej wszystkiej, aby tego zasłużonego człowieka, który się może na wiele rzeczy Ojczyźnie naszej nieść, benignam rationem mieć raczyli.

Tudzież za jm. panem Farensbachem starostą łomzelinskim[301], którego ojciec tej Rzeczypospolitej w dziele rycerskim jako wielki wódz znacznie służył i na jej posłudze z nieprzyjacielem czyniąc, zdrowie swe położył, i on syn z młodych lat swoich tymże dziełem rycerskim roty i pułki prowadząc, z utratą ojczyzny i dostatków swych dotychczas continue JKMci i Rzeczypospolitej służył i służyć godnie może, i brat także jmci jeszcze do tego czasu w niewolej tureckiej jest zatrzymany, przeto za nim prośbami swymi do JKMci i Rzeczypospolitej panowie posłowie nasi włożyć się pilnie mają, aby mentorum eius benigna habeatur ratio.

Też prośbę wnieść mają za panem Jędrzejem Ryszkowskim rotmistrzem JKMci, który i na inszych miejscach, ale osobliwie w tej potrzebie tureckiej w Wołoszech po wiele razów zdrowie swe na szwank stawił i uszczerbek w nim od broni nieprzyjacielskiej odniósł.

[k. 825v] Takąż prośbę wnieść mają za panem Wojciechem Jezierskim, który począwszy od elekcyjej dzisiejszego pana, nigdy z konia, służąc dziełem rycerskim, nie zsiadał i potym synów swych czterech kosztem niemałym na takowąż służbę wyprawił, któremu, gdy na Ukrainie przeciw poganom zastawiał się, prawie wszystkie majętności nieprzyjaciel zniósł i małżonkę jego okrutnie zamordował, i syn jego do tego czasu

[300] *Chodzi zapewne o funkcjonujący od 1580 r. Sejm Czterech Ziem, zbierający się najczęściej podczas jarmarków w Lublinie i Jarosławiu.*

[301] *Zapewne Jan Farensbach starosta lemzalski.*

więzienie tatarskie cierpi, prosić za nim, aby w tym utrapieniu konsolacyją i ratunek odniósł.

Toż mają uczynić za panem Jędrzejem Zelińskim, który służąc godnie Królowi JMci i Rzeczypospolitej, na zdrowiu i dostatku swym wielki uszczerbek wziął.

Za panem też Gabrielem Lesieckim, żołnierzem starym, który nie tylko sam na służbie Rzeczypospolitej lata i majętność strawił, ale i syny swe na tę posługę kosztem niemałym wyprawując, a potym z więzienia tatarskiego onych wykupując, ostatek majętności stracił. Teraz jeszcze jednego z nich w więzieniu mając, nie ma go czym wykupić, pilnie się panowie posłowie przyczynić mają do JKmci i Rzeczypospolitej o ratunek jaki.

Toż mają czynić za panem Janem Brzezickim.

Toż za panem Gujskim, żołnierzem dawnym, JKMci i Rzeczypospolitej dobrze zasłużonym.

Toż za panem Rolą komornikiem granicznym łukowskim, którego syn jest w niewoli tatarskiej, a drugiego z wielkim kosztem ledwie wykupił.

Toż za panem [Stanisławem] Domaszewskim komornikiem ziemskim łukowskim, który mając syna w niewolej tatarskiej, nie ma go czym wykupić.

Toż mają uczynić za panem Krzysztofem Pełką.

[k. 826] Jm. pana wojskiego włodzimierskiego[302] nie są tajne znaczne i przeważne posługi ku JKMci i Rzeczypospolitej, prosić mają za nim panowie posłowie nasi gorąco, aby na wypłacenie tych długów, na które się będąc w poselstwie u chana tatarskiego zadłużył, ratunek z podatków pospolitych mieć mógł i pustynia jaka za Dnieprem była mu iure haereditario konferowana.

Za ichm. pany Stadnickimi także przyczynić co nieco mają, aby mogli tego ciężaru prawnego, który na nich padł, remediis iuriis podźwignieni być.

Pan Jan Hungier, Inflantczyk, którego przodkowie i on sam zawsze wiarę swą Królowi JMci i Rzeczypospolitej oświadczali i znacznie służyli od nieprzyjaciela koronnego, który tamże prowincyją posiadł, ze wszystkiego jest obnażony, pilnie się za nim przyczynić mają, aby od Króla JMci i Rzeczypospolitej był ratowany.

Pan Piotr Lermont z młodych lat swoich aż prawie dorosłego wieku swego w tej Koronie wierne posługi swe w dziele rycerskim oświadczył i teraz w Wołoszech przeciwko poganom pułk znaczny piechoty cudzoziemskiej prowadzać, jako człowiekowi rycerskiemu należało stawił

[302] *Florian Oleszko Prytniowski sekretarz królewski.*

się, prosić o to, aby przykładem inszych ludzi cudzoziemskich zasłużony mógł mieć w tej Koronie indigenatum. A iż posługi jego to merentur, mają się o to za nim panowie posłowie nasi pilnie do JKMci i Rzeczypospolitej przyczynić.

Za panem Łukaszem Kocickim, aby z niego infamija jako z tego, który się tego odwagą zdrowia dosłużył, zniesiona była, mają za nim prośbę wnieść.

Miasteczko Kazimierz w województwie naszym, które leży [k. 826v] nad Wisłą i niemało na nim nie tylko województwu naszemu, ale wielom inszym tam dostatki swe do portu prowadzącym należy, od pospolitego ruszenia, które tamtędy najwięcej dla przewozu sposobnego przechodziło, więc od żołnierza ustawicznego a osobliwie od tych swawolnych, którzy teraz po zapłacie kupami chodzili, wielkie szkody na dostatkach swych i zniszczenie odnieśli, mają się o to panowie posłowie nasi starać, aby jem na tym sejmie wolność od wszelakich myt i ceł tak wodnych, jako i ziemskich do lat pewnych otrzymali i od towarów, które wodą ze Gdańska i zinąd ludzie kupieccy do miasta ich przywożą, cło jakie od szkuty wyprawili, z tą kondycyją, aby drogi, na których wielom ludzi należy, przy swym mieście dobrze naprawowali.

Wojciech Sierakowski pisarz ziemski lubelski, marszałek tego sejmiku mp.[303]

2. Protestacja niektórych urzędników i części szlachty przeciwko wybranym punktom instrukcji sejmiku lubelskiego z 13 grudnia 1622 r.

Rkp. *APL, CLRMO 52, k. 829; w grodzie lubelskim wniesiona 20 XII 1622 r.* [feria tertia in Vigilia festi Sancti Thomae Apostoli a. D. 1622].

[k. 829] Jaśnie wielmożni, urodzeni ichm. niektórzy z obywatelów województwa lubelskiego, jako skoro dowiedzieli się o podaniu do ksiąg tutecznych artykułów województwa swego, na sejmiku blisko przeszłym przed sejmem uchwalonych, a obaczywszy to, iż artykuł o zniesieniu konstytucyjej sub titulo „Municyja miasta Lublina" między inszymi artykułami włożony jest, co aczkolwiek było od kilku osób wspomniano, jednak iż ichmci, których są podpisy niżej, i wielka część obywatelów kontradykowali temu, dla kórej kontradykcyjej ten artykuł przy pisaniu drugich pominiony był. Jednak propter importunitatem tychże kilku osób włożony jest, przeto jako na on czas in communi consensu na sejmiku i przy

[303] *Pod podpisem marszałka zamieszczona zostala protestacja szl. Macieja Podsadeckiego o pobicie go w Lublinie podczas obrad sejmiku i zadanie ran przez ur. Andrzeja Żarczyńskiego, APL, CLRMO 52, k. 826v.*

spisowaniu artykułów kontradykowali temu, żeby być konstytucyja miała być znoszona, tak i teraz contradicunt et solemniter protestantur, iż tego nie mają sobie zgodnie od nas poruczonego panowie posłowie nasi afektować i popierać nie mogą ani też mają, gdyż widoma to rzecz jest jako wiele temu miastu na tej municyjej należy, którą mieszczanie za gorącą instancyją i upominaniem województwa tego robili.

Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta lubelski, Wojciech Sierakowski pisarz ziemski lubelski, Melchior Michałowski wojski lubelski, który rozumie za tym, aby municyje byli, niźli pustki w miastach, Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, Bernard Sobieski.

XCVIII. Zjazd szlachty na pospolite ruszenie między Piaskami i Krasnymstawem 5 sierpnia 1623 r.

Wojewoda lubelski Mikołaj Oleśnicki uniwersałem datowanym z Kazanowa 26 VII 1623 r., otrzymawszy wiadomość o teraźniejszych inkursyjach pogańskich, *o* nieprzyjacielu, który już dziesięć dni temu jako w państwa koronne wpadł we czterdziestu tysięcy i który już Czerniejówkę, jako mam wiadomość, w milę tylko pominął, *zwoływał szlachtę lubelską do obozu* między Piaskami a Krasnostawem pro die quinti augusti [5 VIII] z ochoty swej jako najprędzej, *APL, CLRMO 53, k. 568v–569v; w grodzie lubelskim pismo wojewody oblatował szl. Paweł Świderski 28 VII 1623 r.*

Dokumentacji tego zjazdu nie odnaleziono.

XCIX. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1623 r.

1. Protestacja dominikanów lubelskich w sprawie sejmiku 11 września 1623 r.

Rkp. *APL, CLRMO 53, k. 708v–709v; do grodu lubelskiego wniesiona 11 IX 1623 r.* [feria secunda post festum Nativitatis Gloriosae Virginis Mariae proxima a. D. 1623].

[k. 708v] Do urzędu i ksiąg niniejszych grodzkich lubelskich przyszedłszy i [k. 709] stawiwszy się oczywisto religiosi patres Dominicani conventus Lublinensis ad aedes Sancti Stanislai sittum, p[ater] Augustinus Jastrzębski una cum p[atre] Simone żałobliwie skarżyli się i solenniter protestowali naprzeciwko ur. panom Jerzemu staroście urzędowskiemu, Mikołajowi i Janowi Rzeczyckim o to, iż oni dnia dzisiejszego przyszedłszy do kościoła ich św. Stanisława na sejmik elekcyjej deputackiej, mając z sobą niemałą kupę ludzi ur. Mikołaja Kazimierskiego, Jakuba Bychawskiego i inszych wiele ludzi różnych sobie na jakąś wiolencyją umyślnie przysposobionych, gdy już sejmik elekcyjej deputata skończył się i jm. pan

marszałek koła tego votum swoje skończył, a potym według zwyczaju sejmików jw. jm. pana wojnickiego[304], który inszych pluralitate suffragiorum przewyższył, za deputata denuncjował, a zatym koło to, wszystko wstawszy, jmci aby się tej pracy podjął, uprosiło, czego podjąwszy się jw. jm. pan wojnicki, gdy z pany urzędnikami i z przednimi ludźmi województwa tego z kościoła wychodził i już do klasztoru wchodzić [...][a] [pomieni]eni panowie Rzeczyccy mając przedsięwzięty umysł i gotowość na wiolencyje wszelakie, nie pomniąc na świątobliwość miejsca Bożego kościoła tego i na prawa pospolite, którymi uczciwość i bezpieczeństwo takowych miejsc obwarowane i srogiemi winami założone jest, nie mając żadnej kontencyjej z nikim (na co przez wszystek sejmik ciż i insi zakonnicy bracia ich strzegąc, kościoła swego patrzyli), ani żadnej zwady, ani widząc przeciwko sobie nikogo niechętnego, ani porywającego się, ani broni żadnej dobywającego animo tumultandi, ecclesiam violandi et corde haeretico prophanandi et sangvinolandi, do broni, do kordów i do szabel [k. 709v] porwali się, i z dobytymi broniami pod ołtarzem wielkim szermowali i po pawimencie kościelnym krzesali, ludzi szlacheckich nic im niewinnych ani się z nimi wadzących i im się niesprzeciwiających, którzy na posad z kościoła wychodzili, po kościele na nich i za nimi siekąc, i by był ktokolwiek albo się sprzeciwił, albo jem co o to rzekł, pewnie by byli posiekli albo i zabili, aż sami zakonnicy rzucili się hurmem na obronę domu Bożego i we dzwonek na gwałt zadzwonili, toż dopiero tym ustraszeni zaledwie z kościoła wyszli i za obronieniem Bożym i za tym, że się im nikt nie sprzeciwił, do mężobójstwa ludzi niewinnych i spokojnych nie przyszło. O które zgwałcenie kościoła i sprofanowanie jego per conciturum tumultum i przez krzesanie broniami i sieczenie po kościele i na ludzi solenniter iterum atque iterum suo et totius conventus nomine świadczą się, ofiarując się o to z nimi debita iuris nie czynić.

[a] *W rkpsie jeden albo dwa wyrazy zalane atramentem i nieczytelne.*

C. Sejmik przedsejmowy w Konopnicy 9 stycznia 1624 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 15 XI 1623 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 6 II 1624 r., poprzedzający go sejmik lubelski wyznaczony został na 9 I 1624 r., por. ASZCh., s. 143. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Ze względu na panującą w Lublinie epidemię sejmik zebrał się w podlubelskiej Konopnicy.

[304] *Mikołaj Firlej starosta lubelski.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Konopnicy 9 stycznia 1624 r.[305]

Rkp. *APL, CLRMO 54, k. 16v–19v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował w imieniu marszałka sejmiku Andrzeja Gniewosza jego famulus szl. Szymon Górecki 5 II 1624 r.* [feria tertia post festum Purificationis Gloriosae Virginis Mariae proxima a. D. 1624].

[k. 17] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik ten od JKMci nam przed sejmem walnym pro die 9 januarii a. D. 1624 złożony, zjechawszy się do Konopnice miasto Lublina, od Pana Boga dotąd plagą morowego powietrza nawiedzonego, artykuły niżej opisane zgodnie zawarłszy i postanowiwszy, oneśmy panom posłom naszym na sejm walny warszawski przywiedziony wysłanym, to jest ichm. panom panu Erazmemu Domaszewskiemu staroście łukowskiemu, panu Zbigniewowi z Sienna Sieninskiemu chorążemu lubelskiemu i panu Jerzemu z Rzeczyce Rzeczyckiemu staroście urzędowskiemu oddali.

Naprzód panowie posłowie nasi przez jm. pana marszałka swego podziękować JKMci mają za ojcowskie o Rzeczypospolitej obmyśliwanie i za złożenie sejmu teraźniejszego dla obradzenia zabieżeniu niebezpieczeństwom tak postronnym, jako i domowym następującym.

Przy tym prosić o to JKMci P. n. m. mają, aby JKMć opatrzyć to raczył, żeby się nie dawała żadna przyczyna i okazyja do rozerwania przymierza z cesarzem tureckim i z carem tatarskim zawartego i z inszymi sąsiady.

Co się tknie niebezpieczeństwa nagłego na Rzeczpospolitą następującego od Tatar, jako jest o tym przestroga od JKMci, iż z tamtej strony stał in foribus periculum, które może nas przed sejmem abo pod sejmem przez tego nieprzyjaciela wojować. Acześmy tego pewni, że JKMć P. n. m. w tak nagłym niebezpieczeństwie będzie raczył opatrzyć securitatem nasze, przyczyniwszy jako najprędzej do kwarcianego żołnierza ludzi służebnych z retent poborowych, które się znaczne z liczby przeszłego sejmu w skarbie okazują, jednak in posterum na tym sejmie gruntowny pokój i bezpieczeństwo [k. 17v] Rzeczypospolitej od pogan opatrzyć mają jako inszymi podobnymi sposobami, tak i przywiedzeniem do skutku konstytucyjej de stipendiariis Reipublicae na blisko przeszłym sejmie uchwalonej[306]. A iż komisyja kozacka na blisko przeszłym sejmie uchwalona[307] do skutku nie przyszła, a za tym Rzeczpospolita wielki szwank i szkodę odniosła wtargnieniem świeżym kozackim do Ordy i do państw tureckich i dotąd in metu od tego nieprzyjaciela zostawa, przeto opatrzyć to mają

[305] *W „Sumariuszu artykułów z sejmików powiatowych" zamieszczonym w rkpsie B. Ossol. 1926, k. 58–58v znajduje się skrócona, ujęta w 15 punktach wersja artykułów sejmiku lubelskiego.*
[306] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 323.*
[307] *Tamże.*

panowie posłowie, aby już koniecznie ta komisyja przy tym zwłaszcza wojsku, któreby na tę potrzebę obradzone i sposobione od Rzeczypospolitej było, do skutku swego przywiedziona była.

A strony Inflant artykuł województwa naszego na sejmiku przed sejmem blisko przeszłym przez nas uchwalony in toto reasumujemy, według którego aby panowie posłowie nasi we wszystkim się sprawowali, zlecamy.

Ludzie swawolni, nie oglądając się na srogość prawa pospolitego, ważą się tego, kupy pod chorągwiami zbierać, prowadzić i po państwach Rzeczypospolitej grasować, domy i majętności szlacheckie, duchowne i królewskie hostiliter najeżdżać, łupić, palić, a na ostatek i ludzie szlacheckiego stanu imać i rozmaite insolencyje i okrucieństwa popełniać, z tymi kupami za granice wychodzić bez pozwolenia i dołożenia się w tym JKMci i urzędników koronnych wojennych, starać się pilnie panowie posłowie mają, aby to prawo reasumowane na dalsze czasy było i egzekucyja tegoż prawa na blisko przeszłym sejmie na te swawolne ludzie obostrzonego[308] do skutku przywiedziona była. Co iż się dotąd nie stało, do wielkiej szkody i ucisku wielu ludzi przyszło. I jeśli jeszcze co przydać się do tegoż prawa ostrego może i prędszego, mają omnes modos et rationes panowie posłowie nasi inire, aby na potym to opatrzono było, żeby nullo quovis modo et praetextu ludzi pod choragwie zaciągać i do kupy zwodzić bez wyraźnego na to pozwolenia Rzeczypospolitej na sejmie nikt nie ważył się, sub poena perductionis tanquam in crimine contra Reipublicae comisso. To też [k. 18] przy tym opatrzyć mają, iż się to zagęściło, że pospolicie sobie ci swawolnicy imiona odmieniać zwykli, aby poenas zbrodni swej uchodzić mogli, tedy jeśliby kto pozwany o zbrodnią jaką wywiódł się z tego, że jej nie był winien, a nihilominus pokazałoby się, że był w którejkolwiek takowej kupie tych swawolników, tedy eo facto poenam talionis na aktorze zyskiwać aby nie mógł.

Jest to w wielkim podziwieniu u nas, że nie odniósłszy gruntownej satysfakcyjej w postulatach swoich, koło poselskie na blisko przeszłym sejmie przynajmniej konstytucyją zwyczajną o recesie stanu szlacheckiego pocieszyć nie chciano. Przeto starać się o to panowie posłowie mają pilnie, aby desideriis stanu szlacheckiego przez pany posły na blisko przeszłym sejmie wniesionem dosyć się stało. A jeśliby co do skutku na tym sejmie przyjść nie mogło, aby to recesem warowano było.

A przy tym żeby respons od Króla JMci na pisanie według obietnicy Króla JMci na przeszłym sejmie uczynionej otrzymawszy, nam przynieśli.

[308] *Tamże, s. 323–324.*

Komisyja blisko przeszła super pretiam rerum w Lublinie odprawowana, aby była wszędzie po grodach w Koronie aktykowana i publikowana, i do egzekucyjej przywiedziona, ażeby cena złota i srebra zniżona nie była.

A iż miasta niektóre, a osobliwie pruskie, na wzgardę konstytucyjej blisko przeszłego sejmu[309] posłów swoich na tę komisyją do Lublina nie zasłali, zaczym około tych szacunków panowie komisarze trudność i przeszkodę niemałą mieli, nie mogąc mieć informacyjej o towarach, które przez tamte miejsca przechodzą, starać się mają panowie posłowie nasi, aby o to pokarane były.

Należy też na tym Rzeczypospolitej, aby pieniądze z Korony do obcych państw wywożone nie były, mają się o to pilnie starać panowie posłowie nasi, aby się temu zabieżało i dawniejsze prawo o tym obostrzone było.

Prawu o wakancyjach rozdawaniu aby się dosyć działo, panowie posłowie ostrzegać na tym sejmie mają.

Regestr infamium na każdym sejmie publikowanych aby sąd ziemski warszawski każdego województwa posłom najdalej do trzeciego dnia po sejmie powinien był wydać authentice sub poena contra negligentis officiales sancita, o to sądowi forum na Trybunale [k. 18v] inter causas officii naznaczyć, który regestr zaś panowie posłowie najdalej we trzech niedzielach aby byli powinni każdy do akt grodu swego podać, dlatego aby urząd każdy wiedział, z kogo egzekucyją ma czynić[310].

Liczba ze wszystkich prowentów Rzeczypospolitej i poborów dostateczna żeby na tym sejmie uczyniona i skończona była.

Skład solny w Kazimierzu aby według artykułu naszego przed blisko przeszłym sejmem napisanego przez pany posły otrzymany był, pilne staranie uczynić mają, ponieważ inszym dobrym województwom Rzeczpospolita pozwoliła tegoż.

Roki ziemskie lubelskie iż według ordynacyjej swojej i dla przeszkód swoich różnych często dochodzić nie mogli, tedy je tak panowie posłowie ordynować mają: pierwsze roki w poniedziałek pierwszy po Nowym Lecie, na których sprawy do wykupna albo Nowe Lato sądzone być ma, a jeśliby roki nie doszły, tedy przecie sądzenie nowoletnich spraw i leżenie ksiąg być ma. A gdzieby i leżenie ksiąg ob aliquod legale impedimentum dojść nie mogło, tedy na blisko przypadających rokach albo in defectu roków, tedy na leżeniu ksiąg, które miasto roków in hoc casu do odprawowania takowych spraw nowoletnich

[309] *Tamże, s. 325–327.*

[310] *APL, CLRMO 54, k. 506–510 zamieszczony został taki wykaz infamisów z akt grodu warszawskiego, zawierający m.in. skazanych za tchórzostwo w wojnie z Turcją.*

być ma, sądzenie Nowego Lata odprawować się ma. Wtóre roki feria secunda post Dominicam Reminiscere[311], trzecie feria secunda post festum Sanctae Hedvigis Electae[312], a każde z nich dwie niedzieli do sądzenia czasu mieć mają. A po każdych w trzecim tego dniu urzędowskie w poniedziałek zaczynać się mają i trwać, póki się nie skończą. Nowe Lato też urzędowskie tymże sposobem czasu pierwszych roków albo leżenia ksiąg nowoletniego aktu na miejscu roków odprawować się ma, z tą przestrogą legalium impendimentorum, jako się wyżej o lubelskich napisało. Leżenie ksiąg przed rokami nowoletnimi i post Reminiscere na dwie niedzieli przed każdymi zaczynać się mają w Lublinie przez poniedziałek, wtorek i środę, a w Urzędowie przez piątek i sobotę, a przed trzecimi rokami post Hedvigis iż czasu nie stawa, a przez cały Trybunał księgi leżą, tedy nie ma być leżenie ksiąg tak w Lublinie, jako i Urzędowie.

Wielką to drogość żywności, a za tym i wszystkich innych rzeczy w Koronie czyni, że ludzie wszelakiego stanu i kondycyjej [k. 19] zboża do miast portowych prowadzą i skupują, i dla małej części ludzi zysków wszystka Korona ucisk i niedostatek cierpi. Przeto aby się to pohamowało, starać się o to panowie posłowie mają, aby to przekupieństwo prawem zabronione było.

Artykuły blisko przeszłego sejmiku, jako o okazowaniu, o elekcyjej deputackiej jak i insze, które do skutku dotąd nie przyszły, starać się panowie posłowie mają, aby żądościom województwa naszego dosyć [się] stało. A czego by na tym sejmie z nich do skutku przywieść nie mogli, aby to recesem na drugi sejm warowano było.

Prawo dawne o niewywodzeniu koni z Korony aby do egzekucyjej przywiedziono było, starać się o to panowie posłowie mają.

A na ostatek zlecamy to panom posłom naszym i fidem ich w tej mierze obowięzujemy, aby prawa dawnego przestrzegali i żadnego speciale onus na województwo nasze nam nie przynosili.

Petita.

Za ichm. panami Podlodowskimi.
Za jm. panem Ryszkowskim.
Za jm. panem Radzikowskim.
Za jm. panem Goyskim.
Za jm. panem Telephusem.
Za jm. panem Torczyckiem.

[311] *Poniedziałek po drugiej niedzieli wielkiego postu.*
[312] *Poniedziałek po 15 października.*

Które artykuły nasze i petita zleciliśmy jm. panu Andrzejowi ze Wnorowa Gniewoszowi marszałkowi naszemu i ichm. panom deputatom na spisanie tych artykułów obranym podpisać i do akt grodzkich lubelskich, skoro tam Pan Bóg plagę morowego powietrza uciszy, a gród otwarty będzie, per oblatam zwyczajnie podać.

Andrzej Gniewosz ze Wnorowa mp., marszałek województwa lubelskiego, Paweł Lubieniecki z Lubieńca na spisanie tych [k. 19v] artykułów deputowany, Erazm Witkowski podstarości łukowski na spisanie artykułów deputowany, Jan Unieszowski z Unieszowic na spisanie artykułów deputowany.

CI. Sejmik relacyjny w Lublinie 19 marca 1624 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały sejmu nadzwyczajnego zakończonego w początkach marca 1624 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 349.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 19 marca 1624 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 54, k. 134v–135v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Stanisław Zbąski marszałek sejmiku 20 III 1624 r.* [feria quarta post Dominicam Quadragesimalem Laetare proxima a. D. 1624]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 229–230v — kopia.*

[k. 135] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik konstytucyją sejmu blisko przeszłego na dzień dzisiejszy naznaczony zjechali, patrząc na wielkie deliberacyje, które ichm. panowie posłowie nasi z blisko przeszłego sejmu nam do uważenia decyzyjej przynieśli, a dla niewydania z druku i dopiero onegdajszego publikowania konstytucyji, iż obywatelom województwa naszego dzisiejsza praefixia sejmiku naszego do wiadomości nie przyszła, za czym w tak małej liczbie nie zdało się nam jako konsultacyji i decyzyji czynić, tak onera pro hac vice tantum imponere in absentes.

Tedy za zgodnym zezwoleniem nas wszystkich zleciliśmy to jm. panu Stanisławowi Zbąskiemu, na ten czas marszałkowi naszemu, aby imieniem nas wszystkich list napisał do Króla JMci, prosząc publico nomine, aby JKMć sejmik nasz na pierwszy wtorek po przewodniej niedzieli [16 IV] na obranie poborcy i konsultacyje takie, jakie dnia dzisiejszego odprawić się miały, złożyć nam raczył. K temuż to pismo zjazdu naszego zleciliśmy temuż jm. panu marszałkowi naszemu, żeby z podpisem ręki swej i z pieczęcią swą podał do ksiąg grodzkich lubelskich jako jest zwyczaj podawać [k. 135v] każde sejmikowe postanowienie.

Działo się w Lublinie, w kościele św. Stanisława, we wtorek po niedzieli śrzódpostnej [19 III] roku Pańskiego 1624. Stanisław Zbąski marszałek na ten czas sejmikowy mp.

CII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 16 kwietnia 1624 r.

Ponieważ w wyznaczonym terminie na sejmiku relacyjnym nie można było ze względu na brak opublikowanych konstytucji sejmowych podjąć odpowiednich uchwał i został on odroczony, król na prośbę sejmikujących uniwersałem datowanym w Warszawie 29 III 1624 r. wyznaczał nowy termin dla sejmiku w Lublinie na 16 IV 1624 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Marcin Stawski 6 IV 1624 r., APL, CLRMO 54, k. 161v–162v.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 16 kwietnia 1624 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 54, k. 200–201 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sienieński chorąży lubelski, marszałek sejmiku 19 IV 1624 r.* [feria sexta post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1624]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 231–232v — kopia.*

[k. 200v] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam od JKMci pro die 16 mensis aprilis anno praesenti 1624 po sejmie blisko przeszłym, za niedojściem pierwszego konstytucyją praefigowanego naznaczony zjechali, wiadomo czynimy, iż zgodnie obraliśmy poborcę ur. Samuela Samborzęckiego na wybieranie poboru jednego na obronę Ukrainy od pogan przez pany posły nasze na sejmie blisko przeszłym pozwolonego. Którego pana poborcę naszego ea ratione obraliśmy, et laudo nostro publico, przychylając się do uniwersałów sejmów przeszłych i do instancyjej naszej i zlecenia panom posłom naszym na blisko przeszły sejm danego, uchwaliliśmy, aby inaczej nie ważył się w wybieraniu czopowego i szosu postępować, jedno według pierwszych uniwersałów, czego w teraźniejszym zamilczano i opuszczono, aby przy posesorach i dzierżawcach dóbr te arendy wybierania czopowego i szosu zostawali, które czopowe według arendy kwitów pośledniejszych wybierane być ma. Czego ma pilno pan poborca nasz przestrzegać i mimo to postanowienie [k. 201] nasze nic przeciwnego ważyć się nie ma, i grody nad to laudum nasze różnymi postępki egzekucyjej czynić nie mają.

Na co zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego imieniem nas wszystkich podpisać i pieczęć przycisnąć authentice.

Datum ut supra. Zbigniew Sienieński z Sienna chorąży lubelski i marszałek sejmiku tego mp.

CIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 26 listopada 1624 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 10 IX 1624 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 7 I 1625 r., wyznaczając większości sejmików przedsejmowych termin 26 XI 1624 r.; por. ASWK, t. II, s. 28. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Mandatem z 10 XII 1624 r. Zygmunt III Waza przekładał termin zjechania się na sejm do Warszawy na 20 I 1625 r. ze względu na panującą w stolicy zarazę; APL, CLRMO 54, k. 760–761, oblatował honestus *Adam Halecki 14 XII 1624 r.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 26 listopada 1624 r.

Rkp. *APL, CLRMO 54, k. 746–752 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sienieński chorąży lubelski, marszałek sejmiku 30 XI 1624 r.* [sabbatho ipso die festi Sancti Andreae Apostoli a. D. 1624].

[k. 746v] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik od JKMci P. n. m. nam przed sejmem walnym warszawskim pro die 26 mensis novembris anno praesentis 1624 złożonym do Lublina zjechali, artykuły niżej opisane zgodnie zawarte umówiwszy, ichm. panom posłom naszym na sejm przyszły obranym i wysłanym, ichm. panom panu Erazmowi Domaszewskiemu staroście łukowskiemu, panu Zbigniewowi z Sienna Sienieńskiemu chorążemu lubelskiemu i panu Baltazarowi Kazanowskiemu podstolemu i podstarościemu lubelskiemu takie oddajemy.

Naprzód zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z inszymi ichm. pany posłami województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinszowawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia i fortunnego panowania, podziękowali za to, że dla obmyślawania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i inszych spraw dobro jej zachodzące złożyć nam ten sejm raczył.

Także też podziękować mają jm. panu hetmanowi[313] i inszym ichmciom, którzy z odwagą zdrowia i kosztów swoich na tę usługę Rzeczypospolitej blisko przeszłą przeciwko nieprzyjacielowi [k. 747] krzyża świętego koronnemu stawić się i piersiami swymi czule i odważnie zastawiać się raczyli.

Co się tknie żałosnego a nieoszacowanego już nie Ukrainy, ale państw koronnych in centro Regni będących spustoszenia i dalszego niebezpieczeństwa od pogan następującego, także i wielkiej zniewagi i despektu posła JKMci u Porty według pakt zawartych będącego, które nam JKMć P. n. m. w propozycyjej swojej ukazując, że się to przeciwko paktom świeżo z cesarzem tureckim zawartym dzieje, przekładać raczy, panowie posłowie nasi odnieść to JKMci mają, iż przy żalach naszych nieutulonych zlecamy jem to, aby omnes modos et rationes znosząc się ze wszystkimi innymi województwy, a takie, któreby cum dignitate et emolumento JKMci

[313] *Stanisław Koniecpolski hetman polny.*

i Rzeczypospolitej należć się i tak znaczną i nieoszacowaną Rzeczypospolitej szkodę i żal utulić mogli, i na potym bezpieczeństwo Rzeczypospolitej z tamtej strony gruntowne, nie opuszczać sposobów obrony z dawna od Rzeczypospolitej prawem pospolitym obradzonej, szukali, i na tym sejmie zawarli tak, aby wojsko znaczne obecne na Ukrainie i zimie i lecie dla obecnej obrony było. I aby pacta z tym nieprzyjacielem zawarte z naszej strony, także i z drugiej do skutku przywodzone były.

Co fidei et curae panów posłów naszych zlecając, podajemy do uważenia sejmowego te prawem pospolitym do obrony gruntownej warowane sposoby. Kwarciane wojsko aby było secundum proportionem aukcyjej kwarty lustratorskiej spełna. Także stipendiarius miles za żołdem od Rzeczypospolitej już obradzonym. Także wybrańcy, którzy służbę Rzeczypospolitej za opatrzeniem swoim powinni. Jest do tego 600 koni żołnierza z Ordynacyjej sławnej pamięci jw. księcia jm. pana krakowskiego[314], które na każdą potrzebę Rzeczypospolitej ukrainną stanąć powinni i stawają. A zatym gdy to wojsko obecnie [k. 747v] na Ukrainie będzie, znaczną obronę ordynaryjną z tamtej strony Rzeczpospolita mieć będzie. A na extraordinarium do tegoż wojska praesidium te sposoby do uważenia sejmowego podajemy: prosić o to JKMć panowie posłowie nasi mają, aby kwartę z dóbr W. Ks. Litewskiego, przykładem s[ławnej] pamięci JKMci z dóbr koronnych pozwoloną, na tę obronę Rzeczypospolitej konferować raczył. A jeśliby i ten sposób non sufficeret, tedy ratunkiem poborowym z województw, a mogłoliby być czopowym samym, choć dorocznym, według arend zwykłych, którymby każde województwo swojemu powiatowemu żołnierzowi przez swoje szafarze płaciło, jeśliże się insze województwa z naszym zgodzą ratunek dać i pozwolić tantisper, póki tego potrzeba Rzeczypospolitej na nas requirować będzie, pozwalamy.

Co się zaś tyczy Kozaków zaporoskich, ponieważ te sposoby, których Rzeczpospolita do sporządzenia i wprawienia w posłuszeństwo onych zażywała do tej doby się nie nadawały, mają panowie posłowie nasi szukać sposobu inakszego z inszymi województwy się zgadzając, jakoby ta swawola kozacka skutecznie pohamowana być mogła. Do czego iż też jest praw wiele o tym, że panowie starostowie ukrainni w starostwach swoich ukrainnych obecnie mieszkać mają, którzyby tę swawolą kozacką po wielkiej części hamować mogli. Któremu prawu iż się nie dosyć dzieje, starać się mają panowie posłowie, aby na nich poena privationis capitaneatus założona była cum assignatione fori na Trybunale ad instantiam instigatoris Regni inter causas officii.

[314] *Ordynacja utworzona przez Janusza Ostrogskiego (zm. 1620).*

Strony rekuperowania Szwecyjej i Inflant widzimy to, iż za tak długimi zwłokami, których Rzeczpospolita z tym nieprzyjacielem zażywała z wielką szkodą swoją, necessitas est Reipublicae imposita za wzięciem posesyjej Inflant przez [k. 748] zdradę tego nieprzyjaciela, ratowania JKMć do państwa jego dziedzicznego, z którego potym ziemia inflancka snadnie by rekuperowana być mogła, tedy zlecamy to panom posłom naszym, aby z inszymi województwy zniósłszy się, obmyślali ratunek JKMci, za którymby i JKMć voti sui compar być mógł i Rzeczpospolita gruntownie z tej strony od niebezpieczeństwa, które od tego nieprzyjaciela Rzeczypospolitej èmminet, uprzątnąć swe w czas mogła. Co się fidei panów posłów naszych porucza, aby jako z tej tam strony, tak i z inszych stron bezpieczeństwu Rzeczypospolitej prospiceretur, do czego dajemy panom posłom naszym, których perspectam fidem et integritatem mamy, plenariam facultatem do obrady takowej, znosząc się z ichm. pany senatory województwa naszego.

A co się zaś tyczy tych ludzi swawolnych, którzy bez wiadomości Króla JMci i Rzeczypospolitej na wzgardę zwierzchności JKMci i prawa pospolitego ważyli się do państw sąsiedzkich na służbę pod chorągwiami wychodzić, i krążąc po państwach koronnych i W. Ks. Litewskiego, szkody niezmierne ludziom, łupiestwa, mordy, najazdy na domy szlacheckie, pożogi prawie jako w nieprzyjacielskiej ziemi czynić, za które zbrodnie swoje i występki pro infamibus et hostibus Patriae konstytucyją sejmu blisko przeszłego są deklarowani. Tedy aby na potym od takowych zbrodni i swawoleństwa ludzie się hamowali, życzymy tego i uniżenie JKMć prosimy, aby przynamniej hersztów samych i wodzów tych swawolników surowym pokaraniem ta krzywda Rzeczypospolitej się nagrodziła, a inszy wszyscy aby znaczną jaką posługą Rzeczypospolitej to crimen [k. 478v] swoje expiarent, opatrzywszy to, aby nie pod swojemi jakimi osobnymi chorągwiami i wodzami, ale przy chorągwiach ludzi służebnych i pod władzą hetmańską tę służbę odprawowali i przewagą swoją każdy przystęp sobie do łaski JKMci i Rzeczypospolitej czynił. Plebeiis jednak, których wielka liczba między tymi swawolnikami była, ta łaska służyć nie ma, ale aby każdy taki ze rekwizycyją pana jego własnego wydany mu był, sub poena complicitatis, o którą forum w każdym grodzie sine appellatione być ma.

Do tego też zlecamy to panom posłom naszym, aby ichmci, jeśli podatki z przyszłego sejmu nastąpią, ostrzegli tego, jakoby czopowe po województwie naszym circa possessores bonorum według dawnych arend i kwitów, co z dawna województwu naszemu uniwersałami sejmów przeszłych warowano było, zostawało.

Więc też aby ur. Samuel Samborzęcki przez nas do wybierania poboru i czopowego na blisko przeszłym sejmie uchwalonego zgodnie obrany o czopowe, w którego wybieraniu według laudum naszego na sejmiku elekcyjej jego postanowionego i dekretu trybunalskiego lubelskiego eo nomine między panem poborcą i niektórymi ichm. pany bracią naszą uczynionego zachował się, prawem ni od kogo nie był turbowany i owszem, aby jako to postanowienie nasze, tak i dekret trybunalski in suo robore zostały.

Siła też na tym Rzeczypospolitej należy, aby ludzie rycerscy nie tracili chęci do służby Rzeczypospolitej, przeto przy inszych potrzebach Rzeczypospolitej mają wnieść prośbę do Króla JMci panowie posłowie nasi za jm. panem Marcinem Kazanowskim kasztelanem halickim, aby JKMć wzgląd i baczenie na zasługi jego mieć raczył, aby znacznym jakim opatrzeniem według [k. 749] znacznych jego zasług posilić go JKMć do dalszych swoich i Rzeczypospolitej posług raczył.

Będą też panowie posłowie nasi u Króla JMci P. n. m. tego się gorąco upomnieć, aby egzorbitancyje od koła poselskiego na sejmie 1622 JKMci podane, na tym sejmie do pożądanego efektu przyszły, a co by do skutku przyjść nie mogło, responsu na piśmie dla odniesienia i uważenia wszystkiej Rzeczypospolitej, jako to na tymże sejmie JKMć panom posłom obiecać raczył, upomnieć się.

O ordynacyjej roków ziemskich lubelskich artykuł anni 1624 sejmiku naszego in toto reasumujemy, aby in codicem legum futurorum był wpisany.

Także reasumujemy in toto artykuł sejmiku naszego anni 1615 o podanie in codicem legum przywilejów de libera electione i lenna pruskiego.

Także reasumujemy in toto artykuł anni 1615 o kompozycyjej inter status i o korekturze iurium, aby to oboje do skutku przyszło.

Także reasumujemy in toto artykuł anni 1615 o zniesienie konstytucyji tych wszystkich, na które protestacyje poselskie zaszły.

Także reasumujemy in toto artykuł anni 1621 o biciu monety szczerozłotej, szczerosrebrnej i szczeromiedzianej.

Także reasumujemy in toto artykuł anni 1624 o soli, aby skład województwo nasze w Kazimierzu, przykładem inszych dolnych województw, miało i aby przy starym prawie szacunek soli zostawał.

Także reasumujemy artykuł anni 1621 o saletrze, aby nie wszystka z Korony wywożona była, ale jej na każdy rok pewna kwota w Koronie zostawała.

Także reasumujemy artykuł anni 1622 o nieprzyczynianiu [k. 749v] ekonomijej nad dawne prawo.

Także reasumujemy in toto artykuł anni 1624 o komisyjej na oprawę zamku lubelskiego obalonego.

Także reasumujemy artykuł anni 1613 o każdorocznego deputata trybunalskiego z powiatu lubelskiego, a do niego alternatą raz łukowskiego, drugi raz urzędowskiego.

Także reasumujemy artykuł anni 1622 o borach i lasach lubelskich, aby według konstytucyjej podlaskiej o tymże anno 1613 pozwolonej województwo nasze miało.

Także reasumujemy artykuł anni 1615 o angaryjach dissidentiuma in religione, aby im był pokój trzymany i respectem nabożeństwa aby nikt angaryjowany nie był, i poenas contra excessivos obostrzyć.

Także reasumujemy artykuł anni 1618 o okazowaniu, aby czas inszy sposobniejszy województwo miało, gdyż na ten czas się Trybunał zaczyna.

Także reasumujemy artykuł anni 1624 o przywiedzenie do skutku komisyjej super pretia rerum zawartej po wszystkich państwach koronnych.

Powinni też będą panowie posłowie nasi na początku sejmu przez deputaty z koła swego obrane porządną i dostateczną liczbę od tych, na których to prawo włożono odebrać, tak z poborów, z kwarty, jako i z inszych prowentów Rzeczypospolitej i aukcyjej pieniężnych tychże.

Kupna dóbr ziemskich, z których debetur expeditio generalis Reipublicae, iż prawo ex genere ducali zabroniło, a teraz państwo żywieckie królowa JMć kupić raczyła, znosić się o to panowie posłowie nasi z inszymi województwy mają, aby prawo dawne nie było labefactowane.

Także też iż się zagęściły kupna tychże dóbr Rzeczypospolitej przez osoby duchowne z nie mniejszą ujmą expeditionis generalis i [k. 750] temu panowie posłowie zabieżeć jakiem prawem mają, ne quid z tej miary Respublica patiatur.

Procesem zadwornym przeciwko prawu bywa turbowany stan szlachecki, który otrzymawszy, ważą się niektórzy banicyje tamże publikować i pro executione starosty, także i pro complicitate ludzi trudnić i pozywać, której angaryjej zabieżeć i prawem to obostrzyć nieodwłocznie, ażeby takie procesy nulli talii były deklarowane, potrzeba.

Angaryją strony wyciągania i formowania nowych sposobów juramentów wodnych nad dawne prawo na mycie warszawskim zaczynające się, ostrym prawem zahamować.

Angaryja ab excessis possessionatis in causis criminalibus aby krótszym procesem zahamowana była.

Co się zaś tyczy Trybunałów, starać się będą panowie posłowie nasi, aby do dawnej poprawy onego te artykuły niżej opisane przydane i prawem warowane były. Naprzód aby dekretów przeszłych Trybunałów,

które inviolabiliter zachowane być mają, drugi Trybunał nie znosił. Do tego aby ichm. panowie duchowni przy taktach kryminalnych nie bywali. Nadto aby korupcyjej deputaci ani przez się, ani przez subordinatas quasvis personas nie brali, i na kogo by się pokazało, aby go wolno każdemu pozwać. Na tych zaś, którzy bywszy deputatami, absentowaliby się od sądów, excepto legali impedimento et vera infirmitate, co jednak trzeba poprzysiąc, aby poena założona była i forum na Trybunale naznaczone.

A iż też w tych sądach, mianowicie po obiedzie, różne discensyje i turbacyje bywają, wiele ludzi w sprawach swych na ten czas szwankują, aby z poranku zasiadłszy, continuo godzin ośm sądzili, po obiedzie już nie zasiadając.

A co też niektórzy innodati banicyjami dla zwłoki sprawiedliwości ad cassandam tylko pozwawszy, czynią się deputatami, [k. 750v] warować to, aby żaden banit nie mógł być deputatem, choć ad cassandam pozwie, chybaby na cztery niedziele przed elekcyją swoją banicyją z siebie zniósł.

Iże też konserwaty województw wołyńskiego, bracławskiego i kijowskiego, które po każdym województwie z tych sądzone bywają, siła czasu w Trybunale biorą, aby nie wszystkich trzech województw, ale tylko tego województwa, które się sądzić będzie, konserwaty się odprawowały. Także i nasze konserwaty aby przykładem ich przy województwach swych sądzone były. Aby też konstytucja i artykuł o dawaniu taktów na Trybunale określona była.

Na compositum iudicium wiele też ich narzeka, dlategoż starać się będą panowie posłowie nasi, aby nie iudicium compositum, ale mixti fori sprawy wszystkie z pany duchownymi sądziło.

I to niemało zwykło trudnić artykuł o cztery lata obierania deputata, potrzeba, aby ta konstytucyja o tym uchwalona, od którego czasu te cztery lata poczynać się mają, czy od elekcyjej, czyli od skończenia sądów, deklarowana była.

Tego też dojrzeć, aby było warowano, żeby causis haerediis urzędy wizyjej in occlusis rothulis do żadnego sądu nie oddawali.

Starać się też będą panowie posłowie nasi, aby nam sejmik w sześć niedziel po sejmie i dla uczynienia relacyjej panów posłow, i dla inszych potrzeb od Króla JMci był złożony.

Strony brania pieniędzy odmienną ceną starać się też mają, aby pieniądze niemieckie taką ceną u nas były brane, jako i oni od nas ich biorą.

A iż też, jako jest wiadomość, w siewierskim państwie wiele dóbr za przywłaszczaniem od różnych osób odpadło, warować to, aby już tych dóbr Rzeczypospolitej więcej nie uszczuplano i choćby kto sobie chciał co przywłaszczyć, aby w to serio wejrzano.

[k. 751] Acz niedawnego sejmu cena pieniędzy twardych zniżona, jednak iż pretia rerum nie tylko nie spadły, ale jeszcze w górę poszły, dzierżeć tego, żeby raz cena pieniędzy zniżona nie była.

Instigator publicus castrensis aby też był naznaczony i przysięgły, któryby publica crimina, których wiele teraz ulega, windykował.

Okazowanie i expeditia generalis widzimy to, iż większą konfuzyją aniż porządkiem odprawuje się, dlaczego aby się to porządniej odprawować mogło, starać się mają panowie posłowie nasi, aby wyprawa po naszym województwie z dziesiąci łanów konny jeden i pieszy jeden był wyprawowany, łany rachując wedle kwitów poborowych.

O tych też, którzy swoim kosztem ludzie na posługę Rzeczypospolitej zaciągają, a idąc do obozu szkody ludziom i zbrodnie czynią, aby z takimi, którzy ich zaciągają, forum na Trybunale naznaczone było.

Wielkie też stąd praeiudicium stanowi szlacheckiemu od kancelaryjej Króla JMci dzieje się, iż komisyjej bez konsensu starostów wydawać nie chcą, dlategoż upomnią się tego panowie posłowie nasi, aby komisyje każdemu bez trudności wydawane były i poena na starosty i dzierżawce dóbr Króla JMci o rozsypowanie kopców aby założona była.

Licencyja ludzka do zabicia ludzi plebeiae conditionis i stąd podobno roście, iż w prawie poena pro capite plebei occisi niewielka. Czemu aby się zabieżało starać się też będą, aby głowy plebei płacenie podwyższone było.

De connubiis illegitimis iż się to często trafia, że ludzie spłodziwszy przed tym potomstwo przystojnie, ad connubia illegitimi wdają się i in detrimentum pierwszych dzieci tym siła [k. 751v] zapisować zwykli, aby takowy żaden więcej nad 1000 zł zapisować nie mógł.

Mają też ichm. panowie posłowie wnieść pilną instancyją swą za jejm. panią Skromowską, która dekretem trybunalskim lubelskim ex instantia panny Cernskiej, wnuczki swej, tacto termino pozwana, za nieostrożnym plenipotenta jej bronieniem banicyją innodowana i publikowana jest, za czym też dekret ten extra forum proprium et naturam causae stanąć musiał, aby ten dekret mógł być relaxowany i egzekucyja ex proscripto ejusdem decreti nakazana per capitaneos locorum eorumque officiam sine quemlibet ex privatis ekstendowana nie była, i owszem, aby ta sprawa ad integrum restituta et ad forum competens odesłana była.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym, aby we wszystkim na tym sejmie prawa pospolitego przestrzegali i żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili.

Petita.

Za ichm. pany Daniłowiczami.

Za ichm. pany Stadnickiemi.

Za im. panem podsędkiem bracławskim[315].
Za jm. panem Hilchenem.
Za jm. panią Oleszkową.
Za jm. panem Ryszkowskim.
Za jm. panem Radzikowskim.
Za jm. panem Trzemeskim.
Za pany mieszczany lubelskimi.
Za pany mieszczany ostrowskimi.

Które to artykuły zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu [k. 752] Zbigniewowi z Sienna Sienieńskiemu chorążemu lubelskiemu, marszałkowi naszemu podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam more solito podać.

Mikołaj Oleśnicki z Oleśnice wojewoda lubelski mp., Zbigniew Sieneński z Sienna chorąży lubelski, marszałek sejmiku tego mp.

CIV. Okazowanie województwa lubelskiego 7 kwietnia 1625 r.

1. Manifestacja szlachty województwa lubelskiego w związku z okazowaniem.

Rkp. *APL, CLRMO 55, k. 95v–96v; do ksiąg grodzkich lubelskich wniesiona 7 IV 1625 r.* [feria secunda post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1625]

[k. 95v] Ad officium et acta praesentia capitanealia castrensia Lublinensia personaliter venientes generosi et nobiles Stanislaus Zbąski de Zbąszyn nomine suo et gen. Abrahami Zbąski parentis sui, Gaspar Buszkowski, Georgius Górski, Adamus Łychowski, Joannes Walaski nomine gen. Abrahami Sieniuta cum equis sex bellicis, Baltazar Walbach, Faelix Ostrowski camerarius terrestris Stężycensis, Stanislaus Krzowski, Nicolaus Zatyński, Stanislaus Kochowski, Christopherus Błotnicki, Łukasz Miłocki et Joannes Łubkowski nomine magnificae Barbara a Leszno Słupecka relictae consortis olim illustris et magnifici Faelicis Słupecki de Konary castellani Lublinensis tum filiorum eiusdem magnifici castellani atque suis nominibus, Stanislaus Czerniejowski, Samuel Sokoł nomine gen. Jacobi Mogilnicki in Trzynik haeredis, Faelicianus Wronowski, Christopherus Wronowski Marcisz, Joannes Czerski, Remigianus Zawacki, Stanislaus Żyrzyński olim Faelicis filius, Albertus Rusiecki olim Hieronimi filius, Sigismundus Ostrowski nomine gen. Zophiae relictae consortis olim gen. Adriani Żyrzyński et filiorum eius, Christopherus Bobowski, Albertus Orchowski, Paulus Orchowski, Adamus Wierszycki, Paulus Karczowski de districtu

[315] *Aleksander Kropiwnicki?*

Lucoviensis, Remigianus Gałęzowski, Stephanus [k. 96] Gałęzowski nomine suo er gen. Joannis Gałęzowski parentis sui, Victorinus Dzierżek nomine gen. Georgii Gałęzowski protunc infirmi, Simon Wolski nomine gen. Martini Łazowski in Nieszowice haeredis, Nicolaus Nosowski, Joannes Humiński, Mathias Kozarzowski nomine gen. Christopheri Kozarzowski protunc infirmi decubentis, Mathias Kasprowicz nomine gen. Martini Kurowski, Nicolaus Siestrzewitowski, Joannes Lubieniecki, Paulus Lubieniecki, Joachimus Rupniowski, Stephanus Lubieniecki nomine gen. Jonae Szlichtynk, Joannes Brzezicki Brzoska nomine suo et fratrum suorum germanorum, Lukas Sowiński de villa Łubki, Procopius Sowiński eiusdem Lucae filius, Andreas Rozwadowski nomine suo et Joannis Rozwadowski fratris sui germani indivisi, Albertus Olędzki Czuryło de Czuryły districtus Lucoviensis, Albertus Olędzki olim Joannis de Krzymosze districtus Lucoviensis filius, Nicolaus Dziewulski Górny nomine nob. Annae consortis nob. Joannis Kozarzewski itidem de districtu Lucoviensis, Josephus Uszyński nomine gen. Helizabeth Krupicka consortis relictae gen. olim Adaucti Olędzki de Krzymosze, Erasmus Witkowski vicecapitanaeus Lucoviensis, Albertus Paszkudzki Cichosz nomine suo el nobilium Mathiae, Christophori et Andreae Paskuckich fratrum suorum germanorum, Thomas Jastrzębski, Joannes Niewęgłowski, Grzegorz Stempkowski, Stanislaus Boxycki, Paulus Krasuski Lasota de villa Jastrzęby Czworki districtus Lucoviensis, Stanislaus Prusak Bieniewski nomine nob. Alberti Bieniewski parentis sui, Nicolaus Bieniewski Prusak nomine suo, Adamus Wildebranth Latyczyński, Nicolaus Wilczopolski, Jacobus Radawiecki, Joannes Szornel in Popkowice alibique haeres, Paulus Dębowski nomine gen. Adami Grochowski bonorum Bobrowniki villarumque eo pertinentis haeredis protunc infirmi et his Lublini decuberum, Stanislaus Meluski nomine suo et nob. Jacobi Zeleński, Stanislaus Wierzbicki in Chłaniow alibique haeres nomine suo et generosorum [k. 96v] Wladislai et Thomae Wierzbickich filiastrorum suorum, Adamus Dąmbrowski, Martinus Kłopocki nomine generosorum Nicolai et Stephani Grabiow, Adamus Węgleński nomine gen. Stanislai Węgleński parentis sui, Martinus Borzęcki nomine nob. Gaspari Borzęcki parentis sui denuntiationem certum officio praesenti fecerunt et manifestati sunt in eo, quia ipsi satisfaciendo constitutioni Regni de lustratione seu conscriptione nobilitatis sancitae, pro dieque hodierna modernae ad eandem lustrationem seu conscriptionem una cum alia nobilitate palatinatus sui in loco descriptioni assignato sese sisterunt parati existentes iuxta consuetudinem in regestra alia sese inscribere, verum quorum eadem inscriptio ob absentiam dignitariorum et officialium palatinatus huius ad effectum non pervenit, ideo manifestantes procaverunt

in posterum indemnitati suae istiusmodi certum officio praesenti faciunt manifestationem, petendo eam actis connotari, quod obtinuerunt.

CV. Sejmik przedsejmowy w Chodlu 16 grudnia 1625 r.

Król uniwersałem datowanym z Osiecka 1 XI 1625 r. zwoływał sejm walny w Warszawie 27 I 1626 r. (por. ASWK, t. II, s. 43), wyznaczając sejmikowi przedsejmowemu lubelskiemu termin 16 XII 1625 r. Uniwersału skierowanego do szlachty lubelskiej nie odnaleziono. Ze względu na panującą w Lublinie zarazę uniwersałem wojewody Mikołaja Oleśnickiego (nie odnaleziono) sejmik przeniesiony został do Chodla.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego w Chodlu 16 grudnia 1625 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 55, k. 933–936v — oblata; w grodzie lubelskim z opóźnieniem ze względu na jego zamknięcie z powodu zarazy oblatował Mikołaj Gniewosz marszałek sejmiku 24 IX 1626 r.* [feria quinta post festum Sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima a. D. 1626]; **Rkp. 2.** *AGAD, AR, Dz. II, 934, s. 1–6 — kopia.*

[k. 933v] My rada, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik od JKMci P. n. m. nam przed sejmem walnym warszawskim pro die 16 decembris anno praesentis 1625 złożony, do Chodla za obwieszczeniem jw. jm. pana Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego wojewody lubelskiego dla powietrza, którym na ten czas Lublin jest zarażony, zjechali, artykuły niżej opisane zgodnie zawarte umówiwszy, ichm. panom posłom naszym na sejm przyszły obranym i wysłanym, ichm. panom Stanisławowi z Witowic Czernemu podstolemu lubelskiemu, panu Bartoszowi Kazanowskiemu wojskiemu lubelskiemu i panu Andrzejowi ze Wronowa Gniewoszowi takie oddajemy.

Naprzód zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. inszymi pany posłami województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego, powinszowawszy Królowi JMci P. n. m. długo dobrego zdrowia i fortunnego panowania, podziękowali za to, że dla obmyślawania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i inszych spraw dobro jej zachodzące złożyć nam ten sejm raczył.

Także też podziękować mają ichm. panom hetmanom obojga narodu[316], także ichm. panom komisarzom i inszym wszystkim ichmciom, którzy z odwagą zdrowia i kosztów swoich na teraźniejszą potrzebę Rzeczypospolitej stawili się i piersiami swemi czule i odważnie zastawiali się. A coby który z ichm. panów hetmanów na żołnierza de proprio natenczas wyłożył, aby im to z skarbu Rzeczypospolitej oddano było.

[316] *Stanisław Koniecpolski hetman polny koronny; Krzysztof Radziwiłł hetman polny litewski.*

[k. 934] Z żałością to wielką zaprawdę województwo nasze przyjmuje, że Gustaw[317] nie kontentując się tym, że Króla JMci Pana naszego a dziedzicznego Pana swego wyzuć podstępem z Królestwa Szwedzkiego, państwa Króla JMci dziedzicznego i compactata, które Rzeczpospolita nasza z Królestwem Szwedzkim ma, z krzywdą wielką Rzeczypospolitej zgwałcił, inflancką ziemię po kilkakroć hostiliter najeżdżał, zamki, fortece tej prowincyjej pod czas trudny i ciężki tej Rzeczypospolitej naszej wojną turecką zabawionej okupował, ale i teraz mimo biennales inducias, które z nim uczynione były, dodało mu się tej pociechy, że Inflanty wszystkie prawie fide induciarum ubezpieczone najechał i opanował, a na ostatek odkrywając się cum hostili animo przeciwko Rzeczypospolitej naszej i W. Ks. Litewskiego inwestował. Przeto zlecamy to panom posłom naszym, aby pobudką do tego inszym województwom koronnym i W. Ks. Litewskiego byli, żeby przeciw temu nieprzyjacielowi jawnemu Króla JMci i Rzeczypospolitej siłę i potęgę taką wespół z inszymi jako najprędzej być może namówili, żeby ten nieprzyjaciel nie tylko sprawiedliwością samą, ale i siłą Rzeczypospolitej naszej warowną dalej się z tego swego postępku i przepychu nie cieszył. A iż na ten czas bez inszych województw i nie wiedząc jakiego sumptu i na jak wielkie wojsko przeciwko temu nieprzyjacielowi potrzeba, trudno to ma samo jedno województwo nasze statuere, co by za ratunek na to pozwolić miało, poruczamy to fidei et judicium panów posłów naszych, aby tyle na tę wojnę pozwolili, ile sama potrzeba pokaże, nie zaciągając jednak żadnego speciale onus na województwo nasze.

A iż my z taką chęcią, jako wiernym poddanym przeciw Panu należy, i przy tym ratunki takowe, jakich będzie wojna ta inflancka potrzebowała, zleciliśmy ichm. panom posłom naszym równo z drugimi województwy pozwolić, nie wątpimy, że też JKMć P. n. m. pari affectu przeciwko nam i z wrodzonej dobrotliwości swej pocieszyć wszystkę Rzeczpospolitą będzie raczył in nostris aequissimis [k. 934v] postulatis, które na przeszłym sejmie JKMci od koła poselskiego z uniżoną prośbą podane były, o co i teraz uniżenie i usilnie cum debita reverentia majestatu Króla JMci prosić ichm. panom posłom naszym zleciliśmy.

Księstwa Wielkiego Litewskiego zda się województwu naszemu officio in Rempublicam desiderari, iż ubezpieczywszy w tym stany koronne, że z tamtej strony od Szwecyjej z wielą przyczyn, które na sejmie przeszłym wnosili, miała być z tej tam strony Rzeczpospolita od Szwecyjej ubezpieczona, czego Król JMć w instrukcyjej swojej na sejmiki wzmiankę

[317] *Gustaw II Adolf król Szwecji.*

czynić raczy, przeto starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby też specialiter przed koronnymi województwy do tego ratunku Rzeczypospolitej przyłożyli się. Także ichm. panowie obywatele ziem pruskich, iż szczycąc się jakimiś prywatnymi przywilejami swymi, które iż rozrywają communionem i związki tej jednej nierozdzielnej Rzeczypospolitej, żadnej wagi mieć nie mogą, nie stawili się wedle powinności swojej na pospolite ruszenie przeciw cesarzowi tureckiemu, przeto aby w tej teraźniejszej potrzebie Rzeczypospolitej znacznym się też przed inszymi do tej Rzeczypospolitej potrzeby ratunkiem przyczynili.

Związki unijej, które stany koronne z W. Ks. Litewskim mają, to po nas wzajem wyciągają, abyśmy onera wszystkie Rzeczypospolitej za równe z sobą ponosili, przeto starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby ichm. panowie dzierżawcy dóbr Rzeczypospolitej w W. Ks. Litewskim zarówno też z dzierżawcami koronnymi kwartę z starostw i dzierżaw Rzeczypospolitej na obronę jej dawali.

Ichm. panowie duchowni niektórzy, iż wedle prawa wójtów i sołtysów z dóbr swoich duchownych na gwałtowną przeciw cesarzowi tureckiemu potrzebę Rzeczypospolitej, także z dóbr swych dziedzicznych pocztów nie stawili, tedy aby w teraźniejszej potrzebie Rzeczypospolitej peculiari subsidio jej kompensowali, starać się o to panowie posłowie nasi mają.

Należy na tym Rzeczypospolitej, aby w podejrzanej zwłaszcza przyjaźni cesarza tureckiego i cara tatarskiego z nami bezpieczeństwo Rzeczypospolitej z tej tam strony opatrzone było, także i swawoleństwo kozackie do końca w porządek i posłuszeństwo wprawione było, tedy aby propter ordinarium praesidium Reipublicae [k. 935] iustum exercitatum Rzeczpospolita dla bezpieczeństwa swego na tej tam Ukrainie mieć mogła, mają na to panowie posłowie nasi z osobna nervum namówić i de modo tej tam obrony z inszymi województwy się znosić.

Na blisko przeszłym sejmie naznaczone są retenta przeszłych podatków Rzeczypospolitej na zapłatę wojsku temu, które na Ukrainie teraz jest, które iż dla powietrza za limitacyją niewczesną Trybunału (jako z propozycyjej Króla JMci wyrozumiewamy) nie są wszystkie wydane do skarbu Rzeczypospolitej, tedy aby na to osobny Trybunał ad instar Radomskiego z sejmu tego był postanowiony, zlecamy ichm. panom posłom starać się o to.

Iż JKMć deklarować się nam w propozycyjej swojej raczy, że upatrując w tym pożytek pospolity państw swoich, życzyć tego raczy, aby cena złota i srebra ad pristinum valorem zniżona być mogła, przeto uniżenie za to Królowi JMci podziękować panowie posłowie nasi mają, gdyż

widzimy to, że za takowym zniżeniem złota i srebra lepsza moneta drobna, niż teraz jest, wychodzić by z Niemiec Królowi JMci mogła. Ale iż ta rzecz ma swoje difficultates niektóre wielkie, naprzód jako by się ta podła teraźniejsza moneta obrócić mogła, a przy tym i te, jakimby sposobem kupie wszystkie ad aequum pretium wszelakich towarów, które teraz minimen suum excreverunt przywieść się mogło, przeto zlecamy to panom posłom naszym, aby się z inszymi województwy około tego znieśli i namowę gruntowną uczynili, jako by ex hac calamitate Rzeczpospolita wydźwigniona być mogła, ażeby mennic nad prawo dawne więcej nie było.

Wiele na tym bezpieczeństwu Rzeczypospolitej należy, aby sposób jaki bezpieczny porządnego odprawowania elekcyjej in casum śmierci Króla JMci (którą aby jako najdłużej Pan Bóg odwlec raczył, uprzejmie tego życzymy) był namówiony, przeto starać się o to panowie posłowie nasi jako najpilniej mają.

Królewicz JMć Władysław i dla wysokiego z królewskiej krwi urodzenia swego i dla oświadczonej po wielekroć przewagi i stawienia na szanc zdrowia swego dla bezpieczeństwa i sławy Rzeczypospolitej naszej, w której się urodził, meretur u wszystkiej Rzeczypospolitej eam gratitudinem, aby przynajmniej [k. 935v] convenientem dignitati suae provisionem mieć mógł. Przeto zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby porozumiawszy się z inszymi województwy, wnieśli o to za niem prośbę do Króla JMci P. n. m., podawszy sposób jaki pewny przystojnego opatrzenia jego dotąd, póki by Królowi JMci do rekuperowania Królestwa Szwedzkiego nie przyszło, którem iuxta pacta conventa opatrzenia synom królewskim są ukazane.

Ludzie swawolni, którzy nad surowy zakaz Króla JMci i Rzeczypospolitej ważyli się tych przeszłych czasów chorągwie privata autoritate podnosić, ludzie do nich gromadzić, za granice wychodzić a przechodzić państwa tej Rzeczypospolitej, szkody i utrapienia rozmaite ludziom czynić, ani proprium konstytucyjej sejmowej nie uczynili dosyć, a to Rzeczypospolitej, tedy prosić o to panowie posłowie nasi wespół z inszymi Króla JMci mają, aby na takowe występki sąd był naznaczony po sejmie zaraz na drugie sześć niedziel, przyłączywszy do boku Króla JMci pewne osoby z senatu i koła poselskiego. A plebeji, iż do tego sądu należeć nie mogą, tedy aby wolno było panu poddanego swego gdziebykolwiek o nim się dowiedział, wziąć i sprawiedliwość sobie z niego uczynić. A kto by takowego zbrodnia przechowywał albo bronił, aby w grodzie peremptorie sine ulla appelatione odpowiadać o to powinien był i poena complicitatis pokaran.

Sejmik generalny korczyński siła pomagał do ułacnienia spraw sejmowych, który że już iniquitate temporum abolevat, starać się panowie posłowie nasi mają, aby do effectu był przywiedziony, obostrzyć prawem absentes.

Sejmy aby na potem nie były składane na miejscu podejrzanym albo niebezpiecznym od powietrza, prosić o to Króla JMci panowie posłowie nasi i prawem to opatrzyć mają.

Deputaci duchowni na Trybunał aby także jako świeccy, aż we cztery lata obierani byli.

Czopowe województwa lubelskiego iż dla powietrza dobierane być nie mogło, przeto aby przez prorogacyją sejmową kompensowane być mogło, zlecamy to panom [k. 936] posłom naszym.

Statut de successionibus monialium aby także na wszystkie wobec regulares utriusque sexus rozciągniony był, starać się panowie posłowie mają.

Żydzi aby drugie pogłówne, mimo to, które quotannis do skarbu dawać są powinni, na tę teraźniejszą potrzebę Rzeczypospolitej dali. Także aby na też Żydy i wszystkie wobec kupce prawo obostrzyć, aby ogółem towarów ku szkodzie drugich kupców, a zatym i wszystkiej Korony nie zakupowali, gdyż to jest przeciw jasnemu prawu de monopoliis.

Artykuły na blisko przeszły sejm panom posłom oddane, iż skutku swego na przeszłym sejmie nie wzięły, reasumujemy i panom posłom naszym poprzeć ich zlecamy, z tym dokładem, aby to sejmu przyszłego konstytucyją warowano, iż jeśliby sądzenie Nowego Lata teraz dla powietrza w Lublinie i Urzędowie nie doszło, aby na bliższych rokach ziemskich wedle ordynacyjej artykułów tychże odprawowane być mogło.

Doszło to nas, iż jm. pan podskarbi koronny[318] mimo ordynacyją sejmową i arendę jm. pana miecznika koronnego[319] na sejmie otrzymaną wybieraniem czopowego winnego przeszkodę czyni jm. panu miecznikowi, przeto wejrzeć w to mają panowie posłowie nasi, aby się to in providi cum prawa pospolitego i prawa jm. pana miecznika i zwyczaju dawnego nie działo.

Żałosna krzywda jm. pana starosty halickiego[320], człowieka wielce JKMci i Rzeczypospolitej zasłużonego tak nas wszystkich przeraziła, że to sobie jako za pospolity żal wszystkich poczytamy, bo gdzieby to facinus, które się temu zacnemu człowiekowi w tak bliskim powinowactwie stało, pokarane być nie miało, szkodliwej sequelle do pomnożenia takowego

[318] *Hermolaus Ligęza.*
[319] *Jan Zebrzydowski.*
[320] *Mikołaj Struś.*

swowoleństwa w ludziach lękać się potrzeba. Przeto wnieść tę prośbę panowie posłowie nasi do Króla JMci mają, aby bez odwłok wszelakich [k. 936v] sprawa ta żałosna sądzona i zbrodnia ta pokarana była.

Akademia Krakowska aby przy dawnych swoich prawach i przywilejach przez przodki JKMci samego Króla JMci przysięgą utwierdzone i zmocnione, aby przez nikogo gwałcone nie były, pilnie o to panowie posłowie starać się mają, aby to prawem ostrym opatrzone było.

Na ostatek zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby na tym sejmie we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali i do niego się konformując, wszystkie consilia sejmowe zawierali.

Petita.

Za mniszkami klasztoru drohickiego.

Za panem Józefem Trzemeskim.

Za panem Aleksandrem Krzowskim.

Za mieszczany lubelskimi o grosz od beczki piwa na municyjej koło miasta Lublina dokończenie.

Za mieszczany ostrowskimi.

Za mieszczany chodelskimi.

A te artykuły nasze zgodnie zawarte zwykłym sposobem jm. pan marszałek nasz teraźniejszy, jako prędko gród lubelski otwarty będzie, do akt tamecznych za żądaniem naszym per oblatam podać powinien będzie. Mikołaj Oleśnicki z Oleśnice wojewoda lubelski mp., Mikołaj Gniewosz z Oleksowa marszałek sejmiku tego mp. Paweł z Lubieńca Lubieniecki deputat do spisowania tych artykułów od braciej użyty mp.

CVI. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 23 marca 1626 r.

Wojewoda lubelski Mikołaj Oleśnicki uniwersałem datowanym z Jawora 29 I 1626 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd pisarza ziemskiego lubelskiego po śmierci Wojciecha Sierakowskiego w Lublinie na 23 III 1626 r. Od śmierci poprzednika minęło co prawda więcej, niż 6 tygodni, ale z ogłoszeniem elekcji zwlekał nieco, uważając czasy sejmowe. *Apeluje o zjechanie się i wybranie kandydatów do urzędu,* na którym nie tylko województwu naszemu, ale niemal wszystkiej Koronie wiele należy, osoby godne, prawa wiadome, sprawiedliwość świętą i cnotę miłujące i w modestyjej osobliwie temu urzędowi potrzebnej doświadczone, z którychby każdy, któremu Król JMć konferować raczy, i żądościom naszym i wokacyjej swojej dosyć uczynił z pochwałą swoją a z ozdobą województwa naszego; *APL, CLRMO 55, k. 253–253v — w grodzie lubelskim oblatował szl. Tomasz Zawacki 3 II 1626 r.*

Dodatkowo uchwałą sejmu zakończonego w marcu 1626 r. postanowiono, że na tym sejmiku zostanie wybrany poborca do wybierania uchwalonych tam czterech poborów łanowego oraz podwójnego czopowego; Vol. const., t. III, vol. 1, s. 373.

Uchwały odnoszącej się do elekcji kandydatów na pisarza nie odnaleziono. 28 III 1626 r. nominację otrzymał Mikołaj Stoiński (Stojęski), Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 153.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 23 marca 1626 r. w sprawie elekcji poborcy.

Rkp. *APL, CLRMO 55, k. 322–322v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski wojski i podstarości lubelski, marszałek sejmiku 24 III 1626 r.* [feria tertia post Dominicam Quadragesimalem Laetare proxima a. D. 1626].

[k. 322] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na czas uniwersałem sejmu warszawskiego blisko przeszłego naznaczony zjechawszy się, użyliśmy za usilnym [k. 322v] żądaniem naszym ur. pana Remigiana Borzechowskiego, aby pobory według kwitów pośledniejszych i czopowe według arend ostatnich, one przy dzierżawcach i dziedzicach dóbr zachowując, na sejmie blisko przeszłym warszawskim uchwalone, co w uniwersale tegoż sejmu szerzej jest opisano[321], w województwie lubelskim wybierał i do skarbu oddał.

I żeby jm. pan marszałek koła naszego tę zgodę naszę napisaną ręką swą podpisawszy i pieczęcią przyciśnioną do ksiąg grodzkich lubelskich per oblatam podał, zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, die 23 martii anno 1626. Bartosz Kazanowski wojski i podstarości lubelski, marszałek sejmiku tego[322].

CVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 września 1626 r.

Król uniwersałem datowanym 30 VII 1626 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 13 X 1626 r., poprzedzający go sejmik w Lublinie na 15 IX 1626 r.; w grodzie lubelskim oblatował szl. Walenty Kruszyński dworzanin królewski 17 VIII 1626 r., APL, CLRMO 55, k. 893v–894. W związku ze wznowieniem wojny ze Szwecją uniwersałem z 12 IX 1626 r. Zygmunt III Waza przeniósł sejm na 10 XI 1626 r., APL, CLRMO 55, k. 941v–942v, a następnie uniwersałem z obozu pod Warcimierzem 17 X — w związku z panującą w Warszawie zarazą — przeniósł sejm do Torunia i prosił posłów o przybycie tam 19 XI 1626 r.; w grodzie lubelskim oblatował szl. Stanisław Piasecki 29 X 1626 r.

[321] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 379–391.*

[322] *APL, CLRMO 55, k. 406v–407 zamieszczony jurament powołanego na sejmiku poborcy Remigiana Borzechowskiego oraz jego sukkolektora na powiat łukowski szl. Stanisława Popławskiego.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 15 września 1626 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 55, k. 925v–928 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Orzechowski marszałek sejmiku 17 IX 1626 r.* [feria quinta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1626]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 233–240 — kopia.*

[k. 925v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik od JKMci P. n. m. nam przed sejmem dwuniedzielnym według konstytucyjej sejmu blisko przeszłego ad casum periculosum Reipublicae pro die 15 mensis septembris in anno praesentis 1626 złożony do Lublina zjechali, instrukcyją niżej opisaną zgodnie zawartą namówiwszy, ichm. panom Abrahamowi Zbąskiemu ze Zbąszyna, Pawłowi Orzechowskiemu z Orzechowca, Mikołajowi Gniewoszowi z Oleksowa rotmistrzowi i dworzaninowi JKMci jako posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym taką dajemy.

[k. 926] Naprzód zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. pany posłami inszych województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinszowawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, podziękowali za to, że nie tylko sejm ten na zabieżenie tak wielkim i nagłym niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej złożyć, ale i sam JKMć wziąwszy z sobą królewicza JMci Władysława syna swego, nie folgując podeszłym latom i zdrowiu swojemu, zgromadziwszy do odparcia temu niebezpieczeństwu ludzi rycerskich ochotnych, ruszyć się i pod nieprzyjaciela podemknąć raczył.

A potym podziękować też mają ichmciom tym wszystkim, którzy w tym nagłym Rzeczypospolitej niebezpieczeństwie vitae et sumptibus non parcendo contra hostiles et insidiosos conatus nieprzyjaciół tej Rzeczypospolitej ochotnie zbieżeć się raczyli. A osobliwie też jw. jm. panu wojewodzie sendomierskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu[323], iż excubat ad defensionem Reipublicae od pogan i z inszych stron dosyć z wielką czułością wedle powinności swojej.

A iż ten sejm przyszły z uchwały blisko przeszłego sejmu in casum imminentem belli Turcici i niebezpieczeństwa jakiego nagłego zinąd JKMć P. n. m. złożyć raczył, tedy jeśliby imminentes istius belli Turcici certa indicia pokazywały się, aby nas innopinata vis et moles istius belli niegotowych nie zdybała, pozwalamy i zlecamy ichm. panom posłom naszym za zgodą wszystkich stanów podać w ręce Króla JMci pospolite ruszenie i taki porządek na tym sejmie tego pospolitego ruszenia (mając respekt na uboższą bracią naszę) opisać, żeby quam maximo usui Reipublicae in hunc casum belli Turcici być mogło. A osobliwie, że też miasta i miasteczka wszystkie

[323] *Stanisław Koniecpolski.*

in genere aby powinnościam swoim w prawie opisanym tempore expeditionis generalis bellicae dosyć czynili bez wszelakiej ochrony, ostrzej to prawem opatrzyć.

Do którego pospolitego ruszenia iż okazowanie ex antiquissimis institutis Reipublicae jest i ma być porządnie przygotowane, przeto mają się o to ichm. panowie posłowie starać, aby to było cautum lege, żeby każdy na to okazowanie stawić się był powinien armatus [k. 926v], wedle przemożenia swego jako na pospolite ruszenie, czas jednak sposobniejszy możeli być temu okazowaniu, aby był naznaczony.

Ponieważ recurs do pospolitego ruszenia jest tylko contra potentiores hostis vim zostawiony, a przypadać częściej zwykły na Rzeczpospolitą pomniejsze niebezpieczeństwa, tedy aby tak częstymi podatkami, którymi odpierani bywają, a już się ludziom niezmiernie uprzykrzyły, onerowani ludzie nie byli, i do tego też ostatniego sposobu obrony swojej pospolitym ruszeniem nie mieli necessitatem ludzie, uciekać się mają ichm. panowie posłowie nasi z inszymi ichm. pany kolegami swymi poszukać modos et rationes magis expeditas obrony tak przez wyprawę jaką wojenną, jako i przez insze sposoby. A być może sposób jeden przez oddawanie in posterum primitiarum pierwszego roku z dóbr Rzeczypospolitej wszelakich, tak duchownych, jako i świeckich od tych, którzy beneficia jakie z rąk Króla JMci brać będą ad aerarium Reipublicae. Drugi od Żydów in recompensam także służby wojennej, do której są z dawnego prawa obowiązani, aby także na każdy rok pewną sumą na bezpieczeństwo Rzeczypospolitej przykładali się. I jeśliby jakie insze sposoby być mogły, bez ciężaru stanu szlacheckiego.

Tatarskie inkursyje częste, a ledwie nie ustawiczne, nieznośne są do tej doby Rzeczypospolitej, których nie tylko ordinarium praesidium, ale i wojsko od Rzeczypospolitej na każdy rok niemal ex contributionibus publicis przyczynione ochronić od nich Rzeczypospolitej nie mogą, przeto ichm. panowie posłowie, habita rationes praesentium difficultatum et periculorum Reipublicae, mają z drugimi ichm. pany kolegami swymi tandem obmyślić jaki sposób pohamowania tych inkursyji, żeby ten nieprzyjaciel już więcej nie mógł impune grassari w państwa tej Rzeczypospolitej.

Dowiedzieć się też tego ichm. panowie posłowie nasi pilnie mają, jeśli o przyjaźni cesarza tureckiego i chana tatarskiego, także i innych sąsiad państw tej Rzeczypospolitej jaką wiadomość JKMć intervenientibus legationibus, jako się zachowywać zwykło, mieć raczy, żeby na tym sejmie Rzeczpospolita securitati suae ze wszech stron perspicere mogła, a jeśli się to do tej doby nie stało, prosić, aby i tegoż sposobu JKMć zaniedbywać nie raczył.

[k. 927] Z postanowienia blisko przeszłego sejmu była tak Rzeczpospolita ubezpieczona, że nie tylko dalszym progresom ku szkodzie państwom tej Rzeczypospolitej Gustawa Sudermańskiego mogło się wstręt uczynić, ale i to, co podstępnie Rzeczypospolitej w Inflanciech i w W. Ks. Litewskim pobrali, mogło się rekuperować. W podziwie mało jest naszym, że i w Prusiech nie wiemy z czyjej przyczyny i port pilawski, który jest jako wrota z tej tam strony do Księstwa Pruskiego, i potem niektóre zamki i miasta in potestatem hostis przyszły. Wypytawszy się tedy o tem i dostateczną wiadomość wziąwszy, mają ichm. panowie posłowie nasi z drugimi ichm. pany kolegami swymi tę deliberacyją z gruntu wziąć przed się, żeby jako najprędzej Rzeczpospolita uprzątnąć to niebezpieczeństwo mogła, ażeby też i on wzajem w gniaździe swem hostilia arma Rzeczypospolitej naszej uznać i uczuć mógł. Do czego plenariam facultatem ichm. panom posłom naszym dawamy, zgadzając się z drugimi ichm. pany posłami, [jednak] aby żadnego speciale onus tak w tym, jako i w inszych sposobach ratunków na województwo nasze nie zaciągali.

Na zabieżenie i uprzątnienie tak wiela niebezpieczeństw Rzeczypospolitej widoma rzecz jest, że żołnierza wielą potrzeba, żołnierz zasię bez pieniędzy być nie może, a ten dla niezmiernie podniesionych pretia rerum służyć za żołd w prawie opisany nie chce, pretia rerum zaś wyniesione są od kupców i rzemieśników, iż moneta koronna jest tak podła, że za nie towarów u postronnych narodów dostawać nie mogą, ale za nie w Koronie złota i srebra drogo nabywając, towarów dostawają, za czym na towary te im kłaść przychodzi, aby na tym nie szkodowali. Przeto gorętszą, niż kiedy ipsa iubente necessitate do Króla JMci P. n. m. instancyją ichm. panowie posłowie nasi uczynić mają, aby z miłościwej łaski swej ulżyć w tym ciężarom naszym raczył, żeby ustąpiwszy na czas pożytków królewskiego stołu swego lubo cassatione cudendae monetae albo czasu jakiego, albo kowaniem takowej monety, która by sąsiedzkiej monecie złotej i twardej srebrnej corresponderet, z zagubieniem teraźniejszej monety koronnej podłej, bez szkody jednak privatorum, pocieszyć raczył, a przy tem oraz [k. 927v] żeby cena rzeczy wszystkich jakimkolwiek sposobem z tego sejmu pomiarkowana być mogła, a za tym żołd żołnierski od Rzeczypospolitej był pomiarkowany i winy tak na tych, którzy by wyciągali, jako i na tych, którzy by pozwalali żołd większy, niźli przez Rzeczypospolitą będzie postanowiony, aby były założone.

Należy też to do przychęcenia ludzi służby Rzeczpospolitej w takowych jej potrzebach i niebezpieczeństwach, aby bene meritis nagrodzone zasługi były, wnieść mają ichm. panowie posłowie gorącą prośbę do Króla

JMci, aby wedle praw dawnych i pośledniejszych bene meriti in Reipublicae za okazyjami opatrowani byli.

Przysięga ichm. panów posłów de non reclundis secretis comitiorum jeśli się będzie zdała potrzebna być Rzeczypospolitej, mają się ichm. posłowie z ichm. pany kolegami swymi znosić i zgadzać, stojąc jednak przy prawie pospolitym.

Do namówienia na wszystkie strony apparatus bellici należy liczba dostateczna z przeszłych podatków i retent Rzeczypospolitej, tak też i innych akcesyji, przeto zarazem in primo limine comitiorum mają wysłuchać dostatecznie liczby wszystkiej i upomnieć się tego, jeśliby co w czyich rękach zostawało.

Ichm. panów duchownych prosić pilnie, aby oddawszy to, co przedtem na wojnę turecką Rzeczypospolitej pozwolonego zatrzymali, znowu na teraźniejszą potrzebę Rzeczypospolitej ratować raczyli.

Jeśli do jakich podatków Rzeczpospolita na tym sejmie przyjdzie, aby panowie poborcy bez braku w monecie koronnej pobory odbierali i w skarbie aby ją też bez braku od nich odbierano, zachowując sobie wolne obieranie poborcy w województwie swojem i przy tym warując, aby pobory łanowe i czopowe wedle dawnych kwitów i arend powinni byli poborcy wybierać, i żeby czopowe circa haeredes et possessores w naszym województwie zostawało.

Aczkolwiek to rozumiemy, że i dla krótkości czasu temu przyszłemu sejmowi oznaczonego i dlatego, że dla samej tylko obrony Rzeczypospolitej jest naznaczony, nie będzie podobno [k. 928] miejsca postulatis stanu szlacheckiego na przeszłych sejmach Królowi JMci podanym, jednak jeśliby inszym województwom zdało się to Królowi JMci ponawiać i o satysfakcyją w nich suplikować, nie mają w tym ichm. panowie posłowie nasi być pośledniejsi.

A na ostatek zlecamy to et serio iniungimus ichm. panom posłom naszym, aby praw wszystkich, swobód i wolności stanu szlacheckiego we wszystkim tak przestrzegali, aby niwczem uszczerbku i naruszenia żadnego nie miały, w czym fidem ichmci onerujemy.

A tę instrukcyją naszę zgodnie namówioną i zawartą zlecamy ichm panom senatorom i deputatom do spisowania jej naznaczonym rękami swoimi podpisać, a przez jm. pana marszałka koła naszego do akt tutecznych grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta lubelski mp., Aleksander Piotr Tarło z Szczekarzowa kasztelan lubelski, Adam Noskowski podkomorzy lubelski, starosta dobrzyński, Paweł z Lubieńca Lubie-

niecki mp., Stanisław Gojscki, Tomasz z Bibersteinu Kazimierski, Paweł z Orzechowca Orzechowski marszałek koła wszystkiego mp.

2. Laudum sejmiku lubelskiego 15 września 1626 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 55, k. 928–929 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Orzechowski marszałek sejmiku 17 IX 1626 r.* [feria quinta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1626]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 241–243 — kopia.*

[k. 928v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik przed sejmem dwuniedzielnym dla zabieżenia tak nagłym niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej nam od JKMci pro die 15 mensis septembris in anno praesentis 1626, bacząc tę Rzeczypospolitą, Ojczyznę naszę wielom niebezpieczeństwom expositum, dla których i ludzi wiele rycerskich na różne zaciągi obrócić się musiało i sam JKMć P. n. m. z wojskiem do Prus ruszyć się raczył. Pod którym czasem, ponieważ wiadomości nas pewne zachodzą, iż Tatarzyn wielką mocą i potęgą do Korony zbliża się, zaczym my, bacząc takie niebezpieczeństwo być sobie przyległe i bardzo bliskie, zabiegając temu, aby nas strzeż Boże to pogaństwo inermos et inopinatos w domach naszych nie zastało, authoritate conventus praesentis laudum i uchwałę naszę zgodną uczyniliśmy takową.

Iż gdzieby jakie niebezpieczeństwo od tego pogaństwa albo i skądinąd na państwa tu w Koronie nastąpiły i ku naszemu województwu, niż z sejmu blisko przyszłego obrona dostateczna namówiona będzie, zbliżały się, o których wielmożny jm. pan Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta nasz lubelski wiadomość pewną wziąwszy za teraźniejszym użyciem naszym nas, obywatelów województwa lubelskiego, w parafijach, miastach i miasteczkach uniwersałem swoim obwieścić czas do zjechania się nam pod Lublin naznaczyć obiecać raczył, za którego obwieszczeniem ichmć wszyscy na dzień i miejsce przez jmci naznaczone in armis tak, jako kto najlepiej będzie mógł, zjechać się i stawić, a tam ex re et occasione deliberationem de hoc solo casu uczynić et magis expediet województwu naszemu, czy się do braciej i kup inszych województw pomknąć, czy też tu sobie doma obronę przystojną od nieprzyjaciela uczynić. Co obiecujemy sobie ziścić dobrymi słowy naszymi szlacheckiemi i do tegoż spólną braterską miłością Ojczyzny wszystkich ichm. panów braciej naszych obywatelów województwa lubelskiego, [k. 929] którzy się od tegoż sejmiku z jakiejkolwiek przyczyny absentowali, dla dobrego spólnego mieć chcemy.

Które laudum nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku tego naszego imieniem wszystkiego zjazdu podpisać, zapie-

czętować i do grodu lubelskiego tutecznego per oblatam podać. A jm. panu Woźnickiemu zleciliśmy, aby tę uchwałę naszę nie tylko publikować wszędy, ale też i rozesłać do miast i miasteczek województwa lubelskiego i główniejszych parafijej rozkazać urzędom swym raczył jako najprędzej.

Działo się w Lublinie, na sejmiku ut supra, dnia 15 września roku teraźniejszego Pańskiego 1626. Paweł z Orzechowca Orzechowski marszałek koła wszystkiego rycerskiego mp.

CVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 11 stycznia 1627 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 3 XII 1626 r. nadzwyczajnego sejmu w Toruniu (Vol. const., t. III, vol. 1, s. 390) oraz uniwersałem królewskim datowanym w Nieszawie 6 XII 1626 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Wojciech Bystrzycki 16 XII 1626 r., APL, CLRMO 55, k. 1004v–1005.

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 11 stycznia 1627 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 56, k. 32–34 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 14 I 1627 r.* [feria quinta ante festum Sanctorum Fabiani et Sebastiani Martyrum proxima a. D. 1627]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 245–248v — kopia.*

[k. 32] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik po sejmie blisko przeszłym, nam od JKMci P. n. m. pro die [k. 32v] 11 ianuarii złożony, tu do Lublina zjechali, wiadomo czynimy, iż za obwieszczeniem JKMci P. n. m. i z relacyjej panów posłów naszych na ten sejm blisko przeszły wysłanych, dobrze wyrozumiawszy o wielkich i ciężkich ze wszystkich stron niebezpieczeństwach Rzeczypospolitej i zatym o potrzebie pilnej i gwałtownej do ratunku jej, w którym województwo nasze nie chcąc deesse Patriae suae i na pozad inszych województw pozostawać, do tych dwóch poborów łanowych, które posłowie nasi na sejmie zwyż mianowanym de facto pozwolili, i te cztery pobory, które do nas na teraźniejszy sejmik wzięli, uchwalamy i chętnie pozwalamy, oprócz powiatu łukowskiego, który do tych na sejmie pozwolonych poborów dwa tylko teraz pozwalają, a dwa pobory równając to z drugimi powiatami województwa tego na zapłatę rotmistrzowi swemu, jako niżej mianuje, obrócili, nic w tym nie wątpiąc, że insze województwa takimże ratunkiem z miłości i powinności swej ku Ojczyźnie spólnej chętnie się skłonią i skuteczną obronę jej obmyślą.

Które pobory łanowe bez czopowego na dwie części albo racie rozdzielamy. Teraz po wyjściu niedziel czterech [8 II], od aktu sejmiku tego po-

cząwszy, wybierać do drugich niedziel czterech [7 III], wydać trzy pobory pozwalamy, a drugich trzech poborów w powiatach lubelskim i urzędowskim, a jednego tylko w łukowskim na dwie niedzieli przed Świątkami blisko przyszłymi [10 V] wybieranie zacząć się, a we dwie niedzieli po Świątkach [5 VI] skończyć się ma.

Na wybieranie poborów tych obraliśmy i użyliśmy poborcami naszymi ur. pana Remigiana Borzechowskiego, którego fidem bene perspectam habuimus, który na miejscu prawem pospolitym naznaczonym te pobory wybierać będzie [k. 33] monetą wszelką, żadną nie brakując ani jej sobie obierając.

A iż niektórzy panowie bracia nasi z powiatu łukowskiego na querelach, chcąc w tak gwałtownym razie ratować Ojczyznę ur. pana Andrzeja Czernego rotmistrzem obrawszy, z ludźmi do Króla JMci iść mu kazali i na zapłacenie ludziom jego dwa pobory naznaczyli, co aczkolwiek male exemplo i na miejscu niezwykłem, i nie obwieściwszy obywatelom powiatu onego, ani złożonego na to zjazdu od JKMci, ani od żadnego z ichm. panów senatorów województwa naszego i w małej liczbie, o co też absentium protestatio zaszła. Jednak bacząc to, iż się to przecię obróciło na potrzebę Rzeczypospolitej, nie chcąc, aby pan Czerny za takową ochotę i posługę, do której też wcześnie swe własne pieniądze na te ludzie daw-szy stawił, miał tak znaczną szkodę ten zacny szlachcic, brat nasz podjąć, chcąc takową ochotę i w drugich do posługi Rzeczypospolitej pomnożyć, zwłaszcza że i przypowiedni list od Króla JMci i od jm. pana hetmana[324] atestacyję ukazał, pozwalamy za zgodą województwa wszystkiego, aby na zapłatę jemu oddane były te dwa pobory przez powiat łukowski excipowane do grodu łukowskiego z tych trzech poborów drugiej raty, które przed Świątkami wydawane być mają. A trzeci pobór z tychże poborów trzech poborca województwa naszego do rąk swych odebrać i do skarbu Rzeczypospolitej oddać ma, warując sobie, aby na potym in exemplum et sequelam nie było to pociągano, ale żebyśmy społecznie z sobą zawsze wedle [k. 33v] prawa i zwyczaju dawnego takowe i wszelakie inne publiczne deliberacyje odprawowali.

A iż w dawnych uniwersałach poborowych pogorzelcy od płacenia poboru wszelakiego łanowego, czopowego, także i od szosów wolni bywali, i teraz niniejszy toruńskiego sejmu uniwersał[325] żadnej w sobie w tym punkcie excepcyjej nie ma, tedy i przy tej libertacyji według uniwersału także sine ulla exceptione zachowani być mają.

[324] *Stanisław Koniecpolski hetman polny koronny.*
[325] *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 379–391.*

Bacząc też to z uchwały sejmu blisko przeszłego, iż takowe ciężary poborów ustawiczne na ubogie pospólstwo wkładane jest z wielkim ich uciążeniem, i my sami podniesieniem w niezmierną cenę wszystkich rzeczy dla podłej monety, a taniości zbóż i inszych victualium niszczejemy, przeto przychylając się do uchwały sejmowej, obraliśmy ur. jm. pana Pawła Orzechowskiego z Orzechowca, któryby równo z ichm. pany deputaty na czas i miejsce uchwałą sejmową naznaczone zjachawszy się, omnes modos et rationes iniret, którymiby Rzeczpospolita miasto tych zwyczajnych kontrybucyji contra hostiles conatum każdego nieprzyjaciela więtszym swym bezpieczeństwem (sine ullo tantum onere servili na stan szlachecki) opatrzona była, a potym po odprawieniu daj Boże szczęśliwym tej tam swojej deputacyjej do nas to wszystko na sejmik przynieść ma.

Aczkolwiek to włożyło prawo pospolite na urzędy panów [k. 34] wojewodów i starostów sądowych, aby iusta et aequa pretia rebus omnibus venalibus imponerent, jednak że to przecie jawna rzecz jest, iż kupcy i rzemieśnicy pro libitu suo wszystkie rzeczy w niezmierną cenę podnoszą, a w tym żadnego pohamowania nie mają, przeto prosimy gorąco ichmciów, aby z powinności swej i z politowania szkody tak wielkiej Rzeczypospolitej te prawa pilnie egzekwowali.

Iż też dochodzi nas wiadomość, iż pogaństwo gotują się z wielką potęgą do tej Korony, uchwalamy tym postanowieniem naszym, iż za obwieszczeniem jm. pana wojnickiego starosty naszego[326], gdyby co takowego niebezpiecznego od pogan przypadło, za uniwersałem jmci stawimy się na czas i miejsce nam przez jmci naznaczone in armis, tak, jako do potrzeby sub fide erga Rempublicam, i na okazowanie blisko przypadające tak, jakośmy powinni, służbą generalną stawić się mamy.

A tę uchwałę naszę zgodnie zawartą zleciliśmy panu marszałkowi naszemu, aby imieniem naszym podpisał i do ksiąg grodzkich per oblatam podał.

Działo się to w Lublinie, die 11 januarii roku Pańskiego 1627. Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku tego.

CIX. Okazowanie 12 kwietnia 1627 r.

1. Manifestacja szlachty łukowskiej w związku z okazowaniem.

Rkp. *APL, CLRMO 56, k. 200v–201; do ksiąg grodzkich lubelskich wniesiona 12 IV 1627 r.* [feria secunda post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1627].

[326] *Mikołaj Firlej kasztelan wojnicki, starosta lubelski.*

[k. 200v] Ad officium et acta praesentia capitanealia castrensia Lublinensia personaliter venientes nobiles Albertus Olędzki de Krzimosza, Martinus Wielgórski nomine suo et nob. Adami Wielgórski dicti Komorek, tum nomine Andreae Wielgórski dicti Chrapkowicz, Martinus Sarnecki nomine nob. Joannis Sarnecki parentis sui serio confecti in villa Błogoszcza haeredis, Mathias Domański nomine nob. Alberti Domański parentis sui in villa Domanin haeredis ac nob. Mathiae filii nob. Joannis Domański Helisabethis filiae olim N. Leonardis, Laurentius Jastrzębski [k. 201] nomine nob. Valeriani Jezierski domini sui, Mathias Domański olim Sebastiani Szczerbik filius suo et fratris sui germani indivisi nomine, Martianus Zarzecki nomine gen. Dorotheae Czosnowska consortis relictae gen. olim Nicolai Laskowski tribuni Nurensis, Albertus Zawisza de villa Turze Rogi, Michael Czuriło Olędzki parentis sui, Paulus Krasuski Lasota in villa Jastrzębie, Tworki haeres, districtus Lucoviensis incolae solenniter sunt manifestati et protestati. Quia ipsi satisfaciendo constitutionibus Regni de monstratione vulgo o okazowaniu sancitum et poenas in eisdem descriptas evadendo parati erant die hodierna in loco solito monstrare et coram illustri et magnifico palatino et caeteris officialibus palatinatus huius conscribere, verum quoniam idem illustris palatinus Lublinensis et caeteri officiales ad conscribendum eandem nobilitatem non comparuerunt, ideo de sui diligentia iterum atque iterum protestantur.

CX. Sejmik zwołany przez króla w Lublinie 6 maja 1627 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 5 IV 1627 r. dla niebezpieczeństw nagłych ze wszystkich stron Rzeczpospolitą zachodzących *zwoływał szlachcie lubelskiej sejmik ekstraordynaryjny w Lublinie na 6 V 1627 r.; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jakub Aleksander Biedrzycki dworzanin królewski 15 IV 1627 r. — APL, CLRMO 56, k. 212–213v.*

1. Laudum sejmiku lubelskiego 6 maja 1627 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 56, k. 304–305v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Lubieniecki marszałek sejmiku 7 V 1627 r.* [feria sexta post Dominicam Cantate proxima a. D. 1627]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 249–250v — kopia.*

[k. 304v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik dzisiejszy od Króla JMci P. n. m. złożony zjechali, wyrozumiawszy z instrukcyjej JKMci nam przez posła JKMci przyniesionej o wielkich i prawie jawnych niebezpieczeństwach różnych na Rzeczpospolitą następujących, także i o niedostatku skarbowym na dalszy zaciąg wojska Rzeczypospolitej przeciwko nieprzyjacielo-

wi koronnemu w służbie Rzeczypospolitej będącego, widząc to na oko, że ratować Ojczyznę w takowym razie znacznie potrzeba, a jeno samo województwo nasze temu podołać z żadnej miary nie może, przetoż użyliśmy o to prośbą naszą zgodną jw. jm. pana Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego [k. 305] wojewody naszego lubelskiego, aby jmć wziąwszy dostateczną wiadomość o postępkach inszych województw koronnych małopolskich, województwu naszemu przyległych, zawartych na sejmikach takichże od JKMci złożonych, nas uniwersałem swoim, złożywszy nam sejmik na tymże zwykłym miejscu, jako najprędzej obwieścić raczył, na który się chętnie zjechać i równo z inszymi województwy przyległymi w ratunku Ojczyzny lubo pieniężnym, lubo wszelakim inszym sposobem pociągać rzekliśmy sobie. A interim, żebyśmy strzeż Boże od nieprzyjaciela z którejkolwiek strony następującego na Koronę zastani nieostrożnie nie byli, przeto uchwałę naszę blisko przeszłego sejmiku zgodnie namówioną, zawartą i do grodu lubelskiego per oblatam podaną reasumujemy na dalszy czas, rzekłszy to sobie dobrymi szlacheckimi słowy sub fide erga Patriam za obwieszczeniem przez uniwersały jw. jm. [k. 305v] pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wojnickiego, starosty naszego lubelskiego na czas i miejsce od jmci naznaczone in armis się do jmci zjechać i spólnym ramieniem pro posse nostro prospicere saluti województwa naszego.

Którą zgodną namowę naszę zleciliśmy ur. panu Pawłowi Lubieniec-

kiemu marszałkowi sejmiku teraźniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się to na sejmiku lubelskim, dnia 6 miesiąca maja roku Pańskiego 1627. Paweł Lubieniecki z Lubieńca marszałek sejmiku tego.

CXI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 sierpnia 1627 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 12 VII 1627 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 12 X 1627 r., wyznaczając termin zejścia się poprzedzających go sejmików na 31 VIII 1627 r., por. ASZCh., s. 153. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 31 sierpnia 1627 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 56, k. 710–716 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sienieński chorąży lubelski, marszałek sejmiku 14 IX 1627 r.* [feria tertia ipso die festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1627]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 251–263 — kopia.*

[k. 710v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik przez Króla JMci P. n. m. nam przed sejmem walnym

pro die 31 mensis augusti in anno praesenti 1627 w Warszawie złożony do Lublina zjechali, instrukcyją niżej opisaną zgodnie zawartą umówiwszy, ichm panom Zbigniewowi z Sienna Sienieńskiemu chorążemu lubelskiemu, Bartoszowi Kazanowskiemu wojskiemu i podstarościemu lubelskiemu, Pawłowi z Orzechowca Orzechowskiemu posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym taką dajemy.

Naprzód zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. panami posłami inszych województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinszowawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacielem podziękowali za to, że nie tylko sejm ten na zabieżenie tak wielkim niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej złożyć, ale i sam JKMć wziąwszy z sobą królewicza JMci Władysława syna swego, nie folgując podeszłym latom i zdrowiu swojemu, zgromadziwszy do odparcia temu niebezpieczeństwu statecznych ludzi, ruszyć się i pod nieprzyjaciela podemknąć raczył.

I za to też panowie posłowie nasi podziękować mają JKMci P. n. m., iż JKMć przedłożywszy nam niebezpieczeństwa i necessitates, które premunt Rempublicam i to nam podać raczył, iż co będzie służyło do wprawienia w rząd prawa i wolności starożytnych do rzetelnego uspokojenia tej Rzeczypospolitej, w tym [k. 711] wszystkim staranie swoje królewskie chętnie stanom tej Rzeczypospolitej ukazować raczy, i nie wątpimy, że JKMć desideratis nostris, które przez pany posły nasze wnosimy, wygodzić będzie raczył, o co panowie posłowie nasi uniżenie JKMci prosić mają.

A po tym podziękować też mają jw. jm. panu Stanisławowi Koniecpolskiemu hetmanowi polnemu, wojewodzie sędomierskiemu za te prace, trudy i odwagi, które czyni przeciwko temu nieprzyjacielowi, także ichmciom wszystkim panom pułkownikom, rotmistrzom, rycerstwu wojska pruskiego, także i jm. panu [Stefanowi] Chmieleckiemu chorążemu bracławskiemu, przełożonemu nad wojskiem ukrainnym, za prace i czułość jego, które tam na Ukrainie ponosi.

Po tym panowie posłowie nasi do tego przystąpić mają, aby według prawa sejm od rozdawania wakancyji zaczął się, a przy tym też senatus consulta rezydencyją aby odebrali.

A iż Król JMć externa pericula proponować nam raczy, które tak w Prusiech i inflanckiej ziemi od książęcia Sudermańskiego, jako ukrainne od pogan w Rzeczypospolitej zachodzą, czemu aby się zabieżeć mogło, subsidia i ratunki pewne Rzeczpospolita i województwo nasze na poparcie wojny ad repellendam vim hostilem pozwala. Co wszystko aby panowie posłowie nasi snadniej in qualitate et quantitate uważyli i wybaczyli,

mają wprzód do odebrania liczby tak z poborów, które są po liczbach przeszłych sejmów pozwolone, jako z kwarty i z inszych wszystkich prowentów skarbowych Rzeczypospolitej, a tę liczbę i percepty i dystrybuty wnieść mają w pośrodek koła poselskiego dla uważenia i rozsądku, jeśli się te ratunki tak obróciły, jako Rzeczpospolita postanowiła.

A po uważeniu tej liczby jeśliby jakie retenta zostawały, tedy potrzeby Rzeczypospolitej strony dalszego poparcia wojny [k. 711v] pruskiej, inflanckiej, także i obrony Ukrainy przystąpić mają facto sufficienti calculo, jako wiele wojska i na wiele czasów będzie potrzeba, ratunki takie pozwolić, na jakie się wszystkie stany Rzeczypospolitej zgodzą, żadnego speciale onus na województwo nasze nie zaciągając. Lecz starać się o to, jeśli do ratunków dalszych przyjdzie nowych, aby insze województwa w przeszłych ratunkach z naszym się województwem wprzód porównali, nie opuszczając jednak sposobów, któreby się cum dignitate et commodo Króla JMci i Rzeczypospolitej do uspokojenia podać mogły.

Do czego iż rozumiemy być rzecz potrzebną, aby wszystkie in universum porty tak koronne, jako i W. Ks. Litewskiego zawarte były, a zatym i ta wojna snadniej i prędzej dokończyć się mogła, a nieprzyjaciel żadnych subsydyjów stamtąd nie miał. Mają się i o to panowie starać, aby porty wszystkie tak w Koronie, jako i w Księstwach do Korony należących zawarte penitus były.

Ratunki te nasze, aby do jm. pana podskarbiego koronnego były oddawane albo tam, kędy i drugie województwa za zgodą sejmową oddawać będą, nie opuszczając też środków consiliariorum bellicorum, których i przedtym Rzeczpospolita w takim razie feliciter zażywała.

Starać się o to panowie posłowie mają, aby więcej żołnierza cudzoziemskiego nie zaciągać, tylko jako na sejmie cum consensu Rzeczypospolitej postanowiono będzie.

W suplemencie instrukcyjej JKMci przypomniano nam to, że ludzi tych, które książę pruskie do wojska Króla JMci posłał, Gustaw sposobem nie wiemy jakim zagarnął, przeto dowiedzieć się mają panowie posłowie nasi, qua fide erga Rempublicam książę pruskie postępuje. [k. 712] A ponieważ ziemia pruska krwią polską oblała się, starać się o to panowie posłowie mają, aby przywilej pruski był zniesiony, a w Prusiech Polakom bene meritis opatrzenia dawane były.

Moneta podła dała przyczynę drogości żołdu i pretiorum rerum venalium, co i Król JMć w propozycyjej swojej przypominać raczył, przetoż panowie posłowie nasi spólnie z drugimi starać się mają o to, aby modus cudendae monetae według praw dawnych na tym sejmie do skutku przywiedziony był, a skoro nastąpi moneta według próby

dawnej, tedy ma nastąpić zniżenie srebra i złota, także i monety podłej, a przy tym i taxa rerum venalium nastąpić ma, a iterim komisyja lubelska de iidem rerum pretiis aby reasumowana i do skutku przywiedziona była.

Induciae, które W. Ks. Litewskie z Gustawem, nieprzyjacielem Rzeczypospolitej, za frymarczeniem zamków, mimo wiadomość Króla JMci i stanów koronnych, postanowili[327], wywiedzieć się panowie posłowie nasi mają, dlaczego się to stało, gdyż będąc unus corpus z Koroną nic nie mieli sami prywatnie sine consensu principis i stanów koronnych separatim według obowiązku unijej zawierać, także i o tym, co za przyczyna tego, że tak wielki koszt na tę ekspedycyją inflancką Rzeczypospolitej ważony dotąd się obraca.

Sposoby nowe do ratunku Rzeczypospolitej niektóre z przeszłego sejmu toruńskiego pewne deputowane, które też JKMć w teraźniejszej propozycyjej swej przypominać raczy, uważając je być pożyteczne Rzeczypospolitej rozumiemy i do uważenia i zgody wszystkiego sejmu podawamy.

Iż pospolite ruszenie propter inaequalitatem bardziej niszczyć, niżeli ratować Rzeczpospolitą może, przetoż zda się sprawiedliwsza i poręczniejsza ekspedycyja, gdyby z pewnej liczby łanów albo włók [k. 712v] pewna kwota jazdy i piechoty wyprawowana była, także i ratunków pieniężnych, gdyby na sejmie postanowiono było sprawiedliwe wydawanie. Co że bez pomiaru być nie może, przetoż on do skutku przywieść takim sposobem z dóbr Rzeczypospolitej być rozumiemy. Naprzód aby te tylko grunty wszelkich dóbr Rzeczypospolitej królewskich i świeckich i duchownych temu pomiarowi podlegały, które przez poddane coluntur, ponieważ z folwarków piersiami swymi stan rycerski zastawiać powinien. A szlachta, którzy swymi sługami orzą a poddanych nie mają, tedy ex certo numero łanów albo włók wyprawiać według uchwały sejmowej powinni byli tak, aby byli osoby w każdym województwie per electionem do tego obrane i przysięga ich na sejmie ustanowiona. Czas egzekwowania tej przysięgi i urząd, przed którym ma być odprawiona, także czas zaczęcia i skończenia i poenas na tych, którzyby tego nie ekspediowali cum assignatione fori ad instantiam instigatoris Reipublicae vel officii, podawszy per oblatam do grodu własnego, i salarium condignum takowej pracy i im i miernikom namówić i zawrzeć, także i poenas serias namówić przeciwko tym, którzyby tego pomiaru w dobrach swych nie dopuszczali.

[327] *Lew Sapieha kanclerz i hetman wielki litewski, zawarł w 1626 r. bez zgody i poparcia króla rozejm między W. Ks. Litewskim a Szwecją; Litwa odnowiła go w 1627 r.*

Aerarium publicum expedit Reipublicae mieć dlatego, aby do tak częstych poborów, którymi plebs misera toties aggravatur nie przychodziło, wielce pożyteczne być rozumiemy, takie zwłaszcza, które nie są z obciążeniem stanu szlacheckiego, gdyż jeszcze w nowych sposobach komisarskich takie się zdadzą być, przeto na to rozumienie, iż redditus annualis modernorum possessorum de omnibus bonis Reipublicae, tam regalibus, quam [k. 713] spiritualibus na to eaerarium publicum Reipublicae jako z jej własnych dóbr cedere mają. Także pewny podatek każdoroczny żydowski według pewnej i o tym na sejmie uchwalonej, a przy tym Ormianów, Tatarów i ludzi luźnych pobór każdoroczny, także kaduki, konfiskacyje, poeny wszelakie publiczne aby cederent aerario publico Reipublicae, na co jeśli sejmowa [zgoda] zajdzie, tedy zaraz sposób odbierania i chowania tego z bezpieczeństwem całym huius aerarii posłowie nasi spólnie z drugimi sejmową uchwałą obwarować mają.

I to w nowych sposobach komisarskich o porządku wojennym traktowano Rzeczypospolitej salutiferum być rozumiemy, aby prawa dawne o tym dostatecznie opisane do egzekucyjej przychodziły, to jest aby kwarciane wojsko pleno in numero zawżdy na Ukrainie było. Także aby wybrańcy obecnie według powinności, armatnie, porządnie, dawszy im kapitany, dobrze ćwiczone ze wszystkich dóbr Rzeczypospolitej w zupełnej liczbie służyli. Także aby panowie starostowie ukrainni obecnie w starostwach swych rezydowali i do wojska Rzeczypospolitej czasu potrzebnego się stawiali. Także aby stipendiarius miles był in pleno numero i stawiał się na każdą posługę Rzeczypospolitej, osobliwie do obrony Ukrainy.

Ten sposób przywiedzenia do egzekucyjej do uważenia sejmowego panom posłom podawamy, aby to Rzeczpospolita na pana instigatora włożyła za delacyją hetmańską, a to czynić tam, gdzie sejm postanowi.

Dla różnych inkonweniencyji Rzeczypospolitej częstokroć zachodzących, które się nescitur quo facto po sejmie w drukowaniu konstytucyji dzieją, o co protestacyje wielu posłów nie po raz zachodzą, rozumiemy być jedyną naprawę, aby marszałek koła poselskiego był przysięgły i in futurum na to prawo [k. 713v] uczynić. A iż protestacyjej, które posłowie z województw na sejmie in facie Rzeczypospolitej czynią grody przyjmować od nich nie chcą, przeto przeciwko takim urzędom i sądom, któreby takich protestacyji ad requisitionem cuiusvis nuntii przyjąć i do akt zapisać nie chcieli poenam quingentarum marcarum namówić. A na posły, którzyby przeciwko własnym instrukcyjom województw swoich exorbitowali, prawo namówić i na to wszystko delatora, forum et poenam postanowić.

Wiele na tym bezpieczeństwie Rzeczypospolitej należy, aby sposób jaki bezpieczny porządnego odprawowania elekcyjej in casu śmierci JKMci (którą aby jako najdłuższą Pan Bóg odwlec mógł, uprzejmie tego życzymy) był namówiony, przeto starać się o to panowie posłowie mają nasi, aby ten sposób porządnie był namówiony.

Na wnętrznym pokoju Rzeczypospolitej wszystka całość należy, gdyż virtus unita fortior, zlecamy to panom posłom, aby sprawa panom diversorum z Trybunału tegorocznego strony inhibicyjej wolnego exercitium nabożeństwa we dworach ich na gruntach miejskich Króla JMci będących i strony inhibicyjej restauracyjej dworów ich w Lublinie świeżo poburzonych[328], w których się nabożeństwo ich od niemałego czasu odprawowało, pro decisione na sejm odesłana, aby na tym sejmie nieodwłocznie decydowana była, efficere to pilnie mają, tak, aby ta sprawa spraw Rzeczypospolitej nie trudniła. Także in futurum forum i poenas namówić na excessivos cuiuscumque sint status, et conditionis, et praeminentiae tumultuantes.

Trybunał, jedna pociecha w oddawaniu sprawiedliwości, generalną wszystkiej Rzeczypospolitej jako świątobliwe subselium ma być venerabile, tak z drugiej miary intra cancellos w prawie pospolitym, w ordynacyjej tego sądu opisanej zachowując długo i szczęśliwie trwać może, przetoż jako tego [k. 714] życzymy, aby w swej powadze z dekretami swymi zostawał, tak i tego, żeby mimo powinność swoję większej władzy sobie nie pozwalał, ani w jurysdykcyje wojewodzie i staroście się wdawał, w czym zda się exorbitować. Dlatego zlecamy to panom posłom naszym, aby za zgodą wszystkiego sejmu correctia tego stać się mogła, dla czego takie sposoby do uważenia sejmowego podajemy.

Pierwsza, aby decreta trybunalskie quae vim perpetuae legis sapiunt, co tylko sejmowi samemu należy, także w które przeciwko prawom i wolnościom od JKMci poprzysiężonym i warunkom publicznym, także te, które przeciw artykułom w ordynacyjej sądom trybunalskim opisanym ustawili, aby sejmową konstytucyją zniesione były, a na potym aby się Trybunał takich czynić nie ważył, sposób namówić.

Regestr trybunalski tak duchownych, jako i świeckich spraw aby przy panu marszałku trybunalskim reversatur, a przy panu pisarzu trybunalskim sam zostawał, a nie przy kim inszym, i poenam na pana pisarza, gdzieby się inaczej działo, namówić.

Na sądy trybunalskie aby żaden banit, chociaby ad cassandam pozwał, nie zniósłszy cale banicyjej, nie był obierany, ani do sądu trybu-

[328] *2 VIII 1627 r. doszło w Lublinie do tumultu, podczas którego zburzone zostały zbory kalwiński i ariański.*

nalskiego przypuszczony tantisper dotąd, dokąd realiter banicyjej nie zniesie.

Na też sądy trybunalskie aby przykładem deputatów świeckich panowie duchowni aż w cztery lata deputatami byli obierani i wysadzeni, ponieważ jedno jest prawo elekcyjej deputackiej. A gdzieby w prędszym czasie przed expiracyją lat czterech był obrany, tedy nie mają panowie świeccy deputaci z takim zasiadać ani sąd ziemski onemu przysięgi wydawać. A do przysięgi panów deputatów duchownych aby [k. 714v] to było przyłożono, że in iudicando non habebunt respectum causarum et personarum spiritualium et saecularium.

Sprawy między panami duchownymi a świeckimi aby integrum iudicium, które sądzi causas mixti fori sądziło, osobliwie causas granitierum et fundi. Także gdy sprawa jest o dobra świeckie, w której choćby była jedna osoba duchowna uczestnikiem, ponieważ idzie o rzecz ziemską, aby taką sprawę sąd świecki sam sądził, bez duchownych.

Przy sądach, które częstokroć krwawe i kryminalne bywają, aby panowie duchowni nie zasiadali.

Przy sprawach, które zachodzą między osobami świeckimi a kapitułą którąkolwiek, aby przykładem świeckich deputatów nie siadał deputat onej kapituły. Także jeśli duchowna osoba de nomine et cognomine w pozwie będzie włożona, a deputatem będzie, aby taka sprawa w tym Trybunale sądzona nie była, ale aby ex quo iudex, jako i z świeckimi deputaty bywa, na drugi Trybunał odesłana była. A gdy przysięga będzie kiedykolwiek stronie nakazana, aby jako świecki, tak i biskup i każda osoba duchowna sine substitutione jednaką przysięgę in persona sua odprawował. Spraw granicznych według starego prawa aby i z inkwizycyjej in occluso rotulo nie decydował, ale urzędowi podkomorskiemu na pole odsyłał, któremu prawo ex signis debitis et re oculis subiectam to negotium sądzić zleciło.

Wielkie uciążenie w tym stan szlachecki cierpi, że proskrypcyjej z pany duchownymi w dobrach duchownych prawo nie opisało, przeto aby to ten sejm postanowił, pilnie panowie posłowie nasi starać się mają. Także aby compositio inter status według obowiązków Króla JMci pactorum stanąć jakoby najprędzej mogła.

Konserwaty wołyńskie, kijowskie i bracławskie aby każde po swym [k. 715] województwie były sądzone z osobna, także i koronnym aby czas był naznaczony continue sądzenia, i Trybunałowi czasu przyczynić.

Na sądy trybunalskie aby deputat z powiatu lubelskiego bywał obecny, a przy nim drugi alternatim raz z łukowskiego, drugi raz z urzędowskiego powiatu był obierany.

Roki ziemskie lubelskie według ordynacyjej pośledniej dla przyczynienia czasu Trybunałowi jedno świętomichalskie [29 IX] nie dochodzą, przeto panowie posłowie nasi na sejmie teraźniejszym nową ordynacyję ich efficere mają według artykułu naszego sejmiku anno 1624.

Czas okazowania w konstytucyjej pośledniej opisany dlatego, iż Trybunał w ten dzień się właśnie zaczyna, wielką distrakcyją stanowi szlacheckiemu czyni, przeto na inszy czas, któryby się najsposobniejszy sejmowi zdał, przełożyć servata cautione, aby na jeden dzień we wszystkiej Koronie były odprawowane.

Sejmik generalny korczyński wiele pomagał do ułatwienia spraw sejmowych, który iż już exolevit, starać się o to panowie posłowie mają, aby do effectu był przywiedziony, obostrzywszy poenam na absentes pany posły.

Skład solny iż wiele województw nad Wisłą będących z prawa pospolitego mają, przeto panowie posłowie nasi o toż pilne staranie uczynić mają, aby też województwo nasze mieć mogło.

Wywiedzieć się też panowie posłowie nasi mają, jeśli warunek Rzeczypospolitej należący jest uczyniony o Żywcu i jeśli dekret tu nie przyszedł, aby na tym sejmie stanął. Także o ekonomijach, jeśli ich więcej nad prawo nie przyczyniono. Tudzież de incompatibilibus, jeśli prawu pospolitemu nie derogowało, [k. 715v] pilnie wejrzeć mają.

Zagęściło się bardzo kupowanie dóbr ziemskich przez osoby duchowne przeciwko prawu, przez co służba generalna umniejsza się, przeto panowie posłowie starać się o to mają, żeby temu prawu zabieżeć ostrzejszym, także i to, aby insza z kupionych służba generalna powinna nie ustawała. A przy tym i o to, aby statut de monialibus był in executione et in utrumque sexum rozciągał się, a co by przeciwnego temu statutowi stanęło, aby i to sejm pro nullitate deklarował, co się in futurum rozumieć ma.

Dowiedzieć się o tym panowie posłowie mają, jakim prawem Jakub Zon, cudzoziemiec, starostwo nowomiejskie trzyma w Prusiech, gdyż jest prawo dawne, aby cudzoziemcy żadnych dóbr Rzeczypospolitej nie trzymali.

Wiele na tym dobremu Rzeczypospolitej należy, aby przykładem dawnych zwyczajów przodków naszych to, co by się na sejmie nie zawarło, dla pamięci potomnej recesem warowano było, aby następujący sejm od recesów się zaczynał, przetoż aby w starą klubę zwyczaj ten potrzebny Rzeczypospolitej był wprawiony, o to staranie panowie czynić mają.

Rozgraniczenie województwa lubelskiego z województwem podlaskim i W. Ks. Litewskim od województwa brzeskiego, aby suo in robore

zostawało tak, aby i podkomorzowie W. Ks. Litewskiego za tymi granicami jurysdykcyjej swej na dobrach koronnych nie rozciągali, sejmem to pilnie obwarować.

Jeśli ratunki jakie poborowe nastąpią, panowie posłowie nasi zwykłym sposobem województwo nasze arendę czopowego przy dziedzicach i posesorach zostawić mają.

Na ostatek to zlecamy panom posłom naszym, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali, swobód i wolności stanu szlacheckiego, aby naruszenia stąd niwczym nie miały, przestrzegać ich [k. 716] chcemy fidem.

A te artykuły nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku tego naszego imieniem wszystkiego województwa lubelskiego more solito per oblatam podać.

Petita.

Za panem Ilkinem o Mojze pewne, aby mu byli konferowane, mają wnieść intercesyją panowie posłowie.

Zbigniew Sienieński z Sienna chorąży lubelski, marszałek sejmiku tego.

CXII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1627 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1627 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 56, k. 716–716v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski, marszałek sejmiku 14 IX 1627 r.* [feria tertia ipso die festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1627]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 265–266v — kopia.*

[k. 716] Za teraźniejszym świeżym przypadkiem dziś trzeciodniowym obalenia się wielkiej sztuki murów zamku lubelskiego, gmachów zwłaszcza bardzo potrzebnych, w których się sądowe roki z dawna odprawować zwykły, przyszło nam o tym na teraźniejszym sejmiku elekcyjej deputackiej konsultując, zgodnie to zawrzeć, co też praesentibus per appendicis ichm. panom posłom naszym do instrukcyjej przez nas na sejmiku blisko przeszłym danej przydając i artykuł sejmiku naszego anni 1624 o tym napisany [k. 716v] reasumując, zlecamy, aby to negotium publicum na sejm blisko przyszły wnieśli i to spólnie obradzili, aby ten zamek, który in dies bardziej ruinam minatur sumptu publico jako przednią ozdobę nie tylko miasta, ale i województwa naszego, gdyż na to wielkiej spezy potrzeba, prędko był ratowany.

Także i na to zgoda nasza nastąpiła, iż nas zachodzą wiadomości pewne o niebezpieczeństwie od pogan na Rzeczpospolitą następującym, które

aby nas nieostrożnych strzeż Boże w domach naszych nie zastało, przetoż reasumujemy lauda zjazdów i sejmików naszych przeszłych anni 1625 et anni 1626, w którycheśmy użyli jw. jm. pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wojnickiego, starosty naszego lubelskiego o to, aby jmć na to pilnie intenderet i jeżeliby pewna wiadomość tego niebezpieczeństwa się ponawiała, aby nas jmć przez uniwersały swoje obesłać raczył, czas i miejsce do zjachania się naszego w województwie naszym nam naznaczywszy, a my fide erga patriam do jmci się stawić i spólnie o tym radzić rzekliśmy sobie dobrymi słowy szlacheckiemi.

Które to laudum nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Sługockiemu komornikowi granicznemu województwa lubelskiego, marszałkowi sejmiku tego naszego imieniem wszystkiego województwa lubelskiego podpisać i more solito do grodu lubelskiego per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, dnia 13 września na sejmiku elekcyjej deputackiej roku Pańskiego 1627. Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski, marszałek sejmiku tego ręką swą.

2. Uchwała sejmiku w sprawie dedukcji szlachectwa Marcina Radeckiego.

Rkp. *APL, CLRMO 56, k. 720–720v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski, marszałek sejmiku 16 IX 1627 r.* [feria quinta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1627].

[k. 720] My rady, urzędnicy ziemscy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik elekcyjej deputata na przyszłe sądy trybunalskie dnia dzisiejszego do Lublina zgromadzeni oznajmujemy, że szl. pan Marcin Radecki stawił się w pośrodek koła naszego z przyjaciółmi swymi de lineis pokrewnymi, chcąc wedle prawa koronnego wywieść i objaśnić szlachectwo swoje, w którym naganiony jest przez pana Jana Frąckiewicza i umocowanego jego, także i przez sąd ziemski nowogrodzki z W. Ks. Litewskiego, o czym ukazał dekret tegoż sądu ziemskiego. Ale chociaż wieś, z której idą ci panowie Radeccy in contiguitate województwa naszego, jednak iż do podlaskiego województwa należy, skąd i pomienionych pokrewnych teraz stawił, tedy nie do naszego, ale do podlaskiego raczej sejmiku hoc negotium deductionis et attestationis należeć baczymy, i dlategoż świadków nie egzaminując, decretis tribunalis remissionis na sejmik podlaski, żeby otrzymał, potrzebnie rozumiemy i tamże go odsyłamy. A żeby constaret, że tenże pan Radecki nie opuścił i nie stracił beneficium iuris deductionis nobilitatis suae, bo i teraz chciał wywieść zarazem evidentiis testimoniis szlachectwo swoje, tedy zleciliśmy panu marszałkowi koła na-

szego teraźniejszego, żeby imieniem naszym dał mu tę atestacyją [k. 720v] z podpisem ręki swej i z przyciśnieniem pieczęci zwykłej.

Działo się w Lublinie, w kościele św. Stanisława, na miejscu sejmików naszych, w poniedziałek pierwszy po święcie Narodzenia Panny Maryjej [13 IX] roku Pańskiego 1627. Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski, marszałek sejmiku tego.

Deputatem województwa do Trybunału Koronnego na kadencję 1627/1628 wybrany został Mikołaj Firlej kasztelan wojnicki, starosta lubelski; B. UWr., rkp. Akc. 1949/439, k. 185.

CXIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 3 stycznia 1628 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 26 XI 1627 r. sejmu warszawskiego; Vol. const., t. III, vol. 2, s. 33.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 3 stycznia 1628 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 57, k. 7v–8v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Gorajski marszałek sejmiku 4 I 1628 r.* [feria tertia post festum Circumcissionis Christi Domini proximo a. D. 1628]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 267–269v — kopia.*

[k. 7v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik w uniwersale sejmu blisko przeszłego opisany na dzień 3 miesiąca stycznia anno praesenti 1628 zjechali, wysłuchawszy poselstwa od JKMci P. n. m. i instrukcyjej od JKMci panu Stanisławowi z Witowic Czernemu podstolemu lubelskiemu, posłowi JKMci danej, uważając wielkie i gwałtowne niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej od nieprzyjaciela in visceribus Regni w Księstwie Pruskim będącego, także wyrozumiawszy z relacyjej ichm. panów posłów naszych na sejm blisko przeszły przez nas wysłanych i rationes skarbowe przez ichmciów nam przyniesione czytane uważywszy, i o nich deliberacyją na sejmik, sejm blisko przyszły uprzedzający, sobie zostawiwszy, widząc, że te poborów sześć, które na sejmie są pozwolone nie wystarczą i żołdowi zasłużonemu wojsku Rzeczypospolitej, i dalszemu poparciu wojny z tym nieprzyjacielem, cztery pobory na potrzebę Rzeczypospolitej niżej opisanym sposobem z województwa naszego dać pozwalamy, a tym sześciu poborom uchwalonym czasu do wybierania ich prolongujemy od sejmiku tego niedziel pięć [k. 8], dlatego, iż w uniwersale poborowym oznaczony jest czas zaczęcia wybierania sejmik ten nasz poprzedzający tak ścisły, iż już jedno niedziel półtrzecia zostawało, za którym rzecz niepodobna wybrać go było.

Do których sześciu poborów na sejmie uchwalonych, takoż i tych czterech przez nas pozwolonych wybierania, gorącymi i usilnymi prośbami naszymi na ten urząd poborstwa, o którego dla tej przyczyny nam było trudno dziwnie, iż w skarbie ciężka bardzo odprawa, przeto użyliśmy ur. pana Stanisława Borzęckiego podwojewodziego łukowskiego. Te tedy sześć poborów na sejmie pozwolonych z czopowym jednym, salva declaratione inferius descripta, pomieniony pan poborca nasz wybrawszy w tym czasie przez nas naznaczonym, do skarbu koronnego wnieść i jm. panu podskarbiemu za kwitem jego oddać ma. A te cztery pobory przez nas na tym sejmiku teraźniejszym pozwolone ma tenże pan poborca nasz zacząć wybierać we trzy niedziele po Wielkiej Nocy [15 V], a skończyć się ma po Zielonych Świątkach blisko przyszłych [11VI], a wybrawszy ma oddać do rąk ichm. panów Zbigniewa z Sienna Sienieńskiego chorążego lubelskiego i Pawła z Orzechowca Orzechowskiego, szafarzów naszych, za kwitem ichmciów, którzy ichm. panowie szafarze nasi te cztery pobory od pana poborcy naszego odebrawszy, mają w depozycie warowanym w sekwestrze swym tantisper zatrzymać, aż województwa naszego dyspozycyja zgodna, gdyż ją sobie praesenti laudo nostro zostawujemy, nastąpi.

Czopowe jedno i co przez ichm. pany posły nasze z taką deklaracyją na sejmie blisko przeszłym jest pozwolone, aby przy dziedzicach i posesorach arendy jak zwykle zostawały, a w uniwersale indifferenter jest opisano, skądby uróść mogła trudność panu poborcy naszemu od skarbu, przetoż przychylając się do deklaracyjej na sejmie przez ichm. pany posły nasze uczynionej, co też inakszej uczynić dla instrukcyjej swojej na sejm danej nie mogli, przez pomienionego [k. 8v] pana poborcę naszego takim sposobem po skończeniu dawniejszej wybierane być ma, jaki z dawna w województwie naszym jest zachowany.

Które to postanowienie zjazdu naszego zleciliśmy jm. panu Zbigniewowi Gorajskiemu z Goraja marszałkowi naszemu, żeby z podpisem ręki swej i z pieczęcią podał do ksiąg grodzkich lubelskich jako jest zwyczaj podawać każde sejmikowe postanowienie.

Działo się w Lublinie, w kościele św. Stanisława, dnia 3 miesiąca stycznia roku Pańskiego 1628. Zbigniew Gorajski z Goraja marszałek sejmiku tego mp.

CXIV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 9 maja 1628 r.

Wojewoda lubelski Mikołaj Oleśnicki uniwersałem datowanym z Jawora 26 IV 1628 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego

lubelskiego po śmierci Adama Kochanowskiego w Lublinie 9 V 1628 r.; oblatował szl. Marek Zwiartowski 28 IV 1628 r., APL, CLRMO 57, k. 304–305.

1. Laudum sejmiku elekcji kandydatów na pisarza w Lublinie 9 maja 1628 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 57, k. 332v–333 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sienieński chorąży lubelski, marszałek sejmiku 9 V 1628 r.* [feria tertia post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1628]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 271–272 — kopia.*

[k. 332v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu [do] Lublina na sejmik elekcyjej sędziego ziemskiego lubelskiego nam przez jw. jm. pana Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego wojewodę lubelskiego na dzień dzisiejszy, to jest 9 miesiąca maja w roku 1628 złożony, zjechali, czyniąc dosyć prawu pospolitemu i powinności naszej, czterech kandydatów na sędztwo lubelskie ziemskie obraliśmy ichm. panów: Bartosza Kazanowskiego wojskiego i podstarościego, pana [Jana] Dzierżka podsędka, Mikołaja Stoińskiego ziemskiego, Jakuba Poniatowskiego grodzkiego pisarzów lubelskich, których JKMci P. n. m. prezentujemy, uniżenie JKMci P. n. m. suplikując, aby jednego z nich według prawa pospolitego utwierdzić i urząd ten konferować raczył.

Na którą elekcyją naszę użyliśmy jw. jm. pana Mikołaja Firleja na Dąbrowicy kasztelana wojnickiego, jm. pana Adama Noskowskiego podkomorzego lubelskiego, aby przy jm. panu marszałku koła na ten czas naszego podpisali się i pieczęci swe przyłożyli.

Actum ut supra [9 V 1628]. Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta lubelski, Adam Noskowski podkomorzy lubelski, starosta dobrzyński, Zbigniew Sienieński z Sienna chorąży lubelski, marszałek sejmiku tego.

Przed 8 VIII 1628 r. nominację na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego otrzymał Jan Dzierżek, dotychczasowy podsędek lubelski, por. Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 278 oraz niżej sejmik CXVII.

CXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 5 czerwca 1628 r.

Zygmunt III Waza uniwersałem datowanym w Warszawie 24 III 1628 r. zwoływał sejm nadzwyczajny trzyniedzielny do Warszawy na 27 VI 1628 r., wyznaczając przedsejmowemu sejmikowi w Lublinie termin 5 VI 1628 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Jan Rotkiewicz dorzanin królewski 6 IV 1628 r., APL, CLRMO 57, k. 272v–274.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 5 czerwca 1628 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 57, k. 409v–412 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Orzechowski marszałek sejmiku 8 VI 1628 r.* [feria quinta post Dominicam Exaudi proxima a. D. 1628]; **Rkp. 2.** *AGAD, AR, Dz. II, nr 997, s. 1–4 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 273–278v — kopia.*

[k. 409v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik nam pro die 5 iunii anno praesenti 1628 od JKMci P. n. m. przed sejmem trzyniedzielnym złożony zjechali, obraliśmy panów posłów z pośrodku siebie ichm. panów Bartosza Kazanowskiego wojskiego i podstarościego lubelskiego, Piotra Daniłowicza z Żurowa starostę parczewskiego, Mikołaja Gniewosza z Olexowa rotmistrza JKMci. Którym ichmciom zlecamy to, aby spólnie z ichm. pany posłami inszych województw powinszowawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, podziękowali za to, iż nam ten sejm na zadzierżenie niebezpieczeństwa, które Ojczyznę naszę z różnych stron zachodzą, złożyć raczył. A ponieważ ten sejm trzyniedzielny na to samo z przeszłego sejmu uchwalony jest, aby na nim externa pericula Rzeczypospolitą z różnych stron zachodzące traktowane były, przeto panowie posłowie nasi ostrzegłszy tego, co prawo pospolite po nich potrzebuje, do obrony [k. 410] gruntownej zaraz przystąpili, która obrona iż nie może się doskonale obmyślić, ażby pierwej constarent rationes z skarbów Rzeczypospolitej, jako wiele jest perceptarum, wiele expensarum i wiele w skarbie i na retentach zostawa, w to wejrzawszy i uważywszy, mają opowiedzieć, iż województwo nasze nie tylko sześć poborów, które insze województwa, nie wszystkie jednak, pozwoliły, wydało, ale do tego cztery wydać jak najprędzej uchwaliło i mają requirować od inszych województw, aby w tych dziesięciu poborach z nami się zrównali. Które dziesięć poborów jeśli na zabieżenie niebezpieczeństwom non sufficient, mają do tych dziesiąci tyle podatków nowych pozwolić, ile ich insze województwa, które się z nami zrównają, pozwolą.

A iż to niebezpieczeństwo od Gustawa coraz to się bardziej rozszerza, mają panowie posłowie nasi spólnie z inszymi województwy szukać wszelakich sposobów, którymiby ta wojna skutecznie poparta i skończona była i nieprzyjaciel z prowincyji Rzeczypospolitej aby jak najprędzej wyparty był, nie spuszczając się więcej na traktaty, którymi dotąd ten nieprzyjaciel Rzeczpospolitą ludificował, tego jednak przestrzegając, aby te sposoby z ujmą nie były wolności szlacheckiej. A do tych podatków, któreśmy pozwolili i na tym sejmie uchwalone będą, wyprawę stanów

lubo pospolite ruszenie w dobry porządek wprawione wedle tego, jako zgoda wszystkich województw nastąpi, pozwolić panowie posłowie nasi mają.

Uważa też to województwo nasze, że w przeszłych ekspedycyjach przy hetmanach wielkich consiliarii bellici zawsze bywali, quorum consilio progres wszystek wojenny szczęśliwie i z dobrem Rzeczypospolitej odprawował się, przetoż i do tych ekspedycyji pruskiej i inflanckiej aby consiliarii bellici na tym sejmie byli, którzyby wedle zwyczajów dawnych byli naznaczeni i potrzeby Rzeczypospolitej functiones swoje odprawowali, starać się o to panowie posłowie nasi mają.

[k. 410v] A ponieważ dochodzi nas, iż liczba wojska z komputem sejmowym nie zgadza się, zlecamy to panom posłom naszym, aby się starali, żeby na tym sejmie teraźniejszym zlecono to było tymże consiliariis bellicis, aby w tym ochronili szkody i niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej. Do czego rozumiemy, że to należy, aby regimenty nie były tak wielkie, jako teraz z komputu wojskowego pokazują się.

Sposób tajemnej rady o prowadzeniu tej wojny przez Króla JMci nam podany zda się województwu naszemu potrzebny być w Rzeczypospolitej, do której też koło poselskie przez deputaty swoje należeć ma. O żołdzie wojska litewskiego porozumieć się mają panowie posłowie z drugimi województwy, co expediet Rzeczypospolitej.

Z suplementu instrukcyjej JKMci P. n. m. baczymy, iż wojsko pruskie w nagrodzie upomina się ćwierci darownej jakoby raz na sejmie blisko przeszłym (o czym nam inakszą sprawę panowie posłowie nasi dali) pozwolonej, co my widząc rem mali exempli być, i to, że bracia nasi z nami się tak ciężko obchodzą, zlecamy to panom posłom naszym, aby porozumiawszy się z inszymi województwy, do tego rzeczy wiedli, jakoby bracia nasi rycerstwo tam to patrząc na tak wysokie podniesienie żołdu i łanowego wielkie wyciągnienie, na donatywie pomocy albo na prowiancie przestali.

Do ratunku teraźniejszej pruskiej ekspedycyjej wszystkie membra Rzeczypospolitej tej należeć mają, między którymi desideramus tego, aby wiedziała Rzeczpospolita nasza, jeśli kurfirst książę pruskie[329] secundum pacta cum Reipublica inita dał auxilia et qua fide erga Rempublicam postępuje. O czym dowiedzieć się mają panowie posłowie nasi i starać się o to, aby authoritate conventus był upomniony, żeby on sam i poddani jego nieprzyjacielowi żywności i potrzeb wojennych nie dodawali, owszem, żeby tego zaciągać wojsku Rzeczypospolitej nie bronił.

[329] *Jerzy Wilhelm Hohenzollern.*

Ichm. panowie duchowni iż sobie do synodu deklaracyją około donatywy na ratunek Rzeczypospolitej biorą, upomnieć się tegoż przystojną braterską prośbą panowie posłowie [k. 411] mają, aby to w skutku Rzeczypospolitej życzyć raczyli, co w słowiech obiecali.

Starać się też mają panowie posłowie nasi, aby na tym sejmie bezpieczeństwo granic Rzeczypospolitej ze wszystkich stron gruntownie opatrzone było, gdyż wielu sąsiad jest nam suspecta fides.

Ochota i przewaga ludzi rycerskich, a tym więcej przełożonych wojennych wdzięcznością wszelaką od Rzeczypospolitej słusznie nagrodzone być mają, gdyż tym przychęcać się wszyscy zwykli, z której liczby iż jest książę jm. [Krzysztof] Radziwiłł hetman polny W. Ks. Litewskiego, który na wojsko inflanckie znaczny sumpt ex proprio ważył i od Rzeczypospolitej JKMci jest asekurowany, a nie ma dotąd zapłaty powinnej, przeto panowie posłowie nasi starać się pilnie na tym sejmie mają, aby książęciu jmci zapłata nieodwłoczna obradzona była.

A iż nas to dochodzi, że niektórzy prywatnymi protestacyjami konstytucyje na przeszłym sejmie zgodnie uchwalone znosić usiłują, aby to nie było teraz i na potym ważne, starać się o to panowie posłowie mają.

Iż ten sejm trzyniedzielny na zabieżenie tylko niebezpieczeństwom Rzeczypospolitej z pozwolenia przeszłego sejmu od JKMci jest złożony, a w uniwersale JKMci deklarowano to jest, iż sądzone być mają cause fisci i o kwartę, którym sprawom Trybunał osobny Radomski powagą sejmu blisko przeszłego jest postanowiony, przetoż żeby to nie było wielką distrakcyją ludzi et ultra mentem blisko przeszłego sejmu, starać się o to zaraz na początku sejmu panowie posłowie mają, aby te sprawy sądowi Radomskiemu Trybunalskiemu totaliter zachowane były.

Miasto Gdańsk za dotrzymanie statecznej wiary JKMci i Rzeczypospolitej omnem gratitudinem od JKMci i Rzeczypospolitej meretur, która aby tym w afektacyjach i teraźniejszych potrzebach oświadczona była, starać się o to panowie posłowie mają.

Komisyja de pretiis rerum przez pany komisarze z sejmu do tego naznaczonych [k. 411v] z wielką ich pracą odprawiona, aby łacniej do wiadomości ludzkiej i egzekucyjej przywiedziona być mogła, prosić Króla JMci panowie posłowie nasi mają, aby była bez dalszej odwłoki sine ulla cuiusvis disquisitione do druku podana.

W wybieraniu szosu z miast i miasteczek wielką wątpliwość czyni, jako ma być ta dupla rozumiana, do czego okazyją podało ostre jakieś i nad zwyczaj dawny wyciąganie skarbowe, starać się o to panowie posłowie mają, aby to było deklarowano.

Z strony wybierania czopowego w województwie naszym aczkolwiek tego sobie województwo nasze życzyło zawsze, żeby jednakowe po wszystkiej Koronie mogło być quam exactissima ratio wybierania czopowego, jednak iż po te czasy widzimy, iż pro arbitrio suo skarb czopowe to w województwach wszystkich per arendam puszcza, w czym nie może być równe uważenie tej kontrybucyjej. Ponieważ tego nigdy skarb sam nie trzymał i nie weryfikował, przeto zleciliśmy to byli na blisko przeszły sejm panom posłom naszym, jeśliby równa we wszystkich województwach exactia ducillorum nie stanęła, aby czopowe przy dzierżawcach i dziedzicach miast i miasteczek zostawało wedle pośledniejszych arend i kwitów, czego iż według deklaracyjej panów posłów województwa naszego w uniwersale poborowym nie dołożono, starać się o to panowie posłowie mają, żeby ta deklaracyja województwa naszego w wątpliwość przywodzona nie była i na potym aby się to nam nie działo.

Dla zwłoki odpraw i depakcyjej poborców przez pisarze skarbowe odwracają się ludzie od tej posługi Rzeczypospolitej wybierania poborów, czego i nasze województwo teraz doświadcza, że poborcy mieć nie może, starać się o to panowie posłowie mają, aby prawem było obostrzono, aby i bez zwłoki, i bez depakcyjej poborcy w skarbie odprawę mieli.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali, a żadnego speciale onus na województwo nasze nie zaciągali.

[k. 412] Które artykuły zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi teraźniejszego sejmiku naszego imieniem naszym podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam zwyczajnym sposobem podać.

Działo się w Lublinie, dnia 5 miesiąca czerwca roku Pańskiego 1628. Paweł Orzechowski z Orzechowca marszałek sejmiku mp.

CXVI. Sejmik relacyjny w Lublinie 3 sierpnia 1628 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 18 VII 1628 r. sejmu nadzwyczajnego (Vol. const., t. III, vol. 2, s. 51) oraz uniwersałem królewskim datowanym 20 VII 1628 r., CLRMO 57, k. 529v–530.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Być może, iż z jakichś względów (zaraza?) nie doszedł do skutku, król bowiem w uniwersale adresowanym do województwa lubelskiego z 22 IX 1628 r. ponaglał w sprawie zapłaty podatków: Ponieważ już czas wybierania poborów na blisko przeszłym sejmie uchwalonych, tudzież i płacenia wojsku, które na dzień pierwszy miesiąca teraźniejszego przypadało przeszedł, aż dotąd wmć według powinności swej nie

stawiliście się z pieniędzmi poborowymi do Torunia, gdzie dla zatrudnienia Grudziądza zapłata wojskowa być ma, co się przez wmciów stało z wielkim i szkodliwym bardzo omieszkaniem, tedy napominam pilno wmciów, abyście bez wszelakiej zwłoki zarazem z pieniędzmi do Torunia jachali, gdzie już skarb koronny na odbieranie ich czeka, *CLRMO 57, k. 704–705.*

CXVII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka ziemskiego lubelskiego w Lublinie 8 sierpnia 1628 r.

Sejmik zwołany po awansie Jana Dzierżka na sędziego ziemskiego lubelskiego. Uniwersału zwołującego sejmik nie odnaleziono.

1. Laudum sejmiku elekcyjnego w Lublinie 8 sierpnia 1628 r.

Rkp. *APL, CLRMO 57, k. 566 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Mikołaj Czemiernicki 9 VIII 1628 r.* [feria quarta in vigilia festi Sancti Laurentii Martyris a. D. 1628].

[k. 566] My rada, dygnitarze i urzędnicy, i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik elekcyjej podsędka ziemskiego lubelskiego nam przez jw. jm. pana Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego wojewodę lubelskiego na dzień dzisiejszy, to jest 8 miesiąca sierpnia w roku 1628 złożony, zjechali, czyniąc dosyć prawu pospolitemu i powinności naszej czterech kandydatów na podsędkostwo ziemskie lubelskie obraliśmy, ichm. panów Jakuba Poniatowskiego pisarza grodzkiego, Andrzeja Sługockiego granicznego, Daniela Węgleńskiego ziemskiego komorników, Andrzeja Suchodolskiego, których JKMci P. n. m. prezentujemy, uniżenie JKMci P. n. m. suplikując, aby jednego z nich według prawa pospolitego utwierdzić i urząd ten konferować raczył.

Na którą elekcyją naszę użyliśmy jw. jm. pana Mikołaja Firleja na Dąbrowicy kasztelana wojnickiego, jm. pana Adama Noskowskiego podkomorzego lubelskiego, aby przy jm. panu marszałku koła naszego podpisali się i pieczęci swe przyłożyli. Actum et datum ut supra.

Z przedstawionych królowi kandydatów 15 VIII 1628 r. nominację na urząd podsędka lubelskiego otrzymał Daniel Węgliński, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 220.

CXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 12 grudnia 1628 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 20 X 1628 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 9 I 1629 r., wyznaczając poprzedzającym go sejmikom termin na 12 XII 1628 r., por. ASZCh., s. 157. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 12 grudnia 1628 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 57, k. 829–838v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski, marszałek sejmiku 16 XII 1628 r.*[sabbatho post festum Sanctae Luciae Virginis et Martiris a. D. 1628]; **Rkp. 2.** *AGAD, AR, Dz. II, nr 1016, s. 2–11 — kopia;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 279–291 — kopia.*

[k. 829v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik od JKMci P. n. m. nam przed sejmem walnym pro die 12 mensis decembris in anno praesenti 1628 w Warszawie złożony do Lublina zjechali, instrukcyją niżej opisaną zgodnie zawartą umówiwszy, ichm. panom Bartoszowi Kazanowskiemu wojskiemu i podstarościemu lubelskiemu, panu Pawłowi z Orzechowca Orzechowskiemu i panu Piotrowi z Żurowa Daniłowiczowi staroście parczowskiemu, posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym taką dajemy.

Naprzód panowie posłowie nasi JKMci P. n. m. uniżenie podziękować mają, że nam w instrukcyjej swej potrzeby Rzeczypospolitej i niebezpieczeństwa państwa koronne zachodzące dostatecznie wyraził i na obradę o nich sejm według czasu z prawa należącego składać raczy.

A lubo nieszczęście Rzeczypospolitej, które za grzechami pochodzi, takowe mieszania [k. 830] i częste zjazdy bez pożądanego do pokoju skutku z omieszkaniem potrzeb Rzeczypospolitej, a zatym wielką szkodę przynosi (czego culpa zostaje circa autores), województwo jednak nasze dla dostojeństwa JKMci P. n. m. i dobra Rzeczypospolitej w powinności swej najmniej nie ustawa i przy intencyji JKMci w ich trakcie deklarowanej życzy tego, aby sancita sejmowe zgodnie za wszystkimi stany namówione sejmem more et instituto maiorum były zawierane, nie przywodząc tego w wątpliwość referowaniem się do braciej i sejmików na to z osobna złożonych, co więc pospolicie wielkie i szkodliwe omieszkania w sprawach Rzeczypospolitej przynosi i w niebezpieczeństwa statum Reipublicae przywodzi.

A iż z sejmu blisko przeszłego takowy postępek wielką w wydawaniu poborów na obronę pruską pozwolonych, których województwo nasze (okrom pierwszych) w roku teraźniejszym ośmnaście do skarbu oddało, między inszymi województwy pewnymi przyniósł inaequalitatem, z wielkim omieszkaniem potrzebom i sprawom Rzeczypospolitej i z dalszym niebezpieczeństwem jej, zabiegając takowej szkodliwej inaequalitati, starać się panowie posłowie nasi mają, żeby województwa, ziemie i powiaty, które tych kontrybucyji równo z nami na tę ekspedycyją pruską nie oddali, zatrzymane oddać powinne byli i z nami się porównali, lege publicum [k. 830v] to obwarowawszy, aby takowe inaequalitates między nami, któ-

rzyśmy w spólnej Ojczyźnie spólne i jednakie ciężary ponosić powinni, nigdy na potym nie bywały.

Z rachunków na Trybunale Radomskim uczynionych pokazuje się, że pobory i insze proventa Rzeczypospolitej miast sufficere na zapłatę wojsku pruskiemu i inflanckiemu, którym jednak dostateczna nie stała się satysfakcyja ani też distributorum ratio Rzeczypospolitej nieuczyniona, zaczym in eodem metu et periculo (których uchodząc tak wielkie pozwoliliśmy kontrybucyje) Rzeczpospolita zostawa i w dalszych ratunkach, jakich by potrzeba było, przejrzeć się nie może, przeto panowie posłowie nasi najpirwej, niźli do uwagi inszych spraw sejmowych przystąpią, wziąwszy od ichm. panów komisarzów z przeszłego sejmu naznaczonych o liczbie wojska w służbie będącego pewną i dostateczną wiadomość, domówią się tego, żeby jm. pan podskarbi koronny[330] i inszy, [k. 831] którzykolwiek interessati byli do szafunku pieniędzy Rzeczypospolitej na zapłatę wojsku naznaczonych, liczbę wydatków uczynili i te distributa jeśli były i są na poparcie tej ekspedycyjej słusznie obrócone, na sejmie przyszłym uważone, a tego, co by ex calculo przy którym ex officialibus zostawało, na tymże sejmie satisfactia namówiona i z poborami w województwach, ziemiach i powiatach niektórych zatrzymanymi na zapłatę wojsku (które za takie odwagi łaski JKMci i wszelakiej od Rzeczypospolitej godne wdzięczności) jako najprędzej obrócona była, tego przy tym przestrzegając, żeby żaden, ktokolwiek proventa Rzeczypospolitej jakimkolwiek sposobem trzyma, do słuchania liczby z tych poborów i prowentów Rzeczypospolitej nie należał.

Dla nierównych poborowych ratunków Król JMć w instrukcyjej swej upominać nas raczy, aby insze sposoby do poparcia tej wojny Rzeczpospolita obradziła, których iż ex institutis maiorum okrom poborów i pospolitego ruszenia nie ma, a pospolite ruszenie wielkie natenczas za sobą pociąga incommoda i przeciwko temu nieprzyjacielowi Rzeczypospolitej nie zda się być na ten [k. 831v] czas potrzebne, gdyż by stąd Rzeczpospolita większy niewczas odniosła, jeżeliby sposobność jaka do wyparcia tego nieprzyjaciela być mogła, zlecamy to panom posłom naszym, aby ze wszystkimi stany ineant rationem tego pospolitego ruszenia, jakiego magis conducet Rzeczypospolitej zażyć, jeśli per divisionem albo więc sine divisione, czyli też z wyprawy łanowej, któraby z dóbr naszych szlacheckich i Króla JMci i duchownych być miała, i wszystkie w niej okoliczności do wyprawy tej należące żeby wyrażone były.

A iż do poparcia tej wojny luboby pospolite ruszenie jakimkolwiek sposobem albo wyprawa łanowa stanęły, żołnierza służałego, a za tym

[330] *Hermolaus Ligęza.*

pieniędzy na żołd potrzeba, ma nadzieję województwo nasze, że ichm. panowie duchowni w takiej potrzebie non deerunt Patriae a z miłości swej przeciwko niej znaczniejszą donatywę (ochroniwszy w tym duchownych uboższych, którym proventa ich ledwo do opatrzenia potrzeb kościelnych i do wychowania wystarczają) złożyć raczą, o co panowie posłowie [k. 832] prośbę do ichmciów wnieść mają z inszymi województwy. A będzieli mogło być bez poborów na poddane nasze bardzo uciążliwych z tej od ichm. panów duchownych donatywy i z inszych extraordinariis proventibus, któreby za zgodą stanów upatrzyć się mogły, wojsku temu zapłata naznaczyć się może. W czym, jako i do wynalezienia wszelakich belli gerendi rationes, także transferendi belli per delectos ex senatu et equestri ordine eius dajemy panom posłom naszym facultatem, tak jednak, aby speciale żadne onus na województwo nasze nie było zaciągnione. Tego przy tym dla wielu poważnych przyczyn przestrzegając, żeby in nactu tej wojny żołnierz cudzoziemski nie był w większej liczbie nad liczbę żołnierza narodu polskiego, a przykładem jm. pana Butlera oberstera, człeka rycerskiego i Rzeczypospolitej dobrze zasłużonego, między piechotą polską piechota cudzoziemska [k. 832v] mieszana była.

Przykładem też dawnym województwo nasze consiliarios bellicos rozumie być potrzebne, mają się panowie posłowie nasi domawiać, aby takowi consiliarii do rozsądku pieniężnego, do znoszenia się z jm. panem hetmanem o tej wojny progresie (nic jednak władzy hetmańskiej nie ujmując) naznaczeni byli.

Przyjaźń cesarza tureckiego i chana tatarskiego podejrzana jest Królowi JMci i Rzeczypospolitej z ich wielu do Króla JMci poselstw, zlecamy panom posłom naszym, aby z inszymi województwy prosili Króla JMci, żeby hoc negotium moram non patiens legacyjami zatrzymać i uprzątnąć raczył, i inszych jednak wszelakich sposobów, któreby do bezpieczeństwa Rzeczypospolitej z tych tam stron i inszych państwom koronnym przyległych należeli ze wszystkimi stany nie opuszczając, tak, jakoby Rzeczypospolitej jako najpilniej i najbezpieczniej omni ex parte provisum było, i kozackiej swejwoli, którzy przyczyną są tych niebezpieczeństw, zabieżano było.

Swowoleństwo domowe nie oglądając się na ostrość prawa pospolitego po państwach koronnych impune grassatur z wielkim niebezpieczeństwem i szkodą Rzeczypospolitej i osób prywatnych, panowie posłowie starać się o to solicite [k. 833] mają, jakoby takowej swawolej teraz na tym sejmie zabieżeć się mogło rzetelną i skuteczną praw o tym postanowionych egzekucyją.

Panowie Gdańszczanie za cnoty i dotrzymanie wiary Królowi JMci i Rzeczypospolitej statecznie, aczkolwiek wdzięczność od Króla JMci i Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie słusznie odnieśli, jednak iż za te dalsze wszelakie merentur od Rzeczypospolitej gratitudinem, zlecamy panom posłom naszym, jeśliby za jakim gwałtownym nastąpieniem nieprzyjacielskim wsparcia i ratunku od Rzeczypospolitej jakiego potrzebowali, tedy za zgodą stanów wszystkich omnibus rationibus subveniret Rzeczpospolita necessitati miastu temu ingruenti.

Traktat ordynacyjej cudendae monetae na sejmie przeszłym do sejmu przyszłego jest odłożony, co aby do skutku przywiedziono było, starać się panowie posłowie nasi mają, i przychylając się do konstytucyjej anni 1627 o menicy namówionej[331], z inszymi województwy wszelakich sposobów szukać będą, żeby do zniżenia ceny towarów i czerwonych złotych i do uczynienia taksy przeszłych lat bitej monety na tym sejmie przyjść mogło, tak jednak, żeby drobna moneta iuxta proportionem [k. 833v] taksy talerów dobra zaraz robiona była. A dozór bicia monety ichm. panom podskarbim, jako z prawa pospolitego cudendae monetae magistris, zlecony był.

Iż też pretia rerum, według sejmu przeszłego namówione, do druku jeszcze nie są podane ani publikowane, prosić będą panowie posłowie nasi Króla JMci, aby tę komisyję lubelską de pretiis rerum postanowioną i do grodu lubelskiego podaną[332], do druku podać i publikować, i do egzekucyjej przywieść rozkazać raczył, dokądby cena pieniędzy dawniejsza, do której te pretia rerum są accomodowane trwała, a skoroby ordynacyja ceny pieniędzy insza stanęła, żeby też i pretia rerum ducta proportione zniżenia pieniędzy zmniejszone i zniżone były.

Konstytucyja o skrypcie sekretnym ad archivum Regum podanym, że tak przeszły script, jako i insze, jeśliby na potym do nich Rzeczypospolitej przychodziło, nie mają się ściągać w żadnym punkcie około wolności szlacheckiej i prawa pospolitego, panowie posłowie nasi domówić się mają.

Należy i na tym wiele Rzeczypospolitej, aby feudalium perspectam miało fidem et integritatem, dowiedzieć się [k. 834] mają panowie posłowie nasi, jeśli książę jm. kurfirst brandenburski[333] dał ratunek Królowi JMci i Rzeczypospolitej z powinności swojej et qua fide ich Rzeczpospolita postępuje. A żeby proditores zamków et twierdz Rzeczypospolitej na tym sejmie sądzeni byli, panowie posłowie urgere tego mają.

[331] *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 15.*
[332] *APL, CLRMO 57, k. 210–243v.*
[333] *Jerzy Wilhelm Hohenzollern.*

Cena soli nad zwyczaj i słuszność podwyższona wielkiego ludziom stanu szlacheckiego narzekania i niewczasu jest przyczyną, i że jej w żupach przedawać nie chcą, na dół ją dla większych pieniędzy puszczając, wielkie stąd stan szlachecki cierpi bezprawie. Panowie posłowie nasi mają o to Króla JMci pilnie prosić, żeby według dawnego zwyczaju ceną słuszną i każdemu, kto jej potrzebuje, w żupach sól przedawano, a województwu naszemu skład soli w Kazimierzu był pozwolony i administratorowie żup na ten skład przynajmniej eodem numero et pretio, jako i inszym pobliższym województwom dodawali, sub poenis względem składów naznaczonym.

Jakkolwiek jest prawo o zapłacie kwarcianemu żołnierzowi dostatecznej, jednak że na zatrzymanie żołdu swego żołnierze uskarżają się, domawiać się tego panowie posłowie nasi mają, aby z kwarty według ordynacyjej prawa pospolitego bez omieszkania zapłata ich dochodziła i pisarze skarbowi kwarcianym i inszym żołnierzom gotowymi pieniędzmi, [k. 834v] które Rzeczpospolita na to składa, nie suknami ani inszymi towarami (na co wszystko rycerstwo bardzo się uskarża), zasłużone ich oddawali.

Ordynacyje, iż aequalitatem w Rzeczypospolitej naszej znoszą, takowe jako stanowi szlacheckiemu i prawu pospolitemu przeciwne aby były zniesione i na potym nieczynione, domawiać się tego panowie posłowie nasi mają.

Jako wiele na porządku trybunalskich sądów sprawiedliwości ludzkiej należy snadnie każdy uważać może, który porządek iż przypadki rozmaite i sprawy różne odrywają i potrzebę sporządzenia ich coraz nowszą ukazują, poruczamy to panom posłom naszym, aby według dawnych postulat województwa naszego do ordynacyjej sądów trybunalskich tego dołożono. Naprzód, aby mimo powinność swoję więtszej władzy sobie nie uzurpował ani w jurysdykcyje wojewodzie i staroście się nie wdawał, w czym zda się exorbitować, aby korekcyja tego stać się na tym sejmie mogła. Rejestr trybunalski tak duchownych, jako i świeckich spraw aby przy jm. marszałku trybunalskim sam zostawał, a nie przy kim inszym, gdzieby się inaczej działo poenam na pana pisarza namówić, co się ma ściągać na kancelaryję Trybunału [k. 835] Piotrkowskiego. Na sądy trybunalskie aby żaden banit, chociażby ad cassandam pozwał a cale banicyjej nie zniósł, nie był obierany ani do sądu trybunalskiego przypuszczony tantisper, dokąd banicyjej realiter nie zniesie. Na te sądy trybunalskie przykładem deputatów świeckich, ponieważ jednakie prawo o tym, aby panowie duchowni aż we cztery lata deputatami obierani byli, a gdzieby w prędszym czasie był który obrany i na sądy wysadzony, aby pa-

nowie deputaci świeccy z takim nie zasiadali, ani sąd ziemski onemu przysiąg wydawał. A do przysięgi panów deputatów duchownych aby to było przyłożono, że in iudicando non habebunt respectum causarum et personarum spiritualium et saecularium. Sprawy między panami duchownymi a świeckimi aby integrum iudicium, które sądzi causas mixti fori sądziło, osobliwie causas granicierum et fundi. Także gdy jest sprawa o dobra świeckie, w której choćby była jedna osoba duchowna uczestnikiem, ponieważ idzie o rzecz ziemską, aby takową sprawę sąd świecki sam sądził, bez duchownych. Przy sądach, które częstokroć krwawe i kryminalne bywają, aby panowie duchowni nie zasiadali. Przy sprawach, które zachodzą między świeckimi a kapitułą [k. 835v] którąkolwiek, aby przykładem świeckich deputatów nie siedział deputat onej kapituły. Także jeśli duchowna osoba de nomine et cognomine w pozwy będzie włożona a deputatem będzie, aby taka sprawa w tym Trybunale sądzona nie była, ale aby ex quo iudex, jako i z świeckimi deputaty bywa, na drugi Trybunał odesłana była. A gdy przysięga będzie kiedykolwiek stronie nakazana, aby jako świecki, tak i biskup i każda osoba duchowna sine substitutioni jednaką przysięgę in persona sua odprawował. Także aby panowie duchowni dopiero w piątek po zaczęciu Trybunału na sądy swoje zasiadali i one według rejestrów i ordynacyjej kontynuowali aż do spólnej zgody na limitacyją spraw duchownych z pany deputaty świeckimi.

Wielkie uciążenie w tym stan szlachecki cierpi, że proskrypcyjej z pany duchownymi w dobrach duchownych prawo nie opisało, przeto aby to ten sejm postanowił, pilnie panowie posłowie nasi starać się mają. Także aby compositio inter status według obowiązku Króla JMci pactis opisanego stanąć jakoby najprędzej mogła.

Wiele na tym bezpieczeństwie Rzeczypospolitej należy, aby sposób jaki porządny odprawowania elekcyjej in casu śmierci Króla JMci (której aby Pan Bóg jako najdłużej chować raczył uprzejmie życzymy) był warowany prawem, przeto starać się panowie posłowie nasi z inszymi stanami pilnie na tym sejmie powinni [k. 836] będą.

A iż to nas dochodzi, że niektórzy protestacyjami prywatnymi konstytucyją na sejmie zgodnie uchwaloną znosić usiłują, aby to nie było teraz i na potym ważne, starać się o to panowie posłowie mają.

Spraw granicznych według starego prawa aby Trybunał z inkwizycyji in occluso rotulo nakazanej nie decydował, ale urzędowi podkomorskiemu na pole odsyłał, któremu prawo ex signis debitis et re oculis subiecta to negocium sądzić zleciło.

Konserwaty kijowskie, wołyńskie i bracławskie aby każde po swym województwie były sądzone, także i koronnym aby czas był naznaczony continue sądzenia, a Trybunałowi czasu przyczynić.

Na sądy trybunalskie aby deputat z powiatu lubelskiego bywał obecny, a przy nim drugi alternatim raz z łukowskiego, drugi raz z urzędowskiego powiatu był obierany.

Roki ziemskie lubelskie aby według ordynacyjej i instrukcyjej sejmiku naszego anni 1624 na sejmie teraźniejszym były opisane, także i łukowskie według pisma panom posłom danego.

Konstytucyją o czopowym na sejmie trzyniedzielnym blisko przeszłym uchwaloną[334] niemałe difficultates mającą albo deklarować, gdyż egzakcyja taka po dwa pieniądze od każdego grosza likworów wyszynkowanych siła bardzo krzywoprzysięstwa [k. 836v] namnożyć może, raczej od każdego waru albo od słodu albo od beczki quotam, ponieważ też taka scrupulosa egzakcyja, lubo była w uniwersałach poborowych zwyczajnie pisana, aż dotąd do skutku nie przychodziła, postanowić egzakcyją.

W miastach i miasteczkach szlacheckich aby ich mieszczanie onerowani nie byli dlatego, iżby z nich, gdyby byli w tej egzakcyjej remissi i poenis legum podpadli, musieli z wielką angaryją swoją egzekucyjej czynić. Raczej panowie poborcowie niechaj sługi swoje przysięgłe dla tej egzakcyjej mają za obradą od Rzeczypospolitej na to kosztu większego, niż w konstytucyjej, albo więc czopowe po staremu w arędach niechaj zostawa.

Ochota i przewaga ludzi rycerskich, ale najwięcej przełożonych wojennych wdzięcznością wszelaką od Rzeczypospolitej nagrodzona być ma, gdyż tym się przychęcać ludzie zwykli, z której liczby iż jw. książę jm. [Krzysztof] Radziwiłł hetman polny W. Ks. Litewskiego, który na wojsko inflanckie znaczny sumpt ex proprio ważył i od Rzeczypospolitej jest jmć warowany, a nie ma dotąd zapłaty powinnej, przeto panowie posłowie nasi starać się pilnie z tym mają, aby księciu jmci albo zapłata nieodwłoczna obradzona, albo ta suma na dobrach Rzeczypospolitej dzierżawie książęciu jmci podległych warowana była.

Komisyja na rewizyją zamku lubelskiego po większej części propter vetustatem obalonego jako klejnotu przedniego [k. 837] województwa naszego aby była pozwolona i koszt na reformacyją aby był na tym sejmie obradzony, starać się panowie posłowie pilnie mają.

Asekuracyja w uchwale sześciu poborów pośledniejszych województwa naszego ur. panu Markowi Zwiartowskiemu poborcy naszemu uczyniona względem sumptu na odległe podróże w odwiezieniu dwunastu poborów i czopowego dosyć wielkiej sumy pieniędzy i na salarium jemu w uniwersale poborowym opisanego, iż za nieprzyjęciem od skarbu do skutku swego nie tylko nie przyszła, ale miasto niej skarb na Trybunale Radomskim poślednim pod jego wtóry odwóz pieniędzy kilkadziesiąt tysięcy do Torunia onego banicyją nakrył i publikować, jeśli się ad primam vel nonam januarii skarbowi tak w poborach, jako i w czopowym cale nie uiści, na Trybunale Piotrkowskim albo Lubelskim sine adcitatione panu instigatorowi zlecił, którego tak ostrego postępku skarbowego a uchwale województwa naszego przeciwnego i tego pana poborcy naszego urzędowi przez nas mało nie przez gwałt włożonego i szczupłej substancyjej, a co większa, honorowi jego wielce szkodzącego, bardzo jest województwo nasze żałosne i impossibiliter niepodobne, częścią dlatego, iż w tak ścisłym czasie retenta poborowe, w których jest kilka tysięcy złotych na delatach przezeń do grodu podanych dla zajścia sejmu i ustania [k. 837v] sądów do egzekucyjej prędkiej przywodzić nie może, częścią dlatego, że czopowe według tejże uchwały nieodebrane jeszcze jest przezeń nam do Wielkiej Nocy arendowane, którego prędzej wybrać jest rzecz niepodobna, przeto serio to zlecamy panom posłom naszym, aby na tym sejmie ta asekuracyja nasza panu poborcy naszemu uczyniona do egzekucyjej za naznaczeniem mu retent poborowych albo czopowego pewnej sumy pieniędzy przyszła i ta banicyja z niego zniesiona była, a czas przystojniejszy do uiszczenia skarbowi possibiliter był naznaczony.

Ma i w tym wielkie bezprawie stan szlachecki, że prywatne osoby o niewydanie poborów na Trybunał Radomski bywają pociągani ultra mentem legis i nad zwyczaj, mają panowie posłowie nasi tego specialiter ostrzec, żeby na potym nigdy prywatny człek, który do prowentów Rzeczypospolitej nie jest interessat, nie był nigdy pociągany sub nullitate actus et procesus, któryby na Trybunale Radomskim był otrzymany.

Iż księgi niektóre trybunalskie i ziemskie lubelskie pod powietrze przez czas długi w Lublinie trwające szkodliwie zbutwiały, o czym pisarz teraźniejszy ziemski lubelski[335] nastąpiwszy skoro na ten urząd obywatelom województwa naszego i ichm. panom deputatom na ten czas będącym dał wiadomość, zlecamy panom posłom naszym, żeby za instancyją ich komisarze do rewidowania tych ksiąg naznaczeni byli i przyjdzieli [k. 838] do przepisowania ich, sposób i koszt na to (co musi być non exigui laboris) był namówiony.

[334] *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 26–28.*

[335] *Mikołaj Stoiński.*

Iż merita zacnych i przeważnych dzieł jw. jm. pana Stanisława Lubomirskiego hrabi na Wiśniczu, wojewody ruskiego, starosty sędomirskiego etc., które jmć z wielką sławą i pożytkiem Króla JMci i Rzeczypospolitej po wszystkie czasy przeszłe fortunnie odprawować raczył, godne są wszelakiej wdzięczności, przeto zlecamy to panom posłom naszym, aby pilne staranie o to mieli, żeby jmci danina wieczności Bartkowskiej majętności dzierżawie jmci podległej, z jej przyległościami, wiecznymi czasy konferowana była.

Uskarżali się w kole naszym obywatele województwa lubelskiego szlachcicy i dzierżawcy wsi Borzęcinka, że ich ksiądz proboszcz zamku lubelskiego o grunty dziedziczne mimo dekreta trybunalskie w tej sprawie ferowane za dworem Króla JMci pozywa i turbuje, zlecamy to panom posłom naszym, aby tych szlachciców indemnitati provideant i procesy, jeśliby na nich jakie były wydane, aby były zniesione.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym i fidem ich tym onerujemy, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali a żadnego speciale onus w województwo nasze nie przynosili.

[k. 838v] Petita.

Za jm. panem starostą parczewskim[336] o komisyją na most we wsi Dysie.

Za jm. panem [Samuelem] Bolestraszyckim, aby poena infamiae z niego zniesiona była.

Za mieszczany ostrowskimi.

Które artykuły nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego teraźniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich zwyczajnym sposobem per oblatam podać. Mikołaj Stoiński z Stojęszyna pisarz ziemski lubelski, marszałek sejmiku teraźniejszego mp.

CXIX. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 2 kwietnia 1629 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 20 II 1629 r. sejmu warszawskiego; Vol. const., t. III, vol. 2, s. 79.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Poborcą wybrany został Mikołaj Kotarbski, sukkolektorem na powiat łukowski Stanisław Popławski; 2 IV 1629 r. złożyli oni przysięgę przypisaną dla sprawujących te funkcje, APL, CLRMO 58, k. 146–146v.

[336] *Piotr Daniłowicz.*

CXX. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1629 r.

1. Uchwała sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1629 r. w sprawie wywodu szlachectwa Jana Pióro.

Rkp. *APL, CLRMO 58, k. 740–741 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Snopkowski marszałek sejmiku 10 IX 1629 r.* [feria secunda post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1629].

[k. 740] My, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na sejmik do Lublina pro die 10 septembris na elekcyją deputata zjechali, wiadomo czynimy, iż szl. pan Jan Pióro Kargolczyk ze wsi Pior powiatu łukowskiego pokazawszy dekret trybunalski lubelski de actum sabbatho post festum Sancti Jacobi Apostoli [28 VII] anno 1629, [k. 740v] w którym termin wywodu swego szlachectwa przez pana Jana Iwanowskiego onemu zadane na tym sejmiku jest profigowany. Na afektacyją tedy tego pana Pióra wywód ten szlachectwa jego taki onemu dajemy.

Naprzód tego Jana Pióra, syna Stanisławowego, przy którym ojciec ten Stanisław Pióro stanął z matki Elżbiety Piotra Pióra córki spłodzony, powiedział się być herbu Bończy seu Jednorożca. Dziad tego Stanisław Pióro był, a babka Anna Iwanowska, córka Jędrzeja Iwanowskiego, herbu takiegoż Bończa ten dziad jego był. Maioris testimonii stawił syna i brata swego, to jest Piotra Pióra syna niegdy Marcinowego tegoż herbu Bończa z matki Zofijej Wyczółkowskiej spłodzonego, ojciec tego stryja jego był stryjeczny brat dziada ojca tego Jana Pióra szlachectwo wywodzącego, stąd ten Paweł Pióro przynawał tego Pióra Jana za synowca. Stawił przy tym Jakuba Pióra syna Janowego z matki Małgorzaty Wielgorskiej córki Stanisławowej spłodzony, który statutus z tegoż herbu Bończa powiedał się być i przyznawał tego Jana za brata w czwartym pokoleniu, to jest dziad tego Jana był pradziadem tego świadka. Żadnych dokumentów ani reformacyjej nie ukazowali.

Przy tym tenże Jan Pióro protestacyją na pana Jana Iwanowskiego zanosił, iż on powinnych jego z liniej matki idących na imię Stanisława i Jana Piórów, wujów, którzy na ten sejmik stawić się obiecali, zahamował i zabić się groził, jeśliby który do wywodu przyszedł i canendo indemnitati taką manifestacyję czynił.

Które to świadectwa wywodu szlachectwa takim sposobem wyżej opisanem przesłuchawszy, [k. 741] zleciliśmy jm. panu Stanisławowi Snopkowskiemu marszałkowi naszemu koła elekcyjej deputata, aby imieniem naszym podpisawszy i pieczęć swoję przycisnąwszy, one do grodu tutecznego lubelskiego podał.

Działo się w Lublinie, die 10 septembris anno 1629.

CXXI. Sejmik przedsejmowy w Konopnicy 23 października 1629 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 24 IX 1629 r. zwoływał sejm nadzwyczajny dwuniedzielny do Warszawy na 13 XI 1629 r., sejmik przedsejmowy w Lublinie na 23 X 1629 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował ur. Piotr Brzozowski dworzanin królewski 5 X 1629 r., APL, CLRMO 58, k. 848–849v. Ze względu na panującą w Lublinie zarazę sejmik zebrał się w podlubelskiej Konopnicy.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Konopnicy 23 października 1629 r.

Rkp. 1. *BN, rkp. BOZ 1809, k. 482–483v — kopia;* **Rkp. 2.** *BN, rkp. BOZ 1809, k. 484–486 — kopia.*

[k. 482] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik ten od JKMci P. n. m. przed sejmem walnym warszawskim pro die 13 novembris anno praesenti 1629 złożonym, do Konopnicy, wsi miasta Lublina od Pana Boga na ten czas powietrzem nawiedzonego zjechali, artykuły niżej opisane zgodnie zawarte ichm. panom posłom naszym na ten sejm obranym, panu Zbigniewowi z Sienna Sienieńskiemu chorążemu lubelskiemu, panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu i panu Tomaszowi z Bibersteina Kazimirskiemu in vim instrukcyjej naszej dajemy.

Naprzód panowie posłowie nasi przez jm. pana marszałka koła naszego poselskiego przy powinszowaniu dobrego zdrowia i szczęśliwego z dobrem Rzeczypospolitej panowania i zwycięstwem nad nieprzyjacioły za złożenie sejmu teraźniejszego dwuniedzielnego według uchwały sejmu blisko przeszłego, na którym Król JMć P. n. m. w instrukcyjej swej nam przez jm. pana posła swego posłanej ojcowskie swoje o dobrym Rzeczypospolitej obmyślawaniem oświadczać raczy, także i za to, że JKMć P. n. m. nie folgując latom swoim i wczasom królewskim i charistimorum pignorum suorum królewiczom ichm. synom swoim za odwagą zdrowia i dostatków swoich pańskich na ekspedycyją pruską tegoroczną do obozu się stawić raczył, podziękować uniżenie mają.

A przy tym ichm. panowie posłowie nasi spólnie z inszymi pany posłami województw Rzeczypospolitej mają podziękować ichm. panom wodzom wojennym, także i rycerstwu, za ich przeważne posługi, osobliwie tym, którzy za błogosławieństwem Bożym a szczęściem JKMci P. n. m. pogaństwo znacznie pogromili.

Potym panowie posłowie nasi imieniem województwa naszego na propozycyją JKMci zdanie nasze tak deklarować mają, że lubo nieszczęście Rzeczypospolitej, które za grzechami ludzkimi pochodzi, takowe mieszaniny i częste zjazdy bez pożądanego skutku, z omieszkaniem potrzeb Rzeczypospolitej i zatrzymaniem podatków uchwalonych wielką szkodę przynosi, jednak że culpa tego zostawa circa officiales Rzeczypospolitej, nie przy województwie naszym, które dla dostojeństwa JKMci i dobra Rzeczypospolitej [k. 482v] w powinności swej nigdy nie ustawa, owszem, wszelakie sancita sejmowe i ratunki pozwolone chętnie i wiernie do skutku przywodzi. Przeto starać się panowie posłowie nasi z inszymi mają, aby w tych województwach, które ratunki na sejmie pozwolone zatrzymały, officiales, na których te powinności prawo pospolite włożyło, z tej nowej uchwały sine mora egzekwowali.

Relacyją panów posłów naszych na blisko przeszłej elekcyjej deputackiej województwo nasze będąc ubezpieczone o tym, że i liczba wojska Rzeczypospolitej i kwota zapłaty mu na poparcie wojny pruskiej jest dostatecznie opatrzona na sejmie blisko przeszłym na dalszy czas i że więcej nad dawno przyjętych cudzoziemców nie miało się przyjmować do wojska polskiego, wielce się temu dziwuje, że nie tylko wojsko Rzeczypospolitej zapłaty zupełnej dotychczas nie ma, ale i wojsko niemieckie cesarza JMci wielkie jest mimo uchwałę sejmową zaciągnione, co iż jest z wielkim niebezpieczeństwem Rzeczypospolitej, serio się o tym panowie posłowie nasi pospołu z inszymi województwy, consultis ichm. panów senatorów roku teraźniejszego przy Królu JMci mieszkających (ponieważ wiele ichmciów absentes o tym nie wiedzą), dowiedzieć się mają i spólnie z inszymi województwy radzić ne quid detrimenti i teraz i in posterum Reipublicae z tej miary patiatur.

Strony zapłaty żołdu wojsku od Rzeczypospolitej dawnego zaciągu z sejmu blisko przeszłego winnej zlecamy to panom posłom naszym, aby z inszymi województwy ante omnia dostateczną liczbę ze wszystkich prowentów i ratunków Rzeczypospolitej od ichm. panów podskarbich odebrali, z której de perceptis et distributis legitimis rozsądek ze wszystkimi stany Rzeczypospolitej uczyniwszy i retenta wszystkie uważywszy, zapłatę nieodwłoczną temu wojsku skutecznie ukazali. A do zapłaty porządnej temu wojsku instituto maiorum nostrorum rozumie województwo nasze jedynie być potrzebni komisarze z sejmu deputowani, którzyby praemisso iuramento suo to negotium pro fide erga patriam odprawowali, i w tym aby panowie pułkownicy i rotmistrze, także i towarzystwo według zaciągu i służby swej od ichm. panów wodzów i pisarzów wojennych regestrów, opisanych condigne, żołdy swoje mieli. Także aby żołnierzom dawno zaciągnionym cudzoziemskim tylko tym, którzy żywi są, zapłata oddana była i w tym aby za rozsądkiem panów komisarzów ichmci każdemu ukrzywdzonemu z tychże żołdów swoich prawi zaraz byli. Więc też

aby na sejmie teraźniejszym na tych, którzy wziąwszy niektórzy pieniądze przedtym, drudzy teraz na zaciąg żołnierza na służbę Rzeczypospolitej albo się nie stawili, albo niewcześnie przybyli, bawiąc się uciążeniem ludzkim, co gruntownego statuerunt [k. 483] według konstytucyjej blisko przeszłych sejmów, które takich do Radomia spozywać kazały i strony animadwersyjej i strony rezolucyjej pieniędzy na zaciąg wziętych. A przy tym i to na sejmie zawrzeć, aby to wojsko, któremu się zapłata dostanie jak privatii depositis omnibus signis militaribus rozsypką, a nie kupami, bez uciążenia wszelakiego Rzeczypospolitej się rozjeżdżali, zwłaszcza jeśliby posługi niektórych dalszej Rzeczpospolita nie potrzebowała.

Do tejże liczby generalnej iż należy W. Ks. Litewskie, które za uczynieniem indukcyji z nieprzyjacielem Rzeczypospolitej mimo wiadomość Króla JMci i Rzeczypospolitej (o czym się też serio panowie posłowie nasi dowiedzieć przyczyny i onę na sejmie teraźniejszym ze wszystkimi stany uważyć mają) subsidia na sejmie uchwalone u siebie zatrzymało, przetoż starać się ichm. panowie posłowie nasi z inszymi mają, aby te ratunki W. Ks. Litewskiego na tęż zapłatę wojsku pruskiemu od Rzeczypospolitej na sejmie zaciągnionemu obrócone były.

Indukcyje przez ichm. pany komisarze z nieprzyjacielem Rzeczypospolitej świeżo w Prusiech namówione, iż województwu naszemu non constant, bo ich nam nie posłano, zaczym o nich kognicyją czynić, utrum cum dignitate et commodo Regis et Regni stanęli, rzecz była niemożna, przetoż poruczamy to panom posłom naszym, aby ze wszystkimi stany na tym sejmie dostatecznie się uważyli i rationes od ichm. panów komisarzów wysłuchawszy, o nich to decernerent, co by było ex re, commodo et dignitate JKMci i Rzeczypospolitej, przestrzegając tego, aby te indukcyje in praeiudicium sławy, bezpieczeństwa i pożytku Rzeczypospolitej się nie zaciągały, a które by takie były, aby na nie żadną miarą nie zezwalali, owszem, jeśliby wszystkim stanom Rzeczypospolitej się nie ozdały, tedy zlecamy to panom posłom naszym, coby zaraz naleźli nieodwłoczny sposób tej wojny pruskiej popraw, częścią wojskiem pieniężnym, częścią wyprawą wojenną albo też sposobem jakim porządniejszym pospolitego ruszenia. A jeśli te indukcyje sejm aprobuje, tedy bezpieczeństwo Rzeczypospolitej z tamtej strony gruntownie opatrzyć.

Świeża a bardzo żałosna inkursyja tatarska i spustoszenie województwa podolskiego, ruskiego i bełskiego strasznym zagnaniem krwie naszej w niewolą pogańską wyciska to łzami na Rzeczypospolitej, aby obecne praesidia z tamtej strony większe i warowniejsze niż dotąd in instanti opatrzone były. Co zlecamy gorąco ichm. panom posłom naszym, aby

z inszymi województwy na tym sejmie dostateczną i obecną obronę opatrzyli.

Sądów na tym sejmie, aczkolwiek konstytucyja blisko przeszłego sejmu, na którym zawarto, aby nic inszego nie było, jedno to, co jest ad archivum subscripto podanego traktowane, nie pozwala, że jednak iż causa fisci pro cognitione na sejmie z Trybunału odesłane non patiuntur moram dla pieniędzy na zapłatę żołdu żołnierzom należącego, przetoż starać się panowie posłowie nasi z inszymi województwy mają, aby nic inszego sądzone nie było, ponieważ ta konstytucyja w tym ludzi asekurowała.

[k. 483v] Zlecamy to panom posłom naszym, aby na tym sejmie stała się deklaracyja konstytucyjej o czopowym anni 1628[337] w tym punkcie, aby panowie poborcy swoje sukkolektory w każdym mieście i miasteczku mieli przysięgłe, nie angarując w tym mieszczan i poddanych stanów Rzeczypospolitej in causa niezapłacenia którego kwartału przez nich, zaczym konfiskacyja nastąpić by musiała co raz cum maximo praeiudicio Rzeczypospolitej.

Konkluzyje i deliberacyje sejmowe iż zawżdy trudnią niewczesne rozdawanie wakancyji, których prawo na początku sejmu rozdawanie mieć chce, także i zawarcie ratunków niewczesne rationes skarbowe, z których sejm informowany być ma de quota et quanta perceptorum tributorum, starać się o to panowie posłowie nasi pilnie z inszymi mają, aby dawne prawa o tym zawarte do skutku przywodzone zawżdy na początku sejmu były. Co pilnemu i skutecznemu panów posłów naszych staraniu poruczamy. Także i to, żeby konkluzyja sejmu wcześnie za dnia dochodziła, zostawując przyszłemu sejmowi legem w tej mierze statuendi.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym i fidem ich tym onerujemy, aby na tym sejmie we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali, wolnościom szlacheckim nic przeciwnego nie zawierali ani żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili.

Które artykuły zgodnie przez nas zawarte, sejmowi teraźniejszemu dwuniedzielnemu należące, zostawując przyszłemu da Pan Bóg sejmowi wszystkie afektacyje i egzorbitancyje Rzeczypospolitej recesem sejmu blisko przeszłego warownie w mocy swej, zlecamy jm. panu marszałkowi koła naszego je podpisać i do akt grodzkich lubelskich more solito per oblatam podać.

[337] *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42.*

CXXII. Sejmik posejmowy elekcji poborcy w Lublinie 10 stycznia 1630 r.

Uchwałą zakończonego 28 XI 1629 r. sejmu nadzwyczajnego posejmowy sejmik elekcji poborcy miał się zebrać w Lublinie 17 XII 1629 r. (Vol. const., t. III, vol. 2, s. 94), ale najprawdopodobniej do niego nie doszło. Nowy termin wyznaczył król odrębnym uniwersałem, którego jednak nie odnaleziono.

1. Laudum sejmiku obioru poborcy w Lublinie 10 stycznia 1630 r.

Rkp. *APL, CLRMO 59, k. 29–29v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sienieński chorąży lubelski, marszałek sejmiku 11 I 1630 r.* [feria sexta post festum Trium Regum a. D. 1630].

[k. 29] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się do Lublina według uniwersału JKMci na dzień 10 miesiąca stycznia w roku teraźniejszym 1630 na miejsce zwyczajne na elekcyją egzaktora do dwojga podymnego na sejmie blisko przeszłym uchwalonego zjechali, oznajmujemy, iżeśmy do tych podatków ur. pana Mikołaja Kotarbskiego, poborcę przeszłego, egzaktorem zgodnie obrali.

Którą zgodę i umowę naszę jm. panu Zbigniewowi z Sienna Sienieńskiemu chorążemu lubelskiemu z podpisem ręki jmci własnej i przyciśnieniem pieczęci wydać, a potem do grodu [k. 29v] lubelskiego per oblatam podać zleciliśmy i w tym jmci za prośbą naszą użyliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 10 stycznia roku Pańskiego 1630. Zbigniew Sienieński z Sienna chorąży lubelski mp.

CXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 października 1630 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 4 VII 1630 r. składał sejm walny w Warszawie na 16 X 1630 r., wyznaczając termin sejmików przedsejmowych na 4 IX tr.; por. ASWK, t. II, s. 118. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Ze względu na panującą w Warszawie zarazę mandatem datowanym z Warszawy 15 IX 1630 r. Zygmunt III Waza przesunął termin otwarcia sejmu na 8 I 1631 r., przeszłe jednak sejmiki i posłowie na nich obrani zostawać według dawnego zwyczaju mają, gdyż nowych składać niebezpieczeństwo od powietrza nie dopuszcza i nie życzymy tak częstych powłok i niewczasów obywatelom koronnym*; APL, CLRMO 59, k. 796v–797 — oblatował szl. Andrzej Szumlański 23 IX 1630 r. Gdy zaraza nie ustępowała, król w kolejnym uniwersale datowanym z Tykocina 14 XII 1630 r. wyznaczył nową datę zebrania się sejmu na 29 I 1631 r., por. ASWK, t. II, s. 118. Również tego pisma królewskiego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 16 października 1630 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 59, k. 764v–769v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Mikołaj Gniewosz chorąży lubelski, marszałek sejmiku 10 IX 1630 r.* [feria tertia post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1630]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 293–301 — kopia.*

[k. 764v] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik od JKMci [k. 765] P. n. m. nam przed sejmem walnym pro die 16 octobris in anno praesenti 1630 w Warszawie złożonym, do Lublina zjechali, instrukcyją zgodnie zawartą umówiwszy ichm. panom Mikołajowi z Oleksowa Gniewoszowi chorążemu, panu Bartoszowi z Kazanowa Kazanowskiemu wojskiemu i podstarościemu lubelskiemu, panu Pawłowi z Orzechowca Orzechowskiemu, posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym, taką dajemy.

Naprzód zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. pany posłami inszych województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinszowawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, podziękowali za to, że sejm ten na zabieżenie niebezpieczeństwom i necessitatibus, quae tremunt Rempublicam, złożyć raczył.

Mają też podziękować Królowej JMci Paniej naszej miłościwej[338] za tę wygodę, którą z miłości swej ku Rzeczypospolitej pokazać raczyła, użyczywszy znacznej sumy na dopłacenie żołdu wojsku skonfederowanemu. Także i ichm. wszystkim, którzy ratowali w tej potrzebie Rzeczpospolitą znacznymi sumami, osobliwie jm. księdzu kanclerzowi koronnemu[339], jm. księdzu biskupowi płockiemu[340], jm. panu podkanclerzemu koronnemu[341], jm. panu wojewodzie sendomirskiemu[342], jm. panu podskarbiemu koronnemu[343], jm. panu krajczemu koronnemu[344], jm. panu staroście warszawskiemu[345], jm. panu [Mikołajowi] Ostrorogowi wojewodzicowi poznańskiemu, jm. panu Andrzejowi Rejowi sekretarzowi Króla JMci solenniter podziękowawszy, starać się, aby to ichmciom uiszczono było.

A zaraz na początku deliberacyji sejmowych wysłuchać mają [k. 765v] relacyjej o rozprawieniu wojska ichm. panów komisarzów sejmem na to

338 *Konstancja z Habsburgów, żona Zygmunta III Wazy.*
339 *Jakub Zadzik biskup chełmiński.*
340 *Stanisław Łubieński.*
341 *Tomasz Zamoyski.*
342 *Stanisław Koniecpolski hetman polny koronny.*
343 *Hermolaus Ligęza.*
344 *Jakub Sobieski.*
345 *Stefan Dobrogost Grzybowski.*

przeszłym deputowanych, od których się dowiedzieć mają, jeżeli według konstytucyjej anni 1629[346], jako zlecono było ichm. panom komisarzom, wojsku cudzoziemskiemu dawnego zaciągu płacono.

Królewicz JMć Władysław oświadczając tej Rzeczypospolitej Ojczyźnie naszej po wszystkie razy i potrzeby onej na expedycyjach moskiewskiej, tureckiej, pruskiej miłościwy a prawie wrodzony przeciwko nam afekt swój, i teraz go wyrażać nie zaniechywa w obmyślaniu pomnożenia emolumentorum obywatelom tej Rzeczypospolitej za przekopaniem rzeki Berezyny i złączeniem jej z Wilią, skąd in posterum obywatele tej Rzeczypospolitej pożytek odnieść mogą, gdy navigabilis będzie, dlatego według żądania Królewicza JMci, nie derogując na to rewizyjej, zgadzać się na to z inszymi województwy ichm. panom posłom naszym zlecamy.

A po wysłuchaniu relacyjej ichm. panów komisarzów zaraz do słuchania liczby jm. pana podskarbiego przystąpić mają, proponowawszy to, aby — jeśli być może — deputaci z koła poselskiego do słuchania liczby przysięgli byli, którzy wysłuchawszy liczby, kwitu jm. panu podskarbiemu koronnemu nie tylko bronić panowie posłowie nasi nie mają, owszem, u stanów koronnych tego jmci dopomóc mają.

Z rachunków jm. pana podskarbiego koronnego pomienionych cokolwiek podatków z sejmów przeszłych in retentis zostanie, lubo się w skarbie znajdzie, porachowawszy, wiele by pieniędzy na zapłacenie długów ad fidem publicam zaciągnionych i na zapłacenie wojsku cesarza jmci z sumy na przeszłym sejmie pozwolonej, także i kwarcianemu nie dostawało, zniósłszy się z inszymi województwy pobory z czopowym według dawnych [k. 766] uniwersałów i kwitów, któreby tej zapłacie wystarczyć bez uciążenia pospolitego człowieka mogły, pozwolić mają. Jednak jeśliby się insze województwa na podymne zgodziły, i nasi panowie posłowie na jedno po groszy 15 pozwolić mają, z ochroną stanu szlacheckiego, aby nie z domów, ale z łanów według kwitów poborowych płacić byli powinni, i rzemieślnicy nie byli nim obciążeni tak bardzo, jako w przeszłych podatkach czyniono. A gdzie by to podymne za konsensem wszystkich województw stanęło, starać się mają panowie posłowie nasi, aby ichm. panowie duchowni względem dziesięcin, które od nas biorą a do poborów zwykli się byli przykładać, i teraz do podymnego przyłożyli się.

Pod ciężarami wielkimi gemit utrapiona Ojczyzna nasza, w których zda się nam teraz trochę odpoczynku mieć. Przeto mają attendere pilno panowie posłowie nasi, żeby na tym sejmie żadna aukcyja wojska ukrain-

[346] *Por. Vol. const., t. III, vol. 2, s. 54–55.*

nego nie była, i owszem, aby żołnierz ad numerum pristinum był reductus i dawnym żołdem kontentował się.

Jeżeli co może magis afficere et perturbare Rempublicam każdą, jako insolentia tumultuaria wszelaka, przeto zleciliśmy to ichm. panom posłom naszym, aby się z inszymi ichmciami z województw umawiali o sposobie zabieżenia wszelakim związkom i konfederacyjom żołnierskim, a przy tym aby lex jaka sumptuaria ad coercendum luxum namówiona była.

Rzecz to jest pochwały godna w każdej Rzeczypospolitej securitatem tempore pacis obmyślawać. A iż wiele utyskujemy w Rzeczypospolitej naszej na stipendiarium militem, który difficile hac iniquitate temporum in disciplina militari retinet, aby sposób namówiony był obrony tej Rzeczypospolitej ante ingruentem necessitatem [k. 766v] albo łanowego, albo powiatowego żołnierza, cobyśmy sami płacili i po województwach mniejszych rotmistrze, a w większych pułkowniki obrane mieli, którzyby zaraz i consiliarii bellici (co jest rzecz potrzebna) przy jm. panu hetmanie praesentes byli. A przy tym dla ćwiczenia wybrańców kapitany także po województwach obrać, którzyby onych popisowali, monstrowali, ćwicząc takim sposobem, jako zwyczaj jest cudzoziemskiej piechoty.

Ratione wiecznego postanowienia pokoju z Gustawem księciem Sudermańskim, aby JKMć P. n. m. komisarze, którzyby o tym traktowali i to stanowili, co by było cum dignitate suae majestatis et Reipublicae, naznaczyć raczył. A jeśliby stanęło, nim aprobują, aby na sejmiki było podane.

Z Moskwą iż czas już bliski wyjścia przymierza interest Reipublicae tempestive myślić et tempore pacis prospicere bella, jakoby albo dalej zaciągnąć pacta, albo o sposobach resistendi temu nieprzyjacielowi, zamki praesidiis i wszelaką gotowością obwarowawszy.

Iż nam JKMć proponować raczy, aby na tym sejmie modus electionis namówiony był, tedy reasumujemy w tym artykuł sejmiku naszego anni 1628 wolnej elekcyjej, prawom dawnym nic nie derogując, który jednak sposób namówiwszy, przynieść na sejmiki mają ichm. panowie posłowie nasi, każdy do województwa swego, dla uważenia i aprobacyjej na drugim sejmie, jeśli się będzie zdało.

Strony mennicy, iż jeszcze za odłożeniem do sejmu, a za tym perturbacyją wojenną skutku swego wziąć nie mogła, tedy aby to do effectu przyszło, przychylając się do konstytucyji przeszłych starać się ichm. panowie posłowie mają, zgadzając się z inszymi województwy, wszelakich sposobów szukając, żeby do porządku swego res monetaria przywieść [k. 767] się mogła i do uczynienia taxy przeszłych lat bitej monety na tym sejmie przyjść mogło, tak jednak, żeby simul et semel drobna moneta iuxta valorem talerów dobra zaraz robiona była. A ichm. panowie

podskarbiowie, którym dozór rei monetariae wedle prawa należy, żeby accurate i fideliter o to się starali, aby się w tej mierze prawa niwczym nie derogowało.

Wakancyje według prawa dawnego, do niczego nie przystępując, aby rozdane były, starać się ichm. panowie posłowie nasi mają.

A iż JKMć P. n. m. w instrukcyjej swej przypominać raczy afektacyje i desideria stanu szlacheckiego i miłościwą łaskę w dosyćuczynieniu w nich ofiarować raczy, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby uniżenie podziękowawszy JKMci, prośbę naszą walną wnieśli, żeby na tym sejmie desideriis omnium ordinum według recesów i przeszłych afektacyji in omnia wedle wyrażonego w tej mierze prawa dosyć się stało.

Artykuły annorum 1627 et 1628 wszystkie o poprawie Trybunału, o ordynacyjach i zapisach, któreby saperent vim ordinationis, jako prawu pospolitemu przeciwne, aby były zniesione i na potym nieczynione, domawiać się serio ichm. panowie posłowie nasi mają. Także o rokach ziemskich lubelskich, o alternacie powiatu łukowskiego z urzędowskim przy lubelskim deputacie, o zamku lubelskim et de confoederationibus in religione in toto reasumujemy, zlecając ichm. panom posłom naszym, żeby staranie pilne o to uczynili, aby na tym sejmie stanąć mogły. I to przydawszy, iż z wielką ujmą prawa pospolitego i wolności stanu szlacheckiego dzieje się, iż [k. 767v] ichm. panowie duchowni in composito iudicio novo et periculoso exemplo do urzędów grodzkich lubo ziemskich na odprawowanie aktów jurydycznych z procesów equestris ordinis pochodzących oficyjały swoje i insze osoby duchowne przydawają, mają ichm. panowie posłowie nasi z sejmu nie zjeżdżać, ażby to inconveniens zniesione było.

Compositio inter status i correctura iurium aby doszła, pilnego starania ichm. panowie posłowie przyłożyć mają.

Swawoleństwo domowe nie oglądając się na ostrość prawa pospolitego w państwach koronnych impione grassatur, z wielkim niebezpieczeństwem i szkodą Rzeczypospolitej i osób prywatnych, panowie posłowie starać się o to accurate mają, jakoby takowej swejwoli tandem na tym sejmie zabieżeć się mogło, rzetelną i stateczną praw o tym postanowionych egzekucyją namówiwszy.

A ponieważ zniewaga prawa pospolitego najbardziej na te swawoleństwa zwykła ludzi przywodzić, starać się mają ichm. panowie posłowie nasi, aby na tym sejmie prawem to obwarowano było, żeby każdy, kto by dawszy na sobie banicyją otrzymać i ad cassandam pozwawszy, położenie pozwu personaliter aprobowawszy, dał się wzdać in aprobatione

bannitionis na Trybunale, żadnym inszym sposobem znieść tej banicyjej nie mógł, okrom zgody z stroną, i takowemu aby żadne sublewacyje dane nie były, dane zaś aby miejsca u prawa nie miały i starostowie quovis respectu et impedimento egzekucyją takowego czynić byli powinni.

Wielkie omieszkanie dzieje się sprawiedliwości ludzkiej dla nierychłego przypadania województw w Trybunale Lubelskim, czemu zabiegając, starać się mają panowie posłowie nasi, aby na tym sejmie ordynacyją otrzymali takową. Województwa koronne aby się odprawowały od przewodniego poniedziałku [k. 768] aż do św. Bartłomieja [24 VIII], województwa wszystkie, to jest kijowskie, wołyńskie, bracławskie i konserwaty tychże województw wszystkich dni w tygodniu każdym aż do św. Mikołaja [6 XII] sądzili się. Konserwaty też województw koronnych i te wszystkie, które w czwartki ich causas conservatas sądzone bywają, także recentium criminum, żeby po każdym swoim województwie sądzone bywały, przestrzegłszy tego, żeby spraw wielkopolskich do Trybunału Lubelskiego, a małopolskich do Piotrkowskiego nie pociągano.

Przykładem inszych województw małopolskich starać się mają ichm. panowie posłowie nasi, aby w województwie lubelskim grody wieczne były.

Starać się mają ichm. panowie posłowie nasi o aprobacyją sejmową przywileju JKMci na aukcyją strychalnego, składnego i ważnego miastu Lublinu danego, tak jednak, żeby się ten przywilej na stan szlachecki i poddanych ich nie ściągał i żeby ten provent wszystek na poprawę miasta, municyji i dróg obracali, z czego by liczbę przed starostą na każdy rok czynić powinni byli.

Miasto Gdańsk za dotrzymanie wiary JKMci i Rzeczypospolitej cokolwiek wdzięczności od JKMci i od Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie odniosło, starać się mają panowie posłowie nasi, aby to, co jem Rzeczpospolita naznaczyła, możeli być razem, sin minus per partes oddano było.

Ponieważ też Pan Bóg wiele województw powietrzem nawiedzić raczył, dla którego i grody zawarte bywają, mają panowie posłowie nasi starać się o to, żeby konstytucyją warowano było, aby urzędy grodzkie, obrawszy sobie miejsce jakie sposobne, zapisy i protestacyje przyjmować tam mogli, securitatem tak, jako w zamku warując.

[k. 768v] W kancelaryjach wszelakich mniejszych i większych subselliorum żeby depactatia nie była, także i w sądach trybunalskich i innych mniejszych aby stan szlachecki nie był aggravatus, starać się ichm. panowie posłowie nasi mają.

Znaczna się fides erga Rempublicam panów Inflantczyków, którzy odbieżawszy od statków swoich i nie wracając się do nich, dotrzymywają

wiary i stateczności swej JKMci i Rzeczypospolitej, za co aby słuszną nagrodę odnieśli, starać się ichm. panowie posłowie mają.

Przez ten czas wojny z Gustawem doznaliśmy tego, jako wiele nam schodziło na tym, żeśmy armaty morskiej dostatecznej nie mieli, przeto panowie posłowie nasi porozumiawszy się z inszymi, mają się starać o to, aby wżdy przynajmniej stantibus hisce induciis sumpt był na to jaki obmyślony, którymby co być na ten czas może armaty morskiej przysposobić się co mogło.

Tak jako podawano na delatach rotmistrzów polskich, aby także podano regimentarzów wojska niemieckiego, którzy nie stawili w czas i spełna ludzi.

Iż to sobie za krzywdę panowie Gdańszczanie być rozumieją, że te sukna, które przez Ambork do Lipska i Francofurtu idą, a stamtąd do Korony przychodzą, nie mając znaków gdańskich według konstytucyjej anni 1628[347], tedy aczkolwiek wyjęte są od tego ciężaru sukna takowe, które lądem do Korony przychodzą (gdyżby to niezmiernej drogości przyczynić mogło), starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby to konstytucyją dokładniej deklarowano było, gdyż się ta konstytucyja tylko na te sukna ściągać ma, ktore przez Elbląg, Królewiec i insze porty pruskie przychodzą i które same konfiskacyjej podlegać mają.

Sukiennicy i insi rzemieśnicy z Niemiec przez jm. pana koniuszego koronnego[348] w łukowski kraj wprowadzeni i tam mieszkający, aby byli od wszelakich podatków publicznych uwolnieni, a to dlatego, aby się tym uwolnieniem [k. 769] i insi z cudzych krajów rzemieśnicy do Korony garnęli.

Za pany Toruńczany wnieść prośbę mają panowie posłowie nasi, żeby praemium virtutis et fidelitatis odnieść mogli.

A iż w postanowieniu in pretiis rerum i w ustawach wojewodzich i starościch żadnej egzekucyjej nie mamy, aby był instigator publicus we wszystkich grodach naznaczony, któryby tej egzekucyjej pilnie doglądał sub poena, żeby wedle ustawy rzeczy przedawano, a co większa, żeby tenże instigator in criminalibus przestrzegał ne crimina maneant impunita i o nie sam popierał, aby był iuratus, starać się ichm. panowie posłowie mają.

Szpital na żołnierze pokaleczone od świętej pamięci Króla Stefana fundowany, aby był reformowany i restaurowany, starać się ichm. panowie posłowie nasi mają.

347 *Tamże, s. 39.*
348 *Erazm Domaszewski.*

Artykuł sejmiku naszego anni 1628, za szlachtą dziedzicami wsi Borzęcina, reasumujemy i poprzeć go gorąco ichm. panom posłom naszym zleciliśmy. Także za ichm. pany Podlodowskimi.

O rewizyją Woli Domaszowskiej, wsi dziedzicznej jm. pana koniuszego koronnego[349], na zły przejazd. Także o rewizyją w Abramowicach, wsi dziedzicznej jm. pana chorążego lubelskiego[350], w której bardzo zły przejazd jest na gościńcu lwowskim i naprawy i sumptu niemałego potrzebuje. Także o rewizyją jm. panu staroście parczowskiemu[351] do Dysa i jm. panu pisarzowi ziemskiemu łukowskiemu[352] do Świdrów Mniejszych starać się mają ichm. panowie posłowie nasi.

Iż wielu ludzi utyskuje na to, że duchowieństwo i klasztory siła dóbr ziemskich wykupują i przyłączają się za wstąpieniem różnych osób do klasztorów, skąd Rzeczypospolitej ujma wielka, że servitium Reipublicae [k. 769v] ginie, żeby temu obviare według prawa dawnego o niedziedziczenie duchownych osób starać się panowie posłowie nasi mają.

Pozwoliliśmy też panu poborcy naszemu na odwóz pieniędzy 300 zł, wytrącając z podatków województwa naszego, które aby mu przyjęto panowie posłowie starać się mają.

Petita.

Za panem Humanaiem o indigenat.

Za panem Szumprachem o indigenat.

Za panem Charłęskim.

Za panem Borzechowskim Szerkiem.

Za panem Gołaskiem.

Za panem Ilorianem Stochem, którzy są zasłużeni Rzeczypospolitej.

Za Żydami lubelskimi o wrócenie sumy pożyczonej.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym i fidem ich tym onerujemy, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali i żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili.

Które artykuły nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego teraźniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich zwyczajnym sposobem per oblatam podać.

Mikołaj Gniewosz z Oleksowa chorąży lubelski, marszałek sejmiku teraźniejszego.

349 *Erazm Domaszewski.*
350 *Mikołaj Gniewosz.*
351 *Piotr Daniłowicz.*
352 *Zygmunt Jan Gołąbek Jezierski.*

CXXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1631 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 15 września 1631 r.

Rkp. 1. *APL, CLDestructa 13, k. 299 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Tomasz Kazimierski marszałek sejmiku 16 IX 1631 r.* [feria tertia post festum Nativitatis Beatae Virginis Mariae proxima a. D. 1631]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 303–304 — kopia.*

[k. 299] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina według prawa pospolitego na elekcyją deputata województwa lubelskiego na dzień dzisiejszy, to jest 15 septembris roku 1631 zjechali, przychylając się do konstytucyjej sejmu blisko przeszłego warszawskiego ad compositionem inter status na tymże sejmiku ur. Mikołaja Stojeńskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, deputujemy, zlecając jmci, aby na ten czas i miejsce konstytucyją pomienioną naznaczony[353] zjechawszy, z ichm. pany deputatami innych województw na ten akt compositionis inter status deputowanymi znosił się.

Afektacyjej wszystkiej Rzeczypospolitej od dawnych lat wygadzając strony pomiarkowania stanu duchownego z stanem świeckim w rzeczach tych, które [...][a] różnymi prawy i warunkami przodków naszych i nas samych utwierdzone są pracował i pilnie doglądając w nie, także i w artykuły różnych lat województwa naszego do tej materyjej na sejmy przeszłe dawane do takiej spólnej zgody, któraby była ex re wszystkiej Rzeczypospolitej, przystępował.

Na co dla wiary jm. panu Tomaszowi z Byberstajnu Kazimierskiemu marszałkowi na ten czas koła naszego imieniem wszystkiego koła podpisać się i pieczęć przyłożywszy, do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy. Tomasz z Biberstajnu Kazimierski marszałek sejmiku teraźniejszego.

Deputatem województwa do Trybunału Koronnego na kadencję 1631/1632 wybrany został Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski; B. UWr., rkp. Akc. 1949/439, k. 255v.

[a] *Brzeg karty uszkodzony i tekst nie w pełni możliwy do odczytania.*

CXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 lutego 1632 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 2 I 1632 r. zwoływał sejm nadzwyczajny trzyniedzielny do Warszawy na 11 III 1632 r., poprzedzającym go sejmikom wyznaczając termin 19 II 1632 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Kazimierz Mieczkowski dworzanin królewski 12 I 1632 r., APL, CLRMO 61, k. 48v–49v.

[353] *Konstytucja sejmowa naznaczała zjechanie się deputatów w Warszawie 11 XI 1631 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 100.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 19 lutego 1632 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 61, k. 144–148 — oblata; w grodzie lubelskim oblatował Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski marszałek sejmiku 21 II 1632 r.* [sabbatho ante festum Sancti Matthaei Apostoli proxima a. D. 1632]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 305–311 — kopia.*

[k. 144] My rady, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik dnia 19 miesiąca lutego roku teraźniejszego 1632 według naznaczenia przez uniwersały do Lublina zgromadzeni, na instrukcyją JKMci P. n. m. do konsultacyjej na sejm blisko przyszły trzyniedzielny podaną, taką deliberacyjej swym ichm. panom Mikołajowi Gniewoszowi z Olexowa chorążemu, Janowi Dzierżkowi sędziemu ziemskiemu i Bartoszowi Kazanowskiemu wojskiemu i podstarościemu lubelskiemu, posłom z województwa lubelskiego na ten sejm przyszły obranym, zgodę naszą podawamy.

Naprzód JKMci P. n. m. za pilne a ostrożne upatrowanie niebezpieczeństw i zatrudnienia na Rzeczpospolitą zachodzących i przez sejm [k. 144v] na to złożony zabieganiem ichm. panowie posłowie nasi uniżenie podziękowawszy, zniósłszy się potem z ichm. pany posły województw innych koronnych i W. Ks. Litewskiego o niebezpieczeństwach od Moskwy następujących, które nam Król JMć przekładać raczy, iż już ten nieprzyjaciel in armis wojennej gotowości będąc, czasu inducii komisyją zawartego skracać zamyśla, oznajmować raczy, szukali sposobów panowie posłowie nasi do opatrzenia niebezpieczeństwa Rzeczypospolitej gruntownego. Na co jeśli subsidia pieniężnych potrzeba będzie, aby takową kontrybucyją pozwolili, któraby podołać temu niebezpieczeństwu mogła, nie zaciągając żadnego speciale onus na województwo nasze. A osobliwie żeby ta kontrybucyja z poboru zwyczajnego, a nie z podymnego była, z przestrogą tą, aby wszelakie defekty i defalkacyje względem pogorzelców i spustoszałych ról i osiadłości, w uniwersałach przeszłych sejmów opisane i warowane, panowie poborcowie przyjmowali. Także aby w czopowym ufolgowanie jakie z umniejszeniem tej tak wysoko wyciągnionej, z uciskiem niemałym ludzkim egzakcyjej namówione było, i żeby poddani w miasteczkach takowego, jakie teraz cierpią, uciążenia nie mieli i do przysiąg na każdy kwartał przyciśnieni nie byli. Rozumiemy, aby to czopowe przy dziedzicach i posesorach dóbr według dawnych [k. 145] zwyczajów województwa naszego zostawało.

Także i to być ex re Rzeczypospolitej baczymy, aby w województwach tych, w których te nowe przysady i osady, nie według starych kwitów po-

borowych, ale według kwitów podymnego pobór był wybierany. A jeśliby zgodnie namowa na wydawanie kontrybucyji tych stanęła, a nie przyszło nagle zaraz na żołnierza wydawać go, aby taż kontrybucyja w każdym województwie zupełnie zostawała dotąd, ażby za nastąpieniem jakiego nagłego z tej tam strony niebezpieczeństwa do zaciągania żołnierza za obwieszczeniem Króla JMci potrzeba tego była. Przyjdzieli też do zaciągu wojennego za zgodą sejmową, tedy zaraz na tymże sejmie mają być consiliarii bellici tak z koła senatorskiego, jako i poselskiego mianowani i naznaczeni z takim obowiązkiem, jako jest w konstytucyjej anni 1590[354] opisany.

A iż W. Ks. Litewskie najwięcej teraz w to niebezpieczeństwo zachodzi, a do tych czasów, kiedy z naszej strony niebezpieczeństwo na Rzeczpospolitą naszę następowało, w podatkach nie zarówno z nami pociągało, słuszną rzecz być rozumiemy, aby też obywatele W. Ks. Litewskiego, kiedy z ich strony niebezpieczeństwo na Rzeczypospolitą zachodzi, znaczniejszemi podatkami, których przedtem dawać zbraniali się, przykładem naszym Rzeczpospolitą i sami siebie ratowali.

Należeć też niemniej do opatrzenia bezpieczeństwa [k. 145v] tego rozumiemy, aby obywatele tych tam prowincyji, do administracyjej królewicza JMci Władysława należących, na obronę Rzeczypospolitej dobrze sporządzeni byli, o co królewicza JMci panowie posłowie nasi koniecznie prosić będą.

Zaciągi też żołnierza na odpór tamtego od Moskwy niebezpieczeństwa aby jako najbliżej granic moskiewskich były, domawiać się tego panowie posłowie nasi mają.

A iż też JKMć proponować raczy bliskie niebezpieczeństwo od pogan za uczynieniem inducyjej cesarza tureckiego z Persem, tedy jeśliby do jakiego otworzystego niebezpieczeństwa z tej tam strony przyszło, aby panowie posłowie nasi to opatrzyli, jakoby stamtąd Rzeczpospolita iustum praesidium mieć mogła, wszakże jeśli żeby in eodem statu, jako teraz są, rzeczy od tej tam strony zostawały, aby więcej nad to, jako kwota wystarczać może, żołnierza nie zaciągano i aby praesidia od Rzeczypospolitej z dawna na obronę tych tam krajów od Rzeczypospolitej obrócone [w] pogotowiu były.

Przekładać też nam JKMć raczy przy wielu niebezpieczeństwach Rzeczypospolitej zachodzących praktyki jakieś, które się od nieprzyjaciela Rzeczypospolitej zawzięły, tedy mają panowie posłowie nasi pilne o tym staranie czynić, żeby względem takowych praktyk bezpieczeństwo Rze-

[354] *Vol. const., t. II. vol. 2, s. 139–140.*

czypospolitej dostatecznie opatrzone było, jakobyśmy tempore interregni (które Panie Boże racz jako najdłużej odwlec) w bezpieczeństwie swobodnie wszyscy aequaliter w dobrym [k. 146] porządku elekcyjej przyszłego Pana odprawować mogli. Potrzebną też rzecz być rozumiemy, aby przykładem konstytucyjej anni 1590 (pod tytułem „Deputaci do rady wojennej") deputaci, ludzie znaczni i rozsądni tak z panów rad, jako i z koła rycerskiego poselskiego do mieszkania przy Królu JMci na tym sejmie mianowani byli, którzyby mutatis mutandis pro praesenti necessitate Reipublicae takowej ostrożności zażywali, jaka jest w tej konstytucyji opisana. I ciż panowie deputaci interveniente hoc casu, który Król JMć w swej instrukcyjej mianować raczy, articularis morbi JKMci in supplementum podpisu Króla JMci najdą rationes, jakoby się potrzebam Rzeczypospolitej nagłym nic nie omieszkiwało, do prywatnych rzeczy podpisów też władzy swej nie zaciągając.

A jako życzyło tego województwo nasze, aby na przyszłym sejmie wszelaka securitas i porządny sposób elekcyjej wolnej był namówiony, tegoż i teraz życzy, ażeby sposób ten, któryby był na tym sejmie opisany, panowie posłowie na sejmiki blisko przyszłe do uważenia stanów przynieśli, zlecamy panom posłom naszym.

Siła też i na tym Rzeczypospolitej, maxime sub interregno należy, aby ichm. panowie hetmani i wojska Rzeczypospolitej, które na ten czas będą, zachowały się intra metas powinności swojej i na zatrudnienie wolnej elekcyjej unosić się nie mogły, tedy aby in hunc casum sacramento obowiązani byli Rzeczypospolitej przykładem konstytucyji anni 1587 sub interregnum po śmierci świętej [k. 146v] pamięci Króla Stefana opisanej.

Przy tym też dowiedzieć się mają panowie posłowie nasi o przyczynę, czemu komisyja z sejmu przeszłego naznaczona z Gustawem do skutku in hactenus nie jest przywiedziona.

Jest i to u nas w niemałym podziwieniu, że JKMć w instrukcyjej swej przypominać raczy dług żołnierzowi kwarcianemu, gdyż nam taką sprawę panowie posłowie nasi z przeszłego sejmu dali, że z tych podatków na przeszłym sejmie namówionych miały być wszystkie długi nie tylko żołnierzowi polskiemu, ale i niemieckiemu, nawet i długi Gdańszczanom i Toruńczanom winne sufficienter zapłacone, a nadto jako kwarta wynosi, nie miano żołnierza więcej zaciągać. Pytać się panowie posłowie o tem z pilnością mają, co za przyczyna jest tego nowo zaciągnionego na Rzeczpospolitą długu.

Praesidia pruskie miały być z podatków tej tam prowincyjej opatrzone, czemu iż dosyć się nie stało, dowiedzieć się o przyczynę panowie posłowie nasi i żądać panów obywatelów województw i miast pruskich mają, którzy

też sobie po tych niewczasiech wytchnęli, aby podatkami et subsidiis na opatrzenie bezpieczeństwa tych tam krajów z nami równo pociągali.

Przypominać i to Król JMć raczy, iż przez książę pruskie[355] pensio z Księstwa Pruskiego według pact Rzeczypospolitej należąca długo jest zatrzymana, domawiać się tego panowie posłowie nasi będą, aby z tego sejmu od Rzeczypospolitej był napomniony, jakoby pactis conventis w oddawaniu [k. 147] tej pensyjej wcześnie dosyć czynił.

A iż też ludzie księcia pruskiego u Głowy nad Wisłą będący różne egzakcyje od statków wodnych tak stanu szlacheckiego, jako i kupieckich, do Gdańska przechodzących, gwałtownie wyciągają, statki hamują i łaszty zbóż i insze towary spisują, co się przeciwko wszelakiej słuszności i paktom dzieje, i w tym księcia pruskiego upomnieć, aby się to Rzeczypospolitej więcej nie działo.

Jest to w wielkim podziwieniu u Rzeczypospolitej, iż wojska szwedzkie przez państwa pruskie przeciwko pactom induciarum z Gustawem zawartym przechodzą, czemu książę pruskie zabiegać powinien, upomnieć i w tym, aby tego przestrzegał, żeby stąd żadnego praeiudicium Rzeczpospolita nie odnosiła.

Przekładać to JKMć raczy o opatrzenie potomstwa swego zacnego, tedy aczkolwiek wiele życzymy tego, aby w tym desiderio JKMci et dignitati sangvinis Regii wygodzić się mogło, jednak po tak świeżym postanowieniu sejmu blisko przeszłego[356] nie zda się to być ex dignitate Reipublicae co przeciwnego constitutioni na tym sejmie przyszłym stanowić.

Przypomniona jest w instrukcyjej Króla JMci poprawa monety, o czym przez jednego z panów komisarzów z sejmu przeszłego na to naznaczonych script do uważenia podany nam jest, życzymy tego, jeśli do czasu tak krótkiego sejmowego zostawać będzie, aby sposób ten reducendae monetae ad effectum był przywiedziony.

Żalem i tego używamy, że panowie komisarze do [k. 147v] kompozycyji inter status z sejmu przeszłego naznaczeni tylko z protestacyjami się rozeszli i do skutku tego Rzeczypospolitej desiderium nie przywiedli, prosić o to Króla JMci panowie posłowie nasi będą, aby w tym authoritatem suam według obowiązków dawnych interponere raczył, żeby ta compositia tandem dojść mogła.

Prosić o to Króla JMci panowie posłowie mają, aby według prawa wakancyje na początku sejmu rozdawane i liczba ze wszystkich podatków Rzeczypospolitej dostatecznie uczyniona i dubia wszystkie (które zatrzy-

[355] *Jerzy Wilhelm Hohenzollern.*
[356] *Tamże, s. 99: O dobrach żywieckich.*

mały kwitek jm. pana podskarbiego[357]) resolwowane były, tak, aby pan podskarbi kwit otrzymać mógł dostateczny.

W uniwersałach teraźniejszych sejmikowych dołożono, iż na tym sejmie trzyniedzielnym mają być sądzone sprawy kryminalne, co iż jest nad zwyczaj i extra mentem konstytucyjej blisko przeszłego sejmu o tym sejmie trzyniedzielnym, przetoż panowie posłowie nasi starać się o to mają, żeby te sądy do walnego sądu odłożone były.

Na ostatek zlecamy to panom posłom naszym i fidei ich to poruczamy i one obowięzujemy, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali i żadnego onus speciale na województwo nasze nie przynosili.

Inter petita.

Wiedząc o wielkim bezprawiu i ukrzywdzeniu pana Mikołaja Kotarbskiego poborcy województwa naszego, które poniósł od swawolnych, zlecamy panom posłom naszym, aby wnieśli prośbę do Króla JMci, żeby sprawa jego na tym sejmie była sądzona.

[k. 148] Które artykuły zgodnie zawarte zlecamy imieniem koła naszego jm. panu marszałkowi sejmiku tego podpisać i do akt grodzkich more solito per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, dnia 19 miesiąca lutego roku Pańskiego 1632. Mikołaj Stoiński z Stojęszyna pisarz ziemski lubelski, marszałek koła sejmiku teraźniejszego.

CXXVI. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 3 czerwca 1632 r.

Prymas Jan Wężyk uniwersałem datowanym w Warszawie 5 V 1632 r. obwieszczał szlachtę o śmierci króla i zwoływał sejm konwokacyjny do Warszawy na 22 VI 1632 r. Poprzedzające konwokację sejmiki miały się zebrać 3 VI 1632 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatowany został 7 V 1632 r., APL, CLRMO 61, k. 305a-305bv.

1. Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 3 czerwca 1632 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 61, k. 335–340v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali deputowani do tego od sejmiku: Andrzej Firlej marszałek sejmiku, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski i Paweł Lubieniecki 7 VI 1632 r.* [feria secunda post festum Sanctissimae et Individuae Trinitatis proxima a. D. 1632]; **Rkp. 2.** *B. Ossol., rkp. 217, k. 14–15v — kopia;* **Rkp. 3.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 313–322 — kopia.*

[k. 335v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się za obwieszczeniem o śmierci świętej pamięci Króla JMci najjaśniejszego Zygmunta III Pana naszego przez jw. w Panu

[357] *Hermolaus Ligęza.*

Chrystusie Pana jm. księdza Jana Wężyka arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa i ichm. panów senatorów w Warszawie na on czas będących na sejmik dnia 3 czerwca tu do Lublina zjechali, przychylając się do chwalebnych zwyczajów przodków naszych, kapturów i konfederacyji wszystkich generalnych pod takowym żałosnym przypadkiem i osieroceniem [k. 336] Rzeczypospolitej zachowanych, które i teraz reasumujemy, i tych przodków naszych w obmyślawaniu i zatrzymaniu pokoju pospolitego i pohamowaniu swewolej, która pod czas interregnum za nieostrożnością zwykła się mnożyć i szerzyć, vestigiis insistendo i niebezpieczeństwom, które na województwo nasze przypaść mogły, pilnie zabiegając i życząc tego, aby każdy w kondycyjej swojej pokojem prawem pospolitym obwarowanym był zachowany, niemniej kościoły i klasztory w swej całości i bezpieczeństwie zostawały, takoweśmy postanowienie między sobą namówili i powagą laudi publici uchwalili.

Naprzód na praesidium w zabieganiu niebezpieczeństwom i w zatrzymaniu wszelakiej swejwolej pozwoliliśmy pobór jeden, naznaczywszy do wybierania poboru tego ur. pana Mikołaja Kotarbskiego, poborcę na blisko przeszłym sejmie mianowanego, pozwalając zwyczajne salarium od każdego złotego po groszu tak onemu, jako i sukkolektorowi jego łukowskiemu[358], tak jednak, aby od kwitów poboru tego nic nie wyciągano. Który to pan poborca i sukkolektor jego niżej mianowany pobory tak względem sejmu, jako ex laudo praesenti z akcydencyjami, to jest z szosem i inszymi w uniwersale mianowanymi wybierać będą do niedziel (od dnia i aktu dzisiejszego) trzech zupełnych [24 VI], na co sobie czas ten naznaczamy. Względem niewydawania dla tej Rzeczypospolitej żałosnej odmiany poborów na sejmie blisko przeszłym uchwalonych według czasu w uniwersale poborowym mianowanego[359], aby nikt prawem nie był turbowany i przez to żadnej winy nie popadł do czasu tych trzech niedziel, specialiter to sobie warując, tudzież też i tego ostrzegając, aby od rzemieśników pobór ten według starych kwitów, to jest po groszy tylko 15 brano i conflagratiae według prawa przyjmowano. Które to pobory, to jest dwa z sejmu [k. 336v] naznaczonego wszystkie i ten jeden teraz pozwolony z powiatów lubelskiego i urzędowskiego wybrane pan poborca nasz oddać ma do rąk jw. jm. pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wojnickiego i starosty lubelskiego za kwitem ręcznym jmci, o co że pan poborca trudności żadnej od skarbu Rzeczypospolitej mieć nie będzie, warujemy, liczbę jednak ze dwóch poborów na sejmie uchwalonych

[358] *Stanisław Popławski.*

[359] *Ostatni sejm za życia Zygmunta III Wazy zakończył się 3 IV, król zmarł 30 IV 1632 r. Wybieranie poboru miało przebiegać od 2 V do 30 V 1632 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 143.*

przed jm. panem podskarbim koronnym[360], a z jednego teraz postanowionego na sejmiku elekcyjej deputackiej blisko przyszłym ten poborca uczynić będzie powinien.

Po których oddaniu jm. pan wojnicki dwa pobory z sejmu uchwalone do konwokacyjej blisko przyszłej warszawskiej, i z niej do dalszej w tym Rzeczypospolitej rezolucyjej, przy sobie zatrzyma, a ten ex laudo praesenti wybrany na zaciąg tak wielu koni po kozacku, jako wiele ten pobór jeden wyniesie, żołdu na koń nad złotych 40, jeśliby mniejszym żołdem kontentować się nie chcieli, więcej nie postępując. A ta służba zacząć się ma od popisu, jako zwyczaj niesie, tych zaciągnionych ludzi, na których sposobienie i zebranie użyliśmy ichm. pana Mikołaja z Olexowa Gniewosza chorążego lubelskiego, pana Jerzego Rzeczyckiego starostę urzędowskiego, a w łukowskim powiecie pana Andrzeja Ryszkowskiego, którego iż na ten czas przy tym umawianiu naszym praesentem nie było, tedy obywatele powiatu łukowskiego zachowują sobie umawianie się z jm. panem rotmistrzem tak strony zaciągania ludzi tych, jako strony porządku i żołdu ich w Łukowie, który tak też wiele koni zaciągać ma, jako pobór jeden z powiatu łukowskiego wystarczy. Którzy ichm. panowie rotmistrze jako [k. 337] przy wielu okazyjach usługi Rzeczypospolitej z odwagą zdrowia i kosztów swych nie omieszkiwali, tak i teraz widząc województwa naszego potrzebę za prośbą naszą chętnie tej pracy się podjęli i tych zaciągnionych ludzi, kiedy potrzeba samego tylko województwa naszego pokaże, zażywać i obracać będą, tego przestrzegając, jakoby swawola żadnej góry i pomnożenia żadnego nie brała.

Ciż panowie żołnierze zaciągnieni w żadnych majętnościach szlacheckich, duchownych i świeckich, i z miast i dóbr Rzeczypospolitej stacyjej wyciągać (w nich na uważenie samych ichm. panów dzierżawców tak dóbr Rzeczypospolitej, jako i duchownych, nie inkludując jednak w to dóbr ichm. panów duchownych i świeckich dziedzicznych, które od wszelakich stacyji penitus wolne być mają, spuszczając się) i noclegów, także stanowisk i żadnych szkód w dobrach szlacheckich nie czyniąc i podwód z dóbr duchownych i świeckich, i Rzeczypospolitej nie biorąc, pod warunkami w prawie pospolitym opisanymi, czego ichm. panowie rotmistrze pilnie przestrzegać obiecują.

A jeśliby takie niebezpieczeństwo na województwo nasze nastąpiło, któremu by praesidium namówione wydołać nie mogło, tedy ichm. panowie rotmistrze ichm. jw., wielmożnego pana Aleksandra Piotra Tarła z Szczekarzowic wojewodę lubelskiego, pana Zbigniewa Sienieńskiego

[360] *Jan Mikołaj Daniłowicz.*

z Sienna kasztelana lubelskiego i jw. Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wojnickiego, starostę miejsca tego, senatorów województwa naszego, albo więc któregokolwiek z ichmciów, który najbliżej miejsca tego niebezpieczeństwa będzie, o tym niebezpieczeństwie pisaniem swym obwieszczą, którzy znosić się z sobą o takim niebezpieczeństwie i uważywszy go, jeśliby mu inaczej [k. 337v] wstrętu dać się nie mogło, o takowym niebezpieczeństwie do każdego powiatu województwa naszego mają dać znać, a my za takim obwieszczeniem albo każdy sam przez się, albo przez czeladź swoją do tego sposobną jako najprędzej na miejsce uniwersałem naznaczone porządnie stawić się i przy onych pieniężnych ludziach, którzy ze wszystkich powiatów do takiej potrzeby mają być zgromadzeni, taką pomoc dać, któraby to zuchwalstwo ludzi swawolnych zahamowała i niebezpieczeństwo to prędko zniosła.

Pobór ten, który na opatrzenie bezpieczeństwa z powiatu łukowskiego pozwalamy, a przez sukkolektora tegoż pana poborcy szl. pana Stanisława Popławskiego wybrany, przez pana poborcę naszego do rąk jm. pana koniuszego koronnego a starosty łukowskiego[361] ma być oddany, a przez jm. pana starostę żołnierzom tym, a nie na inszą żadną potrzebę, na stipendium do obrony obywatelów powiatu łukowskiego i drugich powiatów w województwie naszym, gdzie by tego (jako się wyżej namieniło) potrzeba ukazowała, obrócony [aby był].

Asekurujemy też w tym ichm. panów rotmistrzów naszych, jeśliby in hoc casu fatali Reipublicae, w jakim podczas następującego niebezpieczeństwa progressi et rationes różne aniż czasu pokoju dziać się muszą, kto z swawolników albo z powinnych ich za nastąpieniem na takowe swawolne i, czego byśmy nie życzyli, zniesieniem tych gwałtowników chcieli jaką trudność prawną któremu z ichm. panów rotmistrzów naszych zadać, iż przy ichmciach za obowiązkiem tego spisania naszego stać będziemy, aby żadnej stąd trudności i szkody nie ponosili, gdyż to, co się dla pokoju i dobra pospolitego dzieje, w żadną wątpliwość przywodzono być nie [k. 338] ma.

A iż na sprawiedliwości świętej jako na gruncie najgruntowniejszym Rzeczpospolita szczyci się i bez niej trwałej sprawiedliwości bez jurysdykcyjej własnych i instrumentów do niej należących odprawowana być nie może, przeto vigore laudi praesentis postanawiamy i deklarujemy to, aby księgi w województwie naszym lubelskim grodzkie otwarte, zapisy i resignatiae wieczne, protestacyje, obdukcyje i wszelakie insze rekognicyje przyjmowane były od aktu dzisiejszego ex nunc et defacto, i te

[361] *Erazm Domaszewski.*

wszystkie zapisy i rekognicyje, którekolwiek sub hoc interregno stały się i zeznane jeszcze będą vim et robur legitimum miały. K temu żeby urząd grodzki tak lubelski, jako i łukowski pod tymże czasem interregni querelae według kadencyji ich i na nich causas expulsionis, któreby sub hoc interregno stały się, także ad instantiones et causas fisci o niewydanie poborów tych trzech wyżej mianowanych i czopowego na sejmie przeszłym pozwolonego, także o zażywanie rusznic i strzelanie z nich w mieście sądowym i na inszych miejscach prawem pospolitym warowanych, sądzone były.

A w tych występkach, które recentia crimina nazywają się, a ex tacto termino ad statim sądzone bywają, i w których na czynienie sprawiedliwości urząd zawsze ma być gotowym, zawsze się ad delationem et instantiam instigatoris officii et lesae partis czynił sprawiedliwość, non expectatis terminis querellarum, salva appellatione a decretis officii na sądy kapturowe niżej wyrażone reservata. A co się tknie gwałtów, które się zawierają in quatuor articulis iudicii castrensis, tum homicidiorum et omnium causarum criminalium, quorum cognitio etiam generali conventui competeret, tum damnorum ex violentia expulsione sequentorum ipsarumque expulsionum, o które mimo urząd grodzki wolno będzie pozwać na sądy same kapturowe, tum spoliationum in bonis personarum tam spiritualium, quam saecularum, status et conditionis [k. 338v] cuiuscumque. Także o szkody i krzywdy, któreby kto, jadąc na konwokacyją, na elekcyją, także i zwracając się sam przez się albo przez żołnierze i sługi swoje poczynił, a nie inszych, tylko a morte Regis ad coronationem usque novi Regis subsequentorum i spraw, które z apelacyjej od urzędów grodzkich przypadną.

Na takowe akcyje tych sądy, które w Lublinie na ratuszu, także i w Łukowie mają być odprawiane, obieramy i naznaczamy sobie ichm. jw. pana Mikołaja Firleja kasztelana wojnickiego, starostę lubelskiego, wielmożnego pana Zbigniewa Sienieńskiego z Sienna kasztelana lubelskiego, ichm. panów sądowych ziemskich[362], ichm. panów urzędników grodzkich lubelskich (którzy jednak ichm. panowie urzędnicy grodzcy przy sprawach ex apellatione od dekretów ichmci na te sądy kapturowe przypadłych wotować nie mają), ichm. pana Zbigniewa Gorajskiego z Goraja dworzanina Króla JMci, pana Andrzeja Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, pana Pawła Lubienieckiego i pana Daniela Iżyckiego sekretarza Króla JMci. Które zaś w Łukowie sądzone będą do ich sądów ichmci sąd ziem-

[362] *Jan Dzierżek sędzia ziemski, Daniel Węgliński podsędek, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski.*

ski[363] i grodzki łukowski i ichm. pana Tomasza Kazimierskiego z Biberstejna, pana Stanisława Hieronima Zaliwskiego, pana Wojciecha Olędzkiego z Krzyniec, pana Krzysztofa Rolę komornika granicznego powiatu łukowskiego obieramy, z takąż kaucyją o urzędzie grodzkim, jaka się względem urzędu grodzkiego lubelskiego uczyniła, absentia duorum vel trium tak w powiecie lubelskim, jako i łukowskim do sądów tych non obstante.

Na sądy takowe względem uczynienia przysięgi referujemy się na zgodę, jaka na konwokacyjej przyszłej w tym i inszych województwach namówiona będzie. A pozwy sub titulo ichm. panów starostów [k. 339] locorum na querelle, a na sądy kapturowe sub tali titulo: „Nos consiliarii et ordines Regni", że będą wydawane cum praefixione termini, na dwie niedziele przed czasem sądów tych kapturowych, przykładając w pozwach na querelle wydanych te słowa: „vigore ordinum Regni et nostra capitaneali authoritate mandamus etc." i z nich pierwszy termin zaraz ma być zawity. Zacząć się mają te sądy po konwokacyjej i zaraz we dwie niedzieli feria secunda [poniedziałek] i trwać według uważenia samychże tych panów sędziów, ustawać zaś będą przed elekcyją niedziel dwie, a po elekcyjej w niedziel dwie także mają być reasumowane, potym przed sejmem koronacyjej da Pan Bóg przyszłej niedziel cztery stanąć mają. A w tych sprawach do sądów tych należących taki procesus iuris et executionis zachowane będą, jakie są w konwokacyjej albo w konfederacyjej warszawskiej anni 1587 die septima martii [7 III] opisane[364]. Kadencyja też tych sądów po pierwszych we cztery niedziele przypadać będzie.

A iż też wiele należy Rzeczypospolitej na opatrzeniu porządnym miast, a osobliwie województwu naszemu miasta Lublina, w którym i sądy ultimae instantiae odprawują się, i obywatelom województwa swojego miałyby in casu periculi refugia, przeto vigore eiusdem laudi do rewidowania miasta Lublina w municyjach wszelakich, w strzelbie, prochach i w tym, co by jedno do bezpieczeństwa należało, więc dojrzenia miary korców, które snadź od dawnych są wyniesione i kwart też snadź umniejszonych i do tego wszystkiego, co by do sprawiedliwości in contualibus i do porządków, które na miasto stoją, należało, i inszych według zdania ichm. panów komisarzów miast w tym województwie naszym będących, użyliśmy i deputujemy jw. jm. pana wojnickiego, [k. 339v] starostę miejsca[365] tego i ichm. pana Remigiana Borzechowskiego cześnika, pana Bartosza Kazanowskiego wojskiego, pana Jakuba Poniatowskiego pisarza

[363] *Krzysztof Żeleński (Zieliński) sędzia ziemski, Tomasz Dembowski podsędek, Zygmunt Jan Gołąbek Jezierski pisarz ziemski łukowski.*
[364] *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 18–20.*
[365] *Mikołaj Firlej.*

grodzkiego lubelskiego i pana Krzysztofa Charłęskiego z Charłęża, którzy czas sposobny do tego sobie obrawszy i miasto tym obwieściwszy, tę prowincyję[a] odprawić będą powinni.

Które to postanowienie nasze i uchwałę obiecujemy statecznie trzymać i wykonywać sub fide, honore et conscientiis nostris i aby to laudum nasze konwokacyją przyszłą utwierdzone było, panom posłom naszym otrzymać to zlecamy. A kto by postanowieniu temu naszemu laudo sejmiku teraźniejszego przyjętemu znał się być przeciwnym, ten poenis podług dawnych zwyczajów w kapturach opisanych przodków naszych podlegać będzie. Którą to uchwałę dla większej powagi zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego z inszymi ichmciami na to deputowanymi rękami swymi podpisać i onę do akt grodzkich lubelskich przez dwóch deputatów podać.

Działo się to w Lublinie, die 3 mensis iunii a. D. 1632. Przy bytności jaśnie wielmożnych, wielmożnych, urodzonych panów, pana Piotra Aleksandra Tarła z Szczekarzowic wojewody lubelskiego, pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wojnickiego, starosty lubelskiego, pana Zbigniewa Sienieńskiego z Sienna kasztelana lubelskiego, pana Adama Noskowskiego podkomorzego lubelskiego, pana Mikołaja z Olexowa Gniewosza chorążego lubelskiego, pana Jana Dzierżka lubelskiego, pana Krzysztofa Zielińskiego łukowskiego ziemskich sędziów, [k. 340] pana Daniela Węglińskiego podsędka, pana Stanisława Czernego z Witowic podstolego, pana Remigiana Borzechowskiego cześnika, pana Bartłomieja Kazanowskiego wojskiego i podstarościego lubelskich, pana Mikołaja Stoińskiego z Stojęszyna lubelskiego, pana Jana Gołąbka łukowskiego ziemskich pisarzów, pana Wojciecha Olędzkiego Czuryła podstarościego łukowskiego, pana Jakuba Poniatowskiego lubelskiego, pana Szczęsnego Izdebskiego łukowskiego grodzkich pisarzów, pana Andrzeja Sługockiego lubelskiego, pana Krzysztofa Rolę powiatu łukowskiego komorników granicznych, pana Krzysztofa Matczyńskiego komornika ziemskiego lubelskiego, pana Abrahama Zbąskiego z Zbąszyna, pana Andrzeja Firleja z Dąbrowice marszałka koła zjazdu teraźniejszego, pana Zbigniewa Gorajskiego z Goraja dworzanina Króla JMci, pana Tomasza z Bieberstejna Kazimirskiego, pana Jana Sienieńskiego, panów Stanisława i Jana Zbąskich, pana Andrzeja Suchodolskiego, pana Pawła Lubienieckiego, pana Adama Pszonki z Babina, pana Jana Branickiego z Czerniowa, pana Bernata Sobieskiego, pana Borkowskiego, pana Lędzkiego, panów Olbrychta i Jana Chobrzyńskich, pana Stanisława Zaliwskiego, pana Wojciecha Olędzkiego i inszych bardzo wielu stanu rycerskiego obywatelów województwa lubelskiego.

Aleksander Piotr Tarło z Szczekarzowic wojewoda lubelski mp., Mikołaj Firlej in Dąbrowica kasztelan wojnicki, starosta lubelski, kazimierski mp., Adam Noskowski podkomorzy lubelski, starosta dobrzyński, Mikołaj Gniewosz z Olexowa chorąży lubelski mp., Jerzy Rzeczycki mp., Andrzej Firlej z Dąbrowice marszałek koła rycerskiego mp., Bartosz Kazanowski wojski lubelski, Mikołaj Stoiński z Stojęszyna pisarz ziemski lubelski mp., Jakub Poniatowski [k. 340v] pisarz grodzki lubelski mp., Zbigniew Gorajski z Goraja mp., Thomas z Biberstejnu Kazimierski mp., Wojciech Olędzki Czuryło podstarości łukowski mp., Andrzej Sługocki k[omornik] g[raniczny] l[ubelski], Paweł Lubieniecki z Lubieńca mp.[366]

[a] *Tak w rkpsie. Zapewne powinno być:* rewizyję.

2. Instrukcja posłom na sejm konwokacyjny z sejmiku lubelskiego 3 czerwca 1632 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 61, k. 340v–342v — oblata; w grodzie lubelskim oblatowali deputowani do tego od sejmiku: Andrzej Firlej marszałek sejmiku, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski i Paweł Lubieniecki 7 VI 1632 r.* [feria secunda post festum Sanctissimae et Individuae Trinitatis proxima a. D. 1632]; **Rkp. 2.** *B. Czart., rkp. 395, s. 25–28 — kopia oblaty z ksiąg grodzkich lubelskich;* **Rkp. 3.** *B. Ossol., rkp. 217, k. 16–17v — kopia;* **Rkp. 4.** *AGAD, AR, Dz. II, nr 1083, s. 1–4 — kopia;* **Rkp. 5.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 323–328 — kopia.*

[k. 340v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina podczas żałosnego interregnum po śmierci śp. Najjaśniejszego Zygmunta III Króla polskiego P. n. m. za obwieszczeniem jw. w Chrystusie pana, pana jm. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa[367] i ichm. panów senatorów w Warszawie na ten czas zgromadzonych na sejmik [k. 341] teraźniejszy pro die 3 mensis iunii złożony zjechali, obrawszy z pośrodku siebie na konwokacyją blisko przyszłą posłów ichm. pana Bartosza z Kazanowa Kazanowskiego wojskiego i podstarościego lubelskiego, Abrahama z Zbąszyna Zbąskiego, Tomasza z Biberstejna Kazimirskiego, artykuły niżej opisane ichmciom daliśmy.

Naprzód w tym osieroceniu naszym iż najpierwsze i największe to desiderium jest nasze, abyśmy za błogosławieństwem Bożym zgodnie i co najprędzej Pana obrali, bez którego, jako bez głowy członkom, długo być i zwłaczać elekcyją rzecz zła i niebezpieczna. Przeto o to starać się mają panowie posłowie nasi, aby z tej konwokacyjej naprzód, nim do inszych deliberacyji przystąpią, czas i miejsce elekcyjej nowego Pana naznaczony i publikowany, i przez uniwersały po Koronie i W. Ks. Litewskim jako

[366] *Po treści laudum zeznanie woźnego Macieja Iwanowskiego z powiatu łukowskiego, że ogłosił je w miejscu publicznym w obecności wielu ludzi różnej kondycji.*

[367] *Jan Wężyk.*

najprędzej oznajmiony był, do którego prędkiego złożenia czasu elekcyjej aby przeciąganiem długim tej konwokacyjej przeszkoda nie była. Starać się także panowie posłowie mają, aby dłużej nad dwie niedziele nie trwała i taki czas determinowania onej był profigurowany.

Na bezpieczeństwie tak wewnętrznym, jako i postronnym wszystka vis consistit, bez którego nic porządnego Rzeczpospolita począć ani sposobnie odprawować nie może, zlecamy to panom posłom naszym, aby securitatem internam wprzód jak najporządniej opatrzywszy, praecipue osób na tej konwokacyjej będących, także przyjeżdżających i odjeżdżających po tej przyszłej da Pan Bóg elekcyjej nowego Pana, w jakich pocztach stanu każdego obywatel i jako przyjeżdżać ma, modum proskrybowano. Także violentiae wszelakie aby [k. 341v] nie tylko prohibitae, ale zaraz sądzone i pokarane były. W drodze aby szkody żadne czynione nie były, nie wyciągając żadnych stacyjej i każdy aby sumptu proprio na nie jechał.

Reasumując wszystkie kaptury, konfederacyje i początki dawne podczas pierwszych interregni uczynione, externam securitatem aby porządnie i dostatecznie ze wszystkich stron opatrzono, wszystko na tym należy. Ponieważ teraz Ukraina za nieopatrzeniem tamtych krajów przez wtargnienie Tatarów spustoszona jest i z wielkim żalem naszym i na zniesienie teraźniejsze świeże przez Tatary Pokucia bez żadnego wstrętu i odporu naszych, patrzyć i żałować musimy, aby z tej i z każdej strony tuta et secura Rzeczpospolita zostawała, pilnie w to wejrzeć i opatrzyć ze wszystkimi stanami panowie posłowie nasi mają.

Co się tknie exorbitancyjej et gravaminum et excessionum, atque vulnerum Reipublicae, któreby się kolwiek przeciwko przywilejom, prawom i swobodom stanów wszelakich pokazały, te wszystkie aby wprzód, niż do nominacyjej przyszłego Pana na elekcyjej przystąpi, przykładem dawnych praw i porządków naprawione były i to na konwokacyjej przyszłej warowano było, starać się panowie posłowie nasi mają.

Pacta et foedera, jeżeli są renowowane z państwy postronnymi, dowiedzieć się mają panowie posłowie nasi i gdzie by się to nie stało, z drugimi ichmciami serio opatrzyć to mają.

Ad correcturam iurium aby deputaci naznaczeni byli, także i ad compositionem inter status, aby te obiedwie rzeczy przed elekcyją mogły sortiri suum effectum.

Contributiae na blisko przeszłym sejmie uchwalone, iż w województwie naszym dla pewnych przyczyn są zatrzymane, panowie posłowie nasi mają się znieść na konwokacyjej blisko przyszłej z stanami wszystkimi, [k. 342] żeby na samego żołnierza i obronę Rzeczypospolitej obró-

cone były, w czym też mają requirere jm. pana podskarbiego koronnego[368], aby nigdzie indziej wszystkich kontrybucyji i prowentów Rzeczypospolitej nie obracał, jedno na tego żołnierza i obronę Rzeczypospolitej. Także się dowiedzieć mają ichmciowie o prowentach z dóbr do stołu Króla JMci należących, gdzie się obracają i one aby się ad commodum Reipublicae obracały, upomnieć mają.

Starać się też o to mają panowie posłowie nasi, aby laudum województwa naszego na tym sejmiku uchwalone, na konwokacyjej blisko przyszłej aprobowane było.

Insignia Regni i skarb Rzeczypospolitej w Krakowie będące, po Królu Auguście pozostałe, jeżeli są rewidowane i jeśli są wszystkie spełna, dowiedzieć się panowie posłowie nasi mają.

A ponieważ ta konwokacyja dla naznaczenia czasu i miejsca elekcyjej da Pan Bóg przyszłej i dla obmyślania securitatis internae et externae naznaczona jest, nie mają panowie posłowie nasi żadnego prawa stanowić ani dawnego uchylać, tylko te trzy puncta pomienione obwarować, w czym fidem et honorem ichmciów obowięzujemy, i w tym ich obligując, aby się spólnie wszyscy pro die prima convocationis na miejsce naznaczone stawić nie omieszkali.

Które artykuły wzwyż napisane zgodnie przez nas wszystko rycerstwo województwa pomienionego zawarte, użyliśmy ichm. panów deputatów spólnie z jm. panem marszałkiem, aby rękami swymi podpisali i one aby jm. pan marszałek zwykłym sposobem do akt grodzkich lubelskich per oblatam zaraz podał, zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, die et anno ut supra. Aleksander Piotr Tarło z Szczekarzowic wojewoda lubelski, Mikołaj Firlej na Dąbrowicy kasztelan wojnicki, starosta lubelski, kazimierski mp., Andrzej Firlej z Dąbrowicy [k. 342v] marszałek koła rycerskiego na sejmik zebranego mp., Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, Zbigniew Gorajski z Goraja mp., Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski mp., Paweł z Lubieńca Lubieniecki mp., Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski.

CXXVII. Sejmik deputacki i pokonwokacyjny w Lublinie 13 września 1632 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1632 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 61, k. 526–527v — w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, marszałek sejmiku 13 IX 1632 r.* [feria quarta ante festum Sancti Mathaei Apostoli

[368] *Jan Mikołaj Daniłowicz.*

et Evangelistae proxima a. D. 1632]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 327–329v — kopia.*

[k. 526] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik elekcyjej deputackiej trybunalskiej, także dla [k. 526v] wysłuchania relacyjej ichm. panów posłów naszych na konwokacyją warszawską blisko przeszłą wysłanych na termin w prawie opisany, także i na obranie drugiego deputata na korekturę praw według uchwały konwokacyjej warszawskiej blisko przeszłej zjachali, wprzód wysłuchawszy relacyjej ichm. panów posłów naszych, także obrawszy z pośrodku siebie na te munera na urząd deputacki trybunalski wielmożnego jm. pana Zbigniewa z Sienna Sienieńskiego kasztelana lubelskiego, a na korekturę praw jm. pana Mikołaja z Stojęszyna Stoińskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, potym uchwałę tę naszę zgodną zawarliśmy.

Naprzód wziąwszy wiadomość z relacyjej ichm. panów posłów naszych, że na konwokacyjej blisko przeszłej stojąc przy instrukcyjej województwa naszego, starali się z pilnością o to, aby we wszystkim desideriis województwa naszego, dosyć się stać mogło, lecz nie mogąc tego, co im było od województwa naszego zlecono, do skutku wszystkiego przywieść, dlatego e liberarum fidem suam jako in facie wszystkiej Rzeczypospolitej circa conclusionem z tym się opowiedali, że się ich i województwa naszego afektacyjom nie stało dosyć, tak i nazajutrz po konkluzyjej manifestacyją swoję in scripto koncypowaną, rękami swymi podpisaną, do ksiąg urzędu grodzkiego warszawskiego zanosili, lecz tej urząd warszawski za afektacyją ich przyjąć nie chciał, przetoż onę nam tu prezentowali. O której manifestacyjej przez urząd grodzki warszawski nieprzyjętej zleciliśmy zgodnie tymże ichm. panom posłom naszym protestacyję do grodu lubelskiego zanieść przeciwko temuż urzędowi.

Wzięliśmy przy tym wiadomość od jw. jm. pana wojnickiego starosty lubelskiego[369] o tym, że dwa pobory na sejmie poślednim blisko przeszłym warszawskim uchwalone, a przez ur. pana Mikołaja Kotarbskiego poborcę naszego wybrane, dotąd według uchwały naszego laudum kapturowego, które pobory w dyspozycyjej województwa naszego mocą tejże uchwały były zostały, nie są oddane, tedy przychylając się do tegoż laudum naszego, chcemy to mieć po panu poborcy naszym, aby te dwa pobory do rąk tegoż jw. jm. pana wojnickiego sine ulla mora, za kwitem ręcznym jmci oddał. Także i residuitatem trzeciego poboru przez nas na obronę województwa [k. 527] naszego przed konwokacyją blisko

[369] *Mikołaj Firlej.*

przeszłą pozwolonego i wydanego, te obadwa pobory na sejmie uchwalone i residuitas trzeciego ma być w ręku jw. jm. pana wojnickiego do dalszej rezolucyjej województwa naszego. Liczbę jednak z tych dwóch poborów na sejmie uchwalonych, także i trzeciego przez nas na obronę województwa naszego pozwolonego powinien będzie ur. pan poborca nasz uczynić według uchwały laudum kapturu naszego wyżej wspomnionej.

Iż jm. pan Erasmus Domaszewski koniuszy koronny, starosta łukowski z zwykłej swojej chęci i życzliwości ku Rzeczypospolitej i województwu naszemu zaraz po śmierci śp. Króla JMci P. n. m. żołnierza pewną liczbę swymi własnymi pieniędzmi zaciągnąwszy i bezpieczeństwo powiatu łukowskiego aż do tego czasu opatrzył, a przy tym że ur. pan Andrzej Ryszkowski na sejmiku przeszłym konwokacyją uprzedzającym za rotmistrza powiatowi łukowskiemu naznaczony, funkcyjej na się włożonej przed aktami grodzkimi łukowskimi renuncyjował, tedy ichm. panowie obywatele łukowskiego powiatu pobór ten powiatu swego, który na obronę domową wszystko województwo nasze przy uchwale kapturowej pozwoliło, do rąk tegoż jm. pana koniuszego in recompensam kosztu na zaciąg żołnierza tego podjętego panu sukkolektorowi iż oddać naznaczyło, tedy za aprobacyją i zgodą wszystkiego województwa jm. panu koniuszemu oddany być ma.

Na elekcyję daj Boże szczęśliwą Króla Pana naszego, iż przychodzi wszystkim obywatelom Królestwa tego pod Warszawę według naznaczonego z konwokacyjej blisko przeszłej czasu prędko, przyjdzie i województwu naszemu, stawić się, przetoż dla rządu około gospód w stanowisku województwu naszemu naznaczonym użyliśmy wielmożnego jm. pana lubelskiego[370] w niebytności na ten czas jw. jm. pana wojewody lubelskiego[371] prośbą naszą, aby jm. pan lubelski porozumiawszy się w tym z jm. panem wojewodą przez list swój w tym stanowisku gospody, ile capacitas tego stanowiska dopuści, obywatelom województwa naszego rozpisać rozkazać [k. 527v] raczył. Którą ordynacyją rozpisanych gospód każdy z nas kontentować się ma i jeden drugiemu gospody nie zajeżdżać.

Którą zgodę naszę teraźniejszą zleciliśmy jm. panu Jerzemu Rzeczyckiemu staroście urzędowskiemu, marszałkowi sejmiku teraźniejszego naszego spisać, podpisać i do ksiąg grodzkich lubelskich według zwyczaju dawnego naszego per oblatam podać.

[370] *Zbigniew Sienieński kasztelan lubelski.*
[371] *Piotr Aleksander Tarło.*

Działo się to w Lublinie, dnia 13 septembra roku 1632. Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, marszałek sejmiku elekcyjej deputata.

2. Protestacja posłów lubelskich na konwokację przeciwko staroście warszawskiemu w imieniu sejmiku pokonwokacyjnego lubelskiego z 13 września 1632 r.

Rkp. *APL, CLRMO 61, k. 528–528v — oryginał; w grodzie lubelskim protestacja złożona 14 IX 1632 r.* [feria quinta ante festum Sancti Matthaei Apostoli et Evangelistaę proxima a. D. 1632].

[k. 528] Przed subdelegatem ur. Jakubem Michałowskim, którego ur. Bartosz z Kazanowa Kazanowski wojski i podstarości lubelski na swe miejsce subdelegował i który ten urząd na się dobrowolnie przyjął, urzędem i aktami niniejszymi starościmi grodzkimi lubelskimi oblicznie stanąwszy ur. Bartosz z Kazanowa Kazanowski wojski i podstarości lubelski i Tomasz z Biberstejna Kazimierski, posłowie na blisko przeszłą konwokacyję generalną warszawską od wszystkiego województwa lubelskiego zgodnie obrani, swym i ur. Abrahama z Zbąszynia Zbąskiego kolegi swego, tudzież i wszystkiego województwa przerzeczonego imieniem solenniter protestowali się przeciwko ur. Panu Stefanowi Dobrogostowi Grzybowskiemu staroście warszawskiemu o to, iż on mimo prawo pospolite (które akta cuius patere debere rozkazuje) protestacyjej pewnej na konwokacyjej generalnej warszawskiej blisko przeszłej [k. 528v] in facie omnium ordinum Regni ratione certarum rerum in negotio publico illatarum, przez się protestantów uczynioną, do akt swoich grodzkich starościch warszawskich przyjąć nie chciał, czyniąc to in summum praeiudicium prawa pospolitego i województwa przerzeczonego, o co ofiarując się z nim prawnie in foro fori ubi competierit czynić, na ten czas iterum atque iterum solenniter suo et totius equestris ordinis praefati palatinatus Lublinensis nomine protestantur.

CXXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 grudnia 1632 r.

W uniwersałach trwającego od 27 IX do 15 XI 1632 r. sejmu elekcyjnego wyznaczono termin sejmu koronacyjnego w Krakowie na 31 I 1633 r., poprzedzające go sejmiki miały się zebrać 16 XII 1632 r.; Volumina legum, t. III, s. 361. Ostatecznie rozpoczęcie sejmu przesunięte zostało na 8 II 1633 r.

1. Instrukcja posłom na sejm koronacyjny z sejmiku lubelskiego 16 grudnia 1632 r.

Rkp. 1. *APL, CLRMO 61, k. 724–728v — oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jakub Poniatowski marszałek sejmiku 22 XII 1632 r.* [feria quarta in crastino Sancti Thomae Apostoli a. D. 1632]; **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN Kr., rkp. 8323, k. 331–336v — kopia.*

[k. 724v] Instrukcyja województwa lubelskiego na sejmiku w Lublinie pro die 16 decembris roku teraźniejszego 1632 na sejmie walnym elekcyjej Króla JMci nowo obranego Władysława IV Pana n. m. złożonym ichm. panu Janowi Firlejowi z Dąbrowice wojewodzicowi krakowskiemu, dworzaninowi Króla JMci pokojowemu, Bartoszowi z Kazanowa Kazanowskiemu wojskiemu lubelskiemu, Tomaszowi z Biberstejna Kazimierskiemu dworzaninowi Króla JMci, posłom naszym na sejmie walnym koronacyjej Króla JMci obranym dana.

Naprzód iż wszystek fundament wolności naszej ten jest, aby ten akt koronacyjej Króla JMci, przy której prawa i wolności nasze poprzysiężone [k. 725] być mają, z jako największą ostrożnością i pilnością odprawił się, tedy zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby na ten sam dzień koronacyjej JKMci stawili się do Krakowa i uczciwość przystojną aktowi tak chwalebnemu JKMci uczyniwszy, dojrzeli tego, aby jurament JKMci dostatecznie iuxta praescriptum postanowienia Rzeczypospolitej odprawił się, a potym otrzymawszy od JKMci confirmationem generalną iurium dawnym zwyczajem in omnibus conformem, nazajutrz po odprawieniu zwykłego i poważnego aktowi sejmowemu nabożeństwa, obrawszy marszałka koła swego, przez niego Królowi JMci P. n. m. szczęśliwego panowania i rządzenia państw tych Rzeczypospolitej naszej, z oddaniem wiernego poddaństwa i powinnego posłuszeństwa powinszowali i za przestrogi i obmyślawania o niebezpieczeństwach Rzeczypospolitej podziękowali.

A iż na przeszłej elekcyjej nie mogło przyjść do tego, aby wszystkie exorbitancyje praw i wolności naszych, które na konwokacyjej warszawskiej sejm elekcyjej uprzedzającej są do akt grodzkich warszawskich podane, mogły być dostatecznie uważone i medela ich znaleziona i konsensem wszystkich stanów zawarta, ale się to wszystko do sejmu koronacyjej odłożyło, tedy ichm. panowie posłowie nasi primum et ante omnia [k. 725v] starać się o to mają, aby te exorbitancyje i trutinum koła poselskiego wzięte były, i na które by zgoda zaszła, aby dostatecznie prawem opatrzone były. Także i te, które in pactis conventis wyrażone są, aby lege publicae warowane były.

Poleczywszy potym vulnera Rzeczypospolitej, mają wziąć przed się opatrzenie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej od postronnych niebezpieczeństw, a osobliwie iż Moskwa nie dotrzymawszy fidem iudiciarum jawnie już przeciwko nam wojnę podniosła, mają omnes modos et rationes inire, żeby się temu niebezpieczeństwu prędko zabieżeć i wstręt uczynić mogło. W czym obowięzujemy wzajem wiarę ichm. panów posłów naszych, aby nie mniejszą rationem mieli exhaustum vivium nostrarum,

aniżeli potrzeby takowej Rzeczypospolitej, akomodując sumpt ten do siły naszej, abyśmy wydołać temu bez wyniszczenia naszego mogli, nie zaciągając żadnego speciali onus na województwo nasze.

A iż na sejmie ostatnim za panowania świętej pamięci Króla JMci uchwaliła Rzeczpospolita kontrybucyje pewne na opatrzenie tej tam strony bezpieczeństwa swego i potym na konwokacyjej przed elekcyją pewna liczba wojska na to była naznaczona, w podziwieniu to wielkim u nas być musi, że to skutku żadnego nie uczyniło, przeto [k. 726] panowie posłowie nasi pytać się o tym mają, ponieważ żadnego wstrętu nieprzyjaciel nie odniósł.

Do czego wszystkiego pilne i wierne wysłuchanie liczby należeć będzie przez deputaty do tej samej sprawy przysięgłe, której zaraz z początku wysłuchać mają, aby się tempestive relacyją tej liczby nie na samym zgonie sejmu odprawić mogła. Także i ze wszystkich inszych prowentów Rzeczypospolitej, które ordinarie do skarbu przychodziły, jako i te, co za śmiercią Króla JMci do zawiadowania panom podskarbiom należą.

Starać się też o to mają panowie posłowie nasi, aby compositio inter status, także correctura iurium do swego skutku przywiedzione były.

Mennica także, iż do dyspozycyjej Rzeczypospolitej przyszła, aby zaraz zordynowana była i przy tym copia rerum opisane były, na pilnym staraniu swoim mieć to mają panowie posłowie nasi.

Co się tknie pogrzebu ciała świętej pamięci Króla JMci, aby sumptem Rzeczypospolitej odprawowany był, o co JKMć P. n. m. województwa naszego żądać raczy, zleciliśmy panom posłom naszym, aby zniósłszy się z inszymi województwy ten sumpt z prowentów Rzeczypospolitej obmyślili i naznaczyli.

A iż nam jest w świeżej pamięci szczęśliwe świeżo zmarłego świętej pamięci Króla JMci [k. 726v] panowanie i ojcowskie o dobrym tym Rzeczypospolitej obmyślawanie, chcąc to omni gratitudine rekompensować świątobliwemu potomstwu JKMci i na żądanie i przyczynę w tej mierze JKMci P. n. m. wzgląd słuszny mając, nie jest od tego województwo nasze, aby Rzeczpospolita w opatrzenie najjaśniejszych królewiczów IchMci bez naruszenia prawa pospolitego, za zezwoleniem wszystkich stanów pozwolić nie miała, lubo czasów niedawnych Rzeczpospolita swoję wdzięczność w tej mierze oświadczyła.

Desideria województw koronnych, które na elekcyjej blisko przeszłej warszawskiej Króla JMci przez ichm. pany deputaty od koła rycerskiego na to wysadzone koncypowane i spisane są, i do rąk jm. pana marszałka

koła rycerskiego[372] dla oddania na sejmie koronacyjej kołu poselskiemu, jako materią Rzeczypospolitej potrzebną, panowie posłowie nasi spólnie z inszymi pany kolegami swymi przed się wziąć i onych serio, ile czas zniesie, poprzeć i do skutku swego przywieść mają.

Życzymy też tego, aby czas blisko przyszłego koronacyjej sejmu skończony był, a zatym wojnie tej przeciwko nieprzyjacielowi i Moskwicinowi wcześnie zabieżeć na nie jak najprędzej sposobić się mogło, jednak tak, aby wprzód desideriis Rzeczypospolitej dosyć się stać mogło.

Ponieważ na posłach na sejm od wszystkich województw posłanych [k. 727] salus Reipublicae zawisła, przeto panowie posłowie nasi starać się mają o to, aby posłowie ze wszystkich województw koronnych przysięgli byli.

Wielką szkodę za wnoszeniem do Korony monety cudzoziemskiej złej Rzeczpospolita odnosi, a widząc, iż się to zło im dalej, tym bardziej zagęszcza, zlecamy panom posłom naszym, aby ze wszystkimi stanami koronnymi inirent modos et rationes, jakoby się temu zabieżeć mogło.

Dobra ziemskie, wiele ich sub praetextu bonorum regalium upraszać i ludzie niepotrzebnie za dworem turbować zwykło, co się dzieje z ubliżeniem i wielką szkodą stanu szlacheckiego, pilno się starać mają panowie posłowie nasi, aby przykładem województw ruskich egzekucyja procesów takowych zawarta była.

Ludzie swawolni et privatim zwykli przeciwko prawu w dobrach szlacheckich i Rzeczypospolitej stanowiska miewać, tamże nie tylko żywność wszelaką od poddanych i od samej szlachty wyciągać, ale i rozmaite violentiae czynić, czemu panowie posłowie nasi, zniósłszy się z inszych województw posłami, zabiegać mają tak, aby się to in posterum więcej nie działo.

Strony soli województwa lubelskiego należącej zlecaliśmy po kilka sejmików panom posłom naszym, aby to efficerent, żeby przykładem województwa sendomirskiego naszemu dawana była et iusto pretio przedawana, nie wiemy quo fato nie otrzymali nam tego, zaczym serio [k. 727v] zlecamy panom posłom naszym teraźniejszym, aby omni modo et ratione starali się o to, żeby nas ta sól dochodziła.

Komisarze między dobrami królewskimi a szlacheckimi zwykli possessores bonorum regalium w kancelaryjach trudzić i bez obwieszczeń praedia ich szlachcie wydawać, mają się starać panowie posłowie nasi, aby lege publicae zabieżeć się temu mogło.

[372] *Marszałkiem sejmu elekcyjnego był Jakub Sobieski.*

A iż siła województw po Nowem Lecie różnych czasów contrarie przez mięsopust zwykli miewać swoje kontrakty i dobra swoje creditorum do tegoż czasu obligować, a pod ten czas iura ordinariae subsellium silent, zaczem ludzie do wykupna dóbr swoich nie przyszliby, mają efficere panowie posłowie nasi, aby na tym sejmie naznaczone było forum w grodach przy querelach causae exemptionis.

Podpisy na teraźniejszej blisko przeszłej elekcyjej Króla JMci różnych cum diversis excemptionis, iż nie mają szkodzić pokojowi inter dissidentes de religionae christiana, ostrzec tego mają panowie posłowie nasi.

Skarb koronny aby był w jak najlepszym schowaniu i opatrzeniu według prawa, i inwentarze stare z nowymi rewidowane były, efficere mają panowie posłowie nasi.

Konstytucyja o rewizyjej zamku lubelskiego aby do efektu przywiedziona, i rewizyja uważona według niej była, i sumpt na restauracyją jego naznaczony był, starać się panowie posłowie mają.

[k. 728] Gród łukowski aby wieczny był i dla sądów ziemskich ratusz w mieście zbudowali mieszczanie, mają panowie posłowie swoje staranie uczynić.

Na porządku w sądach trybunalskich wiele ludziom należy, mają się w to włożyć panowie posłowie nasi, aby lege cautum to było, żeby regestra do Trybunału Piotrkowskiego sposobem Trybunału Lubelskiego pisane były i ręką marszałkowską podpisowane i każdemu do przepisowania dawane, także i sejmowe, sub poenis jako się tam z drugiemi województwy namówią. Do tego poeny contra temere litigantes aby namówione były i to curae ichmciom zlecamy.

Wiele ludzi stanu szlacheckiego narzeka na to, iż do sądu duchownego przeciwko prawu pospolitemu bywają od duchownych wyzywani, starać się mają panowie posłowie nasi, aby lege publicae cautum było.

Żeby według artykułu sejmiku naszego blisko przeszłego deputat alternatą obierany był, a posła swego [Łukowianie] żeby na sejm zawżdy miewali.

Wyniesione czopowe iż do wielkiego ubóstwa miasteczka przywiodło, przetoż przyjdzie li do jakiej kontrybucyjej publicznej na tym sejmie, mają się starać panowie posłowie nasi o to, aby zelżone były.

Które artykuły wzwyż napisane zgodnie przez nas wszystkich zawarte użyliśmy ichm. panów senatorów naszych i ichm. panów deputatów [k. 728v] spólnie z jm. panem marszałkiem sejmiku tego, aby rękami swymi podpisali i one aby jm. pan marszałek zwykłym sposobem do akt grodzkich lubelskich per oblatam zaraz podał, zleciliśmy.

Działo się w Lublinie die et anno ut supra [16 XII 1632].

Petita.

Za jm. panem Guldesternem o indygenat.

Za mieszczany kazimierskimi o zelżenie myt wodnych i o podwyższenie mostowego.

Za mieszczany ostrowskimi o mostowe.

Mikołaj Firlej na Dąbrowice kasztelan wojnicki, starosta lubelski, Zbigniew.

Sienieński kasztelan lubelski, Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku tego mp., Paweł Lubieniecki z Lubieńca deputat do pisania artykułów.

INDEKSY

W indeksie osobowym uwzględniono wszystkie osoby wymienione w tekstach źródłowych, wstępie i przypisach. Niebudzące wątpliwości nazwiska szlacheckie podano w brzmieniu występującym w herbarzach. Formy odmienne zamieszczono w nawiasach, stosując hasła odsyłaczowe w wypadku rozbieżności z hasłem głównym. Nazwiska autorów i wydawców cytowane we wstępie i przypisach wyróżniono kursywą. W indeksie nazw geograficznych odstąpiono od występującego w innych wydawnictwach przywoływania urzędów związanych z miejscowościami (np. chełmski kasztelan), wychodząc z założenia, że do identyfikacji poszczególnych postaci i sprawowanych przez nie urzędów w wystarczający sposób służy wydawnictwo *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej*, t. I–XI. Miasto Lublin uwzględniono w indeksie tylko wówczas, gdy jego nazwa odnosiła się do struktur i instytucji miejskich bądź przedmiejskich. Nazwę tę pominięto jako występującą zbyt często, gdy odnosiła się do samego sejmiku bądź kancelarii, w której dokonywano czynności związanych z oblatacją dokumentów sejmikowych. Pominięto też nazwy miejscowości stanowiące integralny komponent służący identyfikacji osoby (np. *Rej z Nagłowic, Firlej z Dąbrowicy*). Pojęcia geograficzne objaśniano według kryterium podziału administracyjnego występującego w okresie staropolskim. Położenia danej miejscowości nie podawano, jeżeli jednoznaczne określenie tej właściwości nie było możliwe.

WYKAZ SKRÓTÓW

bp — biskup
burg. — burgrabia
chełm. — chełmski
chor. — chorąży
cz. — cześnik
dworz. — dworzanin
gen. — generał, generalny
gr. — grodzki
gran. — graniczny
het. — hetman
inst. — instygator
kanc. — kanclerz
klan — kasztelan
kom. — komornik
kor. — koronny
krasn. — krasnostawski
król. — królewski
lit. — litewski
lub. — lubelski
łow. — łowczy
łuk. — łukowski
marsz. — marszałek
miecz. — miecznik
ndw. — nadworny
pis. — pisarz
pcz. — podczaszy

pkanc. — podkanclerzy
pol. — polny
pow. — powiat
psęd. — podsędek
psk. — podskarbi
psta — podstarości
pstol. — podstoli
pwda — podwojewodzi
reg. — regent
rotm. — rotmistrz
sand. — sandomierski
sekr. — sekretarz
sęd. — sędzia
skar. — skarbnik
sta — starosta
wda — wojewoda
wlk. — wielki
woj. — województwo
z. — ziemski

INDEKS OSOBOWY

Alamani Dominik, stol. lub. 32

Balzer Oswald 23, 30
Bałabanowie 199, 257
Baranowski Wojciech, prymas 185
Barwiński Eugeniusz 23, 77, 78
Bełczacki Jan 97
Bełczacki Krzysztof 97
Bełdowski Daniel 172
Besala Jerzy 23, 45
Bestejewski (Bestyjowski) Marcin 60, 88
Bestejewski Paweł 60
Białkowski Adam 277
Biedrzycki Jakub Aleksander, dworz. król. 323
Bieniewski Wojciech 307
Bieniewski Prusak Mikołaj 307
Bieniewski Prusak Stanisław 307
Biernacki Stanisław 242
Blinowski Andrzej 97
Błotnicki Krzysztof 306
Bobowski, rotmistrz 198
Bobowski Jędrzej 172
Bobowski Krzysztof 306
Bobowski Narcyz Jan 172
Bobrownicki Zbigniew, dworz. król. 181
Boczek Jan 243
Boczek Pawłowicz Jan 243
Bodniak Stanisław 23, 25
Bogusz Jan, pkom. lub. 34,
Bogusz Mikołaj 51, 97
Bojanowski Krzysztof, dworz. król. 199
Bolestraszycki Świętopełk Samuel 350
Bondyra Wiesław 9, 23
Borkowski 198, 375
Borkowski Andrzej 172
Borkowski Andrzej, pis. z. lub. 30, 34, 39, 43, 47, 53, 55, 59, 62, 63, 69, 77, 85, 95, 96
Borkowski Jan 172
Borkowski Paweł 179
Borkowski Piotr 172, 181; dworz. król. 191, 204, 208, 219; chor. sandom. 235, 237
Borkowski Stanisław 242
Borkowski Wojciech 153
Borowski Jan 172
Borzechowski Andrzej 171
Borzechowski Jan 60
Borzechowski Mikołaj 75, 86
Borzechowski Remigian 314, 321; cz. lub. 374, 375
Borzechowski Szerk 363
Borzechowski Zygmunt 170
Borzęcka Justyna 170
Borzęcki Gaspar 279, 307
Borzęcki Jakub 277
Borzęcki Jan 237
Borzęcki Kasper 244
Borzęcki Marcin 244, 279, 307
Borzęcki Paweł 171
Borzęcki Stanisław 170; pwda łuk. 335
Borzęcki Wojciech 171
Branicki Andrzej 241, 267
Branicki Jakub 93, 125, 178, 190, 226; pstol. lub. 234, 278
Branicki Jan 278, 375
Branicki Jerzy 241
Branicki Stanisław 278
Branicki Wojciech 241
Bratoszewscy 252
Brodowski Mikołaj 96; pis. z. lub. 97, 101, 102, 106, 120, 132, 149, 152, 153, 164, 190, 203, 208, 215, 219, 234, 237, 253
Bronicki Jan 219, 244
Brzezicki Bartosz 171
Brzezicki Jan 171, 174, 244, 289, 307
Brzezicki Jan Górny 172
Brzezicki Joachim 171, 203
Brzezicki Mikołaj 171
Brzezicki Wojciech 171, 244
Brzeziński 27
Brzeźnicki Kasper 169
Brzozowski Piotr, dworz. król. 352
Bujnowski Frącz 60
Burnacki Kilian 278
Burnacki Marcin 278

Buszkowski Gaspar 306
Bychawski Jakub 170, 291
Bychawski Jan 170, 174
Bychawski Jędrzej 97
Bychawski Krzysztof 170, 172
Bychawski Marcelin 88, 97
Bychawski Marcin 171
Bychawski Seweryn 112
Bychawski Stanisław 60; pcz. lub. 169
Bystrzycki Jan 171
Bystrzycki Stanisław 171
Bystrzycki Wojciech 320
Bzowski Walerian 278
Bzowski Wojciech 37, 60, 278

Celiński Maciej 60, 133, 134
Cernska 305
Chalecki Dymitr, psk. lit. 82
Chamiec Adam 120
Chamiec Hieronim 32
Chamiec Seweryn 97
Chamiec Stanisław 59, 63, 68
Chański zob. Hański
Charłęski 125, 225, 363
Charłęski Krzysztof 375
Chełmski Piotr 241
Chlebowiczowie 82
Chmielecki Jan 171
Chmielecki Stanisław 171
Chmielecki Stefan, chor. bracławski 325
Chmielowski Jan 209
Chmielowski Stanisław 172, 277
Chobrzyński Jan 375
Chobrzyński Olbrycht 375
Chodakowski Paweł 244
Chodkiewicz Jan Karol, hetm. w. lit., sta żmudzki 132, 207, 225
Chojecki Maciej 276
Chojecki Stanisław 153
Chojnacki Andrzej 174
Chomski Marek 173
Chotecki Jan 97
Chotecki Jędrzej 170
Chotecki Krzysztof 88
Chrościechowski Jan 56, 97
Chroślicki Marcin 276
Chwacki Andrzej 278
Chwacki Franciszek 278
Ciecierscy 52
Cielemęcki Wojciech 153
Czapliński 267
Czarnocki Maciej 278
Czarnocki Stanisław 278
Czasławski Adam 170, 171
Czasławski Adam Bernartek 244
Czasławski Andrzej 133, 134, 172
Czasławski Jan 169, 172, 174
Czechrowski Stanisław 63
Czemiernicki Mikołaj 170, 341
Czerniejowski Stanisław 234, 252, 306
Czernikowski Piotr, pstol. lub. 93, 105
Czerny Aleksander 219
Czerny Andrzej, rotm. 321
Czerny Paweł 27, 63, 65, 155
Czerny Piotr 31, 55, 60; chor. lub. 94, 142, 144, 145, 150, 164, 167, 179, 180, 203, 207
Czerny Piotr, klan lub. 63, 65–68, 77, 85, 88, 89, 92
Czerny Stanisław 260; pstol. lub. 308, 334, 375
Czerski Bartosz 241
Czerski Jan 306
Czerwonka Maciej 277
Czosnowska Dorota 323
Czuczyński Aleksander 23, 48

Dadzibóg Gabriel 277
Damaszkowski Jan 242
Damaszkowski Mateusz 242
Damaszkowski Olbrycht 242
Daniłowiczowie 305
Daniłowicz Jan Mikołaj, psk. kor. 371, 378
Daniłowicz Mikołaj, psk. kor. 239, 253, 271, 275
Daniłowicz Piotr, sta parczewski 279, 337, 342, 350, 363
Dąbski Matiasz 170
Dąmbrowski Adam 307
Dembiński Kasper, pkom. mielnicki 225
Dembowski zob Dębowski
Dębowski Paweł 307
Dębowski Tomasz 77, 102, 106; pseud. z. łuk. 374
Dłuski Jerzy 97
Dłuski Mikołaj, psta lub. 53, 60, 61, 63
Domański Florian 153
Domański Jan 153, 218, 323

Domański Leonard 323
Domański Maciej 323
Domański Mikołaj 278
Domański Sebastian 323
Domański Stanisław 153, 278
Domański Wacław 278
Domański Wawrzyniec 153, 242
Domański Wojciech 153, 323
Domaszewski Andrzej 218
Domaszewski Erazm, koniuszy kor., sta łuk. 241, 246, 267, 293, 299, 362, 363, 372, 380
Domaszewski Florian 163; psta łuk. 241, 252, 253, 259
Domaszewski Jakub 276
Domaszewski Jan 278
Domaszewski Mateusz 174
Domaszewski Mikołaj 60
Domaszewski Paweł 278
Domaszewski Piotr 60
Domaszewski Sebastian 278
Domaszewski Stanisław, kom. z. łuk. 153, 241, 289
Domaszewski Szymon 278
Domaszewski Tomasz 218
Domaszewski Wojciech 218
Domaszowski zob. Domaszewski
Dorohostajski Monwid Krzysztof, marsz. w. lit. 210
Drzewiecki 120
Drzewiecki Jan 97
Drzewiecki Jan Borsza 88, 97, 106, 112, 190
Drzewiecki Jędrzej 97, 173
Drzewiecki Mikołaj 170, 171
Drzewiecki Wojciech Ibram 171
Dubas-Uwanowicz Ewa 23, 27, 29
Dwernicki Krzysztof 242
Dybaś Bogusław 23, 149
Dymiński Krzysztof 174
Dymmel Piotr 18
Dzierżek Jan, łow. wołyński 105, 113
Dzierżek Jan, pseud lub. 114, 120, 125, 133, 134, 142, 145, 164, 167, 175, 178, 199, 203, 207, 215, 219, 234, 251, 252, 257, 259, 266, 267; sęd. z. lub. 336, 341, 365, 373, 375
Dzierżek Jan, psta lub. 88, 97
Dzierżek Krzyniecki 172
Dzierżek Krzysztof 47, 213
Dzierżek Prandota 97, 110, 112; sęd. gr. lub. 113, 134, 135, 150–152, 159, 161, 164, 170, 180, 189, 190, 253
Dzierżek Wiktoryn 307
Dziewulski Abraham, dworz. król. 190
Dziewulski Andrzej Górny 278
Dziewulski Jan 244
Dziewulski Marcjan 278
Dziewulski Mikołaj 243, 277, 278
Dziewulski Mikołaj Górny 278, 307
Dziewulski Stanisław 278
Dziewulski Wojciech 277

Eperieszi Janusz 166

Farensbach Jan, sta łomzalski 288
Farensbach Jerzy, wda wendeński 120
Firlej Andrzej, klan małogoski 64; klan radomski, sta kowelski 97, 102
Firlej Andrzej, sta sand. 33; klan lub. 44
Firlej Andrzej, wojewodzic krak. 53, 60, 237; sta kazimierski 254, 262, 369, 375, 376, 378
Firlej Henryk, pkanc. kor. 227
Firlej Jan, marsz. w. kor., wda lub. 25, 26
Firlej Jan, psk. kor., sta lub. 85, 86, 88, 89, 93, 97, 102, 112–114, 135, 138, 149, 180, 190
Firlej Jan, wojewodzic krak., dworz. król. 382
Firlej Mikołaj sta kazimierski 42; sta lub. 219; klan biecki 234, 236, 237, 244, 252; klan wojnicki 258, 259, 261, 266–268, 291, 292, 318, 319, 322, 324, 333, 334, 336, 341, 370, 372–376, 378, 379, 386
Firlej Mikołaj, klan rawski 54, 55; wda lub. 63
Firlej Piotr, wojewodzic krak. 69, 120; wda lub. 252, 259
Frąckiewicz Jan 333

Gacki Józef 23, 27
Gałęzowski Jan 307
Gałęzowski Jerzy 121, 125, 132, 149, 151–153, 172, 307
Gałęzowski Remigian 307
Gałęzowski Stanisław 171, 173
Gałęzowski Stefan 307

Gałęzowski Wojciech 173
Gałęzowski Zygmunt 132, 149, 152, 153
Giełczowski Piotr 171
Gilowski Jan 155, 173; kom. z. lub. 259
Giszowski Marcin 172
Głuchowski Jan 153, 227, 277
Głuski Felicjan 171
Głuski Jan 173
Głuski Stanisław 170
Gniewosz Adam 125, 241
Gniewosz Andrzej 293, 297, 308
Gniewosz Mikołaj, rotm. 308, 313, 315, 337; chor. lub. 357, 363, 365, 371, 375, 376
Gniewosz Stanisław 42
Gnojeński Jan 42
Gojscki zob. Gojski
Gojski Andrzej 153
Gojski Jan 241
Gojski Mikołaj 174
Gojski Stanisław 319
Gojski Wincenty 241
Gojski Wojciech 241, 277
Gołacki Adam 174
Gołaski Piotr 277
Gołaski Stanisław 277, 363
Gołębiowski Łukasz 125, 129
Gołuchowski Andrzej, wojski sandom. 42
Gołuchowski [Jan?], szafarz 45
Gorajski Adam mł. 60, 65, 66, 77, 86–88, 93, 94, 102, 105, 112
Gorajski Adam st. 30, 31, 35, 37, 52, 55, 59, 60, 64; pkom. lub. 65, 66, 69
Gorajski Jan 112
Gorajski Stanisław 60
Gorajski Zbigniew 334, 335, 352, 373, 375, 376, 378
Gorzycka, wdowa 199
Goscki zob. Gojski
Gosiewski Aleksander Korwin, referendarz lit. 225, 251
Gostomski Stanisław, klan sochaczewski 42
Goszczyński Stanisław 106
Gościeradowski Jan 97
Gościeradowski Stanisław 97
Górecka Anna 242
Górecki 226
Górecki Andrzej 242
Górecki Szymon 293
Górski Jerzy 306
Górski Jędrzej 170
Górski Mikołaj 97
Górski Stanisław 219
Górski Wincenty 172
Grabia Jan 170
Grabia Mikołaj 307
Grabia Stefan 307
Grądzki Samuel 142
Grek Krzysztof 142, 169
Grocholski Jan 173
Grochowski Adam 307
Grochowski Baltazar 276, 277
Grochowski Bartłomiej 277
Grochowski Jakub 277
Grochowski Jan 102, 153, 277
Grochowski Jerzy 277
Grochowski Maciej 153
Grochowski Walenty 277
Grodecki Maciej 174
Grodzicki Bartosz 242
Grodzicki Jan 242, 277
Grodzicki Mikołaj 242
Grodzicki Wojciech 277
Grot Mikołaj 169
Gruszczyński Jan 267
Gruszecki Jan 174
Gruszecki Mikołaj 171
Gruszecki Stanisław 169, 170, 172
Gruszecki Stefan 23, 28
Grzybowski Stefan Dobrogost, sta warszawski 357, 381
Gujski, żołnierz 289
Guldestern 386
Gulski Stanisław, wda ruski 185
Gustaw II Adolf, król Szwecji 263, 309, 317, 326, 327, 337, 359, 362, 367, 368

Halecki Adam 299
Hański Aleksander 252
Hański Seweryn 170
Harlęski zob. Charłęski
Henryk Walezy, król 15, 29, 70, 80, 210, 211
Herburt Jan, klan sanocki 27
Herburt Szczęsny 176, 199
Hilchen Dawid, pis. wendeński 120, 125, 178, 199, 306
Horodyscy 120, 125
Hruszczowski Andrzej 170
Humanai 363

Humiącki 93
Humiński Jan 307
Hungier Jan 289

Ilkin 332
Iwanowska Anna 351
Iwanowski Adam 278
Iwanowski Jan 351
Iwanowski Jędrzej 351
Iwanowski Maciej 376
Iwanowski Mikołaj 143
Iwanowski Stanisław 278
Izdebski Adam 242
Izdebski Bartłomiej 279
Izdebski Felicjan 279
Izdebski Jan 153
Izdebski Jerzy 277
Izdebski Szczęsny 243, 279; pis. gr. łuk. 375
Izdebski Wojciech 278
Iżycki Andrzej 132, 150, 152, 153, 173
Iżycki Daniel, sekr. król. 373
Iżycki Jan 173, 219
Iżycki Krzysztof 169
Iżycki Lenart 173
Iżycki Łoś 170
Iżycki Marcin 172
Iżycki Mikołaj 169, 244
Iżycki Stanisław 173
Iżycki Stefan 219
Iżycki Szczęsny 170
Iżycki Szymon 63, 77, 113
Iżycki Walenty 173
Iżycki Wojciech 173

Jabłoński Szymon 171
Janiewski 259
Janiszowski Wojciech 171
Janizel Jakub 43
Janowicz Marcin Wojciech 243
Janowicz Piotr 203
Janowski 234
Jarczewski Stanisław 60
Jarczowski 26
Jaroszowski Mikołaj 174
Jaroszowski, rotm. 281
Jasicki M. 102
Jasieński Maciej 242
Jasieński Walenty 243
Jasiński Jan 169
Jastrzębski Adam 243
Jastrzębski Augustyn 291
Jastrzębski Mikołaj 243
Jastrzębski Paweł 243
Jastrzębski Perka Adam
Jastrzębski Szymon 276, 291
Jastrzębski Tomasz 307
Jastrzębski Wawrzyniec 323
Jaszowski 52
Jaszowski Hieronim 97
Jaszowski Jan 97
Jaszowski Stanisław 60, 66, 97, 171, 277
Jaszowski Wojciech 97
Jaślikowski Mikołaj 171
Jerzy Wilhelm Hohenzollern, książę pruski 338, 345, 368
Jezierska 226
Jezierski Aleksy 278
Jezierski Andrzej Borek 241
Jezierski Gołębek 241
Jezierski Jakub 153
Jezierski Jan 132, 150, 152, 153, 262
Jezierski Jan Gołąbek 113, 151, 153, 154, 159, 164, 241, 277
Jezierski Jerzy Gołąbek 153
Jezierski Stanisław 278
Jezierski Walerian 241, 277, 323
Jezierski Wojciech 288
Jezierski Zygmunt Jan Gołąbek, pis. z. łuk. 363, 374
Jordan Stanisław 156
Jurkowski Stanisław 277

Kaczorowski Łukasz 181
Kalinowscy 198
Kalinowski Walenty Aleksander, sta kamieniecki 225
Kaniewska Irena 23
Kanimir Franciszek, pęd. z. łuk. 105, 241
Kanimir Frącz 59, 60
Kanimir Michał 102
Kanimir Stanisław 60
Kański Wojciech 171
Karczowski Paweł 306
Karkowski Wojciech 278
Karmanowski Olbrycht 142, 155, 173
Karnkowski Stanisław, prymas 56
Karol IX Waza, król szwedzki 139, 186
Karski Walenty 278

Kasprowicz Maciej 307
Kaszowscy 93, 125, 132
Kaszowski Jan 88, 97, 129
Kaszowski Łukasz 105, 120, 169, 190
Kaszowski Piotr 27, 97, 120
Kaszowski Piotr, sęd. z. lub. 30, 31, 34, 35, 47, 52, 53, 55–57, 59, 77, 83
Katarzyna Habsburżanka, królowa 27
Kazanowscy 51
Kazanowski Andrzej 151, 154, 241
Kazanowski Andrzej mł. 241
Kazanowski Bartłomiej (Bartosz) 113, 153; psta lub. 159, 161, 164, 179, 180, 188, 192, 199,208, 212, 215–217, 219, 226, 227, 234, 237, 245, 246, 252, 254, 261, 262, 267; pstol. lub. 268, 279, 299; wojski lub. 308, 314, 325, 336, 337, 342, 357, 365, 374–376, 381, 382
Kazanowski Jan 63, 77, 132, 149, 152, 163, 179, 252
Kazanowski Jan, pseud. łuk. 59, 60; sęd. z. łuk. 64
Kazanowski Jan mł. 241
Kazanowski Marcin 198, 251; klan halicki 302
Kazanowski Paweł 56, 59, 60, 63; sęd. z. łuk. 83, 85
Kazanowski Samuel 266
Kazanowski Zygmunt 120, 206
Kazimierski Mikołaj 291
Kazimierski Piotr 163
Kazimierski Tomasz 279, 319, 364, 374, 376, 381, 382
Kersten Adam 18
Kersten Grzegorz 18
Kettler Fryderyk, ks. kurlandzki 149
Kettler Wilhelm, ks. kurlandzki 149, 259, 266
Kiełczowski Adam 113
Kiełczowski Krzysztof 169
Kiełczowski Stanisław 169, 170, 244
Kiełczowski Walerian 170
Kieński Marcin 60
Kijańscy 93
Kijański Marcin 106
Kijański Marcjan 85
Kiszka Mikołaj, wda podl. 52, 243
Klonowski Gabriel 173
Klonowski Jan 60
Kłembowski Andrzej 242
Kłembowski Jan 242, 276
Kłembowski Krzysztof 60
Kłembowski Paweł 153, 174, 278
Kłembowski Stanisław 242
Kłembowski Wacław 278
Kłoczowski Piotr 170
Kłodnicki Jan 244, 277
Kłodnicki Piotr 170, 171, 244
Kłodnicki Wojciech 174
Kłopocki Marcin 307
Kochanowski Adam, psta lub. 112, 120; sęd. z. lub. 129, 172, 182, 219, 236, 237, 336
Kochanowski Jan 27
Kochowski Stanisław 306
Kocicki Łukasz 290
Kolbrzyński Szczęsny, pcz. lub. 260
Konarski Hieronim 170, 172
Konarski Jan 169, 181
Koniecpolski Aleksander 198
Koniecpolski Jan, sęd. z. lub. 84, 85, 88, 106, 129
Koniecpolski Stanisław, wda sandom., hetm. polny kor. 280, 299, 308, 315, 321, 325, 357
Konstancja z Habsburgów, królowa 357
Kopczyński Jan 217
Koryciński Jakub 166
Korzeniowski Piotr 171, 172
Korzeniowski Stanisław 277
Kos Stanisław, pkom. wendeński 198
Kosowa, podkomorzyna wendeńska 198
Kossobudzki Wojciech, dworz. król.77
Koszander Andrzej 242
Koszander Jerzy 242
Koszel Sebastian 242
Kośmider Adam 60
Kośmider Andrzej 171
Kotański Adam 95
Kotarbski Mikołaj 350, 356, 369, 370, 379
Kotarski Jerzy 243
Kotowski Józef 170, 172
Kozarzowska Anna 307
Kozarzowski Jakub 171
Kozarzowski Jan 307
Kozarzowski Krzysztof 307
Kozarzowski Maciej 307
Krasiński Franciszek, bp krak. 30
Kraski Jan 242

Krasowski Andrzej 277
Krasowski Wojciech 153
Krasuski Maciej 153
Krasuski Paweł Lasota 307, 323
Krasuski Wojciech 170
Kraszczowski Adam 97
Kraszewski Jan 172
Kraszewski Wojciech 172
Kraszowski Andrzej 243
Kraszowski Paweł 243
Kraszowski Wojciech 243
Kretczyński Jan 242
Krobonowski Jerzy 203
Krobonowski Zygmunt 203
Kropiwnicki Aleksander, pseud. bracławski 306
Krupecki Atanazy, bp grekokatolicki przemyski 198
Krupicka Elżbieta 307
Kruszczewski Jerzy 97
Kruszyński Marcin 163, 170
Kruszyński Walenty, dworz. król. 314
Kruszyński Walerian 269
Kryski Szczęsny, pkancl. kor. 184; kancl. w. kor. 227
Krzeszowski Jan 170
Krzewski Adam 153
Krzewski Jerzy153
Krzowski Abraham 121
Krzowski Aleksander 313
Krzowski Stanisław 306
Krzowski Wojciech 113, 121
Krzynecki Krzysztof 172
Krzyniecki Jan, pis. gr. stężycki 102
Krzyniecki Stanisław 172
Księski Marcin 171
Kunicki Kasper 172
Kupisz Dariusz 23, 64
Kurczek Jakub 242
Kurek Marcelin 171
Kurkowski Wojciech 269
Kurosz Kasper 172
Kurowski Marcin 307
Kutrzeba Stanisław 14, 23

Laskowski Mikołaj, wojski nurski 323
Lasota Andrzej, łow. lub. 32, 35, 37, 39, 55–57, 77
Lasota Andrzej Rzeczycki 60, 102,
Lasota Jan Rzeczycki 174
Lasota Paweł Krasucki 307, 323
Latyczyński Adam 307
Legowski Marcin 63
Lemka Wawrzyniec, dr 120, 199
Lepszy Kazimierz 16
Lermont Piotr 273, 289
Lesiecki Andrzej 170
Lesiecki Gabriel 171, 252, 259 289
Lesiecki Jan 173
Lesiecki Rafał 171
Lesiecki Stanisław 173
Leszczyńscy 52
Leszczyński Abram 242
Leszczyński Adam 242
Leszczyński Mikołaj Serafinik 276
Leszczyński Rafał, wda bełski 266
Leszczyński Stanisław 243
Leżeński Marcin, sęd. z. łuk. 35, 59
Leżyński Jan 37
Leżyński Mikołaj 241
Lędzki 375
Lędzki Jan, pstol. lub. 35
Lędzki Mikołaj, wojski lub. 31, 35
Ligęza Hermolaus, psk. kor. 312, 343, 357, 369
Liński Paweł 243
Lipiński Hieronim 279
Lipiński Jan 277
Lipiński Stanisław 277, 279
Lipnicki Jakub 277
Lipnicki Paweł 277
Lipowski Piotr 172
Lisowski Maciej 171, 215
Lubieniecki 266, 273
Lubieniecki Andrzej 219
Lubieniecki Jan 169, 307
Lubieniecki Krzysztof 170
Lubieniecki Paweł 141, 144, 145, 151–153, 164, 167, 170, 172, 179, 181, 182, 187, 189, 190, 219, 234, 252, 259, 262, 297, 307, 313, 323, 324, 369, 373, 375, 376, 378, 386
Lubieniecki Stanisław 30, 31
Lubieniecki Stefan 307

Łada Jerzy, wojski włodzimierski 278
Łada Wiktoryn 170, 278
Łapiński Piotr 279

Łasicki Jan 274
Łaski Jan 242
Łaski Wojciech 242, 277
Łaszcz Jan 170
Łaszcz Stanisław 170
Łazowski Marcin 307
Łazowski Marcin Łada 172
Łącki Jan 84
Łącki Zbożny 172
Łączowski Mikołaj 171
Łosowski Janusz 15, 23
Łubieński Stanisław, bp płocki 357
Ługowski Adam 277
Ługowski Hieronim 277
Łubkowski zob. Łupkowski
Ługowski Mikołaj 171
Ługowski Piotr 174
Ługowski Stanisław 277
Ługowski Wojciech 242
Łukasz z Bolesławca 83
Łuniowski Jakub 278
Łuniowski Mikołaj 278
Łuniowski Paweł 278
Łupkowski Jakub 174
Łupkowski Jan 306 170, 171, 174
Łupkowski Marcin 170, 174
Łupkowski Marcin Dembiak 170
Łupkowski Stanisław 174
Łychowski Adam 170, 306
Łychowski Jan 170
Łychowski Jędrzej 170
Łychowski Maciej 170

Maciejowski Bernard, prymas 141
Maciejowski Mikołaj, wda lub. 27
Maksymilian Habsburg, arcyksiążę 73
Malicki Andrzej 43
Malicki Stanisław 51
Maliński Szymon 56
Maliszkowski Stefan 242
Matczyński Erazm 174
Matczyński Kasper 172, 173
Matczyński Krzysztof 171, 172, 174, 219; kom. z. lub. 375
Matczyński Mateusz 88
Matczyński Tomasz 172
Matwijowski Krzysztof 113
Meglewski Jan 171
Meglewski Jan, chor. lub. 55
Meglewski Jerzy 63
Meglewski Paweł 171
Meglewski Stanisław, pęd. z. lub. 55, 59, 60, 62, 63, 77, 106
Meluski Stanisław 307
Mełgiewski Stanisław 37, 113
Mencel Tadeusz 14, 23
Męciński Mikołaj 97
Męciński Olbrycht 88, 97
Męczyński Andrzej, sta brzeźnicki 60
Michalski Jerzy 9, 23
Michałowski Jakub 381
Michałowski Melchior, wojski lub. 291
Michowski Wojciech, łow. lub. 105, 111, 112, 120, 155
Mieczkowski Kazimierz, dworz. król. 365
Mieczykowski Andrzej 276
Miękicki 26
Miękiska 226
Mikołajowicz Jan 202
Milanowski Jan 243
Miłocki Łukasz 306
Mniszech Andrzej 241, 267
Mniszech Jerzy, wda sandom. 197
Mniszech Maryna 197
Mniszech Mikołaj, sta łuk. 51, 55, 60, 63, 67, 77, 82
Mniszech Paweł, sta łuk. 112, 193, 219
Mniszek zob. Mniszech
Modrzewski Stanisław 278
Modrzewski Wojciech 278
Modzelewski Adam 171
Mogielnicki Jakub, kom. gr. lub. 159
Morawiec Andrzej 132, 150, 152, 153
Morawiec Gabriel 241
Morawiec Jan 27, 60
Morawiec Marcin 164
Morawiec Marcjan, kom. gr. lwowski 159
Morawiec Stanisław 60
Mosiński Jakub 52
Moskwa Piotr 242
Moszczycki Stanisław 242
Moszeński Jan 174
Moszeński Wojciech 173
Moszyński Janusz 273
Moszyński Stanisław 172
Mościcki Andrzej 276
Mościcki Marcin 276
Mościcki Mikołaj 276

Muchowiecki 56
Mysłowski Andrzej 241
Mysłowski Stanisław 97, 241
Myszka Stanisław, dworz. król. 103
Myszkowski Jan, klan żarnowski 52
Myszkowski Piotr 31; sta oświęcimski 66, 68; klan lub. 101, 102, 106
Myszkowski Stanisław, pcz. lub. 55, 60, 113, 114, 120, 122, 127
Myśliński Kazimierz 10, 23
Myśliszowski Marcin 172
Myśliszowski Stanisław 172

Napiórkowski Stefan, dworz. król. 64
Niedobylski Maciej 244
Niedobylski Stanisław 243
Niewęgłowski Adam 277
Niewęgłowski Jan 243, 307
Niewęgłowski Marcin 243, 276
Niewęgłowski Mikołaj 277
Niewęgłowski Paweł 243
Niewęgłowski Tomasz 276
Niezabitowski Andrzej 173
Niezabitowski Bieniasz 174
Niezabitowski Jan 174
Niezabitowski Jan Bieniasz 170
Niezabitowski Jan Trojan 173
Niezabitowski Kasper 174
Niezabitowski Marek 170
Niezabitowski Stanisław 97, 132, 150, 152, 174
Ninkowski, kom. gr. radomski 266
Niszczycki Zygmunt, rotm. 260
Noailles Emanuel 23, 27
Noskowski Adam, sta makowski 190, 193; pkom. lub. 208, 219, 236, 237, 318, 336, 341, 375, 376
Nosowski Mikołaj 307
Nosowski Piotr 172
Nowodworski Bartłomiej 236
Nurzyński Tomasz 60

Obara-Pawłowska Anna 10, 23
Okniński Maksymilian, kom. z. łuk. 275
Olbięcki Stanisław 173
Olbięcki Walerian 88, 97, 102
Oleszko Prytniowski Florian, wojski włodzimierski 178
Oleszkowa 306
Oleśnicki Mikołaj, wda lub. 267, 268, 273, 275, 276, 279, 291, 306, 308, 313, 324, 335, 336, 341
Olewiński Adam 242
Olewiński Remigian 276
Olędzki Jan 241, 307
Olędzki Michał Czuryło 323
Olędzki Wojciech 276, 277, 279, 307, 323, 374, 375
Olędzki Wojciech Czuryło 241, 307; psta łuk. 375, 376
Olędzki Zbożny 241, 278, 307
Olkowski Jan 241
Olkowski Stanisław 241
Olszanowski Kasper 170
Olszowski Adam 277
Olszowski Marcin 277
Olszowski Paweł 277
Opaliński Andrzej, marsz. w. kor. 168
Orchowski Paweł 306
Orchowski Wojciech 306
Orzechowska 171
Orzechowski 234
Orzechowski Jakub 60, 61; pkom. lub. 63, 64
Orzechowski Paweł 246, 253, 269, 315, 319, 320, 322, 325, 335, 337, 340, 342, 357
Orzechowski Paweł, pkom. chełm. 102, 105, 111
Orzechowski Stanisław, pkom. lub. 62, 63
Orzelski Świętosław 23, 30
Oskowski Andrzej 277
Osmólski Andrzej 60
Osmólski Jan 31
Osowski Jan 173
Osowski Stefan 173
Ossoliński Andrzej 75
Ostrogski Janusz, klan krak. 300
Ostroróg Mikołaj 132, 357
Ostroróg Sędziwój 247
Ostrowscy 132
Ostrowska 132
Ostrowski Adam 277
Ostrowski Bartłomiej 276
Ostrowski Feliks, kom. z. stężycki 306
Ostrowski Jakub 170
Ostrowski Jan 60, 106, 171
Ostrowski Jan Mściszek 244
Ostrowski Maciej 277
Ostrowski Piotr 60, 77, 83, 86, 94, 98, 102

Ostrowski Stanisław 244
Ostrowski Stefan 244
Ostrowski Zygmunt 306
Oszczepalski Krzysztof 174
Oszczepalski Mikołaj 170
Oszczepalski Wojciech 243
Ościk Grzegorz 45
Otocki Jan 169
Oziembło Paweł 242
Ożarowski Felicjan 170
Ożarowski Krzysztof 172, 277
Ożarowski Seweryn 277

Pakosz Stanisław 171
Palczyński Stanisław 173
Paskucki Andrzej 307
Paskucki Jakub 153
Paskucki Krzysztof 307
Paskucki Maciej 307
Paskucki Stanisław 153
Paskucki Wojciech Cichosz 276, 307
Pawłowski Krzysztof, pwda lub. 262
Pełka Jan 88, 159, 161, 169, 179
Pełka Krzysztof 266, 289
Pernawski 199
Pękosławski 74
Piaseccy 267
Piasecki Stanisław 314
Piaskowski Samuel 241
Piczkowski Adam Ścibor 174
Piczkowski Jędrzej Ścibor 173
Piczkowski Krzysztof Zbysław 173, 174
Piczkowski Łukasz Zbysław 173
Piczkowski Marcelian Kurek 173
Piczkowski Marcelian Ścibor 173
Piczkowski Mikołaj 37
Piczkowski Sebastian Kliza 174
Piczkowski Stanisław 37; kom. z. lub. 85
Piczkowski Stanisław Rzepka 173
Piczkowski Stanisław Zbysław 173
Piczkowski Walenty Kliza 174
Piczkowski Wojciech Rzepka 174
Piekarscy 52
Piotrowski 226
Piotrowski Jan 171
Piotrowski Stanisław 171
Pióro Jakub 351
Pióro Jan 351
Pióro Marcin 351
Pióro Paweł 351
Pióro Piotr 351
Pióro Stanisław 351
Pirożyński Jan 23, 25
Podhorodyński Fryderyk, pręd. chełmski 251
Podlodowscy 234, 251, 257, 266, 296, 363
Podlodowski Borzywoj 42
Podsadecki Maciej 290
Polakowski Wojciech 174
Policki 199
Policki Jakub 97, 105
Policki Melchior 102; pwda lub. 105, 111, 112, 120
Ponętowski Andrzej 102
Ponętowski Mikołaj 98
Poniatowski Adam 278
Poniatowski Andrzej 190
Poniatowski Jakub 171, 215, 239, 240; pis. gr. lub. 261, 267, 269, 273, 274, 291, 320, 322, 336, 341, 364, 374–376, 378, 381, 386
Poniatowski Jan, pis. gr. lub. 259, 278
Poniatowski Marcin 173
Poniatowski Stanisław 97, 278
Popławski Jan Damiesza 242
Popławski Jan Długoszowicz 176
Popławski Jan Panięta 172
Popławski Stanisław 172, 314, 350, 370, 372
Popławski Stanisław Matiaszowicz 278
Potocki Jakub, wda bracławski 206
Potocki Jan, pis. polny kor. 93, 115
Potocki Mikołaj 97
Potocki Piotr 172
Proński Aleksander, stol. lit. 52
Próchniowski Paweł 174
Prusinowski Adam, pkom. włodzimierski 166
Prusinowski Paweł 88, 190
Prusiński Frącz 60
Prusiński Maciej 60
Prusiński Paweł 60
Pruszyński Jan 170
Pruszyński Jerzy 37
Pruszyński Krzysztof 60, 88, 134
Pruszyński Paweł 188, 192
Prytniowski Oleszko Florian, wojski włodzimierski 178, 289
Przeradowski 120
Przewłocki Wojciech 172

Przewska Krystyna 279
Przyłuski Jan 170
Pszonka Adam 375
Pszonka Andrzej 97
Pszonka Jakub 77, 120, 162, 169, 180, 215, 234, 253, 262
Pszonka Jakub Stryjeński 169
Pszonka Krzysztof 56, 57
Pszonka Stanisław 60, 77
Pszonka Stanisław Strzeszkowski 60
Pszonka Mikołaj Strzeszkowski 39, 43
Pykowski Adam 171

Raciborek Krzysztof 174
Raczkowski 172
Raczkowski Jan 173
Radawiecki Jakub 307
Radecki Marcin 333
Radomyski Mikołaj 170
Radomyski Stanisław 170
Radorzyski Andrzej 277
Radorzyski Jan 277
Radorzyski Mikołaj 60
Radoszycki Andrzej 241
Radoszycki Jan Bartosz 241
Radzikowscy Oczkowie 241
Radzikowski 296, 306
Radzikowski Adam 276
Radzikowski Jakub 276
Radzikowski Józef 241
Radzikowski Mikołaj 276
Radzikowski Stanisław 241
Radzikowski Szczęsny 60
Radziwiłł Janusz, pcz. lit. 142, 168, 225
Radziwiłł Jerzy, kardynał, bp krak. 81
Radziwiłł Krzysztof, hetm. polny lit. 115, 283, 308, 339, 348
Ragowski Szczęsny, opat sieciechowski 27
Rask Łukasz 120
Rawszycka Halszka 202
Rawszycki Stanisław 203
Rawszycki Wojciech 203
Rąbalski Jan 235
Rej Andrzej, sekr. król. 357
Rej Krzysztof 55, 56, 60, 63, 67, 68; stol. lub. 77, 88, 89, 113, 151, 162–165, 169, 178–180, 188–190, 192, 193, 198, 236
Rej mł. 142
Rogala Klemens 278
Rogala Maciej 278
Rogala Mikołaj Rudziewski 243
Rogala Paweł 278
Rogala Stanisław Rudziewski 243
Rogala Stanisław Tchórzewski 242
Rogalowski Jan 172
Rokossowski Jakub, pskarbi kor. 46
Rokossowski Jan 46
Rola Andrzej 243
Rola Jan 278
Rola Krzysztof 208; kom. graniczny łuk. 276, 2895
Rola Stanisław 278
Rościszewski Adam, klan raciąski 278
Rościszewski Paweł 241, 278
Rotkiewicz Jan, dworz. król. 336
Rozainska, księżna 198
Rozborski Malcher 170
Rozwadowski Adam 277
Rozwadowski Andrzej 132, 136, 137, 139, 149, 151–153, 307
Rozwadowski Jan 88, 153, 243, 244, 276, 307
Rozwadowski Stanisław 276
Rozwadowski Wojciech 243
Rudawiecki Stanisław 88
Rudnicki Jan 244
Rudnicki Paweł 172
Rudnicki Piotr 219
Rupniowski Joachim 307
Rusiecki Adam 170
Rusiecki Hieronim 306
Rusiecki Wojciech 306
Rutkowski Rafał 217
Rybczowski Jan 171
Rybczowski Mikołaj 171
Rybczowski Stanisław, burgr. gr. lub. 100, 171, 172
Rybczowski Tomasz 171
Ryszkowska, sędzina łuk. 174
Ryszkowska Anna 277
Ryszkowski Błażej 277
Ryszkowski Andrzej 278, 371, 380
Ryszkowski Andrzej 59, 60, 95, 96, 97; pwda lub. 129, 132, 144, 149, 150, 152, 153, 158, 159, 161, 164
Ryszkowski Jan 190, 241
Ryszkowski Jędrzej, rotm. 288, 296, 306
Ryszkowski Mikołaj 174, 277
Ryszkowski Paweł 241

Ryszkowski Paweł 31, 63; sęd. z. łuk. 88, 89, 278
Ryszkowski Stanisław 47, 55, 56, 59, 60, 64–66, 68, 77, 90; sęd. z. łuk. 85, 97, 102, 104, 105, 111, 112, 120, 129
Rzazewski zob. Rzążewski
Rzążewski Bartłomiej 278
Rzążewski Jan 278
Rzążewski Krzysztof 278
Rzążewski Maciej 277
Rzążewski Mikołaj 278
Rzążewski Stanisław 278
Rzązewski Walerian 276
Rzążewski Wojciech 278
Rzeczycki Andrzej, pis. z. łuk. 55, 59, 62, 63, 68; pkom. lub. 77, 86, 88, 90, 96–98, 100, 102, 105, 111, 112, 115, 121, 132, 152, 153, 161, 163, 164, 170, 173, 188
Rzeczycki Andrzej, pis. gr. lub. 105, 113
Rzeczycki Jan 291
Rzeczycki Jan, pis. z. łuk. 102, 198, 241
Rzeczycki Jerzy, sta urzędowski 219, 293, 371, 376, 378, 380, 381
Rzeczycki Mikołaj 291
Rzumowski Jakub 243
Rzumowski Wawrzyniec 243
Rzymowski Jakub 244
Rzymowski Olbracht 242, 276

Sadowski Jan 243
Sadurski 178
Sadurski Adam 244
Sadurski Jerzy 171, 244
Sadurski Stanisław 97, 170
Sadurski Tomasz 133, 134, 171
Sadurski Wojciech 133, 134, 172
Sakowski Jan 97, 174
Sakowski Stanisław 97
Samborzęcki 226, 251
Samborzęcki Erazm 267
Samborzęcki Marcjan 243
Samborzęcki Mikołaj 60, 170
Samborzęcki Prokop 219, 245
Samborzęcki Samuel 219, 298, 302
Samborzęcki Stanisław 60, 63, 97, 111, 113, 169
Sapała Patryk 23, 25
Sapieha Jan, sta uświacki 207
Sapieha Lew, kancl. w. lit. 210, 327
Sarnecki Jan 60, 276, 323
Sarnecki Marcin pis. gr. lub. 53, 59, 61; psta łuk. 102, 105, 112, 142, 323
Sarnecki Stanisław 276
Sarnicki Stanisław, wojski krasn. 82, 93
Siemionek Marek 242
Sienieński Jakub 47, 60, 262
Sienieński Jan 27, 375
Sienieński Jan, klan żarnowski 42
Sienieński Marcin 75, 174, 180
Sienieński Samuel, pkom. sanocki 266
Sienieński Zbigniew 121, 169, 226, 227; chor. lub. 266, 269, 298, 299, 306, 324, 325, 332, 335, 336, 352, 356; klan. lub. 372, 373, 375, 379, 380, 386
Sieniuta Abraham 252, 306
Sieniutowie 251
Sieprawski Stanisław 174
Sierakowski Wojciech, pis. gr. lub. 96, 97, 111, 112, 114, 180, 188, 190, 207, 214, 215, 219, 236, 239, 250; pis. z. lub. 252, 257, 261, 279, 290, 291, 313
Siestrzewitowski 96, 252
Siestrzewitowski Mikołaj 133, 134, 307
Siestrzewitowski Mikołaj mł. 133, 134, 181
Siestrzewitowski Stefan 171
Sikoliński Maciej 242
Skoniecki Abram 60
Skorczycki Stanisław 172
Skowieski Abram 60
Skrobonowski Marcin 192
Skromowska 305
Skromowski Hieronim 97, 102
Skromowski Jan 102
Skromowski Łukasz 63
Skrzyniecki Kasper 77
Skrzyszewski Jan 153
Skrzyszewski Jan s. Macieja 153
Skrzyszewski Maciej 153
Skrzyszewski Wojciech 153
Słotwińscy 149, 178
Słotwiński Jan 170
Słotwiński Mikołaj 174
Słotwiński Paweł 171
Sługocki Andrzej, kom. gr. lub. 245, 275, 277, 332–334, 341, 373, 375, 376, 378
Sługocki Jakub 244
Sługocki Jan 133, 134
Sługocki Kasper 60, 112, 171, 215

Sługocki Krzysztof 169
Sługocki Mikołaj 171, 277
Sługocki Stanisław 169, 171, 219, 244
Słupecka Barbara 306
Słupecki Aleksander 244
Słupecki Feliks (Szczęsny) 97, 102; klan lub. 207, 236, 306
Słupecki Stanisław, klan lub. 25, 33
Słupecki Zbigniew 53, 55, 60, 68
Snopkowski Jakub, wojski lub. 120
Snopkowski Stanisław 351
Snopkowski Stefan 159, 161
Sobel 140
Sobel Jerzy 153
Sobiczowski Bernard 277
Sobiczowski Paweł 277
Sobieski Bernard 159, 161, 291, 375
Sobieski Jakub 172, 217, 219, 226, 262; krajczy kor. 357, 384
Sobieski Marek, chor. nadw. kor. 60, 77, 82, 86, 88, 89, 90; klan lub. 92, 95, 101; wda lub. 105, 106, 111, 113, 115, 120, 129
Sobieski Przecław 132, 150, 152, 153
Sobieski Sebastian, dworz. król. 83, 105; chor. kor. 112, 115, 129, 161, 164, 168, 174, 203, 208
Sobieski Seweryn 173
Sobieski Stanisław 60
Sobieski Wojciech 105, 163; pkom. lub. 179, 207
Sobieszczański Andrzej 97
Sobieszczański Józef 174
Sobieszczański Krzysztof 173
Sobieszczański Maciej 173
Sobieszczański Marcin 173
Sobieszczański Stanisław 173
Sobiszowski Jan 276
Sobel Jerzy 153
Sobel Wojciech 149
Sochacka Anna 10, 23
Sokół Samuel 306
Sosnkowski Kasper 171
Sosnkowski Wojciech 171
Sośnikowski Kasper 120
Sowiński 59, 60
Sowiński Adam 171
Sowiński Jan 171
Sowiński Łukasz 172, 307
Sowiński Prokop 307
Sowiński Szymon 63, 97
Sowiński Wojciech 172
Spasowicz Włodzimierz 23, 30
Spinek Krzysztof 60, 77, 105, 122, 226, 234
Stabrowski 225
Stadniccy 289, 305
Stadnicki Stanisław 120
Stanisławski Baltazar, psk. kor. 189, 191
Stański Marcin 192
Stański Mikołaj 192
Staroscki Adam 174
Stawski Marcin 298
Stefan Batory, król 9, 15, 32, 44, 45, 53, 56, 199, 211, 362, 367
Stempkowski zob. Stępkowski
Stępkowska Dorota 218
Stępkowski Adam 217, 218
Stępkowski Aleksander Sebastian 88
Stępkowski Andrzej 113, 217, 218
Stępkowski Grzegorz 307
Stępkowski Jakub 218
Stępkowski Jan 218
Stępkowski Kasper 217, 218
Stępkowski Paweł 218
Stępkowski Wojciech 172, 218
Stoch Ilorian 363
Stocki Adam 276, 270
Stocki Aleksander 243
Stocki Jan 242, 279
Stocki Marcin 242, 276
Stocki Stanisław 276, 279
Stocki Szymon 276
Stocki Tomasz 279
Stoiński Jan 56, 75, 87, 88; sęd. gr. lub. 89, 96, 97, 102, 104–107, 109, 110
Stoiński Krzysztof 171
Stoiński Mikołaj 88, 219, 253, 260, 261, 274; pis. z. lub. 314, 336, 342, 349, 350, 365, 369, 373, 375, 376, 379
Stojeński zob. Stoiński
Stolicki Jarosław 9, 23
Struś Mikołaj, sta chmielnicki 225, 251, 256; sta halicki 288, 312
Stryjeński Jakub 163, 169, 267
Stryjeński Mikołaj 60, 97, 105
Strzelecki Adam 172
Strzelecki Maciej 172
Strzelecki Wojciech 172
Strzembosz Piotr, wojski lub. 102

Strzyżowski Andrzej 243
Suchodolski Andrzej 169, 234, 252, 259, 261, 262, 341, 375
Suchodolski Jan 278
Sułowski Tobiasz, dworz. król. 114
Swinarski Florian 171
Swoszowski Jan, pis. z. lw. 97; pkom. lw. 209
Szadurski zob. Sadurski
Szaniawski Adam 243
Szaniawski Florian 242
Szaniawski Jan 242
Szaniawski Krzysztof 243
Szaniawski Maciej 153
Szaniawski Marcin 242
Szaniawski Paweł 242, 277
Szaniawski Stanisław 276
Szaniawski Stefan 242
Szaniawski Szczęsny 243
Szaniawski Szymon 278
Szaniawski Walenty 242
Szaniawski Wojciech 243, 278
Szczekocki Jan 219
Szczekocki Krzysztof 133, 134, 151, 154, 155, 169, 234, 244
Szczucki Jan 171
Szczucki Stanisław 171
Szczygielski Krzysztof 277
Szczygielski Mikołaj 243
Szczygielski Stanisław 277
Szczygielski Trojan 172
Szczygielski Wojciech 277
Szczygielski Zbigniew 243
Szlichtyng Jonasz 307
Szornel Jan 164, 169, 244, 307
Szpikowski Kasper 244
Szpikowski Wojciech 244
Szujski 186
Szumlański Andrzej 356
Szumprach 363
Szyszkowski Marcin, bp krak. 281

Ścibor Adam 174
Śladowska Anna 278
Śladowski Jan 278
Śladkowski 234
Śladkowski Wiesław 12, 24, 30
Śmiotanka Stanisław 171
Śmiotanka Wojciech 171
Świderski Paweł 291
Świderski Zewian 243
Świerczowski Baltazar 277
Świerczowski Jan 277
Świerczowski Stanisław 277
Świdziński Marcin 244
Świeprawski Mikołaj 97

Taranowski Andrzej, cz. halicki 47, 116
Tarło Aleksander Piotr, klan lub. 261, 274, 318, 371, 375, 376, 378, 380
Tarło Jan, wda lub. 29–32, 52, 54, 56, 57, 62, 63
Tarnawiecki Maciej 172
Tarnawiecki Stanisław 172
Tarnawiecki Wojciech 172
Tarnowski 116, 207
Tarnowski Jan Gratus, klan żarnowski 266
Tchórzewski Grzegorz 243
Tchórzewski Maciej 243
Tchórzewski Mikołaj 243
Tchórzewski Stanisław 242, 243
Tchórzowski Adam 278
Tchórzowski Jan 276, 278
Tchórzowski Jędrzej 170
Tchórzowski Marcin 278
Tchórzowski Stanisław 278
Tchórzowski Walenty 278
Telefus Jan 244, 296
Ternes Jerzy 9, 23
Tęczycki Łukasz 266
Tęczyński Andrzej 32, 97 wda beł., sta lub.
Tęczyński Andrzej, wda krak. 111
Tęczyński Gabriel 105; miecz. kor. 115, 122, 127; wda lub. 132, 149, 152, 153, 159, 161, 164, 179, 207, 236, 237
Tęczyński Jan, klan wojnicki, sta lub. 43, 53–55, 59, 60, 63, 64, 68, 188
Tęgoborski 93
Tiborski Piotr 178
Trojan Jan 241
Truszowski Wojciech 173, 242
Trzciński Jakub 120
Trzemeski Józef 306, 313
Tudorowski 207
Tudorowski Jan 56, 244
Tudorowski Marcin 244
Turecki, dworz. król. 25
Turski Adam 278
Turski Grzegorz 278
Turski Jakub 277
Turski Jan 278
Turski Maciej 278
Turski Mikołaj 278
Turski Stanisław 242
Turski Wojciech 278
Tuszowski Paweł 173

Uchański Jakub, prymas 28
Ujma Magdalena 10, 14, 24, 30
Uniszowski Jan 97, 245
Uszyński Józef 307

Vinničenko Oleksandr 24

Wadowski Wojciech 243
Wagner 52
Walaski Jan 306
Walbach Baltazar 306
Warszewicki Jan 77
Warszycki Stanisław, klan warszawski 166; psk. kor. 191, 201, 227
Wereszczyński Jan 242
Wereszczyński Marcjan 242
Węgleński zob. Węgliński
Węgliński Abram 174
Węgliński Adam 307
Węgliński Daniel 244, 279; kom. z. lub. 341; pseud. z. lub. 373, 375
Węgliński Stanisław 171, 244, 279, 307
Węgliński Wojciech 219
Wężyk Jan, prymas 369, 370, 376
Wieczerkowski Maciej 153
Wielgórska Małgorzata 351
Wielgórski Adam 277, 323
Wielgórski Andrzej 323
Wielgórski Jan 276
Wielgórski Marcin 323
Wielgórski Paweł, kom. z. łuk. 277
Wielicki Wojciech, pis. z. sandom. 43
Wielobycki 198
Wielobycki Mikołaj 149
Wielowiejska Barbara 218
Wielowiejski Florian 218
Wierszycki Adam 306
Wierzbicki Jan 171
Wierzbicki Jerzy 173
Wierzbicki Jędrzej 173
Wierzbicki Mikołaj 132, 150, 152, 153
Wierzbicki Seweryn 244
Wierzbicki Stanisław, rotm. 142, 156, 207, 244, 307
Wierzbicki Tomasz 307
Wierzbicki Władysław 307
Wierzbowski Teodor 24, 28
Wierzchowski Adam 172
Wierzchowski Jan 60, 202
Wierzchowski Kasper 202
Wierzchowski Maciej 243, 276
Wierzchowski Mikołaj 202
Wierzchowski Olbrycht 174
Wierzchowski Piotr 202
Wierzejska Dorota 278
Wierzejski Adam 218
Wierzejski Bartosz 278
Wierzejski Benedykt 63
Wierzejski Maciej 278
Wierzejski Paweł 278
Wierzejski Szymon 278
Wierzejski Walenty 278
Wierzejski Wojciech 277
Wiesiołowski Krzysztof, stol. lit. 217
Wietrzyński Jan 170
Wilczopolski 170
Wilczopolski Jan 278
Wilczopolski Jędrzej 172
Wilczopolski Mikołaj 174, 307
Wilczopolski Tomasz 171
Witkowski Erazm 171; pis. gr. łuk. 241, 252, 259; psta łuk. 278, 297, 307
Witusik Adam Andrzej 10
Władysław Jagiełło, król 285
Władysław Waza, królewicz 200, 235, 264, 280, 311, 315, 325, 358, 366; król 382
Włodek Jan 171
Włodek Ostafiej 171
Włodkowicz Stefan 244
Wojtkowski Kasper 241, 276
Wolski Jakub 173
Wolski Krzysztof 173
Wolski Szymon 171, 307
Wonarski Jan 151
Woźnicki 320
Wrąblowski Jan 170
Wronowski Andrzej 173
Wronowski Felicjan 306
Wronowski Jan 97, 172

Wronowski Jan Grot 171
Wronowski Krzysztof, kom. z. lub. 77
Wronowski Krzysztof Marcisz 306
Wronowski Mikołaj 171
Wronowski Piotr 171
Wronowski Stanisław 60, 97
Wronowski Stanisław Grot 171, 277
Wronowski Stanisław Matuszowicz 172
Wronowski Walenty 170
Wróbel Dariusz 10, 23
Wyczółkowska Zofia 351
Wysocka Anna 242
Wysocki 226
Wysocki Krzysztof 173
Wysocki Stanisław 171
Wysocki Wojciech 133, 134
Wysocki Wojciech Górny 171
Wysokiński Andrzej 277
Wysokiński Bartłomiej 278
Wysokiński Jan 153
Wysokiński Jakub 278
Wysokiński Maciej 242
Wysokiński Mikołaj 276
Wysokiński Paweł 278
Wysokiński Piotr 276
Wysokiński Stanisław 277
Wysokiński Szymon 277
Wysokiński Wojciech 243

Zabielski Andrzej 243
Zabielski Rafał 243
Zadzik Jakub, kancl. kor. 357
Zagórska 226
Zagórski Wojciech 170
Zakrzewski Adam 242, 243
Zakrzewski Jan 243
Zakrzewski Marcin 242
Zakrzewski Mikołaj 243
Zakrzewski Wawrzyniec 243
Zakrzewski Wojciech 242, 243
Zakrzowski Adam 276
Zakrzowski Franciszek 276
Zakrzowski Wojciech 276
Zaleski Jan 242
Zaleski Stanisław 278
Zaleski Walenty 278
Zaliwski Hieronim Stanisław 277, 374
Zaliwski Stanisław 375
Zamawski Paweł 153
Zamoyski Andrzej 173
Zamoyski Jan, kancl. kor., het. w. kor. 65, 67, 84, 92, 115
Zamoyski Tomasz, pkancl. kor. 357
Zaporski Jan 60
Zaporski Marcin 169
Zarzecki Maciej 277
Zarzecki Marcjan 323
Zatyński Mikołaj 306
Zawacki Remigian 306
Zawacki Tomasz 313
Zawadzki Adam 241
Zawadzki Jerzy 241
Zawadzki Marcin 241
Zawieprzski zob. Zawieprzycki
Zawieprzycki Frydrych 60, 85, 102
Zawisza Jerzy 97
Zawisza Marcin 97
Zawisza Wojciech 323
Zbąski Abraham 105, 112, 122, 162, 163, 164, 175, 215–217, 219, 226, 227, 254, 259, 269, 306, 315, 375, 376, 381
Zbąski Jan 375
Zbąski Stanisław 297, 306
Zborowscy 51
Zborowski Piotr 51
Zborowski Samuel 46, 51
Zebrzydowski Jan, miecznik kor. 312
Zebrzydowski Mikołaj, wda lub. 51, 68, 83; wda krak. 17, 142, 167, 185
Zelech Kasper, woźny 64
Zeleński zob. Żeleński
Zeliński zob. Zieliński
Zieleński zob. Zieliński
Zembrzyk Michał 243
Zieliński Andrzej 198, 241, 289
Zieliński Jan 152, 171, 234
Zieliński Krzysztof 169
Zieliński Krzysztof 85, 88, 89, 112, 127; sęd. z. łuk. 190, 219, 241, 252, 261, 276, 374, 375
Zieliński Mikołaj 169, 241
Zieliński Stanisław 170
Zieliński Wojciech 170, 171
Ziemaccy 125
Ziemacka 252
Ziemacki Felicjan, psta lub. 31
Ziemacki Jan 60, 97, 120, 134, 139, 151, 154, 155, 170

Ziemacki Krzysztof 88, 97, 120, 141, 144, 151, 157, 169, 170
Ziółkowski Mikołaj 171
Ziółkowski Paweł 88
Zlaczek Adam 242
Złocki Jan 171
Złotnicki Jan 171
Zon Jakub 331
Zwiartowska Halszka 170
Zwiartowski Marek 336, 348
Zwierzykowski Michał 9, 18, 23
Zwolski Rafał 172
Zygmunt August, król 15, 25, 27, 34, 47, 52, 199
Zygmunt I Stary, król 50
Zygmunt III Waza, król 15, 83, 84, 107, 144, 181, 182, 199, 213, 267, 299, 314, 336, 356, 357, 369, 370, 376

Źrzebiecki Jan 102

Żabicki 59
Żarczyński Andrzej 290
Żarnawiecki Jan 216
Żdanowski Andrzej 243
Żdanowski Stanisław 170
Żelech Jan 169, 278
Żeleński Jakub 307
Żeleński Krzysztof 153
Żeleński Wojciech 60
Żelisławski Paweł 169
Żółcicki Marcin 134, 171
Żółkiewski Stanisław, hetm. polny kor. 115, 157, 225, 251
Żukowski Andrzej 170
Żukowski Piotr 170
Żuliński Jan 132, 133, 149, 153, 171
Żupińscy 242
Żydkowski Stanisław 60
Żyrzyńska Zofia 306
Żyrzyński Adam 171
Żyrzyński Adrian 306
Żyrzyński Jan 88
Żyrzyński Jarosz 244
Żyrzyński Krzysztof 244
Żyrzyński Łukasz, sęd. gr. lub. 55, 59, 60
Żyrzyński Mikołaj 244
Żyrzyński Stanisław 173, 278, 306
Żyrzyński Szczęsny (Feliks) 60, 88, 306

INDEKS GEOGRAFICZNY

Abramowice, w., woj. lub. 274, 363

Bar, m., woj. podolskie 74
Belno, w., pow. łuk. 242
Bełz, województwo 9, 11, 118, 142, 157, 354
Berezyna, rzeka 358
Biskupice, m., woj. lub. 226
Bochnia, m., woj. krakowskie 72
Borzęcin, w., woj. lub. 363
Borzęcinek, w., woj. lub. 350
Bracław, województwo 9, 118, 125, 139, 304, 361
Brandenburgia 128, 130, 167, 194, 205, 209, 222, 345
Brześć [Litewski], m. 68, 118, 196
— województwo 265, 285, 286, 331
Brzezice, w., woj. lub. 203
Bug, rzeka 118, 196
Bydgoszcz, m., woj. pomorskie 33

Cecora, m. w Mołdawii 280
Chełm, ziemia 9, 11, 83, 157, 265, 271
Chodel, m., woj. lub. 12, 308
Chordzież, w., woj. sandom. 82, 93
Czechy 95
Czerniejówka, w., woj. lub. 291
Czuryły, w., pow. łuk. 241, 307

Drohiczyn, m. 313
Dyneburg, m., woj. inflanckie 82
Dys, w., woj. lub. 363
Dziesiąta, w., woj. lub. 274

Elbląg, m. 51, 362
Estonia 91, 99, 123, 283

Fordon, m., woj. inowrocławskie 91
Frankfurt, m. w Niemczech 362

Gdańsk, m. 16, 51, 74, 83, 117, 178, 197, 290, 339, 345, 361, 362, 367, 368
Grudziądz, m., woj. pomorskie 9, 341
Gułaczów, w., pow. łuk. 242
Guzów, w., woj. sandom. 167

Halicz, m., woj. ruskie 74
Heilsberg zob. Lidzbark Warmiński

Inflanty 49, 52, 81, 99, 103, 111, 115, 117, 120, 121, 123, 128, 139, 160, 168, 175, 177, 180, 186, 193, 194, 213, 248, 256, 282, 283, 294, 301, 309, 317, 325
Iwaniska, w., woj. sandom. 141

Janowiec, m., woj. sand. 138, 143, 167
Jarosław, m., woj. ruskie 288
Jastrzębie, w., pow. łuk. 243, 323
Jawor, w., woj. sandom. 336
Jedlnia (Jelna), m. woj. sandom. 155
Jednawa, w., pow. łuk. 241
Jeziory, w., pow. łuk. 241
Jędrzejów (Andrzejów), m., woj. krakowskie 32–35, 78, 150, 152, 154

Kalisz, województwo 9
Kamieniec Podolski, m. 74, 82
— starostwo 93
Kamień, w., woj. sandom. 30, 37, 39
Kaski, w., woj. mazowieckie 27–29
Kazimierz n. Wisłą, m., woj. lub. 156, 199, 206, 234, 286, 290, 295, 302, 346, 386
Kijów, m. 16, 74, 190, 219
— województwo 9, 118, 125, 139, 304, 334, 348, 361
Kodeniec, w., woj. lub. 117, 250
Kodeń, m., woj. brzeskolitewskie 286
Koło, m. woj. kaliskie 9, 25, 28, 56, 286
Konopnica, w., woj. lub. 12, 292, 293, 352
Konstantynopol, m. 47
Korczyn, m., woj. sandom. 9, 10, 25, 26, 30, 37, 38, 55, 56, 64, 104, 258, 286, 312, 331
Korczyna, w., woj. ruskie 252
Korsuń, starostwo 120
Kostorki, w., pow. łuk. 241
Kraków, m. 14, 16, 27, 29, 46, 49, 55, 56, 61, 62, 75, 77, 78, 83–85, 89, 93, 94, 114, 122, 128, 129, 144, 161, 162, 174, 180, 185, 225, 263, 313, 378, 381, 382

— biskupstwo 81
— województwo 9, 33, 47, 56, 143, 185, 271
Krasnystaw, m., ziemia chełmska 158, 291
Krosno, m., woj. ruskie 71
Królewiec, m. 362
Kurlandia 121, 149, 229, 256, 259, 266

Latyczów, m., woj. podolskie 93
Leszczany, w., pow. łuk. 242
Lidzbark Warmiński, m. 26
Lipsk, m. w Niemczech 362
Litwa (Wielkie Księstwo Litewskie) 9, 11, 29, 50, 55, 71, 73, 76, 79, 81, 82, 92, 99, 100, 115, 116, 118, 121, 124, 132, 142, 146, 148, 178, 183, 184, 186, 197, 199, 200–202, 206, 209, 210, 213, 218, 220, 221, 222, 228, 229, 233, 238, 248, 265, 266, 271, 282, 283, 285, 299–301, 308–310, 315, 317, 325–327, 331–333, 338, 339, 348, 354, 357, 365, 366, 376
Lublin, m. 26, 75, 125, 179, 180, 184, 189, 196, 197, 199, 205, 226, 240, 259, 284, 288, 290, 293, 295, 303, 306, 308, 312, 313, 329, 332, 348, 349, 352, 360, 361, 363, 374, 385
Lubowla, m. na Spiszu 128, 263
Lwów, m. 67, 74, 89, 215, 230, 274–276, 284, 363

Łazy, w., pow. łuk. 241
Łęczna, m. woj. lub. 169
Łomazy, m., woj. brzeskolitewskie 117, 250
Łuków, m., woj. lub. 47, 59, 120, 125, 180, 207, 209, 284, 371, 373
— powiat (ziemia) 10, 11, 14, 37, 53, 59, 119, 126, 127, 151, 153, 154, 156, 163, 170, 180, 202, 206, 207, 209, 217, 218, 237, 241, 276, 284, 285, 303, 314, 320–322, 330, 347, 350, 351, 360, 362, 371, 372, 374, 376, 380, 385

Malbork, m., woj. pomorskie 9, 256
Mazowsze, mazowieckie województwo 9, 118, 128, 196, 206, 224
Mełgiew, w., woj. lub. 202, 203
Międzyrzec, m., woj. lub. 133, 237
Mińsk, m. 16
Moskwa, Moskiewskie Państwo 69, 76, 99, 128, 139, 145, 149, 168, 177, 190, 193, 197, 198, 210, 228, 229, 238, 247, 256, 263, 264, 288, 359, 365, 366, 382, 384
Multany 116, 123, 128

Niemcy 69, 304, 311, 353, 362
Niewęgłów, w., pow. łuk. 218, 243
Nowomiejskie starostwo, w Prusach 331
Nowy Dwór, m., woj. mazowieckie 74, 91, 117, 204, 248

Opatów, m., woj. sandom. 38, 39, 43
Ostrów, m., woj. lub. 125, 179, 207, 259, 267, 306, 313, 350, 386
Ostrów Wielki, w., pow. łuk. 243, 244, 277

Parczew, m., woj. lub. 120, 125, 179, 226, 252
Parnawa, m. w Inflantach 247, 256
Piaski, m. woj. lub. 291
Pilaszkowice, w., woj. lub. 113
Piltyń, piltyński pow. 149
Pior, w., pow. łuk. 351
Piotrków, m., woj. sieradzkie 62, 223
Podlasie, podlaskie województwo 11, 38–40, 42, 43, 73, 118, 140, 142, 178, 206, 222, 224, 265, 285, 287, 303, 331, 333
Podlodów, w., woj. lub. 251
Podole, podolskie województwo 9, 31, 48, 65, 82, 118, 130, 139, 354
Pokucie 377
Połock, m. 47
Popławy, w., pow. łuk. 242
Poznań, m. 16, 120, 247
— województwo 9
Prusy Królewskie 9, 52, 79, 81, 99, 123, 145, 166, 177, 186, 205, 210, 222, 225, 232, 248, 258, 295, 310, 317, 319, 325, 326, 331, 367
Prusy Książęce 209, 230, 302, 317, 334, 354, 362, 368
Przemyśl, ziemia 168
— władyctwo 198

Radzików, w., pow. łuk. 241
Rawa, m., woj. mazowieckie 49, 70, 72, 80, 228, 230

Ruś, ruskie województwo 11, 31, 65, 67, 71, 82, 111, 115, 119, 130, 140, 222, 227, 250, 251, 254, 263, 265, 271, 354, 384
Ryga, m. 259

Sandomierz, m. 31, 38–41, 123, 132, 133, 138, 143, 144
— województwo 10, 30, 31, 38–40, 42, 47, 54–56, 87, 141, 143, 185, 384
Sieciechów, m., woj. sandom. 27
Siewierskie Księstwo 183, 193, 304
Skierbieszów, m., pow. chełmski 66
Skotniki, w., woj. sandom. 133, 151
Smoleńsk, m. 192, 193, 199, 200, 215, 234, 238
Sobole, w., pow. łuk. 243, 278
Sokal, m., woj. ruskie 34
Solec, m., woj. sandom. 30, 33, 37, 42
Stężyca, m., woj. sandom. 30, 82, 164
Strzyżów, w., pow. łuk. 242
Szaniawy, w., pow. łuk. 242
Szwecja 83, 94, 98, 139, 165, 168, 229, 247, 301, 309, 311, 314, 327

Świdry Mniejsze, w., pow. łuk. 363
Świerczów, w., pow. łuk. 242

Tarnów, m. 117
Toruń, m., 35, 36, 83, 314, 320, 341, 349, 362, 367
Trembowla, m., woj. ruskie 260
Turcja 47, 123, 267, 295, 299
Turobin, m., pow. krasnostawski 84
Tursko, w., woj. krakowskie 58
Tworki, w., pow. łuk. 323
Tykocin, m., woj. podlaskie 356

Ukraina 12, 74, 81, 90, 130, 185, 190, 219, 220, 221, 227, 228, 239, 246, 249, 250, 259, 281, 285, 287, 288, 298–300, 310, 325, 326, 328, 377
Ulanów, w., pow. łuk. 127, 241

Urzędów, m., woj. lub. 10, 27, 113, 124, 131, 179, 296, 312
— powiat 11, 34, 53, 59, 119, 126, 127, 151, 153, 154, 206, 209, 285, 303, 321, 330, 348, 360, 370

Warszawa, m. 9, 16, 25, 27, 28, 31, 32, 33, 44, 48, 53, 56, 57, 59, 61, 64, 67, 77, 81, 83, 89, 94, 97, 102, 109, 114, 122, 129, 148, 154, 168, 174, 192, 193, 196, 200, 203, 212, 215, 219, 226, 234, 240, 245, 248, 253, 262, 267–269, 279, 292, 298, 299, 303, 308, 314, 319, 324, 325, 336, 341, 342, 352, 356, 357, 364, 369, 370, 376, 379, 380
Wąwolnica, m., woj. lub. 234
Węgry 23, 46, 84, 128, 168, 265
Wieliczka, m., woj. krakowskie 72
Wierzchowiny, w., pow. łuk. 202
Wierzchowiska, w., woj. lub. 202
Wilia, rzeka 358
Wilno, m. 14, 15, 44, 182, 200, 202, 203, 209, 210
— biskupstwo 99
Wiślica, m., woj. krakowskie 61, 62, 143, 165
Wiśnicz, m. woj. krakowskie 64, 350
Włocławek, m., 37
Wohyń (Woin), m., woj. lub 117, 250
Wola Domaszowska, w., woj. lub. 363
Wołoskie Hospodarstwo 89, 92, 99, 103, 115, 116, 123, 128, 288, 289
Wołyń, województwo 9, 48, 95, 118, 125, 142, 265, 304, 334, 348, 361
Wrocław, m. 16

Zamość, m. 84
Zawichost, m., woj. sandom. 62
Zgierz, m., woj. łęczyckie 117
Zielenice, w., pow. łuk. 241
Zwoleń, m., woj. sandom. 153

Żuków 166
Żywiec, m., woj. krakowskie 303, 331, 368

SPIS TREŚCI

Przedmowa 7
Wstęp 9
Wykaz skrótów bibliograficznych 19
Wykaz skrótów 21
Wykorzystana literatura 23
Akta sejmikowe 25
I. Sejmik przedsejmowy w Lublinie przed sejmem 1572 r. (grudzień 1571 r.?) . 25
1. Instrukcja dla posłów z sejmiku lubelskiego przed sejmem 1572 r. . . . 25
II. Sejmik przedkonwokacyjny w Urzędowie 15 grudnia 1572 r. 27
1. Instrukcja posłom na konwokację z sejmiku w Urzędowie 15 grudnia 1572 r. . 27
III. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 15 lipca 1574 r. 29
IV. Okazowanie szlachty sandomierskiej i lubelskiej pod Solcem 17 sierpnia 1574 r. 30
V. Sejmik w Lublinie 1 listopada 1575 r. 30
1. Laudum sejmiku w Lublinie 1 listopada 1575 r. 30
VI. Sejmik poelekcyjny w Lublinie 4 stycznia 1576 r. 32
1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 stycznia 1576 r. 32
VII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 września 1576 r. 35
VIII. Zjazd przy okazji roków ziemskich w Lublinie 4 lutego 1577 r. . . . 35
1. Laudum zjazdu lubelskiego 4 lutego 1577 r. 35
IX. Sejmik zwołany przez króla w Lublinie 1 maja 1577 r. 37
X. Sejmik elekcji deputatów na sądy ultimae instantiae w Lublinie 29 września 1577 r. 37
1. Laudum sejmiku lubelskiego z 29 września 1577 r. 37
XI. Sejmik województwa sandomierskiego i lubelskiego w Opatowie 15 grudnia 1577 r. 39
1. Laudum sejmiku województw sandomierskiego i lubelskiego w Opatowie 15 grudnia 1577 r. 39
XII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1578 r. 43
XIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 24 grudnia 1580 r. 44
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 24 grudnia 1580 r. . . . 44
XIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 6 listopada 1584 r. 48
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 6 listopada 1584 r. . . . 48
XV. Konfederacja województwa lubelskiego 16 grudnia 1586 r. 53
1. Laudum sejmiku konfederackiego w Lublinie 16 grudnia 1586 r. 53
XVI. Zjazd senatorów i rycerstwa województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r. 56
XVII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 21 stycznia 1587 r. (?) . . . 56
XVIII. Sejmik pokonwokacyjny w Lublinie 6 kwietnia 1587 r. 56
1. Uniwersał wojewody lubelskiego Jana Tarły zwołujący sejmik z 14 III 1587 r. . 56

XIX. Okazowanie województwa lubelskiego w Lublinie 8 maja 1587 r. . . . 58
1. Laudum przy okazji okazowania w Lublinie 8 maja 1587 r. 58
XX. Sejmik poelekcyjny w Lublinie 19 września 1587 r. 61
1. Laudum sejmiku poelekcyjnego w Lublinie 19 września 1587 r. 61
XXI. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1588 r. 63
XXII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 3 stycznia 1589 r. 63
XXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 stycznia 1589 r. 64
XXIV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 12 czerwca 1589 r. 64
XXV. Zjazd szlachty lubelskiej w Lublinie 4 września 1589 r. 65
1. Laudum zjazdu szlachty lubelskiej z 4 września 1589 r. 65
XXVI. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1589 r. 67
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 11 września 1589 r. 67
XXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 lutego 1590 r. 69
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 8 lutego 1590 r. 69
XXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1591 r. 75
1. Instrukcja posłom wysłanym do króla z sejmiku deputackiego w Lublinie 9 września 1591 r. 75
XXIX. Sejmik przedsejmowy pod Lublinem 7 sierpnia 1592 r. 77
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 sierpnia 1592 r. 77
XXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie w marcu 1593 r. 83
XXXI. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 26 maja 1594 r. 83
XXXII. Zjazd przy okazji roków ziemskich w Lublinie 31 października 1594 r. . 84
1. Laudum zjazdu w Lublinie 31 października 1594 r. 84
XXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie w styczniu 1595 r. 85
1. Posejmowa protestacja posła na sejm Piotra Ostrowskiego. 86
XXXIV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 27 czerwca 1595 r. . . 86
1. Laudum zjazdu „pod roki sądowe" w Lublinie 27 czerwca 1595 r. . . . 86
XXXV. Zjazd „pod roki ziemskie i grodzkie" w Lublinie 30 października 1595 r. 88
1. Laudum zjazdu w Lublinie 30 października 1595 r. 88
XXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 21 lutego 1596 r. 89
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 21 lutego 1596 r. . . . 89
XXXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 17 stycznia 1597 r. 94
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 17 stycznia 1597 r. . . . 94
XXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 14 lipca 1597 r. 95
1. Protestacja części szlachty lubelskiej przeciwko wynikowi elekcji. 95
XXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 stycznia 1598 r. 97
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 28 stycznia 1598 r. . . . 98
XL. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1598 r. 100
1. Kontrowersja na sejmiku deputackim w Lublinie 14 września 1598 r. . . . 100
XLI. Sejmik posejmowy w Lublinie 15 maja 1600 r. 102
1. Laudum sejmiku posejmowego w Lublinie z 15 maja 1600 r. 103
2. Protestacja sądu ziemskiego lubelskiego przeciwko postanowieniu sejmiku. . 106

XLII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 28 czerwca 1600 r. 106
1. Uniwersał królewski na sejmik lubelski 28 czerwca 1600 r. 107
2. Laudum sejmiku w Lublinie 28 czerwca 1600 r. 109
XLIII. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1600 r. 111
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 11 września 1600 r. 111
XLIV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 4 stycznia 1601 r. . . . 113
1. Uchwała zjazdu lubelskiego 4 stycznia 1601 r. w sprawie ksiąg ziemskich urzędowskich. 113
XLV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka lubelskiego w Lublinie 11 września 1601 r. 113
1. List Jana Firleja do króla z 12 IX 1601 r. w sprawie wybranych kandydatów. . 113
XLVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 grudnia 1602 r. 114
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 grudnia 1602 r. . . . 114
XLVII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1603 r. 120
1. Instrukcja sejmiku deputackiego z 15 września 1603 r. posłom do króla. . . 120
XLVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 grudnia 1604 r. 122
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 16 grudnia 1604 r. . . . 122
XLIX. Sejmik „rozdwojony" szlachty powiatów łukowskiego i urzędowskiego w Lublinie 17 grudnia 1604 r. 126
1. Laudum i instrukcja posłom z sejmiku „rozdwojonego" w Lublinie 17 grudnia 1604 r. 126
L. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 3 stycznia 1605 r. 129
LI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 lutego 1606 r. 129
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 lutego 1606 r. . . . 129
LII. Zjazd rokoszowy szlachty lubelskiej pod Sandomierzem 5 sierpnia 1606 r. . 132
1. Uniwersał wojewody lubelskiego Gabriela Tęczyńskiego z wezwaniem na zjazd. 132
LIII. Sejmik deputacki w Lublinie 17 września 1606 r. 133
1. Laudum sejmiku deputackiego 17 września 1606 r. 133
2. Reprotestacja części szlachty lubelskiej w sprawie poboru. 134
LIV. Zjazd szlachty w Lublinie przy okazji roków sądowych 3–6 października 1606 r. 135
1. List województwa lubelskiego do podskarbiego koronnego Jana Firleja. . . 135
2. List województwa lubelskiego do koła rokoszowego. 137
LV. Zjazd szlachty w Lublinie „pod roki sądowe" 21 listopada 1606 r. . . . 138
1. Relacja o zjeździe: „Postępek rycerstwa województwa lubelskiego po rozprawie Króla JMci z deputaty rokoszowymi pod Janowcem, która się tam działa 3. et 4. octobris 1606". 138
LVI. Zjazd szlachty przy okazji roków ziemskich w Lublinie 4 grudnia 1606 r. . 138
1. Relacja o zjeździe w Lublinie 4 grudnia 1606 r. 138
LVII. Zjazd przy okazji roków sądowych ziemskich w Lublinie 2 stycznia 1607 r. 140
1. Poselstwo ze zjazdu województwa lubelskiego do króla 2 stycznia 1607 r. . . 140
LVIII. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 5 lutego 1607 r. 141
1. Laudum zjazdu w Lublinie 5 lutego 1607 r. 141
2. Odpowiedź króla na poselstwo województwa lubelskiego przedstawiona na zjeździe w Lublinie 5 lutego 1607 r. 142

3. Poselstwo od województwa sandomierskiego na zjeździe w Lublinie 5 lutego 1607 r. 143
4. List ze zjazdu w Lublinie 5 lutego 1607 r. do województw wielkopolskich. . 143
LIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 marca 1607 r. 144
1. Instrukcja posłom z sejmiku przedsejmowego w Lublinie 27 marca 1607 r. . 144
2. Laudum sejmiku z 27 marca 1607 r. strony płacy żołnierzom w województwie lubelskim 150
3. Laudum o obraniu deputatów rokoszowych na sejmiku lubelskim 27 marca 1607 r. 152
4. Manifestacja szlachty powiatu łukowskiego w sprawie sejmiku lubelskiego z 27 marca 1607 r. 153
LX. Zjazd szlachty w Lublinie w związku z rokoszem 21 maja 1607 r. . . . 154
1. Uniwersał deputatów rokoszowych zwołujący zjazd szlachty lubelskiej. . . 154
2. Laudum zjazdu lubelskiego 21 maja 1607 r. 155
LXI. Zjazd szlachty lubelskiej w Lublinie 28 maja 1607 r. 156
1. Laudum zjazdu lubelskiego z 28 maja 1607 r. 156
LXII. Zjazd szlachty lubelskiej, chełmskiej i bełskiej „pod roki grodzkie" w Lublinie 23 lipca 1607 r. 157
1. List hetmana polnego Stanisława Żółkiewskiego do szlachty lubelskiej z 17 lipca 1607 r. 157
LXIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 8 sierpnia 1607 r. 158
1. Prolongata sejmiku relacyjnego w Lublinie z 8 sierpnia 1607 r. 158
2. Instrukcja posłom do króla z sejmiku lubelskiego 8 sierpnia 1607 r. . . . 159
3. Odpowiedź królewska posłom z sejmiku lubelskiego 8 sierpnia 1607 r. . . 161
LXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1607 r. 162
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 10 września 1607 r. 162
2. Manifestacja posłów lubelskich na sejm warszawski 7 V–16 VI 1607 r. . . . 164
LXV. Zjazd przy okazji roków sądowych w Lublinie 6 października 1607 r. . 167
1. List ze zjazdu w Lublinie 6 października 1607 r. do wojewody krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego. 167
LXVI. Okazowanie w Lublinie 29 października 1607 r. 169
1. Prezentacja szlachty województwa lubelskiego na okazowaniu w Lublinie 29 października 1607 r. 169
LXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 6 grudnia 1608 r. 174
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 6 grudnia 1608 r. . . . 174
2. Odpowiedź posłom województwa lubelskiego na sejmie styczeń–luty 1609 r. . 179
LXVIII. Sejmik obioru poborcy w Lublinie 13 kwietnia 1609 r. 179
1. Laudum sejmiku lubelskiego z 13 kwietnia 1609 r. 179
LXIX. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1609 r. 181
1. List króla z 10 lipca 1609 r. do szlachty lubelskiej w związku z sejmikiem. . . 181
2. List — kredens królewski dla posła na sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1609 r. 182
3. Oblata instrukcji dla posła królewskiego na sejmik lubelski 14 września 1609 r. 182
4. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie z 14 września 1609 r. 187
5. Sejmik akceptuje relację poborcy w sprawie arendy czopowego. 189
LXX. Sejmik zwołany uniwersałem królewskim w Lublinie 29 marca 1610 r. . 190
1. Laudum sejmiku w Lublinie 29 marca 1610 r. 190

LXXI. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1610 r. 192
LXXII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 22 sierpnia 1611 r. 192
1. Instrukcja poselska z sejmiku w Lublinie z 22 sierpnia 1611 r. 192
LXXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1612 r. 199
1. Uniwersał króla do sejmiku deputackiego lubelskiego 10 września 1612 r. . . 199
2. Wywód szlachectwa na sejmiku deputackim w Lublinie 10 września 1612 r. . 202
LXXIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 stycznia 1613 r. 203
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 stycznia 1613 r. . . . 203
LXXV. Sejmik elekcji kandydatów na podkomorzego lubelskiego w Lublinie 6 maja 1613 r. 207
1. Oświadczenie posła Mikołaja Brodowskiego w sprawie uchwał ostatniego sejmu, złożone na sejmiku podkomorskim i w grodzie lubelskim 6 maja 1613 r. . . . 208
LXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 listopada 1613 r. 212
1. Wyciąg z instrukcji posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 listopada 1613 r. . 212
LXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 14 stycznia 1614 r. 213
1. Laudum sejmiku posejmowego w Lublinie 14 stycznia 1614 r. 214
2. Punkta deklaracyjej województwa lubelskiego przedstawione przez posłów sejmowych na sejmiku 14 stycznia 1614 r. 216
LXXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1614 r. 217
1. Uchwała sejmiku deputackiego z 15 września 1614 r. w sprawie szlachectwa Kaspra Stępkowskiego. 217
LXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 stycznia 1615 r. 219
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 stycznia 1615 r. . . . 219
LXXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 marca 1616 r. 226
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 8 marca 1616 r. 226
LXXXI. Sejmik dla uchwalenia poboru w Lublinie 14 lipca 1616 r. 234
1. Laudum sejmiku w Lublinie 14 lipca 1616 r. 235
LXXXII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 28 lutego 1617 r. 237
1. Instrukcja królewska na sejmik, bez daty. 238
LXXXIII. Sejmik szafunku poboru w Lublinie 4 marca 1617 r. 239
1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 marca 1617 r. 239
LXXXIV. Okazowanie szlachty województwa lubelskiego 1 maja 1617 r. . . 240
1. Manifestacja szlachty łukowskiej w grodzie lubelskim 1 maja 1617 r. w związku z okazowaniem. 241
2. Manifestacja innej części szlachty lubelskiej w grodzie lubelskim 1 maja 1617 r. 244
3. Manifestacja Mikołaja Firleja kasztelana bieckiego, starosty lubelskiego. . . 244
4. Manifestacja Samborzęckich, Sługockiego i Uniszowskiego. 245
LXXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1618 r. 245
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1618 r. . . . 245
LXXXVI. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 6 lutego 1618 r. 252
LXXXVII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 24 kwietnia 1618 r. 253
1. Laudum sejmiku lubelskiego 24 kwietnia 1618 r. 253
LXXXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 grudnia 1618 r. 253
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 11 grudnia 1618 r. . . . 254

LXXXIX. Sejmik relacyjny w Lublinie 11 kwietnia 1619 r. 259
1. Laudum sejmiku w Lublinie 11 kwietnia 1619 r. 259
XC. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 22 września 1620 r. 262
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 22 września 1620 r. . . . 262
XCI. Sejmik przedsejmowy (drugi) w Lublinie 22 października 1620 r. . . . 267
1. Laudum sejmiku lubelskiego z 22 października 1620 r. 267
2. Posejmowa protestacja posła Bartłomieja Kazanowskiego przeciwko niektórym konstytucjom sejmu 1620 r. 268
XCII. Sejmik posejmowy elekcji poborcy w Lublinie 4 stycznia 1621 r. . . . 268
XCIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 lipca 1621 r. 269
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 27 lipca 1621 r. 269
2. Laudum sejmiku w Lublinie 27 lipca 1621 r. 273
XCIV. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1621 r. 274
1. Uniwersał kasztelana Aleksandra Tarły z 13 września 1621 r. w sprawie pospolitego ruszenia. 274
XCV. Pospolite ruszenie szlachty lubelskiej pod Lwowem 17 października 1621 r. 275
1. Laudum w obozie pod Lwowem 17 października 1621 r. 275
XCVI. Okazowanie szlachty województwa lubelskiego pod Lublinem 4 kwietnia 1622 r. 276
1. Manifestacja szlachty łukowskiej w związku z okazowaniem. 276
2. Manifestacja szlachty województwa lubelskiego w związku z okazowaniem. . 277
XCVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 grudnia 1622 r. 279
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 13 grudnia 1622 r. . . . 279
2. Protestacja niektórych urzędników i części szlachty przeciwko wybranym punktom instrukcji sejmiku lubelskiego z 13 grudnia 1622 r. 290
XCVIII. Zjazd szlachty na pospolite ruszenie między Piaskami i Krasnymstawem 5 sierpnia 1623 r. 291
XCIX. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1623 r. 291
1. Protestacja dominikanów lubelskich w sprawie sejmiku 11 września 1623 r. . 291
C. Sejmik przedsejmowy w Konopnicy 9 stycznia 1624 r. 292
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Konopnicy 9 stycznia 1624 r. . . . 293
CI. Sejmik relacyjny w Lublinie 19 marca 1624 r. 297
1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 19 marca 1624 r. 297
CII. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 16 kwietnia 1624 r. 298
1. Laudum sejmiku w Lublinie 16 kwietnia 1624 r. 298
CIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 26 listopada 1624 r. 298
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 26 listopada 1624 r. . . . 299
CIV. Okazowanie województwa lubelskiego 7 kwietnia 1625 r. 306
1. Manifestacja szlachty województwa lubelskiego w związku z okazowaniem. . 306
CV. Sejmik przedsejmowy w Chodlu 16 grudnia 1625 r. 308
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego w Chodlu 16 grudnia 1625 r. 308
CVI. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 23 marca 1626 r. 313
1. Laudum sejmiku w Lublinie 23 marca 1626 r. w sprawie elekcji poborcy. . . 314

CVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 września 1626 r. 314
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 15 września 1626 r. . . . 315
2. Laudum sejmiku lubelskiego 15 września 1626 r. 319
CVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 11 stycznia 1627 r. 320
1. Laudum sejmiku lubelskiego z 11 stycznia 1627 r. 320
CIX. Okazowanie 12 kwietnia 1627 r. 322
1. Manifestacja szlachty łukowskiej w związku z okazowaniem. 322
CX. Sejmik zwołany przez króla w Lublinie 6 maja 1627 r. 323
1. Laudum sejmiku lubelskiego 6 maja 1627 r. 323
CXI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 sierpnia 1627 r. 324
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 31 sierpnia 1627 r. . . . 324
CXII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1627 r. 332
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1627 r. 332
2. Uchwała sejmiku w sprawie dedukcji szlachectwa Marcina Radeckiego. . . 333
CXIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 3 stycznia 1628 r. 334
1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 3 stycznia 1628 r. 334
CXIV. Sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 9 maja 1628 r. 335
1. Laudum sejmiku elekcji kandydatów na pisarza w Lublinie 9 maja 1628 r. . 336
CXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 5 czerwca 1628 r. 336
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 5 czerwca 1628 r. . . . 337
CXVI. Sejmik relacyjny w Lublinie 3 sierpnia 1628 r. 340
CXVII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka ziemskiego lubelskiego w Lublinie 8 sierpnia 1628 r. 341
1. Laudum sejmiku elekcyjnego w Lublinie 8 sierpnia 1628 r. 341
CXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 12 grudnia 1628 r. 341
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 12 grudnia 1628 r. . . . 342
CXIX. Sejmik elekcji poborcy w Lublinie 2 kwietnia 1629 r. 350
CXX. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1629 r. 351
1. Uchwała sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1629 r. w sprawie wywodu szlachectwa Jana Pióro. 351
CXXI. Sejmik przedsejmowy w Konopnicy 23 października 1629 r. 352
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Konopnicy 23 października 1629 r. . 352
CXXII. Sejmik posejmowy elekcji poborcy w Lublinie 10 stycznia 1630 r. . . 356
1. Laudum sejmiku obioru poborcy w Lublinie 10 stycznia 1630 r. 356
CXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 października 1630 r. 356
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 16 października 1630 r. . . 357
CXXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1631 r. 364
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 15 września 1631 r. 364
CXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 lutego 1632 r. 364
1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 19 lutego 1632 r. . . . 365
CXXVI. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 3 czerwca 1632 r. 369
1. Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 3 czerwca 1632 r. . . . 369
2. Instrukcja posłom na sejm konwokacyjny z sejmiku lubelskiego 3 czerwca 1632 r. 376

CXXVII. Sejmik deputacki i pokonwokacyjny w Lublinie 13 września 1632 r. . 378
1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1632 r. 378
2. Protestacja posłów lubelskich na konwokację przeciwko staroście warszawskiemu w imieniu sejmiku pokonwokacyjnego lubelskiego z 13 września 1632 r. . . 381
CXXVIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 16 grudnia 1632 r. 381
1. Instrukcja posłom na sejm koronacyjny z sejmiku lubelskiego 16 grudnia 1632 r. 381
Indeksy 387
Wykaz skrótów 387
Indeks osobowy 389
Indeks geograficzny 407

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W LUBLINIE

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ